

GOVERNMENT OF INDIA
ARCHÆOLOGICAL SURVEY OF INDIA

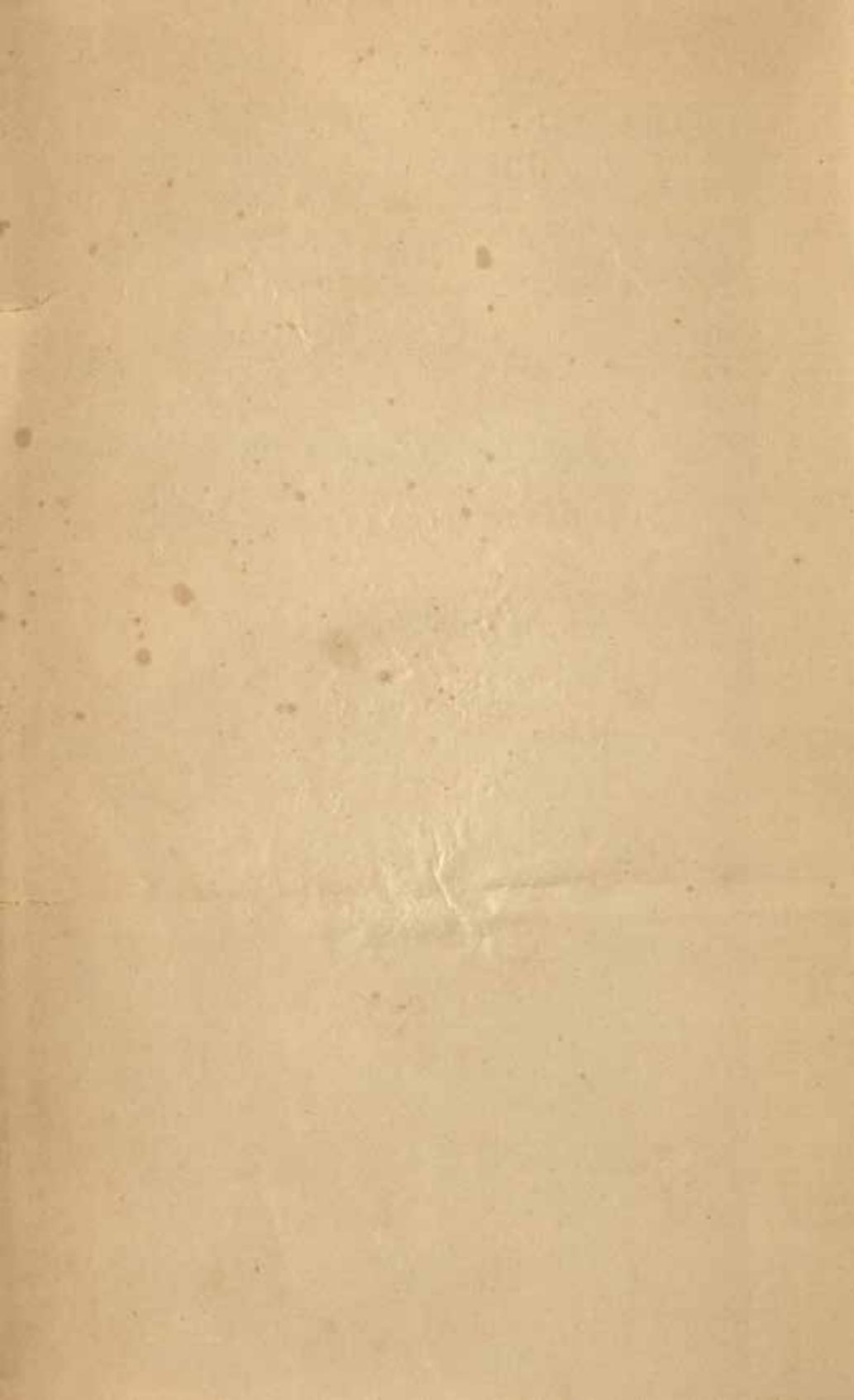
CENTRAL
ARCHÆOLOGICAL
LIBRARY

ACCESSION NO. 9238

CALL No. BPa8 | Fau

D.G.A. 79

JATAKATTHAVANNANA

BY

V. FAUSBOLL.

2008

~~AN 76~~
~~7076~~

THE
JĀTAKA
TOGETHER WITH ITS COMMENTARY

TALES OF THE ANTERIOR BIRTHS
OF
GOTAMA BUDDHA.

9238

FOR THE FIRST TIME EDITED IN THE ORIGINAL PĀLI

BY

V. FAUSBOLL

AND TRANSLATED

BY

T. W. RHYS DAVIDS.

TEXT. VOL. II.

BPa8
Fau

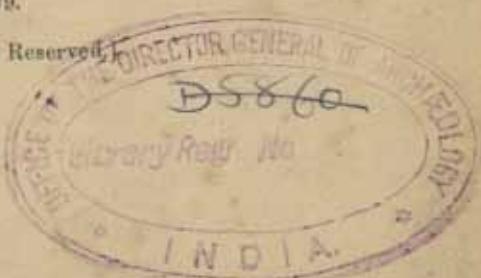
LONDON.
TRÜBNER & CO.

STRASSBURG,
KARL J. TRÜBNER.

KOPENHAGEN.
H. HAGERUP.

1879.

[All Rights Reserved.]

**CENTRAL ARCHAEOLOGICAL
LIBRARY, NEW DELHI.**

Acc. No. ~~9227~~ ... 9238

Date. 3. 8. 57
~~Call No.~~ BPa8

Fau

DEDICATED

TO THE MEMORY OF

THE SAGACIOUS INTERPRETER OF ANTIQUITY

NIELS LUDVIG WESTERGAARD.

PRELIMINARY REMARKS 3.

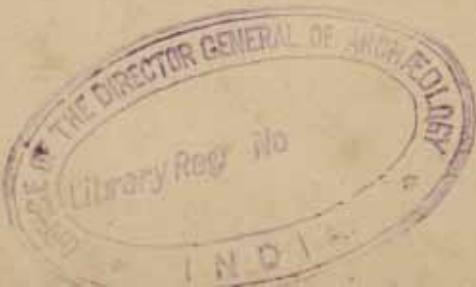
While working at this volume, a sunbeam glided into my study; on the 14th of February 1878 I received as a present from Colonel Duncan, the British Resident at Mandalay, who had heard of my troubles from the Rev. C. H. Chard S. P. G. Missionary, a Burmese MS. of the whole Jātaka in 7 volumes, splendidly got up. This was indeed a liberal gift for which I cannot sufficiently thank the noble donor.

Duncan's MS. agrees nearly throughout with Bⁱ, so it seems evident that the Burmese MSS. in fact represent a redaction different from the Cingalese, and in some cases have most likely preserved the true readings, but notwithstanding this I shall, as I have once resolved, still continue to give the Cingalese Redaction in the text, and put the Burmese readings in the footnotes.

Being now furnished with two MSS. of the whole Jātaka and having had the promise of a continuation of a transcript from the Rev. W. Subhūti, I hope to work with a little more ease, provided my good friends in Ceylon do not fail me.

As it will appear from the Various Readings, I have, besides the Kopenhagen MS. (C^k), had a Transcript from Subhūti (C^r) and the Burmese MS. of the India Office (Bⁱ) for the Jātakas 151—160. For J. 161—220 I had only C^k and Bⁱ, but as before M. L. Feer was good enough to give me the readings of the Parisian MS. (B^p) in some of the difficult passages. For J. 221—300 I have again had Subhūti's transcript besides C^k and Bⁱ, and up to J. 250 the continued assistance of M. Feer. For J. 251—300 I have had the MS. presented to me by Colonel Duncan (B^d) besides C^k C^r and Bⁱ.

Kopenhagen, Febr. 26, 1879.

CORRECTIONS AND ADDITIONS.

- Page 17 l. 29 for C read C².
— 17 l. 30 for B read B².
— 17 l. 31 for C read C².
— 23 l. 25 efr. infra p. 314 l. 21.
— 49 l. 14 for ne va read te va.
— 49 l. 30 for K neva read K ne va.
— 97 l. 5 add (Dhp. p. 275).
— 125 l. 10 efr. infra p. 206.
— 326 l. 9 for kamārena read kumārena.
— 383 l. 2 for uāsa read nāssa.
— 410 l. 1 for Khadiraṅga- read Khadiraṅgāra-
— 412 l. 12 for bhuñjissāmīti read bhuñja sāmīti.
— 427 l. 3 for Ippāni read sippāni.
— 275 l. 10 fr. the b. of Vol. I for ekāṁsaṁ yojanāṁ read ekāṁ saṁ yojanāṁ.
-

Formerly published:

Dhammapadam. Ex tribus codicibus hauniensibus palice edidit, latine vertit, excerptis ex commentario palico notisque illustravit V. Fausbøll. Haunie 1855. 8 Danish crowns.

Five Jātakas, containing a Fairy Tale, a Comical Story, and Three Fables. In the Original Pali Text, with a Translation and Notes, by V. Fausbøll. Copenhagen 1861. 3 Danish crowns.

Two Jātakas. The original Pali Text, with an English Translation and Critical Notes. By V. Fausbøll. 1870. (From the Journal of the R.A.S.). 1 Danish crown.

The Dasaratha-Jātaka, being the Buddhist Story of King Rāma. The Original Pali Text with a Translation and Notes by V. Fausbøll. Copenhagen 1871. 1 crown 33 øre Danish.

Ten Jātakas. The Original Pali Text with a Translation and Notes by V. Fausbøll. Copenhagen 1872. 4 Danish crowns.

II. DUKANI PĀTA.

1. DALHAVAGGA.

1. Rājovādajātaka.

Daļhamā daļhassa khipatiti¹. Idam Satthā Jetavane viharanto rājovādaṁ ārabba kathesi. So Tesakunajūtake āvibhavissati. Ekasmīm pana divase Kosalarājā ekaṁ gatigataṁ² dubbinicchayam attām viniechinītvā³ bhuttapātarāso alohattho va alamkataratham abhīruhya Satthu santikam gantvā phullapadumasassirikesa pādesu Satthāraṁ vanditvā ekamantaṁ nisīdi. Atha nam Satthā etad avoca: „handa, kuto nu tvam mahārāja āgacchasi divādivassā“⁴ ti. „Bhante, ajja¹⁰ ekaṁ gatigataṁ⁵ dubbinicchayam attām viniechināto okāsaṁ alabhitvā⁶ idāni tam tīretvā⁷ bhuñjītvā allahattho va tumhākam upaṭṭhāna⁸ āgato 'mhi. Satthā „mahārāja, dhammena samena attāviniechayam⁹ nāma kusalān, saggamaggo esa, anacchariyam kho pan' etam yam tumhe mādisassa sabbaññussa¹⁰ santikā ovādaṁ labhamānā dhammena samena¹¹ attām viniechīneyyātha, etad eva acchariyam yam¹² pubbe rājāno asabbaññūnam¹³ pi paṇḍitānam vacanām sutvā dhammena samena attām viniechinātā cattāri agatigamanāni vajjetvā dasarājadhamme akopetvā dhammena rājjām kāretvā saggapadaṁ pūrayamānā agamamāsū¹⁴ ti vatvā tena yācito atitām āhari:⁹⁰

1. Cfr. Ten Jāt. by V. Fausbell 1872 p. 1 and the following. ¹ Ck khipatiti, Bī khippatiti ² Bī agatigataii, ³ Bī suvinicchitvā ⁴ Bī āgatigataii. ⁵ Ck C^a Cp labhitvā. ⁶ Bī virodetvā. ⁷ C^a Cp Bī attāmivini-. ⁸ Bī sappaññussa buddhassa, Ck sabbaññūtassa. ⁹ Bī omits samena. ¹⁰ Ck Cp C^a omit yam. ¹¹ Cp C^a asabbaññūnam.

Atite Bārāṇasiyām Brahmadatte rajjam kārente Bodhisatto tassa aggamahesiya kucchismi¹ patisandhiṁ gahe-tvā laddhagabbhaparihāro sotthinā mātukuccimhā nikkhami. Nāmagahaṇadivase pan' assa Brahmadattakumāro tv-eva 5 nāmaṁ akānsu. So anupubbena vayappatto solasavassakāle Takkasilāṁ gantvā sabbasippesu nipphattiṁ patvā pitu accayena raije patiṭṭhāya dhammena samena rajjam kāresi. Chandādi-vasena agantvā vinicchayaṁ anusāsi. Tasmiṁ evam dhammena rajjam kārente amaccāpi dhammen' eva yoḥāraṁ vinicchiniṁsu. 10 Vohāresu dhammena vinicchayamānesu² kūṭattakārakā nāma nāhesum³. Tesam abhāvā attatthāya rajaṅgaṇe uparavo⁴ pacchiji. Amaccā divasam pi vinicchayatthāne nisīditvā kañci vinicchayatthāya āgacchantarā adisvā pakkamanti. Vinicchayatthānāṁ chaddetabbabhāvām⁵ pāpuṇi. Bodhisatto cintesi: 15 „mayi dhammena rajjam kārente vinicchayatthāya āgacchantā nāma n' atthi, uparavo pacchiji, vinicchayatthānāṁ chaddetabbabhāvām pattaṁ, idāni mayā attano agunam pariyesitum vattati⁶, ‘ayaṁ nāma me aguno' ti¹⁰ ñatvā¹¹ tam pahāya gunesu yeva vattissāmīti“. Tato paṭṭhāya „atthi nu kho me koci 20 agunavālditi“ parigaphanto antovalañjakānām antare kañci agunavādīm adisvā attano gunakatham eva sutvā „ete mayham bha-yenāpi agunam avatvā gunam¹² eva vadeyyun¹³ ti bahivalañjanake parigaphanto tatrāpi adisvā antonagaram pariganhi, bahinagare catusu dvāresu dvāragāmake pariganhi. Tatrāpi kañci agunavādīm adisvā attano gunakatham eva sutvā „janapadañ parigaphissāmīti“ amacce rajjam paṭicchāpetvā rathaṁ āruyha sārathim eva gahetvā aññātakavesena nagarā nikkhamitvā janapadañ pariganhamāpo yāva paccantabhūmi¹⁴ gantvā kañci

¹ Bi kucchimhi. ² Ok C² āgantvā, Cp² anāgantvā. ³ so all four MSS. Instead of vinicchi-? ⁴ Bi ahesum, C² hesum. ⁵ Bi uppadiavo. ⁶ Bi chatṭetabba-, Cp C² chaṭṭhetabba-. ⁷ Bi adda na. ⁸ Bi chatṭetabba-, C² chaṭṭhetabba-. ⁹ Bi vattati. ¹⁰ Cp C² add ca. ¹¹ Bi sutvā. ¹² Cp C² gunakatham. ¹³ Bi pacchantañ gāmāñ.

agunavādim adisvā attano gunakatham eva sutvā paccantasimato mahāmaggena nagarābhīmukho yeva nivatti. Tasminī pana kāle Malliko nāma Kosalarājāpi¹ dhammena rājjamā kārento agunagavesako² hutvā antovalañjakādisu³ agunavādim adisvā attano gunakatham eva sutvā janapadam pariganhanto tamā padesam agamāsi. Te ubho pi ekasminī niine sakatamagge abhimukhā ahesum. Rathassa ukkamanañthānam n' atthi. Atha⁴ Mallikarañño sārathi Bārānasirañño sārathim „tava rātham ukkamāpehitī“ āha. So pi „ambho⁵“ sārathi, tava rātham ukkamāpehi, imasmīn rathe Bārānasirajjasāmiko Brahmadattamahā- 10 rājā nisinno⁶ ti āha. Itaro⁷ pi „ambho⁸“ sārathi, imasmīn rathe Kosalarajjasāmiko Mallikamahārājā nisinno, tava rātham ukkamāpetvā amhākamā rañño rathassa okāsamā dehitī⁹ āha. Bārā- 15 nasirañño sārathi „ayam pi kira rājā yeva, kin nu kho kātabban“ ti cintento „atth’ esa upāyo¹⁰: vayam pucchitvā daharatarassa rātham ukkamāpetvā mahallakassa okāsamā dāpessāmīti“ san- 20 nitthānam katvā tamā sārathim Kosalarāñño vayañ pucchitvā pariganhanto ubhinnam pi samānavayabhāvam ñatvā rājjapari- mānam balañ dhanam yasañ jātigottakulapadesan¹¹ ti sabbañ puechitvā „ubho pi tiyojanasatikassa rājassa sāmino, samāna- 25 baladhanayasajātigottakulapadesā“ ti ñatvā „sīlavantatarassa“ okāsamā dassāmīti¹² cintetvā so sārathi „tumhākamā rañño sīlā- cāro kīdiso¹³“ ti pucchi. So „ayañ ca ayañ ca amhākamā rañño sīlācāro¹⁴“ ti attano rañño agunam eva guñato pakāsento pañha- 30 mañ gātham āha:

93

1. Dañham dañhassa khipati¹⁵ Maljiko mudunā mudum,
sādhum pi sādhunā jeti asādhum pi asādhunā.
Etādiso ayam rājā, maggā uyyāhi sārathiti. 1.

¹ Bⁱ omits pi. ² Bⁱ agunakatham vesato, C^k agunavesako. ³ C^k antovalañjan-
kādisu, C^p antovalañjakādisu, Bⁱ antovalañcajādisu. ⁴ C^k omits atha. ⁵ C^k amho.
⁶ C^k C^p Cⁱ itarasmīn. ⁷ Bⁱ adda ti. ⁸ Bⁱ jātigottam-. ⁹ Bⁱ sīlavantassa, C^p sīla-
vanttarassa. ¹⁰ Bⁱ khippati.

Tattha dañham dañhassa khipatīti yo dañho hoti balavadalhena pahārena vā¹ vacanena vā jinitabbo tassa dañham eva pahārati vā vacanam vā khipati² evañi dañho va hutvā tam jinātīti dasseti, Malliko ti tassa rañño nāmañi, mudunā mudun ti mudupuggalāni sayam pi mudu hutvā mudunā va upāyena 5 jināti, sādhūm pi sādhunā jeti asādhūm pi asādhunā ti ye sādhū³ sapurisā te⁴ sayam pi sādhu hutvā sādhunā va upāyena, ye pana asādhū⁵ te⁶ sayam pi asādhu hutvā asādhunā va upāyena jinātīti dasseti; etādiso ayam rājā ti sayam amhākāni Kosalarājā silācārena evarūpo, maggā uyyāhi sārathīti attano rathānī maggā ukkamāpetvā⁷ uyyāhi uppathera yāhītī⁸ amhākāni 10 rañño maggānī dehitī vadati.

Atha tam Bārānasirañño sārathi „ambho, kiñ pana tayā attano rañño gunā kathitā“ ti vatvā „āmā“ ‘ti vutte „yadi ete gunā agunā pana kīdisā“ ti vatvā „ete tāva agunā hontu, tumhākām pana rañño kidisā gunā“ ti vutte „tena hi sunāhīti“ duti- 15 yam gātham āha:

2. Akkodhena jine kodham, asādhūm sādhunā jine,
jine kadariyām dānena saceena alikavādinam⁹.

Etādiso ayam rājā, maggā uyyāhi sārathīti. 2. (Dhp. v. 225.)

Tattha etādiso ti etehi akkodhena jine kodhan-ti-ādivasena vuttehi 20 gunehi samannāgato, sayah hi kuddham puggalāni sayam akkodho hutvā akkodhena jināti, asādhūm pana¹⁰ sayam sādhu huteā sādhuna, kadariyām thaddhamaccharīni sayam¹¹ dāyako hutvā dānena, alikavādinam¹² musāvādī sayah sacevādi¹³ hutvā saceena jināti; maggā uyyāhīti samma sārathi maggato apagaccha evāñividhasilācāragunayuttassa¹⁴ amhākāni rañño maggam 25 dehitī¹⁵ amhākāni rājā maggassa anuechaviko ti.

Evam vutte Mallikarājā¹⁶ ca sārathi ca ubho pi rathā otaritvā asse mocetvā rathānī apanetvā Bārānasirañño maggam adānsu. Bārānasirājā Mallikarañño nāma „idañ c’ idañ ca

¹ C^k C^p C^s omit vā. ² Bi khippati. ³ all the MSS. sādhu. ⁴ C^k C^p C^s tessaih. ⁵ all the MSS. asādhu. ⁶ all the MSS. except C^p ukkāpetvā. ⁷ Bi yāhi. ⁸ Bi alikavādīni, C^p C^s alikavādinam. ⁹ C^k janam. ¹⁰ C^p C^s omit sayah. ¹¹ C^k C^p C^s alikavādinam. ¹² C^k -vādīni, C^p C^s -vādī. ¹³ C^k evāñividham-, Bi evāñ vividatvā-. ¹⁴ Bi dehi. ¹⁵ C^k C^p C^s here and in the following malliya-.

kātum vat̄at̄iti“ ovādaiñ datvā Bārāñasaiñ gantvā dānādīni puññāni katvā jīvitapariyosāne saggapadañ pūresi. Mallikarājāpi tassa ovādañ gahetvā janapadañ pariggahetvā¹ attano agunavādiñ adisvā va sakanagaram gantvā dānādīni puññāni katvā² jīvitapariyosāne saggapadam eva pūresi.

Satthā Kosalarājassa ovādadānatthāya imam desanam³ āharitvā jātakam samodhānesi: „Tadā Mallikarañño sārathi Moggallāno ahosi, rājā Ānando, Bārāñasirañño sārathi Sāriputto ahosi⁴, rājā pana aham evā“⁵ ‘ti. Rājovādajātakam.

2. Sigālajātaka.

Asamekkhitakammantan ti. Idam Satthā Kūtagārasālāyam viharanto Vesāli-vāsikam nahāpitaputtam⁶ ārabba kāthesi. Tassa kira pitā rājūnam⁷ rājorodhānam rājakumārānam rājakumārīnañ ca massukaranakesasanthāpanañthāpanañthāpanādīni⁸ sabbakiccāni karoti saddho pasanno tisarañgato samādinnapañcasilo, 15 antarantarena Sāthu dhammam sunāto kālam vītināmeti. So ekadivam rājanivesane kammain kātum gacchanto attano puttām gahetvā gato. So tattha ekam devaccharapañibhāgam alamkatapatiyattam Licchavikumārikam disvā kilesavasena pañibaddhacitto⁹ hutvā pitarā sadhīm rājanivesanā nikhamitvā „etam kumārikam labhamāno jīvissāmi, 20 alabhamānassa me etth¹⁰ eva maraṇam“ ti āhārūpacchedam¹¹ katvā mañcakam parissajitvā nipajji. Atha nam pitā upasamkamitvā „tāta, avatthumhi chandarāgam mā kari“, hīnajacco tyam nahāpitaputto¹², Licchavikumārikā khattiyyadhitō jātisampaññā, na sū tuyhañ anuechavikā, aññan te jātigottehi sadisakumārikam ānessāmīti¹³ āha. So pitu 25 kathain na gañhāti. Atha nam mātā bhātā bhaginī cullamātā¹⁴ culla-pitā¹⁵ ti sabbe pi nātakā c¹⁶ eva mittasuhajā ca sannipatitvā saññapentāpi¹⁷ saññāpetum nāsakkhimsu. So tatth¹⁸ eva sussitvā parisussitvā jīvitakkhayam pāpuni. Ath¹⁹ assa pitā sarirakiccapetakiccañi katvā

¹ Bi parigganetvā. ² Bi datvā. ³ Bi dhammadesanam. ⁴ Bi omits shosi. ⁵ Bi adda pañhamaiñ. ⁶ Bi hnāpita-. ⁷ Bi rājūnam. ⁸ Bi masukaranakesasanthāpanañthāpanañthāpanādīnam, BP -santhāpanañthāpanañthāpanādīnam. ⁹ Bi pañibandha-. ¹⁰ Bi āhārūpacchedakam, Ck āhārūpacchedam, CP āhārūpacchedam. ¹¹ Ck CP kari. ¹² Bi hnāpita-. ¹³ Bi dhūla-. ¹⁴ Bi cūla-. ¹⁵ Bi BP saññāpento pi.

tanuttaiñ gate soke „Satthārañ vandissāmīti“ bahūñ gandhamālavilepanaiñ¹ gahetvā Mahāvanañ gantvā Satthārañ pūjetvā vanditvā eka-mantañ nisino „kin nu kho upāsaka imāni divasāni na dissnañti²“
5 vutte tam atthañ ārocesi. Satthā „na kho upāsaka idāñ eva tava
putto avatthusmiñ³ chandarāgām uppādetvā vināsām pāpuni, pubbe pi
patto yevā“ ‘ti vatvā tena yācito atitāñ āhari:

Atite Bārāṇasiyam Brahma datte rajjañ kārente Bodhisatto Himavanta padese⁴ sīhayoniyan nibbatti. Tassa kaniñthā cha bhātaro⁵ ekā ca bhaginī ahosi. Sabbe pi Kañ-10 canaguhāyañ vasanti. Tassā pana guhāya avidūre Rajatapab-
bate ekā phalikaguhā atthi. Tatth' eko sigālo vasati. Apara-
bhāge sīhānam mātāpitaro kālam akāmsu. Te bhaginim
sīhapotikam Kañcanaguhāyañ thapetvā gocarāya nikhamitvā⁶
mañsam āharitvā tassā denti. So sigālo tam sīhapotikam disvā
15 pañibaddhacitto⁷ ahosi. Tassā⁸ pana mātāpitunnam dharamāna-
kāle okāsam na lattha⁹. So sattannam pi tesam gocarāya
pakkantakāle Phalikaguhāya otaritvā Kañcanaguhādvāram gantvā
sīhapotikāya purato lokāmisapatisamyuttaiñ evarūpam rahassa-
katham¹⁰ kathesi¹¹: „sīhapotike, aham pi catuppado tvam pi
20 catuppadā¹², tvam me pajāpati¹³ hohi¹⁴ ahan¹⁵ te pati bhavis-
sāmi, te mayam samaggā sammodamānā vasissāma, tvam ito
pañthāya mām kilesavasena saṅgañhāhitī¹⁶. Sā tassa vacanam
sutvā cintesi: „ayam sigālo catuppadānam¹⁷ antare hīno pati-
kuṭṭho candālasadiso, mayam uttamārājakulasammata, esa kho
25 mayā ca saddhim asabbham ananucchavikam¹⁸ katheti, aham
evarūpam¹⁹ katham sutvā jivitenā kiñ karissāmi, nāsāvātām
sannirumhitvā²⁰ marissāmīti“. Ath' assā etad ahosi: „mayham
evam eva marañam ayuttañ, bhātikā tāva me āgacchanti²¹, tesam

¹ C^b gandhavilepanam, ² Bⁱ C^b dissatīti, ³ Bⁱ avattumhi, ⁴ Bⁱ -ppadese, ⁵ Bⁱ
tasse cha kaniñthabhātaro, ⁶ Bⁱ pakkamitvā, ⁷ Bⁱ pañibandha, ⁸ Bⁱ tassa, ⁹ Bⁱ
nāladdham, C^p C^s na alattha, ¹⁰ C^p C^s rahassakatham, ¹¹ Bⁱ katheti,
¹² Bⁱ catuppado, ¹³ Bⁱ C^p C^s pajāpati, ¹⁴ Bⁱ hoti, C^b hoha, ¹⁵ Bⁱ ahan, ¹⁶ Rⁱ
catuppādānam, ¹⁷ Bⁱ adda katham, ¹⁸ C^p C^s evañrūpam, ¹⁹ Bⁱ sannirumhitvā,
²⁰ Bⁱ B^p āgacchantu.

kathetvā marissāmīti¹. Sigālo pī tassā santikā paṭivacanam alabhitvā „na idāni’ esā mayi sambajjhātīti² domanassappatto Phalikaguhami³ pavisitvā nipajji⁴. Ath’ eko sīhapotako mahisavāraṇādisu⁵ aññatarai vadhītvā mainsai khāditvā bhaginiyā bhāgām āharitvā „amma mainsai khādassū“ ti āha. „Bhātika, nāham mainsai khādissāmi“, marissāmīti⁶. „Kīmkāraṇā“ ti. Sā tañ pavattim ācikkhi „idāni kaham so sigālo“ ti ca vutte Phalikaguhāyam nipannasigālam⁷ „ākāse nipanno“ ti maññamānā „bhātika, kiñ na passasi“, eso Rajatapabbate ākāse nipanno“ ti⁸. Sīhapotako tassa Phalikaguhāyam⁹ nipannabhāvam ajānanto „ākāse nipanno“ ti saññī hutvā „māressāmi“ nan¹⁰ ti sīhavegena pakkhanditvā Phalikaguham hadayen’ eva pahari. So hadayena phalitena¹¹ tath’ eva jīvitakkhayam patvā pabbata-pāde pati. Athāparo āgañchi¹². Sā tassa pī tath’ eva kathesi. So pi tath’ eva katvā jīvitakkhayam patvā pabbata-pāde pati. Evañchasu pi bhātikesu matesu sabbapacchā Bodhisatto āgañchi¹³. Sā tassa pī¹⁴ tañ kārapaiñ ārocetvā „idāni so kuhin“ ti vutte „eso Rajatapabbatamatthake ākāse nipanno“ ti āha. Bodhisatto¹⁵ cintesi: „sigālānam ākāse patiñthā nāma n’atti, Phalikaguhāya¹⁶ nipannako¹⁷ bhavissatīti¹⁸. So pabbata-pādañ otaritvā cha bhātike mate disvā „ime attano bālatāya parigañhanapaññāya¹⁹ abhāvena Phalikaguhābhāvam ajānitvā hadayena paharityvā matā bhavissanti, asamekkhitaatitutitam karontānam kammam nāma evarūpam hotiti“ ñatvā²⁰ paṭhamam gātham āha:

25

1. Asamekkhitakammantam turitābhinipātinam
sāni²¹ kammāni tappenti²² uphami v’ ajjhohitam mukhe ti. 3.

¹ Bi CP C^a na dāni. ² Bi samijjhātī. ³ Bi -guhāyam. ⁴ Bi nippajjati. ⁵ Bi nādisu. ⁶ Bi khādāmi. ⁷ Bi nipannam sigālam. ⁸ Bi kiñ pana na passasi, C^b kiñ panassisi. ⁹ C^b omits ti. ¹⁰ CP C^a -guhāya. ¹¹ Bi mārissāmi. ¹² CP phalitena¹³ Bi āgacchi, C^b and CP agacchi corrected to āgañchi. ¹⁴ Bi āgacchi, C^b āgacchi corrected to āgañchi. ¹⁵ CP C^a omit pi. ¹⁶ CP C^a add evam. ¹⁷ Bi -guhāyam. ¹⁸ Bi adds ca. ¹⁹ Bi saññāya ²⁰ Bi vatvā. ²¹ Bi tāni. ²² Bi kappenti.

Tattha asamekkhitakammantañ turitābhiniptinān ti yo puggalo
 yati¹ kammanā kātukāmo hoti tattha dosaiñ asamekkhitvā anupadhäretvā turito
 hutvā vegon' eva tañ kammanā kātuñ abhinipatati pakkhandati patipajjati tañ
 asamekkhitakammantañ turitābhiniptinān tāni evamī katānl sāñi kammānl tap-
 5 penti² socenti³ kīlamenti, yathā klih: unhañ v' ajjhohitamī mukhe⁴ yathā
 bhuñjanterā⁵, „idam sītalañ idam⁶ unhan' ti anupadhäretvā unhañ ajjhoharani-
 yan⁷ mukhe ajjhohitamī thapitamī mukham pi kantham pi kuechim pi dahati⁸
 societi kīlameti evamī tathārūpamī puggalañ tāni kammānl tappenti⁹.

Iti so siho imamī gāthamī vatvā „mama bhātikā anupāya-
 10 kusalā¹⁰ ‘sigālamī māressāmā’¹¹ ‘ti ativegena pakkhanditvā sayamī¹²
 matā, ahām pana evamī akatvā sigālassa Phalikaguhāyam nī-
 pannass’ eva hadayamī phālesāmīti’ so sigālassa ārohanaoro-
 hanamaggamī sallakkhetvā¹³ tādabhīmukho hutvā tikkhatum
 15 sīhanādāmī nadi¹⁴. Pathaviyā¹⁵ saddhimī ākāsamī ekaninnādāmī
 ahosi. Sigālassa Phalikaguhāyā¹⁶ nīpannakass’ eva¹⁷ bhītatas-
 tassa hadayamī phali¹⁸. So tatth’ eva jīvitakkhayamī pāponi.

Satthā „evamī so sigālo sīhanādāmī sutvā jīvitakkhayamī patto“
 ti vatvā abhisambuddho hutvā dutiyamī gātham īha:

2. Siho ca sīhanādena Daddaramī abhinādayi¹⁹,
 20 sutvā sīhassa nigghosamī sigālo Daddare vasañ
 bhīto santāsamī apādi, hadayañ c' assa apphaliti. 4.

Tattha siho²⁰ tattāro sihā: tiqāsiho²¹panjusihō kājasihō²² surattahattha-
 pādo kesarasiho ti, tesu kesarasiho idha adhippeto, daddaramī abhinādayi²³ ti
 tena assanisatasaddabheravatrena sīhanādena taro Rajatapabbatañ abhinādayi
 25 ekanādāmī²⁴ akāsi, daddare vasañ ti phalikamissake Rajatapabbate vasantō,
 bhīto santāsamī apādīti marañabhayena bhīto cittutrāsamī apādi²⁵, hadayañ
 cassa apphaliti tena c' assa bhayena hadayeh phalitash.

¹ Ck omits yam. ² Bi kappenti. ³ Bi socetani, Ck socaneti. ⁴ Bi adds ti. ⁵ Bi
 bhuñjante. ⁶ Ck Cp C² omit idam. ⁷ Bi ajjhoharanam, Ck ajjhoharaniyan. ⁸ Bi
 adds tappeti. ⁹ Bi -kusalatīya. ¹⁰ Bi mārissāmī, ¹¹ Bi sayam pi. ¹² Bi sallak-
 khitvā. ¹³ Bi nadati. ¹⁴ Bi pathaviyā. ¹⁵ Bi ballikaguhāyam, Cp phalikaguhā.
¹⁶ Cp C² nīpannasseva, Bi nippannasseva. ¹⁷ Cp phali. ¹⁸ Bi abhinādayi. ¹⁹ Ck
 omits kālasihō, Cp C² kālasihō corrected to kālasihō. ²⁰ Bi ekaninnādāmī.
²¹ Ck apādi, Bi apādi.

Evaṁ siho sigālāni¹ jivitakkhayam pāpetvā bhūtare ekasmīn
thāne pāticchādetvā tesam matabhāvam bhaginiyā ācikkhitvā taṁ
samassāsetvā yāvajīvam Kāñcanaguhāya² vasitvā yathākam-
māni gato.

Satthā imai desanāni³ āharitvā saccāni pakāsetvā jātakam samo-
dhānesi: (Saccapariyosāne upāsako sotāpattiphale patiṭṭhahi) „Tadā
sigālo nahāpitaputto abosi, sīhapotikā Liechavikumārikā, cha⁴ kanīthā-
bhūtār⁵ aññatarattherā ahesuṁ, jetṭhabhūtikālho⁶ pana aham evā⁷
’ti. Sigālajātakam.

3. Sūkarajātaka.

10

Catuppado⁸ aham sammā ’ti. Idam Satthā Jetavane viha-
ranto aññatarām māhallakattherām ārabhma kathesi. Ekasmīn hi
divase ratti⁹ dhammasavane vattamāne Satthari gandhakutidvāre¹⁰
manisopānaphalake ḥatvā bhikkhusaṅghassa Sugatovādām datvā gandha-
kuṭīm¹¹ pavitthe dhammasenāpati Satthāraṁ vanditvā attano parive-
ṇam¹² agamāsi¹³. Mahāmoggallāno pi¹⁴ parivenam¹⁵ eva gantvā
muhattam vissamitvā¹⁶ therassa santikam āgantvā¹⁷ paññāni pucchi.
Pucehitapuechitāni dhammasenāpati gaganatale candam¹⁸ uṭṭhāpento¹⁹
viya vissajjetvā²⁰ pākaṭam akāsi. Catasso pi parisā dhammaṁ suna-
māna nisdiṁsu. Tatr' eko mahallakatthero cintesi: „sac’ āhaṁ imissā²¹ 20
parisāya majjhe Sāriputtaṁ āluento²² paññāni puechissāmi ayan me
parisā ‘bahussuto ayan’ ti ñatvā sakkārasammānam karissati²³ pari-
santarū uṭṭhāya therām upasamknimitvā ekamantaṁ ḥatvā²⁴ „Āvuso
Sāriputta, mayam pi tam ekam paññāni puechāma, amhākam pi okā-
saṁ karohi, dehi me vinicchayam āvedhikāye²⁵ vā nibbedhikāye²⁶ vā 25
niggahe vā pañiggaha vā visese vā paṭivisese vā²⁷ ti āha. Thero tam²⁸
oloketvā „ayam mahallako icchācāre ḥito tuecho na kiñci jānātiti“
tena saddhim akathetvā va lajjamāno vijanīm ḥapetvā āsanā otaritvā

¹ Bī sigālassa. ² Bī -guhāyāni, C² -guhāyām corrected to -guhāya. ³ Bī dhamma-
desanāni. ⁴ C² C² omit cha. ⁵ C² C² kanīthābhūtār. ⁶ Bī jetthakabha-. ⁷ Bī
catuppādo. ⁸ Bī ratti. ⁹ Bī -kuṭī-. ¹⁰ Bī -kuṭī, C² -kuṭīm. ¹¹ C² C² pari-
venam. ¹² Bī āgamāsi. ¹³ C² C² omit pl. ¹⁴ Bī visametvā vasametvā. ¹⁵ Bī
gantvā. ¹⁶ Bī puppacanta. ¹⁷ Bī upathapento. ¹⁸ C² visajjetvā. ¹⁹ Bī imissāya,
²⁰ Bī āluento, C āluento. ²¹ Bī ḥapetvā. ²² Bī āvethikāye, C² āvethikāye.
²³ Bī nippethikāye, C² nibbedhikāye. ²⁴ Bī omits tam.

parivenam¹ agamāsi². Moggallānatthero pi attano pariveṇam³ eva agamāsi. Manussā utṭhāya „gaṇhath” etam duṭṭhamahallakai, madhuradhanumasavanam no sotum na adāsiti⁴ anubandhiinsu⁵. So palāyanto vihārapaccante bhinnapadarāya vaccakutiyā patitvā gūthamakkhito 5 utṭhāsi. Manussā tam disvā vippaṭisārino hutvā Satthu santikam agamāsu. Satthā te disvā „kiñ upāsakā avelāya āgatā atthā”⁶ ‘ti pucchi. Manussā tam⁷ atthām ārocesuṁ. Satthā „na kho upāsakā idān’ ev’ esa mahallako ubbillāpito” hutvā attano balam ajānitvā mahābalehi saddhiṁ payojetvā gūthamakkhito jāto, pubbe p’ esa ubbillāpito⁸ hutvā attano balam ajānitvā mahābalehi saddhiṁ payojetvā gūthamakkhito ahositi⁹ vatvā tehi yācito atitam āhari:

Atite Bārāṇasiyam Brahmadatte rājjam kārente Bodhisatto siho hutvā Himavanta padese pabbataguhāya¹⁰ vāsam kappesi. Tassāvidūre ekam saram nissāya bahusūkarā 15 nivāsam kappesuṁ. Tam eva saram nissāya tāpasāpi paññasālāsu¹¹ vāsam kappesuṁ. Ath’ ekadivasam siho mahisavāra-nādisu¹² aññataram vadhitvā yāvadattham mañsam khāditvā tañ saram otaritvā pāniyam¹³ pivitvā uttari. Tasmin khaṇe eko thullasūkaro tañ saram nissāya gocaram gaṇhati¹⁴. Siho 20 tañ disvā „añnam ekadivasam imam khādissāmi”, maiṁ kho pana disvā puna nāgaccheyyā¹⁵ ‘ti tassa anāgamanabhayena¹⁶ sarato uttaritvā ekena passena gantuṁ ārabhi. Sūkaro oloketvā „esa maiṁ disvā mama bhayena upagantuṁ asakkonto bhayena 25 palāyati, aija mayā iminā sihena saddhiṁ payojetuṁ vattatiti”¹⁷ sīsaṁ ukkhipitvā tañ yuddhatthāya avhayanto¹⁸ pathamam¹⁹ gātham āha:

1. Catuppado aham samma, tvam pi samma catuppado;
ehi sīha²⁰ nivattassu, kin nu bhito palāyasīti²¹. 5.

¹ Ck Cp C^a parivenam. ² Bi pāvīsi. ³ Ck Cp C parivenam. ⁴ Bi nādāsiti. ⁵ Bi anubandhiinsu. ⁶ Bi āgatattā. ⁷ Ck nam. ⁸ Bi uppilāpito. ⁹ Bi pappataguhāyam. ¹⁰ Bi -sālesu. ¹¹ Bi mahisavāra-nādisu. ¹² Bi pāniyam, C^a pāniyam. ¹³ Bi gaṇhati. ¹⁴ Bi khādissāmiti. ¹⁵ Bi na āgaccheyyā. ¹⁶ Bi anāgamanabhayena. ¹⁷ Ck Cp C^a vaddhatiti. ¹⁸ Bi avhayante. ¹⁹ Bi pathamam. ²⁰ Bi samma. ²¹ Bi pl tena.

Sīho tassa kathaṁ sutvā „samma sūkara, aija amhākām
tayā saddhim saṅgāmo n' atthi, ito pana sattame divase imasmīn
yeva thāne saṅgāmo hotū¹ 'ti vatvā pakkāmi. Sūkaro „sī-
hena² saddhim saṅgāmessāmīti³“ tuṭṭhapahaṭṭho tam⁴ pavattim
ñātakānam ārocesi. Te tassa kathaṁ sutvā bhītatasitā „idāni
tvam sabbe pi amhe nāsessasi, attano balam ajānitvā sīhena
saddhim saṅgāmām kātukāmo⁵ si, sīho āgantvā sabbe pi amhe
jīvitakkhayām pāpessati, sāhasikakammañ mā karīti⁶ āhamis. 5
So bhītatasito „idāni kiñ karomīti⁷“ puechi. Sūkara⁸ „etesam
tāpasānam ukkārabhūmim⁹ gantvā pūtigūthe sattadivasāni sarī- 10
ram vattetvā¹⁰ sarīrañ¹¹ sukkhāpetvā sattame divase sarīrañ
ussāvabindūhi temetvā sīhassa āgamanato¹² purimataram āgantvā¹³
vātayogāñ ñatvā uparivāte tiṭṭha¹⁴, sucijātiko sīho tava¹⁵ sarīra-
gandham ghāyitvā tuyham jayañ datvā gamissatiti¹⁶ āhamis. 15
So tathā katvā sattame divase tattha atthāsi. Sīho tassa
sarīragandham ghāyitvā gūthamakkhitabhāvāñ ñatvā „samma
sūkara, sundaro te lesō cintito, sace tvam¹⁷ gūthamakkhito nā-
bhavissa¹⁸ idh' eva tam¹⁹ jīvitakkhayām apāpessam²⁰, idāni
pana te sarīrañ n' eva mukhena ḥasitum na pādena paharitum
sakkā²¹, jayan te dammīti²² vatvā dutiyañ gātham āha:
20

2. Asūci pātilomo si, duggandho vāsi sūkara;
sace yujjhitukāmo²³ si jayañ samma dadāmi te ti. 6.

Tattha pūtilomo sīti miñhamakkhitattā²⁴ duggandhalomo, duggandho
vāsīti anīṭṭhajegucchapaṭīkūlgandho hutvā vāyasi, jayañ samma dadāmi te
ti tuyham jayañ demi, aham parājito, gaccha tvañ ti vatvā 25

Sīho nivattitvā²⁵ gocaram gahetvā sare pāñiyāñ²⁶ pivitvā
pabbataguham eva gato. Sūkaro pi „sīho me jito²⁷ ti ñātakānam

¹ Bⁱ pl tena. ² Bⁱ saṅgāmīssāmīti, C^p C^s saṅgāmessāmīti. ³ Bⁱ C^k omit tam.
⁴ Bⁱ saṅgāmām kātukāme, C^k saṅgāmo kātukāmo, C^p C^s saṅgāmetukāmo. ⁵ Bⁱ
adds samma tvam. ⁶ Bⁱ uccārabhūmīyah. ⁷ C^k C^p C^s vaddhetvā, Bⁱ vattetvā.
⁸ Bⁱ omits sarīrañ. ⁹ Bⁱ agamato. ¹⁰ Bⁱ ganhtvā. ¹¹ Bⁱ titthāhi. ¹² Bⁱ tam.
¹³ Bⁱ sarīragandham. ¹⁴ Bⁱ bhavissafit. ¹⁵ Bⁱ omits tvam. ¹⁶ Bⁱ na bhavissasi.
¹⁷ Bⁱ omits tam. ¹⁸ Bⁱ pāpeyyam. ¹⁹ Bⁱ adds sūkara. ²⁰ C^k yajjhitu-, Bⁱ ku-
jhitu-. ²¹ Bⁱ mūlha-. ²² Bⁱ sīho tato ca nivattetvā. ²³ Bⁱ pāñiyam.

ārocesi. Te bhūtatasitā „puna ekadivasah āgacchanto siho sabbe va amhe jīvitakkhayam pāpessatiti“ palāyitvā aññattha agamamīsu.

Satthā imam desanam³ āharitvā jātakam samodhānesi: „Tadā² sūkaro mahallako ahosi, siho pana aham evā“ ti. Sūkarajātakam.

4. Uragajātaka.

Idhūragānam pavaro paviṭṭho ti. Idam Satthā Jeta-vane viharanto senibhaṇḍanam ārabba kathesi. Kosalarañño kira sevakā senipamukhā dve mahāmace⁴ aññamaññam diṭṭhatīhāne⁵ kala-10 hanī karonti. Tesam veribhāvo sakalanngare pākaṭo jāto. Te n' eva rājā na ñātimittā samagge kātum sakhiṁsu⁶. Ath' ekadivasam Satthā pacūsasamaye bodhaneyyabandhave olokento tesam ubhinnam pi sotā-pattimaggassa upanissayaṁ disvū punadivase ekako va Sāvatthi⁷ pindāya pavisitvā tesu ekassa gehadvāre atṭhāsi⁸. So nikhamitvā pattam gahe-15 tvā Satthāram antonivesanam pavesetvā āsanam paññāpetvā⁹ nisidāpesi. Satthā nisiditvā¹⁰ tussa mettābhāyanāya ānisainsam kathetvā kallacittamā natvā saccāni pakāsesi. Saccapariyosāne sotāpattiphale patiṭṭhahi. Satthā tassa sotāpannabhāvam ñatvā tam eva pattam gāhāpetvā¹¹ utthāya itarassa gehadvāram agamāsi. So¹² nikhamitvā Satthāram vandityā „pavisatha bhante“ ti gharām¹³ pavesetvā nisidāpesi. Itaro pi pattam ga-20 hetvū Satthārā¹⁴ saddhiṁ yeva¹⁵ pāvisi. Satthā tassa ekādasa mettāni-samse vanjetva cittakalyataṁ ñatvā saccāni pakāsesi. Saccapariyosāne so pi sotāpattiphale patiṭṭhahi. Iti te ubho pi sotāpannā hutvā aññamaññam accayam desetvā¹⁶ khamāpetvā samaggū sammodaiñāna ekajjhāsayā 25 ahesum. Tam divasam yeva¹⁷ Bhagavato sammukhā va ekato bhuñ-jīṁsu. Satthā bhattakiccaṁ niṭṭhapetvā vihāram agamāsi. Te pi bahūni mālāgandhuvilepanādīni¹⁸ c' eva sappimadhuphānitādīni¹⁹ ca aññaya Satthārā saddhiṁ yeva²⁰ nikhamiṁsu. Satthā bhikkhusaṅghena

¹ C^k CP C^s pāpessasīti. ² Bi dhammadesanath. ³ Bi omits tadā. ⁴ Bi mahā-mattā. ⁵ Bi dināhāne. ⁶ Bi kātu nūsikkhisu, C^k kātum na sakkhishu. ⁷ Bi sī-vatthiyā. ⁸ Bi thāsi. ⁹ C^k paññāpetvā, CP C^s paññāpetvā. ¹⁰ CP C^s add va. ¹¹ Bi āhārāpetvā. ¹² Bi adds pi. ¹³ C^k garam. ¹⁴ C^s adds va. ¹⁵ Bi saddhi-räññeva. ¹⁶ C^k omits tassa. ¹⁷ Bi dassetvā. ¹⁸ Bi divassñīnova, CP C^s divasam yeva ca. ¹⁹ Bi -vilepanāni. ²⁰ C^k CP C^s -phānitādīni. ²¹ B saddhi ñeva.

vatte¹ dassite Sugatovādaīn datvā gandhakuṭīm pāvisi. Bhikkhū sā-
yañhasamaye dhammasabhbāyam kathām² samutthāpesuī: „Āvuso,
Satthā adantadamako, ye³ nāma dve mahāmacce⁴ cirām vāyanamāno⁵
pi n⁶ eva rājā samagge kātum asakkhi⁷ na nātimittādayo⁸ te ekadi-
vasen⁹ eva Tathāgatena damitā¹⁰ ti. Satthā āgantvā „kāya nu 'ttha
bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā¹¹ ti pucchitvā „imāya nāmā¹² 'ti
vutte „na bhikkhave idān¹³ evāham īme dve Jane samagge akāsiṁ,
pubbe p¹⁴ ete¹⁵ mayā samaggā katā yevā¹⁶ 'ti vatvā atītaṁ āhari:

Atite Bārāṇasiyām Brahmadatte rajjam kārente
Bārāṇasiyām ussave ghosite mahāsamajjam ahosi. Bahū ma- 10
nuasā ca devanāgasupannādayo ca samajjadassanatthām sanni-
patiinsu. Tatr' ekasmīm thāne eko nāgo ca supanno ca¹⁷
samajjam passamānā ekato attihānsu. Nāgo supannassa su-
pannabhāvām ajānanto aīse hatthām thapesi. Supanno „kena
me aīse hattho thapito¹⁸ ti nivattitvā olokento nāgamā sañjāni. 15
Nāgo pi olokento supannām sañjānitvā marañabhayatajjito na-
garā nikkhāmitvā nadipitthena palāyi. Supanno pi¹⁹ „tam
gahessāmīti“ anubandhi. Tasmiṁ samaye Bodhisatto tāpaso
- hutvā tassā nadiyā tīre panṇasālāya²⁰ vasamāno divādarathām²¹
patipassambhanatthām²² udakasātikām nivāsetvā vakkalam bahi
thapetvā nadim otaritvā nahāyati²³. Nāgo „imām pabbajitām
nissāya jīvitām labhissāmīti“ pakativāṇām vijahitvā maṇik-
khandhavannām māpetvā vakkalantarnām pāvisi. Supanno anu-
bandhamāno tam tattha paviṭṭhaṁ disvā vakkale garubhāvena
agahetvā Bodhisattām āmantetvā „bhante, aham chāto, tumhā- 25
kām vakkalaṁ gaṇhatha, imām nāgamā khādissāmīti“ imam
atthām pakāsetuṁ²⁴ paṭhamām gātham āha:

¹ Bi vitte. ² Bi satthu gunakatham. ³ Bi ye va. ⁴ Bi mahāmattā. ⁵ Ck Bi vāya-
māno. ⁶ Bi nāsi. ⁷ Bi adda sikkhisuī. ⁸ Bi puppe pi te, Ck pubbe te. ⁹ Bi
adds iti dve. ¹⁰ Bi omits pi. ¹¹ Bi panṇasālāyam. ¹² Bi divāradaratha, Bp divā-
daratha and sariradaratha, Ck divārathām. ¹³ Bi patipass-. ¹⁴ Bi hnāyati.
¹⁵ Bi pakāsento.

1. Idh' ūragānām pavaro paviñño
selassa vannena pamokkham iccham,
brahmañ ca vannam apacāyamāno
bubhukkhito no visahāmi bhottun ti. 7.

5 Tattha idhūragānām pavaro paviñño ti imasmīn vakkse¹ uragānām
pavaro nāgarajā paviñño, selassa vannenā ti manivannena² manikkhandho
hutvā paviñño ti attho, pamokkham icchan ti mama santiķā mokkham iccha-
māno, brahmañ ca vannam apacāyamāno ti aham pana tumhākam brahma-
vannam señhavaññam pūjento³ garukaronto, bubhukkhito no visahāmi
10 bhottun ti etam⁴ nāgam vakkalantarañ pavithram⁵ chāto pi samāno bhak-
khitum na sakkomīti.

Bodhisatto udake thito yeva supannarājassa thutim katvā
dutiyañ gātham āha:

2. So Brahma-gutto ciram eva jīva,
15 dibbā⁶ ca te pātubhavantu⁷ bhakkhā,
so brahmavāñnam apacāyamāno
bubhukkhito no vitarāsi⁸ bhottun⁹ ti. 8.

Tattha so brahmagutto ti so tvañ Brahma-gopito Brahma-rakkhito
butvā, dibbā ca te pātubhavantu¹⁰ bhakkhā ti devatānā paribhogārahā
20 bhakkhā ca tava pātubhavantu¹¹, mā pāññātipāññi katvā nāgamanisakhādako ahosi.

Iti Bodhisatto udake thito va anumodanam katvā uttaritvā
vakkalam nivāsetvā te ubho pi gahetvā assamapadam gantvā
mettābhāvanāya vannam kathetvā dve pi jane samagge akāsi.
Te tato patthāya samaggā sammodamānā sukhāni vasiñsu¹².

25 Satthā imām dhammadesanām āharitvā jātakam samodhānesi:
„Tadā nāgo ca supañño ca ime dve mahāmattā ahesum, tāpaso pana
aham evā 'ti. Uragajātakam¹³.“

¹ C^k CP C^s vakkalam. ² C^k omits manivannena. ³ B^f pūjayanto. ⁴ B^f ekam. ⁵ C^k CP C^s paviñño, B^f paviñhasi. ⁶ B^f dibyā. ⁷ CP C^s pātubhavanti. ⁸ B^f visahāmi. ⁹ B^f sottun. ¹⁰ C^k CP C^s pātubhavanti. ¹¹ B^f sukhavasāni vasisuñi. ¹² B^f brahmaguttajātakam, B^f adda ratuttham.

5. Gaggajātaka.

Jīva vassasatam Gaggā¹ ti. Idam Satthā Jetavana-samipe Pasenadiraññā kārite Rājakārāme² viharanto attano khipi-takam ārabba kathesi. Ekaśmīn hi divase Satthā Rājakārāme³ catuparisamajhe nisiditvā dhammam desento khipi. Bhikkhū Jīvatu⁴ bhante Bhagavā, Jīvatu Sugato⁵ ti uccāsaddā⁶ mahāsaddam akāmsu. Tena saddena dhammaknṭhāya antarāyo ahosi. Atha kho Bhagavā bhikkhū āmantesi: „Api nu kho bhikkhave khipite ‘jīvā’⁷ ti vutte tappaccayā jīveyya vā⁸ mareyya⁹ vā¹⁰ ti. „No h’ etam bhante“. „Na¹¹ bhikkhave khipite ‘jīvā’¹² ti vattabbo, yo¹³ vadeyya āpatti dukkatassā¹⁴ ti. Tena kho pana samayena manussā bhikkhūnam khipite ‘jīvatha¹⁵ bhante¹⁶ ti vadanti. Bhikkhū kukkuccāyantā nālapanti. Manussā ujjhāyanti: „katham hi nāma samanā Sakyaputtiyā ‘jīvatha bhante’¹⁷ ti vuuccamānā nālapissantī¹⁸“. Bhagavato etam attham ārocesuṁ. „Gihī bhikkhave itthamāngalikā¹⁹; anujānāmi bhikkhave gihinām²⁰ ‘jīvatha bhante’²¹ ti vuuccamānena ‘cirām jīvā’²² ti vattun ti²³. Bhikkhū Bhagavantam puechiṁsu: „bhante, jīvapatijīvām nāma kadā uppannati. Satthā „bhikkhave, jīvapatijīvām nāma porāṇakāle²⁴ uppannā“²⁵ ti vatvā atītaṁ āhari:

Atite Bārāṇasiyām Brahmadatte rajjan kārente Bodhisatto Kāsiraṭṭhe²⁶ ekasmīn brāhmaṇakule nibbatti. Tassa pitā vohāraṁ katvā jīvikām²⁷ kappeti²⁸. So sojasavassapadesikām Bodhisattam manjikabhaṇḍam ukkipāpetvā gāmanigamādisu caranto Bārāṇasiṁ²⁹ patvā dovārikassa ghare bhattam pacāpetvā bhuñjitvā nivāsanatthānam alabhanto „avelāya āgatā āgantukā³⁰ kattha vasanti³¹“ puechi. Atha naṁ manussā „bahinagare ekā sūlā atthi, sā pana amanussapariggahitā³², sace icchatha tattha³³ vasathā³⁴ ‘ti īhainsu. Bodhisatto „etha tāta, gacchāma, mā yakkhassa bhāyittha, ahan tam dametvā tumhākām pādesu

¹ Bⁱ rājikā. ² Bⁱ uccāsaddam, C^p C^s uccāsadda. ³ Bⁱ adds dhareyya vā. ⁴ Bⁱ cāreyya. ⁵ Bⁱ adds hi. ⁶ C^p C^s ye. ⁷ Bⁱ C^s jīvata. ⁸ Bⁱ lapissantī. ⁹ Bⁱ B^s omit iṭṭha. ¹⁰ Bⁱ B^s vattuni vāṭṭatiti. ¹¹ C^p C^s porāṇakakāle. ¹² Bⁱ kāsikaraṭṭhe. ¹³ Bⁱ Jīvitam. ¹⁴ Bⁱ kappesi. ¹⁵ Bⁱ bārāṇasi, C^p C^s bārāṇasiyā. ¹⁶ Bⁱ C^p C^s -parigahitā. ¹⁷ C^p C^s omit tattha. ¹⁸ C^p C^s ahan.

pātessāmīti¹ pitaram gahetvā tattha gato. Ath' assa pitā phalake nipajji, sayam pītu pāde sambūhamāno² nisidi. Tattha adhivattho yakkho pana dvādasa vassāni Vessavaṇaṁ³ upaṭṭhahitvā tam sālaṁ labhanto „imam sālam paviṭṭhamanussesu yo⁴ khipite 'jīvā' ti vadati yo⁵ ca 'jīvā' ti vutte 'patijīvā' ti vadati te jivapatijīvabhāṇino thapetvā avasese khādeyyāsīti⁶ labhi. So piṭṭhavamsathūnāya vasati. So „Bodhisattapitaram⁷ khipāpessāmīti⁸ attano ānubhāvena sukhumacūṇnam vissajjesi. Cunno āgantvā tassa nāsāpuṭesu pāvisi. So phalake nipannako va khipi. Bodhisatto na⁹ 'jīvā' ti āha. Yakkho tam khāditum thūnāya otarati. Bodhisatto tam otarantam disvā „iminā me pitā khipāpito bhavissati", ayam so khipite 'jīvā' ti avadantam khādakayakkho bhavissatīti¹⁰ pitaram ārabbha pathamañā gātham āha:

1. Jīva vassasatam Gagga aparāni ca vīsatim¹¹,
- 15 mā marū pisācā khādantu", jīva tvam sarado¹² satan ti. 9.

Tattha Gaggā¹³ ti pitaram nāmena ālspati, āparāni ca vīsatīti aparāni ca vīsatī vassāni jīva, mā marū pisācā khādantu¹⁴ ti marū pisācā mā khādantu, jīva tvam sarado¹⁵ satan ti tvam pana vīsuttaram vassasatam jīvā¹⁶ ti¹⁷, saradasatam hi¹⁸ gaphiyamānam vassasatam eva hoti, tam purimehi vīsāya¹⁹ 20 saddhim vīsuttaram idha adhīppetam.

Yakkho Bodhisattassa vacanām sutvā „imam tāva mānavam 'jīvā' ti vuttattā khāditum na sakkā"²⁰, pitaram pan' assa khādissāmīti²¹ pītu santikam agamāsi. So tam āgacchantañā disvā cintesi: „ayañ so 'patijīvā' ti abhaṇtantānam khādāna-25 yakkho bhavissati, patijīvam karissāmīti²² so puttām ārabbha dutiyām gātham āha:

2. Tvam pi vassasatam jīva aparāni ca vīsatim²³,
- visam²⁴ pisācā khādantu, jīva tvam sarado²⁵ satan ti. 10.

¹ Bi samāhante. ² Bi vassavaṇam, Ck Cp Ce vessavanam. ³ Ck zo. ⁴ Bi bodhi-

sattassa pitaram, Ck bodhisatto pitaram. ⁵ Bi bodhisattā nām, Ck bodhisatto nām.

⁶ Ck bhavissatīti. ⁷ Bi vīsatī, Ck vīsatim. ⁸ Bi adantu. ⁹ Bi Rp parato. ¹⁰ Bi hi.

¹¹ Bi parato satāñ hi, Rp parato satan ti. ¹² Bi visāhi, Ck vīsāya. ¹³ Ck adis

ti. ¹⁴ Bi vīsatī. ¹⁵ Ck Cp vīs-. ¹⁶ Bi Rp parato.

Tattha visam¹ piśācā² ti piśācā halāhalavisaṁ khādantu.

Yakkho tassa vacanām sutvā „ubho p'ime na sakkā khāditun“ ti paṭicivattī. Atha nam Bodhisatto pucchi: „bho yakkha, kasmā tvām imam³ sālam pavitthamanusse khādasiti“. „Dvādasa vassāni Vessavaṇām upaṭṭhitvā laddhattā“ ti. „Kim pana sabbe va khāditun labhasīti“⁴. „Jivapaṭijivabhāñino thapetvā avasese khādāmiti“. „Yakkha, tvām pubbe pi akusalam katvā kakkha⁵ pharuso paravihimsako hutvā nibbatto, idāni pi tādisam kammaṁ katvā tamotamaparāyano bhavissasi“, tasmā ito paṭṭhāya pāññātipātādīhi viramassū⁶ ‘ti tam yakkham dame-¹⁰ tvā nirayabhyāmena tajjettvā pañcasu silesu patiṭṭhāpetvā yakkham⁷ pesanakārakam viya akāsi. Punadivase sañcarantā manussā yakkham disvā Bodhisattena c'assa damitabhāvam īnatvā rañño ārocesuṁ: „deva, eko mānavo tam yakkham dametvā pesanakārakam viyā katvā thito“ ti. Rājā Bodhisattam pakko-¹⁵ sāpetvā senāpatitthāne⁸ thapesi pitu c'assa mahantam yasai adāsi. So yakkham balipātiggāhakam katvā Bodhisattassa ovāde thativā dānādīni puññāni katvā saggapadaṁ⁹ pūresi.

Satthā imam dhammadesanām īharitvā „jivapaṭijivam¹⁰ nāma tasmin kāle uppānan“ ti vatvā jātakam samodhānesi: „Tadā rājā zo Anando ahosi, pitu Kassapo, putto pana aham evā“¹¹ ‘ti. Gagga-jātakam¹².

6. Alīnacittajātaka.

Alīnacittam nissāyā¹³ ‘ti. Idam Satthā Jetavane viharanto ekam ossatthaviriyam bhikkhum īrabba kthesi. Vatthum Ekādasanipāte Sainvarajātakē īvibhavissati¹⁴. So pana bhikkhu Satthārū „saccam kira tvām bhikkhu viriyam ossajiti¹⁵“ vutte „saccam

¹ Bi visam. ² Bi adds khādantu ³ Ck omits imam. ⁴ Bi adds so. ⁵ Bi CP Ck kakkhalo. ⁶ Bi bhavissati, Ck bhavissatiti. ⁷ Bi tam yakkham. ⁸ C sotāpattiṭṭhāne. ⁹ B saggapūraṁ. ¹⁰ B Jivapaṭijivan. ¹¹ B adds pacicamāni.

¹² Bi āvi. ¹³ Bi osajiti, C ossajiti.

Bhagavā¹ 'ti āha. Atha nām Satthā „nānu tvaṁ bhikkhu pubbe viriyam katvā māmsapesiadisassa daharakumārassa dvādasayojanike Bārāṇasinagare rajjam gahetvā adāsi, idāni kasmā evarūpe sāsane pabbajitvā viriyam ossajasiti² vātvā atītām āhari:

5 Atite Bārāṇasiyam Brahmādatte rajjam kārente Bārāṇasito avidūre vadḍhakigāmo³ ahosi. Tattha pañcasatā⁴ vadḍhakī⁵ vasanti. Te nāvāya⁶ uparisotam gantvā araññe⁷ gehasambhāradārūni⁸ koṭṭetvā tatth' eva ekabhūmikadvibhūmi-kādibhede gehe⁹ sajjetvā thambhato patṭhāya sabbadārūsu¹⁰
 10 saññam katvā naditirām netvā nāvām āropetvā anusotena nagaṇam āgantvā ye yādisāni gehāni ākāmkhanti tesam tādisāni katvā kabāpane gahetvā puna tatth' eva¹⁰ gantvā gehasambhāre āharanti. Evam tesam jīvikām¹¹ kappentānam ekasmim kāle khandhāvāraṁ bandhitvā¹² dārūni¹³ kottentānam avidūre eko
 15 hatthi¹⁴ khadirakhānukam¹⁵ akkami. Tassa so khānuko¹⁶ pādaṁ vijhi, balavavedanā vattanti, pādo uddhumāyitvā pubbam gānhi. So vedanāmatto¹⁷ tesam dārukoṭṭanasaddaiḥ sutvā „ime vadḍhakī nissāya mayham sotthi bhavissatiti¹⁸ maññamāno tīhi pādehi tesam santikam gantvā avidūre nipajji. Vadḍhakī tam
 20 uddhumātāpādaṁ disvā upasāmkamitvā pāde khānukam¹⁹ disvā tikhinavāsiyā²⁰ khānukassa²⁰ samantato odhim katvā rajjuyā bandhitvā ākaddhantā²¹ khānukam²² nīharitvā pubbam mocetvā²³ unihodakena dhovitvā tadanurūpehi bhesajjehi²⁴ nacirass' eva vaṇam phāsukam kariṁsu. Hatthi¹⁴ ārogo²⁵ hutvā cintesi:
 25 „mayā ime vadḍhakī nissāya jīvitam laddhaiḥ, idāni tesam mayā upakāraṁ kātum vattatiti²⁶ so tato patṭhāya vadḍhakihi

¹ Bi osajita, ² Bi vadḍhaki-, Ck CP vadḍhakī-. ³ Bi pañcasata, ⁴ Bi vadḍhakīm, CP Ck vadḍhaki. ⁵ Bi nāgaya, Ck nācaya. ⁶ Bi araññe pavīśu. ⁷ Bi gehasambhāradārūni, CP Ck gehasambhāradārūni. ⁸ Bi gehasambhāre. ⁹ all MSS. -dārūsu. ¹⁰ CP Ck tatheva. ¹¹ Bi jīvitam. ¹² Bi bandhetvā. ¹³ Bi CP Ck dārūni. ¹⁴ so all MSS. ¹⁵ Bi ekan khadirakhānukam. ¹⁶ Bi khānuko. ¹⁷ Bi vedanāpatto. ¹⁸ Bi khānukam. ¹⁹ Bi tamkhipasavāsiyā, CP tikhinavāsiyā. ²⁰ Bi CP Ck khānukassa. ²¹ Bi ākādūjhantā, CP Ck ākādūjhantā. ²² Bi CP khānukath. ²³ Bi pucchitvā. ²⁴ Bi adda makkhitvā. ²⁵ Bi ārogo.

saddhiṁ rukkhe nīharati, tacchentānam¹ parivattetvā² deti, vāsiādīni upasam̄harati, sōndāya veṭhetvā kālasuttakotiyām³ gaṇhāti. Vaddhakī pi 'ssa bhojanavelāya ekekām pīḍām dentā pañca piṇḍasatāni denti. Tassa pana hatthissa putto sabbaseto hatthājāṇiyapotako⁴ atthi. Ten' assa etad ahosi: „abam etarahi mahallako, idāni mayā imesam kammakaranatthāya puttām datvā gantuṁ vaṭṭatīti“⁵ so vaddhakīnaṁ anācikkhitvā va arāññam pavisitvā puttām ānetvā „ayam hatthipotako mama putto, tum-behi mayham jīvitām dinnām, ahaṁ vo vejjavetanatthāya imaṁ dammi, ayam tumhākām ito patthāya kammāni karissatīti“⁶ 10 vatvā „ito paṭṭhāya yaṁ pana mayā kattabbām kammāni tvarī karohiti“⁷ puttām ovaditvā vaddhakīnaṁ datvā sayam arāññam pāvisi. Tato paṭṭhāya hatthipotako vaddhakīnaṁ vacanakaro⁸ ovādakkhamo hutvā sabbakiccāni karoti. Te pi tam pañcahi piṇḍasatehi posenti. So kammāni katvā nadīm otaritvā⁹ kīlityā¹⁰ 15 āgacchatī. Vaddhakidārakāpi¹¹ tam sōndādisu¹² gahetvā udake pi thale pi tena saddhiṁ kīlanti. Ajāṇiyā¹³ pana hatthino pi assāpi purisāpi udake uccāraṇām vā passāvām vā na karonti. Tasmā so pi udake uccārapassāvām akatvā bahi nadītire eva¹⁴ 20 karoti. Ath' ekasmīn divase upari nadīyā devo vassi. Addha-sukkham¹⁵ hatthilandām¹⁶ udakena nadīm otaritvā gacchantaṁ Bārāṇasinagaratitthe ekasmīn gumbe laggitvā atthāsi. Atha rañño hatthigopakā „hatthī¹⁷ nahāpessāmā“¹⁸ ti pañca hatthi-satāni nayimsu¹⁹. Ajāṇiyalandassa²⁰ gandham ghāyitvā eko pi hatthi nadīm otaritum na ussahi, sabbe naṅguṭhaṁ ukkhipitvā 25 palāyitum ārabhīmsu. Hatthigopakā hatthācariyānam ārocesūm. Te „udake paripanthena²¹ bhavitabban“²² ti udākām sodhāpetvā

¹ Bi tacchantānam. ² Bi parinuvattetvā. ³ Cp kāla-. ⁴ Bi hatthājāṇiya-
⁵ Bi vacanāni karoti. ⁶ Bi adda nhāyitvā or hnāyitvā. ⁷ Ck Cp Ce vaddhakī-,
 Bi vaddhakīndā-. ⁸ Ck sōndādisu ⁹ Ce ajāṇiyā, Ck ajāṇiyā, Bi ajāṇiyā.
¹⁰ Bi yeva. ¹¹ Bi atha sukkham. ¹² Bi hatthilepum, Ce hatthiladdham.
¹³ Bi Ck hatthī, Cp Ce hatthīm. ¹⁴ Bi nhāyisu or hnāyisu. ¹⁵ Bi ajāṇiya, Ck
 Ce ajāṇiya-, Ck ajāṇiyaladdhassa. ¹⁶ Bi makābandhena, Ck paripatthena.

tasmin gumbe ajāniyalandam¹ disvā „idam ettha kāraṇan“ ti
 ñatvā cātiñ āharāpetvā udakassa pūretvā tañ tattha madditvā
 hatthīnām sarire² siñcāpesum³. Sarirāni sugandhāni ahesuñ.
 Tasmin kāle te nadīm otaritvā nahāyiñsu⁴. Hatthācariyā rañño
 5 tam pavattim ārocetvā „tam hatthājāniyam⁵ pariyesitvā ānetum
 vattati devā“ ti āhañsu. Rājā nāvāsañghātehi nadīm pak-
 khanditvā uddhagāmīhi sañghātehi⁶ vadḍhakīnām vasana-
 thānām sampāpuni. Hatthipotako nadiyam kīlanto bheri-
 saddām sutvā gantvā vadḍhakīnām santike atthāsi. Vadḍhakī
 10 rañño paccuggamanām katvā „deva, sace dārūhi⁷ attho kiñ-
 kārañā āgat⁸ attha, kiñ pesetvā āharāpetuñ na vattatī⁹
 āhañsu. „Nābam bhane dārūnañ¹⁰ atthāya āgato, imassa pana
 hatthissa atthāya āgato 'mhiti¹¹. „Gāhāpetvā gacchatha¹² devā“
 'ti. Hatthipotako gantuñ na icchi. „Kiñ kārāpe¹³“ bhane
 15 hatthīti¹⁴. „Vadḍhakīnām posāvanikam¹⁵ āharāpehi¹⁶ devā“ 'ti.
 „Sādhu bhane“ ti rājā hatthissa catunnām pādānām¹⁷ sondāya
 nañgutthassa¹⁸ santike satasahassasatasahassam¹⁹ kahāpane tha-
 pāpesi. Hatthi²⁰ ettakenāpi agantvā²¹ sabbavaḍḍhakīnām dussa-
 yugesu vadḍhakībhariyānām nivāsanasātakesa dinnesu saddhiñ-
 20 kīlitadārakānām²² ca dārakaparihāre kate²³ nivattitvā vadḍhakī
 ca²⁴ itthiyo ca dārake ca oloketvā rāññā saddhiñ agamāsi²⁵.
 Rājā tañ ādāya nagarañ gantvā nagarañ ca hatthisālañ ca
 alamkārāpetvā²⁶ hatthīm nagarañ padakkhiñām kāretvā hatthi-
 sālañ pavesetvā sabbālamkārehi alamkaritvā²⁷ abhisekam datvā
 25 opavayham²⁸ katvā attano sahāyatthāne²⁹ ṭhāpetvā upaḍḍharajjañ

¹ Bⁱ ajāniyaleñdam, C^k ajāniyalandam, C^s ajāniyalandham.

² Bⁱ hatthīnām satiresu. ³ Bⁱ makkhāpesum. ⁴ Bⁱ nhāyisu. ⁵ C^k hatthājāni-
 yam, Bⁱ tatthājāniyam. ⁶ Bⁱ uddhāñ gāmīnāvāsañghātehi. ⁷ C^p C^s dāruhi.

⁸ Bⁱ dārūnañ CP C^s dārūnañ. ⁹ Bⁱ gaccha. ¹⁰ Bⁱ karomi. ¹¹ Bⁱ posāvaniyam.

¹² Bⁱ āharāpehi, C^k āharāpeti, CP C^s āharāpeti. ¹³ CP C^s padānām. ¹⁴ Bⁱ add
 ca. ¹⁵ Bⁱ omits satasahassa. ¹⁶ Bⁱ omits hatthi. ¹⁷ C^k gantvā, C^s agantvā,
 C^p agantvā corrected to agantvā. ¹⁸ Bⁱ kīlitadārakānām, C^k kīlitadārakānām.

¹⁹ C^k CP C^s add vadḍhakī. ²⁰ C^k CP C^s omits vadḍhakī ca. ²¹ Bⁱ agamāsi.

²² Bⁱ alañkārāpetvā. ²³ Bⁱ sabbālamkārehi alañkaretvā. ²⁴ CP C^s opavayham.

²⁵ Bⁱ sahāyatthāne.

hatthissa datvā attano samānaparihāram akāsi. Hatthissa āgatakālato paṭṭhāya rañño sakala-Jambudipe rajjam hatthagatam eva ahosi. Evam kāle gacchante Bodhisatto tassa rañño aggamaheśiyā kucchismi¹ paṭisandhiṁ gaṇhi. Tassā gabbhaparipākakāle rājā kālam akāsi. Hatthi² pana sace rañño s kālakatabhāvam³ jāneyya tatth' ev' assa hadayaṁ phāleyya⁴, tasmiṁ hatthiṁ rañño kālakatabhāvam⁵ ajānāpetvā va upatṭha- hiṁsu⁶. Rañño pana kālakatabhāvam⁷ sutvā „tucchaṁ kira rajjan“ ti anantarasāmanto Kosalarājā mahatiyā senāya āgantvā nagaram parivāri⁸. Te⁹ nagaradvārāni pidahitvā Kosalarañño sāsanam pahiṁimsu¹⁰: „amhākām rañño āggamahesi¹¹ paripunna- gabbhā, ito kira sattame divase puttām vijāyissatiti' aṅgavijjā- pāṭhakā āhaṁsu, sace sā puttām vijāyissati mayām sattame divase yuddham dassāma, na rajjam, ettakām kālam āgamethā“ 'ti. Rājā „sādhū“ 'ti sampaticchi. Devī sattame divase puttām vijāyi. Tassa nāmagahaṇadivase¹² „mahajanass' alinām cittaṁ¹³ paggaṇhanto jāto“ ti Alinacittakumāro t' ev' assa¹⁴ nāmām akānsu. Jātadivasato yeva pan' assa paṭṭhāya¹⁵ nāgarā Ko- salarañña saddhiṁ yujjhim̄su¹⁶. Ninnāyakattā¹⁷ saṅgāmassa mahantam pi balām yujjhāmānam thokathokam¹⁸ osakkati. Amaccā deviyā tam atthām ārocetvā „mayām evām osakka- māne bale parajjhānabhāvassa¹⁹ bhāyāma, amhākām pana rañño kālakatabhāvam²⁰ puttasssa jātabhāvam²¹ Kosalarañño āgantvā yujjhānabhāvam²² ca rañño sahāyako maṅgalahatthi na jānāti, jānāpema nan²³ ti puechim̄su. Sā „sādhū“ 'ti sampaticchitvā puttām alamkaritvā dukūlacumbate²⁴ nipajjāpetvā pāsādā oruya amaccaganaparivutā hatthisālaṁ gantvā Bodhisattam hatthissa

¹ CP C² B¹ kucchimhi. ² so all MSS. ³ B¹ kālañikata-. ⁴ CP C² phāleyya. ⁵ B¹ upatṭhabhim. ⁶ B¹ parivāresi. ⁷ B¹ omits te. ⁸ B¹ pahiṁimsu, CP pahiṁimsu, C² pahiṁimsu. ⁹ so all MSS. ¹⁰ B¹ nāmagahaṇadivasse panassa. ¹¹ B¹ omits līnam cittaṁ. ¹² B¹ tvevassa. ¹³ B¹ jātadivasato paṭṭhāya pana. ¹⁴ C² yud- dhim̄su. ¹⁵ B¹ nināya-. ¹⁶ B¹ thokath thokam. ¹⁷ so C² C² C²; B¹ parajassa āvassa (parajayabhāvassa?). ¹⁸ B¹ yujhāskāraṇā. ¹⁹ C² nakulacumpitake.

pādamule nipajjāpetvā „sāmi, sahāyo te kālakato¹, mayaṁ tuy-
haṁ hadayaphālanabhayena² nārocimha, ayan te sahāyassa putto,
Kosalarājā āgantvā nagaraṁ parivāretvā tava puttena saddhiṁ
yujhati, balam osakkati, tava puttam tvam neva mārehi rajjam
5 vāssa³ gaṇhitvā dehīti“ āha. Tasmim kāle hatthi⁴ Bodhisattam
sondāya parāmasitvā ukkhipitvā kumbhe thapetvā roditvā pari-
devitvā Bodhisattam otāretvā deviyā hatthe nipajjāpetvā „Ko-
salarājānam⁵ gahessāmīti“ hatthisālato nikhami. Ath' assa
amaccā vammaṁ paṭimūñcitvā alamkaritvā nagaradvāraṁ avā-
10 puritvā tam parivāretvā nikhamihsu. Hatthi⁶ nagarā nikha-
mitvā koñcanādaṁ katvā mahājanaiṁ santāsetvā palāpetvā⁷
balakottakam⁸ bhinditvā Kosalarājānam cūlāya gahetvā ānetvā⁹
Bodhisattassa pādamule nipajjāpetvā māraṇatthāy¹⁰ assa¹¹ utthite
vāretvā „ito patthāya appamatto hohi, ‘kumāro daharo’ ti sañ-
15 ñānā¹² mā karīti“ ovaditvā¹³ uyyojesi. Tato patthāya sakala-
Jambudipe rajjam Bodhisattassa hatthagatam eva jātam, añño
patisattu¹⁴ nāma utthahitum samattho¹⁵ nāhosi. Bodhisatto
sattavassikakāle abhisekam patvā Alinacittarājā nāma hutvā¹⁶
dhammena rajjam kāretvā jīvitapariyosāne saggapadaṁ¹⁷ pūresi.

20 Satthā imam atitam āharityā abhisambuddho hutvā imam gātha-
dvayam āha¹⁸:

- 1. Alinacittam nissāya pahaṭṭhā mahatī camū¹⁹
Kosalam senāsantuṭṭham jīvagāham ugāhayi²⁰. 11.
- 2. Evam nissayasampanno²¹ bhikkhu āraddhaviriyō²²
bhāvayam kusalam dhammam yogakkhemassa pattiyaṁ²³
pāpuṇe anupubbena sabbasamyojanakkhayam ti. 12.

¹ Bi kālakato ti. ² Bi tumhākam hadayaphalitabhayena. ³ Bi vā tassa. ⁴ so
all MSS. ⁵ Cp Bi kosalarājā, Cs kosalarājām. ⁶ Ck balam kottakam.
⁷ Cs maranatthāyassa, Bi maranatthāya. ⁸ Ck Cp Cs saññām, Bi añā. ⁹ Bi ovā-
ditvā, Cp ovāditvā corrected to ovaditvā. ¹⁰ Bi patisatthu. ¹¹ Bi samatto,
Ck adda nāma. ¹² Bi saggapūraṁ. ¹³ Bi imam gātham abhāsi. ¹⁴ Cp Cs agā-
hasi. ¹⁵ Bi nissāya-, Ck nissāya- corrected to nissāya-.

Tattha alīnacittam nissāyī¹ ti Alīnacittarājukumāram² nissāya, pa-
haṭṭhā mahati camū ti pavenirajjam³ no dīṭhan ti haṭṭhatutthā hutvā
mahati senā, kosalam senāsanuṭṭhan ti Kosalarājānam⁴ sena⁵ rajjena
sanuṭṭham pararajjalobhena āgatais, jīvagāham agāhayiti amāretvā va sā
camū tam rājānam hatthīnā jīvagāham gaṭhpesi. Evam nissayasampanno 5
ti yatha⁶ sā camū evaih aūñi pi kulaputto nissayasampanno kalyānamittam
Buddham vā Buddhasāvakam vā⁷ nissayam labhitvā, bhikkhū ti parisuddhā-
dhivacanam etaih, āraddhaviriyō⁸ ti paggahitaviriyō⁹ catudosāpagatena viri-
yena samannāgato, bhāvayam kusalam dhamman ti kusalam nirāmisam¹⁰
sattatihiśabdhapakkhiyasathkhātañ dhammam bhāvento, yagakkhemassa pat- 10
tiyā ti catūhi¹¹ yogehi khemassa nibbānassa pāpuṇanatthaya¹² tam dhammam
bhāvento, pāpuṇe anupubbena sabbasāmyojanakkhayān ti evam vi-
passanato patthāya imaih kusaladhammam¹³ bhāvento so kalyānamittūpanissaya-
sampanno bhikkhu anupubbena vipassanāñāṇī ca hetṭhimaggaphalāṇī ca
pāpuṇante pariyośā dasannam pī samyojanānam khayante uppānattā sabba- 15
samyojanakkhayasathkhātañ arahattam pāpuṇāti, yasmā vā nibbānathā āgama
samyojanā¹⁴ khyanti tasmā tam pi sabbasāmyojanakkhayam eva, evam anu-
pubbene nibbānatasathkhātañ sabbasāmyojanakkhayam pāpuṇātiti¹⁵ attho.

Iti Bhagavā amatamahānibbānena¹⁶ dhammadesanāya kūṭaih ga-
hetvā uttarim pi saccāni pakāsetvā jātakam samodhānesi: (Saccapari- 20
yośāne ossatthaviriyō bhikkhu arahatte¹⁷ patiṭṭhahi) „Tadā mātā
Mahāmāyā, pitā Sudhodanamahārājā ahosi, rājjam gahetvā dinna-
hatthi¹⁸ ayam ossatthaviriyō bhikkhu, hatthissa pitā Sāriputto, Alīna-
cittakumāro pana aham evā¹⁹ ti. Alīnacittajātakam²⁰.

7. Guṇajātaka.

Yenakāmām paññāmetiti²¹. Idam²² Satthā Jetavane viha-
ranto Ānandatherassa sāṭakasahassa paṭilābhām²³ ārabba ka-
thesi. Therassa Kosalarāñño antepure dhammayācanavaththum²⁴ hetṭhā Ma-
hāsārajātakē²⁵ āgatam eva. Iti there²⁶ rāñño antepure dhammām vācente

¹ Bi alīnacittam-. ² Bi pavenī-. ³ Bi kosalam-. ⁴ Bi senā, Cp C^a sakena.
⁵ Bi adds ca. ⁶ Bi adds pacceka-buddhāñ vā. ⁷ Bi C^a CP āraddhaviriyō.
⁸ C^a -viriyō. ⁹ Bi nīrālayam dhammam. ¹⁰ all MSS. catuhī? ¹¹ Bi pāpuṇat-
tāya, C^a Cp C^a pāpuṇanatthāya. ¹² Bi CP kusalam-. ¹³ Bi sabbasāmyojanā,
¹⁴ Bi pāpuṇī, C^a pāpuṇātiti, Cp C^a pāpuṇātiti pi. ¹⁵ Bi amatanibbānena,
¹⁶ Bi arahatthaphale. ¹⁷ so all MSS. ¹⁸ Bi adds chāṭham. ¹⁹ C^a panāmatiti,
Cp C^a panāmatiti, Bi panāmetiti. ²⁰ Bi imāni. ²¹ Bi -sahassalābhām. ²² Bi
vatthu. ²³ Bi mahāsāṭakajātakē. ²⁴ Bi therō.

rañño sahassaggahaṇakānam¹ sāṭakānam sahassam āhariyittha². Rājā
 tato pañca sāṭakasatāni pañcannam devīsatānam³ adāsi. Tā sabbāpi
 te sāṭake thapetvā punadivase Ānandattherassa⁴ datvā sayam purāṇa-
 sāṭake yeva pārupitvā⁵ rañño pātarāśathānam āgamañsu⁶. Rājā
 5 „mayā tumhākam sahassaggahanakā⁷ sāṭakā dāpitā, kasmā tumhe te
 apārupitvā⁸ va āgata⁹ ti pucchi. „Deva, te amhehi therassa dinnā¹⁰ ti¹¹.
 „Ānandattherena sabbe gahitā¹² ti. „Āma devā¹³ ti. „Sammāsambuddhena
 ticivaram anuññātam¹⁴, „Ānandatthero dussavanijjam¹⁵ maññe karissati¹⁶
 atibhū tena sāṭakā gahitā¹⁷ ti¹⁸ therassa kujjhivā bhuttapātarāso vihā-
 10 ram gantvā therassa pariveṇam pavisitvā theram vāditvā nisino¹⁹
 pucchi: „Api²⁰ bhante amhākam ghere itthiyo tumhākam santike dhama-
 mani uggañbanti vā sunanti vā²¹ ti. „Āma mahārāja, gahetabbayuttakam
 ganhanti sotabbayuttakam sunantiti²². Kin tā sunanti yeva udāhu tumhā-
 kam nivāsanam vā pārupanam²³ vā dadantiti²⁴. „Ajja²⁵ mahārāja²⁶ sa-
 15 hassaggahaṇakāni²⁷ pañca sāṭakasatāni adāmsu²⁸ ti. „Tumhehi gahi-
 tāni²⁹ bhante³⁰ ti. „Āma mahārājā³¹ ti. „Nanu bhante Satthārā
 ticivaram eva anuññātan³² ti. „Āma mahārāja, Bhagavatā³³ ekassa
 bhikkhuno ticivaram eva paribhogasēna anuññātam, patīggahanam³⁴
 pana avāritam, tasmā mayāpi aññesam jinnaeivarakānam³⁵ dātum te
 20 sāṭakā patīggahitā³⁶ ti. „Te pana bhikkhū³⁷ tumhākam santikā
 sāṭake labhitvā purāṇeivaram³⁸ kim karissanti³⁹. „Porāṇakacivaram⁴⁰
 uttarāsaṅgam karissanti⁴¹. „Porāṇakauttarāsaṅgam⁴² kim karissan-
 titi⁴³. „Antaravāsakam karissanti⁴⁴. „Porāṇakaantaravāsakam kim
 karissanti⁴⁵. „Paccattharaṇam karissanti⁴⁶. „Porāṇakapaceṇtha-
 25 ranam⁴⁷ kim karissanti⁴⁸. „Bhummattharaṇam karissanti⁴⁹.

1 Ck sahassaggahanakānam, Bi sahassāśithikānam. 2 Bi āharayittha, Cp C āhari-
 yittha. 3 Cp C devī. 4 Bi Cp C ānandatherassa. 5 Bi pāruñpetvā.
 6 Bi āgamañsun. 7 Bi sahassanikā, Ck sahassaggahanakā. 8 Bi apārumptivā.
 9 Bi adda āharstu āharstu. 10 Ck Cp C anuññātam, Bi anuññāta anuññāta.
 11 Ck Cp -vanijjam, Bi -vāñijjam. 12 Bi karissati. 13 Ck ti corrected to ni.
 14 Bi adda va 15 Bi adda nu. 16 Ck nivāsanapārupanam, Bi pārumpanam.
 17 Bi dentiti. 18 Bi omits ajja. 19 Bi adds tā. 20 Ck Cp C -gghanakāni,
 Bi -gghanikā. 21 Ck Cp C add tāni. 22 Bi bhagavato 23 Bi patīggahanam,
 Cp C patīggahanam. 24 Bi jinna-, Ck jinnaeivarakānam. 25 Bi patīggahitā,
 Ck parīggahitā, Cp C parīggahitā. 26 all the MSS. bhikkhū. 27 Bi porāṇa-,
 Ck porāṇa-. 28 Bi porāṇasāṁghīti, Ck porāṇakacivaram. 29 Ck porāṇaka-,
 Bi porāṇauṭtarasaṅgam. 30 all the MSS. karissanti. 31 Bi porāṇapaceṇtha-

„Porānakabhummatthaṇam¹ kim karissantī? „Pādapañchanam² karissantī³.. „Porānakapādapañchanam⁴ kim karissantī⁵.. „Mahārājā, saddhādeyyam nāma⁶ vinipātetum na labhati, tasmā porānakapādapañchanam⁷ vāsiyā⁸ koṭṭetvā mattikāyā pakkhipitvā senāsanēsu mattikālepam⁹ dassentī¹⁰.. „Bhante, tumhākam dinnam yāva pāda-puñchanāpi¹¹ nassitum na labhatī?.. „Āma mahārājā amhākam dinnam nassitum na labhatī¹² paribhogam eva hotīti.. Rājā tuttho semanassappatto hutvā itarāni pi geha¹³ ṣhapitāni pañca sātakasatāni āharāpetvā therassa datvā anumodanam sutvā theram vanditvā padak-khīnam kātvā pakkāmī¹⁴. Thero pañhamaladdhāni pañca sātakasatāni jinnaeivarakānam¹⁵ adāsi. Therassa pana pañcamattāni saddhivihāri-kasatāni. Tesu eko daharabhikkhu therassa bahūpakāro¹⁶ parivenam sammajjati pāniyaparibhōjanīyam¹⁷ upatthapeti¹⁸ dantakatthamukhoda-kām¹⁹ deti vacacakujjantāgharasenāsanāni²⁰ patijaggati hatthapari-kammapādparikammapiññiparikammasādāni karoti. Thero pacchāladdhāni pañca sātakasatāni „ayam me²¹ bahūpakāro²² ti yuttayasena sab-bāni²³ tass' eva adāsi. So pi sabbe te sātakē bhājetvā attano samā-nupajjhāyānam adāsi. Evaṁ sabbe pi te laddhasātakā bhikkhū²⁴ sā-take chinditvā rāñjitvā²⁵ kaṇikārapupphavaṇṇāni kāsāyāni nivāsetvā ca pārūpitvā ca²⁶ Satthāram upasāmkamitvā vandityā ekamantām nisiditvā²⁷ evam āhamsu²⁸: „Bhante, sotāpannassa ariyasāvakassa mukholokanā-dānan²⁹ nāma atthiti.. „Na bhikkhave ariyasāvakānam mukholokanā-dānan nāma atthiti.. „Bhante, amhākam³⁰ upajjhāyena dhamma-bhandāgārikattherena sahassagghanakānam³¹ sātakānam³² pañca satāni ekass' eva daharabhikkhuno dinnāni, so pana attanā laddhe bhājetvā³³ amhākam adāsīti³⁴.. „Na bhikkhave Ānando mukholokanabhippakkham

¹ Bi porānabb-, Ck porānakabb-. ² Bi puñcanam, Cp C^a -puñjanam? Ck -puñ-canam corrected to puñchanam ³ all the MSS. karissanti. ⁴ Bi omits porā-naka . . . karissantī. ⁵ Bi omits nāma. ⁶ Bi -puñcanam, Cp C^a -puñjanam? Ck -puñcanam corrected to -puñchanam. ⁷ Bi vāsiyāyo. ⁸ Bi -lepanam ⁹ Bi karissanti. ¹⁰ Bi yāva puñcanam, Cp -puñjanāpi, Ck yāva pādapañchanāni pi corrected to -puñchanāni pi ¹¹ Bi labhatī ¹² Bi geha. ¹³ Bi Ck C^a pakkāmī. ¹⁴ Ck jinna-, Bi adds bhikkhunam. ¹⁵ Bi Cp C^a bahupakāro. ¹⁶ Bi pāniyaparibhōjanā. ¹⁷ Bi upathapesi. ¹⁸ Bi nhānholodakam. ¹⁹ Bi -senāsanāth. ²⁰ Bi ayameva, Ck ayameva corrected to ayame. ²¹ Bi bahūpakāro, Cp C^a ba-hupakāro. ²² Bi sappāni pi. ²³ all the MSS. bhikkhu. ²⁴ Bi Cp C^a rājītvā. ²⁵ Bi nivāsetvā pārūpītī vā. ²⁶ Bi āhamsu. ²⁷ Bi -dānam. ²⁸ Bi omits amhākam. ²⁹ Bi -gghanikām. ³⁰ Bi sātakām. ³¹ Bi adāsi.

deti¹, so pan' assa bhikkhu bahūpakāro², tasmā attano upakārassa upakāravasena gunavasena yuttavasena³ upakārassa nāma paccupakāro kātum ratītatit⁴ kataññukatavedihhāvena adāsi, porāṇakapāṇḍitāpi hi attano upakārānam⁵ yeva⁶ paccupakāram karimū⁷ ti vatvā tehi yācito⁸ atitām āhari:

Atite⁹ Bārāṇasiyam Brahmadatte rājjam kārente Bodhisatto sīho hutvā pabbataguhāyam vasati. So ekadi-vasam guhāya¹⁰ nikhamitvā¹¹ pabbatapādām olokesi. Tam pana pabbatapādām parikkhipitvā¹² mahāsaro ahosi. Tassa ekasmim¹³ unnataīthāne upari thaddhakaddamapitthe mudūni haritatiñāni jāyimūsu, sasakā c' eva hariñādayo ca¹⁴ sallahukamigā¹⁵ kaddamamatthake vicarantū tāni khādanti. Tam divasam pi eko migo tāni tināni¹⁶ khādanto vicarati. Sīho pi 'tam migām gaṇhissāmī' pabbatamathkā uppativā sīhavegenā pakkhandi.
 Migo marañabhyatājjiito viravanto palāyi. Sīho vegamī sandhāretum asakkonto kalalapiṭthe nipatitvā osiditvā uggantum¹⁷ asakkonto cattāro pāde thambhe viya otāretvā sattāham nirāhāro atthāsi. Atha eko¹⁸ sigālo gocarapasuto tam disvā bhayena palāyi. Sīho tam pakkositvā „bho sigāla, mā palāyi, aham¹⁹ kalale laggo, jīvitam me dehiti“ āha. Sigālo tassa santikam gantvā „aham tam uddhareyyam, 'uddhaṭo'²⁰ pana mām khādeyyāmīti“. „Mā²¹ bhāyi, nāhan tam khādissāmī“, mahantam pana te²² guṇam karissāmī²³, eken' upāyena mām uddharāhīti“. Sigālo paṭiññam gahetvā²⁴ catunnam²⁵ pādānam samantā kalale apanetvā catunnam pi pādānam catasso mātikā²⁶

¹ Bi mukholokano bhikkhu na deti. ² Bi CP C² bahu-. ³ Bi upakāravasena ca yuttavasena ca. ⁴ Ok upakārānam, CP C² upakārakānam, Bi upakārakānam. ⁵ Bi ūeva. ⁶ Bi adds bhikkhave. ⁷ Bi kuharasi. ⁸ Bi adds pappatamuddhanī thativā. ⁹ Bi paṭikkīpitvā. ¹⁰ Bi assakādayo ceva bilārasīnglādayo ca. ¹¹ Bi adds ca. ¹² Bi omits tināni. ¹³ Bi upagantum. ¹⁴ Bi atheko. ¹⁵ Bi siṅgālo here and in the following. ¹⁶ Bi uddhato. ¹⁷ Bi omits bhāyāmīti mā. ¹⁸ Bi takhādissāmīti. ¹⁹ Bi te pana. ²⁰ Bi karissāmīti. ²¹ C² adds ca. ²² Bi adds pi. ²³ Bi mātikāyo.

khaṇitvā udakābhīmukham akāsi, udakam pavisitvā kalalaṁ mudum akāsi. Tasmīm khane sigālo¹ sihassa udarantaram pavisitvā „vāyāmaṁ karohi sāmiti“ uccāsaddam karonto sisena udaram pahari. Siho vegam janetvā kalalā uggaṇtvā pak-khanditva thale atthāsi. So muhuttam vissamitvā saram oruhyā 5 kaddamaṁ dhovitvā nahāyitvā² atha ekam³ mahisam vadhitvā dāthāhi⁴ ovijjhītva māṁsaṁ ubbattetvā „khāda sammā“⁵ ti⁶ sigālassa purato ṭhapetvā tena khādite pacchā attanā khādi. Puna sigālo ekam māṁsapesiṁ ḍasitvā gānhi „idam kimathāya 10 sammā“⁷ ti ca⁸ vutte „tumhākam dāsi“⁹ atthi, tassā¹⁰ bhavissa-titi¹¹ āha. Siho „gānphāhīti“¹² vatvā sayam pi sihiyā atthāya¹³ 15 māṁsaṁ gaphitvā „ehi samma, amhākaṁ pabbatamuddhani thatvā¹⁴ sakhiyā vasanaṭṭhānam gamissāmā“¹⁵ ti vatvā tattha gantvā māṁsaṁ khādāpetvā sigālañ ca sigāliñ ca assāsetvā tato patthāya „dāni¹⁶ aham tuṁhe patijaggissāmīti¹⁷“¹⁸ attano 20 vasanaṭṭhānam netvā guhādvāre¹⁹ aññissā guhāya vasāpesi²⁰. Tato²¹ patthāya gocarāya gacchanto sihīñ ca sigāliñ ca ṭhape-tvā sigālena saddhiñ gantvā nānāmige vadhitvā ubho pi tath' eva māṁsaṁ khāditvā itarāsam pi²² dvinnāñ āharitvā denti. Evam kāle gacchante sihī²³ pi dve putte vijāyi sigāli²⁴ pi²⁵. Te sabbe pi samaggavāsañ vasiñsu. Ath' ekadivasañ sihiyā etad ahosi: „ayam siho sigālañ ca sigāliñ ca sigālapotake ca ativiya piyāyati, nūnam assa sigāliyā saddhiñ santhavo²⁶ atthi, tañmā evam sineham karoti, yan nūnāhañ imam pīletvā tajje-tvā ito palāpeyyan“²⁷ ti sā sihassa sigālam gahetvā²⁸ gocarāya 25 gatakāle sigālim pīlesi tajjesi: „kimkārañ imasmin ṭhāne

¹ Bi siṅgāleva. ² Bi nhāyitvā daratham patipasambhetvā. ³ Bi athekam Bi athāsi. ⁴ Bi ada sampā ti. ⁵ Bi omits ca. ⁶ Bi Cp C^a dāsi. ⁷ Bi tayā-vabhbāvam. ⁸ C^a Cp C^a gānphāsīti, Bi gānphāhīti. ¹⁰ C^a sihiyātthāya, Bi sihiyā attāya. ¹¹ Bi pappamuddhani gantvā, C^a Cp C^a pabbatamuddhane thatvā. ¹² Bi ito pathāya idāni. ¹³ Bi adda vatvā. ¹⁴ Bi guhāya dvāre. ¹⁵ Bi vassapeti. ¹⁶ Bi so tato. ¹⁷ Bi omits pi. ¹⁸ Bi C^a sihi. ¹⁹ Bi siṅgālli. ²⁰ Bi adds dve putte vijāyi. ²¹ Bi kim nūnimassa siṅgālassa siṅgāliyā saddhi santhavo, C^a Cp C^a nūnam, Cp santavo. ²² Bi omits gahetvā.

vasasi na palāyasīti¹. Puttāpi 'ssā' sigāliputte² tath' eva tajjayim̄su. Sigālī³ tam atthan̄ sigālassa kathetvā „sīhassa vacanena etāya evam̄ katabhāvam pana⁴ jānāma, cirām̄ vasim̄hā, nāsāpeyyāpi no⁵, amhākaṁ vasanatthānam̄ eva gacchāmā⁶ 'ti āha. Sigālo tassā vacanām̄ sutvā sīham̄ upasām̄kamitvā āha. „Sāmi, cirām̄ amhehi tumhākarām̄ santike vutthām̄, aticirām̄ vasantā nāma appiyā honti, amhākarām̄ gocarāya pakkantakāle sīhī⁷ sigālin̄ vihet̄heti 'imasmin̄ thāne kasmā vasatha palāyathā⁸ 'ti tajjeti⁹, sīhapotakāpi sigālapotake¹⁰ tajjenti, yo nāma yassa attano santike vāsam̄ na roceti¹¹ tena 'yāhītī' nīharitabbo va¹², evam̄¹³ vihet̄hanām̄ kimatthiyān̄ 'ti vatvā pathamām̄ gātham̄ āha:

1. Yenakāmām̄ pañāmeti¹⁴, dhammo balavataṁ, migī¹⁵
unnadanti, vijānāhi¹⁶, jātaṁ saraṇato bhayan ti. 13.

Tattha yenakāmām̄ pañāmeti¹⁷ dhammo balavataṁ ti balavā nāma issaro attano sevakāt yena disābhāgena icchatī tena disābhāgena so pañāmeti¹⁸ nīharati, esa dhammo balavataṁ, ayam¹⁹ issarānām̄ sabhāvō pavenidhammo²⁰ va, tasmā sace amhākarām̄ vāsam̄ na rocetha uṣukam̄ eva no nīharatha, vihet̄hanena ko attho ti dipento evam̄ āha, migīti sīham̄ ālapati, so hi migārājatāya migā assa atthiti migī²¹, unnadanti ti pi²² tam eva ālapati, so hi unnatānām̄²³ dantānām̄ atthitiya unnatā²⁴ dantā assa atthiti unnadanti²⁵, unnatādanti ti²⁶ pi pātho yeva, vijānāhitī esa issarānām̄ dhammo ti evam̄ jānāhi. Jātaṁ saraṇato bhayan ti amhākarām̄ tumhe patiṭṭhaṭṭhena²⁷ saraṇam̄, tumhākarām̄ yeva²⁸ santiki bhayan jātaṁ, tasmā attano vasanatthānam̄ eva gamiśām̄ 'ti dipeti; aparo nayo: tava²⁹ migī sīhi³⁰ unnadanti³¹ mama puttadāram̄ tajjeti³² yena-
kāmām̄ pañāmeti³³ yena yenākārena³⁴ icchatī tena pañāmeti³⁵ pavatteti³⁶

¹ Bi palāyasīti, Ck CP C⁺ palāyasi. ² Bi omits pissā. ³ Ck sigāli-, Bi siṅgāli-, Ck sigūli, Bi siṅgūli. ⁴ Bi -bhāvah pīna. ⁵ Bi nāpāpeyyāsi no. ⁶ Bi Ck sīhi. ⁷ Bi tajjesi. ⁸ Bi siṅgālapotake pi. ⁹ Bi na rocasī, Ck nakaroceti. ¹⁰ Ck omits va. ¹¹ Bi omits evam̄. ¹² Ck pañāmati, CP C⁺ pānamati. ¹³ so all the MSS. ¹⁴ Bi vijānāti. ¹⁵ Ck pañāmati, CP C⁺ pānamati. ¹⁶ Bi CP C⁺ pañāmeti. ¹⁷ Ck omits ayam̄. ¹⁸ CP C⁺ paveni-. ¹⁹ CP Bi migī. ²⁰ Ck omits pi, Bi unnadanti sīham̄ eva ālapati. ²¹ CP C⁺ uppātānām̄. ²² CP C⁺ uppātā, Bi unna. ²³ Bi unnadatha, CP C⁺ uppādanti. ²⁴ CP C⁺ uppādanti ti, Bi danti. ²⁵ Bi patiṭṭhaṭṭhena. ²⁶ Bi tamhākañ ñeva. ²⁷ Bi tāva. ²⁸ Bi Ck sīhi. ²⁹ Ck CP Bi unnadanti. ³⁰ Ck CP C⁺ tajjenti. ³¹ Ck pañāmati, CP C⁺ pānamati. ³² Bi yena kāraṇena, CP C⁺ yenākāreṇa. ³³ Ck pañāmati, CP C⁺ pañāmati. ³⁴ Ck CP C⁺ pavattati.

vihetheti¹, evam tvaṁ vijānishi, tatra kiṁ sakki ambehi kātrū, dhammo balavatāḥ esa, balavantāḥ sabhāvo, idāni mayaṁ gamissāmā ti yasmā jātarū sara-
nato bhayañ ti.

Tassa vacanām sutvā sīho sīhirū āha: „bhadde, asukasmiṁ
nāma kāle mama gocaratthāya gantvā sattame divase sigālena
ca² imāya ca sigāliyā saddhiṁ āgatabhāvam sarasitī³. „Āma
sarāmiti⁴. „Jānāsi pana mayhaṁ sattāham anāgamanassa kā-
ranan⁵ ti. „Na jūnāmi sāmiti⁶. „Bhadde, aham ‘ekam migam
ganhissāmīti virajjhītī kalale laggo tato nikkhamitū asak-
konto sattāham nirāhāro atthāsiṁ sv-āham imahī sigālam nis-
sāya jīvitam labhiṁ, ayam me jīvitadāyako sahāyo, mittadhamme
thātum sāmattho hi mitto dubbalō nāma n’ attbi, ito patthāya
mayhaṁ sahāyassa ca sahāyikāya ca puttakānañ ca evarūpam
avamānañ mā akāsiti⁷ vatvā sīho dutiyaiñ gātham āha:

2. Apī ce pi⁸ dubbalō mitto mittadhammesu titthati
so nātako ca bandhu ca so mitto so ca me sakħā;
dāthini⁹, mātimāññittho¹⁰, sigālo mama pānado ti. 14.

15

Tattha apī ce pīti eko pi-saddo¹¹ anuggahattho eko sambhāvanattho, tatrāyam
yojanā: dubbalō ce pi mitto mittadhammesu apī titthati sace thātum sakkoti so
nātako ca bandhu ca so¹² mittacittatāya¹³ mitto so ca me sahāyathena¹⁴ sakħā, 20
dāthini¹⁵ mātimāññittho¹⁶ bhaide dāthasampanne¹⁷ sīhi¹⁸ mā mayhaṁ
sabāyam vā sahāyim vā atimāññi¹⁹ ayañ²⁰ hi sigālo mama pānado ti

Sā sīhassa vacanām sutvā sigāliñ²¹ khamāpetvā tato pat-
thāya saputtāya tāya²² saddhiṁ samaggavāsañ vasi²³, sīha-
potakāpi sigālapotakehi saddhiṁ kilamāññ²⁴ mātāpitunnam²⁵

¹ Bi adds palāpeti pl. ² Bi iminā ca singālana. ³ Bi omits pl. ⁴ Bi dānīthi,
Ct dāthini. ⁵ Bi mātimāññive, C⁶ mātimāññittho, C⁷ mātimāññittho, CP mā-
timāññittho. ⁶ Bi eko apisaddo. ⁷ Bi omits so. ⁸ C⁹ mittamittatāya, Bi mitt-
cittatāyah. ⁹ Bi sahāyathena, CP Ce sahāyathena. ¹⁰ Bi dāthiti, C¹¹ dāthini,
CP dāthini. ¹¹ Bi mātimāññivhoti, C¹² mātimāññittho. ¹² C¹³ CP dāthasam-
panne, Ce dāthasampanne altered to sampannena, Bi dāthasampannā. ¹³ CP
Ce sīhi. ¹⁴ C¹⁵ CP atimāññi, Ce atimāññi, Bi atimāññivo. ¹⁵ Bi ayañ. ¹⁶ CP
Ce sigālam, Bi sigāll. ¹⁷ Bi saputtadārāya. ¹⁸ Bi vasisum. ¹⁹ C²⁰ kila-
māññ, Bi CP Ce kilamāño sammodamāññ.

atikkantakāle pi mittabhāvam abhinditvā sammodamānāpi va-
siṁsu. Tesam kira satta kulaparivatte¹ abhijjamānā² metti³
agamāsi⁴.

Satthā imam dhammadesanam āharitvā saccāni pakāsetvā jātakam
5 samodhānesi: (Saccapariyosāne keci sotāpannā, keci sakadāgāmino,
keci anāgāmino, keci arahantā ahesūn.) „Tadā sigalo Anando ahosi,
siho pana aham evā ‘ti. Gunajātakam⁵. *

8. Suhanujātaka.

Na-y-idam visamasileñā ‘ti. Idam Satthā Jetavane
10 viharanto dve cañdabhikkhū⁶ ārabbha kathesi. Tasmim hi samaye
Jetavane pi eko bhikkhu cañdo ahosi pharuso sāhasiko, janapade pi.
Ath' ekadivasañ jānapado bhikkhu kenacit eva karaṇiyena Jetavanam
agamāsi⁷. Sāmaperā c' eva daharabhikkhū ca tassa cañdabhāvam
jānanti, „tesam⁸ dvinnam cañdānam kalaham passissāmā“ ‘ti kutuhalā⁹
15 tam bhikkhum Jetavana-vāsikassa parivenam¹⁰ pahinīmu. Ubho¹¹
cañdā aññamaññām disvā va saṁsandīnsu samesum¹² hatthapādapiṭṭhi-
sambāhanādīni akamisu. Dhammasabhāyām bhikkhū katham samut-
thāpesum: „Avuso, cañdā bhikkhū aññesañ upari cañdā pharuso
sāhasikā, aññamaññām pana ubho pi¹³ samaggā sammodamānā piya-
20 sāmvāsa jātā“ ti. Satthā āgantvā „kāya nu ‘ttha bhikkhave etarnhi
kathāya sannisinnā“ ti puechityā „imāya nāmā“ ti vntte „na bhikkhave
idān¹⁴ eva, pubbe p' ete aññesañ cañdā pharuso sāhasikā aññamaññām
pana samaggā sammodamānā piyasaṁvāsa ya¹⁵ ahesun“ ti vatvā
utitam āhari:

25 Atite Bārāñasiyam Brahmadatte rajjam kārente Bo-
dhisatto tassa sabbatthako¹⁶ atthadhammānusāsaka-
amacco¹⁷ ahosi. So pana rājā thokam dhanalobhapakatiko.

¹ Bi sattakālaparivatto. ² Bi abhijjamāno. ³ Ck mettim, Cp Cs metti, Bi mitti.

⁴ Bi agamāsi. ⁵ Bi suhanujātakam sattamāni. ⁶ Bi cañdebhi-. ⁷ Bi agamāsi.

⁸ Ck Cp Cs tañ, ⁹ Bi kutuhalena ¹⁰ Ok parivenam. ¹¹ Bi te ubho pi.

¹² Bi yasatiñvāsañvāsiñvāsusmodiñ. ¹³ Bi adda te. ¹⁴ Ck omits ya, Bi ea.

¹⁵ Bi pappatasādhako. ¹⁶ Bi -sāsako amacco.

Tassa Mahāsoṇo¹ nāma kūtaasso² atthi. Atha³ uttarāpathakā assavāñijā pañca assasatāni ānesuñ. Assānam āgatabhāvam rañño ūrocesuñ. Tato pubbe pana Bodhisatto asse agghāpetva mūlam aparihāpetvā dāpesi. Rājā tañ asukhāyamāno⁴ añnam amacañ pakkositvā⁵ „tāta, asse agghāpehi, agghāpetvā⁶ ca pañhamānam Mahāsoṇam⁷ yathā tesam assānam antaram pavisati tathā vissajjetvā asse dasāpetvā⁸ vanite kārāpetvā dubbalakāle mūlam hāpetvā agghāpeyyāsiti⁹ āha. So „sādhū“ ti sampañcchitvā tathā akāsi. Assavāñijā anattamanā hutvā tena katakiriyañ Bodhisattassa ūrocesuñ. Bodhisatto „kiñ pana tumhākañ¹⁰ nagare kūtasso¹¹ n' atthiti¹²“ puechi. „Atthi sāmi Suhanu¹³ nāma kūtasso¹⁴ cando pharuso“ ti. „Tena hi puna āgacchantā nañ¹⁵ assam āneyyāthā“ ti. Te „sādhū“ ti pañsunītvā puna āgacchantā tañ¹⁶ kūtassam¹⁷ gāhāpetvā āgacchim̄su. Rāja „assavāñijā āgatā“ ti sutvā sīhapañjarañ ughātētvā asse oloketvā Mahāsoṇam¹⁸ vissajjāpesi. Assavāñijāpi Mahāsoṇam¹⁹ āgacchantañ disvā Suhanum vissajjesum²⁰. Te añnamāñnam patvā sarirāni lehentā²¹ attham̄su. Rājā Bodhisattam̄ puechi: „Vayassa, ime dve kūtassā²² añnesam̄ cañdā pharusā sāhasikā aññe asse dasitvā²³ gelaññam̄ pāpentī, añnamāñnam̄ pana sarirām²⁴ lehentā²⁵ sammodamāññāttham̄su, kiñ nām' etan“ ti. Bodhisatto „na-y-ime mahārāja visamasilā, samasilā samadhātukā²⁶ ete“ ti vatvā imam̄ gāthadvayam āha:

1. Na-y-idam visamasilena Soñena Suhanus sahā²⁷,Suhanu pi²⁸ tādiso yeva yo Soñassa sagocaro²⁹.

15.

¹ Ok Cp C^s mahāsono. ² Bi CP kūta-. ³ Bi adds dve. ⁴ Bi parihāyamāno. ⁵ Bi pakkesāpetvā. ⁶ Bi agghāpento. ⁷ Bi mahāsenam, C^k CP C^s mahāsonam. ⁸ Bi dasisāpetvā. ⁹ Bi asse agghāpessaslti. ¹⁰ Bi kūtasso, C^k CP kūtasso. ¹¹ Bi attiti. ¹² Bi suhanu. ¹³ Bi kūtasso, C^k CP kūtasso. ¹⁴ Bi tañ. ¹⁵ Cp C^s nañ. Bi ta. ¹⁶ Bi kūtassam̄. ¹⁷ C^k mahāsonam. ¹⁸ Cp C^s mahāsonam. ¹⁹ C^k vissajjāpesum. ²⁰ Bi lepanto samodamāññā. ²¹ Bi kūtassata. ²² Bi dasitvā. ²³ Bi idāni pana añnamāñnam̄ sarirām. ²⁴ Bi C^k lehentā. ²⁵ Bi visamasilā visamadhātukā, C^k visamasilā samadhātukā. ²⁶ Bi suhanu saha. ²⁷ Bi suhanu pi, C^k suhanu pi. ²⁸ Bi yo soñhāpasañ goearo.

2. Pakkhandinā pagabbhena niccam¹ sandānakhādinā
sameti pāpam pāpena sameti asatā asan² ti. 16.

Tattha nayidām visamasilena Sonena Suhanussahā³ ti yāñ idam
Suhamu⁴ kūtasso⁵ Sonena⁶ saddhiñ pemañ karoti idam na attano visamasilena,
5 atha kho attano sāmasilēn⁷ eva⁸ saddhiñ karoti, ubbo pi h⁹ ete attano anācāra-
tāya dussilatāya sāmasilā samadhatukā, Suhamu pi¹⁰ tādiso yeva, yo Sonassa¹¹
sagocaro ti yādiso hi Sono Suhamu¹² pi tādiso yeva, yo Sonassa¹³ sagocaro¹⁴,
yāngocaro Sono¹⁵ taingocaro yeva, yath¹⁶ eva hi Sono assagocaro asse dasanto¹⁷
carati tathā Suhamu pi, lūnā nesam samānagocaratañ dasseti; te pana ācāra-
10 gocare¹⁸ ekato katvā dassetum pakkhandinā ti ñdi yuttañ, tattha pakkhan-
dinā ti assānam upari pakkhandanagocarena, pagabbhenā¹⁹ ti käyapāgabbhi-
yādisamantāgatena dussilena, niccam sandānakhādinā ti sadā attano
bandhanayottam khādanasilena khādanagocarena es, sameti pāpam pāpenā
ti etesu aññatarena pāpena saddhiñ aññatarassa pāpam dussiliyari sameti,
15 asatā asan ti etesu aññatarena asatā anācāragocarasampannena saha²⁰ itarassa
asam²¹ asādhukammam sameti gūthādīni viya²² gūthādīhi ekato samsandati²³
saddisam nibbisesam eva hotiti.

Evañ vatvā ca pana Bodhisatto „mahārāja, raññā nāma
na atiluddhena bhavitabban ti, parassa santakam nāma nāse-
20 tuñ na vattatiti²⁴“ rājānah ovaditvā²⁵ asse agghāpetvā bhūtam
eva mūlam²⁶ dāpesi.

Assavāñijā yathāsabhāvam eva mūlam labhitā haṭṭhatotthā
agamamāsu²⁷. Rājāpi Bodhisattassa ovāde thatvā yathā-
kammam gato.

25 Satthā imam dhammadesanam āharitvā jātakam samodhānesi:
„Tadā dve assā imē dutthabhikkhū abesum, rājā Anando, pañditā-
macco²⁸ pana aham evā²⁹ ti. Suhanujātakam³⁰.

¹ Bi necca. ² Bi asabhan ³ Bi suhamu sahā. ⁴ Bi suhāyu. ⁵ Bi kūtasso.
⁶ Ck sonena. ⁷ Ck C^x visamasileneva, Cp visama- corrected to samsa-. ⁸ Bi su-
hamu pi. ⁹ Bi suhamu. ¹⁰ Ok sonassa. ¹¹ Bi adds ti. ¹² Ok sono. ¹³ Bi dañ-
sento. ¹⁴ Bi anācāragocare. ¹⁵ Ck pāgabbhenā. ¹⁶ C^x sahā. ¹⁷ Ck Cp C^x yathā.
¹⁸ Ck omits gūthādīni viya, Cp has added gūthādīni viya. ¹⁹ Bi ekako sandati.
²⁰ Bi vattati. ²¹ Bi ovāditvā, Cp ovāditvā corrected to ovaditvā. ²² Bi bhūta-
mūlam, Ck Cp C^x bhūtam eva mūle. ²³ Bi āgamlau. ²⁴ Bi pañjitaamaceo.
²⁵ Bi adds añhamāñ.

9. Morajātaka.

Udet' ayam cakkhumā ti. Idam Satthā Jetavane viharanto ekaṁ ukkanthitabhikkhu¹ ārabha kthesi. So²- bhikkhu bhikkhūhi Satthu santikam nito „saccam kira tvaṁ bhikkhu ukkanthito“ ti vutte „saccam³ bhante“ ti vatvā „kim disvā“ ti vutte „ekaṁ alamkatapiyattasarīram⁴ mātugāmām oloketvā“ ti āha⁵. Atha nam Satthā „bhikkhu, mātugāmo⁶ nāma tumhādisānam yeva kasmī⁷ cittam nālulessati⁸, porānakapanḍitā nam⁹ pi hi mātugāmāssa saddam sutvā satta vassasatāni asamudācīnākilesā okāsam labhitvā khapen¹⁰ eva samudācarīsu, visuddhāpi sattā samkilissanti, uttamayanasamañgino pi 10 āyasakyam pāpuṇanti pag eva aparisuddhā¹¹ ti vatvā atītām ābari:

Atite Bārāṇasiyam Brahmadatte rajam kārente Bodhisatto morayoniam paṭisandhim gahetvā andakale pi kanikāramakulavannānaandakoso¹² hutvā andam bhinditvā nikkhanto suvannavanno ahosi dassaniyo pāsādiko pakkhānām 15 antare surattarājivirājito. So attano jīvitam rakkhanto tisso pabbatarājiyo atikkamma catutthāya pabbatarājiyā ekasmīn Danḍakahiraññapabbatatale vāsañ kappesi. So pabbhātāya rattiya pabbatamatthake nisinnō suriyam¹³ uggacechantam oloketvā attano gocearabhūmiyam rakkhāvaraṇātthāya¹⁴ Brahmamantam¹⁵ bant²⁰ dhanto „udet' ayan“ ti ādim āha:

1. Udet' ayam cakkhumā ekarājā
harissavanno paṭhavippabhāso¹⁶;
taṁ tam namassāmi harissavannam paṭhavippabhāsām¹⁷,
tay' ajja guttā viharemu¹⁸ divasan¹⁹ ti. 17.

¹ Bi ukkanthitah. ² Bi adda hi. ³ Ck saccam ⁴ Ck Cp Cr -patiyattam sari-
ratā. ⁵ Bi mātugāmā disvā ukkanthiti. ⁶ Cp mātugāmā corrected to mātugāmo.
⁷ Bi kasmī tumhādisānam yeva. ⁸ Ck Cp Cr nālulessari, Bp nālulessi. ⁹ Bi nāh
¹⁰ Cp Cr kanikāra-, Bi kanikāramakulavanno viya antakoso, Ck kanikāramakul-
vanna andakoso. ¹¹ Bi Cp suriyam. ¹² Ck Cp Cr rakkhāvaraṇa-, Bi rakkhanat-
thāya. ¹³ Bi pathavi. ¹⁴ all the MSS. add this word, Bi pathavippabhāsām, Bp pathavi-. ¹⁵ Bp ratta vihāremu. ¹⁶ so all the MSS.

Tattha udetiti pācīnalokadhātuto uggacchati, cakkhumā ti sakalacakkavālāvāsinā¹ andhakārām vidhamitvā cakkhupatiññabhakarānena yah tena² tesam dinnām cakkhum tena³ cakkhumā cakkhumā, ekarājā ti sakalacakkavāle⁴ ilokākarānam antare setthavisitthaññhena ekarājā, harissavanno ti harisamānavanno 5 suvannavaanno ti attho, paññavim pabbhāsetiti⁵ paññavippabhbāso⁶; tam tam namassāmīti tasmā tam⁷ evarūpāni bhavantam namassāmī, tayajja gutti viharemu divasān ti tayā aija rakkhitagopitā⁸ hutvā imān divasān catuiriyā-pathavihārena⁹ sukhām vihareyyāma.

Evañ Bodhisatto imāya gāthāya suriyam¹⁰ namassitvā 10 dutiyagāthāya atite parinibbutे Buddhe c' eva Buddhagune ca namassati:

2. Ye brāhmaṇā vedagū¹¹ sabbadhamme
te me namo te ca mām pālayantu;
nam' atthu Buddhānam, nam' atthu bodhiyā,
15 namo vimuttānam, namo vimuttiyā. 18.

Imān so parittam katvā moro carati¹² esanā ti.

Tattha ye brāhmaṇā ti ye bāhitapāpā visuddhibrāhmaṇā, vedagū ti vedānam pāram gatā ti pi vedagū, vedehy pāram gatā ti pi vedagū¹³, idha pana sabbe samkhatasamkhatadhamme vidite pākate katvā gatā ti vedagū¹⁴, ten' evāha 20 sabbadhamme ti, sabbe khandhāyatāññadhātudhamme salakkharasāmāññalak-khatjavasena attano fiññassa vidite pākate¹⁵ katvā gatō, tinnām Mārānam¹⁶ mat-thakath madditvā dasasahassilokadhātum unnaññetvā bodhitale sammāsambodhiñ patvā saññārah vā atikkantā ti attho, te me namo ti te mama imāñ namakārāñ pāticchantu, te ca mām pālayantu 'ti evāñ mayā namassiti ca¹⁷ te 25 bhagavanto¹⁸ mām pālentu¹⁹ rakkhantu gopetu, namatthu buddhānam namatthu bodhiyā namo vimuttānam namo vimuttiyā ti ayan mama

¹ Bi -cakkavālāvāsinā, CP C^a -cakkavāla- corrected to -cakkavāla-. ² Bi yan-tena, C^b yah yena. ³ Bi dinnām cakkhupatiññabhakarānena. ⁴ C^b C^a sakaja-, Bi sakalacakkavāle, CP sakalacakkavāle. ⁵ CP paññavippabhbāsetiti. ⁶ Bi attho pathavippabhbāso ti pathavibhbāso. ⁷ Bi tam tasmā. ⁸ Bi rakkhitā-. ⁹ C^b -vi-hareya, Bi catuhī iriyapathēhi. ¹⁰ Bi CP suriyam. ¹¹ Bi CP C^a vedagu. ¹² Bi calati. ¹³ Bi devagū ti devāññāñ pāram gatā ti pi vedagū vedehy pāram gatā ti vedagū. ¹⁴ C^b CP C^a vedagu. ¹⁵ Bi pākate. ¹⁶ all the MSS. mārānam. ¹⁷ Bi omits ca. ¹⁸ Bi bhagavanto. ¹⁹ Bi pāyalantu.

namakkārō stitānāḥ parinibbutānāḥ Buddhānāḥ atthu, tesāñ yeva¹ catusu maggesu catusu phalesu nāyasañkhātāya bodhiyā² atthu, tathā tesāñ yeva¹ arahattaphalavimuttiyā vimuttānāḥ stthu, yā ca tesāñ tadañgavimuttivikkham-
bhanavimuttisamuccchedavimuttipaṭipassaddhvimuttinissaraṇavimuttiti³ pañca-
vidhā vimutti tassā tesāñ⁴ vimuttilyāpi ayañ mayhañ namakkārō atthū ti; 5
imāñ so parittām katvā moro carati esānā ti idam pana padadvayām
Satthā abhisambuddho hutvā āha, tass' attho: bhikkhave so moro⁵ imāñ parit-
tām imah rakkham katvā attano gocearabhūmiyām pupphaphalādīnam⁶ atthāya
nānappakārāya⁷ esānāya⁸ carati.

Evañ divā sañcaritvā sāyām pabbatamatthake nisiditvā 10
atthām gacchantañ suriyam⁹ olokento Buddhaguṇe āvajjetvā
nivāsanatthāne rakkhāvaranatthāya¹⁰ puna Brahmamantām ban-
dhanto „apet’ ayan“ ti ādim āha:

16. Apet’ ayan cakkhumā ekarājā
harissavanno pathavippabhāso¹¹;
tañ tañ namassāmī harissavaññam pañchavippabhāsam¹²,
tay’ ajja guttā viharemu rattim. 17^b.

18. Ye brāhmañā vedagū¹³ sabbadhamme
te me nāmo te ca mām pālayantu;
nam’ atthu buddhānām, nam’ atthu bodhiyā,
namo vimuttānām, namo vimuttiyā. 18^b.

Imam so parittām katvā moro vāsañ akappayitī.

Tattha apetiti apayāti atthāñ gacchatī; imāñ so parittām katvā
moro vāsañ akappayitī idam¹⁴ pi abhisambuddho hutvā āha, tass’ attho:
bhikkhave, so moro imah parittām imāñ¹⁵ rakkham katvā attano nivāsanatthāne 25
vāsañ akappayittha, tassa rattih vā divā¹⁶ vā imassa parittasañubhāvena n’ eva
bhayan¹⁷ na lomahaihso¹⁷ shosi.

¹ Bⁱ tesāñ ñeva. ² Cp C^s aumbodiyā. ³ Bⁱ tadagi- -paṭipassaddhi-, C^k ta-
dañgi- -vikhamhana- -patipassaddhi-. ⁴ Bⁱ tassa nesāñ. ⁵ Bⁱ adds tadā.
⁶ Bⁱ pupphaphalādi, Cp pupphalādīnam. ⁷ Bⁱ nānappakārā-. ⁸ C^k omits esā-
nāya, Bⁱ esānā. ⁹ Bⁱ suriyash. ¹⁰ Bⁱ rakkhācarana-. ¹¹ Bⁱ pathavi-. ¹² all the
MSS. add this word, Bⁱ pathavi-. ¹³ Cp C^s vedagu. ¹⁴ Bⁱ idam. ¹⁵ Bⁱ C^s
omit imah. ¹⁶ Cp C^s divāñ, C^k divāñ corr. to divasām. ¹⁷ Bⁱ adds vā.

Ath' eko Bārāṇasiyā avidūre nesādagāmavāsi nesādo Himavantapadese¹ vicaranto taśmīm Daññakahiraññapabbatamatthake nisinnnam Bodhisattam disvā āgantvā² puttassa ārocesi. Ath' ekadivasam Khemā nāma Bārāṇasīrañño³ devī supinena suvannavannai morai dhammai desentam disvā rañño ārocesi: „Ahaṁ deva suvannavannassa morassa dhammai sotukāmo”⁴ ti. Rājā amacce pucchi. Amaccā „brāhmaṇā jānissantiti” āhaṁsu. Brāhmaṇā „suvannavannā”⁵ morā nāma hontīti⁶ vatvā „kattha hontīti”⁷ vutte „nesādā jānissantiti” āhaṁsu. Rājā nesāde sannipātētva pucchi. Atha so nesādaputto „āma mahārāja, Daññakahiraññapabbato nāma atthi, tattha suvannavannamoro”⁸ vasatīti⁹. „Tena hi taṁ moram na māretvā”¹⁰ bandhitvā va¹¹ ānehīti¹². Nesādo gantvā¹³ tassa gocarabhūmiyai¹⁴ pāse oddesi¹⁵. Morena akkantatthāne pi pāso na sañcarati. Nesādo gañhitum asakkonto satta vassāni vicaritvā tatth' eva kālam akāsi. Khemāpi devī¹⁶ patthitam alabhamāna kālam akāsi. Rājā „moram me”¹⁷ nissāya devī kalakatā¹⁸ ti kujjhītvā¹⁹ „Himavantapadese”²⁰ Daññakahiraññapabbato nāma atthi, tattha suvannavannamoro vasati, ye tassa²¹ maṁsarū khādanti te ajārāmarā²² hontīti²³ suvannapatte²⁴ likhāpetvā paṭṭai²⁵ mañjusāya nikhipāpesi. Tasmin kālakate²⁶ añño rājā rajjam patvā suvannapatṭam vācetvā „ajarāmaro bhavissāmiti”²⁷ aññām nesādam pesesi²⁸. So pi gantvā²⁹ Bodhisattam gahetum asakkonto tatth' eva kālam akāsi. Eten' eva³⁰ niyāmena cha rājaparivatṭā³¹ gatā. Atha sattamo rājā rajjam patvā ekam nesādam pahiṇi. So gantvā³² Bodhisattena akkantatthāne pi pāsassa asañcaranabhbāvam

¹ Bi -ppadese. ² Bi āgantvā. ³ Bi bārāṇasīrañño, Ck Cr C^a bārāṇasīrañño.
⁴ Bi adds sutvā. ⁵ Cr C^a suvannavanna. ⁶ Ck nāma nāhontīti. ⁷ Ck omits vatvā kattha hontīti. ⁸ Bi suvannavanno moro. ⁹ Bi omits na māretvā and adds āharitvā ca. ¹⁰ Bi ca. ¹¹ Bi gantvā. ¹² Bi -bhumiyyai. ¹³ Bi ottesi. ¹⁴ Bi omits devī. ¹⁵ Bi omits me. ¹⁶ Bi kālañka. ¹⁷ Bi kucehītsā. ¹⁸ Bi -ppadese. ¹⁹ Ck nassa. ²⁰ Bi ajara. ²¹ Bi -patte. ²² Bi patta. ²³ Bi kālañkate. ²⁴ Bi pāhesi. ²⁵ Bi gantvā. ²⁶ Bi elena. ²⁷ Bi parivattā.

attano parittam katvā gocarabhūmigamanabhāvañ c' assa ñatvā paccantam otaritvā ekam morin gahetvā yathā hatthatālana-saddena¹ naccati accharāsaddena ca vassati evam sikkhāpetvā² tain ādāya gantvā³ morena paritte akate pāto yeva pāsayatthiyo ropetvā pāse odhetvā morin vassāpesi. Moro visabhāgam⁴ mātugāmasaddam sutvā kilesāturo hutvā parittam kātum asak-kunītvā⁵ gantvā pāse bajhi. Atha nañ nesādo gahetvā gantvā⁶ Bārānasīrañño⁷ adāsi. Rājā tassa rūpasampattim disvā tuttha-mānaso āsanam⁸ dāpesi. Bodhisatto paññattasane nisiditvā „mahārāja, kasmā mām⁹ ganhāpesiti“ pucchi. „Ye kira tava 10 māmsam khādanti te ajarāmarā honti, sv-āham tava māmsam khāditvā ajarāmaro hotukāmo tañ gāhāpesin¹⁰“ ti aha¹¹. „Mahārāja, mama tāva māmsam khādantā ajarāmarā hontu¹², aham pana marissāmiti“. „Āma marissasiti“. „Mayi marante pana¹³ mama māmsam eva¹⁴ khāditvā kinti¹⁵ katvā na marissan-titi“. „Tvañ suvannavanno¹⁶, tasmā kira tava māmsam khā-dakā ajarāmarā bhavissantiti“. „Mahārāja, aham na akārañā¹⁷ suvannavanno jāto, pubbe panāham imasmin yeva nagare cakka-vattirājā hutvā sayam¹⁸ pi pañca silāni rakkhiñ, sakalacakka-vālavāsino pi rakkhāpesim, sv-āham kālam katvā Tāvatiñ-sabhave nibbatto, tattha yāvatāyukam¹⁹ thatvā²⁰ tato cuto aññass²¹ ekassa akusalassa²² nissandena morayoniyan nibbatti-tvā²³ porānasilānubhāvena²⁴ suvannavanno jāto²⁵“ ti. „Tvañ²⁶ cakkavattī²⁷ hutvā²⁸ silāni rakkhitvā silaphalena suvannavanno jāto²⁹“ ti kathañ idam amhehi saddhātabbañ, atthi no koci³⁰

¹ Bi - tālasaddena, Cp - tālanasaddena, C* - tālatasaddena. ² CP C* sikkhāpetvā.
³ Bi gantvā. ⁴ Bi visabhāga. ⁵ Bi adds vegeta. ⁶ Bi omits gantvā. ⁷ Ck bā-rānasīrañño, Cp C* bārānasīrañño. ⁸ Ck āsanam. ⁹ CP C* mā. ¹⁰ Ck gāhā-pesen, Bi ganhāpesin. ¹¹ Bi omits āha. ¹² Bi honti. ¹³ Bi omits pana. ¹⁴ Bi omits eva. ¹⁵ Ck nanti. ¹⁶ Bi adds ahosi. ¹⁷ Bi ahā pana sakārañāni. ¹⁸ Bi sayam. ¹⁹ Bi thapetvā. ²⁰ Bi akusalakamunassa. ²¹ Ck Cp C* nibbattetvā, Bi nippattitvā. ²² Ck porānasilānubhāvena, Cp Porānaka-, C* porānaka-. ²³ Ck Cp C* tam. ²⁴ Bi cakkavattirājā. ²⁵ Bi omits hutvā. ²⁶ Ck keci.

sakkhitī⁴. „Ātthi mahārājā“ ti. „Ko nāmā“ ⁵ti. „Mahārāja, ahaṁ cakkavattikāle ratanamaye rathe nisīditvā ākāse vicariṁ, so me ratho mañgalapokkharaṇiyā⁶ antobhūmiyāṁ nidahāpito, tam mañgalapokkharaṇito⁷ ukkhipāpehi, so me sakkhī⁸ bhavissa-

5 tīti“. Rājā „sādhū“ ⁹ti paṭisunītvā pokkharaṇito¹⁰ udakaṁ harā-
petvā rathaṁ¹¹ niharāpetvā Bodhisattassa saddahi. Bodhisatto „mahārāja, ṭhapetvā amatamahānibbānaṁ avasesā sabbe sam-
khatadhammā¹² hutvā abhāvino¹³ aniccā khayavayadhammā yevā“
10 †ti vatvā¹⁴ rañño dhammaṁ desetvā rājānam pañcasu silesu
patitthāpesi. Rājā pasanno Bodhisattam rajjena pūjetvā ma-
hantaṁ sakkāraṁ akāsi. So rajjaṁ tass’ eva datvā katipāham¹⁵
vasitvā va¹⁶ „appamatto hohi mahārājā“ ¹⁷ti ovaditvā¹⁸ ākāse
uppatitvā Dañdakahiraññapabbatam eva agamāsi. Rājāpi¹⁹
20 Bodhisattassa ovāde ṭhito dānādīni puññāni katvā yathā-
kammaṁ²⁰ gato.

Satthā imam dhammadesanaṁ āharitvā saccani pakāsetvā²¹ jāta-
kam samodhānesi: (Saccapariyośāne ukkanthitabhikkhu arahatte pa-
tiṭṭhahi) „Tadā rājā Ānando ahosi, suvannamoro²² pana nām evā“
25 †ti. Morajātakam²³.

10. Vinīlakajātaka.

Evam eva nūna rājānan ti. Idam Satthā Veļuvane vi-
haranto Devadattassa Sugatālayaṁ ārabba knhesi. Devadatte
Gayāśisam āgatānam dvinnati aggasāvakānam Sugatālayaṁ dassetvā
20 nijanne ubho pi therū dhammaṁ desetvā attano nissitake ādāya Veļu-
vanam agamiinsu²⁴. Te Satthārā „Sāriputta, Devadatto tumhe disvā

¹ Cp C^a marigala-, all the MSS. -pokkharaṇiyā. ² Cp C^a mathgala-, Cp C^a-pokkharaṇito. ³ C^b Cp C^a sakkhiṁ, Bⁱ sakkhi. ⁴ C^b Cp C^a pokkharaṇito.

⁵ Bⁱ omits rathaih. ⁶ Bⁱ sañkhata-. ⁷ C^b abhāvitā. ⁸ Bⁱ omits vatvā. ⁹ Bⁱ taññomariyādetvā. ¹⁰ Bⁱ omits va. ¹¹ Bⁱ ovāditvā, Cp ovāditvā corrected to ovaditvā. ¹² Bⁱ rājā. ¹³ Bⁱ yathākkamāni. ¹⁴ C^b omits saccāni pakāsetvā.
¹⁵ Bⁱ suvannavanno moro. ¹⁶ Bⁱ adds navatāni. ¹⁷ Bⁱ āgamāsi.

kim akāsiti“ puṭṭhā „bhante Sugatālayam dassetvā mahāvināsam pā-punīti“ ārocesum. Satthā „na kho Sāriputta Devadatto idān’ eva mama anukiriyam karonto vināsam papuni, pubbe pi patto yevā“ ‘ti vatvā therena yacito atitān āhari:

Atite Videharatthe Mithilāyam Videhe rajjaiñ kārente 5 Bodhisatto tassa aggamahesiya kucchismiñ nibbattitvā vayappato Takkasilāyam sabbasippāni ugghanhitvā³ pitu accayena raje patiṭṭhāsi. Tadā ekassa suvaṇṇarājahañsassa goceara-bhūmiyam kākiyā saddhim sañvāso ahosi. Sā puttām vijayi. So n’ eva mātu patirūpako⁴ ahosi na pitu⁵. Ath’ assa vinila-kadhūtakattā Vinilako tv-eva nāmam akāmīsu⁶. Hamsarājā abhiñ-hain gantvā puttām passati. Apare pan’ assa dve⁷ hamsapotakā puttā ahesum. Te pitarañ abhiñham manussapathaiñ gacchantañ⁸ disvā pucchiñsu: „Tāta, tumhe kasmā abhiñham manussapa-thaiñ gacchathā“⁹ ‘ti. „Tāta, ekāya¹⁰ me kākiyā saddhim samvā-sam anvāya ekoutto jāto, Vinilako ti ‘ssa nāmam, tañ aham datthuñ gacchāmīti“. „Kahañ pana te¹¹ vasantiñti“. „Vide-haratthe Mithilāyam¹² avidūre asukasmiñ nāma thāne ekasmiñ tālagge vasantiñti“. „Tāta, manussapatho nāma sūsañko sappatiñbhayo, tumhe mā gacchatha, mayam gantvā¹³ tañ ānessāmā“¹⁴ ‘ti dve hamsapotakā pitarañ ācikkhitasaññaya tattha gantvā¹⁵ tañ Vinilakam ekasmiñ dandake nisidāpetvā mukhatuñdakena dandakotiyam ḫasitvā¹⁶ Mithilanagaramatthakena pāyiñsu. Tas-miñ khañe Videharājā sabbasetacatusindhavayuttarathavare ni-siditvā nagarañ padakkhiñam¹⁷ karoti. Vinilako tañ disvā cintesi: „mayham Videharāññā saddhim kim nānākaranañ, eso¹⁸ catu-sindhavayuttarathe ni-siditvā nagarañ anusañcarati, aham pana hainsayuttarathe ni-siditvā gacchāmīti“ so ākāsenā gacchanto¹⁹ pañhamam gātham āha:

¹ Bi guechimhi, CP C^o kuechimhi. ² C^o uggañhi, Bi uggañhetvā. ³ Bi pati-
rūpako. ⁴ Bi adds tīrūpako. ⁵ Bi karisu. ⁶ Bi aparena dve ca. ⁷ C^o āgac-
chantañ. ⁸ Bi tāta etāya. ⁹ Bi panete. ¹⁰ so all the MSS. ¹¹ Bi gañtvā.
¹² Bi jānasipetvā. ¹³ Bi esa. ¹⁴ Bi adds va.

1. Evam eva nūna rājānaṁ Vedehām Mithilaggahañ
assā vāhanti ājaññā yathā hamsā Vinilakan¹¹ ti. 19.

Tattha evam evā¹² ti evam eva, nūnā¹³ ti parivitakke nīpato ekarne pi
vattati¹⁴ yeva, Vedehan ti Videharatthissaranā, Mithilaggahan ti Mithile
5 gehau¹⁵ Mithiliśyam¹⁶ gharām pariggahetvā vasamānan ti attho, ājaññā¹⁷ ti kā-
raṇākāraṇājanānakā, yathā hamsā Vinilakan ti yathā me hamsā mama Vinī-
lakan vahanti evam eva vahantiti.

Hamsapotakā tassa vacanaiḥ sutva kujjhitvā „idh' eva nam
pātetvā gamissāmā¹⁸ ti cittaṁ uppādetevāpi „evam kate pitā
10 no kiṁ vakkhatīti¹⁹ garahabhayena pitu santikām netvā tena
katakiriyan pitu ācikkhiṁsu. Atha naṁ pitā kujjhitvā „kiṁ
tvaṁ mama puttehi adhikataro yo²⁰ mama putte abhibhavitvā
rathe yuttasindhave viya karosi, attano pamāṇam na jānasi,
imaiḥ thānaiḥ tava agocaro, attano mātu vasanaṭṭhānam eva
15 gacchā²¹ ti tajjetvā dutiyām gātham āha:

2. Vinila, duggam bhajasi, abhūmiṁ tāta sevasi,
gāmantakāni sevassu, etām māṭālayaiḥ²² tavan²³ ti. 20.

Tattha Vinilā²⁴ ti tam nāmenālapati, duggam bhajasitī imesaiḥ vasena
giriduggam bhajasi, abhūmiṁ tāta sevasitī tāta girivisaman²⁵ nāma tava
20 abhūmiṁ tam sevasi upagacchasi, etām māṭālayaiḥ²⁶ tavan²⁷ ti etām gāmant-
taiḥ ukkāratthānam īmakasusānaṭṭhānaṁ ca tava mātu ḥayam gehau vāsanāṭṭhā-
nam, tattha gacchā²⁸ ti.

Evan tam tajjetvā „gacchatha, naiñ Mithilanagarassa uk-
kārabhūmiyam yeva²⁹ otāretvā ethā³⁰ ti putte āñāpesi³¹. Te
25 tathā akaiṁsu.

Satthā imām dhammadesanaiḥ³² āharitvā jātakām samodhānesi:
„Tadā Vinilako Devadatto ahosi, hamsapotakāpi³³ dre aggasaṅvākā,
pitā Anando, Videharājā pana aham evā³⁴ ti. Vinilakajātakām³⁵.
Daṭṭhavaggo paṭhamo.

¹ Bi¹ vattati, Cr² C³ vaddhati. ² Bi¹ mithilaggehañ. ³ Bi¹ Cr² C³ mithiliśyā.

⁴ Bi¹ adhikataro ti so tvāti. ⁵ Bi¹ gacchāhi. ⁶ Cr² C³ māṭālayan. ⁷ Bi¹ tavā.

⁸ Bi¹ girivisaman. ⁹ Bi¹ māṭālayan. ¹⁰ Bi¹ -bhūmiyam ūovo. ¹¹ Ck Cr² C³ āñāpesi.

¹² Cr² C³ omits dhamma. ¹³ Bi¹ omits pi. ¹⁴ Bi¹ adds dasamāni.

2. SANTHAVAVAGGA.

1. Indasamānagottajātaka.

Na santhavām kāpurisena kayirā ti. Idam Satthā Jeta-vane vilaranto ekaṁ dubbaṇcajātikām ārabbha kathesi, tassa ca¹ vatthuṁ Navanipāte Gijjhajātakē āvibhavissati. Satthā pana tam bhikkhum „pubbe pi tvām bhikkhu dubbaṇcatāya pañditānam vacanām akatvā mattahatthipādehi² sañcūṇito“ ti vatvā atitām āharī:

Atite Bārāṇasiyām Brahmadatte rajjam kārente Bodhisatto brāhmaṇakule nibbattitvā vuddhippatto³ gharā-vāsam pahāya isipabbajjam pabbajitvā pañcannām isisatānam⁴ ganasatthā hutvā Himavantapadese⁵ vāsam kappesi. Tadā tesu tāpasesu Indasamānagotto⁶ nāmen⁷ eko tāpaso ahosi dubbaco anovādako. So ekaṁ hatthipotakām posesi. Bodhisatto sutvā tam pakkositvā⁸ „saccām kira tvām⁹ hatthipotakām posesitī“ pucchi. „Saccām ācariya matamātikām ekaṁ hatthipotakām posemitī“. „Hatthino nāma vuddhipattā¹⁰ posake yeva mā-renti, mā tam posehitī¹¹“. „Tena vinā vattitum na sakkomi ācariyā¹²“ ti. „Tena hi paññāyissasiti¹³“. So tena posiyamāno aparabhāge mahāsariro ahosi. Ath’ ekasmīm käle te¹⁴ isayo vanamūlaphalāphalathāya dūraṁ gantvā tatth’ eva katipāhā¹⁵ vasiṁsu. Hatthī¹⁶ pi aggadakkhiṇavāte pabhinnamado hutvā „tassa pañcasālaṁ viddhamsetvā pāñiyaghaṭam¹⁷ bhinditvā pā-sāñaphalakām¹⁸ khipitvā īlambanaphalakām luñcītvā¹⁹ tam tāpasam māretvā va²⁰ gamissāmīti²¹ ekaṁ gahanaṭhānam pavisitvā āgamanamaggam olokento atṭhāsi. Indasamānagotto tassa²²

¹ Bi omits ca. ² Bi adds sarirām. ³ Bi vuḍḍi-. ⁴ Bi -ppadese. ⁵ K indasamānagotto. ⁶ Bi nāma. ⁷ Bi pakkosāpetvā. ⁸ Bi tam. ⁹ Bi vuḍḍīhi. ¹⁰ Bi posemitī. ¹¹ Bi -yissatīti. ¹² K ne. ¹³ Bi hatthi. ¹⁴ K pāñiya-, Bi pāñiya-. ¹⁵ K pā-sāñaphalakām, Bi pā-sāñaphalikām. ¹⁶ K luñcītvā. ¹⁷ Bi omits va.

gocaram gahetvā sabbesam purato va āgacchanto¹ tam disvā
pakatisañño² yev' assa santikam agamāsi³. Atha nam so
hatthi gahanatthānā nikkhamitvā sondāya parāmasitvā bhūmiyai
pātetvā sisam pādena akkamitvā jīvitakkhayam pāpetvā maddi-
s tvā koñeanādām katvā araññam pāvisi. Sesatapasa⁴ tam pa-
vattim Bodhisattassa ārocesuṁ. Bodhisatto „kāpurisehi saddhim
saṁsaggo na kātabbo“ ti vatvā imā gāthā āha:

- 10 1. Na santhavam kāpurisena kayirā⁵
ariyo anariyena pajānam attham
cirānuvuttho pi karoti pāpan
gajo yathā Indasamānagottam. 21.
- 15 2. Yam tv-eva⁶ jaññā sadiso maman ti
silena paññāya sutena cāpi
ten' eva mettiṁ kayirātha saddhim,
sukhāvaho sappurisena saṅgamo ti. 22.

Tattha „na santhavam kāpurisena kayirā“ ti kucchitena⁷ kodha-
purisena saddhim tanhāsanthavarū vā mittasanthavarū vā na kayirātha, ariyo
anariyena pajānam atthan ti, ariyo ti eattāri ariyā; ācāraariyo lingaariyo
dassanaariyo pañivedhaariyo ti, tesu ācāraariyo idha adhippeto, so pajānam at-
20 than attham pajānanto atthānatthakusalo ūcāre thito ariyapuggalo anariyena
nilajjena dussilena saddhim sauthavam⁸ na kareyyā ti attho, kimkāraṇā;
cirānuvuttho pi karoti pāpan ti yasmā anariyo cirām ekato anuruttaho pi
tām⁹ ekatonivāsam agneytvā karoti pāpakan lāmakam kammarū karoti yeva,
yathā kiñ: gajo yathā Indasamānagottam yathā so gajo Indasamānagottam
25 mārento pāpan akasiti attho; yam tveva¹⁰ jaññā sadiso maman ti adisu
yam tveva¹¹ puggalam ayam mama silādīhi saddiso ti jāneyya ten' eva saddhim
kariyātha, sappurisena saddhim¹² samāgamo sukhāvaho ti¹³.

¹ Bi gacchanto. ² Bi -sañcā. ³ Bi āg-. ⁴ Bi sesā-. ⁵ Bi kayirātha. ⁶ so Br; K
yattheva, Bi yatveva. ⁷ Bi kayirātha. ⁸ K oochitena, Bi kujjhitenā. ⁹ Bi tanhā-
santavarū vā mittasanthavarū vā. ¹⁰ Bi etam. ¹¹ so Br; K Bi yatveva. ¹² K has added
kayirātha sappurisena saddhim, Bi omits these words. ¹³ K sukhāva-
hotiti, Bi sukhovahotiti.

Evaṁ Bodhisatto „anovādakena nāma na bhavitabbam, susikkhitena bhavitum vattatiti“ isigaṇam ovaditvā Indasamāna-gottassa sarfrakiccam kāretvā Brahnavihāram¹ bhāvetvā brahmalokūpago ahosi.

Satthā imam dhammadesanam āharityā jātakam samodhānesi: 5 „Tadā Indasamānagotto ayam dubbaco ahosi, ganasatthā pana aham evā“ ti. Indasamānagotta jātakam².

2. Santhavajātaka.

Na santhavasmā param atthi pāpiyo ti. Idam Satthā Jetavane viharanto aggijuhanaṁ ārabba kathesi. Vatthum hetthā 10 Naṅgutthajātakē kathitasadisam eva. Bhikkhū te aggim³ juhante disvā „bhante, jaṭilā nānappakāraṁ micchātapai karonti, atthi nu kho ettha vaddhi⁴“ Bhagavantam puechiṁsu. Satthā „na bhikkhave ettha kiñci vaddhi⁵ nāma atthi, porūnakapanḍitāpi ‘aggijuhane vaddhi⁶’ atthī“ saññāya⁷ ciram aggim juhitvā⁸ tasmim kamme avuddhim⁹ eva 15 disvā aggim udakena nibbāpetvā sākhādīhi pothetvā pothetvā puna ni-vattitvāpi na olokesun¹⁰ ti vatvā atītaṁ ābari:

Atite Bārāṇasiyam Brahmādatte rajjam kārente Bodhisatto brāhmaṇakule nibbatti. Mātāpitaro tassa jātaggiṁ gahetvā tam solasavassapadeṣe¹¹ thitaṁ āhaṁsu: „kiñ tāta jātaggiṁ gahetvā araññe aggim paricarissasi¹² udāhu tayo vede uggañhitvā¹³ kuṭumbain santhapetvā gharāvāsam vasissasiti“. So „na me gharāvāsen“ attho¹⁴, araññe aggim paricaritvā Brahma-loka-parāyano bhavissāmi¹⁵“ jātaggiṁ gahetvā mātāpitaro vanditvā araññam pavisitvā pannasālāya vāsam kappetvā 25 aggim paricari. So ekadivasam nimantitaṁ hānaṁ gantvā sappinā pāyāsam labhitvā „imam pāyāsam Mahābrahmuno yajissāmi¹⁶“

¹ Bi katvā. ² Bi -vihāre. ³ Bi adds pathamam. ⁴ both MSS. aggi. ⁵ Bi vuñ-ghiti. ⁶ Bi vuddhi. ⁷ K vaddhim, Bi vuñghli. ⁸ K saññāya, Bi paññāya. ⁹ Bi juhitvā. ¹⁰ Bi avuddhim. ¹¹ Bi -vassupa-. ¹² K -carassasi. ¹³ Bi -hetvā. ¹⁴ Bi -vāseṇa attho.

pāyāsam¹ āharitvā aggim jāletvā² „Aggim tāva Bhagavantaṁ³
sappiyuttam⁴ pāyāsam pāyemītī⁵ pāyāsam aggimhi pakkhipi.
Bahuśinehe pāyāse aggimhi pakkhittamatte yeva aggi accugga-
tāhi aggīhi⁶ paññasālam jhāpesi. Brāhmaṇo bhītatasito⁷ palā-
yitvā bahi thatvā „kāpurisehi⁸ nāma santhavo na kātabbo,
idāni me iminā agginā kicchena katā paññasālā jhāpitā⁹ ti
vatvā pathamaṁ gātham āha:

1. Na santhavasmā param atthi pāpiyo
yo santhavo kāpurisena hoti,
10 santappito sappinā pāyasena¹⁰
kicchā katam pañnakutīm¹¹ adatthahīti¹². 23.

Taittha na santhavasmā ti tanhāsanthavā mittasanthavāpi cā 'ti duvi-
dhāpi¹³ etasmā santhava param uttarim aññam pāpataram lāmakataran¹⁴ nāma
n' atthīti attho, yo santhavo kāpurisenā ti yo pāpakena kāpurisena saddhim
15 duvidhō pi santhavo¹⁵ tato pāpataram aññam n' atthi, kasmi: santappito
-pe¹⁶ adatthahīti¹⁷ yasmā sappinā ca pāyāsenā ca¹⁸ santappito pi ayam
aggi mayā kicchena katam paññasālam jhāpesiti attho.

So¹⁹ evam vativ „na me tayā²⁰ mittadūbhīnā²⁰ attho“ ti
tañ aggim udakena nibbāpetvā sākhāhi pothetvā anto Hima-
20 vantam pavisanto ekaṁ sāmāmigim²¹ sīhassa ca vyagghassa²²
ca dīpino²³ ca²⁴ mukham lehantim²⁵ disvā „sappurisehi sad-
dham santhavā param²⁶ seyyo nāma n' atthīti²⁷ cintetvā duti-
yan gātham āha:

2. Na santhavasmā param atthi seyyo
25 yo santhavo sappurisena hoti,

¹ Bⁱ mahābrahmānām dassāmi ti tañ pāyāsam. ² K jalitvā. ³ Bⁱ bhavantam.
⁴ Bⁱ sappiyutta. ⁵ Bⁱ adda so. ⁶ Bⁱ sacchihi. ⁷ Bⁱ -tassito. ⁸ Bⁱ kūpuri-. ⁹ Bⁱ
pāyāsenā. ¹⁰ Bⁱ -kuṭi. ¹¹ Bⁱ adatthahīti, B^p adatthahīti. ¹² Bⁱ omits ti duvidhāpi.
¹³ Bⁱ omits lāmakataran. ¹⁴ K sasanthavo, Bⁱ ekasanthavo. ¹⁵ K omits pe,
Bⁱ pa. ¹⁶ K adatthahīti, Bⁱ adatthahīti. ¹⁷ K adds tañ. ¹⁸ Bⁱ eso. ¹⁹ K naya.
Bⁱ tassā. ²⁰ K -dubbittā, Bⁱ -duppina. ²¹ K sākhamigim, Bⁱ sāmān nāma migi.
²² Bⁱ byagghassa. ²³ K dīpiko. ²⁴ Bⁱ omits ca. ²⁵ Bⁱ lehanasi. ²⁶ Bⁱ paramam.

sīhassa vyaggħħassa' ca dīpino ca
sāmā mukħaiñ lehati santhavenā 'ti. 24.

Tattha sāmā mukħaiñ lehati santhavenā 'ti sāmā² migi imesah tindam³ janīnāni santhavens sineħena mukħaiñ lehati⁴.

Evaṁ vatvā Bodhisatto anto Himavantam pavisitvā isi-pabbajjām⁵ pabbajitvā abhiññā ca samāpattiyo ca nibbattetvā jīvitapariyosāne brahmałokūpago ahosi. 5

Satthā imam dhammadesanām⁶ āharitvā jātakam samodhānesi:
„Tena samayena tāpaso aham eva ahosin⁷ ti. Santhavajātakam⁸.

3. Susīmajātaka.

10

Kālamigā⁹ setadantā tava ime ti. Idam Satthā Jetavane viharanto chandakadānam ārabba kathesi. Sāvatthiyām hi kadāci ekam eva kulam buddhapamukkhassa bhikkhusaṅghassa dānam deti, kadāci aūnatitthiyānam denti, kadāci¹⁰ gaṇibandhanena¹¹ bahū ekato hutvā denti, kadāci vīhisabhāgena, kadāci sakalanagaravāśino chandakam samharitvā¹² dānam denti. Imasmim pana kūle sakalanagaravāśino chandakam samharitvā¹³ sabbaparikkhāradānam snijetvā dve koṭṭhāsa hutvā ekacce „imam sabbaparikkhāradānam aūnatitthiyānam dassāmā” ti īħaisu ekacce „buddhapamukkhassa bhikkhusaṅghassā¹⁴” ti. Evaṁ punappuna¹⁵ kathāya vattamānāya aūnatitthiyāsāvakehi¹⁶ aūnatitthiyānam īeva Buddhasāvakehi buddhapamukkhassa bhikkhusaṅghassa¹⁷ cā 'ti rutte „sambuhulaṁ karissāmā” 'ti sambuhulatāya katāya „buddhapamukkhassa saṅghassa dassāmā” 'ti vadantā yeva bahū¹⁸ jātā, tesañ īeva¹⁹ kathā patiṭṭhāsi, aūnatitthiyasāvakā Buddham²⁰ dātabbadānassa antarāyām kātum nāsakkhiṁsu. Nāgarā buddha-pamukham saṅgham nimantetvā sattāham mahādānam pavattetvā saittame divase sabbaparikkhāre²¹ adamsu. Satthā anumodanām katvā mahājanām

¹ Bi byagħħassa. ² K sāmarit. ³ both K and Bi tinnah. ⁴ Bi leħi. ⁵ Bi isip-pajjati. ⁶ K desanah. ⁷ Bi aħslutena samayena tāpaso ahosin. ⁸ Bi adds dutiyan. ⁹ both K and Bi kūla. ¹⁰ Bi gaṇabandhena. ¹¹ K omits aūnatitthiyānam denti kadāci. ¹² so Bi; K samgharitvā, Bi haritvā. ¹³ so Bi Bi; K samgharitvā. ¹⁴ K samghassā. ¹⁵ Bi -punnah. ¹⁶ Bi casāvakehi. ¹⁷ K samghassā. ¹⁸ Bi bahukā. ¹⁹ K tesayeva. ²⁰ Bi sabbe.

maggaphalehi bodhetvā Jetavanayihārum eva gantvā bhikkhusaṅghena¹ vatte dassite gandhaṇūṭipamukhe² thatvā³ Sugatovādām datvā gandhaṇūṭim pāvisi. Sāyanhasamaye bhikkhū dhammasabhāyām sannipatitvā kathām samutthāpesum: „Āuso aññatitthiyasāvakā Buddhānām dātabba-⁵ dānassa⁴ antarāyakaraṇathāya vāyamantāpi antarāyam kātum nāsak-
khīmsu, taṁ sabbaparikkhāradānām⁵ Buddhānām yeva pādamūlam⁶ āgatain, aho Buddhabalan⁷ nāma mahantan⁸ ti. Satthā āgantvā „kāya nu ttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinnō⁹ ti pucchitvā „imāya nāmā¹⁰ ti vutte „na bhikkhave ete aññatitthiyasāvakā idān¹¹ eva mayham dātabbadānassa antarāyakaraṇathāya¹² vāyamanti, pubbe pi vāyamīmsu, so pana parikkhāro sabbakāle¹³ pi mam¹⁴ eva¹⁵ pādamū-
lam¹⁶ āgacchatiti¹⁷ vattvā atitām āhari:

Atite Bārāṇasiyām Susīmo nāma rājā ahosi. Tadā Bodhisatto tassa purohitassa brāhmaṇīyā kucchismi¹⁸ patisandhiṁ gaṇhi. Tassa sojasavassakāle pitā kālām akāsi. So pana dharamānakāle rañño hatthimaṅgalakārako ahosi, hatthīnam¹⁹ maṅgalakārapatthāne²⁰ ābhatain²¹ upakarana-
bhaṇḍā²² ca hatthālāmīkārañ ca sabbam so yeva alat-
tha²³. Evam assa ekekasmīm maṅgale²⁴ koṭimattān²⁵
dhānaiñ uppajjati²⁶. Atha tasmin kāle hatthimaṅgalachāno sampāpuni. Sesabrahmaṇā²⁷ rājānām upasamīkamitvā „mahā-
rāja, hatthimaṅgalachāno sampatto, maṅgalām kātum vattati²⁸, purohitabrahmaṇassā putto pana²⁹ atidaharo n' eva tayo vede³⁰ jānāti na hathisuttam, mayam hatthimaṅgalām karissāmā³¹ ti
āhāmsu. Rājū „sādhū³² ti sampaṭicchhi. Brāhmaṇā „purohit-
puttassa hatthimaṅgalām kātum adatyā hatthimaṅgalām katvā mayam dhanām gaṇhissāmā³³ ‘ti hatthatuṭṭhā vicaranti³⁴. Atha „catutthe divase maṅgalām³⁵ bhavissatiti³⁶ Bodhisattassa

¹ Bi saṅghe. ² Bi -kuṭṭi-. ³ Bi katvā. ⁴ Bi dātabbassa-. ⁵ Bi sabbah-
⁶ Bi -mūle. ⁷ Bi balām. ⁸ Bi antarāyam. ⁹ Bi sappakārah. ¹⁰ Bi mayham
eva. ¹¹ K -mūle. ¹² Bi kucchamhi. ¹³ Bi hatthi. ¹⁴ K -karana-. ¹⁵ K ābhata,
Bi ātasi? ¹⁶ Bi upakaranaçaṇḍā. ¹⁷ Bi alatthām. ¹⁸ Bi manḍa. ¹⁹ Bi -matta.
²⁰ Bi uppajji. ²¹ Bi sesā-. ²² Bi vattatiti. ²³ Bi panautto. ²⁴ Bi bede.
²⁵ Bi karissāmā. ²⁶ Bi virenti. ²⁷ Bi hatthimaṅgalām.

mātā taṁ pavattim sutvā „hatthimañgalakaraṇam¹ nāma yāva sattamā kulaparivattā² amhākam, vaṁso ca no osakkhisati³ dhanā ca parihāyissāmā⁴ 'ti anusocamānā parodi. Bodhisatto „kasmā amma rodasiti⁵ vatvā taṁ kāraṇam sutvā „nanu amma aham mañgalam karissāmīti⁶ āha. „Tāta tvam n' eva tayo vede⁷ jānāsi na hatthisuttaṁ, katham mañgalam karissāsiti⁸. „Amma kadā pana hatthimañgalam karissantiti⁹. „Ito catutthe divase tātā¹⁰ 'ti. „Amma tayo pana vede¹¹ pagne katvā hatthisuttaṁ jānanakā ācariyā¹² kahāni vasantiti¹³. „Tāta evarūpo disāpāmokkhācariyo¹⁴ ito visayojanasatamatthake¹⁵ 10 Gandhāraratthe Takkasilāyam vasatiti¹⁶. „Amma amhākam vaṁsaṁ na nāsessāmi, sve ekadivasen' eva Takkasilām¹⁷ gantvā ekaratten' eva tayo vede¹⁸ ca¹⁹ hatthisuttaṁ ca uggañhitvā²⁰ punadivase āgantvā catutthe divase hatthimañgalam karissāmī, mā roditi²¹ mātarām samassāsetvā Bodhisatto punadivase pāto 15 va bhuñjityvā ekako va nikhamitvā ekadivasen' eva Takkasilām gantvā ācariyam vanditvā ekamante²² nisidi. Atha nām ācariyo „kuto āgato sī tātā²³ 'ti pucchi. „Bārāṇasito ācariyā²⁴ 'ti. „Ken' atthenā²⁵ 'ti. „Tumhākam santike tayo²⁶ vede²⁷ ca hatthisuttaṁ²⁸ ca uggañhanatthāyā²⁹ 'ti. „Sādhu tāta, uggañhā³⁰ 'ti. Bodhisatto „ācariya mayham kammaṁ accāyikan³¹ ti sabbam pavattim ārocetvā „aham ekadivasen' eva visayojanasataṁ³² āgato, ajj' ekarattam³³ mayham yeva³⁴ okāsaṁ karotha, ito tatiye³⁵ hatthimañgalam³⁶ bhavissati, abham eken' eva uddeśamaggena sabbam uggañhissāmīti³⁷ vatvā ācariyam okāsaṁ 25 kāretvā ācariyassa pāde dhovitvā sahassatthavikam purato

¹ so RP; K -karaṇam, Bⁱ -kāraṇam. ² K -vaddhā, Bⁱ -vattā. ³ K cano osakhi-, RP chinno osakki-, Bⁱ chano osakki-. ⁴ K -yissāmī, Bⁱ yissāmā. ⁵ Bⁱ hede. ⁶ Bⁱ karissāsiti. ⁷ Bⁱ karissasiti. ⁸ K -kaścariyā, Bⁱ kācariyo. ⁹ Bⁱ vasatiti. ¹⁰ Bⁱ -kkho ācariyo. ¹¹ K visayojana-, Bⁱ satyojanasatamatthake. ¹² K -lāyam. ¹³ Bⁱ omits ca. ¹⁴ Bⁱ -hetvā. ¹⁵ Bⁱ rodasiti. ¹⁶ Bⁱ -tam. ¹⁷ K omits tayo. ¹⁸ K -sutte. ¹⁹ Bⁱ uggañhatthāyā. ²⁰ Bⁱ -hāhi. ²¹ K visām-. ²² K -rittīm, Bⁱ -rattham. ²³ Bⁱ mayham lieva. ²⁴ K -ya. ²⁵ Bⁱ -lam.

ṭhapetvā vanditvā ekamantam nisinno pariyattiṁ ṭhapetvā arune
 uggačchante uggačchante tayo vede' hatthisuttañ ca niṭṭha-
 petvā¹ „aññām² pi atthi ācariyā³” ti pucchitvā „n' atthi tāta,
 sabbam niṭṭhitān⁴ ti vutte „ācariya imasmim ganthe⁵ ettakam⁶
 5 padam paccābhāṭṭham⁷ ettakam⁸ sajjhāyamūjhaththānaih, ito
 patthāya antevāsike evam vācīyyātā⁹” ti ācariyassa sippam¹⁰
 sodhetvā pāto va bhuñjitvā ācariyām vanditvā ekadivasen¹¹ eva
 Bārānasim paccāgantvā mātarām vanditvā „ugganhitān te tāta
 sippam¹² ti vutte „āmā¹³” ti vatvā mātarām paritosesi. Puna-
 10 divase hatthānām mañgalachāṇo¹⁴ paṭiyādīyittha¹⁵. Satamatte¹⁶
 hatthī¹⁷ soṇḍalāmīkāre soṇḍadhaje¹⁸ hemajālañchanne¹⁹ katvā
 ṭhapesum, rājañgañam alāmīkarīnsu. Brāhmaṇā „mayam hatthi-
 mañgalām karissāma, mayam karissāma²⁰” ti manditapasādhitā
 attħānsu. Susīmo pi rājā sabbālāmīkārapatimandito²¹ ābhara-
 15 nabhandam²² gāhāpetvā mañgalatthānām agamāsi. Bodhisatto
 pi kumāraparihārena alāmīkato attano parisāya purakkata-
 parivārito rañño santikam gantvā „saccam kira mahārāja tumhe
 amhākam vañsam²³ nāsetvā aññehi brāhmañehi hatthimañgalām
 kāretvā ‘hatthālāmīkārañ ca upakaranāni ca tesam dāssāmā²⁴”
 20 ‘ti avacūthā²⁵” ti vatvā pathamam gātham āha:

1. Kājā²⁶ migā setadantā tava ime²⁷
 parosatām hemajālābhichannā²⁸,
 te te²⁹ dadāmīti Susīma brūsi
 anussaram pettipitāmahānan³⁰ ti. 25.

25 Tattha te te³¹ dadāmīti Susīma brūstī te etc³² tava santake³³
 kājā²⁶ migā setadantā ti evam sañkhātā gatañ parosatām sabbālāmīkāra-

¹ Bi bede. ² Bi niṭṭhā-. ³ K aññe, Bi araññam. ⁴ Bi gakkhe. ⁵ Bi ekan. ⁶ K
 paccābhāṭṭam, Bi paccābhāṭṭam. ⁷ Bi ethsakam. ⁸ Bi ācariyāsibbarū. ⁹ K -cehano.
¹⁰ Bi pariyādīyitta. ¹¹ Bi sattamatte. ¹² so BP; both K and Bi hatthi. ¹³ Bi so-
 vappadhaje. ¹⁴ Bi temajālapatīchanne. ¹⁵ Bi omits mayam karissāma. ¹⁶ Bi -pati-
¹⁷ Bi upakaranabhandam. ¹⁸ Bi vañsam ca attano ca vañsam. ¹⁹ Bi tassimī.
²⁰ Bi kāla. ²¹ so all three MSS. ²² K BP -bhissāñchanā, Bi -bhichandā. ²³ K only
 one te. ²⁴ K penti-, Bi mettai-. ²⁵ K nete. ²⁶ K adds tevā. ²⁷ Bi santike.

patimandite hatthi¹ añnesam brāhmañānam dadāmīti saccam kira bho Susīma evam brūslīti attho, anussaram pettipitāmahānan ti amhākañ ca attano ca vanhse² pitupitāmahānan³ acīpanah saranto yeva, idam vuttam hoti: mahārāja⁴, yāva sattamā⁵ kula parivattā⁶ tumhākam pitupitāmahānam⁷ amhākam pitupitāmahā⁸ hatthimañgalash karonti⁹, so tvām evam anussaranto pi amhākañ ca attano ca vanhseñ nāsetvā saccam kira tvām¹⁰ evam brūslīti.

Susīmo rājā¹¹ Bodhisattassa vacanam sutvā dutiyam gā-tham āha:

2. Kālā¹² migā setadantā mama ime
parosatam hemajālābhichannā¹³,
te te dadāmīti vadāmi mānava¹⁴
anussaram pettipitāmahānan ti. 26.

10

Tattha fe te¹⁵ dadāmīti te ete hatthi¹ añnesam brāhmañānam dadāmīti saccam eva mānava vadāmi ne va¹⁶ hatthi¹⁷ brāhmañānam dadāmīti¹⁷ attho¹⁸, anussaram pettipitāmahānan¹⁹ ti pitupitāmahānam pi²⁰ kiriyam anussarami yeva 15 no nānussarami, amhākam pitupitāmahānam²¹ hatthimañgalam tumhākam pitupitāmahā²² karontiti pana anussaranto pi evam vadāmi yevā ti adhippāyen evam āha.

Atha nam Bodhisatto etad avoca: „Mahārāja amhākañ ca attano ca²³ vanhseñ anussaranto yeva kaśmā mam ḥapetvā aññehi hatthimañgalaiñ kārāpethā“ 'ti. „Tvañ kira tāta tayo 20 vede²⁴ hatthisuttañ ca na jānāsiti mayham ārocesum, tenāham aññehi brāhmañehi kārāpemiti“. „Tena hi mahārāja etthakesu²⁵ brāhmañesu ekabrahmaño pi vedesu²⁶ vā hatthisuttesu vā ekadesam pi yadi mayā saddhim katheturñ samattho atthi utthahatu, tayo pi vede²⁷ hatthisuttañ ca saddhim hatthimañ- 25 galakaranena mam ḥapetvā añño sakala-Jambudipe pi jānanto

¹ both K and Bi hatthi. ² Bi attano pese. ³ Bi petti-. ⁴ K omits mahārāja. ⁵ K adds hi. ⁶ K -vaddhā. ⁷ Bi petti-. ⁸ Bi pettipitāmahā va. ⁹ Bi -to. ¹⁰ K omits tvām. ¹¹ K omits rājā. ¹² Bi kālā. ¹³ K -bhisañchannā. ¹⁴ K mānava. ¹⁵ K tene. ¹⁶ K neva, Bp te, Bi tetava. ¹⁷ Bi vadāmīti. ¹⁸ Bi adds te brāhmañe saccam eva vadāmi ti attho. ¹⁹ K omits pettipitāmahānan. ²⁰ Bi omits pitupitāmahānam pi. ²¹ Bi pettipitā-, Bp pittipitā-. ²² Bp pittipitā-, Bi adds mañgalam. ²³ K omits ca. ²⁴ Bi bede. ²⁵ so both K and Bi. ²⁶ Bi bedesu.

nāma n' atthīti¹ sihanādām nadi. Ekabrahmano pi paṭisattu² hutvā utthātūn nāsakkhi. Bodhisatto attano kulavainsaṁ³ patitthāpetvā mañgalam katvā bahūn dhanam ādāya attano⁴ nive-
sanam agamāsi.

⁵ Satthā imam dhammadesanam āharitvā saccāni pakāsetvā jātakam samodhānesi: (keci sotāpannā ahesum keci sakadāgāmino keci anāgāmino, keci arahattam pāpuṇīnsu) „Tadā mātā Mahāmāyā ahosi, pitā Suddhodano mahārājā, Susīmo rājā Anando⁵, disāpāmokkhācariyo⁶ Sāri-putto, mānavo pana aham evā⁷ ‘ti. Susimajātakam⁸.

10

4. Gijjhajātaka.

Yam nu gijjho yojanasatan ti. Idam Satthā Jetavane viharanto ekam mātuposakabhikkhum ārabba kathesi. Vathum⁹ Sāmajātakē āvibhavissati. Satthā pana tam bhikkhum „saccāni kira tvam bhikkhu gihi¹⁰ posesi¹¹“ pucchityā „saccan“ ti vutte „kiṁ pana 15 te hontī¹²“ pucchitvā¹³ „mātāpitaro me bhante“ ti vutte „sādhū sādhū“¹⁴ ‘ti sādhukāram datvā „mā bhikkhave imam bhikkhum ujjhāyittha, porānakapanḍitāpi gunavasena aññatākānam pi upakāram akāinsu, imassa pana mātāpitunnam bhāro¹⁵ yeva¹⁶ ‘ti vatvā atitām āhari:

Atite Bārāṇasiyam Brahmādatte rājjan kārente Bo-
20 dhisatto Gijjhapabbate gijjhayoniyam nibbattitvā mātāpitaro poseti. Ath' ekasmīm kāle mahatī¹⁷ vātavuṭṭhi¹⁸ ahosi. Gijjhā vātavuṭṭhim sahitum asakkontā sītabhayena Bārāṇasiṁ gantvā pākārasamipe¹⁹ parikhāsamipe ca sitena kampamānā nisidiñsu. Tadā Bārāṇasiseṭṭhi nagarā nikhamitvā nahāyitum gacchanto 25 te gijjhe kilamante disvā ekasmīm anovassakaṭṭhāne sannipāte-
tvā aggiṁ kārāpetvā gosusānam²⁰ pesetvā gomansam āharāpe-
tvā tesam dāpetvā ārakkhaṁ ṭhapesi. Gijjhā vūpasantāya

¹ Bⁱ paṭisatthu. ² Bⁱ kulavainsaṁ. ³ K omits attano. ⁴ Bⁱ adds ahosi. ⁵ Bⁱ -mokkha ācariyo. ⁶ Bⁱ adds tatiyam. ⁷ Bⁱ vatthu. ⁸ Bⁱ gihi. ⁹ K positi, Bⁱ posesi. ¹⁰ Bⁱ kiṁ pana tvam posesi. ¹¹ Bⁱ puechi. ¹² Bⁱ upakāraṁ nañū thāro. ¹³ Bⁱ -ti. ¹⁴ K -vuṭṭhi. ¹⁵ Bⁱ adds ea. ¹⁶ so BP; K gesusānam, Bⁱ pūrisesūsānam.

vātavutthiyā kallasarīrā hutvā pabbataṁ eva agamaṁsu¹. Tatth' eva² sannipatitvā evaiṁ mantayiṁsu: „Bārāṇasiseṭṭhinā amhākām upakāro kato, ‘katupakārassa³ nāma paccupakāraṁ kātum vattatiti’, tasmā ito paṭṭhāya tumhesu yo yam vatthai⁴ vā ābharaṇam⁵ vā labhati tena taṁ” Bārāṇasiseṭṭhissa⁶ gehe ākāsaṅgaṇe pātētabban“ ti. Tato paṭṭhāya gijjhā manussānaṁ vatthābharaṇāni⁷ ātāpe sukkhāpentāuaṁ pamādaṁ oloketvā senā viya māṁsapesiṁ sahāsā⁸ gahetvā Bārāṇasiseṭṭhissa gehe⁹ ākāsaṅgaṇe pātentī. So gijjhānam ābharaṇabhbāvai¹⁰ īatvā¹¹ sabbāni tāni visuṁ yeva ṭhapāpesi¹². „Gijjhā nagaraṁ vilumpanti¹³ rañño ārocesuṁ. Rājā „ekām gijham pi tāva gaṇhatha, sabbām āharāpessāmīti¹⁴ tattha tattha pāse c’ eva¹⁵ jālāni¹⁶ ca oddāpesi¹⁷. Mātuposakagijjho pāse bajjhi. Tam gahetvā „rañño dassesūmā¹⁸ ‘ti nenti¹⁹. Bārāṇasiseṭṭhi rājupatthānaṁ gacchanto te²⁰ manusse gijhān gahetvā gacchante disvā „mā imām gijhām bādhayiṁsu²¹ ‘ti saddhiṁ ñeva agamāsi²². Gijhām rañño dassesuṁ. Atha naṁ rājā pucchi: „tumhe²³ nagaraṁ vilumpitvā²⁴ vatthādīni gaṇhathā²⁵ ‘ti. „Āma mahārājā²⁶ ‘ti. „Kassa²⁷ dinnānīti²⁸. „Bārāṇasiseṭṭhissā²⁹ ‘ti. „Kiñkāraṇā³⁰ ‘ti. „Amhākām tena jivitām dinnām, upakārassa³¹ nāma paccupakāraṁ katuh vattati, tasmā adamhā³² ‘ti. Atha naṁ rājā „gijjhā kira yojanasatamatthake ṭhatvā³³ kuṇapām passanti, kasmā tvaṁ attano odjitaṁ pāsaṁ na passasīti³⁴ vatvā pathamām gātham āha:

1. Yan²⁹ nu gijjho yojanasataṁ kuṇapāni avekkhati
kasmā jālañ ca pāsañ³⁰ ca āsajjāpi na bujjhasīti. 27.

¹ Bⁱ īgamaiṁsu. ² Bⁱ adds te. ³ Bⁱ adds ca. ⁴ Bⁱ vattai. ⁵ Bⁱ ābharaṇāni
⁶ Bⁱ labhatañ tena sam. ⁷ Bⁱ -seṭṭhissa. ⁸ K vatthābharaṇāti, Bⁱ vatthābharaṇāsi. ⁹ K sahayasā, Bⁱ sahassa. ¹⁰ K omits gehe. ¹¹ Bⁱ ābharaṇa-. ¹² Bⁱ āññātvā. ¹³ Bⁱ thape. ¹⁴ K viluppantī, Bⁱ viluppantī. ¹⁵ K ca. ¹⁶ K jālāni, Bⁱ jaie. ¹⁷ Bⁱ ottāpesi. ¹⁸ Bⁱ dassissāmi. ¹⁹ Bⁱ nasti. ²⁰ K omits te. ²¹ K -su, Bⁱ mārayisu. ²² Bⁱ āg-. ²³ K omits tumhe. ²⁴ K vilum-. ²⁵ Bⁱ adds vā. ²⁶ Bⁱ upakārakassa. ²⁷ K amhā. ²⁸ Bⁱ katvā. ²⁹ Bⁱ yam. ³⁰ Bⁱ pālañ.

Tattha yan ti nipātamattarū, nū 'ti nāmatthe nipāto, gijjho nāma yo-janāsatārū atikkamitvā thitāni kuṇapāni avekkhati passatiññi attho, āsajjāpiññi āśadetvāpi saṅgāpuṇitvāpiññi attho, tvaññi attano atthāya odjitatā jālañ ca pāsañ¹ ca patvāpi kasmā na bujjhasiti pucchi².

5 Gijjho tassa vacanām sutvā dutiyām gātham āha:

9. Yadā parābhavo hoti poso jivitasamkhaye
atha jālañ ca pāsañ ca āsajjāpi³ na bujjhatīti. 28.

Tattha parābhavo ti vināso, poso ti satto.

Gijjhassa vacanām sutvā rājā seṭṭhim pucchi: „saccām ma-hāsetṭhi gijjhehi tumhākām gehe vatthādīni āhatānīti“⁴. „Sac-cām devā“ ⁵ti. „Kahañ tānīti“. „Deva mayā sabbāni visum thapitāni, yaññi yesam santakam⁶ tam⁷ tesam dassāmi, imām gijjhām vissajjethā“ ⁸ti gijjhām vissajjāpetvā mahāsetṭhi⁹ sabbe-sām santakāni dāpesi.

15 Satthā imām dhammadesanañ āharitvā¹⁰ saccāni pakāsetvā jāta-kām samodhānesi: (Saccapariyosāne mātiposakabhiññu¹¹ sotāpattiphale patiññihali) „Tadā rājā Ānando ahosi, Bārāṇasiseṭṭhi Sāriputto, māti-posakagijjho¹² pana nham evā“ ¹³ti. Gijjhajātakām¹⁴.

5. Nakulajātaka.

20 Sandhim¹⁵ katvā amittenā ¹⁶ti. Idam Satthā Jetavane¹⁷ viharanto senibhāñdanām ārabba kathesi. Vatthuññi hetthā Uraga-jātake¹⁸ kathitasadisam eva. Idhāpi Satthā „na bhikkhave ime dve mahāmattā idān¹⁹ eva mayā samaggā katā, pubbe p' āham ime sa-magge akāsim yevā“ ²⁰ti vatva atītam īhari:

25 Atite Bārāṇasiyām Brahmādatte rajjam kārente Bodhisatto ekasmiññi gāmake brāhmaṇakule nibbattitvā vayappatto

¹ Bi pālañ. ² Bi puechati attho. ³ K asajjāpi, Bi āpajjāpi. ⁴ so Br; K āhatānīti. ⁵ K sattakam? ⁶ tam struck out in K. ⁷ Bi omits gijjhehi . . . mahāsetṭhi. ⁸ K desanām. ⁹ Bi mātiposaka-, K mātiposakabhiññu. ¹⁰ Bi mātiposakagijjho. ¹¹ Bi adds catutthām. ¹² Bi saddhi. ¹³ Bi Veluvane. ¹⁴ Bi vatthu. ¹⁵ K uraṅga-, Bi urabha-.

Takkasilāyañ¹ sabbasippāni uggahetvā gharāvāsañ pahāya isipabbajaiñ pabbajitvā abhiññā ca samāpattiyo ca nibbattetvā uñchācariyāya² vanamūlaphalāhāro Himavantapadese³ vāsañ kappesi. Tassa cañkamanakotiyām⁴ ekasmim vammike nakulo vasati⁵, tass' eva ca⁶ santike ekasmim rukkhabile⁷ sappo vāsañ⁵ kappesi. Te ubho pi ahinakulā niccakālam kalahañ karonti. Bodhisatto tesām kalahe ādīnavañ ca mettābhāvanāya ca ānisām-sām kathetvā „kalahañ nāma akatvā samaggavāsañ vasitum vattatītī⁸“ ovaditvā ubho pi te samagge akāsi. Atha sappassa bahinikkhantakāle nakulo cañkamanakotiyām vammikassa bila-dvāre sīsañ katvā mukhañ vivaritvā nīpanno assasanto passa-santo niddān upagañchi⁹. Bodhisatto tam tathā nīpajjityā¹⁰ niddāyamānam disvā „kin nu kho te nissāya bhayañ uppānan“ ti pucchanto pañhamāñ gātham āha:

1. Sandhiñ katvā amittena aññajena jalābuja
vivariya dāthām sayasi¹¹, kuto te¹² bhayam āgatan ti. 29.

Tattha sandhiñ¹³ katvā ti mittabbāvām karitvā¹⁴, aññajena ti aññako-nibbattena nāgena, jalābujañ ti nakularūlapati, so hi jalābumhi jātattā jalābujo ti vuccati, vivariyā ti vivaritvā.

Evañ Bodhisattena vutto¹⁵ nakulo „ayya, paccāmitto nāma¹⁶ na avajānitabbo āsañkitabbo yevā“ ti vatvā dutiyāñ gātham āha:

2. Sañketh' eva amittasmim, mittasmim pi na vissase.
abhayā bhayam uppānam apī mūlāni kantatīti. 30.

Tattha abhayā bhayam uppānan ti na ito te¹⁷ bhayam uppānan ti abhayo, ko so¹⁸: mitto yambi mittasmim pi vissesse ti tato bhayam uppajjati, 25 tathā mūlam pl¹⁹ nikantatīti²⁰ mittassa sabbarandhānam²⁰ veditattā mūla-ghaccaya²¹ sañvattatīti²² attho.

¹ Bi adda garitvā. ² so K and BP; Bi -cariya. ³ Bi -ppadese. ⁴ Bi cañkamaṇa-
⁵ K omits vasati, Bi puts vasati after santike. ⁶ K tassovava, Bi tassova. ⁷ Bi ruk-khamūle. ⁸ Bi vattati. ⁹ Bi-gacchi. ¹⁰ K nipajji, Bi nippajjityā. ¹¹ Bi sassasi. ¹² K nañ. ¹³ Bi saddhi. ¹⁴ Bi katvā. ¹⁵ K vutto. ¹⁶ Bi omits te. ¹⁷ Bi so ko. ¹⁸ so K and Bi; BP mūlā. ¹⁹ K nikantati. ²⁰ Bi sappadantiñam. ²¹ Bi mūla-ghāsajhāya. ²² Bi pavattatīti.

Atha nam Bodhisatto „mā bhāyi, yathā sappo¹ tayi na dubbhati² ev’ āham akāśin, tvam ito patthāya tasminn āśām-
kam mā karīt“ ovaditvā cattāro Brahmavihāre bhāvetvā Brahma-
loka-parāyano ahosi. Te pi yathākammam gatā.

⁵ Satthā imam dhammadesanam āharitvā³ jātakam samodhānesi:
„Tadā sappo ca nakulo ca ime dve mahāmattā ahesum, tāpaso pana
āham evā⁴ ‘ti. Nakulajātakam⁵.

6. Upasāḥajātaka.

Upasāḥakanāmānan ti. Idam Satthā Jetavane viharanto
ekam Upasāḥakan⁶ nāma susānasuddhikam brāhmaṇam ārabba
kathesi. So kira addho ahosi mahaddhano, dīṭṭhigatikattā⁷ pana
dhuravihāre vasantānam pi Buddhanām saṅgahām nāma na akāsi.
Putto pan’ assa pañjito ahosi nānāsampanno. So mahallakakāle puttam
āha: „mā kho mām tāta aññassa vasalassa jhāpiturasāne jhāpehi⁸,
ekasmim pana anucūḍithasusāne⁹ yeva mām jhāpeyyāsiti“. „Tāta, ahām
tumbākam jhāpetabbayuttakam thānām na jānāmi, sādhu vata mām
ādāya gantvā ‘imasmīn thāne mām jhāpeyyāsiti’ tumhe va ācikkha-
thā¹⁰ ‘ti. Brāhmaṇo „sādhu tāta“ ‘ti tamādāya nagarā¹¹ nikkhami-
tvā Gijjhakūṭamatthakam abhirūhitvā „tāta idam¹² aññassa vasalassa
na jhāpitaṭhānām¹³, ettha mām jhāpeyyāsiti“ vatvā puttena saddhim
pabbatā otaritum ārabbi. Satthā pana tam divasām paccūsakāle bodha-
neyyabandhave olokento tesam pitāputtānam sotāpattimaggassa upanis-
sayam addasa, tasmā tam¹⁴ maggām gahetvā thitaluddako¹⁵ viya
pabbatapādaṁ gantvā tesam pabbatamatthakā otaruntānam āgamaya-
25 māno nisidi. Te otarantā Satthāram addasāmsu. Satthā paṭisanthāram
karonto „kaham gamitha brāhmaṇa“ ‘ti pucchi. Māṇavo tam atthām
ārocesi. Satthā „tena hi ehi, tava pitārā ācikkhitatthānam gacchāmā“
‘ti ubho pitāputte gahetvā pabbatamatthakam āruyha „kataram¹⁶ thā-
nan“ ‘ti pucchi. Māṇavo „imesam tinnam pabbatānam antaram ācikkhi

¹ Bi sabbo. ² Bi duppati. ³ Bi adds saccāni pakāsetvā. ⁴ Bi adds pañcamam.
⁵ Bi -kam. ⁶ Bi dīṭṭhigahitattā, Bi dīṭṭhigatipattā. ⁷ Bi jhāpesi. ⁸ Bi anucūḍi-
vitha-, K anuciṭṭha-. ⁹ Bi tumhe āgacchathā. ¹⁰ Bi gharā. ¹¹ Bi omits idam.
¹² Bi vassalassa ajhāpitaṭhānām. ¹³ K omits tam. ¹⁴ K thitānūluddako, Bi mi-
galuddako. ¹⁵ Bi katara.

bhante“ ti āha. Satthā „na kho mānavā“ tava pitā² idān’ eva susāna-suddhiko³, pubbe pi susānasuddhiko va⁴, na c’ eso⁵ idān’ eva ‘imasmin⁶ yeva thāne mām jhāpeyyāsiti’ tava ācikkhati, pubbe pi imasmīn yeva thāne attano jhāpanabhāvān ācikkhitī“ vatvā tena yācito atitān āhari:

5

Atite imasmīn yeva Rājagahe ayam eva Upasālhako brāhmaṇo ayam eva c’ assautto ahosi. Tadā Bodhisatto Magadharatthe brāhmaṇakule nibbattitvā paripuṇṇasippo isi-pabbajjam pabbajitvā abhiññā ca samāpattiyo ca nibbattetvā jhānakilām kīlanto Himavantapadese⁷ cirañ vasitvā loṇambilase-vanathāya Gijjhakūte paṇṇasālāyam⁸ vihāsi. Tadā so brāhmaṇo iminā va niyāmena puttām vatvā puttena „tumhe yeva me tathārūpaṁ thānam ācikkhathā“ ti vutte idam⁹ eva thānam¹⁰ ācikkhitvā puttena saddhim otaranto Bodhisattam disvā tassa santikam upasāmkamī¹¹ Bodhisatto ca¹² iminā va niyāmena puechitvā mānavassa vacanām sutvā „ehi, tava pitā¹³ ācikkhitthānassa uechiṭṭhabhāvām¹⁴ vā anuechiṭṭhabhāvām¹⁵ vā jānis-sām“ ‘ti tehi saddhim pabbatamatthakam āruyha „idam¹⁶ tinnām pabbatānam antaram anuechiṭṭthaṭṭhānam¹⁷“ ti mānavenā vutte „mānavā, imasmīn yeva thāne jhāpitakānam¹⁸ pamānam¹⁹ n’ atthi, tav’ eva pitā imasmīn yeva Rājagahe brāhmaṇakule yeva²⁰ nibbattitvā Upasālhako yeva nāma²¹ hutvā imasmīn pabbatantare cuddasajjatisahassāni jhāpito, paṭhavyiyam hi²² ajjhā-pitthaṭṭhānam vā asusānaṭṭhānam vā sisānam anivethitaṭṭhānam²³ vā laddhum na sakkā“ ti pubbenivāsaññena paricchinditvā imam²⁴ gāthadvayam āha:

¹ Bi sattī so mānavā. ² Bi adds na. ³ Bi adds yeva. ⁴ Bi omits pubbe --- ko va. ⁵ Bi cesa. ⁶ Ci adds yeva. ⁷ Bi himmavantappa-. ⁸ K paṇṇasālāya. ⁹ Bi idham. ¹⁰ Bi thānanti. ¹¹ K upasāmkamitvā. ¹² Bi omits ca. ¹³ Bi pituno. ¹⁴ Bi uechiṭṭha-, K ueciṭṭha-. ¹⁵ Bi anuechiṭṭha-, Kanueciṭṭha-. ¹⁶ Bi imesām. ¹⁷ Bi jhāpitamatānam. ¹⁸ Bi adds nāma. ¹⁹ Bi omits yeva. ²⁰ K nāman. ²¹ Bi pathavyiyamhi. ²² Bi sisānam anivethitaṭṭhānam. ²³ Bi anivethitaṭṭhānam omitting sisānam.

1. Upasālhakanāmānam¹ sahassāni catuddasa
asmim padese dadhdhāni, n' atthi loke anāmatan. 31.
2. Yamhi saccāni ca dhammo ca ahimsā saññamo² damo³
etad⁴ ariyā⁵ sevanti, etam loke anāmatan ti. 32.
3. Tattha anāmatan ti mataṭṭhanath hi upacāravasena⁶ amatan ti vuccati,
tahi patisedhento anāmatan ti āha, anāmatan⁷ ti pi pātho, lokasmīn hi ana-
mataṭṭhanam⁸ asūsānatṭhanath nāma n' atthiti⁹ attho; yamhi saccāni ca
dhammo cā 'ti yasmīn¹⁰ puggale catussacevatthukam¹¹ pubbabhāgasaceaññāñ
ca lokuttaradhammo c' eva atthi, ahimsā ti paresam avihesā¹² avihethanā¹³,
10 samyamo ti silasamyamo, damo ti indriyadamanas idam ca¹⁴ gunajātam yas-
min puggale atthi, etadariyā¹⁵ sevanti ti ariyā buddhā ca paceekabuddhā ca
buddhasāvakā ca etah thānath sevanti, evarūpam puggalāni upasāñkamanti¹⁶
bhajantiti attho, etam loke anāmatan ti etah gunajātam loke amatabhāva-
sādhanato¹⁷ amata¹⁸ nāma¹⁹.

15 Evarū Bodhisatto pitāputtānam dhammānam desetvā cattāro
Brahmavihāre bhāvetvā Brahmaloka-parāyano ahosi.

Satthā imam dhammadesanam āharitvā saccāni pakāsetvā jātakām
samodhānesi: (Saccapariyosane ubho pitāputtā sotāpatti phale patiṭṭha-
himsu) „Tadā pitāputtā va²⁰ etarahi pitāputtā ahesum, tāpaso panna
20 abam evā²¹ ti. Upasālhajātakam²².

7. Samiddhijātaka.

Abhutvā bhikkhasi bhikkhū 'ti. Idam Satthā Rajagahaṁ
nissāya Tapodārāme viharanto Samiddhitheram ārabba kathesi.
Ekadivasam hi āyasmā Samiddhi sabbarattim padhānam²³ padahitvā
25 arunuggamanavelāya nahātvā²⁴ suvannavannam attabhāvam sukkhāpayā-
māno antaravāsakām nivāsetvā uttarasāmgam hatthena gahetvā atthāsi.
Suparikammakā viya²⁵ suvannapatimā attabhāvasamiddhiyā²⁶ yeva

¹ Bi -nāmāni. ² K samīiamo, Bi yathyamo. ³ Dhp. v. 221. ⁴ Bi etam. ⁵ Bi aca-
riyā. ⁶ K mataṭṭhanam upamācāravacanena. ⁷ Bi amatan. ⁸ Bi amataṭṭhanath.
⁹ Bi atthiti. ¹⁰ Bi yamhi. ¹¹ Bi catussaceva ca vatthuka. ¹² Bi avihisā. ¹³ Bi ya-
vihethanā. ¹⁴ Bi catu. ¹⁵ Bi etah ariyā. ¹⁶ Bi upasāñkamitvā. ¹⁷ Bi anāmata-
¹⁷ Bi anāmata. ¹⁸ Bi nāmā ti attho. ¹⁹ Bi ca. ²⁰ adds chāthamāra. ²¹ Bi pa-
ihātasi. ²² Bi nhatvā. ²³ Bi adds hi. ²⁴ K attabhāvati-

hi 'ssa Samiddhi nāmaṁ ahosi. Ath' assa sarīrasobhaggam disvā ekā devadhitā paṭibaddhacittā theram evam āha: „tvām kho si bhikkhu daharo yuvā susu kājakeso bhadro yobbanena samannāgato abhirūpo dassanīyo pāsādiko, evarūpassa tava kāme aparibhuñjitvā ko attho pabbajjaya, kāme tāva paribhuñjassu, pacchā pabbajitvā samapādhammam karissasiti¹⁴. Atha naṁ thero āha: „devadhitē, asukasmīn nāma vaye ṭhito marissāmīti mamā marañakālām na jānāmī, esa me kālo paṭiechanno, tasmā taruṇakāle yeva samaṇadhammam kātā dukkhass' antam karissāmīti“. Sā therassa santikā paṭisanthāram alabhitvā tath' ev' antaradhāyi¹⁵. Thero Satthāram upasainkamitvā etam attihām 10 ārocesi. Satthā „na kho Samiddhi tvām ñeva etarahi devadhitāya palobhito, pubbe pi devadhitā pabbajite palobhesuṁ yevā“ 'ti vatvā tena yācito atītam āhari:

Atite Bārāṇasiyām Brahmadatte rājjam kārente Bodhisatto ekasmīm Kāsigāmake¹⁶ brāhmaṇakule nibbattitvā 15 vayappatto sabbasippesu¹⁷ nipphattim patvā isipabbajam pabbajitvā abhiññā ca samāpattiyo ca nibbattetvā Himavantapadese ekam jätassaram nissāya vāsaṁ kappesi. So sabbarattim padhānam padahitvā aruṇuggamanavelāya nahātvā ekam vakkalām nivāsetvā ekam hatthena gahetvā sariram nivodakam¹⁸ 20 karonto atthāsi. Ath' assa rūpaggappattam attabhāvam oloketvā paṭibaddhacittā¹⁹ ekā devadhitā Bodhisattam palobhayamānā imam paṭhamam gātham āha:

1. Abhutvā bhikkhasi bhikkhu, na hi bhutvāna bhikkhasi,
bhutvāna bhikkhu bhikkhassu, mā tam kālo upaccagā ti. 33. 25

Tattha abhutvā bhikkhasi bhikkhū 'ti tvām daharakāle kilesakāmavasena vattukāme abhuñjitvā va bhikkhāya carasi, na hi bhutvāna bhikkhasi²⁰ nanu nāma pañcakāmagune bhuñjitvā bhikkhāya caritabbam, na hi bhutvāna bhikkhasi, kāme abhutvā va bhikkhācariyām upagato si, bhutvāna bhikkhu bhikkhassū 'ti bhikkhu daharakāle tāva kāme bhuñja²¹, bhutvāna²² pacchā mā haliakāle bhikkhassu, mā tam kālo upaccagā ti ayam kāme bhuñjanakālo daharakālo tam mā atikkamatū 'ti.

¹⁴ Bi - ssatiti. ¹⁵ Bi tatheva antaraṭhāyi. ¹⁶ Bi gāmake. ¹⁷ K - sippa. ¹⁸ so Bi Rp; K vodakam. ¹⁹ Bi paṭibandha-. ²⁰ Bi omits bhuñja. ²¹ Bi bhuñjitvā.

Bodhisatto devadhitāya vacanam sutvā attano¹ ajjhāsayam
pakāsento dutiyam gātham āha:

2. Kālam vo 'ham na jānāmi, channo kālo na dissati,
tasmā abhutvā bhikkhāmi, mā manū² kālo upacegā ti. 34.

3 Tattha kālam vo ham na jānāmīti vo ti nipātamattam, aham paṭha-
mavaye vā mayā maritsbhāsi majjhimavaye vā pacchimavaye vā ti evam attano
marañakālam na jānāmi, atipanditēnāpi³ hi puggalena

Jivitam vyādhī kālo⁴ ca dehanikkhepanaz⁵ gati
pañce te⁶ jivalokasmīni animittā na fiyare⁷.

10 channo kālo na dissatiti yasmā⁸ asukasmīn nāma vassakile⁹ vā hemantādi-
utukāle¹⁰ vā mayā maritabban ti mayham p'esa¹¹ channo kālo na dissati, supatic-
channo butvā titho¹² na paññayati, tasmā abhutvā bhikkhāmīti tena kāra-
nena kāmagune¹³ abhutvā va¹⁴ bhikkhāmīti¹⁵, mā manū kālo upacegā ti
manū samanadhammassā¹⁶ karañakālo mā atikkamatu¹⁷, iminā kārapena daharo
15 vasamāno pabbajitvā samanadhammamā karomīti¹⁸.

Devadhitā¹⁹ Bodhisattassa vacanam sutvā tatth' ev'
antaradhāyi²⁰.

Satthā imam dhammadesanam āharitvā jātakam samodhānesi:
..Tadā devadhitā ayam devadhitā ahosi²¹, aham eva tena samayena
20 tāpaso ahosin" ti. Samiddhijātakam²².

8. Sakunagghijātaka.

Seno balasā patamāno ti. Idam Satthā Jetavane viharanto
attano²³ ajjhāsayam sakunovāda-suttam ārabba kathesi. Ekadi-
vasam²⁴ hi Satthā bhikkhū āmantetvā ,gocare bhikkhave caratha
25 sake pettike visaye²⁵ ti imam samyuttamā Mahāvagge suttantam²⁶

¹ K adds ca. ² Bⁱ hash. ³ Bⁱ itipanditena, ⁴ Bⁱ hyādhī-. ⁵ Bⁱ deyanikkha-
manam. ⁶ Bⁱ pañcete. ⁷ Bⁱ jārayeti. ⁸ K tasmā. ⁹ K vayekile. ¹⁰ Bⁱ he-
mantādinam-. ¹¹ K -pesāh. Bⁱ mayhañ esa. ¹² Bⁱ titho. ¹³ Bⁱ pañcasakāma-
¹⁴ Bⁱ omits va. ¹⁵ K -mi. ¹⁶ K savana-. ¹⁷ Bⁱ adds ti attho. ¹⁸ Bⁱ adds
vatvā. ¹⁹ K devatā. ²⁰ Bⁱ tathevaantarathāyi. ²¹ K omits tadā - - - ahosi.
²² Bⁱ adds sattamāni. ²³ K omits attano. ²⁴ Bⁱ -sañ. ²⁵ Bⁱ suttanti, K
adds vantari

kathento „tumhe tāva tiṭṭhatha, pubbe tiracchānagatāpi sakum pettikām visayam pahāya agocare carantā paccāmittānam hatthapathām gantvā¹ attano paññāsampattiyyā² upāyakosallena paccāmittānam hatthā mucimisū³ ‘ti vatvā atitām āhari:

Atite Bārānasiyām Brahmādatte rājām kārente Bodhisatto lāpasakuṇayoniyām nibbattitvā naṅgalakatthakaraṇe ledḍuṭṭhāne⁴ vāsaṁ kappesi. So⁵ ekadivasaṁ sakaviseye gocaragahaṇām⁶ pahāya „paravisaye gocaram gaṇhantaṁ atāvipariyantaṁ agamāsi. Atha nām tattha gocaram gaṇhantaṁ disvā sakunagghi sahasā ajjhappattā aggahesi. So sakunagghiyyā⁷ hariyamāno evam paridevesi: „mayam⁸ eva mahālakkhikā, mayām appapuññā yeva, mayām agocare carimha paravisaye, sac’ajja mayām gocare careyyāma sake pettike visaye na kho⁹ my-āyām¹⁰ sakunagghi alām abhavissa yadidām āgato¹¹ yuddhāyā¹² ‘ti. „Ko pana te lāpaka gocaro sako pettiko visayo“ ti¹³. „Yad idām naṅgalakatthakaraṇām¹⁴ ledḍuṭṭhānan¹⁵ ‘ti. Atha nām sakunagghi sake bale atthaddhā¹⁶ amuñci: „gaccha kho tvām lāpa, tatthāpi¹⁷ gantvā na mokkhasitī“. So tattha gantvā mahantaṁ ledḍum¹⁸ abhirūhitvā¹⁹ „ehi kho dāni sakunagghiti“ so tam avhayanto²⁰ atthāsi. Sakunagghi sake bale thaddhā²¹ ubho pakkhe sandhāya lāpakasakunaṁ²² sahasā ajjhappattā²³, yadā pana tam lāpo „bahumāgato²⁴ kho my-āyām sakunagghiti“ aññāsi atha parivattitvā tass’ eva ledḍussa²⁵ antaram paccāpādi²⁶. Sakunagghi vegam sandhāretum asakkonto²⁷ tatth’ eva uram pccatālesi²⁸, evam so bhinnena²⁹ hadayena akkhihi nikkhantehi³⁰ jīvatakkhayam pāpuṇi.

¹ Bī hatthagataṁ patvā. ² Bī nānasampattiyyā. ³ Bī muñcisū. ⁴ Bī lettutthāne.
⁵ Bī eso. ⁶ K -nām. ⁷ Bī sakunagghanissā. ⁸ Bī ayam. ⁹ K omits kho.
¹⁰ K mayāsi. ¹¹ so Bp; K Bī omit āgato. ¹² Bī -ua. ¹³ Bī lettutthānan. ¹⁴ Bī apattaddhā, Bp apathaddo. ¹⁵ Bī tatrāpli, K tatthāpime. ¹⁶ Bī letju. ¹⁷ Bī abhirūhitvā¹⁸ Bī avhayanto. ¹⁹ Bī appattaddhā, Bp apathaddhā. ²⁰ Bī lāpasakunaṁ. ²¹ K ajjhappattā, Bī ajjhappattā, Bp ajjhappatto. ²² K bahūāgato. ²³ Bī lettussa. ²⁴ so Bp; K paccāpasādī, Bī paccāthāsi. ²⁵ so K Bp; Bī asakonti. ²⁶ so Bp; K pccatālesi, Bī paccāthālesi. ²⁷ K subhinnena, Bī sesinnena. ²⁸ Bī nikkhantehi akkhihi.

Satthā imām atitām dassetvā „evam¹ bhikkhave tiracchānnagatāpi agocare carantā sapattabatthām gacchanti, gocare pana sake pettike viaye carantā sapatte niggapānhi, tasmā tumhe pi mā agocare caritha paravisaye², agocare bhikkhave³ carantām⁴ paravisaye lacchatī⁵ Māro otāram⁶ lacchatī Māro ārammapām, ko ca bhikkhave bhikkhuno agocaro paravisayo: yadidam pañcakāmagunā, katame pañca: eakkhu-vineyyā rūpā, ayam bhikkhave bhikkhuno agocaro paravisayo⁷ ti vatvā abhisambuddho hutvā pathamām gātham āha:

1. Seno balasā patamāno lāpām gocarātthāyinam
10 sahasā ajjhappatto⁸ va⁹, maraṇam¹⁰ ten¹¹ upāgamīti. 35.

Tattha balasā patamāno ti lāpām gaṇhissūmīti balena thāmena¹² patamāno, gocarātthāyinan ti sakavissāyā nikhamitvā gocarāya¹³ atavipariyante thitam, maraṇam¹⁴ tenupāgamīti tena kāraṇena maraṇam patto.

Tasmām pana maraṇam upagate lāpo nikhamitvā „ditthā 15 vata me paccāmittassa piṭṭhitī“ tassa hadaye¹⁵ thatvā udānam udānento dutiyam gātham āha:

2. So 'hain nayena sampanno pettike gocare rato
apetasattu¹⁶ modāmi¹⁷ sampassam¹⁸ attam¹⁹ attano ti. 36.

Tattha nayenā 'ti upāyena, attam¹⁶ attano ti attano arogabhāvasati-
20 khātarām vajubhim¹⁷.

Satthā imām dhammadesānam āharityā saccāni pakāsetvā jātakām samodhānesi: (Saccapariyosāne bahū bhikkhū sotāpatti-phalādīmī pāpu-nīnsu) „Tadā seno Devadatto ahosi, lāpo pana aham evā“ 'ti. Sa-kuṇaggihjātakam¹⁸.

25 9. Arakajātaka.

Yo ve mettena cittēnā 'ti. Idam Satthā Jetavane viha-ranto mettasuttām ārabba kathesi. Ekaśmī hi¹⁹ samaye Satthā bhikkhū āmantetvā „mettāya bhikkhave cetovimuttiyā āsevitāya

¹ Bi adds kho. ² Bi agocare paravisaye caratha. ³ K omits bhikkhave. ⁴ K caratām. ⁵ Bi okāsatī. ⁶ so Bi; K ajjhappatto, Bi ajjhappatto. ⁷ K omits va. ⁸ Bi maraṇam. ⁹ Bi va-tamēna. ¹⁰ Bi gocarātthāya. ¹¹ Bi adds va. ¹² Bi -sattu. ¹³ K medāmin. ¹⁴ K sampassath. ¹⁵ both MSS attam. ¹⁶ Bi attam. ¹⁷ Bi vuddhim, Bi vuddhi attho. ¹⁸ Bi adds aṭhamām. 9. Cfr. L. Feer in Journ. As. 1873 Tom. VI p. 295. ¹⁹ K omits hi.

bhāvitāya bahulikatāya yānikatāya vatthukatāya anuṭhitāya susam-
āraddhāya¹ ekādasānisamsāpātikāmkhā, katame ekādasa: sukham supati²
sukham patibujjhati, na pāpakam supinam passati, manussānam piyo
hoti, devatā³ rakkhanti, nāssa aggi vā visam vā sattham vā kamati⁴,
tuvaṭām⁵ cittam samādhiyati, mukhavāṇṇo⁶ vippasīdati, asammūlho⁵
kālam karoti, uttarim appatīvijjhanto⁷ brahmałokūpago hoti⁸, mettāya
bhikkhave cetovimuttiyā āsevitāya -pe-⁹ ime ekādasa ānisamsā pāti-
kāmkhā ti, ime¹⁰ ekādasa ānisainse gabetvā ṛhitām mettābhāvānaṁ
vannetvā bhikkhave bhikkhunā nāma sabbasattesu odissakaanodissaka-
vasena mettā bhāvetabbā, hito pi hitena pharitabbo¹¹, ahito pi hitena¹⁰
pharitabbo¹¹, majjhutto pi hitena pharitabbo evam sabbasattesu odissaka-
anodissakavasena¹² mettā bhāvetabbā, karunā muditā upekhā¹³ bhāve-
tabbā, catusu Brahmavihāresu kammam kātabbam eva, evam karonto
hi¹⁴ maggām vā phalām vā alabbhanto pi¹⁵ Brahmałoka-parāyano hoti¹⁶,
porānakapanḍitāpi sattavassāni mettam bhāvetvā sattasamvattavivattha-¹⁵
kappe Brahmałokasmim yeva vasimsu¹⁷ 'ti vatvā atitām' āhari:

Atite ekasmiñ kappe Bodhisatto ekasmiñ brāhmaṇakule
nibbattitvā vayappatto kāme pahāya isipabbajam pabbaji-
tvā catunnām Brahmavihārānaṁ labhi¹⁸ Arako nāma satthā
hutvā Himavantapadese¹⁹ vāsam kappesi. Tassa mahāparivāro²⁰
ahosi. So isiganām ovadanto „pabbajitena nāma”²¹ mettā
bhāvetabbā, karunā muditā upekhā²⁰ bhāvetabbā, mettacittam
hi²¹ nām’ etam appanāpattam²² Brahmałoka-parāyanam tam²²
sādhetiti²³ mettāya ānisamsām pakāsento imā gāthā avoca:

1. Yo ve mettena cittena sabbalok’ ānukampati
uddham adho ca tiriyañ ca appamāṇena sabbaso. 37.

2. Appamāṇam hitam cittam paripuṇṇam subhāvitam,
yañ pamāṇakataṁ²⁵ kammam na tam tatrāvasissatīti²⁶. 38.

¹ K āsevitāya -pe- susamāraddhāya. ² so K Bi; Bp supati. ³ Bi deva. ⁴ Bi
makāti. ⁵ Bi kutām. ⁶ Bi sukhavāṇṇo. ⁷ Bi appati-. ⁸ Bi ahosi. ⁹ Bi āsevitāya
gha susamāraddhāya. ¹⁰ K imāni. ¹¹ Bi pari-. ¹² K odissakānōd-. ¹³ Bi
upekkhā. ¹⁴ Bi piti. ¹⁵ Bi pihi. ¹⁶ Bi ahosi. ¹⁷ so all three MSS. ¹⁸ Bi hima-
vantappa-. ¹⁹ Bi adds lha. ²⁰ Bi upekhā. ²¹ Bi mettācittañhi-. ²² K ap-
panāpanash. ²³ K -parāyattam corr. to -parāyatam. ²⁴ Bi bhāvehit. ²⁵ K
pamāṇa-, Bi pamāṇam. ²⁶ K satthāvasissasūti.

Tattha yo ve mettēna cittena sabbalokānukampati ti khattiyādisu¹ vā samanabrahmanesu vā yo koci appamāṇamettēna² cittena sakalam³ sattalokam anukampati, uddhan ti paṭhavito yāva n'-eva-saññā-nāsaññāyatana brahma lokā⁴, adho ti pathavīyā heṭṭhā⁵ ussade mahāniraye⁶, tiriyan ti manussaloke, yatta-
 5 kāni cakkavājāni tesu sabbesu ettakē thāne⁷ sabbe⁸ sattā averā hontu abyā-
 pajjhā anīghā sukhām attānam parihaṇtū ti evāti bhāvitena mettēna¹⁰
 cittenā ti attho, appamāṇenā¹¹ ti appamāṇasattā¹⁰ appamāṇārammaṇapatti¹¹
 appamāṇena, sabbaso ti sabbākareṇa¹² uddham adho tiriyan ti evāti
 10 sabbasugatiduggativasenā¹³ ti attho, appamāṇam hitam cittan ti appa-
 māṇam katvā bhāvitam sabbasattesu hitam cittai, paripunṇan ti avikalai¹²,
 subhāvitam ti suvadūlhitai¹⁴, appamāṇacittas¹⁵ etam¹⁶ nāmā, yañ pamā-
 nākataṁ¹⁶ kamman ti yañ appamāṇam appamāṇārammaṇan¹⁷ ti evāti
 ārammanantikavasena¹⁸ ca vasibhāvappattavasena¹⁹ ca avaddhetv²⁰ kātam parit-
 tam kāmāvacarakammañ, na tam tatrāvasissatī tam parittam kāmīñ yan
 15 tam appamāṇam hitam cittan ti sañkhañ gatañ²¹ rūpāvacarakammañ tatra nā-
 vasissati²², yathā nāma mahogheṇa ajjhattañ²³ parittodakañ oghassa abbhan-
 tare tena asarihi ramāñ nāvasissati na tiṭṭhati atha kho mahoghe va²⁴ tam
 vikkhambhettvā²⁵ tiṭṭhati evam eva tam parittakammīñ tassa mahaggatakammīñ
 20 abbhantare tena mahaggatakammīñ acechinditv²⁶ agahitavipākōkāsiñ hutvā na
 avasissati na tiṭṭhati²⁷ na sakkoti attano vipākāñ dātuñ atha kho mahaggata-
 kammīñ eva²⁸ tam ajjhottaritv²⁹ tiṭṭhati vipākāñ detiti.

Evañ Bodhisatto antevāsikānañ mettābhāvanāya ānisam-
 sam kathetvā aparihīnajjhāno Brahma loke nibbattitvā sattasam-
 vattavivattakappe na imāñ lokāñ punar āgamāsi³⁰.

Satthā imāñ dhammadesañāñ āharitvā jātakam samodhānesi:
 „Tadā isigano Buddhaparisā ahosi, Arako pana satthā³¹ aham evā³²
 ti. Arakājātakam³³.

¹ K -disu. ² Bi appamāṇamettēna? K appamāṇappamāṇattēna corr. to appa-
 māṇappattēna? ³ Bi eakala. ⁴ K -loko, Bi nevasaññāyatana brahma lokā.
⁵ Bi adds yāva. ⁶ Bi ussaddamahāniryo. ⁷ K adds nibbāññāyattā corr. to nib-
 bāññātā. ⁸ Bi omits sabbe. ⁹ Bi omits mettēna. ¹⁰ Bi appamāṇanā? ¹¹ Bi āramma-
 nattā. ¹² Bi sappappakareṇa. ¹³ Bi avekallai. ¹⁴ Bi suvudūlhitai. ¹⁵ K appa-
 nācittasetam. ¹⁶ Bi pamāṇam-. ¹⁷ Bi kārapan. ¹⁸ Bi ārammanattikena ca corr.
 to -nattika. ¹⁹ Bi vasi-. ²⁰ K āvajjhettvā corr. to āvajjetvā, Bi avajjhettvā,
 Bi avadūlhitvā. ²¹ Bi sañkhātai. ²² Bi avasissati. ²³ Bi ajjhattatañ. ²⁴ K vā.
²⁵ Bi ajjhottaritvā. ²⁶ Bi paricchinditvā. ²⁷ Bi omits na tiṭṭhati. ²⁸ Bi adds ca.
²⁹ K ajjhottharitvā, Bi ajjhettharitvā. ³⁰ Bi puna agamāsi. ³¹ Bi sattā pana.
³² Bi adds navamāsi.

10. Kakantakajātaka.

Nāyam pure onamatiti¹. Idam Kakantakajātakam² Mahāummaggajātake āvibhavissati. Kakantakajātakam³. Santhava-vaggo⁴ dutiyo.

3. KALYĀΝADHAMMAVAGGA.

5

1. Kalyāṇadhammajātaka.

Kalyāṇadhammo ti. Idam Satthā Jetavane viharanto ekam badhirasassuṁ ārabba kathesi. Sāvattihiyam hi eko kuṭumbiyo⁵ saddho pasanno tisaranāgato⁶ pañcasilasamannāgato. So ekadivasam bahūni sappiādibhesajjāni⁷ c' eva pupphagandhavatthādīni ca gahetvā 10 „Jetavane Satthu santike dhammāni sossāmīti“ agamāsi. Tassa tattha gatakule sassu khādaniyabhojaniyam⁸ gahetvā dhītarām daṭṭhukāmā tam gehari agamāsi, sā ca thokaṁ badhiradhātukā hoti. Sā dhītarā saddhim⁹ bhuttabhojanā bhattasammadam¹⁰ vinodayamānā dhītarām puechi: „kiṁ amma bhattā te sammodamāno¹¹ piyasañvāsaṁ vusatiti“. 15 „Amma kiṁ¹² kathetha, yādiso tumhākām jāmātā¹³ silena c' eva ācārasampadāya ca tādiso pabbajito pi dullabho ti¹⁴.. Upāsikā dhītu vacanām sādhukām asullakkhetvā „pabbajito“ ti¹⁵ padam¹⁶ eva gahetvā „amma kasnā te bhattā pabbajito“ ti mahāsaddam akāsi. Tam sutvā sakalagehavāśino „amhākām kira kuṭumbiko pabbajito“ ti viraviṁsu. 20 Tesam saddam¹⁷ sutvā dvārena¹⁸ sañcarantā¹⁹ „kiṁ nāma kir' etan“ ti puechiṁsu. „Imasmim kira gehe kuṭumbiko pabbajito“ ti. So pi kho kuṭumbiko Dasabalassa dhammāni sutvā vihārā nikkhamma nagaram pāvisi. Atha nain antarāmagge yeva eko puriso disvā „samma tvaṁ kira pabbajito ti, tava gehe puttadāraparijano²⁰ paridevatiti²¹.. āha. 25

¹ Bi oramatiti. ² Bi kakantaka-. ³ K omits kakantakajātakam, Bi kakantaka-jātakam dasamāni. ⁴ Bi santavaggo. ⁵ Bi -biko. ⁶ Bi -pañigato. ⁷ Bi sabbi-ādīni bhes-. ⁸ Bi -niyamabhojaniyam. ⁹ Bi adds nisajja. ¹⁰ Bi -sampadāni. ¹¹ Bi adds avivadadamāno avivadadamāno. ¹² Bi kiṁ amma. ¹³ Bi jāmātaro. ¹⁴ K dullabho pi, Bi duppabho ti. ¹⁵ K pabbajitopini corr. to pabbajito ni, Bi pabbajito pi. ¹⁶ Bi padem. ¹⁷ K omits saddam. ¹⁸ K dvārahe. ¹⁹ K sañcaranta. ²⁰ Bi -janā. ²¹ Bi -devantiti.

Ath' assa etad ahosi: „ayam apabbajitam eva kira maññ 'pabbajito' ti vadati, uppanno kho pana me' kalyāṇasaddo na antaradhāpetabbo, aij' eva mayā pabbajitum vattatīti" tato va² nivattitvā Satthu santi-kam gantvā³ „kiñ⁴ nu kho upāsaka idān' eva Buddhupatthānam katvā⁵ gantvā⁶ idān' eva⁷ paccegato sīti⁸ vutte tam attham ārocetvā „bhante kalyāṇasaddo nāma uppanno na antaradhāpetum vattati"⁹, tasmā pabbajitukāmo hutvā āgato 'smīti¹⁰ āha. So pabbajjañ ca upasampadañ ca labhitvā sammā patipanno nacirass' eva arahattam pāpuṇi. Idam kira¹¹ kāraṇam bhikkhusaṅghe pākaṭam¹² ahosi¹³. Ath' ekadivasam¹⁴ bhikkhū dhammasabhāyam katham¹⁵ samuṭṭhāpesum: „Āuso, asuko nāma Kuṭumbiko 'uppanno kalyāṇasaddo na antaradhāpetabbo' ti pabbajitvā idāni arahattam patto" ti. Satthā āgantvā „kāya nu 'ttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā" ti pucchitvā „imāya nāmā" 'ti vutte „bhikkhave porāṇakapāṇḍitāpi 'uppanno kalyāṇasaddo virādhe¹⁶ tum¹⁷ na vattatīti"¹⁸ pabbajīmu yevā" 'ti vatvā atitam āhari:

Atite Bārāṇasiyam Brahmadatte rajjan kārente Bodhisatto setthikule nibbattitvā vayappatto pitu accayena setthiṭṭhānam pāpuṇi. So ekadivasam nivesanā nikkhemitvā rājupatthānam¹⁹ agamāsi. Ath' assa sassu „dhitarām passissā-mīti" tam gehām agamāsi. Sā thokain badhiradhātukā²⁰ ti sabbam paccuppannavatthusadisam eva. Tam pana rājupatthānam²¹ katvā²² attano gharam āgacchantam disvā eko puriso „tumhe kira pabbajitā ti, tumhākam gehe mahāparidevo pavat-titi"²³ āha. Bodhisatto „uppanno kalyāṇasaddo nāma na antaradhāpetum vattatīti" tato va²⁴ nivattitvā rañño santikañ gantvā „kiñ mahāsetthi idān' eva gantvā puna āgato sīti" vutte „deva gehe janō kira maññ²⁵ apabbajitam eva pabbajito ti vatvā paridevati", uppanno kho pana kalyāṇasaddo na antaradhāpetabbo, pabbajissām' aham, pabbajjam me anujānāhīti²⁶ etam attham pakāsento imā gāthā avoca:

¹ K omits me. ² Bⁱ omits va. ³ Bⁱ gañtvā. ⁴ Bⁱ kiñ. ⁵ Bⁱ gantu. ⁶ K neva.

⁷ K vaddhati, Bⁱ vattati. ⁸ Bⁱ miti. ⁹ K omits kira. ¹⁰ Bⁱ pākaṭam. ¹¹ Bⁱ jā-tam.

¹² Bⁱ dhammasabhāyam bhikkhu. ¹³ Bⁱ vināsetnu. ¹⁴ Bⁱ vattatīti.

¹⁵ Bⁱ -ūpa-. ¹⁶ K thoka badhirā-. ¹⁷ Bⁱ gañtvā. ¹⁸ Bⁱ vattatīti. ¹⁹ Bⁱ ca.

²⁰ K me. ²¹ Bⁱ parideviti.

1. Kalyāṇadhañmo ti yadā janinda
loke samaññam anupāpunāti
taṁ na hiyyetha naro sapañño¹,
hiriyāpi santo dhuram ādiyanti. 39.
2. Sāyaṁ samaññā idha m' ajja pattā²:
kalyāṇadhammo ti janinda loke,
t' āhaṁ³ samekkham⁴ idha pabbajissam⁵,
na hi m' atthi⁶ chando idha kāmabhoge ti. 40.

Tattha kalyāṇadhammo ti sunnadaradhammo, samaññam⁷ anupāpu-
nāti ti yadā silāvā kalyāṇadhammo pabbajito ti idam papuattivoharam⁸ pāpuñā-
tīti⁹, taṁ na hiyyethā ti tato samaññato na parihayetha, hiriyāpi santo¹⁰
dhuram ādiyantī mahārōja sappurisā nāma ajhattasāmuṭṭhitaya hiriyā ba-
biddhā samuṭṭhitena ottappenapī¹¹ etah¹² pabbajjādhuram¹³ gaṇhanti, idha
majjā ti¹⁴ idha mayā ajja¹⁵, tāhaṁ samekkhan ti tath¹⁶ aham gunavasetā
laddhasāmaññam¹⁷ samekkhanto sampassanto¹⁸, na hi matthi chando ti na 15
hi me atthi chando, idha kāmabhoge ti imasmim loke kilesakāmavatthukāma-
paribhoge¹⁹ ti.

Bodhisatto evam vatvā rājānaṁ pabbajjam anujānāpetvā
Himavantapadesai²⁰ gantvā isipabbajjam pabbajitvā abhiññā
ca samāpattiyo ca nibbattetvā Brahma-loka-parāyano ahosi. 20

Satthā imam dhammadesunam āharitvā jātakam samodhānesi:
Tadā rājā Ānando ahosi, Bāraṇasiseṭṭhi pana aham evā²¹ 'ti. Kal-
yāṇadhammājātakam²².

2. Daddarajātaka.

Ko nu saddena mahatā ti. Idam Satthā Jetavane vihā- 25
ranto Kokālikam ārabba kathesi. Tasmim hi kāle bahū²³ bahus-
sutā bhikkhū Manosilātale²⁴ nadamūnā²⁵ taruṇasihā viya Ākāsagangam

¹ so Bp; K pamañño, Bⁱ pamañño. ² K idhamāñnapattā, Bⁱ idhamajhappattā. ³ K
tisam. ⁴ Bⁱ samakkha. ⁵ Bⁱ sabbajassa. ⁶ Bⁱ matti. ⁷ K samaññam, Bⁱ sā-
maññam. ⁸ Bⁱ pāpuñāti. ⁹ K hiriyābhiso, Bⁱ hiriyāpisandho. ¹⁰ K -nāti.
¹¹ Bⁱ ekanā. ¹² Bⁱ pappajitadhuram. ¹³ Bⁱ idha majhappattā ti. ¹⁴ Bⁱ ajhapattā.
¹⁵ K tath tath. ¹⁶ K -sa-. ¹⁷ Bⁱ sampassento. ¹⁸ K -kūmenavatthu-. ¹⁹ Bⁱ
-ppade. ²⁰ Bⁱ adda sattamā. ²¹ Bⁱ omits bahū. ²² Bⁱ adds nisinna. ²³ Bⁱ
sihanādaṁ nadantā.

otārentā¹ viya ca saṅghamajjhē padabhāṇam² bhavanti. Kokāliko tesu padabhāṇam³ bhavantesu attano tucchabhāvam⁴ ajānitvā „aham pi⁵ padabhāṇam⁶ bhaṇissāmīti“ bhikkhūnaṁ antaraṁ pavisitvā „amhākam padabhāṇam⁷ na pāpentī, sace amhākam pi pāpeyyum⁸ mayam⁹ 5 pi bhaṇeyyāmā“ ti¹⁰ bhikkhusaṅghassa nāmam agahetvā va tattha tattha kathento āhindati. Tassa sā kathā bhikkhusaṅghe pākaṭā jātā. Bhikkhū „vīmaṇisissāma tāva nan“ ti saññaya¹¹ evam āhanisu: „āuso Kokālika¹², aja saṅghassa padabhāṇam¹³ bhaṇā¹⁴“ ti. So attano balau ajānitvā¹⁵ va „sādhū“ ti sampaticchitvā „aja padabhāṇam¹⁶ 10 bhanissāmīti“ attano sappāyam yāgum pivi¹⁷, khajjakam khādi, sappāyen¹⁸ eva¹⁹ sūpēna bhuñji. Suriye²⁰ atthāngate²¹ dhammasavanassa kāle ghoṣite bhikkhusaṅgho sannipati. So kāntakurandavaṇṇam²² kāsāvam nivāsetvā kannikārapupphavannam pārupitvā²³ saṅghamajjhām²⁴ pavisitvā there²⁵ vanditvā alāmkataratanamandape paññattadhammasanam abhirūhitvā vicitravijāni²⁶ guhetvā „padabhāṇam²⁷ bhanissāmīti“ nisidi. Tāvad ev²⁸ assa sarirā sedā muccihsu²⁹, sārajjam okkami. Pubbagāthāya paṭhamapadaṁ udāharitvā³⁰ anantaram³¹ na passi. So kampamāno āsanā oruyha lajito saṅghamajjhā³² apakkamma attano parivenam agamāsi. Añño³³ bahussutabhikkhu³⁴ pada-bhāṇam³⁵ bhaṇi³⁶. Tato paṭṭhāya bhikkhū tassa tucchabhāvam jāniṁsu³⁷. Ath' ekadivasam bhikkhū dhammasabbhāyam³⁸ katham samuṭṭhāpesum: „āuso, paṭhamam Kokālikassa tucchabhāvo dujjāno, idāni pan' esa sayam naditvā³⁹ pākaṭo⁴⁰ jāto“ ti. Satthā ḥāgantvā „kāya nu ttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā“ ti pucchitvā „imāya nāmā“ ti vutte „na bhikkhave idān' eva Kokāliko⁴¹ naditvā⁴² pākaṭo⁴³ jāto, pubbe pi naditvā pākaṭo⁴⁴ ahositi“ vatvā atitām āhari:

Atite Bārānasiyām Brahmadatte rajjam kārente
Bodhisatto Himavantapadese⁴⁵ sīhayoniyam nibbattitvā⁴⁶

¹ Bī otaranto, K otārente. ² K padabhāṇam, Bī sarabhāṇam. ³ K sarabhāṇam.
⁴ K tucchakuechibhāvam. ⁵ Bī ahi. ⁶ Bī arihākaih pāpuṇeyya. ⁷ Bī mayam.
⁸ Bī vā. ⁹ K saññaya, Bī paññaya. ¹⁰ K kokāliya. ¹¹ Bī bhaṇāhi. ¹² K jānitvā, Bī ajānetvā. ¹³ K khīpi. ¹⁴ K sampāneva. ¹⁵ Bī suriye. ¹⁶ Bī aṭhaṅgamite.
¹⁷ K kāntakaranda-, Bī kondikaraṇam, Bī kurauṇjakapupphavanoam. ¹⁸ Bī pāruṇpetvā. ¹⁹ Bī -majhe. ²⁰ Bī theram. ²¹ Bī cittabijāni. ²² Bī muñcisu. ²³ Bī udāharetvā. ²⁴ Bī antarash, ²⁵ K -majjhāni. ²⁶ K añño, Bī aññe. ²⁷ K bahussutabhikkhū, Bī bahussutā bhikkhu. ²⁸ Bī sarabhāṇam, ²⁹ Bī bhaṇisuh. ³⁰ Bī janisu. ³¹ Bī dhammasabbhāyam bhikkhu. ³² Bī diśvā. ³³ Bī pākato. ³⁴ Bī Kokāliko idāneva. ³⁵ Bī nadisvā. ³⁶ Bī Himavantapadese. ³⁷ K nibbattetvā.

bahunnam¹ sīhānam rājā ahosi. So anekasīhaparivāro² Rātaguhāyam vāsam kappesi. Tassa³ avidūre ekissā guhāya eko sigālo pi vasati. Ath' ekadivasam deve⁴ vassitvā vigate sabbe sīhā⁵ sīharājass⁶ eva⁷ guhādvāre sannipatitvā sīhanādām nadantā sīhakīlam kīlimsu. Tesam⁸ evam naditvā kīlanakāle so pi sigālo vassi⁹. Sīhā tassa saddam sutvā „ayam pi¹⁰ sigālo amhehi saddhim nadatīti“ lajjitā tuṇhī ahesum. Tesam tuṇhībhūtakāle Bodhisattassa putto sīhapotako „tāta, ime sīhā naditvā¹¹ sīhakīlam kīlantā etassa saddam sutvā lajjaya tuṇhī jātā, ko nām' eso attano saddena attānam jānāpetīti“ pitaram puc- 10 chanto paṭhamam gātham āha:

1. Ko nu saddena mahatā abhinādeti Daddaram,
kim¹² sīhā na-paṭinandanti¹³, ko nām'eso migādhībhū¹⁴ ti. 41.

Tattha abhinādeti Daddaram¹⁵ ti Daddarapabbata¹⁶ ekanātām karoti, migādhībhū¹⁷ ti¹⁸ pītarām ālapati, ayam h' ettha¹⁹ attho: migādhībhū¹⁹ 15 migajetthaka sīharāja, puechāmi tasi „ko nām' eso²⁰ ti.

Ath' assa vacanam sutvā pitā dutiyam gātham āha:

2. Adhamo migajātānam sigālo tāta vassati,
jātim assa jīgucchantā tuṇhī sīhā samacchare ti. 42.

Tattha samacchare ti, sau ti upasaggamattam²¹, acchantīti attho, tuṇhī 90 acchantī, tuṇhī hutvā nisidantīti vuttañ hoti, potthakesu pana samacchare ti likhanti.

Satthā „na bhikkhave Kokāliko idān' eva attano nādena²² attānam pākaṭam²³ karoti, pubbe pi akāsi yevā²⁴ ti²⁵ desanām āharitvā jātakām samodhānesi: „Tadā sigālo Kokāliko ahosi, sīhapotako Rāhulo, 25 sīharājā pana nāham evā²⁶ ti. Daddarajātakam²⁷.

¹ Bⁱ bahunam. ² K anekahi sīhehi sīhaparivāro. ³ Bⁱ tassā. ⁴ K devo.

⁵ Bⁱ omits sīhā. ⁶ Bⁱ sīharājassa. ⁷ K tesu. ⁸ Bⁱ so siṅgālo pi nadati.

⁹ Bⁱ ayam and omits pl. ¹⁰ K repeats naditvā. ¹¹ Bⁱ tath. ¹² Bⁱ sīha nappatinadanti. ¹³ Bⁱ magādhībhū. ¹⁴ K daddaram. ¹⁵ Bⁱ rajatapappatam.

¹⁶ Bⁱ migādhībhū. ¹⁷ Bⁱ adds tasi. ¹⁸ Bⁱ ayam etta. ¹⁹ Bⁱ migādhībhū ti.

²⁰ add acchare ti? ²¹ Bⁱ omits attano nādena. ²² Bⁱ pākatañ. ²³ Bⁱ adds vātvā imāñ dhamma. ²⁴ Bⁱ adds dutiyam.

3. Makkatājātaka.

Tāta māṇavako eso ti. Idam Satthā Jetavane vīharanto ekaṁ kuhakam¹ ārabba kathesi. Vatthum Pakinnakanipāte Uddāla-jātakē āvibhavissati. Tadā pana Satthā „bhikkhave nāyam bhikkhu idān² eva kuhako, pubbe pi makkato hutvā aggissa kāraṇā kohāññām akāsi yevā³ ‘ti vatvā atitām īhari:

Atite Bārāṇasiyam Brahmadatte rajjaṁ kārente Bodhisatto ekasmim Kāsigāmake⁴ brāhmaṇakale nibbattitvā vayappatto Takkasilāyam sippam uggaṇhitvā gharāvāsam santha-pesi. Ath’ assa brāhmaṇī ekaṁ puttām vijāyitvā puttassa ādhāvitvā⁵ paridhāvitvā vicaranakāle kālam akāsi. Bodhisatto tassā petakiccam⁶ katvā „kim me dāni⁷ gharāvāsenā⁸ ‘ti puttām ga-hetvā „pabbajissāmā⁹ ‘ti assumukham ūtāmittavaggam pahāya¹⁰ puttām ādāya Himavantam pavisitvā isipabbajjam pabbajitvā tattha vanamūlaphalāhāro vāsanā kappesi. So ekadivasam vassānakāle¹¹ deve vassante sāradārūni jāletvā aggim visīvento¹² phalakatthare nippajji¹³. Putto pi ‘ssa tāpasakumārako pitu¹⁴ pāde sambāhanto¹⁵ nisidi. Ath’ eko vanamakkatāko¹⁶ sītena pīliyamāno tassa paññasālāya¹⁷ tam aggim disvā „sac’ āhaṁ ettha pavissāmi ‘makkato makkato¹⁸ ‘ti mahi pothetvā niharissanti, aggim visīvetum¹⁹ na labhissāmīti, atthi dāni me upāyo²⁰ ‘ti „tāpasavesam gahetvā kohāññām katvā pavisissāmīti²¹ cintetvā ekassa matatāpasassa²² vakkalam nivāsetvā pacchiñ ca amkusa-kayatthiñ ca gahetvā pannasāladvāre ekaṁ tālarukkhain nissāya saimkutiko²³ atthāsi. Tāpasakumārako tam disvā makkatābhāvam ajānanto „eko mahallakatāpaso sītena pīlito aggim²⁴ visīvetum²⁵

¹ Bⁱ adds bhikkhu. ² Bⁱ kāsikagā-. ³ Bⁱ bhāvitvā? ⁴ Bⁱ idāni. ⁵ Bⁱ -ssāmi.

⁶ Bⁱ adds adhāvitam. ⁷ K vassūṇa-, Bⁱ vassana-. ⁸ K jāletvā visīvento, Bⁱ jā-

litvā aggi visīvabanto, B^p aggi jāletvā vasibbanto. ⁹ Bⁱ palakattare nippajji, B^p

phalakatthantare. ¹⁰ K omits pitu. ¹¹ K sāmbāhento, Bⁱ samāhanto. ¹² Bⁱ -to.

¹³ Bⁱ -yam. ¹⁴ Bⁱ omits the one makkato. ¹⁵ K aggim visīvetum, Bⁱ aggi visī-

petum, B^p aggim visībbitum. ¹⁶ Bⁱ -tāpasa. ¹⁷ so B^p; Bⁱ sakūtiko, K sam-

kūtiko. ¹⁸ K omits aggim, Bⁱ aggi. ¹⁹ Bⁱ visuppitusi. B^p vasibhiruñ

āgato bhavissatiti tāpasassa¹ kathetvā etam² pannasālam³ pave-
setvā⁴ visivāpessāmīti⁵ cintetvā pitaram⁶ ālapanto paṭhamam⁷
gātham āha :

1. Tāta mānavako⁸ eso tālamūlam⁹ apassito,
agārakan¹⁰ c' idam atthi, handa dem' ass' agārakan ti. 43. 5

Tattha mānavako⁸ eso⁹ ti sattādhivacanarūp, tena tāta eso eko māna-
vako⁸ satto eko¹⁰ tāpaso¹¹ ti, tālamūlam⁹ apassito ti tālakkhandhā nissāya
nīthito¹² agārakṣu c' idam atthit idam¹³ ca amhākāra pabbajitāgāram¹⁴ atthi,
pannasālam sandhāya vadati, handā¹⁵ ti vavassaggatthe¹⁶ nīpāto, demassa-
gārakan ti etassa¹⁷ ekamante vasanathāya¹⁸ agārakanis dema. 10

Bodhisatto puttassa vacanaṁ sutvā utthāya pannasāladvāre
thatvā olokento tassa makkatābhāvām ūnatvā „tāta manussānam
nāma evarūpam mukham na¹⁹ hoti, makkato esa, na idha²⁰ pak-
kositabbo“ ti vatvā dutiyaṁ gātham āha :

2. Mā kho tam tāta pakkosi, dūseyya no agārakan,
n' etādisam mukham hoti brāhmaṇassa susilino ti. 44. 15

Tattha dūseyya no agārakan ti ayam idha paviṭṭho samāno imaih kic-
chena kataṁ pannasālam agginā vā jhāpento uccārādini vā karento dūseyya,
netādisan ti etādisam brāhmaṇassa susilino mukham na hoti, makkato eso
ti vatvā 20

Bodhisatto ekaṁ ummukam²¹ gahetvā „kiñ ettha titthā-
sīti“ khipityā tam palāpesi. Makkato vakkalāni chaḍḍetvā
rukkhām abhirūhitvā vanasañḍam pāvisi. Bodhisatto cattāro
Brahmavihāre bhāvetvā brahmaṇalokūpago ahosi.

Satthā imai desanām²² ūharitvā jūtakam samodhānesi : „Tadā 25
makkato ayam kuhakabhikkhu ahosi, tāpasakumāro Rāhulo²³, tāpaso
pana aham evā“ ti. Makkatājātakam²⁴.

¹ Bi pitu. ² so Br; K Bi ekati. ³ Bi pavisitvā. ⁴ Bi visippāpessāmīti, Br visibbā-
pessāmī. ⁵ Bi pathamam. ⁶ K mānavako. ⁷ Bi agārakīn. ⁸ K omits eso. ⁹ Bi
mānavo. ¹⁰ Bi eso. ¹¹ Bi tapasso. ¹² Bi nīthito. ¹³ Bi imān. ¹⁴ Bi usaggrate.
¹⁵ Bi tassa. ¹⁶ Bi vasanathāna. ¹⁷ K omits na. ¹⁸ Bi nassidha. ¹⁹ K
ummukāth. ²⁰ Bi dhammadesanāth. ²¹ Bi adds ahosi. ²² Bi adds tatiyāth.

4. Dūbhiyamakkaṭajātaka.

Adamha¹ te vāri bahūtarūpan ti. Idam Satthā Veluvane viharanto Devadattam ārabba kathesi. Ekasmim hi divase dhammasabhāyam bhikkhū Devadattassa akataññūtam mittadūbhībhā-
5 vam² kathentā nisidīmsu. Satthā „na bhikkhave Devadatto idān’ eva akataññū mittadūbhī³, pubbe pi evarūpo abhositi“ vatvā atitām āhari:

Atite Bārāṇasiyam Brahmādatte rājjam kārente Bodhisatto ekasmim Kāsigāmake⁴ brāhmaṇakule nibbattitvā vayappatto gharāvāsam santhapesi. Tasmin pana samaye 10 Kāsiratthe⁵ vattanimahāmagge eko gambhiro udapāno hoti anotaraṇyo⁶. Tiracchānānam maggam paṭipannā puññathikā manussā⁷ dīgharajjuvārakena⁸ udakam ussiñcivā ekissā doniyā⁹ pūretvā tiracchānānam pāniyam¹⁰ denti. Tassa samantato māhantaṁ arāññam, tattha bahū¹¹ makkatā vasanti. Atha tas-
15 min magge dve tūpi divasāni manussasañcāro¹² pacchiji. Tiracchānā pāniyam na labhīhsu¹³. Eko makkato pipāsāturo¹⁴ pāniyam¹⁵ pariyesanto udapānasantike¹⁶ vicarati. Bodhisatto kenacit eva karaniyena tam maggam patipajjītvā tattha gacchanto pāniyam¹⁷ ukkācetvā¹⁸ pivitvā hatthapādaṁ¹⁹ dhovitvā
20 thito²⁰ tam makkatām addasa²¹. Ath’ assa pipāsītabhāvām ūnatvā pāniyam ussiñcivā doniyam ākirītvā adāsi, datvā ca pana „vissamissāmīti“ ekasmim rukkhamūle nipajji. Makkato pāniyam²² pivitvā avidūre nisidītvā mukhamakkatikam karonto Bodhisattam bhimāpēsi²³. Bodhisatto tassa tam²⁴ kiriyaṁ
25 disvā „are dutthamakkata²⁵, ahan²⁶ tava pipāsītassa kilantassa²⁶

¹ Bi adammi ² Bi -dubbhi-. ³ K -dūbhi, Bi -dubbhi ⁴ Bi kāśikagā-.
⁵ Bi kāśikaratthe. ⁶ Bi anottara-. ⁷ K manussa. ⁸ Bi dīgharajjukena. ⁹ K doniyā, Bi doniyō. ¹⁰ K pāniyam, Bi pāniyam. ¹¹ Bi bahu. ¹² Bi manussā-nāsañcāro. ¹³ K pāniyam alabhihsu, ¹⁴ pāniyam na labhīhsu. ¹⁵ Bi adda-hutvā. ¹⁶ Bi pāniyam. ¹⁷ Bi udapānassa santike. ¹⁸ Bi hatthapāniyam. ¹⁹ Bi usiñcivā. ²⁰ Bi yatthapāde. ²¹ Bi omits thito. ²² Bi ajtaddasa. ²³ Bi bhimāpēsi. K himāpēsi. ²⁴ Bi omits tam. ²⁵ K omits dutthamakkata. ²⁶ Bi ahan Bi omits kilantassa.

bahum pāniyam¹ adāsim, idāni tvam mayham mokhamakkatikai
karosi, aho pāpajanassa nāma kato upakāro niratthako² ti
vatvā pathamañ³ gātham āha :

1. Adamha⁴ te väri bahūtarūpam
ghammābhitattassa⁵ pipāsitassa,
so dāni pītvāna⁶ kikim karosi,
asaṅgamo pāpajanena seyyo ti. 45.

Tattha so dāni pītvāna⁶ kikim karositi so idāni tvam mayā dinnam
pāniyam⁷ pivitvā mukhamakkatikai karonto kikim ti saddau⁸ karosi⁹, asaṅ-
gamo pāpajanena seyyo ti pāpajanena saddhi saṅgamo na seyyo asaṅ-
gamo va seyyo ti. 10

Tam sutvā so mittadūbhimakkaṭo¹⁰ „tvam ettaken” eva¹¹
tam nitthitan ti saññam karosi, idāni te sise vaccañ¹² pātettvā
gamissāmīti“ vatvā dutiyañ gātham āba:

2. Ko te suto vā dittho vā sīlavā nāma makkato,
idāni kho tam ūhacca¹³, esā amhāka¹⁴ dhammatā ti. 46. 15

Tatrāyam sañkhepattho¹⁵: bho brāhmaṇa, makkato kaṭagunajānanañcā-
rasampanno sīlavā nāma atthiti kahañ taya¹⁶ suto vā dittho vā ti. Idāni kho
ahan tam ūhacca¹⁷ vacca te sise¹⁸ katvā pakkamissāmi. amhākai¹⁹ hi makk-
tānam nāma esā²⁰ dhammatā ayam jātisabhāvo yadidati upakārakassa²¹ sise 20
vaccañ²² kātabban ti.

Tam sutvā Bodhisatto utthāya gantum ārabhi. Makkato
tam khaṇañ ñeva²³ uppatitvā sākhāya nisiditvā olambakam
otārento²⁴ viya tassa sise vaccañ pātettvā viravanto²⁵ van-
sañḍam pāvisi. Bodhisatto nahātvā agamāsi. 25

¹ Bi bahupāniyam. ² Bi paṭha-. ³ Bi adumhi. ⁴ Bi sammāsitattassa. ⁵ Bi pī-
tvāna, K pītvāna. ⁶ K pivitvāna, Bi pītvāna. ⁷ Bi pāniyam. ⁸ Bi kikim-saddaih.
⁹ K karoti. ¹⁰ Bi -dubbhi-. ¹¹ Bi etthakeneva. ¹² Bi vajjam. ¹³ Bi ūhaccañ.
Bp ūhaccañ. ¹⁴ Bi esa amhākai. ¹⁵ Bi dhammasañkhepattho. ¹⁶ Bi tassā.
¹⁷ Bi ūhaccañ, Bp ūhacca. ¹⁸ Bi pacca te sisam. ¹⁹ Bi amhākañ. ²⁰ Bi esa.
²¹ Bi upakārassa. ²² Bi vajjam. ²³ K khanam ñeva. ²⁴ Bi otaranto. ²⁵ K vi-
varavanto corr. to viravanto, Bi vivaravanto.

Satthā „na bhikkhave idānī‘‘ eva Devadatto. pubbe pī mayā kātām¹ guṇām na jānāti yevā² ‘‘ti vatvā³ imam desanām⁴ āharitvā jātakām samodhānesi: „Tadā makkato Devadatto abosi, brāhmaṇo pana nāham evā⁵ ‘‘ti. Dūbhīyamakkatājātakām⁶.

5

5. Adiccupatthānajātaka.

Sabbesu kira bhūtesu ‘‘ti. Idām Satthā Jetavane viharante ekaṁ kuhakām⁷ ārabbha kathesi⁸.

Atite Bārāṇasiyaṁ Brahmādatte rajjaṁ kārente Bodhisatto Kāsiratthe⁹ brāhmaṇakule nibbattitvā vayapatto Takkasilāyām¹⁰ sabbasippaṁ¹¹ uggañhitvā¹² isipabbajām pabbajitvā abhiññā ca samāpattiyo ca nibbattetvā mahāparivāro ganasatthā hutvā Himavante vāsaṁ kappesi. So tattha cirām vasitvā loṇambilasevanatthāya pabbatā oruyha paccante ekaṁ gāmaṁ nissāya pannasālāya vāsaṁ upagañchi. Ath’ eko 15 lolamakkaṭo isigane bhikkhācāraṁ gate assamapadam āgantvā pannasālāya¹³ uttinnāni karoti pāṇīyaghatesu¹⁴ udakaṁ chaddeti¹⁵ kundikā¹⁶ bhindati aggisālāya vaccām¹⁷ karoti. Tāpasā vassāni vasitvā „idāni Himavanto pupphaphalasamiddho ramanīyo, tatth’ eva gamissāmā¹⁸ ‘‘ti paccantagāmavāsike āpucchimis. Manussā 20 „sve bhante mayām bhikkhanī gahetvā assamapadam āgamis-sāma, tam paribhūñjitvā va¹⁹ gamissathā²⁰ ‘‘ti vatvā²¹ dutiyadivase²² pahūtaṁ²³ khādaniyabhojanīyām²⁴ gahetvā tattha agamānsu²⁵. Tam disvā so makkaṭo cintesi: „kohaññām katvā manusse ārādhethvā mayham pi²⁶ khādaniyabhojanīyām²⁷ āharā-pessāmīti²⁸ so tapacaraṇām²⁹ caranto viya sīlavā viya hutvā

¹ Bi kata. ² K omits vatvā. ³ Bi dhammadesanaṁ. ⁴ K dutiyamakkatājātakām, Bi R⁹ dubbhīyamakkatājātakām catutthām ⁵ Bi adds bhikkhūm. ⁶ Bi adds vatthu hetthākathitasadisam eva ⁷ Bi kāsikarathē. ⁸ both MSS. -silayam. ⁹ Bi omits sabba. ¹⁰ K uggañhitvā corr to uggañhetvā. ¹¹ K -sāla ¹² Bi pāṇiyagatesu ¹³ Bi chaṭṭesi. ¹⁴ Bi -kam. ¹⁵ Bi paccash. ¹⁶ K omits va. ¹⁷ K bhavissathā. ¹⁸ K vatvā ti. ¹⁹ Bi dutiyām-. ²⁰ Bi bahutash. ²¹ K khādaniyabhojanīyām, Bi khādaniyabhojanīyām. ²² Bi āg-. ²³ Bi omits pl. ²⁴ Bi so tipasassa caranām.

tāpasānam avidūre suriyam¹ namassamāno atthāsi. Manussā tam disvā „silavantānam santike vasantā silavantā hontīti“ vatvā paṭhamam gātham āhaṁsu²:

1. Sabbesu kira bhūtesu santi sīlasamāhitā,
passa sākhāmigān jammaṁ³, ādiccam upatiṭṭhatiti. 47. 5

Tattha santi sīlasamāhitā ti sīlēna samannāgatā sañvijjanti, silavantā⁴ ca samāhitā ca ekaggacittā sañvijjantiti pi attho, jamman⁵ ti lāmakām, ādiccam upatiṭṭhatiti suriyam namassamāno tiṭṭhati.

Evam te manusse tassa gune kathente disvā Bodhisatto „tumhe imassa lolamakkaṭassa silācāraṇi ajānitvā⁶ avatthusmiṁ 10 yeva⁷ pasannā⁸ ti vatvā dutiyam gātham āha:

2. Nāssa⁹ sīlam vijānātha, anaññāya pasāmsatha,
aggihuttañ ca ühanti, tena bhinnā¹⁰ kamaṇḍalū ti. 48.

Tattha anaññāyā¹¹ 'ti ajānitvā, ühantīti¹² iminā pāpakamakkatena ühanti¹³, kamaṇḍalū ti kundlikā, dve ca kundlikā tena hi bhinnā ti evam assāgunam 15 kathesi.

Manussā makkaṭassa kuhakabhāvān ītvā ledū ca yattiyo ca gahetvā¹⁴ pothetvā¹⁵ isiganassa bhikkham adāṁsu. Isayo pi Himavantam eva gantvā aparihinajjhānā Brahma-loka-parāyanā ahesuin. 20

Satthā imam dhammadesanam āharitvā jātakam samodhānesi: „Tadā makkaṭo ayam kuhako¹⁶ ahosi, isigaṇo¹⁷ Buddhaparisā, gana-satthā pana aham evā¹⁸ 'ti. Adiccupaṭṭhānajātakam¹⁹.

¹ Bi pūrisam. ² Bi āhasutū. ³ K cammaṁ. ⁴ K silavanto. ⁵ K jamavan.

⁶ Tattha santi . . . upatiṭṭhatiti wanting in Bi. ⁷ Bi ajānanti. ⁸ Bi avatthus-miñneva. ⁹ K tässä. ¹⁰ K ñeeca bhinnā, Bi tena sinnā. ¹¹ K ühantīti corr. to ühanti, Bi ubhananti. ¹² K ühantīti corr. to ühananti, Bi ubhananti. ¹³ Ühan-tīti . . . gabetvā wanting in Bi. ¹⁴ Bi palāpetvā. ¹⁵ Bi adds bhikkhu.

¹⁶ Bi -gaṇa. ¹⁷ Bi adds pañcamāni.

6. Kalāyamutthijātaka.

Bālo vatāyam dumasākhagocaro ti. Idam Satthā Jetavane viharante Kosalarājānam ārabha kathesi. Eksmiṁ hi samaye vassakāle Kosalaramno paccanto kuppi¹. Tattha thitā yodhā dve tīni yuddhāni katvā paccatthike abhibhavitūm asakkontā² rañño 5 sāsanam pesesum. Rājā akāle vassāne yeva nikkhāmitvā Jetavanasamipe khandhāvāram bandhitvā cintesi: „aham akāle nikkhanto, kandarapadarādayo udakapūrā, duggamo maggo, Satthāraṁ upasāmkamissāmi, so mām ‘kahām gacchasi mahārājā’ ‘ti pucchissati, athāhaṁ etam attham ārocessāmī³, na kho pana⁴ mām Satthā samparāyiken⁵ ev⁶ 10 atthena⁷ anugāhāti diṭṭhadhammikenāpi anugāhāt⁸ eva⁹, tasmā sacce me gamanena¹⁰ avaḍḍhi¹¹ bhavissati ‘akālo mahārājā’ ‘ti vakkhati, sacce pana vaddhi¹² bhavissati tuṇhī¹³ bhavissatīti¹⁴ so Jetavanaṁ pavisitvā Satthāraṁ vanditvā ekamantam nisidi. Satthā „handa kuto nu tvam mahārāja āgacchasi divādivassā¹⁵ ‘ti pucchi. „Bhante aham paccan- 15 tam vūpasametum nikkhanto tumhe¹⁶ vanditvā gamissāmīti āgato ‘mhiti“. Satthā „pubbe pi¹⁷ mahārājāno senāya abbhuggacchamānāya¹⁸ panditānam kathaṁ sutvā akāle abbhuggamanam nāma nāgamimīsu¹⁹ ‘ti ratvā tena yācito atītam āhari:

Atite Bārāṇasiyām Brahmādatte rajjam kārente Bo- 20 dhisatto tassa atthadhammānusāsako²⁰ sabbathakaamacco abosi. Atha rañño paccante kupite²¹ paccantayodhā pannam pesesum. Rājā vassakāle nikkhāmitvā uyyāne²² khandhāvāram bandhi. Bodhisatto rañño santike atthāsi. Tasmīm khaṇe assānam kalāye sedetvā āharitvā doniyam pakkhipihsu. Uyyāna- 25 makkatesu²³ eko makkato rukkhā otaritvā tato kalāye gahetvā mukham püretvā hatthehi pi gahetvā uppatitvā rukkhe nisiditvā khāditum ārabhi. Ath’ assa khādamānassa hatthato eko kalāyo²⁴ bhūmiyam pati. So mukhena²⁵ ca hatthehi ca gahite

¹ Bi paccante kuppite. ² Bi -to. ³ Bi adds ti. ⁴ Bi passa. ⁵ K -rāyinevatthena, Bi -rāyikenevattena. ⁶ K anugāhateva, Bi anugāhāti. ⁷ Bi gamane. ⁸ Bi avu-ḍḍhi. ⁹ Bi vudḍhi. ¹⁰ Bi tuṇhī. ¹¹ Bi divassā. ¹² Bi adds va. ¹³ K omits pi. ¹⁴ K abbhuggamānā, Bi abbhuggacchamānāya. ¹⁵ K atthadhammaamī. ¹⁶ Bi kumpite. ¹⁷ Bi adds thatvā. ¹⁸ Bi uyyāne. ¹⁹ both MSS. kalāye. ²⁰ Bi ka-śayo. ²¹ K mukhehi.

sabbe kalāye¹ chaddetvā² rukkhā³ oruhyā tam eva kalāyam⁴ olokento tam kalāyam⁵ adisvā va⁶ puna rukkham abhirūhitvā⁷ atte⁸ sahassam⁹ parājito viya socamāno duinnukho rukkha-sākhaya nisidi. Rājā makkatāssa kiriyaṁ disvā Bodhisattam āmantetvā „vayassa, kiṁ¹⁰ nām’ etam makkaṭena katan” ti pucchi. Bodhisatto „mahārāja, bahum anavaloketvā appam oloketvā¹¹ dubbuddhino bālā evarūpaṁ karonti yevā“ ‘ti vatvā paṭhamam¹² gātham āha:

1. Bālo¹³ vatāyam dumasākhagocaro,
paññā janinda na imassa¹⁴ vijjati,
kalāyamutthim¹⁵ avakiriya kevalam
ekam kalāyam¹⁶ patitam gavessatiti. 49.

Tattha dumasākhagocaro ti makkato, so hi dumasākhāsu gocaram gaṇhāti, tā va assa gocaro sañcaraṇabhūmi bhūtā¹⁷ ti¹⁸ taśmā dumasākhagocaro ti vuccati, janindā ti rājānam alapati¹⁹, paramissariyabhāvena janassa indo ti²⁰, 15 kalāyamutthim ti varakamuṭthim²¹, kālarājamāsamuṭthim²² ti pi vadanti yeva, avakiriyā‘ti avakīrtvā, kevalan ti sabbam, gavessatiti bhūmiyam patitam ekam eva pariyesatiti²³.

Eam vatvā puna Bodhisatto tam upasāṅkamitvā rājānam āmantento dutiyaṁ gātham āha: 26

2. Evam eva mayam rāja ye c’ aññe atilobhino
appena bahuṁ²⁴ jīyyāma kalāyenēva²⁵ vānaro ti. - 50.

Tatrāyam sañkhepattho: mahārāja, evam eva mayam ca²⁶ ye c’ aññe lebhābhībhūta janā sabbe pi appena bahuṁ jīyyāma, mayam hi etarahi²⁷ akāle vassānasamaye²⁸ maggām gacchantā appakassa attħassa kāraṇa bahukā²⁹ attħā³⁰ 25 parihāyāma, kalāyenēva³¹ vānaro ti yathā ayam vānaro ekam kalāyam³¹ pariyesamāno ten’ ekena³² kalāyena³¹ sabbakalāyehi³³ parihino evam mayam³⁴

¹ Bi kalāye. ² Bi chāṭṭetvā. ³ K rukkhāya. ⁴ Bi talāya. ⁵ Bi kalāyam. ⁶ Bi omits va. ⁷ Bi abhirūhyitvā. ⁸ Bi atta. ⁹ Bi BP sahassa. ¹⁰ Bi phuressakati. ¹¹ Bi sabbam olokento. ¹² Bi padhamaṁ. ¹³ K bālā. ¹⁴ Bi nayapassa. ¹⁵ K kulāyamutthim, Bi kalāyamutthi. ¹⁶ both MSS. kalāyam. ¹⁷ Bi bhāgā. ¹⁸ K ni. ¹⁹ Bi adds rājānatī hi. ²⁰ Bi omits ti. ²¹ K vānaka-. ²² Bi kālarājamāsamuṭthi. ²³ Bi -yesati. ²⁴ K bahu. ²⁵ K kalāyenēva. ²⁶ K yañ ca, Bi mayam va. ²⁷ Bi omits etarahi. ²⁸ K vassana-. ²⁹ so BP; K B¹ bahuno. ³⁰ so BP; K attħāya, Bi attā. ³¹ K kājā-, Bi kalā-. ³² Bi tensa. ³³ K -kālā-, Bi -kojā-. ³⁴ Bi mayam.

pi¹ akālena kandarapadarādi² pūresu³ gacchamānā appamattakām atthām pari-
yessamānā bahūhi hatthivāhanussavāhanādihi e' eva balahāyena ca parihāyissāma,
tasmī akāle gantuñ na vattatiti rāñño ovādām adisi.

Rājā tassa kathañ sutvā tato pañinivattitvā⁴ Bārānasīna-
5 garam eva pāvisi. Corāpi⁵ „rājā kira⁶ ‘coramaddanam karissā-
mīti’ nagarā nikkhanto“ ti sutvā paccantato palāyiñsu.

Paccuppanne pi corā „Kosalarājā kira nikkhanto“ ti sutvā palā-
yinsu. Rājā Satthu dhammadesanām sutvā utthāyāsanā vanditvā
padakkhipām katvā⁷ Sāvatthim eva pāvisi.

10 Satthā imām dhammadesanām āharitvā jātakām samodhānesi:
„Tadā rājā Anando ahosi, panditāmacco⁸ pana abam evā“ ti. Ka-
lāyamutthijātakām⁹.

7. Tinḍukajātaka.

Dhanuhatthakalāpehīti. Idam Satthā Jetavane viha-
15 ranto paññāpāramim ārabba kathesi. Satthā hi Mahābodhijātake
viya Ummaggajātake viya ca attano paññāya vanṇamā vanṇitam sutvā
„na bhikkhave idān’ eva Tathāgato paññavā, pubbe pi¹⁰ paññavā
upāyakusalo yevā“ ti vatvā atitam āhari:

Atite Bārānasiyām Brahmādatte rājjām kārente
20 Bodhisatto vānarayoniyan nibbattitvā asitisahassavānara-
parivāro¹¹ Himavantapadese¹² vāsām kappesi. Tassāsanne¹³ eko
paccantagāmako kadāci vasati kadāci ubbisati¹⁴. Tassa pana
gāmassa majjhe sākhāvīṭapasampanno madhuraphalo eko tinḍu-
karukkho atthi. Vānaragano¹⁵ ubbisitakāle¹⁶ āgantvā tassa
25 phalāni khādati¹⁷. Athāparasmin phalavāre so gāmo pana ma-
nussavāso¹⁸ ahosi naļaparikkhitto¹⁹ dvāragutto. So pi rukkho

¹ Bi adds etarahi. ² K -disu. ³ Bi omits pūresu. ⁴ K vaddhatiti, Bi vattatiti.

⁵ Bi nivattetvā. ⁶ Bi therō pl. ⁷ Bi kira rājā. ⁸ Bi adds dakkhinām. ⁹ Bi pan-
dito amaceo ¹⁰ both MSS. kalāya-, Bi adds chathām. ¹¹ Bi omits pl.

¹² Bi -vānaragañaparivuto ti. ¹³ Bi -ppadese. ¹⁴ Bi tassavasanne ¹⁵ so Br;

K ubbisati, Bi uppissati. ¹⁶ Bi ganā. ¹⁷ so Br; K ubbasita-, Bi uppasita-.

¹⁸ Bi khādanti. ¹⁹ K omits matussa. ²⁰ K naļaparikkhitto, Br dalhparikkhitto.

phalabhāraṇamitasākho¹ atthāsi. Vānaragaṇo cintesi: „mayañ pubbe asukagāme tindukaphalāni khādāma, phalito nu kho so² etarahi rukkho udāhu no³, āvāsiko so gāmo udāhu no⁴ ti, evañ ca pana cintetvā „gaccha, imañ pavattim jānāhiti“ ekañ vāna-
rañ pesesi. So gantvā rukkhassa ca⁵ phalitabhāvāñ gājha-
vāsabhāvāñ ñatvā āgantvā⁶ ārocesi. Vānarā tassa phalitabhāvāñ sutvā „madhurāni tindukaphalāni khādissāmā“⁷ ti ussāhajātā bahuvānarā⁸ vānarindassa tam attham ārocesum. Vānarindo „gāmo āvāso anāvāso⁹ ti pucchi. Āvāso devā¹⁰ ti. „Tena hi na gantabbam, manussā hi bahumāyā¹¹ hontīti“. „Deva ma-
nussānam patisallānāvelāya¹² adḍharattasamaye khādissamā¹³ ti bahū gantvā vānarindam sampaṭicchāpetvā Himavantā otaritvā tassa gāmassa avidūre manussānam patisallānakālāñ āgamaya-
māñā mahāpāśāṇapitthe sayitvā majjhimayāme manussesu niddam
okkamantesu rukkham āruyha phalāni khādimsu. Ath' eko¹⁴
puriso sarirakiccena gehā nikkhāmitvā gāmamajjhām gato vā-
nare disvā manussānam ācikkhi. Bahū manussā dhanukalāpīn
sannayhitvā nānāvudhahatthā leḍḍudanqādini ādāya „pabbhātāya
rattiyā vānare gānhissāmā¹⁵ ti rukkham parivāretvā atthāmsu.
Asītisahassavānarā¹⁶ manusse disvā maranabhayatajjitā „n¹⁷ atthi
no aññām paṭisaraṇam¹⁸ aññatra vānarindā¹⁹ ti tassa santi-
kam gantvā pathamam gātham āhaṁsu:

1. Dhanuhatthakalāpehi nettīm̄savāradhāribhi samantaparikinn²⁰ amhā, kathañ mokkho bhavissatīti. 51.

Tattha dhanuhatthakalāpehīti dhanukalāpahatthehi²¹ dhanūni²² e²³
eva sarakalape ca gaheñvā thitebiti attho, nettīm̄savāradhāribhi²⁴ nettīm̄sā
vuccanti khaggā²⁵, uttamakhaggadhāribhi²⁶ attho, parikinn²⁷ amhā ti parivarit
amhā, kathañ ti kena nu kho upāyena amhākam mokkho bhavissatīti.

¹ Bi phalavānapitasākho. ² K omits so. ³ Bi adds ti. ⁴ Bi omits ca. ⁵ Bi adds narānam instead of vānarānam? ⁶ Bi omits bahū vānarā. ⁷ K bahumāyā. ⁸ Bi paṭisalānāvelāyam. ⁹ K -sahassā. ¹⁰ Bi añño patissarano. ¹¹ Bi -vāna-
rindenā. ¹² Bp dhanukalābahatthehi, K dhanūmkalāpahatthehi, Bi omits this word.
¹³ K dhanūbi, Bi dhanūni. ¹⁴ K omits khaggi, Bi nettīsā vuccati khaggai.

Tesam katham sutvā vānarindo „mā bhāyatha, manussā nāma bahukiccā, ajjāpi majjhimayāmo vattati, api nām' etesam 'ambe māressāmā' 'ti thitānam imassa kicca¹ antarāyakaram aññām kicca¹ uppādeyyāmā² 'ti vānare samassāsetvā dutiyām
5 gātham āha:

2. App-eva bahukiccānām attho jāyetha koci nām,
atthi rukkhassa acchinnām, khajjata³ ñeva tiñukan ti. 52.

Tattha nan ti nipātamattām, app-eva bahukiccānām manussānām añño koci attho uppajjeyyā 'ti, ayam ev' ettha attho, atthi rukkhassa acchinnām
10 ti⁴ imassa rukkhassa phalānām āka⁵jhanaparikā⁶jhanavasena acchinnām bahūm thānām⁷ atthi, khajjata³ ñeva tiñukan⁸ ti tiñukaphalath khajjatu⁹ yeta tumhehi¹⁰, yāvatthakena¹¹ vo attho atthi tattakam khādatha, amhākām paharānakālām¹² jānissāmā 'ti

Mahāsatto kapigānām samassāsesi¹³. Ettakan¹⁴ hi assā-
15 sam¹⁵ alabhamānā sabbe pi te phalitenā hadayena¹⁶ jīvitak-
khaya¹⁷ pāpuṇeyyūm¹⁸. Mahāsatto pana evam vānaraganām assāsetvā „sabbe vānare samānethā¹⁹ 'ti āha. Samānentā tassa bhāgineyyām Senakanā nāma vānaram adisvā „vānaraganassa Senako nāgato²⁰ ti ārocesum. „Sace Senako anāgato²¹ tumhe
- 20 mā bhāyittha, idāni vo so sotthim²² karissatiti²³. Senako pi kho vānaraganassa gamanakālē²⁴ niddāyitvā pacchā pabuddho kañci²⁵ adisvā padānupadiko hutvā āgacchante²⁶ manusse disvā²⁷ „vānaraganassa bhaya²⁸ uppānnan²⁹ 'ti ñatvā ekasmīm pariyanta-
gehe aggi³⁰ jāletvā puttakantiyā³¹ mahallakittiyā santikam
25 gantvā khettam gacchanto gāmadārako viya ekām ummukam³²

¹ Bi omits titi tesam . . . kicca¹. ² Bi uppajjeyyā. ³ Bi omits khajjata³ ñeva . . . acchinnām ti. ⁴ Bi bahutaram, RP bahuphalam. ⁵ K khajjata³ ñevā ti tiñukan ti, Bi khajjatha raññeva tiñukan ti. ⁶ Bi khajjatha. ⁷ Bi tumhe. ⁸ Bi yāvatthakena. ⁹ Bi tathakām. ¹⁰ K pahāra-, Bi paharānakāle. ¹¹ Bi samassāsetvā. ¹² Bi etthakan. ¹³ K assādām. ¹⁴ Bi phalitehīhadayehi. ¹⁵ K pāpuṇeyyām, Bi pāpuṇeyya. ¹⁶ Bi nāgato. ¹⁷ K vo sotthim, Bi vo so sotthi. ¹⁸ K agamanakāle. ¹⁹ K kacī, Bi kiñci. ²⁰ K -to. ²¹ Bi adds vānaraganassa disvā. ²² K kantantiyā. ²³ K ummukam, Bi umhukkam.

gahetvā uparivāte thatvā¹ gāmaññ padipesi². Manussā makkatē chaddetvā aggiñ nibbāpetuñ agamamāñsu³. Vānarā palāyantā senakassa atthāya ekekam̄ phalam̄ gahetvā palāyiñsu.

Satthā imam̄ dhammadesanam̄ āharitvā jātakam̄ samodhānesi:
„Tadā bhāgineyyasenako⁴ Mahānāmo⁵ Sakko ahosi, vānaragano⁶ Bud-
dhaparisā, vānarindo pana sham evā⁷ ti. Tindukajātakam̄⁸.

8. Kacchapajātaka.

Janittam̄ me bhavittam̄ me ti. Idam̄ Satthā Jetavane viharanto ekam̄ ahivātakarogamuttakam̄⁹ ārabba kathesi. Sāvatthiyam̄ kira ekasmim̄ kule ahivātakarogo¹⁰ uppajji. Mātāpitaro puttañ āhañsu: „tāta, mā imasmim̄ gehe vicari, bhittim̄ bhinditvā palāyitvā¹¹ yattha katthaci gantvā jīvitam̄ rakkha, pacchāgantvā¹² imasmim̄¹³ thāne mahānidhānam̄ atthi, tam̄ uddharitvā kuṭumbam̄ sañthāpetvā sukhena jīveyyāsīti“ vutto¹⁴utto¹⁴ tesam̄ vacanam̄ sampañcchaitvā bhittim̄¹⁵ bhinditvā palāyitvā attano roge vūpasante āgantvā mahānidhānam̄ uddharitvā gharāvāsam̄ vasi. So ekadivasam̄ sappitelādini c'eva vatthacechādanādini ca gāhāpetvā Jetavanam̄ gantvā Satthārañ vanditvā nisidi. Satthā tena saddhiñ patisanthāram̄ katvā „tumhākam̄ gehe ahivātakarogo¹⁶ uppanno ti assumhā¹⁷, kin ti katvā mutto siti“ pucchi. So tañ pavattim̄ ācikkhi. Satthā „pubbe pi kho upāsaka bhaye uppanne attano vasanātthāne ālayam̄ katvā aññattha agata¹⁸ jīvitakkhayam̄ pāpuññus, ālayam̄ pana¹⁹ akatvā aññattha gata¹⁹ jīvitam̄ labhiñsu“ ti vatvā tena yācito atitam̄ āhari:

Atite Bārāṇasiyam̄ Brahmādatte rajjam̄ kārente Bodhisatto gāmake²⁰ kumbhakārakule nibbattitvā kumbhakārakammam̄ katvā puttadāram̄ posesi. Tadā pana Bārāṇasi-mahānadiyā saddhiñ ekābaddho mahājātassaro ahosi. So bahūda-kakāle nadiyā saddhiñ ekodako hoti²¹, udake mandibhūte visuñ

¹ Bi thatvā. ² Bi sadiseti. ³ Bi āgamaññus. ⁴ Bi bhāgineyyo-. ⁵ Bi -nāma. ⁶ Bi -gāhā. ⁷ Bi adds sattakam̄. ⁸ Bi ahivātaregaputtam̄kam̄, Bi ahivātakarogaputtam̄. ⁹ Bi -vātarogo. ¹⁰ omits palāyitvā. ¹¹ Bi pacchā āgantvā. ¹² Bi adds nāma. ¹³ Bi vutte. ¹⁴ Bi omitsutto. ¹⁵ Bi titthi. ¹⁶ Bi assumha. ¹⁷ Bi gata te. ¹⁸ Bi ye pana ālayu. ¹⁹ Bi adds te. ²⁰ Bi kāsiñgāmake. ²¹ Bi ahosi.

hoti. Macchakacchapā pana „imasmiñ saṁvacchare suvutthikā bhavissati“, imasmiñ¹ dubbuṭṭhikā² ti jānanti. Atha taśmiñ sare nibbattamacchakacchapā „imasmiñ saṁvacchare dubbutthikā bhavissatiti“³ īnatvā udakassa ekābaddhakāle yeva tamhā⁴ sarā nikhamitvā nadim āgaminisu. Eko pana kacchapo „idañ me jātathānañ vadḍhitatthānam mātāpitūhi vasitaṭṭhānam, na sakkomi imam jahitun“⁵ ti nadim na agamāsi. Atha nidāghasamaye tattha udakam chijji⁶. So kacchapo Bodhisattassa mattikaganhānaṭṭhāne⁷ bhūmiñ khanitvā pāvisi. Bodhisatto⁸ „mattikam gahessāmiti“⁹ tattha gantvā mahākuddālena bhūmiñ khananto¹⁰ kacchapassa piṭṭhim bhinditvā mattikapiṇḍam¹¹ viya nañ¹² kuddālen¹³ eva¹⁴ uddharitvā thale pātesi. So vedanāpatto hutvā „vasanaṭṭhāne ālayam jahitum asakkonto evam vināsañ pāpuñin“¹⁵ ti vatvā paridevamāno imā gāthā avoca:

- 15 1. Janittam¹⁶ me bhavittam me, iti pañke avassayim,
 tañ mama pañko ajjhobhavi¹⁷ yathā dubbalakañ tathā¹⁸,
 tañ tam vadāmi bhaggava, sunohi vacanam mama: 53.
- 20 2. Gāme vā yadi vāraññe sukham¹⁹ yatrādhigacchatī
 tañ janittam²⁰ bhavittam²¹ ca purisassa pajānato
 yamhi²² jīve tamhi²³ gacche, na niketahato siyā ti. 54.

Tattha janittam²⁴ me bhavittam me ti idam mama²⁵ jātathānañ idam mama vaṭṭhitatthānam²⁶, iti pañke avassayim ti iminā kāratena 'mbi²⁷ imasmiñ kaddame avassayim nipajjīti vāsan kappesin ti attho, ajjhobhavīti²⁸ adhibhavi vināsañ pāpesi, bhaggavā ti kumbhakārañ ālapati, kumbhakārānam hi²⁹ gottapaññatti³⁰ esā yadidam bhaggavā ti, sukhan ti kūyikacetasi kassādath³¹,

¹ Bi -ssanti. ² Bi adda saṁvacchare. ³ Bi bhavissatiti. ⁴ Bi bhijji. ⁵ Bi -gahapathāne. ⁶ Bi gahessamiti. ⁷ K khananto. ⁸ Bi mattika-. ⁹ Bi omits nañ. ¹⁰ Bi kuṭālena. ¹¹ K chattam. ¹² Bi ajjhabhavi. ¹³ K -kathā, Bi duppalañkatathā. ¹⁴ K chanittam. ¹⁵ K -tañ, Bi -tañ. ¹⁶ K yañhi. ¹⁷ K taribhi. ¹⁸ K chauittam, Bi dhanittam. ¹⁹ Bi omits mama. ²⁰ K idam mama jātathānañ, Bi idam vaṭṭhitatthānam. ²¹ so both MSS. instead of ahāñ? ²² Bi ajjhabhavīti. ²³ K gottañpaññatti. ²⁴ Bi -cetasikasukhasātāñ.

tañ janittam¹ bhavittam² cā 'ti tam jātatthānañ ca vajjhitañthānañ ca, jānittam bhāvittam³ ti dīghavasenāpi⁴ pāñho, so yev' attho, pajānato ti attħā-nathāñ kārañkārañam jānantassa, na niketahato⁵ siyā ti nikete ālayam katvā aññatra⁶ agantvā⁷ niketena hato, evarūpañ maraṇadukkham pāpito⁸ na bhaveyyā 'ti.

Evañ so Bodhisattena saddhim kathento kathento⁹ kālam akāsi. Bodhisatto tam gahetvā sakalagāmavāsino sannipātā-petvā te manusse ovadanto evam āha: „passath” imam kaccha-pām, aññesañ macchakacchāpānam mahānadim¹⁰ gamanakāle attano vasanañthāne ālayam chinditum asakkonto tehi saddhim¹¹ agantvā¹² mama mattikagahanañthānam¹³ pavisitvā nipajji, ath' assāhañ mattikam gāñhanto mahākuddālena piññhim bhinditvā mattikāpiñdam¹⁴ viya nañ¹⁵ thale pātesiñ, ayam attanā¹⁶ kata-kammam saritvā dvīhi gāthāhi paridevitvā kālam akāsi, evam esa attano vasanañthāne ālayam katvā maraṇapatto, tumhe pi¹⁷ mā iminā kacchapena sadisā ahuvattha¹⁸, ito paññāya ‘mayham rūpam mayham saddo mayham gandho mayham raso mayham potthabbo¹⁹ mayham putto mayham dhitā mayham²⁰ dāsadāsi-paricchedo²¹ mayham²² hiraññasuvannam ti tanhāvasena upabhoga-vasena mā ganhittha²³, ekako v' esa satto tīsu bhavesu parivatta-titi²⁴ evañ Buddhalihāya²⁵ mahājanassa ovādam adāsi. So ovādo sakala-Jambudipam²⁶ pattharitvā sattamattāni vassasahassāni atthāsi. Mahājano Bodhisattassa ovāde thatvā dānādīni puññāni katvā²⁷ saggapadam²⁸ püresi.

Satthā imam dhammadesanañ āharitvā saccāni pakāsetvā jātsakam²⁹ samodhānesi: (Saccapariyosāne so kuiaputto sotāpatti-phale patiññāsi) „Tadā kacchapo Ānando ahosi, kumbhakārako³⁰ pana nāham eyā” 'ti. Kacchapa-jātakam³¹.

¹ Bi jā-. ² K jānitam bhāvitan. ³ Bi -visenāpi. ⁴ Bi aniketa-. ⁵ Bi aññatta. ⁶ Bi agacechanto. ⁷ K pāpiño. ⁸ Bi only one kathento. ⁹ Bi passatha. ¹⁰ Bi -nadi. ¹¹ Bi āgamtvā, K āgantvā corr. to ag-. ¹² Bi mattikāya gahanañthānañ. ¹³ Bi mattika-. ¹⁴ Bi omits nañ. ¹⁵ Bi I²p attano. ¹⁶ Bi abutta. ¹⁷ so Bi I²p; K poññhabba. ¹⁸ Bi adds mātā mayham pitā mayham. ¹⁹ Bi dāsidāsa-, B²p dāsi mayham dāsa-. ²⁰ so B²p; K Bi omit mayham. ²¹ so K B²p; Bi gañhatha. ²² Bi buddhalihāya. ²³ Bi -dipe. ²⁴ Bi adds āyuhapariyosāne. ²⁵ I²p Bi saggapūram. ²⁶ Bi -kāro. ²⁷ Bi adds añhamam.

9. Satadhammadjātaka.

Tañ ca appan ti. Idam Satthā Jetavane viharanto ekavisativedham¹ anesanām ārabbha kathesi. Ekasmim hi kāle bahū bhikkhū vejjakammens² dutakammens pahenagamanena³ jaṅghapesa-⁴ nikena⁵ piṇḍapatipiṇḍenā⁶ ti evarūpāya ekavisativedhāya anesanāya jīvikām⁷ kappesū. Sā Sāketajātakē āvibhavissati. Satthā tesam tathā jīvikām kappanabhāvām nātvā „etarahi bahū bhikkhū anesanāya jīvikām kappenti⁸, te pana evam jīvikām kappetvā yakkhattā vā pe-tattā vā na muccissanti, dhuragonā⁹ hutvā¹⁰ nibbattissanti, niraye 10 patīsandhiṁ gahnissanti, etesām hitatthāya sukhatthāya attajjhāsayaṁ sakapatibhānam¹¹ ekam dhammañdesanām kathetum vatītati¹² bhikkhu-samghām sannipātāpetvā „na bhikkhave ekavisativedhāya anesanāya pacceyā uppādetabbā, anesanāya hi uppanno¹³ piṇḍapāto ādittalo-ha-gulasadiso halāhalavīśūpamo, anesanā hi nām' esā Buddhapaccekabuddha-¹⁵ sāvakehi garahitā patikutīthā¹⁴, anesanāya uppannām¹⁵ piṇḍapātam bhuñjantassa hi hāso¹⁶ vā somanassai vā n' atthi, evam uppanno hi piṇḍapāto mama sāsane candālassa¹⁷ uccitīthabhojanasadiso¹⁸, tassa paribhogo Satadhammadmāṇavassa¹⁹ candāluecītīthabhattaparibhogo²⁰ viya hotiti²¹ vatvā atītām āhari:

20 Atite Bārāṇasiyām Brahmadatte rajjam kārente Bodhisatto candālayoniyām nibbattitvā vayappatton kenacid eva karāniyena pātheyyatanḍule ca bhattapuṭān²² ca gahetvā maggām paṭipajji. Tasmim²³ kāle Bārāṇasiyām eko mānavo atthi Satadhammo nāma²⁴ udicca brāhmaṇamahāsālakule²⁵ nibbatto, so pi kenacid eva karāniyena tanḍule vā bhattapuṭām²⁶ vā agahetvā maggām paṭipajji. Te ubho pi mahāmagge samā-gacchimsu. Mānavo Bodhisattam „kimjātiko siti²⁷“ pucchi. So „aham²⁸ candālo“ ti vatvā „tvam kimjātiko“ ti mānavam²⁹

¹ so Bp; K ekavisati, Bⁱ ekavisatavitham. ² Bⁱ vajja-. ³ Bⁱ pahapa-, Bp pa-hinakammens. ⁴ K -pesanikena ⁵ Bⁱ -piṇḍakenā, Bp -paṭīpiṇḍenā. ⁶ both MSS. jīvitām. ⁷ K kappeti. ⁸ both MSS. dhūra-. ⁹ Bⁱ adds va. ¹⁰ Bⁱ Bp -bhānām. ¹¹ K uppanna. ¹² Bⁱ patikutīthā. ¹³ K uppanna. ¹⁴ Bⁱ tāso. ¹⁵ Bⁱ candāpessa. ¹⁶ K uccitītha-, Bⁱ uccitīthabhojanasadiso va. ¹⁷ K sanadhamma-. ¹⁸ Bⁱ candāla uccitītarutthaparibhogo, K candāluecītītha-. ¹⁹ Bⁱ -mūtañ. ²⁰ Bⁱ adds hi. ²¹ Bⁱ adds nāmena. ²² Bⁱ udicca-. ²³ Bⁱ bhattapabhuṭām corr. to bhattabhuṭām. ²⁴ K hañ. ²⁵ K mānavām, Bⁱ omits mānavam.

pucchi. So „aham udiccabrahmano¹“ ti vatvā „sādhu gacchāmā²“ ti ubho pi³ maggām agamāmīsu⁴. Bodhisatto pātarāsavelāya udakaphāsukatthāne nisiditvā hatthe⁵ dhovitvā bhattapuṭānī mocetvā māṇavām⁶ „bhattam bhuñjāhīti“ āha. „N’ atthi re⁷ caṇḍala mama bhattena attho⁸ ti. Bodhisatto „sādhū⁹“ ti puṭakabhattam¹⁰ uechittthām akatvā va attano¹¹ yāpanamattam aññasmīm paṇne pakkhipitvā puṭakam¹² bandhitvā ekamante¹³ ṭhapetvā bhuñjitvā pāṇiyam¹⁴ pivitvā dhotahattha-pādo taṇḍule ca sesabhattañ ca ādāya „gacchāma māṇavā¹⁵“ ti maggām paṭipajji. Te sakaladivasam gantvā sāyam ubho pi ekasmiṁ udakaphāsukatthāne¹⁶ nahātvā pacuttarīmīsu. Bodhisatto phāsukatthāne nisiditvā bhattapuṭānī¹⁷ mocetvā māṇavām anāpucchitvā¹⁸ bhuñjitum ārabhi. Māṇavo sakaladivasam maggagamanena kilanto chātajjhato¹⁹ „sace me bhattam das-sati bhuñjissāmīti“ olokento atthāsi. Itaro kiñci avatvā bhuñ-jat’ eva²⁰. Māṇavo cintesi: „ayañ caṇḍalo mayham avatvā va sabbañ bhuñjati, nippiletvā²¹ pindam gahetvā upariuechittthabhattam²² chaddetvā sesam bhuñjituñ vattatiti“²³. So tathā katvā uechittthabhattam²⁴ bhuñji. Ath’ assa bhuttamatte²⁵ „mayā attano jätigottakulapadesānam ananucchavikam²⁶ katañ, caṇḍälassa nāma me uechittthabhattam²⁷ bhuttan²⁸“ ti²⁹ balava-vippatisāro³⁰ uppajji, tāvad ev’ assa salohitabhattam mukhato uggacchi. So „appamattakassa³¹ vata me kārañā ananucchavikam kammam katan³²“ ti uppannabalavasokatāya paridevamāno pathamām gātham āha:

¹ K has instead of so ahām udiccabrahmano only brahmaṇo ahan. ² Bi omits ubbo pi. ³ Bi agamīsu. ⁴ Bi hattham. ⁵ Bi māṇava. ⁶ Bi kare. ⁷ Bi pū-. ⁸ Bi attanā. ⁹ Bi ekamantam. ¹⁰ Bi pāṇiyam. ¹¹ Bi udakaṭhāne. ¹² Bi -pūṭam. ¹³ Bi adds va. ¹⁴ K jātajjhato, Bi chātajjhato, Br chātattā. ¹⁵ K bhuñjaneva, Bi bhuñjato. ¹⁶ K nippiletvā, Bi nippilitvā. ¹⁷ K -uecīṭha-, Bi -uechitttha-. ¹⁸ Bi vattatiti. ¹⁹ Bi icchits-. ²⁰ K bhuttamanta. ²¹ Bi -ka. ²² K uecīṭha-. ²³ Bi bhuttanīti. ²⁴ Bi omits balava. ²⁵ Bi appamattassa.

1. Tañ ca appañ ca ¹ ucchiṭṭham ² tañ ca kicchena no ³ adā,
so 'haṁ brāhmaṇajātiko, yaṁ bhuttam ⁴ tam pi ⁵ uggetan
ti. 55.

Tatrāyam samkhepattho: yaṁ mayā bhuttam ⁶ tam appañ ca ucchiṭṭham ⁷
5 es, tañ ca no so candalo na attano ruciya adāsi ⁸, atha kho nippiliyamāno ⁹
kicchena kasirena adāsi, so 'haṁ parisuddhabrāhmaṇajātiko ten' eva me ¹⁰ yaṁ
bhuttam ¹¹ tañ pi ¹² saddhiṁ lobhitena uggetan ti.

Evaṁ mānavo paridevitvā „kim ¹³ dāni me evarūpam ana-
nucchavikām kammanā katvā jīvitena ¹⁴ 'ti araññam pavisitvā
10 kassaci attānam adassetvā ¹⁵ anāthamaranam patto ¹⁶.

Satthā imam atitam dassetvā „seyyathāpi bhikkhave Satadhamma-
mānavassa tam candālucchitthakam ¹⁷ bhuñjītvā ¹⁸ attano ayutta bojana-
bhuttattā ¹⁹ eva ²⁰ n' eva hāso na somanassam uppajji evam evaṁ ²¹
yo imasmim sāsane pabbajito anesanāya jīvikām kappento yathā laddha-
15 pacayam ²² paribhuñjati ²³ tassa buddhapatikuṭṭhāya ²⁴ garahitajīvi-
kāya ²⁵ jīvitabhāvato n' eva hāso na somanassam uppajjatiti" vatvā
abhisambuddho hutvā dutiyām gātham āha:

2. Evaṁ dhammam niramkatvā yo adhammena ²⁶ jīvati
Satadhammo va lābhena laddhena pi na nandatiti. 56.

20 Tattha dhamman ti ajīvaparisuddhisiladhammam ²⁷, niramkatvā ti ni-
haritvā ²⁸ chaṭṭetvā ²⁹, adhammenā 'ti ekavīsatiyā anesanasañkhātena miechā-
jīvena ³⁰, Satadhammo ti tassa nāmaṁ, Santadhammo ti ³¹ pi pāṭho, na nand-
atiti yathā Satadhammo mānavo candālucchitthakam ³² me laddhan ti tena
lābhena na nandati evam imasmim pi sāsane pabbajito kulaputto anesanāya
25 laddhan ³³ lābhāni paribhuñjanto na nandati na tuṣṭati, garahitajīvikāya ³⁴ jīvā-
miti domanassappatto va hoti, tasmā anesanāya jīvikām kappentassa Satadhamma-
mānavass' eva araññam pavisitvā anāthamaranam maritum varan ³⁵ ti.

¹ K appañtañ ca. ² K ucchiṭṭham. ³ Bi neva. ⁴ Bi bhuttam. ⁵ Bi tam tam.

⁶ Bi mahābhuttam. ⁷ K uechicciṭṭha corr. to ucchiṭṭha. ⁸ K omits adāsi. ⁹ K

-liyamāno, Bi nippiliyamāno. ¹⁰ Bi mayā. ¹¹ Bi bhuttam. ¹² Bi vāpi. ¹³ Bi

adds nu. ¹⁴ Bi adds vi. ¹⁵ K anāthamaranamato. ¹⁶ K -uccī-. ¹⁷ Bi bbiñ-
jītvā. ¹⁸ Bi -bhojanassa-. ¹⁹ Bi omits eva. ²⁰ Bi evameva. ²¹ K tathā laddha-

²² K -bhuñjiti. ²³ Bi -paṭi-, K -paṭikutṭhāsa. ²⁴ Bi garahita. ²⁵ K adhamme,

Bi dhammema. ²⁶ K -silāh-. ²⁷ Bi omits tiniharitvā. ²⁸ Bi chaṭṭetvā. ²⁹ K

adds pana. ³⁰ Bi omits ti. ³¹ K -uccīṭṭha-. ³² Bi laddha. ³³ Bi buddha-

garahita-. ³⁴ Bi vadān.

Evam Satthā imam¹ dhammadesanam desetvā² cattāri saccāni pakāsetvā jātakam samodhānesi: (Saccapariyosāne bahū bhikkhū setā-pattiphalādīni pāpumisū) „Tadā nāham eva cañḍālaputto ahośin” ti. Satadhammajātakan³.

10. Duddadajātaka.

5

Duddadam dadamānānan ti. Idam Satthā Jetavane viharanto gaṇadānam ārabba kathesi. Sāvatthiyām kira dve sahā-yakā kuṭumbiyaputtā⁴ chaodakaṁ saṁharitvā⁵ sabbaparikkbāradānam sajjetvā buddhapamukham bhikkhusaṅgham⁶ nimantetvā sattāham mahādānam pavattetvā sattame divase sabbaparikkhāre adāmsu. Tesu 10 gaṇajetṭhako Satthāram vanditvā⁷ ekamantam nisiditvā „bhante imasmin dāne bahudāyakāpi atthi appadāyakāpi, tesam sabbesam pi idam dānam mahāphalām hotu”⁸ ti dānam niyyādesi. Satthā „tumhehi kho upāsakā buddhapamukkhassa saṅghassa dānam datvā evam niyyāden-tehi mahākammāni kataṁ, porānakapāṇḍitāpi dānam datvā evam evam⁹ 15 niyyādesun” ti vatvā tena yācito atitām īhari:

Atite Bārāṇasiyām Brahmādatte rajjam kārente Bodhisatto Kāsiratthe¹⁰ brāhmaṇakule nibbattitvā vayappatto Takkasilām¹¹ gantvā sabbasippāni ugghanitvā gharāvāsam pa-haya isipabbajjaṁ pabbajitvā gaṇasatthā hutvā Himavanta- 20 padese¹² ciram vasitvā loṇambilasevanatthāya janapadacārikām¹³ caramāno Bārāṇasiṁ patvā rājuyyāne vasitvā punadivase dvāra-gāme sapariso¹⁴ bhikkhācāraṁ cari. Manussā bhikkhaṁ adāmsu. Punadivase Bārāṇasiyām cari. Manussā sampiyāyamānā bhikkhaṁ datvā gaṇabandhanena chandakaṁ saṁkaḍḍhitvā¹⁵ dānam¹⁶ 25 sajjetvā isiganassa mahādānam pavattayiṁsu. Dānapariyosāne gaṇajetṭhako evam eva vatvā iminā va niyāmena dānam niyyādesi. Bodhisatto „āvuso cittappasāde sati appakaṁ nāma dānam n’ attihī” vatvā anumodanaṁ karonto imā gāthā avoca:

¹ Bi idam. ² Bi dassetvā. ³ Bi adda navamāni. ⁴ Bi kuṭumpissamittā. ⁵ so Bi; K Bp saṅgharitvā. ⁶ K omits bhikkhu. ⁷ Bi parivanditvā. ⁸ Bi evameva. ⁹ Bi kāsi-karathē. ¹⁰ K -sīlāya, Bp -sīlam, Bi takkasīlāyah. ¹¹ Bi himavantappa-. ¹² Bi-kañ. ¹³ Bi sapariyo. ¹⁴ Bi Bp saṁharitvā.

1. Duddadamā dādamānānam dukkaram kamma¹ kubbataṁ asanto nānukubbanti, satam dhammo durannayo. 57.
2. Tasmā satañ ca asatañ ca nānā hoti itogati, asanto nirayam yanti, santo saggaparāyanā ti. 58.
- 5 Tathā duddadan ti dānam nāma lobhādidosavasikehi apanditehi dātum na sakka, tasmā duddadan ti vuucati, tahi dadamānānah kubbantū tad eva dānam kammāni sabbehi kātum na sakka ti dukkaram tahi kurumānānah, asanto ti apanditā bālā, nānukubbantīti tam kammazā nānukaronti, satam dhammo ti paññitānām sabbhāvo, dānam sandhāy' etam vuttam, durannayo ti phala-sambandhavasena dujjāno, evarūpasa dānassa evarūpo phalavipāko hotiti² duranubodho apī³ ca durannayo ti durabhidigamo⁴, apanditehi dānam datvā dānaphalaṁ nāma laddhūni na sakka⁵ ti pi atthe, nānā hoti itogatīti ito cavitvā para-lokāni gacchanti uāpi patisandhigahayām⁶ nānā hoti, asanto nirayam yantīti apanditā dussilā dānarūpiatvā sīlāni arakkhitvā nirayāni gacchanti, santo saggaparāyanā ti paññitā pana dānarūpiatvā sīlāni rakkhitvā uposathakammāni katvā⁷ tini sucaritāni pūrsvā saggaparāyanā honti, mahantaṁ saggasukhassam-pattīni anubhavantīti.
- 10 15 nibbattetvā aparihīnajjhāno brahmalokupago⁸ abosi.

Evaṁ Bodhisatto anumodanāni katvā cattāro vassike māse tatth' eva vasitvā vassatikkame Himavantaṁ gantvā jhānāni⁹ nibbattetvā aparihīnajjhāno brahmalokupago⁸ abosi.

Satthā imāni desanāni¹⁰ āharitvā jūtakāni samodhānesi: „Tadā isigāno¹¹ Buddhaparisā ahosi¹², gaṇasatthā panna aham evā¹³ 'ti. Duddadajātakam¹⁴. Kalyāṇadhammavaggo tatiyo.

4. ASADISAVAGGA.

1. Asadisajātaka.

Dhanugagaho Asadiso ti. Idam Satthā Jetavane viharante mahānekkhammāni¹⁵ ārabhabha kathesi. Satthā „na bhikkhave Tathāgato idānī¹⁶ eva mahābhinnikkhamanāni nikkhanto, pubbe pi setacchattām pahānya nikkhanto yevā¹⁷ 'ti vatvā atītanā ābāri:

¹ Bi kammām. ² Bi adds durannayo. ³ Bi pi. ⁴ Bi durādhigamo. ⁵ Bi sakko. ⁶ Bi -gaṇhanām? ⁷ Bi karitvā. ⁸ Bi jhānāni. ⁹ Bi -ku-. ¹⁰ Bi dhammasesanāni. ¹¹ Bi -yā. ¹² Bi abesuh. ¹³ K duddajātakam, Bi dudadajātakam dasanāni. ¹⁴ Bi mahābhinnikkhamanāni.

Atite Bārāṇasiyam Brahmadatte rajjaṁ kārente Bodhisatto tassa aggamahesiya kucchismim' patisandhim ganhi. Tassa sotthinā jätassa¹ nāmagahañadivase Asadisakumāro ti nāmaṁ akāṁsu. Ath' assa² ādhāvitvā³ paridhāvitvā vicaraṇakāle⁴ añño puññavā satto deviyā kucchimhi pati-sandhim gaṇhi. Tassa sotthinā jätassa⁵ nāmagahañadivase Brahmadattakumāro ti⁶ nāmaṁ akāṁsu. Tesu Bodhisatto solasavassakāle Takkasilām⁷ gantvā disāpāmokkhassa ācariyassa santike tayo vede⁸ atthārasa sippāni ca ugganhitvā issāsasippe asadiso hutvā Bārāṇasiṁ paccāgami. Rājā kālam⁹ kurumāno „Asadisakumārassa rajjaṁ datvā Brahmadattassa oparajjaṁ¹⁰ dethā¹¹ 'ti vatvā kālam akāsi. Tasmin kālakate¹² Bodhisatto attano¹³ rajje diyyamāne¹⁴ „mayhaṁ rajjen' attho n' atthiti¹⁵" patikkhipi. Brahmadattam rajjena abhisincīṁsu. Bodhisatto „mayhaṁ yasena¹⁶ attho n' atthiti¹⁷" kiñci¹⁸ pi na icchi. Ka-nitthe rajjaṁ kārente pakatiyā va¹⁹ rājākāren' eva²⁰ vasi²¹. Rājapādamūlikā „Asadisakumāro rajjaṁ patthetīti" vatvā rañño santike Bodhisattam paribhindiṁsu. So pi tesam vacanam gahetvā paribhinnacitto „bhātarām²² me gaṇhathā²³" 'ti manusse payojesi. Ath' eko Bodhisattassa atthacarako²⁴ tam kāraṇam²⁵ Bodhisattassa ārocesi. Bodhisatto kaniṭṭhabhātikassa kujjhitvā añnam raṭṭham gantvā „eko dhanuggaho āgantvā rājadvāre ṭhito²⁶" ti rañño ārocāpesi. Rājā „kittakan bhogaṁ icchatīti²⁷" pucchi. „Ekasaiñvaccharena satasahassan²⁸" ti. „Sādhu, āgacchatū²⁹" 'ti. Atha naṁ āgantvā samipe ṭhitam pucchi: „tvam dhanug-gaho³⁰" ti. „Ama devā³¹" 'ti. „Sādhu, maiṁ upaṭṭhahassū³²" 'ti. So³³ tato paṭṭhāya rājānaṁ upaṭṭhahati³⁴. Tassa paribbayam

¹ Bi kucchimhi. ² Bi tattha sotthinā jätattā tassa. ³ Bi tassa instead of athassa. ⁴ Bi adhāvitvā. ⁵ Bi vivarata-. ⁶ Bi titissa. ⁷ Bi takkasilāyam. ⁸ Bi bede. ⁹ Bi rājakulam. ¹⁰ Bi uparajjan. ¹¹ Bi kālakate. ¹² Bi no. ¹³ K diyyamāne, Bi diyyamānenā. ¹⁴ Bi rajjenattho ti. ¹⁵ Bi rajjenā. ¹⁶ Bi kiñcā. ¹⁷ Bi BP ca. ¹⁸ K sanākāreṇeva. ¹⁹ Bi BP vasati. ²⁰ Bi -ram. ²¹ Bi attācariyako. ²² K omits bodhisattassa. ²³ Bi kittakanā sokārī icchasi. ²⁴ Bi omits sata. ²⁵ Bi adds si. ²⁶ Bi rañña. ²⁷ Bi upaṭṭhahi.

diyyamānam disvā „atibahulam labhatīti“ porānakadha-nuggahā ujjhāyimśu. Ath' ekadivasam rājā uyyānam gantvā maṅgalasilapāttasamīpe sānipākāram parikkhipāpetvā ambarukkhamūle mahāsayane nipanno uddham olokento rukkhagge
 5 ekam ambapiṇḍim disvā „imam na sakka abhirūhitvā gaṇhitun“ ti dhanuggahe pakkosāpetvā „imam ambapiṇḍim sarena chinditvā pātetum sakkhissathā“ 'ti āha. „Na etam² deva amhākam garu³, devena pana⁴ amhākam⁵ bahuvāre⁶ kammati dīthapubbam, adhunā āgato⁷ dhanuggaho amhehi bahukataram⁸
 10 labhati, tam pātāpethā“ 'ti. Rājā Bodhisattam pakkosāpetvā „sakkhissasi tāta etam pātetun“ ti pucchi. „Ama mahārāja, ekam okāsam labhamāno sakkhissāmīti“. „Katarokāsan“ ti.
 „Tumhākam sayanassa antokāsan⁹“ ti. Rājā sayanam harāpetvā¹⁰ okāsam kāresi. Bodhisattassa hatthe dhanum n' atthi,
 15 nivāsanantare¹¹ sannayhitvā vicarati¹², tasmā¹³ „sāniṁ laddhum vaṭṭatīti“ āha. Rājā „sādhū“ 'ti¹⁴ sāniṁ āharāpetvā parikkhipāpesi. Bodhisatto antosāniyam pavisitvā uparinivatthasetavattham haritvā¹⁵ ekam rattapataṁ nivāsetvā kaccham bandhitvā ekam rattapataṁ udare bandhitvā pasibbakato sandhiyuttam
 20 khaggam niharitvā vāmapasse¹⁶ sannayhitvā suvannakañcukam¹⁷ paṭimūñcitvā cāpanāli¹⁸ pitthiyam sannayhitvā sandhiyuttaṁ¹⁹ mendakamahādhanuṁ²⁰ ādāya pavālavāṇṇam jiyan²¹ āropetvā unhīsaṁ sīse paṭimūñcitvā tikhinākhurappaṁ²² nakhehi parivattayamāno sāniṁ²³ dvidhā katvā paṭhavim phāletva²⁴
 25 alamkatanāgakumāro viya nikhamitvā saraṁ khipanaṭṭhanam gantvā khurappaṁ sannayhitvā rājānam āha: „Kiṁ mahārāja etam ambapiṇḍam²⁵ uddham ārohanakandena pātemi udāhu adho

¹ Bi -bahuṁ. ² Bi taṁ. ³ Bi guru. ⁴ Bi omits pana. ⁵ Bi ambe. ⁶ K bahuṁ vāre. ⁷ Bi adhunāgato. ⁸ Bi BP bahutaram. ⁹ so Bi BP; K atthatokāsan. ¹⁰ Bi phārāpetvā. ¹¹ Bi nivāsanare thanum. ¹² Bi vicarita. ¹³ so BP; K tasmām, Bi sā. ¹⁴ K omits rājā sādhū ti. ¹⁵ Bi uparinivatthaṁ niharitvā. ¹⁶ Bi vāmas-sena. ¹⁷ K -kanḍukam. ¹⁸ so Bi; BP cāpanāli, K āvāpanāliyam. ¹⁹ Bi yotta. ²⁰ Bi mendika-. ²¹ Bi vanṇi jayati. ²² Bi -rappa. ²³ Bi sālītvā. ²⁴ K phāle-tvā. ²⁵ so all three MSS.

orohanakandēna¹ 'ti. „Tāta, bahū mayā ārohanakandēna pātentā ditthapubbā, orohanakandēna pana pātentā mayā na ditthapubbā, orohanakandēna pātehīti“. „Mahārāja, idam kandam dūram ārohissati, yāva Cātummahārājikabhavanā² tāva gantvā sayam orohissati, yāv' assa³ orohanān tāva⁴ tumhehi adhvāsetum vattatīti⁵. Rāja „sādhū⁶ 'ti sampaṭicchi. Atha nam puna āha: „Mahārāja, idam kandam pana⁷ ārohamānam ambapindīvantam yāvamajjhām kantamānam ārohissati⁸, orohamānam kesaggamattam pi ito vā etto vā agantvā⁹ odhiyām ūeva patitvā ambapindīm gahetvā otarissati, passa mahārāja¹⁰ 'ti vegam janetvā kandam khipi. Tam kandam ambapindīvantam yāvamajjhām kantamānam abhirūhi¹¹. Bodhisatto „idāni nam¹² kandam yāva Cātummahārājikabhavanām gataṁ bhavissatīti¹³ ūnatvā pathamānam khittakandato adhikataram¹⁴ vegam janetvā anānam kandam khipi. Tam gantvā purimakandapūnikhe paharitvā ni vattitvā sayam Tāvatiṁsabhavanām abhirūhi¹⁵. Tattha nam devatā aggahesū. Nivattanakandassa¹⁶ vātarū¹⁷ chindan saddo¹⁸ asanisaddo viya ahosi. Mahājanena „kiṁsaddo eso¹⁹ ti vutte Bodhisatto „nivattanakandassa saddo²⁰ 'ti vatvā attano attano sarire kandassa patanabhayaṁ²¹ ūnatvā²² bhītatasitam mahājanām „mā bhāyathā²³ 'ti assāsetvā „kandassa bhūmiyām patitum na dassāmiti²⁴ āha. Kandam otaramānam kesaggamattam pi ito vā etto vā agantvā²⁵ odhiyām²⁶ ūeva patitvā ambapindīm chindi. Bodhisatto ambapindīyā ca kandassa ca bhūmiyām patitum adatvā ākāse va²⁷ sampaṭicchanto ekena hatthena ambapindīm ekena²⁸ kandam aggahesi. Mahājano²⁹ tam acchariyām disvā „na no evarūpān ditthapubban³⁰ 'ti mahāpurisām

¹ Bi -nām, ² Bi tāvassa. ³ Bi omits tāva. ⁴ Bi vattibhuti. ⁵ Bi kanda dūram.

⁶ Bi abhirūyhissati. ⁷ so Br; K Bi ḍag-. ⁸ Bi abhirūhi. ⁹ Bi omits nām. ¹⁰ K adhikaranām. ¹¹ K -ruhi, Bi -rūyhi. ¹² Bi nivattakanḍassa. ¹³ Bi vāti.

¹⁴ Bi chandans-. ¹⁵ K patanabhāvan, Bi pathanabhayena. ¹⁶ Bi omits ūnatvā.

¹⁷ Bi bhāyitthā. ¹⁸ K Bi ḍag-. ¹⁹ Bi -yañ. ²⁰ Bi yeva. ²¹ Bi adds hatthena.

²² Bi -janā.

pasamsati¹ unnadati² appotheti³ aṅguliyo vidhūnati⁴, celukkhe-
 pasahassāni⁵ pavattanti⁶. Rājaparisāya tutṭhapahaṭṭhāya⁷ Bo-
 dhisattassa dinnadhanam koṭimattam ahosi. Rājāpi 'ssa dhana-
 vassam⁸ vassanto viya ca⁹ bahu¹⁰ dhanam mahantañ ca yasañ¹¹
 5 adāsi. Evañ Bodhisatte¹² tenna¹³ raññā sakkate¹⁴ garukate¹⁵
 tattha vasante „Asadisakumāro kira Bārāṇasiyām n' atthiti¹⁶
 satta rājāno āgantvā Bārāṇasiṁ¹⁷ parivāretvā „rajjaih vā detu¹⁸
 yuddham vā“ ti rañño paññam pesesum. Rājā marañabhyaya-
 bhito „kahañ¹⁹ me bhātā vasatiti²⁰ pucchitvā „ekam sāmanta
 10 rājānam²¹ upatṭhahatiti²² sutvā „mama bhātike anāgacchante
 mayham jīvitam n' atthi, gacchatha, tassa²³ mama vacanena
 pāde vanditvā khamāpetvā gaṇhitvā²⁴ āgacchathā“ ti dūte pā-
 hesi. Te gantvā Bodhisattassa tañ pavattim ārocesuñ²⁵.
 Bodhisatto tañ rājānam āpuchitvā Bārāṇasiṁ paccāgantvā
 15 rājānam „mā bhāyiti²⁶ samassāsetvā kande akkharāni chinditvā
 „ahañ Asadisakumāro āgato, ahañ ca²⁷ ekañ kandam khi-
 panto sabbesam vo jīvitam harissāmi, jīvitenā atthikā²⁸ palā-
 yantā²⁹“ ti attālakē thatvā³⁰ sattannam rājūnam³¹ bhuñjantānam
 kañcanapātimakule³² yeva kandam pātesi. Te akkharāni disvā
 20 marañabhyayabhitā sabbe va³³ palāyiñsu. Evarñ Mahāsatto
 khuddakamakkhikāya pivanamattam³⁴ pi lohitam anuppādetvā
 satta rājāno palāpetvā kanīthabhātaram³⁵ oloketvā³⁶ kāme pa-
 hāya isipabbajjañ pabbajitvā abhiññā ca samāpattiyo ca nibbatte-
 tvā jīvitapariyosüne brahmalokūpago ahosi.

1. Bī -santi. 2. Bī -danti. 3. Bī spātentī. 4. Bī vidhunanti. 5. K celukbepa-,
 Bī velukkhepa-. 6. Bī pavattento. 7. Bī tattha pahaṭṭhāya. 8. Bī ghanavassanā.
 9. Bī omits ea. 10. Bī bahu. 11. Bī yasañ. 12. both MSS. -ito. 13. K omits
 tena. 14. K sakata. 15. Bī nagaram. 16. Bī deus. 17. Bī kuhi. 18. Bī mahantam
 rājānam. 19. K gacchathassa. 20. Bī kaṇītivā? 21. Bī ārocayisuñ. 22. so BP; Bī ti
 ahañhi, K aññam. 23. Bī attikā. 24. K -tu, Bī -ta. 25. Bī thatvā. 26. so Bī Rp;
 K rājūnam. 27. so K Rp; Bī kañcapātimā-. 28. K omits va. 29. K pivanamattam,
 Bī pivanamattam. 30. both MSS. kanītha-. 31. K apaloketvā.

Satthā „evam bhikkhave Asadisakumāro satta rājāno palāpetvā vijitasāṅgamo¹ isipabbajjam pabbajito“ ti abhisambuddho hutvā imā gāthā avoca:

1. Dhanuggaho Asadiso rājaputto mahabbalo
dūrepāti² akkhanavedhi³ mahākāyappadālano⁴. 59. 5
2. Sabbāmitte rāṇam kātvā na ca kiñci vihethayi,
bhātarām sothiim kātvāna⁵ saññamām⁶ ajjhupāgamīti. 60.

Tattha Asadiso ti na kevalam nāmen' eva balaviriyapaññāhi pi asadiso va, mahabbalo ti kāyabalaena pi nāpabalaena⁷ pi mahabbalo, dūrepātiitī yāva Cātummahārājikabhavañā Tāvatīnsabbhavañā ca kandam pesetuh samaththatāya 10 dūrepāti⁸, akkhanavedhiitī⁹ avirādhitavedhi¹⁰, atha vā akkhapām¹¹ vuceati vijju, yāva ekā vijju niceharati¹² tāva ten' obhāsena satiññāhvare kandāni gahe-tvā vijjhātiti¹³ akkhanavedhi¹⁴, mahākāyappadālano¹⁵ ti mahante kāye padāleti, cammakāyo¹⁶ dārukāyo lohakāyo ayakāyo¹⁷ vālukakāyo¹⁸ udakakāyo phalakākāyo¹⁹ ti ime sattā hāyā nāma, tattha añño cammakāyapadālano²⁰ mahisacummām 15 vinivijjhāti²¹ yeva, añño atthāngulabalālām²² udumbarapadaram caturañgula-balālām²³ ssanapadaram vinivijjhāti²⁴, so pana phalakasatam²⁵ pi ekato bad-dhami vinivijjhāti, tathā²⁶ dvañgulabalālām²⁷ tambalohapāttam²⁸ añgulabalālām²⁹ ayapāttam³⁰, vālukasakañṭassa³¹ padarasakatassa palālasakatassa vā pacchābhūgena³² 20 kandam pavesetvā purebhāgena abhipāteti pakatiyā uade catuusabhatthānam kandam peseti³³ thale atthasabbhan ti, evam imesām sattannām mahākāyānāti padā- 25 lanato mahākāyappadālano³⁴, sabbāmitte ti sabbe amitte rāṇam³⁵ kātvā palāpesīti³⁶ attho, na ca kiñci vihethayiti³⁷ ekam pi na vihethesi³⁸, avihethayanto³⁹ yeva pana tehi saddhim kāndapesanen' eva rāṇam⁴⁰ kātvā, saññamām⁴¹ ajjhupāgamīti silasaññamām⁴² pabbajjam⁴³ upagato. 25

¹ K vijitasāṅgamo, Bⁱ jivitasāṅgamo. ² K -pati, B^p -pāti, Bⁱ -pāti. ³ K akkhan-vedhi, Bⁱ akkhanavethi, B^p akkhanavedhi. ⁴ K -lato, Bⁱ mahokāyapadālino, B^p mahākāyappadālino. ⁵ Bⁱ kātvā. ⁶ K saññamām, Bⁱ sañhyamām. ⁷ K nāna-, Bⁱ pañña-. ⁸ K Bⁱ B^p pāti. ⁹ K akkhana-, Bⁱ akkhanavethi. ¹⁰ K B^p -vedhi, Bⁱ avirādhavethi. ¹¹ K akkhānam, Bⁱ akkhānam. ¹² K niceharati. ¹³ so B^p; K Bⁱ vijjhātiti. ¹⁴ K akkhanavedhi, Bⁱ akkhanavethi. ¹⁵ Bⁱ mahākāyappadālino, B^p mahākāyappadālino. ¹⁶ K camahākāyo. ¹⁷ Bⁱ ayakāyo. ¹⁸ K vālukakāyo, Bⁱ vāli-akāyo. ¹⁹ Bⁱ phalālakāyo. ²⁰ K -padālino, Bⁱ -padālento. ²¹ Bⁱ cammati pi vijhati. ²² Bⁱ -cammānīti. ²³ Bⁱ vinijjhāti. ²⁴ Bⁱ tathañgu-. ²⁵ K -lambhabalām. ²⁶ Bⁱ vijhati. ²⁷ Bⁱ kaphalakasatam. ²⁸ Bⁱ kathā. ²⁹ Bⁱ atthāngulapalam. ³⁰ so B^p; K na olohapaddham, Bⁱ sampalohapāttam. ³¹ Bⁱ athāngula-. ³² K -paddham. ³³ K vālu-, Bⁱ vālukasakañṭa. ³⁴ paccañbhāge. ³⁵ K pesesi, Bⁱ peseti, B^p pa-veseti. ³⁶ Bⁱ -yapadālino, B^p -yappadālino. ³⁷ K rāṇab. ³⁸ Bⁱ adds ti yuddham kātvā. ³⁹ K adds ca. ⁴⁰ K vihetha-. ⁴¹ K vibethesi. ⁴² K avibetha-. ⁴³ K saññamām, Bⁱ sañhyamām. ⁴⁴ K -sañña-, Bⁱ -sañhya-. ⁴⁵ K paddhajjati.

Evam Satthā imam dhammadesanaiñ āharitvā jātakam samodhānesi:
,,Tadā kaniñhabhātā Ānando ahosi. Asadisakumāro pana sham evā”
ti. Asadisajātakam¹.

2. Sañgāmāvacarajātaka.

5 Sañgāmāvacaro sūro ti. Idam Satthā Jetavane viharanto Nandattherām² ārabba kathesi. Satthari hi pathamagamanena Kapilapurañ gantvā kaniñhabhātikam Nandañ rājakumārañ pabbājetvā Kapilapurā nikkhamma anupubbena Sāvatthim gantvā viharante³ āyasmā Nando⁴. Bhagavato⁵ pattaiñ ādāya Tathāgatena saddhiñ gehā nikkh⁶ manakāle „Nandakumāro kira Satthārā saddhiñ gacchatīti“ sutvā adžhullikhitehi⁷ kesehi⁸ vātapānantareñ oloketvā „tuvatañ kho⁹ ayya-putta āgacecheyyāsīti“ idam Janapadakalyāniyā¹⁰ vuttavacanaiñ¹¹ anussaranto, ukkanthito¹² anabhirato uppāñduppandukajāto dhamani-santhatagatto¹³ ahosi. Satthā tassa tam pavattim ūtavā „yan¹⁴ nūnā-¹⁵ ham Nandañ arahatte patitthapeyyan“ ti cintetvā tassa vasanaparive-pañ¹⁶ gantvā paññattasane nisinno¹⁷ „kacci Nanda imasminii sāsane abhiramasīti¹⁸“ pucchi. „Bhante Janapadakalyāniyā¹⁹ paṭibaddhacitto hutvā nābhiramāmīti“. „Himavantacārikañ gatapubbo si Nandā“²⁰ ti. „Na gatapubbo bhante“²¹ ti. „Tena hi gacchāmā“²² ti. „N’ atthi me²³ bhante iddhi, kath’ āham²⁴ gamissāmīti“. Satthā „nhām²⁵ tam Nanda mama idhibalena nessāmīti“ theram hatthe gahetvā ākāsan pakkhanto antarāmagge ekam²⁶ jhāmakkhettam dassetvā jhāmakhañuke²⁷ nisinnañ chinnanāsanūnguñtham²⁸ jhāmalomam²⁹ chinnachavim³⁰ tacamattam³¹ lohitapalikunthitam³² ekam makkatiñ dassesi. „Passasi no³³ Nanda etam makkatiñ“³⁴ ti. „Ama bhante“³⁵ ti. „Sutthu paccakkham karo hiti“. Atha nam gahetvā satthiyojanikam³⁶ Manosilātalām Anotattadahādayo sattamahāsare³⁷ pañcamahānadiyo Suvañnapabbata-Rajatapabbata-Manipabbata-patimanditam anekasatarāmaneyyakam Himavantapabbatā ca dassetvā „Tāvatinisabhavanan te Nanda ditthapubban“³⁸ ti pucchitvā

¹ Bi adds pathamath. ² K ānanda-. ³ Bi -to. ⁴ Bi āyasmā Ānando, K āyasmāto nandassa. ⁵ K omits bhagavato. ⁶ Bi adžhuli-, Bp adžhalli-. ⁷ Bi omits kesehi. ⁸ K tuvatañko. ⁹ K -niyā, Bi -niyā. ¹⁰ Bi -nām. ¹¹ K ukkanthito, Bi ukkattito. ¹² Bi vamanissandhatagatto. ¹³ Bi yan. ¹⁴ Bi omits vasana. ¹⁵ Bi nisiditvā. ¹⁶ Bi atramāsīti. ¹⁷ Bi kathayam. ¹⁸ Bi ahan. ¹⁹ Bi eka. ²⁰ K jhāmakhañuke. ²¹ Bi chinnakayupanāsanūnguñtha ²² K jhāmaloca. ²³ K chavim, Bi Bp chinnachavi. ²⁴ K - tacamatta, Bp cammamattā. ²⁵ K omits lohita, Bi lohitapatikunti-tash, Bp -palikuntitam. ²⁶ Bi Bp omit no. ²⁷ Bi chathi-. ²⁸ Bi -sarā.

„na ditthapubbam bhante“ ti vutte „ehi Nanda, Tāvatiṁsabhabanam te dassessāmīti¹“ tattha netvā Pañḍukambalasilāsane² nisidi. Sakko devarājā dvīsu devalokesu devasaṅghena saddhim āgantvā vanditvā ekamantam nisidi. Addhatiyakoṭisamkhā tassa³ paricārikā⁴ pañcasatā ca kakuṭapādā⁵ devaccharāpi āgantvā vanditvā ekamantam nisidimis. 5 Satthā āyasmuntam Nandam tā pañcasatā accharā kilesavasena punap-puna olokāpesi. „Passasi Nanda imā kakuṭapādiniyo⁶ accharāyo“ ti. „Āma bhante“ ti. Kin nu kho⁷ etā sobhanti udāhu Janapadakalyāṇīti⁸. „Seyyathāpi bhante Janapadakalyāṇīn upanidhāya⁹ sā pa-luṭhamakkati¹⁰ evam eva imā¹¹ upanidhāya Janapadakalyāṇīti“. 10 „Idāni kiṁ karissasi Nandū“ ti. „Kiṁ kammaṁ katvā bhante imā accharā labbantiti“. „Samāṇadhammam katvā bhante imā accharā labbantiti“. „Samāṇadhammam katvā ti sace me bhante imāsām¹² paṭīlābhāya¹³ Bhagavā pāṭībhogo hoti aham samāṇadhammam karissā-mīti“. „Karohi Nanda, ahan te¹⁴ pāṭībhogo“ ti. Evam thero deva-saṅghamajhe¹⁵ Tathāgataṁ pāṭībhogam gahetvā „mā bhante atipa-pāñcam¹⁶ karotha, etha gacchāma, aham samāṇadhammam karissāmīti“ āha. Satthā tam¹⁷ ādaya Jetavanam¹⁸ eva paccāgami. Thero samāṇadhammam kātum ārabhi. Satthā dhammasenāpatiṁ āmantetvā „Sāri-putta, mayhāni kaniṭṭhabhātā Nando Tāvatiṁsadevaloke devasaṅghassa 20 majhe devaccharānam kāraṇā maiṁ pāṭībhogam aggahesīti“ tassa ācikkhi. Eten¹⁹ upāyena Mahāmoggallānattherassa Mahākassapatthera-ressa Anuruddhattherassa dhammabhaṇḍāgārika-Ānandattherassā ti asitiyā mahāsāvakānam yebhuyyena ca²⁰ sesabhikkhūnam ācikkhi. Dhammasenāpati Sāriputtathero Nandattheram²¹ upasamkamitvā „sac-25 cani kira tvām āvusō Nanda Tāvatiṁsadevaloke devasaṅghassa majhe devaccharā labhanto ‘samāṇadhammam karissāmīti’ Dasabalaṁ pāṭībhogam ganhitī“ vatvā „nanu evam sante tava brahmaçariyavāso mātugāmasannissito²² kilesaṇṇissito²³, tassa te itthīnām atthāya sa-māṇadhammam karontassa²⁴ bhatiyā²⁵ kammam karontena kammakārena 20

¹ Bi dassayissāmīti. ² Bi -kampalamīlātale. ³ Bi tāyaparisāya. ⁴ Bi paricāritā. ⁵ Bi kukkanṭapādiniyo, Bp kukkanṭapādaniyo. ⁶ Bi kukkanṭapādīnayo, Bp kukkanṭapādā-niyo. ⁷ Bi kiṁ kho. ⁸ K -nīdhī. ⁹ Bi omits janapada- - -dhāya. ¹⁰ Bi Bp pa-luṭhamakkati. ¹¹ Bi imāsām. ¹² Bi imāsām. ¹³ Bi paṭīlābhātāya. ¹⁴ Bi nandamahante. ¹⁵ Bi -saṅghāssamajhe. ¹⁶ Bi aticāpāñcam. ¹⁷ K naṁ. ¹⁸ K -nam. ¹⁹ Bi teneva. ²⁰ Bi omits ca. ²¹ Bi nandam. ²² K -sannisino, Bi sanis-sito. ²³ Bi kilesiko. ²⁴ so Bp; K Bi omits samāṇa - - - karontassa. ²⁵ Bi gatiyā.

saddhiṁ kiṁ nānākaraṇan¹ ti theram lajjāpesi nittejam akāsi. Eten' upāyena sabbe pi asītimahāsāvakā avasesabhikkhū ca tamī āyasmantam lajjāpayiimsu. So „ayuttam vata me katan² ti hiriya³ ca' ottappena ca viriyam dalham pagganhītvā vipassanam vadḍhento arahattam patvā

5 Satthānām⁴ upasamikamitvā „aham⁵ bhante Bhagavato paṭissavam muñ- cāmiti⁶ āha. Satthāpi „yadā tvam Nanda arahattam patto tadā yevā- ham paṭissavā mutto⁷ ti āha. Etam attham vīditvā dhammasabhāyan bhiikkhū kathaṁ samutthāpesum: „yāva ovādakkhamo rāyaṁ āvuso Nandatthero ekovāden⁸ eva hirottappam paccupatthāpetvā samanadham- 10 maṁ katvā⁹ arahattam patto¹⁰ ti. Satthā āgantvā „kāya nu 'ttha bhik- khave etarahi kathāya sannisinnā¹¹ ti pucchitvā „imaya nāmā¹² ti vutte „na bhikkhave idān¹³ eva, pubbe pi Nando ovādakkhamo yevā¹⁴ ti vatvā atitam āhāri:

Atite Bārāṇasiyam Brahmadata te rajjam kārente
 15 Bodhisatto hatthācariyakule nibbattitvā vayappatto hatthā- cariyasippe nipphattim patto ekam Bārāṇasirañño sapattarājā- nam upaṭṭhāsi. So tassa mañgalahatthim susikkhitam katvā sikkhāpesi. Rājā¹⁵ „Bārāṇasirajjam gāhissāmiti¹⁶ Bodhisattam gahetvā mañgalahatthim āruya mahatiyā senāya Bārāṇasim
 20 gantvā parivāretvā „rajjam vā detu¹⁷ yuddham vā¹⁸ ti rañño pannam¹⁹ pesesi. Brahmadata „yuddham dassāmiti²⁰ pākāra- dvāraṭṭalakagopuresu²¹ balakāyam āropetvā²² yuddham adāsi. Sapattarājā mañgalahatthim vammetvā²³ sayam pi vammam²⁴ paṭimūcītvā hatthikkhandhagato tikhinamkusaṁ ādāya „naga-
 25 raṁ bhinditvā²⁵ paccāmittam jīvitakkhayaṁ²⁶ pāpetvā rajjam hatthagatam²⁷ karissāmiti²⁸ hatthim nagarābhīmukham pesesi. So unhakalalāni²⁹ c' eva yantapāsāne³⁰ ca nānappakārāni ca paharaṇāni vissajjente³¹ disvā marañabhayabhitō upasamikami-
 tum³² asakkonto paṭikkami. Atha nam hatthācariyo upasamikamitvā „tāta tvam sūro saṅgāmāvacaro, evarūpe³³ thāne

¹ Bi omits ca. ² K omits satthāram. ³ Bi svāharī. ⁴ K ūatvā? ⁵ Bi so rājā.

⁶ Bi dentu. ⁷ K pannam, Bi omits pannam. ⁸ K -pureśi, Bi -pūresu.

⁹ Bi āharāpetvā. ¹⁰ Bi dhammena chādetvā, BP cammena chādetvā. ¹¹ Bi cam- māsh. ¹² Bi bhanditvā. ¹³ Bi -ya. ¹⁴ Bi tatthamgatam. ¹⁵ so Bi BP; K -lādīni.

¹⁶ K sattapāsāne. ¹⁷ Bi visajjante. ¹⁸ K -mitvā. ¹⁹ K -po nāma,

paṭikkamanam nāma tuyhañ nānucchavikan¹ ti vatvā hatthim ovadanto² imā gāthā avoca:

1. Saṅgāmāvacaro sūro balavā iti vissuto
kin³ nu toraṇam āsajja paṭikkamasi⁴ kuñjara. 61.
2. Omadda khippam paligham esikāni ca abbaha⁵,
toraṇāni pamadditvā khippam pavisa kuñjara⁶ ti. 62.

Tattha iti vissuto ti tāta tvañ pavattasampaharam⁷ saṅgāmam⁸ madditvā avacaraṇato saṅgāmāvacaro thirahadayatāya sūro thāmasampattiya balañ ti evati vissuto paññāto⁹ pākato, toraṇam āsajja¹⁰ ti nagaradvārasaṅghatām¹¹ patvā, patikkamasiti kin¹² nu kho osakkasi¹³, kena kāraṇa nivattasiti, 10 omaddā ti avamadda adho pātaya¹⁴, esikāni ca abbahā¹⁵ ti nagaradvāre sojasaratanam attharatanam¹⁶ bhūmiyam pavesetvā niecalanī katvā nikhātā esikatthambhā honti, te khippam uddharatha¹⁷ cā¹⁸ ti ānāpeti¹⁹, toraṇāni madditvā nagaradvārassa piṭṭhasaṅghāte madditvā khippam pavisa²⁰ ti sīgham nagarām pavisa, kuñjara²¹ ti nāgam alapati. 15

Tam sutvā nāgo Bodhisattassa ekovāden²² eva nivattitvā esikatthambhe sonḍāya²³ palivethetvā ahicchattakāni viya luñ-citvā toraṇam madditvā paligham osādetvā²⁴ nagaradvāram bhinditvā nagaram pavisitvā rajjam gahetvā adāsi.

Satthā imam dhammadesanam āharitvā jātakam samodhānesi: 20 „Tadā hatthi Nando ahosi, rājā Anando²⁵, hatthācariyo pana aham evā²⁶ ti. Saṅgāmāvacarajātakam²⁷.

3. Vālodakajātaka.

Vālodakam apparasam nihinan ti. Idam Satthā Jetavane viharanto pañcasate vīghāsāde ārabhma kthesi, Sāvatthiyam 25 kira pañcasatā upāsakā gharapalibodham²⁸ puttadārassa niyyādetvā

¹ Bi ovadento. ² Bi kinh. ³ Bi -māsi. ⁴ Bi appuha. ⁵ Bi -pakāra. ⁶ K saṅgamam. ⁷ Bi omits paññāto. ⁸ Bi -saṅgha(t)atoraṇam. ⁹ K pavatvā. ¹⁰ Bi kinh. ¹¹ Bi opakkamasi. ¹² Bi atthopatīya. ¹³ Bi omits attharatanam, Bi atthārasaratanañ. ¹⁴ K uddharanthāñ, Bi udaralañ. ¹⁵ K ānāpeti, Bi ānāpesi. ¹⁶ K sonḍā. ¹⁷ Bi osāretvā. ¹⁸ Bi adds ahosi. ¹⁹ Bi adds dutiyam. ²⁰ Bi gharāvāsabali-bodham, gharāvāsapalibodham.

Satthu dhammadesanām sunantā ekato va vicaranti. Tesu keci sotā-pannā keci sakadāgāmino keci anāgāmino, eko pi putthujjano n' atthi. Satthāram nimantentāpi te upāsake antokaritvā va nimantenti. Tesam pana dantakaṭṭhamukhodakagandhamāladāyakā pañcasatā cullupatthākā¹ vighāsādā hutvā vasanti. Te bhuttapātarasā niḍdāyitvā utthāya Aciravatīm gantvā naditire unnadantā Mallayuddham yujjhanti. Te pana² pañcasatā upāsakā appasaddā appanigghosā³ patisallānam anuyuñjanti. Satthā tesam vighāsādānam uccāsaddam sutvā „kiṁ saddo esa Ananda“⁴ ‘ti theram⁵ pucchitvā „vighāsādasaddo bhante“ ti vutte 10 „na kho Ananda ime vighāsādā idān’ eva vighāsam khāditvā unnadanti yeva, pubbe pi unnadanti yeva“, ime cāpi⁶ upāsakā na idān’ eva sannisinnā⁷ pubbe pi sannisinnā yevā⁸ ‘ti vatvā therena yācito atitam āhari:

Atite Bārāṇasiyām Brahmādatte rājjām kārente
15 Bodhisatto amaccakule nibbattitvā vayappatto rañño attha-dhammānusāsako ahosi. Ath' ekasmim kāle so rājā „pac-canto kupito“⁹ ti sutvā pañcasate sindhave kappāpetvā caturañ-giniyā senāya gantvā paccantam vūpasametvā Bārāṇasiṁ yeva¹⁰ paccāgantvā „sindhavā¹¹ kilantā“, allarasam eva nesam muddi-
20 kapānam dethā¹² ‘ti āñāpesi¹³. Sindhavā gandhapānam¹⁴ pivitvā assasālam patvā attano attano ṭhānesu atthamisu. Tesam pana dinnāvasiṭṭhakam¹⁵ apparasam¹⁶ bahukasatam¹⁷ ahosi. Manussā „idam kiṁ karomā“¹⁸ ‘ti rājānam pucchiṁsu. Rājā „udakena madditvā makkhipilotikāhi¹⁹ parissāvetvā ye gadrabhā²⁰ sindha-
25 vānam nivāpam²¹ vahimsu tesam dāpethā²² ‘ti dāpesi. Gadrabhā kasatam²³ udakaṁ pivitvā mattā²⁴ viravamānā²⁵ rājañgane vicariṁsu²⁶. Rājā mahāvātāpānam vivaritvā rājañganam olokayamāno samipe ṭhitam Bodhisattam āmantetvā va²⁷ „passa,

¹ Bi cullupatthākā, K cullupatthākā. ² Bi omits pana. ³ Bi -nighosā, Bp appa-tisaddā appatighosā. ⁴ Bi ki eko ānanda saddo. ⁵ Bi omits theram. ⁶ K omits pubbe pi unnadanti yeva. ⁷ Bi pi. ⁸ K omits sannisinnā. ⁹ K -si yeva, Bi si-meva. ¹⁰ Bi -vānam. ¹¹ Bi -tānam. ¹² K āñāpesi. ¹³ so Bp; Bi kanjasi-, K gaṇda-. ¹⁴ Bi ninnāvasiṭṭhakam, Bp dinnārasikāṭṭhakam. ¹⁵ so Bi Bp; K sarassati. ¹⁶ so Bi Bp; K bahusakataṁ. ¹⁷ Bi Bp makacipi-. ¹⁸ K gadābhā. ¹⁹ K nivāsam. ²⁰ K sakatam, Bp sakataṁ, Bi kasada. ²¹ Bi adda hutvā. ²² Bi viravantā vicara-mānā. ²³ Bi picariṣu. ²⁴ Bi omits va.

ime gadrabhā kasatodakam¹ pivitvā mattā hutvā viravantā²
uppatantā vicaranti³, sindhavakule jātasindhavā pana gandha-
pānam⁴ pivitvā nissaddā sannisinnā na upplavanti, kin⁵ nu kho
kāraṇan⁶ ti pucchanto paṭhamam gātham āha:

1. Vālodakaṁ apparasam nihinam
pītvā mado jāyati gadrabhānam,
imañ ca pītvāna rasam panītam⁷
mado na sañjāyati sindhavānan ti. 63.

Tattha vālodakan ti makkhivālehi⁸ parissāvitaudakan⁹, vālūdakan¹⁰ ti
pi pāṭho, nihinan ti nihinarasabhāvena¹⁰ nihinam, na sañjāyatīti sindha- 10
vānam mado na jāyati¹¹, kin¹² nu kho kāraṇan ti pucchi.

Ath' assa kāraṇam ācikkhanto Bodhisatto dutiyam gā-
tham āha:

2. Appam pivitvāna nihinajacco
so majjatī tena janinda puṭṭho,
dhorayhasili¹³ ca kulamhi jāto
na majjatī aggaraśam pivitvā ti. 64.

Tattha tena janinda puṭṭho ti janinda uttamarāja yo¹⁴ nihinajacco tena
nihinenā jaccabhāvena puṭṭho majjati¹⁵ pamajjati¹⁶, dhorayhasili¹⁷ dho-
rayhasilo dhuravahanakaśācūrena sampanno jātisindhavo, aggaraśan ti sabba- 20
pathamam gahita¹⁸ muddikārasam¹⁹ pivitvā na majjatī.

Rājā Bodhisattassa vacanam sutvā gadrabhe rājaṅganā
niharāpetvā tass' eva ovāde thito dānādīni puññāni katvā yathā-
kammaṁ gato.

Satthā imam dhammadesaṇam āharitvā jātakam samodhānesi: 25
„Tadā pañcasatā gadrabhā ime vighāśādā abesum, pañcasatā sindhavā
ime upāsakā, rājā Ānando, amaccapanḍito pana aham evā²⁰ ti. Vālo-
dakajātakam²¹.

¹ K kasaka-, Bp sakā-. ² K vicarantā, Bp vivaranto. ³ Bp vivaranti. ⁴ K Bp
gandhapānam, Bp rasagandhapānam. ⁵ Bp kin. ⁶ K panītam, Bp panītam. ⁷ Bp Bp
makacivā-. ⁸ Bp parisāvitam-. ⁹ Bp vāludakan. ¹⁰ Bp omīta nihuara. ¹¹ Bp sañ-
cayati. ¹² Bp kin. ¹³ Bp dodayhasile. ¹⁴ K so. ¹⁵ Bp majjate. ¹⁶ Bp omīta pa-
majjati. ¹⁷ Bp dayhasile ti. ¹⁸ Bp gahita. ¹⁹ Bp muddika-. ²⁰ Bp adds tatiyam.

4. Giridantajātaka.

Dūsito¹ giridantenā² 'ti. Idam Satthā Veļuvane viharanto ekām vipakkhasevim³ ārabba kathesi. Vatthuṁ hetthā Mahilāmukhajātakē⁴ kathitam eva. Satthā pana „na bhikkhave ayam 5 bhikkhu idān' eva vipakkhasevako⁵, pubbe p' esa vipakkhasevako yevā“ 'ti vatvā atitam āhari:

Atite Bārāṇasiyam Sāmarājā⁶ nāma rajjam kāresi. Tadā Bodhisatto amaccakule nibbattitvā vayappatto tassa atthadhammānusāsako ahosi. Rañño pana Pañdavo⁷ nāma 10 mañgalasso, tassa Giridanto⁸ nāma assabandho, so khañjo⁹ ahosi. Asso mukharajjuke gahetvā tam purato purato¹⁰ gacchantaṁ disvā „marī esa“¹¹ sikkhāpetiti¹² saññāya tassa¹³ anusikkhanto khañjo ahosi. Tassa khañjabhāvam rañño ārocetsum. Rājā vejje pesesi. Te gantvā assassa sarire rogam 15 apassantā „rogam assa na passāmā“ 'ti rañño kathayinsu. Rājā Bodhisattam pesesi: „gaccha vayassa¹⁴“, ettha kāranam jānāhiti¹⁵. So gantvā khañjaassabandhasaṁsaggenna tassa¹⁶ khañjabhūtabhāvam ūtavā rañño tam attham ārocetvā „saṁsaggadosena nāma evam hotiti“ dassento pañhamam gātham āha:

20 1. Dūsito¹ Giridantena¹⁸ hayo Sāmassa Pañdavo
porānam pakatiṁ hitvā tass' eva¹⁶ anuvidhiyatiti¹⁷. 65.

Tattha hayo Sāmassa¹⁹ 'ti Sāmassa rañño mañgalasso, porānam pakatiṁ hitvā ti attano porānapakatiṁ¹⁸ siṅgūrabhāvāni pahāya, anuvidhiyatiti¹⁷ anusikkhati¹⁹.

25 Atha nam rājā „idāni vayassa kiṁ kattabban“ ti pucchi. Bodhisatto „sundaranam assabandham²⁰ labhitvā yathāporāno²¹ bhavissatiti“ vatvā dutiyam gātham āha:

¹ Bi dusito. ² Bi giridavattanā. ³ Bi -sevibhikkhuni. ⁴ Bi -jā-, cfr. supra J. 26.

⁵ K -sevati, Bi vīpakkhasevi. ⁶ Bi sāmantarājā. ⁷ Bi pañdovo. ⁸ Bi giridatto.

⁹ Bi khañjo. ¹⁰ Bi omits one purato. ¹¹ Bi etha. ¹² K kassa, Bi bhassa.

¹³ Bi pasa. ¹⁴ so Bi Bp; K -saggenassa. ¹⁵ Bi giridattena. ¹⁶ Bi asseva.

¹⁷ Bi -dhīyatiti. ¹⁸ Bi pubbe pipakati. ¹⁹ Bi -iti attho. ²⁰ so Bi Bp; K -bandhavaih. ²¹ Bi omits yathā.

2. Sace va t' anujo¹ poso² sikhārākārakappito³
 ānane⁴ tam gahetvāna⁵ mandale parivattaye
 khippam eva pahatvāna⁶ tass' eva anuvidhiyatīti. 66.

Tattha tan ujo ti tassa anujo anurūpajāto ti anujo, tassa anujo t' anujo,
 idam vuttam hoti: sace hi mahārāja tassa siigārasa ācārasampanno assassa⁷ 5
 anurūpajāto⁸ siigārākārasampanno⁹ poso, sikhārākārakappito¹⁰ ti sikhā-
 rena¹¹ sundarena¹² ākārena kappitokesamassu¹³, tam assam ānane gahetvā¹⁴
 assamanjale parivatteyya¹⁵, khippam ev' esa tam khafijabhbāvati pahāya ayati
 siigāro ārārasampanno asaagopako māni sikkhāpetiti saññaya khippam ev' etassa¹⁶
 anuvidhiyati¹⁷ atianusikkhissati¹⁸ pakatibhāve yeva thassatīti¹⁹. 10

Rājā tathā kāresi. Asso pakatibhāve patitthāsi. Rājā²⁰
 „tiracchānānam pi nāma āsayam jānissatīti²¹“ tuṭṭhacitto Bodhisattassa mahantam yasam adāsi.

Satthā imam desanām²² āharitvā jātakam samodhānesi: „Tadā Giridanto²³ Devadatto ahosi, asso vipakkhasevako bhikkhu, rājā 15 Ānando²⁴, amaccapāṇḍito pana aham evā²⁵ 'ti. Giridantajātakam²⁶.

5. Anabhiratijātaka.

Yathodake āvile appasanne ti. Idam Satthā Jetavane viharanto ānātarām brāhmaṇakumāram ārabba kathesi. Sāvatthiyam kir²⁷ eko brāhmaṇakumāro tinnam vedānam pāragū bahū²⁸ 20 khattiyyakumāre ca brāhmaṇakumāre ca mante vācesi. So aparabbāge gharāvāsanī sañṭhapetvā vatthālānkāradāsādāsikhettañṭhugomahisaputtadārādīnam athāya cintayamāno rāgadosamohavasiko hutvā āvila-
 citto ahosi, mante patipātiyā parivattetuñ nāsakkhi²⁹, ito c' ito ca mantā na paṭibhānsu³⁰. So ekadivasam bahū³¹ gandhamālādīm³² 25 gahetvā Jetavanām ganvā Satthāram pūjetvā vanditvā ekamantam

¹ Kva nanujo, Bⁱ ca tanuke, B^p ca tanujo. ² K pāso. ³ K-kappino. ⁴ Bⁱ ānanena.

⁵ Bⁱ gahetvā. ⁶ Bⁱ pahantvāna. ⁷ Bⁱ assa. ⁸ Bⁱ anurūpājā ayati. ⁹ Bⁱ siigā ayo ājāyassampanno. ¹⁰ Bⁱ akhayākārakampito. ¹¹ Bⁱ sikhayona. ¹² Bⁱ omits sundarena. ¹³ Bⁱ kappito-. ¹⁴ Bⁱ ānena gahetvāna. ¹⁵ K -yyam. ¹⁶ Bⁱ evatassa. ¹⁷ K -dhissati. ¹⁸ Bⁱ anusikkhāyati. ¹⁹ Bⁱ adds attho. ²⁰ Bⁱ āyasan rājātīti, B^p ajjhāsayam jānāti. ²¹ Bⁱ dhammadesanām. ²² Bⁱ giridattho. ²³ Bⁱ adds ahosi, ²⁴ Bⁱ giridatthājātakā catutthām. ²⁵ Bⁱ kira. ²⁶ both MSS. bahu. ²⁷ Bⁱ nāsakki. ²⁸ K ni paṭibhānsu, Bⁱ na patisānsu. ²⁹ Bⁱ bahu. ³⁰ Bⁱ -lādīhi.

nisi. Satthā tena saddhiṁ paṭisanthāram katvā „kim māṇava mante vācesi, paguṇā te mantā“ ti puechi. „Pubbe me bhante mantā pa-
guṇā, gharāvāsassa pana gahitakālato paṭṭhāya cittaiṁ me āvilam jātam,
tena me mantā na paguṇā“ ti. Atha nam Satthā „na kho māṇava
idān’ eva pubbe pi te cittassa anāvilakāle tava mantā paguṇā ahesuṁ,
rāgādihi pana āvilakāle tava mantā na patibhaisū¹“ ti vatvā tena
yācito atītam āhari:

Atīte Bārāṇasiyam Brahmadatte rajjan kārente
Bodhisatto brāhmaṇamahāsālakule nibbattitvā vayappatto
10 Takkasilāyāṁ mante uggañhitvā disāpāmokkho ācariyo hutvā
Bārāṇasiyāṁ bahū khattiyanbrāhmaṇakumāre² mante vācesi.
Tassa santike eko brāhmaṇamānavo tayo vede³ paguṇe akāsi,
ekapade pi nikkaṁkho piṭṭhiācariyo⁴ hutvā mante vācesi. So
aparena samayena gharāvāsaṁ gahetvā gharāvāsacintāya⁵ āvi-
15 citto mante parivattetum nāsakkhi. Atha nam ācariyo attano
santikām āgataṁ „kim māṇava paguṇā te mantā“ ti pucchitvā
„gharāvāsaṁ gahitakālato paṭṭhāya me cittaiṁ āvilam jātam,
mante parivattetum na sakkomī“ vutte „tāta āvile⁶ cittamhi⁷
paguṇāpi mantā na paṭibhanti⁸, anāvile pana appaṭibhānam⁹
20 nāma n’ athīti¹⁰“ vatvā imā gāthā¹⁰ āha:

1. Yathōdake āvile appasanne
na passati sippikasambukām¹¹
sakkharām¹² vālukām macchagumbām
evām āvilamhi¹³ citte
na passati attadatthām paratthām. 67.
2. Yathōdake acche vippasanne
so passati sippi¹⁴ ca macchagumbām¹⁵

¹ K paṭibhaisū. ² K bahukhattiyābrāh-, B̄i bahukhattiyāyakumāre bahubrāh-
maṇakumāre. ³ B̄i bede. ⁴ so K B̄i; B̄i ekapade si nikakho piṭṭhi ācaripeha. ⁵ K
saghārāvāsacittāya. ⁶ B̄i āvila. ⁷ K cittamhi. ⁸ K paṭibhanti. ⁹ K apaṭibhānam,
B̄i apaṭibhānam. ¹⁰ B̄i imasi gāthadvayam. ¹¹ B̄i sippisappukām, K sippisam-
buka, B̄i sippikasambukañ ca; read na passati sambukañ ca? ¹² K omīta sak-
kharash. ¹³ so B̄i; K āvile, B̄i āvilamhi. ¹⁴ K sippi. ¹⁵ B̄i passati kasampukām
sakkharām vālukām macchagumpām.

evam anāvilamhi¹ cittę
so passati² attadattham paratthan ti. 68.

Tattha āvile ti kaddamāluṭite³, appasanne ti täya eva⁴ āvilaṭaya avippanne⁵, sippikasambukan⁶ ti sippikañ ca sambukañ ca⁷, macchagumban ti macchaghatañ, evam āvile⁸ ti evam evam⁹ rāgādīhi āvile cittę, attadattham paratthan ti na¹⁰ attattham na parattham¹¹ passatiti attho, so passatiti evam evam anāvile cittę so puriso attatthañ ca paratthañ ca passatiti¹².

Satthā imam atitam¹³ āharitvā saccāni pakāsetvā jātakam samodhānesi: (Saccapariyosāne brūhmaṇakumāro sotāpattiphale patīttihali) „Tadā ayam eva mānavo ahosi, ācariyo pana nham evā¹⁴ ti. Ana- 10 bhiratijātakam¹⁴.

6. Dadhvāhanajātaka.

Vannagandharasopeto ti. Idam Satthā Veluvane viharante vipakkhasevīm ārabbha kathesi. Vatthum heṭṭhākathitasadisam eva. Satthā pana: „bhikkhave asādhusannivāso nāma pāpo 15 anatthakaro, tattha manussabbhūtānam tāva pāpasannivāsassa anatthakaranāya kiñ vattabbam, pubbe pana asātena amadhurena nimbarukkhena saddhim¹⁵ sannivāsam āgama madhuraraso dibbaraspatibhāgo acetano ambarukkho pi amadhuro tittako jāto¹⁶ ti vatvā atitam āhari:

Atite Bārāṇasiyaṁ Brahmādatte rajjam kārente Kā-siratthe¹⁷ cattāro bhātaro brāhmaṇā isipabbajjani pabbajitvā Himavantapadese¹⁸ paṭipātiyā paññasālā¹⁹ katvā vāsaṁ kappesum. Tesam²⁰ jeṭṭhabhātā kālam katvā Sakkattam pāpuni. So tam kāraṇam ītvā antarantarā sattaṭṭhadivasaccayena tesam upaṭṭhā- 25 nam gacchanto ekadivasam jeṭṭhakatāpasam vanditvā ekamantaṁ

¹ K -lamhi. ² Bi apassati. ³ K -juñite, Bi -lulite. ⁴ Bi thāya yeva. ⁵ Bi appasanne. ⁶ K sippisambukan. ⁷ Bi sippañ ca kasammakañ ca. ⁸ Bi āvilaṁhi. ⁹ Bi evameva. ¹⁰ Bi neva. ¹¹ Bi attadattaparattam. ¹² Bi puriso passati attam parattan ti attho. ¹³ Bi dhammadesanam. ¹⁴ Bi adda pañcasamāñṭhitam. ¹⁵ Cfr. Five Jāt. by V. Fausbøll 1861 p. 1. ¹⁶ Bi omits saddhim. ¹⁷ Bi kāsikaratthe. ¹⁸ Bi himavantapadese. ¹⁹ Bi pallasālā. ²⁰ K neśam.

nisiditvā „bhante kena te attho“ ti pucchi. Panḍurogatāpaso „agginā me attho“ ti āha. So tassa vāsipharasukam¹ adāsi. (Vāsipharasuko² nāma dane pavesanavasena³ vāsi pi hoti pharasu pi.) Tāpaso „ko me imam ādāya dārūni 5 āharissatiti“ āha. Atha nañ Sakko evam āha: „yadā⁴ te bhante dārūhi attho imam pharasum hatthena⁵ pahānsitvā⁶ ‘dārūni me āharitvā aggim kareyyāsīti⁷ vadeyyāsi, dārūni āharitvā aggim katvā dassatiti⁸. Tassa vāsipharasukam datvā dutiyam pi upasainkamitvā „bhante kena te attho“ ti 10 pucchi. Tassa paññasālāya hatthimago hoti. So hatthi upadduto „hatthinam me vasena dukkham uppajjati“, te palā-pehlī⁹ āha. Sakko tassa ekañ bherim upanāmetvā „bhante imasmiñ tale pahaṭe tumhākan paccamittā palayissanti, imasmiñ pahaṭe mettacittā hutvā caturañginiyā senāya¹⁰ parivāressantiti¹¹ vatvā tam bherim datvā kanitthassa santikam gantvā „bhante kena te attho“ ti pucchi. So pi panḍurogadhātuko va, tasmā „dadhinā me attho“ ti āha. Sakko tassa ekañ dadhīghaṭam datvā „sace tumhe icchamānā imam āvajjessatha¹² mahānadi hutvā mahogham pavattetvā tumhākan rajjam gahetvā 20 dātuñ samattho pi bhavissatiti¹³ vatvā pakkāmi. Tato patīhāya vāsipharusuko¹⁴ jetthabhātikassa aggim karoti, itarena¹⁵ bheritale pahaṭe hatthi palayanti¹⁶, kaniṭho dadhim paribhuñjati. Tasmin kāle eko sūkaro ekasmiñ purāṇagāmatṭhāne caranto¹⁷ ānubhāvasampannañ ekañ manikkhandham¹⁸ addasa. So tam 25 manikkhandham mukhena dasitvā¹⁹ tassānubhāvena ākāse uppattivā samuddamajjhe ekañ dīpakañ gantvā „ettha dāni mayā vasitum vattatiti²⁰“ otaritvā phāsukatṭhāne²¹ udumbararukkhassa

¹ Bi vāsipharasum. ² Bi vāsipharasiko. ³ K pavesanavasena, B omits vasena.
⁴ Bi yadi. ⁵ Bi hattena, K batthe. ⁶ Bi paharitvā. ⁷ Bi kārūhi. ⁸ Bi hatthnam ayyena me dukkham uppajjiti. ⁹ Bi catusrañgini senā. ¹⁰ Bi āsiñceyyātha.
¹¹ Bi vāsipharasuñi. ¹² Bi itaro. ¹³ Bi hatthi palayati. ¹⁴ Bi vicaranto.
¹⁵ Bi anubhāvasampannañ manikkhandham. ¹⁶ Bi dañnsitvā. ¹⁷ Bi vattatiti.
¹⁸ Bi adda ekassa.

hetthā vāsam kappesi. So ekadivasam tasmin rukkhamūle manikkhandham purato thapetvā niddam okkami. Ath' eko Kāsirāṭṭhavīsimanusso¹ „nirūpakāro” esa amhākan² ti mātāpitūhi gehā nikkaḍḍhito ekam paṭṭanagāmam³ gantvā nāvikānam kammakaro⁴ hutvā nāvam āruyha⁵ samuddamajjhē bhinnāya⁶ nāvāya phalake nipanno tam dīpan patvā phalāphalāni pariye-santo tam sūkaram niddāyantam disvā sanikam⁷ gantvā maṇik-khandham gaṇhitvā tassa ānubhāvena ākāse uppatitvā udum-bararukkhe nisiditvā cintesi: „ayaṁ sūkaro imassa maṇikkhan-dhassa ānubhāvena ākāsacāriko” hutvā idha vasati maññe, mayā¹⁰ pana⁸ pathamam eva imam māretvā maṁsam khāditvā pacchā gantum vaṭṭatīti⁹“. So ekam dandakam bhaṇjitvā tassa sīse pātesi. Sūkaro pabujjhīhitvā maṇim apassanto ito c' ito ca kampamāno vidhāvati. Rukkhe nisinnapuriso¹⁰ hasi. Sūkaro olokento tam disvā rukkham sīsena paharitvā tath' eva matō.¹¹ So puriso otaritvā aggiṁ katvā tassa maṁsam pacitvā khāditvā ākāse uppatitvā Himavantamatthakena gacehanto assamapadaṁ disvā jeṭṭhatāpasassa¹² assame¹³ otaritvā dvīhatihām vasitvā tāpasassa vattapatiṭivattam akāsi vāsipharasukassa ānubhāvañ ca passi. So „imam mayā gahetuṁ vaṭṭatīti” maṇikkhandhassa¹⁴ ānubhāvañ¹⁵ tāpasassa dassetvā „bhante imaṁ me gahetuṁ vāsipharasukam¹⁶ dethā” ti āha. Tāpo ākāsenā caritukāmo tam gahetuṁ vāsipharasukam adāsi. So tam gahetuṁ thokam gantvā vāsipharasukam pahaṁsitvā¹⁷ „vāsipharasuka”¹⁸ tāpasassa sīsam chinditvā¹⁹ maṇikkhandham me āharā” ti āha. So gan-tvā tāpasassa sīsam chinditvā maṇikkhandham āhari. So vāsi-pharasukam²⁰ patīchannāṭṭhāne thapetvā majjhimatāpasassa²¹

¹ Bi kāsikaraṭṭha-, K kāsirāṭṭhe. ² so both MSS. ³ K paddhanagāmam. ⁴ Bi kammakaro. ⁵ Bi abhiruyha. ⁶ Bi sanikam. ⁷ Bi sākassavāro. ⁸ Bi omits pana. ⁹ Bi vaddhatīti. ¹⁰ Bi nisinno. ¹¹ Bi jeṭṭhabhāṭikassa tāpassa. ¹² Bi asa-mam. ¹³ Bi anubhāvañ. ¹⁴ K vāsipharasuñ. ¹⁵ Bi vāsipharasuñ pharahitvā. ¹⁶ Bi omits this word. ¹⁷ Bi sīse bhinditvā. ¹⁸ K vāsipharasuñ. ¹⁹ Bi majhi-matāpasa.

santikam gantvā katipāham vasitvā bheriyā ānubhāvam disvā manikkhandham datvā bherim gaṇhitvā¹ purimanayen' eva tassa pi sīsam chindāpetvā kaniṭṭham upasamkamitvā dadhigaṭassā-
 nubhāvam disvā manikkhandham datvā dadhigaṭam gahetvā²
 purimanayen' eva tassa sīsam chindāpetvā³ manikkhandhañ ca
 vāsipharasukañ ca bheriñ ca dadhigaṭañ ca gaheṭvā ākāse
 uppatitvā Bārāṇasiyā avidūre ṭhatvā Bārāṇasirañño „yuddham
 vā me⁴ detu rajjam vā“ ti ekassa purisassa hatthe paṇṇam
 pāhesi. Rājā sāsanam sutvā va „coram gaṇhissāmā“⁵ ti nik-
 10 khami. So ekañ bheritalam pahari, caturaṅginī⁶ senā pari-
 vāresi. Rañño avattharaṇabhbāvam⁷ ñatvā dadhigaṭam vis-
 sajjesi⁸, mahānadi pavatti⁹, mahājano dadhimhi osīditvā
 nikkhāmitum¹⁰ nāsakkhi. Vāsipharasukam pahāṁsitvā¹¹ „rañño
 sīsam āharā“¹² ti¹³ āha, vāsipharasuko gantvā sīsam āharitvā
 15 pādamūle nikkipi, eko pi āvudham ukkhipitum¹⁴ nāsakkhi¹⁵.
 So mahantena balena parivuto nagaram pavisitvā abhisekam
 kāretvā Dadhivāhano nāma rājā hutvā dhammena rajjam
 kāresi. Tass' ekadivasam mahānadiyam jālakaraṇḍake¹⁶ kīlan-
 tassa Kannamunḍadahato devatāparibhogam ekañ ambapakkam
 20 āgantvā jāle laggi. Jālam ukkhipantā tañ disvā rañño adamṣu.
 Tañ mahantañ ghaṭappamāṇam parimandalam¹⁷ suvannavannam
 ahosi. Rājā „kissa phalam nām' etan“¹⁸ ti vanacārake pucchitvā
 „ambaphalan“¹⁹ ti sutvā paribhuñjitvā tassa atṭhim attano uyyāne
 ropāpetvā khīrodakena siñcāpesi. Rukkho nibbattitvā tatiye
 25 sainvacchare phalam adāsi. Ambassa sakkāro²⁰ mahā ahosi:
 khīrodakena siñcanti, gandhapāñcañgulikai denti, mālādāmāni
 parikkhipanti, gandhatelena dīpañ jālenti, parikkhepo pan' assa
 pattasāñiyā²¹ ahosi. Phalāni madhurāni suvaṇṇavannāni ahesum.
 Dadhivāhanarājā aññesañ rājūnam ambaphalam pesento atṭhito

¹ Bi gaheṭvā. ² Bi chinditvā. ³ Bi omits me. ⁴ Bi caturaṅginī. ⁵ Bi āvatta-
 raga-. ⁶ Bi visajjesi. ⁷ Bi pavatti. ⁸ Bi nisitum. ⁹ Bi paharitvā. ¹⁰ Bi īha-
 rahiti. ¹¹ Bi na sakkhi. ¹² Bi jālakadāṇḍake, K jālakaraṇḍake. ¹³ K parimayalam.
¹⁴ Bi pakāro. ¹⁵ Bi paṭasāñiyā, K paddhasāñiyā.

rukkanibbattanabhayena aīkuranibbattanaṭṭhānam manḍukan-
ṭakena vijjhitvā pesesi. Tesaṁ ambam khāditvā atthi ropitam
na sampajjati¹. Te „kin nu kho ettha kāraṇan“ ti pucchantā
taṁ kāraṇam jāniṁsu. Ath' eko rājā uyyānapālam pakkositvā
„Dadhivāhanassa ambaphalānam rasam nāsetvā tittakabhāvām
kātum sakkhissasiti²“ pucchitvā „āma devā“ ti vutte „tena hi
gacchā“ ti sahassam datvā pesesi. So Bārāṇasiṁ gantvā
„eko uyyānapālo āgato“ ti rañño ārocāpetvā tena pakkosāpito
pavisitvā rājānam vanditvā „tvam uyyānapālo“ ti puṭho „āma
devā“ ti vatvā attano ānubhāvām vannesi. Rājā „gaccha,
amhākam uyyānapālassa santike hohiti³“ āha. Te tato paṭ-
ṭhāya dve janā uyyānam patijagganti. Adhunāgato uyyānapālo
akālapupphāni pupphāpento akālaphalāni gaṇhāpento uyyānam
ramanīyam⁴ akāsi. Rājā tassa pasīditvā porānakauyyānapālam
nīharitvā tass' eva uyyānam adāsi. So uyyānassa attano hattha-
gatabhāvām nātvā ambarukkham parivāretvā nimbe ca pagga-
vavalliyo⁵ ca ropaesi. Anupubbena nimba vaddhiṁsu. Mūlehi
mūlāni sākhāhi ca sākhā⁶ saṁsaṭṭhā onaddhā vinaddhā ahesum.
Tena⁷ asātaamadhusaṁsaggena tāva madhuraphalo ambo
tittako jāto nimbaṇṇasadisaraso. Ambaphalānam tittakabhā-
vām nātvā uyyānapālo palāyi. Dadhivāhano⁸ uyyānam gantvā
ambaphalām⁹ khādanto mukhe pavitthām ambayūsaṁ nimba-
kasaṭṭam¹⁰ viya¹¹ ajjhoharitum asakkonto kakkāretvā¹² nuṭthubhi¹³.
Tadā Bodhisatto tassa athādhammānusāsako ahosi. Rājā
Bodhisattam āmantetvā „pandita, imassa rukkhassa porānaka-
parihārato¹⁴ parihīnam n' atthi, evam sante pi 'ssa phalam
tittakam jātam, kin¹⁵ nu kāraṇan“ ti pucchanto paṭhamam
gātham āha:

¹ K sampajjatī. ² K sakkhissatī, Bi sakkhissasati. ³ Bi, acchahiti. ⁴ both MSS. hotiti. ⁵ Bi rammaṇiyam, K ramanīyam. ⁶ Bi aggavalliyo. ⁷ K sākhāhi ca sākhāhi, Bi sākhēhi sākhāni. ⁸ Bi adds gandhaphalānam rukkhānam. ⁹ Bi adds palāyan-
tām uyyānusālam (read -pālam) sutvā. ¹⁰ Bi ampaphale. ¹¹ Bi nimbakatasam,
Rp nimbarasam. ¹² Bi adds ahosi. ¹³ Bi takkhādetvā. ¹⁴ Bi nuthaka. ¹⁵ Bi po-
riṇaparihārato. ¹⁶ Bi kinh.

1. Vaṇṇagandharasūpeto¹ amb' āyām ahuvā pure,
tam eva pūjam labhamāno ken' ambo kaṭukapphalo ti. 69.

Ath' assa kāraṇam ācikkhanto Bodhisatto dutiyam gā-
tham āha:

5 2. Pucimandaparivāro ambo te Dadhvāhana,
mūlam mūlena saṁsaṭṭham, sākhā sākhā nisevare²,
asatam sannivāsenā ten' ambo kaṭukapphalo ti. 70.

Tattha pucimandaparivāro ti nimbarukkhamparivāro³, sākhā sākhā
nisevare⁴ ti pucimandassa sākhā ambarukkhassa sākhāyo nisevanti, asatam
10 sannivāsenā 'ti amadhurehi pucimandehi⁵ saddhīm sannivāsenā, tenā 'ti tena
kāraṇena ayām ambo kaṭukaphalo asātaphalo tittakaphalo jāto ti.

Rājā tassa vacanam sutvā sabbe pi pucimande ca paggave
ca⁶ chindāpetvā mūlāni uddharāpetvā samantā amadhuram pa-
sum harāpetvā madhuram⁷ pañsum pakhipāpetvā khīrodaka-
15 sakharodakagandhodakehi ambam paṭijaggāpesi. So madhura-
rasasamsaggena⁸ puna madhuro va ahosi. Rājā pakatiuyyāna-
pālakass' eva uyyānam niyyādetvā yāvatāyukam tħatvā yathā-
kammaṁ⁹ gato.

Satthā imām dhammadesanam ābaritvā jātakam samodhānesi:
20 „Tadā aham eva pañditaamacco ahośin“ ti. Dadhvāhanajāta-
kam¹⁰.

7. Catumattajātaka.

Ucce viṭabhim āruyhā 'ti. Idam Satthā Jetavane viha-
ranto aññataram mahallakkhikkhum¹¹ ārabba kathesi. Ekadi-
25 vasam kira dvīsu aggasāvakesu aññamaññam pañham puechanavissajjana-
kathāya nisinnesu eko mahallako¹² tesam santikam gantrā tatiyo hutvā

¹ Bi -rasopeto. ² Bi sākhā sākhām nisevane ³ so both MSS. ⁴ Bi nivesane.

⁵ Bi pucimantehi, K pucimandena. ⁶ Bi pucimandena ca aggivalliyō ceva.

⁷ Bi madhura. ⁸ Bi madhurasāmsaggena. ⁹ Bi yathākkamām. ¹⁰ Bi adds
chathām. ¹¹ Bi mahallakam-, K -ka. ¹² Bi adds bhikkhu.

nisiditvā „bhante mayam pi tumhe pañham puechissāma, tumhe pi attano kānikham amhe pi¹ puechathā“ 'ti āha. Therā tam² jigu-chitvā utthāya pakkamīnsu. Therānam dhammāni sotum nisinnaparisā samāgamassa bhinnakāle³ Satthu santikām gantvā „kim akāle āgat' atthā“ 'ti vutte tam kāraṇam ārocayiinsu. Satthā „na bhikkhave 5 idān' eva Sāriputta-Moggallānā etām jigu-chitvā akathetvā pakkamanti, pubbe pi pakkamīnsu“ 'ti vatvā atitām āhari:

Atite Bārānasiyām Brahmādatte raijam kārente Bodhisatto arāññāyatane rukkhadevatā ahosi. Atha dve haṁsapotakā Cittakūṭapabbatā nikhamitvā tasmiṁ rukkhe ni- 10 sīditvā gocearāya gantvā nivattantāpi tasmiṁ neva vissamitvā Cittakūṭam gacchanti. Gacchante gacchante⁴ kāle tesām Bodhisattena saddhiṁ vissāso ahosi, gacchantā ca āgacchantā ca aññamaññāni sammoditvā dhammakathaṁ kathetvā pakkamīnsu. Ath⁵ ekadivasaṁ tesu rukkhagge nisīditvā Bodhisattena saddhiṁ 15 kathentesu eko sigālo tassa rukkhassa hetthā thatvā tehi haṁsapotakehi saddhiṁ mantento paṭhamāni gātham āha:

1. Ucce viṭabhim āruyha mantayavho rahogatā,
nīce oruyha mantavho, migarājāpi sossatī. 71.

Tattha ucce viṭabhim āruyā 'ti pakatiyāpi ucce imasmiti rukkhe 20 uccatarāni ekaṁ vitapām abhiruhitvā⁶, mantayavho ti mantethā⁷, nīce oruyā 'ti otaritvā nīce thāne thatvā mantayatha⁸, migarājāpi sossatī attānāni migarājānam katvā āha.

Haṁsapotakā⁹ jigu-chitvā utthāya Cittakūṭam eva gatā. Tesām gatakāle Bodhisatto sigālassa dutiyāni gātham āha: 25

2. Yam supanno supannenā devo devena mantaye
kim tattha catumattassa, bilām pavisa jambukā 'ti. 72.

Tattha supanno ti sundarapano, supannenā 'ti duiyena haṁsapotakena, devo devenā 'ti te yeva dve dove¹⁰ katvā katheti¹¹, catumattassā¹² 'ti

¹ Bi omits pl. ² K nām. ³ Bi bhinnā-. ⁴ Bi only one gacchante, Bp kāle gacchante atikkante. ⁵ Bi -rūyhitvā. ⁶ Bi adds kathetha. ⁷ Bi mantassatha. ⁸ Bi adds tassa, Bp haṁsapotakā kujjhitvā. ⁹ K dve. ¹⁰ Bi kathesi. ¹¹ K catumaddhā, Bi catumatthassā.

sarīrena jātiyā sarena gupenā ¹ ti mehi catuhī ² matṭassa ³ suddhassā ⁴ ti akkharatho, asuddhami yeva ⁵ pana tam pasamīvācanena n'ndanto evam āha, catuhī ⁶ lāmakassa kiñ ettha sigālassā ⁷ ti ayam ettha adhippāyo, biliñ pavisa ⁸ ti idam Bodhisatto bheravārammanai dassetvā tam palāpento āha.

⁵ Satthā imām dhammadesanām āharitvā jātakam samodhānesi: „Tadā mahallako sigūlo ahosi, dve harīsapotakā Sāriputta-Moggallānā, rukkhadevatā pana aham evā” ⁹ ti. Catumāttajātakam¹⁰.

8. Sīhakothukajātaka.

Sīhaṅguli sīhanakho ti. Idam Satthā Jetavane vihārānto Kokālikām ārabba kathesi. Ekadivasañ kira Kokāliko aññesu bahussutesu dhammadām kathentesu sayam pi kathetukāmo ahositi sabbam hetthāvuttanayen¹¹ eva vitthārettabbām. Tam pana pavattim sutvā Satthā „na bhikkhave Kokāliko idān¹² eva attano saddena pākaṇo¹³ jāto, pubbe pi pākaṇo ahositi¹⁴ vatvā atitām āhari:

¹⁵ Atite Bārāpasiyām Brahmādatte rajām kārente Bodhisatto Himavantapadese¹⁵ sīho hutvā ekāya sigāliyā saddhiñ samvāsam anvāya puttām patilabhi. So aṅgulīhi na-khehi kesarena vannena santhānenā ti imehi ākārehi pitusadiso ahosi, saddena mātusadiso. Ath' ekadivasañ deve vassitvā ²⁰ vigate¹⁶ sīhesu naditvā sīhakilām kīlantesu so pi tesām antare naditukāmo hutvā sigālikām nādañ nadi. Ath' assa saddām sutvā sīhā tuñhi ahesum. Tassa saddām sutvā aparo Bodhisattassa sajātiputto¹⁷ „tāta, ayam sīho vannādihi amhehi sāmāno, saddo pan' assa aññādiso, ko nām' eso¹⁸ ti pucchanto ²⁵ pathamañ gātham āha :

1. Sīhaṅguli sīhanakho sīhapādapatitthito
so sīho sīhasamghamhi eko nadati aññathā ti. 73.

¹ K catu. ² K maddhassa, Bⁱ matthassā. ³ Bⁱ omits suddhassā. ⁴ Bⁱ asuddho so ca. ⁵ Bⁱ addis mattassa. ⁶ Bⁱ catumāttajātakam sattamā. ⁷ Bⁱ -to. ⁸ Bⁱ -padese. ⁹ Bⁱ vikate. ¹⁰ Bⁱ pajātiputte.

Tattha sīhapādapatitthito ti sīhapādēva patitthito, eko nadati
āññasthā ti eko va avasesasihēhi asadisena sigālasaddena nadanto āññasthā nadati.

Taṁ sutvā Bodhisatto „tāta esa tava bhātā sigāliyā putto
rūpena mayā sadiso saddena mātarā sadiso“ ti vatvā sigāli-
puttam āmantetvā „tāta, tvam ito paṭṭhāya idha vasanto appa- 5
saddo vasa“, sace puna nadissasi sigālabhāvan³ te jānissantī“
ovadanto⁴ dutiyam gātham āha:

2. Mā tvam nadi⁵ rājaputta, appasaddo vane vasa,
sarena kho taṁ jāneyyūm, na hi te⁶ pettiko saro ti. 74.

Tattha rājaputtā⁷ ti sīhassa migarañño putto⁸.

10

Imaṁ ca pana ovādaṁ sutvā puna so naditum nāma na
ussahi.

Satthā imam desanām⁹ āharitvā jātakam samodhānesi: „Tadā si-
gūlo Kokāliko ahosi, sajātiputto¹⁰ Rahulo, migarājā pana abam evā“
‘ti. Sīhakotthukajātakam¹¹. 15

9. Sīhacammajātaka.

N’ etam sīhassa naditan ti. Idam pi Satthā Jetavane
viharanto Kokālikam ārabba kathesi. So imasmim kāle sara-
bhaññam¹² bhanitukāmo¹³ ahosi. Satthā taṁ pavattim¹⁴ sutvā aitam
āhari:

20

Atite Bārāṇasiyam Brahmadatte rajjaṁ kārente Bo-
dhisatto kassakakule¹⁵ nibbattitvā vayappatto kasikammena
jīvikām kappesi. Tasmim kāle eko vāñijo gadrabhabhārakena
vohāram karonto vicarati. So gatagataṭṭhāne gadrabhassa pi-
thito bhaṇḍikām otāretvā gadrabham sīhacammena pārupitvā¹⁶ 25

¹ Bi va assa. ² Bi -vati. ³ Bi ovādento. ⁴ Bi nadi. ⁵ Bi na pavīthe. ⁶ K -tto. ⁷ so
Bi Rā; K putta. ⁸ Bi dhammadesanām. ⁹ Bi sīhassa-. ¹⁰ Bi sīhakotthukām- aṭha-
mām. 6. Cfr. V. Fausbell, Five Jāt. 1861 p. 14. ¹¹ K sarabhamām, Bi sarasaññām.
¹² K bhaññum-. ¹³ Bi omits pavattim. ¹⁴ Bi kasika-. ¹⁵ Bi pāruñipetvā.

sāliyavakhette¹ vissajjeti². Khettarakkhakā³ tam⁴ disvā siho ti saññāya upasamīkamitum na sakkonti. Ath' ekadivasam so vānijo ekasmiin gāmadvāre nivāsam gahetvā⁵ pātarāsam pacāpentō tato gadrabham sīhacammam pārupitvā⁶ yavakhetta⁷ vissajjesi. Khettarakkhakā siho ti saññāya tam upagantum⁸ asakkontā gehaiñ gantvā ārocesum. Sakalagāmavāsino āvudhāni gahetvā samkhe dhamentā bheriyo vādentā khettasamīpam gantvā unnadim. Gadrabho maraṇabhayabhīto gadrabharavam ravi. Ath' assa gadrabhabhāvam ñatvā Bodhisatto pathamam gātham āha:

1. N' etam sīhassa naditam na vyagghassa⁹ na dīpino,
pāruto sīhacammema jammo nadati gadrabho ti. 75.

Tattha jammo ti lāmako.

Gāmavāsino pi tassa gadrabhabhāvam ñatvā atthini bhañ-
15 jantā pothetvā sīhacammam ādāya agamarim. Atha so¹⁰ vānijo āgantvā tam vyasanappattam¹¹ gadrabham disvā dutiyam gā-
tham āha:

2. Ciram pi kho tam¹² khādeyya gadrabho haritam yavañ
pāruto sīhacammema, ravamāno ca¹³ dūsayīti. 76.

20 Tattha tan¹⁴ ti nippatmattam, ayam gadrabho attano gadrabhabhāvam ajānāpetvā sīhacammema pāruto¹⁵ ciram¹⁶ pi kālam haritam yavañ khādeyyā 'ti attho, ravamāno ca¹⁷ dūsayīti attano pana gadrabharavam ravamāno e¹⁸ esa¹⁹ attānam dūsayi, n' atth' ettha sīhacammassa doso ti.

Tasmim evam vadante yeva gadrabho tatth' eva²⁰ mari.
25 Vānijo pi tam pahāya pakkāmi²¹.

Satthā imam desanam²² āharitvā jātakam samodhānesi: „Tadā gadrabho Kokāliko ahosi, paññitakassako²³ pana aham evā“ ti. Sī-
hacammajātakam²⁴.

¹ Bi -khettesu. ² Bi vissajjesi. ³ K -rākkhanakā, Bi -rākkhikā. ⁴ so Bi Rp; K nan.

⁵ Bi katvā. ⁶ Bi pārupitvā. ⁷ Bi yavakhette. ⁸ Bi upasamīkamitum. ⁹ Bi byagghassa.

¹⁰ Bi atheso. ¹¹ Bi ta byasanā-. ¹² so Bi Rp; K nan. ¹³ K va.

¹⁴ so Bi; K nan, Bi san. ¹⁵ K pārupato. ¹⁶ Bi cirath. ¹⁷ Bi ravamānevacea.

¹⁸ Bi adds nippanno. ¹⁹ so Bi; K pakkami, Bi pakkammi. ²⁰ Bi dhammadesanai,

²¹ Bi -kasako. ²² Bi adds navamaiñ.

10. Sīlāniśāsañjātaka.

Passa saddhāya¹ sīlassā² ti. Idam Satthā Jetavane viharanto ekaṁ saddham upāsakam ārabhba kathesi. So kira saddho pasanno ariyasāvako ekadivasam Jetavanam gacchanto sāyam Aciravatitiram³ gantvā nāvam tire ṭhapetvā dhammasavanatthāya gate tithe⁴ nāvam adisvā buddhārammaṇam pītiṁ gahetvā nadim otari. Pādā udakamhi na osidimsu. So paṭhavītale gacchanto viya vemaṁjhām⁵ gatakale vici⁶ passi. Ath' assa buddhārammaṇam pīti mandā jātā, pādā osiditum ārabhiṁsu. So pana buddhārammaṇam pītiṁ dalham katvā udakapītthen⁷ eva gantvā Jetavanam pavisitvā Satthāraṁ vandtvā ekamantam nisidi. Satthā tena saddhiṁ paṭisanthāraṁ katvā „upāsaka kacci maggūm āgacchanto appakilamathena āgato sītī⁸ pucchitvā „bhante buddhārammaṇam pītiṁ gahetvā udakapītthe patīthām labhitvā paṭhavīn maddanto viya āgato 'mhitī⁹ yutte „na kho upāsaka tvam ñeva Buddhaguṇe anussaritvā patīthām laddho, pubbe pi upāsakā¹⁰ samuddamajhe nāvāya bhinnāya Buddhaguṇe anussarantā patīthām labhīmsū¹¹ ti vatvā tena yācito atitām āhari:

Atite Kassapasammāsambuddhakale sotāpanno ariyasāvako ekena nahāpitakutumbikena saddhiṁ nāvam abhirūhi¹². Tassa nahāpitassa bhariyā „ayya imassa sukhadukkhaṁ tava bhāro¹³ ti nahāpitai tassa¹⁴ upāsakassa hatthe nikhipi. Atha sā¹⁵ nāvā sattame divase samuddamajhe bhinnā. Te pi dve janā ekasmīm phalake nipannā ekaṁ dīpakanī pāpuṇīmsu. Tattha so nahāpito sakune māretvā pacitvā khādanto upāsakassāpi deti. Upāsako „alam mayham¹⁶ ti na khādati. So cintesi „imasmin ṭhāne amhākam ṭhapetvā tīni saranāni aññā patīthā¹⁷ n' athitī¹⁸ so tīṇīnā ratanānam guṇe anussari¹⁹. Ath' assa anussarantassa anussarantassa tasmin dīpake nibbatto Nāgarājā attano sarīram mahānāvān katvā māpesi.

10. Cfr. L. Feer in Journ. Asiat. 1875 VI, 260. ¹ Bi saddaya, K sabbā. ² Bi avivaratinaditiram. ³ Bi titte. ⁴ Bi vemaṁjhē. ⁵ Bi vigi. ⁶ Bi -ka. ⁷ K -ruhi, Bi -rūhi. ⁸ so Br; K nahāptassa, Bi nhāpitam. ⁹ Bi athassa. ¹⁰ Bi adda nama. ¹¹ Bi anussarati.

Samuddadevatā niyāmako¹ ahosi. Nāvā sattahi ratanehi pūra-yittha. Tayo kūpakā indanilamanimayā ahesum, sovannamayo lakāro², rajatamayāni yottāni, suvannamayāni padarāni³. Samuddadevatā nāvāya thatvā „atthi Jambudīpagāmikā“ ti ghosesi.

Upāsako „mayam gamissāmā“ ti āha. „Tena hi ehi, nāvām abhirūhā“⁴ ti. So nāvām abhirūhitvā⁵ nahāpitam pakkosi. Samuddadevatā⁶ „tuyham yeva⁷ labbhati na etassā“ ti āha. „Kimbāraṇā“ ti. „Etassa sīlaguṇācāro n'atthi, tam kāraṇām, aham hi⁸ tuyham nāvām āharim na etassā“ ti. „Hotu, aham attanā⁹ dinnadāne¹⁰ rakkhitasile¹¹ bhāvitabhāvanāya etassa pattim dammīti“. Nahāpito „anumodāmi sāmiti“ āha. Devatā „idāni gaṇhissāmiti“ tam hi¹² āropetvā ubho pi Jane samuddā nikkhāmetvā¹³ nadiyā Bārāṇasiṁ gantvā attano ānubhāvena dvinnam pi tesam gehe dhanam patiṭṭhāpetvā „panditeh’ eva nāma¹⁴ saddhim samsaggo nāma kātabbo ti, sacce hi imassa¹⁵ nahāpit-tassa iminā upāsakena saddhim samsaggo na¹⁶ bhavissa samuddamajjhē yeva nassissatiti¹⁷“ panditasamsaggassa¹⁸ gunam kathayamānā imā gāthā¹⁹ avoca:

1. Passa saddhāya sīlassa cāgassa ca ayam phalam:
nāgo nāvāya vanṇena saddhām vahati upāsakam. 77.
2. Sabbhir eva samāsetha, sabbhi kubbetha santhavaṁ,
satam hi sannivāsenā sotthim gacchati nahāpito ti. 78.

Tattha passā ‘ti kañci²⁰ aniyāmetvā²¹ passathā ‘ti ālapati, saddhāyā ‘ti lokiyalokuttarāya sile, pi es’ eva nayo, cāgassā ‘ti deyyadhamma-paricāgassa c’ eva kilesaparicāgassa ca, ayam phalan ti idam phalagunam ānisāsan ti attho, atha vā cāgassa ca phalam passa: ayam nāgo nāvāya vanṇenā ‘ti evam p’ ettha attho daṭṭhabbo, nāvāya vanṇenā ti nāvāya santhavena, saddhām ti tisu ratanesu²² patiṭṭhitasaddbhām²³, sabbhir evā ‘ti pañjitehi

¹ Bi niyyāmako manavo. ² Bi sovannamayā lañkāro. ³ Bi piyanipiyani. ⁴ K -ruhā, Bi -rūhā, ⁵ K -ruhitvā, Bi -rūyhitvā. ⁶ K -tāya. ⁷ Bi tuyhaññeva. ⁸ Bi omits hi. ⁹ Bi attano. ¹⁰ Bi Rp -nena. ¹¹ Bi Rp -lena. ¹² Bi pi. ¹³ Bi -mitvā. ¹⁴ Bi omits nāma. ¹⁵ K vassa. ¹⁶ Bi nā. ¹⁷ both MSS. -ssati. ¹⁸ Bi pañji-tassa. ¹⁹ Bi gāthāyo. ²⁰ Bi kiñcel. ²¹ Bi aniyāmetvā. ²² Bi sarapesu. ²³ Bi patiṭṭhitasamsaddhām.

yeva, samāsethā ti ekato āvaseyya upavaseyya¹ vaseyyā² 'ti attho, kubbethā 'ti kareyya, santhavan ti mittasanthavañ, tañhasanthavo pana kenaci saddhim na kātabbo, nahāpito ti nahāpitakuñumbiko, nahāpito³ ti pi pātho.

Evañ samuddadevatā äkāse thatvā dhammam desetvā ova-
ditvā Nāgarājānam gañhitvā attano vimānam eva agamāsi. 5

Satthā imam dhammadesanām āharitvā saccāni pakāsetvā jātakām samodhānesi: (Saccapariyosāne upāsako sakadāgāmiphale patiñthahi) „Tadē sotāpannaupāsako parinibbāyi, Nāgarājā Sāriputto ahosi⁴, sa-
muddadevatā aham evā⁵ 'ti. Sīlānisamāsañjātakām⁶. Asadisa-
vaggo catuttho.

10

5. RUHAKAVAGGA.

1. Ruhakajātaka.

Api ruhakacchinnāpiti⁷. Idam Satthā Jetavane viharanto purāṇadutiyikapalo bhanām ārabba kathesi. Vatthum Atthani-pāte Indriyajātake āvibhavissati. Satthā pana tam bhikkhumi „ayan te bhikkhu itthi⁸ anathakārikā, pubbe pi te esā sarājikāya⁹ parisāya majjhe lajjāpetvā gehā¹⁰ nikhamanākāram¹¹ kāresiti“ vatvā atī-tam āhari:

Atite Bārāṇasiyām Brahmadatte rajañ kārente Bodhisatto tassa aggamahesiyā kucchimhi nibbattitvā va-
yappatto pitu accayena raije patiñthāya dhammena rajañ kāresi. Tassa Ruhako¹² nāma purohito ahosi, Ruhakassa purāṇi brāhmañi bhariyā. Rāja brāhmaṇassa assabhandakena alankaritvā assam adāsi. So tam assam āruhya rañño upatthānam gacchatī. Atha nañ alamkatassa assassa 25
piñthe nisiditvā gacchantam disvā tahāñ tahāñ thitā manussā „aho¹³ assassa¹⁴ rūpam, aho asso sobhatī¹⁵“ assam eva pasam-santi. So geham ägantvā pāsādañ āruhya bhariyām āmantesi:

¹ Bⁱ āvāseyya upavaseyya. ² Bⁱ omits vaseyyā. ³ so K; Bⁱ nhā-. ⁴ K omits ahosi.

⁵ Bⁱ adds dasamath. ⁶ Bⁱ ambho duhakacchinnāpiti. ⁷ Bⁱ iti. ⁸ both MSS. -kāyāñ.

⁹ Bⁱ geha. ¹⁰ K anikkha-. ¹¹ Bⁱ rūha-, Bⁱ duha-. ¹² Bⁱ ambho. ¹³ Bⁱ assa-

„bhadde amhākām asso ativiya sobhati, ubhosu passesu thitā manussā amhākām assam eva vannentīti“. Sā pana brāhmaṇi thokām chinnikā¹ dhuttikadhātukā, tena nam evam āha: „ayya tvam assassa sobhanakāraṇam na jānāsi, ayaṁ asso attano 5 alamkataṁ assabhandakām nissāya sobhati, sace tvam pi asso viya sobhitukāmo assabhandakām pilandhitvā² antaravithim oruyha asso viya pāde kottayamāno³ gantvā rājānam passasi⁴ rājāpi tam vannayissati manussāpi tam neva vannayissantīti“.

So ummattakajātiko⁵ brāhmaṇo tassā vacanām sutvā „iminaṁ 10 nāma kāraṇen esā⁶ vadatīti“ ajānitvā tathāsaññī⁷ hutvā tathā akāsi. Ye ye' passanti te te parihāsam karontā „sobhati ācariyo“ ti vadiṁsu. Rājā pana naṁ „kim⁸ ācariya pittan te kupitam⁹, ummattiko si jāto“ ti adīni vatvā lajjāpesi. Tasmīm kāle brāhmaṇo „ayuttakām mayā katan“ ti lajjito¹⁰ brāhmaṇiyā 15 kujjhītvā „tāy¹¹ amhi sarājikāya senāya antare lajjāpito ti“, pothetvā tam nikkadḍhissāmīti¹² geham agamāsi. Dhuttibrāhmaṇi tassa kujjhītvā āgamanabhāvam ūnatvā puretaram neva culladvārena nikhamitvā rājanivesanām gantvā catuhapañcāham tatth¹³ eva ahosi. Rājā tam kāraṇam ūnatvā purohitam pakko- 20 sāpetvā „ācariya mātugāmassa nāma doso hoti yeva, brāhmaṇiyā khamitūn vāttatīti“ khamāpanathāya paṭhamāni gātham āha:

1. Api¹⁴ Ruhaka-cchinnāpi¹⁵ jiyā¹⁶ sandhiyyate¹⁷ puna,
sandhiyyassu¹⁸ purāniyā¹⁹, mā kodhassa vasam gamīti. 79.

Tatthāyam saṅkhēpattho: bho Ruhaka nanu chinnāpi¹⁸ dhanujiyā puna 25 sandhiyyat¹⁹ ghaṭiyati²⁰, evam tvam pi purāniyā saddhim²¹ sandhiyyassu²², kodhassa vasati mā gamīti²³.

¹ Bⁱ chindikā chindihirotabbā, B^p chindikā. ² Bⁱ pil-. ³ K kottayamāno, Bⁱ kottiyamāno, B^p koṭiyamāno. ⁴ both MSS. passa. ⁵ K ummatti-. ⁶ Bⁱ kāraṇe-nāsa. ⁷ K tathāsaññī, Bⁱ tathāsaññī. ⁸ Bⁱ kiñci. ⁹ Bⁱ kuppitam, ¹⁰ Bⁱ addis so. ¹¹ so both MSS. ¹² Bⁱ ambho, B^p abhi. ¹³ K B^p rūhakacchinnāpi, Bⁱ duha-kiehannāsi. ¹⁴ Bⁱ jiyā. ¹⁵ B^p sandhiyyate, Bⁱ saddhiyāte. ¹⁶ K B^p sandhiyyassu, Bⁱ saddhiyassu. ¹⁷ so B^p; K Bⁱ -niya. ¹⁸ Bⁱ nunacchannāsi. ¹⁹ K B^p sandhiyyati, Bⁱ saddhiyati. ²⁰ Bⁱ ghaṭiyati. ²¹ Bⁱ sandhi. ²² K Bⁱ sandhiyyassu, B^p ra-massu. ²³ Bⁱ addis attho.

Tam sutvā Ruhako¹ dutiyam² gātham āha:

2. Vijjamānāsu marūdvāsu³ vijjamānesu kārisu
aññām jiyam karissāma⁴, alam ñeva purāniyā ti. 80.

Tass' attho: mahārāja marucavākesu⁵ ca jiyakāresu⁶ ca manussesu vijjamānesu aññām jiyam karissāma⁷, imāya jinnāya⁸ purāṇiyā jiyāya alam, 5
n' atthi me koci attho ti.

Evañ ca pana vatvā tam niharityā aññām brāhmaṇim ānesi.

Satthā imam dhammadesanam āharitvā saecāni pakāsetvā jātakam samodhānesi: (Saccapariyōsane ukkanthitabhikkhu sotāpattiphale patīthah) „Tadā purāñi purāṇadutiyakā ahosi, Ruhako ukkanthitabhikkhu, 10 Bārānasirājā pana aham evā⁹ 'ti. Ruhakajātakam¹⁰.

2. Sirikālakanñijātaka.

Itthī siyā rūpavatiti. Idam Sirikālakanñijātakam Mahāummaggajātake āvibhavissatiti¹¹. Sirikālakanñijātakam¹².

3. Cullapadumajātaka.

15

Ayam eva sā aham pi so anañño ti. Idam Satthā Jetavane viharanto ukkanthitabhikkhum ārabba kathesi. Vatthu¹³ Ummadantijātakē āvibhavissati. So pana bhikkhu Satthā „saceam kira tvam bhikkhu ukkanthito“ ti vutte „saceam Bhagavā“ 'ti vatvā „ko pana tam¹⁴ ukkanthāpeti“ vutte „aham 20 bhante ekan alamkatapatiyattam mātugāmam disvā kilesānuvattako hutvā ukkanthito“ ti āha. Atha nam Satthā „bhikkhu, mātugāmo nāma akataññu mitadubbi¹⁵, thaddhahadaya porānakapanḍitāpi attano dakkhiṇajannulohitam¹⁶ pāyetvā¹⁷ yāvajīvitam¹⁸ dānam pi datvā mātugāmassa cittañ na labhīmsu“ 'ti vatvā atitam āhari:

25

¹ Bi nuhato, Bp rūhako. ² Bi nutiyam. ³ Bp muduvākesu, Bi vijjamānesu mudūsu.

⁴ Bi -ml. ⁵ Bp muduvākesu, Bi dhanukāramudukesu. ⁶ Bi jiyakārakesu. ⁷ Bi ebinnāya, K jinnāya. ⁸ Bi duhakajātakai paṭhamani. ⁹ K -ssati. ¹⁰ K omits Sirikālakanñijātakam, Bi Sirikālakanñijātakam dutiyam. ¹¹ Bi vatthu. ¹² Bi tvāñ. ¹³ K dubbi, Bi -dubbhi. ¹⁴ Bi -jaññu-. ¹⁵ Bi pātetvā. ¹⁶ both K and Bi -vita.

Atite Bārāṇasiyām Brahmadatte rājjam kārente Bodhisatto tasmiṁ aggamaheṣiyā kucchimhi nibbatti, nāma-gahaṇadivase c' assa¹ Padumakumāro ti nāmaṁ akāṁsu. Tassa aparena² cha kaniṭṭhabhātikā ahesum. Te satta pi janā³ anupubbena vuddhipattā gharāvāsaṁ gahetvā rañño sahāyā viya vicaranti. Ath' ekadivasaṁ rājā⁴ rājaṅgaṇaṁ olokento thito te mahāparivārena rājūpaṭṭhānam⁵ āgacchante⁶ disvā „ime mām vadhitvā rājjam pi gaṇheyun“ ti āsaṅkān uppādetvā te pakkosāpetvā „tātā“, tumhe imasmīn nagare vasitum na la-¹⁰ bhatha, aññattha⁷ gantvā mām' accayena āgantvā kulasantakam rājjam gaṇhathā⁸ “ti āha. Te pitu vacanaṁ sampaticchitvā roditvā kanditvā⁹ attano gharāni gantvā pajāpatiyo ādāya „yattha vā tattha vā gantvā jīvissāmā“ ti nagarā nikhamitvā maggaṁ gacchantā ekaṁ kantāram patvā annapānam alabha-¹⁵ mānā khudām adhivāsetum asakkontā „mayaṁ jīvamānā itthiyo labhissāmā“ ti kaniṭṭhassa¹⁰ bhariyām māretvā terasa koṭṭhāse¹¹ katvā māmsām khādimuṁ. Bodhisatto ca¹² attano bhariyā ca laddhakotthāsesu ekaṁ ṭhapetvā ekaṁ dve pi khādimuṁ. Evam cha divase cha itthiyo māretvā māmsām khādimuṁ. Bodhisatto²⁰ punadivase ekekām ṭhapetvā cha koṭṭhāse ṭhapesi. Sattame divase „Bodhisattassa bhariyām māressāmā“ ti vutte Bodhisatto te cha koṭṭhāse tesam datvā¹³ „ime cha koṭṭhāse¹⁴ khādatha, sve jānissāmīti¹⁵“ vatvā tesam māmsām khāditvā niddāyanakale bhariyām gahetvā palāyi. Sā thokām gantvā „gantuṁ na sak-²⁵ komi sāmīti¹⁶“ āha. Atha naṁ Bodhisatto khandhenādāya arunuggamanavelāya kantārā nikhami. Sā suriye uggate „pi-pāsītāmhi¹⁷ sāmīti“ āha. Bodhisatto „bhadde udakām n' athiti“ vatvā punappunaṁ¹⁸ kathite khaggena dakkhinajannum¹⁹

¹ K. vassa. ² Bi spare. ³ Bi omits rājā. ⁴ K. rāju-. ⁵ Bi gacchante. ⁶ Bi tāta. ⁷ Bi aññatra. ⁸ Bi gaṇhathā. ⁹ Bi omits kanditvā. ¹⁰ Bi kaniṭṭha. ¹¹ Bi koṭṭhānam. ¹² Bi omits ca. ¹³ Bi adds sajjatāva. ¹⁴ Bi adds ye. ¹⁵ Bi -māti. ¹⁶ Bi omits sāmī. ¹⁷ K. pipāsītā. ¹⁸ K. -na. ¹⁹ K. dakkhinajannum, Bi padak-khanajannum.

paharitvā¹ „bhadda pāñṣayān n' atthi, idam pana me dakkhiṇa-jannulohitaīn² pivamānā nisidā³ †ti āha. Sā tathā akāsi. Te anupubbena Mahāgañgān patvā pivitvā⁴ ca nahātvā ca phalā-phalaīn khāditvā phāsukatthāne⁵ vissamitvā ekasmiin Gañgāni-vattane assamapadaīn māpetvā vāsam kappesuī. Ath' ekadi-vasam⁶ upari Gañgāya rājaparādhibai⁷ corai⁸ hatthapāde ca kappanāsañ ca chinditvā⁹ ekasmiin ammañake¹⁰ nipajjāpetvā¹¹ Mahāgañgāya pavāhesuī. So mahantam attassaram¹² karonto tam thānaīn pāpuni. Bodhisatto tassa karunaīn paridevita-saddam sutvā „dukkhappatto satto mayi thite mā nassiti“¹³ 10 Gañgātīraī gantvā tam uttāretvā assamapadaīn ānetvā kāsā-vadhopanalepanādihi¹⁴ vanapaṭikammān akāsi. Bhariyā pan' assa „evarūpān nāma konṭham¹⁵“ Gañgāya āvāhetvā¹⁶ paṭi-jagganto¹⁷ vicaratī¹⁸“ vatvā tam¹⁹ konṭham¹⁹ jīguechamānā nutthubhantī²⁰ vicarati. Bodhisatto tassa vanesu sañvi- 15 rūlhesu²¹ bhariyāya saddhiīn tam assamapade katvā aṭavito phalāphalānī āharitvā tañ ca bhariyān ca poseti²². Etesu evam vasantesu sā itthi²³ tasmin kūnthe²⁴ paṭibaddhacittā hutvā tena saddhiīn anācāraīn caritvā eten' upāyena Bodhisattam māretukāmā hutvā evam āha: „sāmī, ahaīn tumhākām aīse nisiditvā 20 kantārā nikhamamānā etam pabbataīn oloketvā ‘ayye pabbate²⁵ nibbattadevate sare ahaīn sāmikena saddhiīn ārogā jīvitai²⁶ labhissāmī balikammān²⁷ te karissāmīti“ āyacim²⁸, sā mani idāni uttāseti²⁹, karom' assā balikamman³⁰ ti. Bodhisatto tam māyai³¹ ajānanto sādhū †ti sampaticchitvā balikammān sajjetvā tāya 25 es balibhājanānī gāhāpetvā pabbatamatthakānī abhirūhi³². Atha

¹ Bī pasāretvā. ² K -jantu-, Bī -janu-. ³ K pitvā. ⁴ Bī -kaṭhānesu. ⁵ K athekai^h. ⁶ K rājaparādhibai, Bī rājaparādhibai. ⁷ Bī bhinditvā. ⁸ Bī am-pañake. ⁹ Bī nissajjāpetvā. ¹⁰ Bī attasaram. ¹¹ Bī tasāvatasocanale-. ¹² K konṭham corr. to konṭai^h, Bī konṭha, Bī kūntha. ¹³ K adda chaṭṭitam, Bī pa-vāhetvā. ¹⁴ Jūp parijag-. ¹⁵ K vicaratīti. ¹⁶ K nam. ¹⁷ Bī konṭham, K konṭham corr. to konṭai^h. ¹⁸ K -tī, Bī nuthatantī. ¹⁹ Bī vakesu virūjesu. ²⁰ Bī poseti. ²¹ K itthi. ²² so K Bī; Bī konṭha. ²³ Bī pabbatamhi. ²⁴ Bī -kam-pante. ²⁵ Bī -ci. ²⁶ Bī uttāpeti. ²⁷ K -ruhi, Bī -rūyhi.

nām sā evam āha: „sāmi, devatā no pi tvām ñeva uttama-devatā, pañhamān tāva tam¹ vanapupphehi pūjetvā padakkhiṇam katvā vanditvā pacchā devatāya balikammāni karissāmīti²“ sā Bodhisattām papātābhīmukhamiñ thapetvā vanapupphehi pūjetvā³ padakkhiṇam katvā vanditukāmā viya hutvā piñhipasse thatvā piñhiyām paharitvā papāte pātetvā „diñhā me va⁴“ paccāmit-tassa piñhīti⁵ tutthamānasā pabbatā orohitvā konñhassa⁶ santi-kāni agamāsi. Bodhisatto pi papātānusārena⁷ pabbatā patanto⁸ udumbararukkhamaththake ekasmin akantake⁹ pattasañchanne¹⁰ gumbe laggi, hetthāpabbatañ pana orohitum na sakkā, so udumbarāni khāditvā sākhantare nisidi. Ath' eko mahāsarīro godharājā hetthāpabbatapādāto abhirūhitvā¹¹ tasmiñ udumbare phalāni khādati. So tam divasām Bodhisattām disvā palāyi. Punadivase āgantvā ekasmin passe phalāni khāditvā pakkāmi.
 Evati punappunañ¹² āgacchanto Bodhisattena saddhiñ vissāsañ¹³ āpajjītvā „tvām¹⁴ imāñ thānāñ kathañ āgato siti¹⁵“ puechitvā „imīnā nāma kārañenā¹⁶“ 'ti vutte „tena hi mā bhāyīti¹⁷“ vatvā Bodhisattām attano piñhiyāñ nipajjāpetvā otāretvā araññato nikhamitvā mahāmagge¹⁸ thapetvā „imīnā maggena gaccha-thā¹⁹“ 'ti uyyojetvā araññam eva pāvisi. Bodhisatto ekam gāmakam gantvā tattha vasanto pitu kālakatabhāvam²⁰ sutvā Bārāñasiñ gantvā kulasantake rajje patiñhāya Padumarājā nāma hutvā dasarājadhamme akopetvā dhammena raijam kārento cat-tusu nagaradvāresu nagaramajhe nivesanadvāre ti cha dāna-sālāyo kāretvā devasikam cha satasahassāni vissajjettvā dānam adāsi. Sāpi kho pāpitthi tam konñham²¹ khandhe nisidāpetvā araññā nikhamitvā manussapathe bhikkham caramānā yāgu-bhattām sañharitvā²² tam konñham²³ posesi²⁴. „Ayam²⁵“ te kiñ

¹ Bi tvām. ² Bi -ssāmā ti. ³ Bi Bp omit va. ⁴ Bp kunñhassa, Bi konñhamkassā, K konñassa. ⁵ K papātatañu-, Bp pabbatānu-. ⁶ K papatanto. ⁷ Bi atanñake. ⁸ Bi -rūyhitvā. ⁹ K -na. ¹⁰ K omits tvām. ¹¹ Bi -maggena. ¹² Bi gacchāhi. ¹³ Bi kālañkata-. ¹⁴ Bp kunñhath, K konñash. ¹⁵ so Bp; K sañgharitvā, Bi sañ-gharitvā. ¹⁶ so K Bp; Bi poseti. ¹⁷ Bi manussāyan, Bp manussā-ayam.

hotīti“ pucchiyamānā „aham etassa¹ mātuladhitā², pitucchā-
putto me esa, etass³ eva manū adānsu, sāhañ vajjhappattam⁴
pi attano sāmikam ukkhipitvā pariharantī⁵ bhikkham caritvā
posemiti“ āha⁶. Manussā „ayañ patibbatā⁷ ti tato paṭṭhāya
bahutarañ yāgubhatañ adānsu. Apare nam⁸ evam āhañsu: 5
„tvam mā evam vicari, Padumarājā Bārāṇasiyañ rajjañ kāreti⁹,
sakala-Jambudīpañ sañkhobhetvā dānañ deti, so tam disvā
tussissati, tuttho te¹⁰ bahuriñ dhanam dassati, tava sāmikam idha
nisidāpetvā gacchathā¹¹ ‘ti thiram katvā vettapacchim adānsu.
Sā anācārā tam¹² kontham¹³ vettapacchiyam nisidāpetvā pacchim 10
ukkhipitvā Bārāṇasiñ gantvā dānasālāsu bhuñjamānā vicarati.
Bodhisatto alamkatahatthikkhandhavaragato dānaggañ gantvā
atthaunañ vā dasannañ vā sahatthā dānañ datvā puna geham
gacchati. Sā anācārā tam¹⁴ kontham¹⁵ pacchiyam nisidāpetvā
pacchim¹⁶ ukkhipitvā tassa gamanamagge atthāsi. Rajā disvā 15
„kim etan¹⁷ ti pucchi. „Ekā deva patibbatā¹⁸ ti. Atha nam
pakkosāpetvā sañjānitvā¹⁹ kontham²⁰ pacchito niharāpetvā²¹
„ayañ te kim hotīti“ pucchi. Sā²² „pitucchāputto me deva
kuladattiyo²³ sāmiko²⁴ ti āha. Manussā tam²⁵ antaram ajānantā
„aho patidevatā²⁶ ti ādīni vatvā tam anācāritthim vannayiñsu. 20
Puna rājā tam²⁷ „ayan²⁸ te kontho²⁹ kulladattiko³⁰ sāmijo³¹
ti pucchi. Sā rājānam asañjānantā „āma devā³² ‘ti sūrā hutvā
kathesi. Atha nam rājā „kim esa Bārāṇasirañño putto, nanu
tvam Padumakumārassa bhariyā asukarañño dhītā, asukā nāma
mama jannulohitam³³ pivitvā³⁴ imasmiñ konthe³⁵ paṭibaddhacittā 25
maññ papāte pātesi, sā dāni tvam nalāṭena maceuiñ gahetvā
maññ³⁶ mato ti maññamānā imam thānam āgatā, nanu aham

¹ Bi tassa ² Bi mātulassadhitā, K mātuladhitā ti. ³ Bi vayappattā. ⁴ Bi pari-
caranti, K pariheritvā. ⁵ K omits āha. ⁶ Bi janā. ⁷ Bi kāresi. ⁸ K omits te.
⁹ Bi gacchā ¹⁰ K nam. ¹¹ so Bi; K kontham, Bi kunṭhabhi. ¹² Bi omits pac-
chim. ¹³ Bi sañjhā-. ¹⁴ so Bi; K kontham, Bi kontha. ¹⁵ both MSS ni-
¹⁶ Bi sāmi. ¹⁷ Bi kuladattiko. ¹⁸ K omits tam. ¹⁹ Bi ayan. ²⁰ so Bi, K
kunṭo, Bi konthe. ²¹ Bi sāmiko. ²² K jantu-, Bi jannu-. ²³ Bi -tvāna. ²⁴ so
Bi; K konte. ²⁵ Bi mam.

jivāmīti¹ vatvā amacce āmantetvā „bho amaccā, nanu aham² tumhehi puttto evam kathesi³: ‘mama cha kaniṭṭhabhātikā cha itthiyo māretvā manasān khādimsu, aham pana mayham bhariyaih ārogam katvā Gaṅgātiraṁ netvā⁴ assamapade vasanto 5 ekaṁ vajjhappattam koṇṭham⁵ uttāretvā patijaggim, sā itthi patibaddhacittā mañ pabbatapāde papātesi⁶, aham attano metta-cittatāya⁷ jīvitam labhin⁸’ ti, yāya aham pabbatā pātito na sā⁹ aññā esā¹⁰ dussilā¹¹, so pi vajjhappatto¹² koṇṭho¹³ na añño ayam evā¹⁴ ’ti vatvā imā gāthā avoca:

- 10 1. Ayam eva sā¹⁵ aham pi so anañño,
ayam eva so¹⁶ hatthacchinno anañño
yam āha¹⁷ ‘komārapati¹⁸ mamañ’ ti,
vajjh¹⁹ itthiyo²⁰, n’ atthi itthisu saccam. 81.
- 15 2. Imañ ca jammañ musalena hantvā
luddañ²¹ chavañ paradigmūpaseviñ
imissā ca nam pāpapatibbatāya
jīvantiyā chindatha kannanāsan ti. 82.

Tattha yam āha²² komārapati²³ mamañ ti yam ca sā²⁴ ayah me²⁵ komārapati²⁶ kuladattiyo²⁷ sāmiko ti āha²⁸ ayam eva so anañño²⁹, yam ābu 20 komārapatiti pi pātho, ayam eva³⁰ hi potthakesu likhito, tassāpi³¹ ayam ev³² attho, vacanavallāso pan’ ettha veditabbo, yam³³ hi³⁴ rāññā vuttam tad eva idha āgatañ, vajjhītthiyo ti itthiyo nāma vajjhā yadhitabbā, evam³⁵ n’ atthi itthisu saccan ti etāsu sabbhāvā nām³⁶ eko n’ atthi, imañ jammam ti adi ubhinnam pi tessam dantāropanavasena³⁷ vuttam, tattha jammam ti lāmakan, 25 mussalena hantvā ti musalena hanitvā³⁸ pothetvā attihī bhañjantā³⁹ cuṇṇa-vicunnāñ katvā, luddañ ti dārūpam, chavan ti guṇabhāvena ujjivāñ matasadisam,

¹ Bp ayah. ² so all three MSS. ³ Bi gaṇtvā. ⁴ so Bp Bi; K koṇṭam. ⁵ Bi pātesi. ⁶ K cittāya. ⁷ Bi labhan. ⁸ Bi hi. ⁹ Bi esāsā. ¹⁰ Bi adds ti. ¹¹ Bi vajjhappatto, ¹² so Bi; K koṇṭo, Bp kuṇṭho. ¹³ Bi assamevosā. ¹⁴ Bi assamevaso. ¹⁵ Bi yamāhu. ¹⁶ Bi komārapati. ¹⁷ Bi vijhītthiyo. ¹⁸ Bi luddham. ¹⁹ Bi komāripati. ²⁰ Bi yam-esā. ²¹ Bi ayameva. ²² Bi kuladatthiko. ²³ Bi āha. ²⁴ Bi na añño. ²⁵ Bi sayam-evā. ²⁶ so Bi; K tasmā pi, Bp so pi. ²⁷ K omits yam. ²⁸ Bi adds tena. ²⁹ so Bp; K dantāropanavasena, Bi dantāropana-. ³⁰ Bi paharitvā. ³¹ Bi attihī bhañjantō.

imissā ca nan ti ettha nan ti nippatamattathā imissā ca pāpapatibbatāya anācārāya dussilāya jīvantiyā va kannanāsati chindathā 'ti attho.

Bodhisatto kodham adhvāsetum asakkonto evam tesam dandām āñāpetvāpi na tathā kāresi, kopam' pana mandañā katvā yathā sā pacchim sīsato oropetum¹ na sakkoti evam gālham bandhāpetvā kontham² tattha pakhipāpetvā attano vijitā³ nīharāpesi.

Satthā imam dhammadesanañ āharityā saceñāni pakāsetva jātakam samodhānesi: (Saccapariyosāne ukkanthitabhikkhu sotāpatti phale patiññāhi) „Tadā cha bhātaro aññatarā⁴ therā ahesum⁵, bharīyā Ciñcamānavikā⁶, kontho⁷ Devadatto⁸, godharājā Ánando⁹, Padumarājā pana abham evā¹⁰ 'ti. Cullapadumajātakam¹¹.

4. Manicorajātaka.

Na santi devā pavasanti nūnā 'ti. Idam Satthā Veju-vane viharanto parisakkanam Devadattam ārabba kathesi. 15 Devadatto vadhyā parisakkatiti sutvā „na bhikkhave idān' eva pubbe pi Devadatto mayham vadhyā parisakkati yeva, parisakkanto pi pana maññā vadhitum na sakkhitī¹² vatvā atitām āhari:

Atite Bārāṇasiyām Brahmādatte raijam kārente Bodhisatto Bārāṇasito avidüre gāmake gahapatikule nibbatti. 20 Ath' assa vayappattassa Bārāṇasito kuladhitarām ānesum. Sā piyā¹³ ahosi abhirūpā dassanīyā devaccharā viya pupphalatā viya lajāmānā¹⁴ mattakinnarī viya ca Sujātā¹⁵ ti nāmena patibbatā silācārasampannā vattasampannā, niccakālarām pi 'ssā pativattam¹⁶ sassuvattam¹⁷ sasuravattañ ca katam eva¹⁸ 25 hoti, sā Bodhisattassa piyā ahosi manāpā¹⁹. Iti te ubho

¹ Bi BP kodham. ² K oropitum. ³ so BP Bi; K kontam. ⁴ Bi jīvitā. ⁵ Bi aññatarā.

⁶ Bi ahesanti. ⁷ Bi ciñcamānadhiķā, K ciñcamānavikā. ⁸ K konṭo. ⁹ Bi adda ahosi. ¹⁰ Bi adda tatiyam. ¹¹ Bi suvannavāpñā. ¹² Bi vilāsamānā. ¹³ Bi catu jātādīm. ¹⁴ Bi piyātipatipatāth, K piśāpanivattam, RP sā patibbatā. ¹⁵ Bi sassu. ¹⁶ Bi katamo. ¹⁷ Bi piyā manāpā ahoti.

pi pamodamānā ekacittā samaggavāsaṁ vasiṁsu. Ath' ekadi-
vasam Sujātā¹ „mātāpitaro daṭṭhukām̄ mhitī²“ Bodhisattassa
ārocesi. So „sādhu bhadde, maggapātheyyam³ pahonakām⁴
patiyādehīti⁵ khajjakavikatiṁ pacīpetvā khajjakādīni yānake
6 thapetvā yānakām pājento⁶ yānakassa purato ahosi, itarā pac-
chato. Te nagarasaṁpām gantvā yānakām mocetvā nahātvā⁷
bhūñjiṁsu. Puna Bodhisatto yānakām yojetvā purato nisidi,
Sujātā⁸ vatthāni parivattetvā alamkaritvā pacchato nisidi.
Yānakassa antonagaram pavīthakāle Bārānasirājā hatthik-
10 kandhavaragato nagaram padakkhinaṁ karonto⁹ tam padesam¹⁰
agamāsi. Sujātā¹¹ otaritvā yānakassa pacchato padasā¹² pāyāsi.
Rājā tam¹³ disvā tassā rūpasampatti� ākaddhiyamānalocano
paṭibaddhacitto hutvā ekam amaccam¹⁴ „gaccha¹⁵ etissā sassā-
mikabhbāvam vā assāmikabhbāvam vā¹⁶ jānāhīti¹⁷ pesesi¹⁸. So
15 gantvā tassā sassāmikabhbāvam¹⁹ ñatvā „sassāmikā²⁰ kira²¹
deva²², yānake nisinno puriso etissā sāmiko²³ ti āha. Rājā
paṭibaddhacittatam²⁴ vinodetum asakkonto kilesāturo hutvā
„ekena nam upāyena mārāpetvā itthiñ gahessāmīti²⁵ cintetvā
ekam purisan̄ āmantetvā „gaccha bho, imam cūlāmañin vīthim
20 gacchanto viya hutvā etassa purisassa yānake pakkhipitvā ehīti²⁶
cūlāmañin datvā uyyojesi. So „sādhū²⁷ ti tam gahetvā gantvā²⁸
yānake thapetvā „thapito me devā²⁹ ti ñagantvā ārocesi³⁰. Rājā
„cūlāmañi³¹ me natthō³² ti āha. Manussā ekakolāhalam
akāmu. Rājā „sabbadvārāni pidahitvā sañcāram chinditvā
25 coram pariyesathā³³ ti āha. Rājapurisā tathā akāmu. Na-
garam ekam³⁴ samkhobhain ahosi. Itaro puriso manusse gahetvā
Bodhisattassa santikan̄ gantvā „bho, yānakām thapehi, rañño

¹ Bī sujātāpi, K sujā. ² K -kāmehīti, Bī daṭṭhukāmamhīti. ³ K omits bhadde
maggapātheyyam. ⁴ K pahenakām. ⁵ Bī pācanto. ⁶ Bī omits nahātvā.
⁷ Bī sujā. ⁸ Bī katvā. ⁹ Bī nagarasaṁpadesam. ¹⁰ Bī adda va. ¹¹ K nam.
¹² Bī adda ñāpesi. ¹³ Bī adda tvāñ. ¹⁴ Bī omits vā. ¹⁵ Bī pesesi. ¹⁶ K
sāsami-. Bī asāmi-. ¹⁷ Bī asāmikā. ¹⁸ Bī omits kira. ¹⁹ Bī devātti. ²⁰ Bī paṭi-
bandhacittam. ²¹ Bī adda vatvā. ²² Bī omits gantvā. ²³ Bī devāti āha. ²⁴ K
-nim. ²⁵ Bī natthā. ²⁶ Bī eka.

cūlāmaṇī naṭṭho¹, yānakam sodhessāmā² 'ti so yānakam so-dhento attanā³ ṭhapitamaṇīn gahetvā Bodhisattaiḥ gahetvā „manicoro“⁴ ti hatthehi ca pādehi ca pothetvā pacchābhāhā bandhitvā netvā⁵ „ayam manicoro“ ti rāñño dassesum⁶. Rājā⁷ „sīsam assa chindathā“⁸ 'ti āñāpesi. Atha nam rājapurisā⁹ catukke¹⁰ kasāhi tālentā dakkhiṇadvārena nagarā nikkhamā-pesum¹¹. Sujātāpi yānakam pahāya bāhā paggayha paridevamānā „sāmī“¹², main nissāya imam dukkham patto sīti¹³ paridevamānā pacchato pacchato¹⁴ agamāsi. Rājapurisā „sīsam assa chindissāmā“¹⁵ 'ti Bodhisattaiḥ uttānam nipajjāpesum¹⁶. Tam disvā Sujātā attano sīlaguṇam āvajjītvā¹⁷ „n' atthi vata¹⁸ maññe imasmim loke sīlavantānam viheṭhanake¹⁹ pāpasāhasika-manusse nisedhetum samatthā devatā²⁰ nāmā“²¹ 'ti ādini paridevamānā paṭhamam gātham āha:

1. Na santi devā, pavasanti²² nūna,
na hi²³ nūna santi idha lokapālā,
sahasā karontānam asaññatānam²⁴
na hi²⁵ nūna santi paṭisedhitāro ti. 83.

Tattha na santi devā ti imasmīlō loke sīlavantānam olokanaṅkā pāpānañ ca nisedhansā na santi nūna devā ti, pavasanti nūnā 'ti evarūpesu vā kiccesu uppānesu nūna pavasanti²⁶ pavāsanā gacchanti, idha lokapālā ti imasmīlō loke lokapālakassammati samatābrāhmaṇāpī²⁷ sīlavantānam anuggahakā²⁸ na hi²⁹ nūna santi, sahasā karontānam asaññatānam²⁵ ti sahasā avimahisitvā²⁶ sāhasikam kammañ karontānam dussilānam, paṭisedhitāro ti „evarūpanā kammañ mā karittha, na labbhā etam kātun“³⁰ ti³¹ paṭisedhentā³² ti³³.

Evañ tāya sīlasampannāya paridevamānāya Sakkassa deva-
rañño nisinnāsanām uñhākāram dassesi. Sakko „ko nu kho

¹ Bⁱ naṭṭhāti, ² Bⁱ sothessāmī, ³ Bⁱ attano, ⁴ so K B^p; Bⁱ adds si, ⁵ Bⁱ omits netvā.
⁶ Bⁱ dassesi, ⁷ Bⁱ rājāpi, ⁸ K -so, ⁹ K repeats catukke, ¹⁰ Bⁱ nikkhamisu.
¹¹ Bⁱ sāmīko, ¹² Bⁱ only one pacchato, ¹³ Bⁱ nissājjā-, ¹⁴ Bⁱ B^p āvajjītvā, ¹⁵ Bⁱ tava, ¹⁶ Bⁱ viṭheṭhākē, B^p viheṭhākē, ¹⁷ Bⁱ devā, ¹⁸ Bⁱ pavasanti, ¹⁹ so K B^p; Bⁱ ha, ²⁰ Bⁱ asaññitānam, ²¹ K pasavanti, ²² K brahmuno, ²³ Bⁱ anuggāhskā.
²⁴ so B^p; K Bⁱ ha, ²⁵ Bⁱ asaññitānam, ²⁶ B^p avi-, K avamahisitvā, Bⁱ āmāsītvā.
²⁷ Bⁱ ta, ²⁸ Bⁱ paṭisedhento, K paṭisedhantā, ²⁹ Bⁱ adds attho.

maññā Sakkattato cāvetukāmo¹ ti āvajjanto imam kāranam īatvā „Bārānasirājā atipharusam kammam karoti, silasampannaṁ Sujātam kilameti², gantuṁ dāni me³ vattatīti⁴“ devalokā oruyha attano ānubhāvena hatthipitthe nisīditvā gacchantaṁ⁵ pāpa-
5 rājānam hatthito⁶ otāretvā dhammadgandikāya⁷ uttānam⁸ nipajjā-
petvā⁹ Bodhisattaih ukkhipitvā sabbalāmikārehi alamkaritvā rājavesam gāhāpetvā hatthikhandhe nisīdāpesi. Pharasum ukkhipitvā sisam chindantā rañño sisam chindiṁsu, chinnakāle¹⁰
yeva c' assa rañño sisabhāvam jāniṁsu. Sakko devarājā dissā-
10 mānakasarīren¹¹ eva Bodhisattassa santikam gantvā Bodhisattassa rājābhisekaṁ katvā¹² Sujātāya ca¹³ aggamahesitthānam¹⁴ dā-
pesi. Amaccā c' eva brāhmaṇagahapatikādayo ca Sakkam¹⁵ devarājānam disvā „adhammikarājā mārito, idāni amhehi sakka-
dattiko dhammikarājā laddho¹⁶ ti somanassappattā ahesum.
15 Sakko pi akāse thatvā „ayam vo sakkadattiko rājā¹⁷ ito paṭ-
ṭhāya dhammena rajjam kāressati¹⁸, sace hi rājā adhammiko hoti devo akāle vassati kāle na vassati, chātakabhayaṁ roga-
bhayaṁ satthabhyayan ti imāni tīṇi bhayāni upagatān¹⁹ eva²⁰
hontīti²¹ ovadanto dutiyam gātham āha:

20 2. Akāle vassati tassa, kāle tassa na vassati,
saggā ca cavati thānā, nanu so tāvatā hato ti. 84.

Tattha akāle ti adhammikassa rañño rajje ayutte kāle sassānah pakkakāle
vā lāyanamaddanādikāle vā devo vassati, kāle ti yuttapayuttakāle²² vapanaṁ kāle tarupasassakāle gabbhabasnakāle ca na vassati, saggā cavati thānā ti saggā-
25 saṁkhātā thānā devalokā ti attho, adhammikarājā hi appatilābbavasena devalokā cavati nāma, sagge pi vā²³ rajjam karento²⁴ adhammikarājā tato cavatīti pi attho, nanu so tāvatā hato ti nanu so adhammikarājā ettakena²⁵ hato hotīti,

¹ Bⁱ kilamāpeti. ² Bⁱ me dāni. ³ Bⁱ vattatīti. ⁴ Bⁱ tam. ⁵ Bⁱ hatthikhandhato. ⁶ so K Bp; Bⁱ dhammadbhāndi-. ⁷ Bⁱ utthānam. ⁸ Bⁱ uppajjāpetvā. ⁹ K chindakāle. ¹⁰ K omits katvā ¹¹ Bⁱ sujātīyeva, Bp sūjātānam yeva. ¹² Bⁱ -sithāne. ¹³ Bⁱ sakka. ¹⁴ Bⁱ adds laddho ti parisānam ārocesi mahārāja tumbe pi. ¹⁵ Bⁱ kāretha. ¹⁶ K anupagatāneva, Bⁱ anuvātāne. ¹⁷ Bⁱ adds pana. ¹⁸ Bⁱ Bp omit vā. ¹⁹ Bⁱ karento. ²⁰ Bⁱ ettha-.

atha vū ekañsavacī¹ ettha nukāro: n' esō² ekañsenā ettiāvata hato, etthasū pana mahānirayesu sojassu³ ussadanirayesu dīgharattām so hañfilssatitī ayam ettha attho.

Evañ Sakko mahājanassa ovādañ datvā attano devatthānam eva agamāsi. Bodhisatto pi dhammena rajjam kāretvā sagga- 3 padam⁴ pūresi.

Satthā imam dhammadesanām āharitvā jātakam samodhānesi: „Tadā adhammadikarājā Devadatto ahosi, Sakko Anuruddho, Sujātā Rā-hulamātā, sakkadattiyarājā⁵ pana aham evā 'ti. Mañicorajātakam⁶.

5. Pabbatūpattharajātaka.

10

Pabbatūpatthare ramme ti. Idam Satthā Jetavane vi-haranto Kosalarājānam ārabba kathesi. Kosalarañño kira eko amacco antepure⁷ padussi⁸. Rājā parivimainsumāno tam tattato⁹ ñatvā „Satthu ārocessāmiti“ Jetavanam gantvā Satthāram vanditvā „bhante, amhākam antepure eko amacco padussi¹⁰, tassa kiñ kātum vat̄itatiti¹¹“ 15 puechi. Atha nañ Satthā „upakārako¹² te mahārāja so ca amacco¹³ sā ca itthi piyā“ ti puechitvā „āma bhante, ativiya¹⁴ upakārako, sa-kalam rājakulam sandhāreti, sāpi me¹⁵ itthi¹⁶ piyā“ ti vutte „mahā-rāja, 'attano upakāresu¹⁷ sevakesu piyāsu ca itthisu¹⁸ dubbhitum na sakkā“ ti pubbe pi rājāno¹⁹ paññitānam katham sutvā majjhattā²⁰ va 20 ahesun“ ti vatvā tena yācito atitām āhari:

Atite Bārāṇasiyam Brahma datte rajjam kārente Bodhisatto amaccakule nibbattitvā vayappatto tassa attha-dhammānusāsako ahosi. Ath' assa rañño eko amacco ante-pure padussi²¹. Rājā tam tattato²² ñatvā²³ „amacco pi me 25 bahūpakāro²⁴, ayam itthi¹⁶ pi²⁵ piyā, dve pi ime nāsetuñ na

¹ Bī -ci. ² Bī na so. ³ K sojasesu. ⁴ Bī BP saggapūram. ⁵ Bī sakkadattissarājā.

⁶ Bī adds catuttham. ⁷ K -pura, Bī -pūre. ⁸ both MSS. padussi. ⁹ Bī Bp ta-thato. ¹⁰ Bī -ssi. ¹¹ Bī vattati. ¹² Bī upakārako. ¹³ K omits so ca amacco.

¹⁴ Bī atipiya. ¹⁵ Bī omits me. ¹⁶ Bī itthi. ¹⁷ Bī upakārañesu. ¹⁸ K itthi, Bī itthisu. ¹⁹ K omits rājāno. ²⁰ so BP; K majjhantā, Bī amajhattā. ²¹ Bī -ssi.

²² K tatthato corr. to tattato, Bī tatthato, Bp tathato. ²³ Bī jānitvā. ²⁴ Bī BP bahupakāro. ²⁵ Bī omits pi.

sakkā, pañditāmaccam pañham¹ pucchitvā sace sahitabbam bhavissati sahissāmi, noce na sahissāmī² Bodhisattaiñ pakko-sāpetvā āsanam datvā „pañdita, pañham pucchissāmī³“ vatvā „puccha mahārāja, vissajjissāmī⁴“ utte pañham pucchanto 5 pathamam gātham āha:

1. Pabbatūpatthare⁵ ramme jātā pokkharanī sivā,
tam̄ sigālo⁶ apāpāsi⁷ jānam̄ sīhena rakkhitān ti. 85.

Tattha pabbatūpatthare⁸ ti Himavantapabbatapāde⁹ pattharitvā¹⁰ thite¹¹ aṅgansthāne ti attho, jātā pokkharanī sivā ti sītalā madhurodakapokkharanī 10 nibattā, api ca pokkharasāñchannā nadī pi pokkharanī yeva, apāpāsīti¹² apa-iti upasaggo apāsīti¹³ attho, jānam̄ sīhena rakkhitān ti sā pokkharanī sīha-paribhogā sīhena rakkhitā, so pi tam̄ sigālo¹⁴ sīhena rakkhitā ayan ti jānanto va¹⁵ apāsi, tvarū kiñ maññasi sigālo sīhassa abhāyitvā piveyya evarūpam pokkharanī¹⁶ ti ayam ettha adhippāyo.

15 Bodhisatto „addhā etassa¹⁷ antepure eko amacco paduttho bhavissatī¹⁸“ ītvā dutiyam̄ gātham̄ āha:

2. Pivanti va¹⁹ mahārāja sāpadāni mahānadim,
na tena anadī hoti, khamassu yadi te piyā ti. 86.

Tattha sāpadānīti na kevalam̄ sigālo va avasesāni²⁰ pi²¹ sunakhassa-20 bilālamigādīni²² sabbasāpadāni tam²³ pokkharasāñchannattā pokkharasīti laddhanāmāni nadīm pivanti eva, na tena anadī hotīti nadīyam pi²⁴ dipadacatu-pappa-dāpi²⁵ ahimacchāpi sabbe pipūsītā pāniyam²⁶ pivanti, na sā tena kārapena anadī nāma hoti, nāpi²⁷ uccittthanadī²⁸, kasmā: sabbesāni sādhāranattā, yathā ca²⁹ nadī yena kenaci pītā na dussati evam̄ itthi³⁰ pi kilesavasena sāmikam̄ atikkamitvā 25 aññena saddhim̄ sañvāsanī gatā n̄ eva anitthi³¹ hoti, kasmā: sabbesāni sādhāraṇabhbhāvena, nāpi uccittthitthi³², kasmā: odakantikatāya³³ suddhabhbhāvena, khamassu yadi te piyā ti yadi pana te sā itthi³⁴ piyā so ca amacco bahū-pakāro³⁵ tesam̄ ubhinnam pi khamatha, majjhattabhbhāve³⁶ titthathā³⁷ ti.

¹ Bi puññam̄. ² Bi pappatupattare. ³ Bi siñgālo. ⁴ Bi apapāpi, Bp apapāyi. ⁵ Bi pappatupattare ramme. ⁶ K -do. ⁷ Bi pattaretvā. ⁸ K thito, Bi titē. ⁹ Bi apāpāsīti. ¹⁰ Bi pāpīti, Bp papāyi. ¹¹ Bi siñgālo pi. ¹² Bi ca. ¹³ Bi -ui. ¹⁴ Bi hitessa. ¹⁵ Bi Bp ce. ¹⁶ K avasesādi. ¹⁷ Bi omits pi. ¹⁸ Bi sukhapasadasilāla. ¹⁹ K nañ. ²⁰ K hi. ²¹ Bi dvipada. ²² K pāñiyam, Bi pāñiyach. ²³ K na pi. ²⁴ K uccitttha-. ²⁵ Bi omits ca. ²⁶ Bi itthi. ²⁷ Bi anatthi. ²⁸ K uccittthitthi. ²⁹ Bi uccittthitthi. ³⁰ Bi -kathāya. ³¹ Bi bahu-. ³² K majjhatha-, Bi majhatta-,

Evaṁ Mahāsatto rañño ovādanī adāsi. Rājā tassa ovāde
thaṭvā „puna evarūpaṁ pāpakammain mā karithā“ 'ti vatvā¹
ubhinnam pi khami. Tato paṭṭhāya te oramiṁsu. Rājāpi dā-
nādīni puññāni katvā jīvitapariyosāne saggapanadā² pūresi.

Kosalarājāpi imam dhammadesanaṁ sutvā tesam ubhinnam pi
khamityā majjhatto ahosi.

Satthā imam dhammadesanaṁ āharitvā jātakam samodhānesi:
„Tadā rājā Ānando ahosi, paṇḍitāmacco pana aham evā“ 'ti. Pabba-
tūpattharajātakam³.

6. Valāhassajātaka.

19

Ye na kāhanti ovādanī ti. Idam Satthā Jetavane viha-
ranto ekam ukkaṇṭhitabhikkhumi ārabba kathesi. So hi bhikkhu
Satthārā „saccain kira tvām bhikkhu ukkaṇṭhito“ ti puttho „saccan“⁴
ti vatvā⁵ „kimkāraṇā“ ti vutte „ekam alamkatamātugāmaṁ disvā
kilesavasenā“ ti āha. Atha nam Satthā „itthiyo nām’ etā bhikkhu¹⁵
attano rūpasaddagandharasaphoṭṭhabbehi c’ eva itthikuttayilāsehi ca
purise⁶ palobhetvā⁷ attano vase katvā⁸ vasiṁ upagatabhāvai
sīlavināsañ c’ eva dhanavināsañ⁹ ca pāpanaṭṭhena¹⁰ yakkhiniyo ti vuc-
canti, pubbe pi¹¹ hi yakkhiniyo itthikuttena ekam¹² purisattham upa-
samkamitvā vāṇijake¹³ upalobhetvā¹⁴ attano vase katvā puna aññe²⁰
purise disvā te sabbe pi¹⁵ jīvitakkhayam pāpetvā ubhohi hanukapassehi
lohitena paggharantena¹⁶ murumurāpetvā khādiṁsu¹⁷ ti vatvā atītam āhari:

Atite Tambapañnidīpe Sirisavatthu¹⁸ nāma yakkhana-
garām ahosi. Tattha yakkhiniyo vasiṁsu. Tā bhinnanāvānam¹⁹ āga-
takāle alamkatapaṭiyattā²⁰ khādaniyam²¹ bhojaniyam gāhāpetvā²⁵
dāsiganaparivutā dārake amkenādāya vāṇije²² upasamkamanti²³.

¹ Bi saggapuraṁ, Bp -pūraṁ. ² Bi adda pañcamam. ³ Bi vutte. ⁴ Bi vāṇijaka.

⁵ K upalāpetvā, Bp upalobhetvā. ⁶ K omits attano vase katvā. ⁷ Bi dhan-
khayañ. ⁸ Bi papuṇaṭṭhena, Bp pāpuṇatthena. ⁹ Bi omits pl. ¹⁰ Bi eka. ¹¹ K
vāñi-, ¹² K upaṭṭalētvā. ¹³ Bi byagha-. ¹⁴ Bi sirisavatthu, Bp sirivatthu,
sīrīsavatthu. ¹⁵ Bi Bp add vāñijānam. ¹⁶ so Bp; Bi -yatta, K -yattam. ¹⁷ Bi Bp
-niya. ¹⁸ K vāñije, Bi vāñijake. ¹⁹ Bi -kamitvā.

Tesam¹ „manussavāsam² āgat³ amhā⁴ ‘ti sañjānanatthai⁵ tattha
tattha⁶ kasigorakkhādīni karonte⁷ manusse gogane sunakhe ti⁸
evam ādīni dassenti, vāñijānam santikam⁹ gantvā „imam yāguṇ
pivatha¹⁰, bhattam bhūñjatha¹¹, khādaniyam khādathā¹² ‘ti vadanti.

5 Vāñijā ajānantā tāhi¹³ dinnam paribhuñjanti. Atha tesam khā-
ditvā bhūñjitvā¹⁴ vissamitakāle¹⁵ paṭisanthāram karonti. „Tumhe
katthavāsikā, kuto āgatā, kahaṁ gacchissatha, kena kammena
idhāgat¹⁶ atthā¹⁷ ‘ti pucchanti, „bhinnanāvā hutvā idhāgat¹⁸ amhā¹⁹
‘ti vutte ca „sādhu ayyā, amhākam pi sāmikānam nāvām²⁰

10 abhirūhitvā²¹ gatānam tīni sañvaccharāni atikkantāni²², te matā
bhavissanti, tumhe pi vāñijā yeva, mayam tumhākam pādapari-
cārikā bhavissāmā²³ ‘ti vatvā te vāñije itthikuttabhāvavilāsehi²⁴
palobhetvā yakkhanagaram netvā sace paṭhamagahitā manussā
atti te devasāmkkhalikāya bandhitvā kāranaghare²⁵ pakhipanti.

15 Attano vasanatthāne bhinnanāvamanusse²⁶ alabhamtiyo pana pa-
rato Kalyāniṁ orato Nāgadīpan ti evam samuddatirām anuvi-
caranti, ayam tāsam dbammata. Ath²⁷ ekadivasam pañcasatā
bhinnanāvā vāñijā tāsam nagarasamipe uttarimsu. Tā tesam
santikam gantvā palobhetvā yakkhanagaram ānetvā paṭhamam-
20 gahitamanusse devasāmkkhalikāya bandhitvā kāranaghare pakki-
pitvā jetṭhayakkhinī²⁸ jetṭhakavāñjai²⁹ sesā sese ti tā
pañcasatā yakkhiniyo te pañcasate vāñije attano sāmike akāmsu.
Athā sā jetṭhayakkhinī rattibhāge vāñije niddam gate utthāya
gantvā kāranaghare manusse māretvā māmsam khāditvā āgac-
25 chati. Sesāpi tath³⁰ eva karonti. Jetṭhayakkhiniyā manussa-
māmsam khāditvā āgatakāle sariram śitalam hoti. Jetṭhavāñijo
pariganhanto tassā yakkhinibhāvam niatvā „imā pañcasatāpi

¹ Bi te. ² K manussā-. ³ K sañjānanatthai, Bi sañcānanatthai. ⁴ Bi only
one tattha. ⁵ Bi kārente. ⁶ Bi gonesurukkhantesu ti. ⁷ Bi -ke. ⁸ Bi adda imam.
⁹ K nāhi. ¹⁰ Bi adda pivitvā. ¹¹ Bi visa-. ¹² Bi nāvā. ¹³ K -ruhitvā, Bi -rū-
yhitvā. ¹⁴ K atikantāti, Bi abhikkatanāni. ¹⁵ K -kuttuhāvabhāva-, Bi -kutta-
vāsavilā-, Bp itthikuṭahāsavilāsehi. ¹⁶ Bi kārajan-. ¹⁷ both MSS. -nāvā-. ¹⁸ Bi
jetṭhayakkhini. ¹⁹ Bi jetṭhavā.

yakkhiniyo bhavissanti, amhehi palāyitum vattatiti¹ punadivase pāto va mukhadhovanatthāya² gantvā sesavānijānam ārocesi: „imā yakkhiniyo na mānusiyo”, aññesañ bhinnanāvānam āgata-kāle te sāmike katvā amhe khādissanti, etha⁴ amhe palāyāmā⁵ ’ti tesu addhateyyasatā „mayañ etā vijahitum na sak-khissāma, tumhe gacchatha, mayañ na palāyissāmā”⁶ ’ti āhamsu. Jetṭhavānijo attano vacanakare addhateyyasate gahetvā tāsam bhito palāyi. Tasmin pana⁷ kāle Bodhisatto valāhassa yoni-yam⁸ nibbatti, sabbaseto kākasiso muñjakeso iddhimā vehāsain-gamo ahosi. So Himavantato ākāse uppatitvā Tambapannidīpañ 10 gantvā tattha Tambapannisare pallale sayamjātasālin khāditvā gacchatī, evam gacchanto va⁹, „janapadañ gantukāmā” atthi, janapadañ gantukāmā¹⁰ atthiti¹¹ tikkhatturi karunāya¹² paribhāvitam¹³ mānusivācam bhāsatī. Te tassa vacanañ sutvā upasam-kamitvā añjalim paggayha „sāmi mayañ janapadañ gamissāmā”¹⁴ 15 ’ti āhamsu. „Tena hi mayham piññhim abhirūhathā”¹⁵ ’ti. Ath’ ekacce¹⁶ abhirūhimsu ekacce vāladhim gañhiimsu ekacce añjalim paggahetvā atthānsu yeva. Bodhisatto antamaso¹⁷ añjalim * paggahetvā thite sabbe pi¹⁸ te addhateyyasate vānije attano ānubhāvena janapadañ netvā sakasakatthānesu¹⁹ patitthā- 20 petvā attano vasanañthānam agamāsi. Tāpi kho yakkhiniyo aññesañ āgatakāle te tattha ohinake addhateyyasate manusse vadhitvā khādiinsu.

Satthā bhikkhū āmantetvā „bhikkhave, yathā te yakkhininam vasam gatā vānijā jīvitakkhayam pattā valāhassarājassa²⁰ vacanakarā 25 sakasakatthānesu²¹ patitthitā evam evam Buddhānnam ovādañ akaronta²² bhikkhū²³ pi bhikkhuniyo²⁴ pi upāsakāpi²⁵ upāsikāyo²⁶ pi catusu

¹ K vaddhati. ² K mukharī. ³ Bi Bp manussitthīyo. ⁴ K omits etha. ⁵ Bi pa-lāyissāmā. ⁶ Bi omits pana. ⁷ Bi valāhakassa-, Bp valāhakassā-. ⁸ Bi ca so, Bp so. ⁹ Bi gantukāmo. ¹⁰ Bi omits atthi janapadañ gantukāmū. ¹¹ K karunā. ¹² Bi -ta. ¹³ Bi tathēkacce. ¹⁴ Bi adds pi. ¹⁵ Bi adds ta. ¹⁶ Bi only one saka. ¹⁷ Bi Bp valāhakassa. ¹⁸ K -ne. ¹⁹ Bi -to. ²⁰ Bi bhikkhu. ²¹ Bi bhikkhuni.

apāyesu pañcavidhabandhanakkaramaranatthānādisu¹ mahadukkham pāpuñanti, ovādakarū pama tisso kulasampattiyo cha² kāmasagge³ vīsatī brahma-loke ti imāni c' eva thānāni patvā Amatamahānibbānam sacchikatvā mahantam sukham anubhavantīti⁴ vatvā abhisambuddho hutvā 5 imā gāthā avoca:

1. Ye na kāhanti ovādañ narā Buddhena desitam vyasanan⁵ te gamissanti rakkhasīhi va⁶ vāñjā. 87.
2. Ye ca kāhanti ovādañ narā Buddhena desitam sotthim⁷ pārañ gamissanti vālāhenēva⁸ vāñjā ti. 88.

Tattha ye na kāhantīti ye na karissanti, vyasanan⁹ te gamissantīti 10 ta mahāvināsaib pāpuñissantīti, rakkhasīhi va¹⁰ vāñjā ti rakkhasīhi palobhitavāñjā¹¹ viya, sotthim¹² pārañ gamissantīti anantarāyena nibbānañ pāpuñissantīti, vālāhenēva¹³ vāñjā ti vālāhen¹⁴ eva¹⁵ agacchathā ti vuttā¹⁶ tassa vacanakarā¹⁷ vāñjā viya, yathā bi te samuddapārañ gantvā sakañjhānāni 15 agamathsu¹⁸ evam Buddhānam ovādakarā sathsārapāram nibbānañ giechantīti Amatamahānibbānañ dhammadesanāya kūṭam gañhi.

Iti Satthā imam dhammadesanām āharitvā saccāni pakasetvā jātakām samodhānesi: (Saccepariyosāne ukkanjhītabhikkhu sotāpattiphale * patitthahi, aññe pi bahū sotāpattisakadīgamiñāmiarahattaphalāni 20 pāpuñimis) „Tadā vālāhassarājassa¹⁹ vacanakarū addhateyyasata vāñjā Buddhaparisā ahesum, vālāhassarājā²⁰ pana aham evā” ti. Vālāhassajātakam²¹.

7. Mittāmittajātaka.

Na nām umhayate disvā ti. Idam Satthā Sāvatthiyañ 25 viharanto aññataram bhikkhuñ ārabbha kathesi. Aññataro bhikkhu „mayā²² gahite mayham upajjhāyo na kujjhissatīti²³ upajjhāyena tha-pitam vissāsenā ekañ vatthakhandam²⁴ gahetvā upāhanatthavikam²⁵ katvā pacchā²⁶ upajjhāyam āpucchi. Atha nām upajjhāyo „kiñkārañā

¹ K pañcavini-ba---disu. ² Bi ca. ³ Bi khātāpasagge, Bp kāmasaggesu. ⁴ Bi byasanai. ⁵ both MSS. ca. ⁶ Bi sotthi. ⁷ Bi Bp vālā-. ⁸ Bi ca. ⁹ Bi lobhitā-. ¹⁰ both MSS. sotthi. ¹¹ Bi Bp vālā-. ¹² Bi vutte. ¹³ -kūrā. ¹⁴ Bi agamisu. ¹⁵ Bi valāhaka, Bp valāhakaassa. ¹⁶ Bi valāhakaessa, Bp valāhakaassa. ¹⁷ Bi valāhaka-, Bp valāhaka-, Bi adds chātāhi. ¹⁸ Bi mayam. ¹⁹ Bi vatta-. ²⁰ Bi upāhanatthavikam. ²¹ Bi omits pacchā.

gahīti¹ vatvā „mayā gahite na kujjhissatī² tumhākam vissāsenā³ ‘ti vutte „ko mayā saddhiū tuyham vissāso nāmā“ ‘ti vatvā kuddho uṭṭhabhitvā pahari. Tassa sā kiriya bhikkhus pākata jutā. Ath’ eka-divasān bhikkhū dhammasabhiyam kathaṁ samuṭṭhapesum: „āvuso asuko kira daharako upajjhāyassa vissāsena vatthakhaṇḍam⁴ gahetvā upāhanatthavikam⁵ akāsi, atha nam upajjhāyo ‘ko mayā saddhiū tuyham vissāso nāmā“ ‘ti vatvā kuddho uṭṭhabhitvā pahariti“. Satthā āgantvā „kāya nu ‘ttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā“ ti puechitvā „imāya nāmā“ ‘ti vutte „na bhikkhave idān’ ev’ esa⁶ bhikkhu⁷ attano saddhivihārikena⁸ saddhiū avissāsiko, pubbe pi avissāsiko yevā“ ¹⁰ ‘ti vatvā atitāni āhari:

Atite Bārāṇasiyam Brahmadatte rajjam kārente Bodhisatto Kāsiratthe⁹ brāhmaṇakule nibbatitvā vayappatto isipabbajjam pabbajitvā abhiññā ca samāpattiyo ca nibbattetvā ganasatthā hutvā Himavantapadese¹⁰ vāsañ kappesi. Tasmin¹¹ isigañe eko tāpaso Bodhisattassa vacanām akatvā ekam mātāmātikam hatthipotakam patijaggi. Atha nam so vuddhippatto¹² māretvā araññām pāvisi. Tassa sarirakiccam¹³ katvā isigano¹⁴ Bodhisattam parivāretvā „bhante kena nu kho kārañena mittabhāvo vā amittabhāvo vā sakka jānitun“¹⁵ ti puechi¹⁶. Bodhi-satto „imīnā va¹⁷ kārañenā“¹⁸ ‘ti ācikkhanto imā gāthā avoca:

1. Na nam umhayate disvā na ca nam¹⁹ paṭinandati cakkhūni c’ assa na dadāti paṭilomañ ca vattati. 89.
2. Ete bhavanti ākārā amittasmim patiṭṭhitā yehi amittam jāneyya disvā ca sutvā ca pandito ti. 90. ²⁵

Tattha na nam umhayate disvā ti yo hi²⁰ yassa amitto hoti so²¹ tañ puggalām disvā na umhayate²² hasitam²³ na karoti pahaṭṭhākārañ na dasseti,

¹ Bp kujjhissati. ² Bi vatta-. ³ Bi upāhanatthavikam. ⁴ Bi avaso. ⁵ both MSS. bhikkhū. ⁶ Bi vihārikena. ⁷ Bi kāsikaraṭhe. ⁸ Bi -ppadese. ⁹ Bi adds so. ¹⁰ Bi -nā. ¹¹ Bi puechisu. ¹² K ea, Bi vā. ¹³ Bi omits kārañenā. ¹⁴ Bi va ea nam. ¹⁵ Bi ha. ¹⁶ K omits so. ¹⁷ K umbate. ¹⁸ Bi sapitati.

na ca nām patinandatī tassa¹ vacanām sutvāpi tam² puggalām na patinandati sādhu subhāśitān³ ti⁴ nibbhanumodati⁵, cakkhūni cassa na dadātīti cakkhūni cakkhūni āharitvā pamukho⁶ hutvā na oloketi, aññato cakkhūni harati, patilemañ ca vattatītī tassa käyakammam vacikammam pi na roce⁷ patilemañ⁸ gāhāni gaṇhati paccanikām⁹ gāhām, ākārā ti kāraṇāni, yehi amittān¹⁰ ti yehi kāraṇehi, tāni kāraṇāni disvā ca sutvā ca pandito puggalo ayam me¹¹ amitto ti jāneyya, tato viparitehi pana mittabhāvo¹² jānitabō ti.

Evaṁ Bodhisatto mittāmittabhāvākāraṇāni äcikkhitvā Brahmavihāre¹³ bhāvetvā brahmałokūpago ahosi¹⁴.

¹⁰ Satthā imām desanām¹⁵ āharitvā jātakam samodhānesi: „Tadā hatthiposakatāpaso saddhivihāriko ahosi, hatthi¹⁶ upajjhāyo, isigano Buddhaparisā, ganasatthā pana nām evā” ’ti. Mittāmitta-jātakam¹⁷.

8. Rādhajātaka.

¹⁵ Pavāsā¹⁸ āgato tātā ’ti. Idam Satthā Jetavane viharanto ekam ukkaṇṭhitabhikkhum ārabhba kathesi. So kira Satthārā „saccañ kira tvañ bhikkhu ukkaṇṭhito” ti puñho „saccañ bhante” ti vatvā „kimkāraṇā” ti rutte „ekam alāmkataitthiñ¹⁹ disvā kilesavasenā” ’ti āha. Atha nām Satthā „mātugāmo nāma bhikkhu” na sakkā rakkhituñ, pubbe²⁰ dovārike thapetvā²¹ rakkhantāpi rakkhitum na sakkhiñsu, kin te itthiyā²², laddhāpi rakkhitum na sakkā” ti²³ vatvā atītam āhari:

Atite Bārāṇasiyām Brahmadatte rājjam kārente Bodhisatto sukayoniyañ nibbatti, Rādho ti ’ssa nāmam, kaniṭṭhabhātā pan’ assa Poṭṭhapādo nāma. Te ubho pi tarunakāle yeva eko luddako gaheṭvā Bārāṇasiyām aññatarassa brāhmaṇassa adāsi. Brāhmaṇo te puttattāhāne thapetvā²⁴ patijaggi.

¹ Bi pati. ² K nām. ³ Bi -tam. ⁴ Bi omits ti. ⁵ Bi nu cānumodanti. ⁶ Bi patimukho. ⁷ Bi roce. ⁸ Bi -ma. ⁹ K paccanikām, Bi pacanika. ¹⁰ Bi omits me. ¹¹ K mittāmitta-. ¹² Bi brahma-. ¹³ K ahositi. ¹⁴ Bi dhammadesanam. ¹⁵ so both MSS. ¹⁶ Bi adds sattamañ uññitam. ¹⁷ S. Cfr. supra Vol. I p. 495. ¹⁸ Bi savasam. ¹⁹ Bi alāmkatañ-. ²⁰ K bhikkhu. ²¹ Bi adds pi. ²² Bi thapetvā. ²³ Bi Eñ -yo. ²⁴ Bi sakkotiti.

Brāhmanassa pana brāhmaṇī arakkhitā¹ dussilā. So² vohārakarānatthāya³ gacchanto te sukapotake āmantetvā „tāta, ahaṁ vohāratthāya gacchāmi, kāle vikāle vā tumhākām mātu karapakammām olokeyyāthā ti, aññassa purisassa⁴ gamana-bhāvam vā āgamanabhāvam⁵ vā jāneyyāthā⁶ ‘ti brāhmanī⁷ sukapotake⁸ paticchāpetvā⁹ agamāsi. Sā tassa¹⁰ nikkhanta-kālato paṭṭhāya anācāram cari, rattim pi divāpi āgacchantānañ ca gacchantānañ ca pamāṇaiñ n’ atthi. Tañ disvā Potthapādo Rādham pucchi: „brāhmaṇo imām brāhmaṇīm ambākām niyyādetvā gato, ayañ ca pāpakammām karoti, vadāmi nan¹¹ ti. 10 Rādho „mā vaditi“¹² āha. So tassa vacanām agahetvā „amma kiṁkāraṇā pāpakammām karositi“¹³ āha. Sā tam māretukāmā hutvā „tāta, tvam nāma mayhaṁ putto, ito paṭṭhāya na karissā-mīti, ehi tāta tāvā¹⁴ ‘ti piyayamānā viya nam¹⁵“ pakkositvā āgatain gahetvā „tvam marū ovadasi¹⁶“, attano pamāṇaiñ na 15 jānāsīti¹⁷ givam gahetvā māretvā¹⁸ uddhanantaresu pakhipi. Brāhmaṇo āgantvā vissamitvā Bodhisattam „kiñ tāta Rādha mātā vo¹⁹ anācāram karoti na²⁰ karotiti“²¹ pucchanto paṭhamam gātham āha:

1. Pavāsā²² āgato tāta idāni na cirāgato,
kaccin nu tāta te mātā²³ na aññām upasevatīti. 91.

Tass’ attho: ahañ tāta²⁴ pavāsā āgato so e’ amhi²⁵ idān’ eva āgsto na cirāgato, tena pavattim ajānanto tam pucchāmi; kaccin²⁶ nu²⁷ tāta te²⁸ mātā aññām²⁹ purisām na upasevatīti.

Rādho „tāta panditā³⁰ nāma bhūtam vā abhūtam vā aniy-yānikām nāma na³¹ kathentīti“³² nāpento dutiyañ gātham āha:

¹ Bi arakkhitā. ² K omits so. ³ Bi -kāra-. ⁴ so BP; Bi aññapurisā, K aññām purisantarañ. ⁵ K aga-, Bi āmāna-, BP āgamanabhāvam anāgamanabhāvam vā. ⁶ Bi -kārañ. ⁷ Bi patiechādetvā. ⁸ Bi rāssa. ⁹ K vadhitī, Bi cariti. ¹⁰ Bi tāva tātā. ¹¹ K omits nañ. ¹² Bi vadasi. ¹³ Bi vijhati parivattietvā. ¹⁴ Bi te mātā. ¹⁵ Bi omits karoti na. ¹⁶ Bi savāsā. ¹⁷ Bi kiccu nu kho tāta mātā. ¹⁸ Bi adds rādha. ¹⁹ Bi sodhamhi. ²⁰ Bi kicci. ²¹ Bi adds kho. ²² Bi omits te. ²³ K aññā. ²⁴ Bi -to. ²⁵ Bi omits na.

9. Na kho pan' etam subhaṇam¹ giraṁ saccupasāñhitam²,
sayetha Poṭṭhapādo va mummure³ upakūsito⁴. 92.

Tattha giran ti vacanāñ, vacanāñ hi yathā itāni girā evān tadā giran ti
vuccati, so hi⁵ sukapotako liṅgañ anādiyitvā⁶ evam āha, ayā pan'ettha atthe:
5 tata panditena⁷ nāma saccupasāñhitam⁸ yathābhūtām⁹ atthayuttam¹⁰ sabhāva-
vacam¹¹ pī aniyāñikāñ¹² na subhaṇam¹³, aniyāñikāñ ca saccati bhananto
sayetha Poṭṭhapādo va mummure¹⁴ upakūsito¹⁵ ti¹⁶ yathā Poṭṭhapādo
kukkule¹⁷ jhāmo¹⁸ sayati evān sayeyyā ti, upakūjito¹⁹ ti pl pātho, ayam ev'
attho.

10 Evān Bodhisatto brāhmaṇassa dhammāñ desetvā „mayāpi
imasmiñ thāne vasitum na sakkā“ ti brāhmaṇāñ āpucchitvā
araññam eva pāvisi.

Satthā imān desanām²⁰ āharitvā saccāni pakāsetvā jātakām samo-
dhānesi: (Sacepariyosane ukkanthitabhikkhu sotāpattiphale patiṭṭhahi)
15 „Tadā Poṭṭhapādo Ānando abosi, Rādho pana aham evā“ ti. Rādha-
jātakām²¹.

9. Gahapatijātaka.

Ubbayam me na khamatiti. Idam Satthā Jetavane vi-
haranto ukkanthitam eva²² ārabba kathesi²³, kathento²⁴ ca²⁵
20 „mātugāmo nāma arakkhiyo²⁶, pāpām²⁷ katvā yena ten²⁸ upāyena
sāmikām vāñceeti²⁹ yevā³⁰ ti vatvā afitām āhari:

Atite Bārānasiyām Brahmadatte raijam kārente
Bodhisatto Kāsiratthe³¹ gahapatikule nibbattitvā vayap-
patto gharāvāsañ gaṇhi. Tassa bhariyā dussilā gāmabhojana-
25 kena saddhim anācārañ carati. Bodhisatto īatvā parigāphanto

¹ K subhanash, Bi purāñash. ² so Rp; K pacū-, Bi pacu-. ³ Bi summena.

⁴ Bi upakupito. ⁵ Bi vacanāñ. ⁶ Bi omits hi. ⁷ Bi anāda-. ⁸ Bi pandito. ⁹ K yathābhūtām tathayuttam, Bi yathābhūtattayutta, Rp attbayutta. ¹⁰ Bi Rp sabhā-
vayaestāñ. ¹¹ Bi ane-. ¹² Bi purāñam. ¹³ Bi suppanne. ¹⁴ Bi upakumatio.
¹⁵ K omits ti. ¹⁶ Bi -je. ¹⁷ Bi cabhamo. ¹⁸ Bi upakuthito. ¹⁹ Bi dhamma-
desanāñ. ²⁰ Bi adda athamāñ uññitāñ. ²¹ Bi ukkanthitabhāvabhikkhūñ.
²² K omits kathesi. ²³ K kathanto. ²⁴ Bi va. ²⁵ Bi -ko. ²⁶ Bi pākamimāñ.
²⁷ Bi yenakenaci. ²⁸ Bi sāmikeñceti, K vāñcenti. ²⁹ Bi kāsikarathē.

carati. Tadā pana antovasse bījesu nīhatesu¹ chātakam ahosi, sassānaih gabbhagahañakālo² jāto, sakalagāmavāsino „ito māsadvayena³ sassāni uddharitvā vīhiṁ dassāmā“ 'ti ekato hutvā gāmabhojakassa hatthato ekaṁ jaragonam gahetvā maiṁsam khādimu. Ath' ekadivasaṁ gāmabhojako khanam oloketu 5 Bodhisattassa bahigatavelāya⁴ geham pāvisi. Tesam sukhani-pannakkhaṇe⁵ yeva Bodhisatto gāmadvārena pavisitvā gehābhī-
mukho pāyāsi⁶. Sā itthi⁷ gāmadvārābhīmukhi⁸ tam disvā „ko nu kho⁹ ti ummāre ṣhatvā¹⁰ olokenti¹¹ „so yevā“ 'ti nātvā gāmabhojakassa ācikkhi. Gāmabhojako bhīto pakampi. Atha 10 nam sā „mā bhāyi, atth' eko upāyo, amhehi tava hatthato go-
maṁsam khāditaṁ, tvaṁ maṁsamūlaṁ sodhento viya hohi, aham koṭṭham āruhya koṭṭhadvāre ṣhatvā ‘vīhi n’ atthīti' vakkhāmi, tvaṁ gehamajjhē ṣhatvā ‘amhākām ghare dārakā jātā, maṁsa-
mūlam¹² dehīti' punappuna¹³ codeyyāsīti¹⁴ vatvā koṭṭham āruhya 15
koṭṭhadvāre nisidi¹⁵. Itaro gehamajjhē ṣhatvā „maṁsamūlaṁ dehīti“ vadati, sā koṭṭhadvāre nisinnā „koṭṭhe vīhi n’ atthi,
sasse uddhaṭe dassāmi, gacchā¹⁶ 'ti āha. Bodhisatto geham pavisitvā tesam kiriyan disvā¹⁷ „imāya pāpāya kataupāyo¹⁸
esa bhavissatīti¹⁹ nātvā gāmabhojakam²⁰ āmantetvā „bho gāma- 20
bhojaka²¹ amhe hi²² tava jaragonassa²³ maṁsamūlaṁ khādantā ‘ito
māsadvayena²⁴ vīhiṁ²⁵ dassāmā‘ 'ti khādimha²⁶, tvaṁ addhamā-
sam²⁷ pi anatikkamitvā idān’ eva kasmā āharāpesi, na tvaṁ 25
iminā kāraṇenāgato²⁸, aññena kāraṇena āgato bhavissasi²⁹, may-
ham tava kiriya³⁰ na ruccati, ayam pi anācārā pāpadhammā
koṭṭhe vīhinam abhāvam jānāti, sā dāni koṭṭham āruhya ‘vīhi³¹

¹ Bī-hanikesu. ² both MSS. -gahana-. ³ Bī dvayaceayena. ⁴ Bī -gatakālavelāya.

⁵ Bī sukhaniśinna-. ⁶ Bī ahosi. ⁷ Bī itthi. ⁸ Bī -khan-. ⁹ Bī thatvā. ¹⁰ K olo-
kenti, Bī oloketi.

¹¹ maṁsamūlaṁ --- maṁsamūlaṁ wanting in Bī. ¹² Bī pu-
nappunash. ¹³ Bī nisiditvā. ¹⁴ itaro --- diavā wanting in Bī. ¹⁵ Bī katha-

¹⁶ Bī -bhojanakām. ¹⁷ Bī -bhojanaka-. ¹⁸ Bī RP omit hi. ¹⁹ K jaragonassa, Bī
jaraggonassa. ²⁰ Bī -dvayaceayena. ²¹ Bī vīhi. ²² Bī -hā. ²³ K adha-, Bī atha-.

²⁴ Bī -ñena āgato. ²⁵ Bī omits bhavissasi. ²⁶ Bī -yath. ²⁷ Bī vīhi.

n' atthīti' vadati' tvam pi 'dehīti'¹ ubhinnam pi vo kāraṇam
mayhaṁ na ruccatīti² etam atthām pakāsento imā gāthā avoca:

1. Ubhayam me na khamati, ubhayam me na ruccati:
yā cāyām kōṭham otinā 'na dassaiñ' iti bhāsatī, 93.
- 5 2. Tam tam gāmapati brūmi: kadare appasmiñ jivite
dve māse kārañ³ katvāna⁴ mañsañ jaraggavam kisan
appattakāle⁵ codesi, tam pi mayhaṁ na ruccatīti. 94.

Tattha tam tam gāmapati brūmīti ambo⁶ gāmajetthāka tena kārapena
tām vadāmi, kadare appasmiñ jivite ti amhākām jivitām nāma kadarañ⁷
10 e' eva thaddhām lūkham̄ kasirām⁸ appā ca mandām parittām, tasmin no eva-
rūpe jivite vittamāne dve māse kārañ⁹ katvāna mañsañ jaraggavam
kisan ti amhākām māhāsh¹⁰ gañhāntām jaraggavai kisan dubbalām jarā-
goñam dadamāno tvām dvīhi māsebi mūlāb dātabban ti evām dve māse kārañ¹¹
sañgarapaticchedam¹² katvā appattakāle codesi tāmin kile asampatte
15 antarā va codesi, tam pi mayhaṁ na ruccatīti yā cāyām pāpadhammā dus-
sīlā antokoñthe viñnam natthibhāvaiñ jāvamānā va ajānānti¹⁴ viya hutvā kōṭham
otinā kōṭhadvārena¹⁵ thatvā¹⁶ na dassaiñ iti bhāsatī tvam pi yañ ca¹⁷ akāle
codesi tam tam pīti idām ubhayam mama n' eva khamati na ruccatīti.

Evañ so kathento va¹⁸ gāmabhojakam cūlāya gahetvā
20 kañjhīhitvā¹⁹ gehamajjhe pātetvā²⁰ „gāmabhojako 'mhi²¹' „pa-
rassa rakkhitagopitabhande²² aparajjhāsiti²³ „ādihi paribhāsītvā²⁴
pothetvā dubbalām katvā givāya²⁵ gahetvā gehā nikkañjhīhitvā²⁶
tam dutthaitthim²⁷ kesesu gahetvā kōṭhā otāretvā nippothetvā²⁸
„sace puna evarūpañ karosi jūnissasiti²⁹ santajjesi. Tato
25 patthāya gāmabhojako³⁰ tam gehām oloketum pi³¹ na visahi,
sāpi pāpā puna³² manasāpi aticaritum nāsakkhi.

¹ K. vadasi. ² Bⁱ omits tvam pi dehīti. ³ Bⁱ sañkarām. ⁴ Bⁱ katvā. ⁵ K -tām.
⁶ K ambo. ⁷ K kadare ⁸ both MSS. kasirām. ⁹ Bⁱ sañkarām. ¹⁰ Bⁱ katvā.
¹¹ Bⁱ omits mañsañ. ¹² Bⁱ omits kārañ. ¹³ Bⁱ sañkarām-, K sañgaram-, Br^p sañkara. ¹⁴ Bⁱ ajānānti. ¹⁵ Bⁱ kōṭhadvāre. ¹⁶ Bⁱ thatvā. ¹⁷ Bⁱ appiyāñ ca
tvām. ¹⁸ Bⁱ ca. ¹⁹ Bⁱ keseñjhīhitvā. ²⁰ Bⁱ pothetvā. ²¹ Bⁱ gāmabhojanakam-
hit. ²² Bⁱ -gopitepiseabhande. ²³ Bⁱ abharajjasiti. ²⁴ Bⁱ parissayitvā. ²⁵ Bⁱ -yañ
²⁶ K nikkañjhīhitvā corr. to nikka-, Bⁱ nikājhīhitvā. ²⁷ Bⁱ dutthāti. ²⁸ Bⁱ nipo-
thetvā. ²⁹ K jānissasiti, Bⁱ jānissatī. ³⁰ Bⁱ-janako. ³¹ Bⁱ omits pi. ³² Bⁱ
Br^p; K sāpi pa puna, Bⁱ puna pāpā.

Satthā imam dhammadesanam āharityā saccāni pakāsesi: (Saccapariyosāne ukkanṭhitabhikkhu sotāpatti-phale patiṭṭhabhi) „Tadā gāma-bhojakassa niggahakārako gahapati aham eva ahosin” ti¹. Gaha-patijātakanū².

10. Sādhusilajātaka.

Sarīradavyan³ ti. Idam Satthā Jetavane viharunto aññataram⁴ brāhmaṇam ārabbhā kathesi. Tassa kira catasso dhītarō aheśum. Tā cattāro janā patthenti, tesu eko abhirūpo sarīrasampanno, eko vayappatto mahallako, eko jātisampanno, eko sīlavā ti. Brāhmaṇo cintesi: „dhītarō nivesentena⁵ patiṭṭhāpentena⁶ kassa nu⁷ kho dātabbā⁸,¹⁰ kih rūpasampannassa udāhu vayappattassa, jātisampannasīlavantānām⁹ aññatarassā¹⁰ ti so cintento pi ajānītvā¹¹ „imah kāraṇam Sammāsambuddho jānissati, taṁ pucchitvā etesām antare anuechavikassa dassāmī¹²“¹¹ ti gandhamālādīni gāhāpetvā vihāram gantvā Satthāraṁ vanditvā eka-mantām nisino ādito patiṭṭhāya tam atthām ārocetvā „bhante imesu¹³ catusu¹⁴ Janeu kassa dātūm vāttatī¹⁵“ puechi. Satthā „pubbe pi¹⁶ panditā etam pañham kathayiṁsu, bhavasām-khepagatattā pana sallakhetum na sakkotiti“ vatvā tena yācito atitam āhari:

Atite Bārāṇasiyām Brahmadatte rajaṁ kārente Bodhisatto brāhmaṇakule nibbattitvā vayappatto Takka-silāyaṁ sippam ganhitvā āgantvā Bārāṇasiyām disāpāmokkho ācariyo ahosi. Ath' ekassa brāhmaṇassa catasso dhītarō aheśum. Tā evam eva cattāro janā patthayiṁsu. Brāhmaṇo „kassa nu kho dātabbā¹⁷“ ti ajānanto „ācariyām puechitvā dātabba-yuttakassa dassāmīti“ tassa santikām gantvā tam atthām puechānto paṭhamam gātham āha:

1. Sarīradavyam vaddhavyam¹⁸ sojaccām sādhusiliyām,
brāhmaṇā te va¹⁹ pucchāma: kam²⁰ nu tesām vanimhase²¹
ti. 95.

¹ Bi abham evā ti. ² Bi adds navamati nthitai. ³ Bi sarīradappavudhabayan.

⁴ Bi aññatarā. ⁵ Bi nivesane. ⁶ Bi patiṭṭhap-. ⁷ Bi omits nu. ⁸ K -bbo, Bi dātappa. ⁹ K -sampannassa sīla-. ¹⁰ Bi ajānītvā. ¹¹ Bi -mi. ¹² K catu.

¹³ K vaddhafiti. ¹⁴ K adds te. ¹⁵ K -bbo. ¹⁶ Bi vuḍḍhāpyam. ¹⁷ Bi ca.

¹⁸ Bi kīm. ¹⁹ Bi vanimhase.

Tattha sarīradavyan¹ ti adīhi tesam catunnāth vijjamāne guṇe pakāseti²,
 ayam h' ettha³ ashippāyo: dhitaro me cattāro janā pathenti, tesu ekassa sarīra-
 davyan atthi sarīrasampadāya⁴ abhirūpabbhāvo sañvijjati, ekassa vaddhavyam⁵
 vuddhabbhāvo⁶ mahallakatā atthi, ekassa⁷ sojaccān sujātisampadā⁸ atthi, su-
 5 jaccān⁹ ti pl pātho, ekassa sādhusilīyā¹⁰ sundarasilabhāvo silasampadā atthi,
 brāhmaṇa te va¹¹ puechāmā 'ti tesu asukassa nām' etā¹² dātabbā ti ajā-
 nantā¹³ mayam bhavantam brāhmaṇā ñeva¹⁴ puechāma, kām¹⁵ nu tesam
 vanimhase¹⁶ ti tesam catunnāth janānam kām¹⁷ vanimhase kām lechāma kassa
 tā kumārikā dadāmā 'ti puechatī¹⁸.

10 Tam sutvā ācariyo „rūpasampadādisu vijjamānāsu pi vipanna-
 silo gārayho, tasmā tam¹⁹ na-ppamānām, amhākām²⁰ silavanta-
 bhāvo ruccatī²¹ imam attham pakāsento dutiyam gātham āha:

2. Attho atthi sarīrasmiṁ, vaddhavyassa²² namo kare,
 attho atthi sujātasmiṁ, sīlam asmāka²³ ruccatī. 96.

15 Tattha attho atthi sarīrasmin ti rūpasimpanne pi sarīre²⁴ attho viseso
 vajdhī²⁵ atthi yeva, n' atthīti na vadāmī. vaddhavyassa²⁶ namo kare ti
 vuddhabbhāvassa²⁷ pana namakkāram eva karomi, vuddhabbhāvo²⁸ hi vandana-
 mānanam²⁹ labhati, attho atthi sujātasmin ti sujāte pi purise³⁰ vajdhī²⁵
 atthi, jātisampatti³¹ hi pi³² lechitabba yeva, sīlam asmāka ruccatī²³ am-
 20 hākām³³ pana³⁴ sīlam eva ruccatī³⁵, sīlavā hi ācārasimpanno sarīradavyavira-
 hito³⁶ pi³⁷ puljo pasāniso³⁸ ti.

Brāhmaṇo tassa vacanām sutvā silavantass' eva dhitaro adāsi.

Satthā imam dhammadesanām āharitvā sacčāni pakāsetvā jātakām
 samodhānesi: (Saccaṇariyōsāne brāhmaṇo sotāpattiphale patītihāsi)
 25 „Tadā ayam eva brāhmaṇo ahosi, disāpāmokkhācariyo³⁹ pana aham
 evā⁴⁰ 'ti. Sādhusilajātakan⁴¹. Ruhakavaggo⁴² pañcamo.

¹ Bi satiradabyan. ² K -ru. ³ Bi ayam ettha. ⁴ K -padā. ⁵ Bi vujjabyan.
⁶ Bi vujjhataivo. ⁷ Bi kassa. ⁸ K sujātisampadā, Bi sujātajātisampadā. ⁹ K
 sujan. ¹⁰ Bi -silissa. ¹¹ Bi tveva. ¹² K etām. ¹³ Bi jānantā. ¹⁴ K -pañcā eva.
¹⁵ Bi kīm. ¹⁶ Bi gaphimatesa. ¹⁷ Bi puechatīti attho. ¹⁸ Bi tā. ¹⁹ K asmā-
 kām.. ²⁰ Bi vujhibyasa. ²¹ K asvāka, Bi amhākām. ²² Bi sarīre pl.
²³ vajdhī. ²⁴ Bi vujjhabyasa. ²⁵ Bi vujjhambhbhāvassa. ²⁶ Bi vujjhahbhāvo.
²⁷ Bi vantamānānam. ²⁸ Bi sujāte paripūrite. ²⁹ Bi vujjhiva. ³⁰ K -sampati.
³¹ Bi pl hi. ³² Bi amhākām rujjatīti. ³³ K omits pana. ³⁴ Bi rujjati.
³⁵ Bi sarīradabya-. ³⁶ Bi omits pl. ³⁷ Bi pāsaniso. ³⁸ Bi -mokkho ācariyo.
³⁹ Bi adds dasamām. ⁴⁰ Bi duhasavaggo.

6. NATAMDALHAVAGGA.

1. Bandhanāgārajātaka.

Na tam dalham bandhanam āhu dhīrā ti. Idam Satthā Jetavane viharanto bandhanāgāram ārabba kathesi. Tasmim kira kāle bahū¹ sandhicchedakapanthaghātakamanussaghātakacore² āne-
tvā Kosalarañño dassesum. Te rājā andubandhanarajjubandhanasam-
khalikabandhanehi bandhāpesi. Timsamattā jānapadā³ blūkkhū Satthā-
rañ daṭṭhukāmā āgantvā disvā vanditvā punadivase pindāya carantā
bandhanāgāram gantvā⁴ te core disvā pindapātapatikkantā sāyanha-
samaye Tathāgatam upasāmikamitvā „bhante ajja⁵ amhehi pindāya 10
carantehi bandhanāgāre bahū corā andubandhanādīhi baddhā mahā-
dokkham anubhavantā dīttā, te tāni bandhanāni⁶ chinditvā palāyitum
na sakkonti, atthi nu kho tehi bandhanehi thirataram nāma aññām
bandhanan⁷ ti pucchinisu. Satthā „bhikkhave⁸ bandhanāni nām’ etāni,
yañ pan’ etāni dhanadhaññaputtadārādisu⁹ tañhāsāmīkhātam kilesa-
bandhanāni etāni ettehi¹⁰ bandhanehi¹¹ satagunena sahassagunena thira-
tarām, evām¹² mahantam pi pan’ etāni¹³ ducechindiyam bandhanāni
porñakapanditā chinditvā Himavantam pavisitvā pabbajimsū¹⁴ ‘ti vatvā¹⁵
atitām āhari:

Atite Bārāṇasiyam Brahmādatte rajjam kārente 20
Bodhisatto ekasmīn duggatagahapatikule nibbatti. Tassa
vayappattassa pitā kālam akāsi. So bhatiñ katvā mātaram
posesi. Ath’ assa mātā¹⁶ anicchamānass’ eva ekam kuladhī-
tarām gehe katvā¹⁷ aparabhāge kālam akāsi. Bhariyāya pi
‘ssa kucchiyam gabbho patiññāsi¹⁸. So gabbhassa patiññhi-
tabhāvam ajānanto „bhaddē tvāñ bhatiñ¹⁹ katvā jīva,
ahañ pabbajissāmīti²⁰ āha. Sāpi²¹ „gabbho me patiññhito²²,

¹ Bi bahu. ² Bi -manussā-. ³ Bi ja-. ⁴ Bi gatvā. ⁵ Bi ajjeva. ⁶ Bi bandhāni.
⁷ Bi adds kliñ. ⁸ K -disu. ⁹ Bi etehi. ¹⁰ K omits bandhanehi. ¹¹ so all three
instead of evarūpam. ¹² Bi omits pi panetām. ¹³ K omits vatvā. ¹⁴ Bi adds
pi. ¹⁵ Bi -dhītarām gahetvā. ¹⁶ Bi patiññati. ¹⁷ K adds vā vatih vā.
¹⁸ Bi sāmi. ¹⁹ K me nam gabbho patiññhito.

mayi vijātāya dārakam disvā pabbajissasiti¹ āha². So „sādhū“
 ’ti sampaticchitvā tassā vijātakale „bhadde, tvaṁ sotthinā vi-
 jātā“, idān’ āham³ pabbajissāmīti⁴ pucchi. Atha naṁ sā
 „puttassa“ tāva thanapānato⁵ apagamanakāle āgamehīti⁶ vatvā
 5 puna gabbham gaṇhi. So cintesi: „imaih sampaticchāpetvā gan-
 tum na sakka⁷, imissā anācikkhitvā va palāyitvā pabbajissāmīti⁸
 so tassā anācikkhitvā⁹ rattibhāge utthāya palāyi. Atha naṁ¹⁰
 nagaraguttikā aggahesum. So „āham sāmi mātuposako nāma,
 vissajjetha man“ ti tehi attinām vissajjāpetvā ekasmiin thāne
 10 vasitvā āggadvāren¹¹ eva¹² nikhamitvā¹³ Himavantaṁ pavisitvā
 isipabbajam pabbajitvā abhiññā ca samāpattiyo ca nibbattetvā
 jhānakilāya kīlanto vihāsi. So tattha vasanto¹⁴ „evarūpam pi
 nāma me¹⁵ ducechandiyam¹⁶ puttadārabandhanam kilesabandha-¹⁷
 naṁ chindin¹⁸“ ti udānam udānento imā gāthā avoca:

- 15 1. Na taṁ daļhami bandhanam āhu dhirā¹⁹ (Dhp. v. 345-46.)
 yad āyasati dārujaṁ pabbajañ ca,
 sārattarattā maṇikundalesu
 puttesu dāresu ca yā apekhā²⁰. 97.
2. Etaṁ daļhami bandhanam āhu dhirā
 20 ohārinam sithilam duppamuñcañ,
 etam pi²¹ chetvāna²² vajanti dhirā²³
 anapekhino kāmasukham pahāyā ’ti. 98.

Tattha dhirā²⁴ ti dhitimā ti dhirā dhikkitatpāti dhirā²⁵, athavā dhi²⁶
 vuccati paññā, tāya paññāya²⁷ sauvannāgatā ti dhirā, Buddhā Paccekabuddhā²⁸

¹ Bi pabbajissatiti. ² Bi omits āha. ³ Bi pijātā. ⁴ Bi idāni āham ⁵ Bi pappaj-
 issāmī ti āpuechi. ⁶ Bi puttakassa. ⁷ Bi thanateva. ⁸ Bi sakkomi. ⁹ Bi anā-
 rocatvā, ¹⁰ K omits naṁ. ¹¹ Bi -dvāre. ¹² Bi niggamitvā. ¹³ Bi omits vi-
 hāsi so tattha vasanto. ¹⁴ Bi omits pi nāma me. ¹⁵ Bi ducechandiyam. ¹⁶ Bi
 chinditan. ¹⁷ Bi tirā. ¹⁸ Bi spekkhā. ¹⁹ Bi ekañ pi. ²⁰ K jetvāna. ²¹ Bi thirā.
²² K omits dhirā, Bi thirā. ²³ Bi dhitimā vikkhittapāti ti vā dhirā. ²⁴ both
 MSS. dhi. ²⁵ Bi omits paññāya. ²⁶ Bi omits paccekabuddhā.

Buddhasāvakā Bodhisattā¹ ca imē va² dhirā nāma, yadāyasan ti ādīsu³ yañ
sañkhalikasatiñkhātān ayasā nibbattanī⁴ ayasam⁵ yañ⁶ anubandhanasatiñkhātān⁷
dārujan yañ ca pabbajatinehi⁸ vā aññehi vā vākādihī rājjukam⁹ katvā kataraju-
bandhanān tam dhirā daññahī thiran¹⁰ ti nāhu na kathenti, sārattarattā ti
sārattā hutvā rattā¹¹ bahalārūgarattā¹² ti attho, manikundalesu¹³ ti manisu ca 5
kundalesu ca¹⁴ maniyuttesu¹⁵ vā kundalesu¹⁶, etam dalhan ti ye¹⁷ mani-
kundalesu sārattarattā tessai yo ca¹⁸ rāgo¹⁹ yā ca tessam²⁰ puttadāresu apekkhā²¹
tanhā etam²² kilesamayāñ bandhanān daññahī thiran²³ ti dhirā ību, ohārinān
ti āksādhītvā catusu apāyesu patanato²⁴ avaharati hetthā²⁵ haralitī ohārinān,
sīthilan ti bandhanatthāne chavicammamūnīnā na chindati lohitān na niha- 10
rati bandhatthābhāvam pi na jānapetiti²⁶ sīthilanī, dūppamūñcan ti tahālōbhā-
vāsena hi ekavāram pi uppānān kilesabandhanān datthātthānato kacchapo viya
dummocayati hotiti dūppamūñcehi, etam pi²⁷ chetvānā ti etam evan²⁸ dal-
ham pi kilesabandhanān²⁹ nānakaggena chinditvā ayadāmāni³⁰ cbetvā matta-
varavāratā³¹ viya paññare bhinditvā³² sihapotakā³³ viya ca³⁴ dhirā ca vattha- 15
kāmakiñekāmē ukkārabhūmīyāñ³⁵ Jigucchamānā anapekkhino³⁶ hutvā kāmasukkām
pahāya vajanti pakkamanti, pakkamitvā ca pana Himavantānā pavisitvā isipabbaj-
jam³⁷ pabbajitvā Jhānasukhena³⁸ vitināmentiti³⁹.

Evañ Bodhisatto imam udānam udānetvā aparīhīnajjhāno
Brahmaloka-parāyano ahosi.

20

Satthā imam dhammadesanāñ āharityā saccāni pakāsesi⁴⁰: (Saccā-
pariyosāne keci sotāpannā keci sakadāgāmino keci anāgāmino keci
arahantā ahosum) „Tadā mātā Mahāmāyā ahosi, pitā Sudhodana-
mahārājā, bhariyā Rāhulamātā, putto Rāhulo, puttadāram pahāya
nikkhamitvā pabbajitapuriso⁴¹ pana aham evā 'ti. Bandhanāgāra- 25
jātakām⁴².

¹ Bī -tto. ² Bī omits va. ³ K ādīsu. ⁴ K nibbattiñ, Bī nippattanī. ⁵ Bī aya-
sam. ⁶ K omits yañ. ⁷ Bī anubandha-. ⁸ K babbaja-, Bī pappaja-.
⁹ Bī rājjam. ¹⁰ Bī -dhanān ayam sādīhi chinditum sakkueyyabbhāvena thirā-
danī utiran. ¹¹ Bī omits rattā. ¹² K bahalavāga-, Bī balavaragatā. ¹³ Bī omits
manisu ca kundalesu ca. ¹⁴ K manisuktesu. ¹⁵ Bī adds ca. ¹⁶ K yo.
¹⁷ Bī ye va. ¹⁸ Bī sārago. ¹⁹ Bī yā va tegu. ²⁰ Bī apekkhā. ²¹ K evan.
²² Bī dhirān. ²³ Bī patanato. ²⁴ K repeats hetthā. ²⁵ Bī adds thalapadajala-
tādisu kammāni kōtum na detiti. ²⁶ K evan tam pi, Bī etam pi. ²⁷ Bī omits
evan. ²⁸ Bī -dhanī. ²⁹ Bī assadādhāni. ³⁰ Bī mattavārauo. ³¹ K chinditvā.
³² Bī -ko. ³³ Bī omits ca. ³⁴ Bī uttāre bhūmi viya. ³⁵ Bī anapekkhino.
³⁶ K omits isipabbajam. ³⁷ K nānasukhena. ³⁸ Bī adds attho. ³⁹ Bī -setvā.
⁴⁰ Bī -topuriso. ⁴¹ Bī adds pathamānī.

2. Keñsilajātaka.

Hamsā koñcā mayūrā ti. Idam Satthā Jetavane viharanto āyasmantam Lakunṭakabhaddikam¹ ārabba kathesi. So kiriyasmā Buddhasāsane pākaṭo ahosi paññāto² madhurassaro madhura-dhammakkathiko paṭisambhidāppatto mahākñīnāsavo asitīyū therāna³ ubbhantare pamāyena⁴ omako⁵ Lakunṭako sāmanero⁶ viya khuddako⁷ kiñjanatthāya kato⁸ viya. Tasmim ekadivasān⁹ Tathāgatam vanditvā Jetavanakotthakan¹⁰ gate jānapadā tiṁsamattō bhikkhū „Dasabalam vandissāmā“¹¹ ti Jetavanam pavisantā vihārakotthake¹² therām disvā „sāmanero eso“¹³ ti saññāya¹⁴ therām cīvarakanṇe gañhantā hatthe gañhantā sise¹⁵ gañhantā nāsāya¹⁶ parāmasantā kaññesu gahetvā cāletvā¹⁷ hatthakukkuccam¹⁸ katvā pattacīvaraṁ patisāmetvā Satthāram npasainkamitvā vanditvā nisiditvā Satthārā madhurapatisanthāre kate pucchiṁsu: „bhante Lakunṭakabhaddiyatthero kira nām eko tumhākam sāvako madhuradhammakkathiko atthi, kahaṁ so idānīti“. „Kim pana bhikkhave datthukām¹⁹ atthā“²⁰ ti. „Āma bhante“²¹ ti²². „Yām bhikkhave tumhe dvārakotthake disvā cīvarakanṇādisu²³ gañhantā hatthakukkuccam katvā āgatā esa so“²⁴ ti. „Bhante evarūpo patthitapathano abhinibhārasampanno sāvako kiñkāraṇā appesakkho jāto“²⁵ ti. Satthā „attanā“²⁶ katupāpām²⁷ nissāyā“²⁸ ti vatvā tehi yācito atītanī āhari:

Atite Bārāṇasiyām Brahmadatte rajjaṁ kārente Bodhisatto Sakko devarājā ahosi. Tadā Brahmadattassa jinṇam jarāppattam²⁹ hatthim vā assam vā goṇam vā dassetum na sakkā, keñsilo hutvā tathārūpam disvā va³⁰ anubandhāpeti, jarasakatam³¹ pi disvā bhindāpeti, jinṇamātugāme disvā pakkosāpetvā udare pahārāpetvā³² pātāpetvā puna utthāpetvā bhāyāpeti, jinṇapurise disvā lañghake viya bhūmiyām samparivattakādikilām kilāpeti, apassanto „asukaghare kira mahallako atthiti“

¹ Bⁱ lakunṭakabhaddiyām. ² Bⁱ saññāto. ³ Bⁱ mahātherānaṁ. ⁴ Bⁱ adds pana. ⁵ Bⁱ brahmako. ⁶ K lakunṭasamanero, Bⁱ lakunṭako-, Bⁱ lakunṭalosā-. ⁷ Bⁱ bandhako. ⁸ Bⁱ gato. ⁹ K ekaññ-. ¹⁰ K -koddhakan, Bⁱ -kothakan. ¹¹ K -kopdjake, Bⁱ -koṭhake. ¹² Bⁱ maññāya. ¹³ K Bⁱ sisāñ. ¹⁴ Bⁱ -yām. ¹⁵ Bⁱ jalentā. ¹⁶ Bⁱ hatthāñ-. ¹⁷ Bⁱ omits āma bhante ti. ¹⁸ Bⁱ -disu. ¹⁹ Bⁱ attano. ²⁰ Bⁱ kattupāpākammarū. ²¹ Bⁱ jarāputtarū. ²² Bⁱ ca and adds manusse. ²³ Bⁱ jinṇasakatam. ²⁴ Bⁱ daharāpetvā.

sutvāpi pakkosāpetvā kījati. Manussā lajjantā attano mātāpitaro tiro ratthāni pesenti. Mātupatthānadhammo pitupatthānadhāmמו pacchijji. Rājasevakā kejisilā va ahesūn¹, matamatā² cattāro apāye pürenti, devaparisā parihāyati³. Sakko abhinava-devaputte apassanto „kin nu kho kāraṇan⁴ ti āvajjanto⁵ ūnatvā⁶ „damessāmi nan⁷ ti mahallakavappam⁸ abhinimminitvā jinnavāyānake dve takkacūtiyo ūropetvā dve jaragone⁹ yojetvā ekasmin chanadivase¹⁰ alāmkatahatthiṁ abhirūhitvā¹¹ Brahmadatte alāmkatanagaraṁ padakkhiṇam karonte pilotikanivattho tam¹² yānakam pājento¹³ rañño abhimukho agamāsi. Rājā jinnavāyānam disvā „etaṁ yānakam apanethā¹⁴“ ti vadati. Manussā „kaham deva, na passāmā“ ti āhaṁsu, Sakko attano ānubhāvena rañño yeva dassesi. Atha naṁ bahusampatte tasmiṁ tassa uparibhāgena pājento rañño matthake ekaṁ cātiṁ¹⁵ bhinditvā ni-vattāpento dutiyam bhindi. Ath' assa sisato paṭṭhāya¹⁶ ito c' ito ca takkam paggharati. So tena atṭiyati¹⁷ harāyati¹⁸ jīgucchati. Ath' assa tam upaddutabhāvam ūnatvā Sakko yānakam antarādhāpetvā Sakkattalbhāvam māpetvā vajirahattho ākāse ṭhatvā „pāpa adhammikarāja, kiṁ tvam mahallako na bhavissasi tava sarīraṁ jarā na¹⁹ paharissati, kejisilo²⁰ hutvā²¹ vuddhe²² vihethanakammam karosi, tam ekakan²³ nissāya etam²⁴ kammaṁ katvā matamatā²⁵ apāye paripürenti, manussā mātāpitaro patijaggitum na labhanti, sace imamhā kammā na viramissasi vajirena te sisaih padālessāmi, mā ito paṭṭhāy²⁶ etam²⁷ kammaṁ akatthā²⁸“ ti santajjetvā mātāpitunnaṁ gunaih kathetvā vaddhā- pacāyikakammassa²⁹ ānisaih pakāsetvā ovadityā sakatthānam eva agamāsi. Rājā tato paṭṭhāya tathārūpam³⁰ kammaṁ kātuṁ cittam pi na uppādesi.

¹ Bī assesūn. ² Bī matāmatā. ³ Bī -hāyanti. ⁴ K āvajjento. ⁵ Bī tam kāraṇam ūnatvā. ⁶ Bī jaraggone. ⁷ K chanadivase, Bī chanavadiſe. ⁸ K -ru-. ⁹ Bī omits tam. ¹⁰ Bī pācento. ¹¹ Bī anethā. ¹² Bī jāti. ¹³ K omits paṭṭhāya. ¹⁴ K addhi-yati, Bī atthiyati, Bī atṭiyati. ¹⁵ Bī hirāti. ¹⁶ Bī omits na. ¹⁷ K kījisilo. ¹⁸ Bī adds buhu. ¹⁹ Bī vuddhā. ²⁰ Bī ekam. ²¹ Bī tam. ²² Bī matāmatā. ²³ Bī paṭṭhāyatam. ²⁴ Bī akāsi. ²⁵ Bī buddhāpajāyi-, Bī vuddhā-, ²⁶ K -rūpa.

Satthā imani atītam āharitvā abhisambuddho hutvā imā gāthā avoca:

1. Hamsā koñcā mayūrā ca hatthiyo pasadā migā
 sabbe sīhassa bhāyanti, n' atthi kāyasmī tulyatā. 99.

2. Evam evam¹ manusse su daharo ce pi paññavā,
5 so hi tattha mahū hoti, n' eva bālo sarīravā ti. 100.

Tattha pasadā migā ti padasasāñkhātā² migā, pasadā ca³ avasesā⁴ migā
ca ti pi attho yeva⁵, pasadā migā⁶ ti pi pārbo, pasadā⁷ migā ti⁸ attho, n' atthi
kāyasmīm tulyatā ti sarīr⁹ pamāpanī nāma¹⁰ n' atthi, yadi bhaveyya mahā-
10 sarīrā hatthino c' eva passadā migā ca sīhā māreyyum¹¹, siho hanusādayo khuddaka-
sarīre yeva māreyyum¹², khuddakā yeva sīhassa bhāyeyyum¹³ na mahantā, yañmā
pan' etam n' atthi tasmā sabbe pi te sīhassa bhāyanti, sarīravā ti bālo mahā-
sarīro pli mahā nāma na hoti, tasmā Lakuntakabhaddiko sarīrena khuddako ti¹⁴
mā taññū nānena¹⁵ pli khuddako ti maññitthā ti attho¹⁶.

Satthā imā dhammadesanāni āharitvā¹⁷ saccāni pakāsetvā¹⁸
15 jātakām samodhānesi: (Saccapariyosāne tesu bhikkhusu keci sotāpannā
keci sakadāgāmino keci arahantā¹⁹ ahesum) „Tadā rājā Lakuntaka-
bhaddiko ahosi, so²⁰ tāya kelisilatāya paresaiñ kelinissayo jāto, Sakko
pana aham evā ti. Kelisilajātakām²¹.

3. Khandhavattajātaka.

20 Virūpakkhehi me mettan ti. Idam Satthā Jetavane
viharanto nāñataram bhikkhum ārabba kathesi. Tam kira jantā-
gharadvāre katthām²² phālentam²³ pūtirukkhantarā nikhamitvā eko
sappo pādaṅguliyam dasi²⁴, so tatth' eva mato. Tassa tathāmatabhāvo
sakalavihāre pākaṭo²⁵ ahosi. Dhammasabbhāyam bhikkhū katham
25 samutthāpesum: „āvuso nsuko kira bhikkhu jantāgharadvāre katthām²⁶
phālento²⁷ suppena dattho tatth' eva mato²⁸ ti²⁹. Satthā āgantvā

¹ Bi BP eva. ² K padasāñkhātā, Bi padasasāñkhātā. ³ so Bi BP; K tā. ⁴ Bi ava-
sesa. ⁵ Bi omits yeva. ⁶ Bi pasada. ⁷ Bi pasada. ⁸ Bi adds pi. ⁹ Bi sarīrah. ¹⁰ Bi omits nāma, K nāva. ¹¹ K māreyya. ¹² Bi adds di evam. ¹³ Bi bhāreyyum. ¹⁴ Bi hoti. ¹⁵ K nānena. ¹⁶ K vatvā. ¹⁷ K dassetvā. ¹⁸ Bi omits saccāni
pakāsetvā. ¹⁹ K -to. ²⁰ K omits so. ²¹ Bi adds dutiyāñ nīhitam. ²² Bi -nam. ²³ K phālentam. ²⁴ Bi jassi. ²⁵ Bi -to. ²⁶ Bi kanithāni. ²⁷ K phālento,
Bi halento. ²⁸ Bi adds kathayisu

„kāya nu 'ttha bhikkhave etarnhi kathāyā sannisinnā“ ti puechitvā „imāya nāmā“ 'ti vutte „sace so bhikkhuvē bhikkhu cattāri ahirājakulāni ārabba mettam abhāvayissa¹ na nām² sappo daseyya³, porānakatāpāśapi⁴ hi anuppanne Buddhe⁵ catusu ahirājakulesu mettam bhāvetvā tāni ahirājakulāni nissāya uppajjanakabhayato⁶ mucchīsū⁷“ 5
'ti vatvā atitām āhari:

Atite Bārāṇasiyām Brahmādatte rajjam kārente Bodhisatto Kāsiratthe⁸ brāhmaṇakule nibbattitvā vayappatto kāme pahāya isipabbajam pabbajitvā abhiññā ca samāpattiyo ca nibbattetvā Himavantapadese⁹ ekasmīm Gaṅgānivattane 10 assamapadam māpetvā jhānakilāin kilānto isigaṇaparivuto vihāsi. Tadā tam Gaṅgātire nānappakārā dīghajātikā isinām¹⁰ paripantham¹¹ karonti, yebhuyena isayo jīvitakkhayām pāpuṇanti. Tāpasā tam atthām Bodhisattassa ārocesum. Bodhisatto sabbe tāpase sannipātetvā „sace tumhe catūsu ahirājakulesu 15 mettam bhāveyyātha na vo sappā daseyyum, tasmā ito paṭṭhāya catūsu¹² ahirājakulesu evam mettam bhāvethā“ 'ti vatvā imām gātham āha:

1. Virūpakkhehi me mettam, mettam erāpathehi me,
chabbyāputtehi¹³ me mettam, [mettam¹⁴] kaṇhāgotamakehi 20
cā 'ti. 101.

Tattha virūpakkhehi me mettan ti virūpakkhanāgarājakulehi saddhīm mayhaṁ mettā, erāpathādisu¹⁵ pi es' eva nayo, etāni pi hi¹⁶ erāpathanāgarājakulāni chabbyāputtanāgarājakulāni¹⁷ kaṇhāgotamakanāgarājakulāni¹⁸ ti nāgarājakulānu¹⁹ eva²⁰. 25

Evaṁ cattāri nāgarājakulāni dassetvā „sace tumhe etesu mettam bhāvetum sakkhissatha dīghajātikā vo na dasissanti na vihethessantī“ vatvā dutiyām gātham āha:

¹ Bi abhāvissa. ² Bi nām na. ³ Bi dasseyya. ⁴ Bi porānakapsuditatāpaso pi.
⁵ Bi adda pi. ⁶ Bi uppajjanabhyayato. ⁷ Bi puechisū. ⁸ Bi kāsikaratho. ⁹ Bi -padese. ¹⁰ Bi isigānam. ¹¹ Bi parimantaṁ. ¹² K catūsu. ¹³ Bi chappyā-.
¹⁴ sb all three MSS. ¹⁵ K -disu. ¹⁶ Bi omits hi. ¹⁷ Bi chabyā-. ¹⁸ K -makam-, Bi ma nāga-. ¹⁹ Bi -lāni ti attho.

2. Apādakehi me mettaṁ, mettaṁ dipādakehi¹ me,
catuppadehi me mettaṁ, mettaṁ bahuppadehi me ti. 102.

Tattha pañhamapadena odissakam kavā sabbesu² apādakesu³ dighajātikesu
c' eva macchesu ca⁴ mettābhāvanā dassitā, dutiyapadena manussesu c' eva
5 pakkhijātesu⁵ ca, tatiyapadena⁶ haithiassādisu⁷ ca⁸ sabbacatuppadesu⁹, catutthi-
padena vicchikasatapadiuccallīgapānīkamakkataküdisu¹⁰.

Evaṁ sarūpena mettābhāvanāṁ dassetvā idāni āyācana-
vasena dassento imāni gātham āha:

10 3. Mā mañ apādako hiñsi, mā mañ hiñsi dipādako¹¹,
mā mañ catuppado hiñsi, mā mañ hiñsi bahuppado ti. 103.

Tattha mā man ti evaṁ ca tesu¹² apādaküdisu¹³ koci eko pi mā vihī-
sai mā vihethetū 'ti evaṁ āyācanta¹⁴ mettaṁ bhavethā¹⁵ 'ti attho.

Idāni anodissakavasena bhāvanāṁ dassento imāni gā-
tham āha:

15 4. Sabbe sattā sabbe pāñā sabbe bhūtā ca kevalā
sabbe bhadrāni passantu, mā kañci¹⁶ pāpam āgamā ti. 104.

Tattha tañhāditthivasena vatte¹⁷ pañcasu khandhesu āsattā visittā laggā-
laggitā¹⁸ ti sattā assāepassāsapavattanassānhātēna pāpanavasena¹⁹ pāñā ti bhūtā
bhāvitā nibbattanavasena²⁰ bhūtā ti evaṁ²¹ vacanamattaviseso veditabbo, avि-
sesena pana sabbāni p' etāni padāni sabbasattasaṅgahākān²² eva²³, kevalā ti
sakalā, idāni sabbasattass²⁴ eva²⁵ pariyyayacanāni, bhadrāni passantū 'ti sabbe p'
ete sattā bhadrāni sādhūni kalyānān²⁶ eva passantu, mā kañci¹⁶ pāpam āgamā
'ti etesu²⁷ kañci¹⁶ eka²⁸ sattam pi pāpam lāmakam dukkhāni mā āgamā²⁹ mā
āgacchatu mā pāpuṇātu, sabbe averā abyāpajjhā³⁰ sukhī niddukkhā hontū 'ti³¹.

¹ Bi dvipātakeli. ² Bi sappesu. ³ Bi adds ca. ⁴ Bi omits macchesu ca.

⁵ Bi sesapakkhi-, K pakkhijātesu corr. to -tisu. ⁶ K tatiyena. ⁷ K -disu.

⁸ Bi omits ca. ⁹ Bi sabbesu catuppadesu. ¹⁰ K -disu, Bi -kasahapadi---pā-
paka-, Bi -pūkaka-. ¹¹ Bi dvipā-. ¹² Bi ti etesu. ¹³ K -disu. ¹⁴ Bi -to.

¹⁵ Bi bhāveyyā. ¹⁶ Bi kiñci. ¹⁷ K vaddhe. ¹⁸ K laggālagitā, Bi vilaggā-.

¹⁹ Bi pāpanām vasena. ²⁰ Bi omits vasena. ²¹ Bi etash. ²² Bi sappasattisaṅ-
gahākāneva. ²³ K sabbasaddasseva. ²⁴ Bi evaṁ tesu. ²⁵ K eka. ²⁶ so Bi;
K agamma, Bi omits āgamā. ²⁷ Bi abyāpajho, K abyāpajjhā. ²⁸ Bi omits ti.

Evaṁ „sabbasattesu anodissakamettam bhāvethā“ 'ti vatvā puna tinnam ratanānam guṇe anussarāpetum „appamāṇo Buddho appamāṇo Dhammo appamāṇo Saingho“ ti āha.

Tattha pamāṇakarānam¹ kilesānam abhāvena gunānam ca pamāṇabhāvena Buddharatanānam² appamāṇam, dhammo ti navavidho lokuttaro³ dhammo, tassāpi⁴ 5 pamāṇam nāma kāmū na sakkā⁵ ti appamāṇo, tena appamāṇena dhammena samannāgatattā saṅgho pi appamāṇo.

Iti Bodhisatto „imesam tinnam ratanānam guṇe anussarathā“ 'ti vatvā tinnam ratanānam appamāṇagunataṁ⁶ dasse-tvā sappamāṇe⁷ satte dassetum „pamāṇavantāni siriṁsapāni⁸ 10 ahi vicchikā⁹ satapadī¹⁰ unṇānābhī sarabū¹¹ mūsikā“ ti āha.

Tattha siriṁsapāni¹² sabbalghajātikānam¹³ nāmām, te hi sarantā gac-chanti sirenā¹⁴ vā sappantī¹⁵ siriṁsapā¹⁶, ahīti¹⁷ ādi tessū sarūpato nida-nām, tattha unṇānābhī¹⁸ makkaṭako, tassa hi nābhito uṇṇāsadisām¹⁹ suttaih nikkhamatī, tasmā unṇānābhī¹⁸ vuccati, sarabū²⁰ ti gharagolikā. 15

Iti Bodhisatto „yasmā etesam antorāgādayo pamāṇakarā dhammā atthi tasmā etāni²¹ siriṁsapāni²² pamāṇavantāni²³ dassetvā „appamāṇānam tinnam ratanānam²⁴ ānubhāvena ime no²⁵ pamāṇavantā²⁶ rattimīdivaih²⁷ parittakammām²⁸ karontū“ 'ti evam „tinnam ratanānam guṇāni²⁹ anussarathā“ 'ti vatvā 20 tato uttarīm³⁰ kattabbam dassetum imām gātham āha:

5. Katā me rakkhā, katā me parittā,
paṭikkamaṇtu bhūtāni,
so 'ham namo Bhagavato
namo sattānam Sammāsambuddhānan ti. 105. 25

¹ Bī pamāṇikarānam, K Bī pamāṇakarānam. ² Bī -ratanānam. ³ Bī lokuttara. ⁴ so Bī; K tissāpi, Bī tassa. ⁵ Bī sakko. ⁶ Bī appamāṇataṁ. ⁷ Bī appamāṇe. ⁸ Bī sarisa-pāni. ⁹ Bī -kā. ¹⁰ Bī -di. ¹¹ Bī Bī -saraphū. ¹² Bī sarisapāni ti. ¹³ Bī -jūtikā-sattānam. ¹⁴ Bī sarena. ¹⁵ Bī palantī. ¹⁶ Bī sarirasapū. ¹⁷ Bī ahīti. ¹⁸ Bī Bī unṇānābhī. ¹⁹ Bī Bī unna-. ²⁰ Bī saphūrapū. ²¹ Bī tonī. ²² Bī sarisapāni. ²³ Bī omits tīṇām ratanānam. ²⁴ K no, Bī nā. ²⁵ Bī adds patthā. ²⁶ Bī rattidivaih. ²⁷ Bī parittaih-. ²⁸ Bī tīṇaratanām guṇām. ²⁹ Bī uttari. ³⁰ Bī omits me.

Tattha katā me rakkhā ti mayā ratnattayagune anussaranenā attano rakkhā gutti katā, katā me parittā ti parittānam pi me¹ attano katañ, pañikamantu bhūtāni² mayi abitajjhāsayanī³ bhūtāni patikkamantu apagacchantu, so hām namo Bhagavato ti so shāśe evāñ katasaritto afitassa parinibbu-
5 tassa sabbasāpi Buddhasa bhagavato namo karomi, namo sattannam Sammāsambuddhānam ti visesena pana atite pañipatiyā⁴ parinibbutānam sattannam Sammāsambuddhānam namo karomiti.

Evañ „namakkārañ karontāpi⁵ satta buddhe anussarathbā”
‘ti⁶ Bodhisatto isiganassa imāñ parittāñ bandhitvā adāsi.

10 Adito pana pañthāya⁷ dvīhi gāthāhi catusu ahiñjakulesu⁸ mettāya dīpi-
tattā odissakānodiñsakavasena vā dvinnāñ mettābhāvanāñ dīpitattā idāñ
parittāñ idha vuttan ti veditabbāñ, aññāñ vā kārañ pariyesitabbāñ.

Tato pañthāya isigano Bodhisattassa⁹ ovāde thatvā mettañ
bhāvesi, Buddhagune anussari. Evañ tesu Buddhagune anussa-
15 rantesu yeva sabbe dīghajātikā pañikkamiñsu. Bodhisatto pi
Brahmavihāre bhāvetvā Brahmaloka-parāyano ahosi.

Satthā imāñ dharmadesanāñ āharitvā jātakāñ samodhānesi:
„Tadā isigano Buddhaparisā ahosi, gañasatthā pana aham evā” ti.
Khandhavattajātakāñ¹⁰.

20

4. Vīrakajātaka.

Api Vīraka passesiti¹¹. Idam Satthā Jetavane viharanto Sugatālayāñ ārabba katbesi. Devadattassa¹² parisāñ gahetvā āgatesu hi¹³ theresu Satthā „Sāriputta, Devadatto tumhe disvā kiñ nākāsiti¹⁴ pucchitvā „Sugatālayāñ dassesiti” vutte „na kho Sāriputta 25 idāñ eva Devadatto mama anukiriyāñ karonto vināsam¹⁵ pātto, pubbe pi pāpuniti” ratvā therena yūcito atitāñ āhari:

¹ Bi omits me. ² Bi abitajjhāsayanī. ³ Bi -yo. ⁴ Bi BP -to pi. ⁵ Bi adds attho.

⁶ K omits pañthāya. ⁷ K abikulesu. ⁸ Bi omits odissakānodiñsakavasena.

Bi BP khandhajātakāñ, Bi adds tatiyāñ. ¹⁰ so Bi BP; K passehiñ. ¹¹ K deva-

dattāñ. ¹² Bi omits hi. ¹³ Bi -sa.

Atite Bārāṇasiyām Brahmadatte rajjām kārente Bodhisatto Himavantapadese udakakākayoniyaṁ nibbatti-tvā¹ ekaṁ saraṁ upanissāya vasi². Virako ti 'ssa nā-mām ahosi. Tada Kāsirāṭṭhe³ dubbhikkhaṁ abosi. Manussā kākabhattām vā dātuṁ⁴ yakkhanāgabalikammām vā kātuṁ⁵ nāsakkhiṁsu⁶. Chāṭakaraṭṭhato kākā yebhuyyena araññām pavisiṁsu. Tatth' eko⁷ Bārāṇasivāsi⁸ Savitthako⁹ nāma kāko kākiṁ ādāya Virakassa vasanaṭṭhānām gantvā taṁ saraṁ nissāya ekamante¹⁰ vāsaṁ kappesi. So ekadivasam tasmin sare gocaram gaṇhanto Virakam saraṁ otaritvā macche khāditvā¹¹ paccuttaritvā sarīram sukkhāpentam¹² disvā „imam kākam¹³ nissāya sakkā bahū¹⁴ macche laddhum, imam upatṭhahissāmīti¹⁵ tam upasamkamitvā „kim sammā“ ti vutte „icchāmi tam sāmi upatṭhātū“ ti vatvā „sadhu“ 'ti tena¹⁶ sampaṭicchite tato patṭhāya upatṭhāsi. Virako pi tato patṭhāya attano yāpana-¹⁷ mattām khāditvā macche uddharitvā Savitthakassa¹⁸ deti. So pi attano yāpanamattām khāditvā sesam kākiyā deti. Tassa aparabhāge māno uppajji: „ayam pi udakakāko kālako, aham pi kālako, akkhituṇḍapādehi pi etassa ca mayhañ ca¹⁹ nānattām n' atthi²⁰, ito patṭhāya iminā gaṇhitamacchehi²¹ mayham kam-²² mañ n' atthi, aham eva gaṇhissāmīti²² so Virakam upa-²³ kamitvā „samma ito patṭhāya aham eva saraṁ otaritvā acche gaṇhissāmīti²⁴ vatvā „na tvam samma udakam otaritvā acche gaṇhanakākakule²⁵ nibbatto, mā nassīti²⁶ tena vāriyāñāno pi vacanām anādiyitvā saraṁ oruyha²⁷ udakam pavisitvā ummuj-janto²⁸ sevālam chioditvā²⁹ nikhamitum nāsakkhi³⁰, sevālantare laggi, aggatunḍam eva paññāyi, so nirussāso³¹ anto udake³²

¹ K nibbattetvā, ² K vasi, ³ Bi kāsikaraṭṭhe, ⁴ Bi kātuṁ, ⁵ Bi nasakkhiṁsu,

⁶ Bi tatreko, ⁷ K bārāṇasivāsi, Bi bārāṇasivāsi, ⁸ Bi paviṭhako, ⁹ so K Bp; Bi eka-kammantah, ¹⁰ Bi sakkhāp-, ¹¹ Bi udakakākam, ¹² Bi Bp bahu, ¹³ Bi omits tena,

¹⁴ Bi paviṭhakassa, ¹⁵ Bi etassa mayhañ, ¹⁶ Bi nañkārāṭṭhī, ¹⁷ K-macche, ¹⁸ K

gaṇhanakakule, ¹⁹ Bi otaritvā, ²⁰ Bi ummujjanto, Bp ummujjamāno, ²¹ so K Bp;

Bi bhinditvā, ²² Bi na sakkhi, ²³ so Bp; Bi nirussāhe, K nitassāso, ²⁴ K

udakam corr. to udake.

yeva jīvitakkhayā pāpuni. Ath'assa bhariyā āgamanaṁ¹ apasamānā² pavattim jānañatthain Virakassa santikām gantvā „sāmi Savitthako³ na paññāyati⁴, kahañ nu kho⁵ ti pucchamānā pāthamānā gātham āha:

5 1. Api Viraka passesi⁶ sakunam mañjubhāṇakam⁷ (Dhp. p. 146.) mayūragivasamkāsam patiñ mayham Savitthakan⁸ ti. 106.

Tattha api Viraka passesiti⁹ sāmi Viraka api passesi¹⁰, mañjubhāṇakan¹¹ ti¹⁰ mañjubhāṇinam, sā hi rāgavasena madhūrassaro me patiñ maññati, tasmā evam īha, mayūragivasamkāsan ti moragivasamānavannam¹¹.

10 Tām sutvā Virako „āma jānāmi te sāmikassa gatañthānan¹²“ ti vatvā dutiyām gātham āha:

15 2. Udakathalacarassa pakkhino
niccaññāmākamacchakabhojino
tassānukaram Saviñthako
sevāle paligunñhito¹³ mato ti. 107.

Tattha udakathalacarassā¹⁴ ti udake ca¹⁵ thale ca caritum samathassa, pakkhino ti attanam sandhāya vadati, tassānukaran ti tassa anukaronto¹⁶, paligunñhito¹⁷ mato ti udakam pavisitvā sevalam chinditvā nikhamitum asakkonto sevilapariyonaddho¹⁸ anto udake yeva mato, passa etassa¹⁹ tunḍam 20 dissatiti²⁰.

Tām sutvā kākī²¹ paridevityā Bārānasim eva agamāsi.

Satthā imam dhammadesananā āharitvā jātakam samodhānesi: „Tadā Savitthako²² Devadatto ahosi. Virako pana aham evā“ ti. Virakajātakam²³.

¹ so Bⁱ R^p; K āgataññ. ² Bⁱ adds taññ. ³ Bⁱ pavithako. ⁴ Bⁱ paññāyati. K paññāyati. ⁵ so Bⁱ R^p; K passehi. ⁶ Bⁱ mañjubhāṇinam. ⁷ Bⁱ satamamhain pavijhatin. ⁸ K passehiññ. ⁹ K passehi, Bⁱ massasi. ¹⁰ K omits mañjubhāṇakanti, Bⁱ mañjubhāṇikanti. ¹¹ K -samānavanpam, Bⁱ -samāñavanti attho. ¹² Bⁱ pallukunñito? R^p patikunñjito. ¹³ Bⁱ omits ca. ¹⁴ Bⁱ tassānuk-. ¹⁵ K -naddho corr. to -nattho. ¹⁶ Bⁱ ekassa. ¹⁷ Bⁱ dassatiti attho. ¹⁸ Bⁱ kākīth. ¹⁹ Bⁱ pavithako. ²⁰ Bⁱ adds catuttham.

5. Gañgeyyajātaka.

Sobhanti macchā gañgeyyā¹ ti. Idam Satthā Jetavane viharanto dve daharabhikkhū² ārabba kathesi. Te kira dve³ Sāvatthi-vāsino kulaputtā sāsane pabbajitvā asubhabhāvanām⁴ anuyūjītvā⁵ rūpapasānsakā⁶ hutvā rūpam upalālentā⁷ vicarimsu. Te ekadivasam „tvam̄ sobhasi, aham̄ sobhāmiti“ rūpam nissāya uppānnavivādā avidure nisinnam̄ ekaṁ mahallakatheram̄ disvā „eso amhākaṁ sobhanabhbāvam̄ vā asobhanabhbāvam̄ vā jānissatīti“ tam̄¹⁰ upasam̄kamītvā „bhante ko amhesu sobhano¹¹“ ti pucchiṁsu. „Āvuso tumhehi aham̄ eva sobhanataro¹²“ ti āha. Daharā „ayam̄ mahallako 10 amhehi pucchitam̄ akathetvā apucchitam̄ kathesīti“ tam̄ paribhbāsītvā¹³ pakkamiṁsu. Sā¹⁴ tesam̄ kiriyā bhikkhusaṁghe pākaṭā jātā. Ath' ekadivasam dbammasaṁbhāyam̄ katham̄ samutthāpesum̄ „āvuso mahallakathero kira te rūpanisitake dahare lajjāpesiti“. Satthā āgantvā „kāya nu 'ttha bhikkhave etarahi kathāya sannisīmā“ ti pucchitvā „imāya 15 nāmā“ ti vutte „na bhikkhave ime daharā idān' eva rūpapasānsakā¹⁵, pubbe p' ete¹⁶ rūpam eva upalālentā¹⁶ vicarīmsu“ ti vatvā atitam̄ āhari:

Atite Bārāṇasiyam Brahmadatte rājjam̄ kārente Bodhisatto Gañgātire rukkhadevatā¹⁷ ahosi. Tadā Gañgā- 20 Yamunānām̄ samāgamanatthāne¹⁸ gañgeyyo ca yāmuneyyo ca dve macchā „aham̄ sobhāmi, tvam̄ sobhasīti“ rūpam nissāya vivadamānā¹⁹ avidure Gañgāya tate²⁰ kacchapam̄ nipannam̄ disvā „eso amhākaṁ sobhanabhbāvam̄ vā asobhanabhbāvam̄ vā jānissatīti“ tam̄ upasam̄kamītvā „kin²¹ nu kho samma kacchapa 25 gañgeyyo sobhati²² udāhu yāmuneyyo“ ti pucchiṁsu. Kacchapo „gañgeyyo pi sobhati yāmuneyyo pi, tumhehi pana dvīhi aham̄ eva atirekataram̄ sobhāmiti“ imam̄ attihām̄ pakāsento paṭhamam̄ gātham̄ āha:

¹ Bi sobhati maccho gaveyyo. ² Bi daharasahāyake bhikkhu. ³ Bi omits dve. ⁴ so K Bp; Bi asubhabhbāvam̄. ⁵ K ananu-, Bi anuyūcītvā. ⁶ K rūpasānsakā. ⁷ Bi upalālento. Bp -lālento. ⁸ Bi sobhana-. ⁹ Bi asobhana-. ¹⁰ K omits tam̄. ¹¹ Bi sobhano. ¹² Bi -setvā. ¹³ Bi omits sā. ¹⁴ K rūpaspas-. ¹⁵ Bi pl te. ¹⁶ K upalālentā, Bi upalālentā, Bp upalālento. ¹⁷ Bi rukkhadevatā. ¹⁸ Bi samāgamanatthāne. ¹⁹ all three MSS. vivā-. ²⁰ Bi gañgātale. ²¹ Bi kin. ²² K sabhati, Bi sobhatu-

1. Sobhanti macchā gañgeyyā¹, atho sobhanti yāmunā²,
catuppad³ āyam⁴ puriso nigrodhaparimandalo
īsakāyatagivo ca⁵ sabbe va atirocatiti. 108.

Tattha catuppadāyā⁶ ti catuppadō ayam, puriso ti attānam sandhāya
5 vadati, nigrodhaparimandalo ti sujāto nigrodro viya parimanjalo, īsakā-
yatagivo⁷ ti rathisā⁸ viya īyatagivo⁹, sabbe va atirocatiti evam sanbhā-
nasampanno kacchapo sabbe¹⁰ atirocati, abham eva sabbe tumhe atikkamitvā so-
bhāmiti¹¹.

Macchā tassa katham sutvā „ambho¹²“ pāpakacchapa
10 amhehi pucchitaṁ akathetvā aññam eva kathesi¹³“ vatvā du-
tiyam gātham āharīsu:

2. Yaṁ pucchito na tam akkhā¹⁴, aññam akkhāti pucchito,
attappasamsako poso nāyam asmāka¹⁵ ruccatiti. 109.

Tattha attappasamsako¹⁶ ti attānam pānthisanasi lo attrukkāmāsako¹⁷
15 poso¹⁸, nāyam amhākām ruccatiti ayah pāpakacchapo amhākām na ruccati
na khamatiti kacchapassa upari udakam khipitvā sakathānam eva agamīnsu.

Satthā imam desanām¹⁹ āharitvā jātakam samodhānesi: „Tadā²⁰
dve macechā daharabhikkhū abesum, kacchapo mahallako²¹, imassa
pana kārapassa paccakkhakārikā Gañgātire nibbattarukkhadevatā pana
25 abham evā²²“ ti, Gañgeyyajātakam²³.

6. Kuruñgamigajātaka.

Iñgha vaddhamayaṁ²⁴ pāsan ti. Idam Satthā Vejuvane
viharanto Devadattam ārabbha kathesi. Tadā hi Satthā „Devadatto
vadhāya parisakkatiti“ sutvā „na bhikkhave idān²⁵“ eva Devadatto
mayham vadhāya parisakkati, pubbe pi parisakki²⁶ yevā²⁷“ ti vatvā
atitām āhari:

¹ Bi sobhata maccho gañgeyyo. ² Bi sobhati yamuno ³ Bi catuppadāyam.
⁴ K va. ⁵ Bi catuppadāyām pūriso. ⁶ Bi adda cā. ⁷ Bi sisikā. ⁸ Bi adda ca.
⁹ Bi adda va. ¹⁰ Bi adda vadati. ¹¹ K ambo. ¹² Bi akkho. ¹³ Bi amhākām.
¹⁴ Bi attappasamsako. ¹⁵ Bi attukkarasako. ¹⁶ K pāpo. ¹⁷ Bi dhammadesanām
¹⁸ Bi adda bhikkhū abosi. ¹⁹ Bi adda pañcamām. 6. Cfr. Journal R.A.S. 1870
V. p. 8. ²⁰ Bi vatta. ²¹ Bi -sakkati.

Atite Bārāṇasiyām Brahmadatte rajjam kārente Bodhisatto kurungamigo hutvā araññe ekassa sarassa avidüre ekasmīm gumbe vāsañ kappesi. Tass' eva¹ sarassa avidüre ekasmīm rukkhagge satapatto nisidi. Sarasmīm pana kacchapo vāsañ kappesi. Evam te tayo pi sahāyā aññamaññam piya-saṁvāsam vasim̄su. Ath'eko migaluddako araññe caranto² pāni-yatitthe³ Bodhisattassa padavalañjam⁴ disvā lohanigalasadisañ⁵ vaddhamayam⁶ pāsañ oddetvā⁷ agamāsi. Bodhisatto pānīyañ⁸ pātum āgato pañhamayāme yeva⁹ pāse bajjhivā baddharāvām¹⁰ ravi. Tassa tena saddena rukkhaggato¹¹ satapatto udakato ca 10 kacchapo āgantvā „kin nu kho kātabban“ ti mantayim̄su. Atha satapatto kacchapañ āmantetvā „samma tava dantā atthi, tvaiñ imam pāsañ chinda, aham gantvā yathā so nāgacchati tathā karissāmi, evam amhehi dvīhi pi¹² kataparakkamena sahāyo no jīvitam labhissatīti“ imam attham pākāento pañhamam¹³ gātham āha:

1. Iñgha vaddhamayam pāsañ chinda dantehi kacchapa, aham tathā karissāmi yathā n' ehitī¹⁴ luddako ti. 110.

Kacchapo cammavarattam khāditum ārabhi. Satapatto luddassa vasanagāmam gato¹⁵. Luddo pacčusakāle yeva sattim¹⁶ gahetvā nikhami. Sakuno tassa nikhamanabhāvam ñatvā vassitvā pakkhe pappothetvā¹⁷ tam puredvārena¹⁸ nikhamantañ mukhe pahari. Luddo¹⁹ „kālakannisakuñen“ amhi pahañ²⁰ ti nivattitvā thokam sayitvā puna sattim gahetvā uṭhāsi. Sakuno „ayañ pañhamam puredvārena²¹ nikkhanto, idāni pacchima-²² dvārena nikhamissañtīti²³ ñatvā gantvā²⁴ pacchimagehe nisidi.

¹ Bi tassa. ² Bi vicaranto. ³ Bi pāniyatitte. ⁴ K -lañcham, Bi -lañcam. ⁵ both MSS. -nigala-. ⁶ Bi vattasyam. ⁷ Bi ottetvā. ⁸ Bi pāgiyath. ⁹ K va. ¹⁰ Bi bandharavāñ. ¹¹ K rukkhato. ¹² Bi omits pi. ¹³ K nehitī, Bi nehlī. ¹⁴ Bi adds avidüre rukkhe nisidi. ¹⁵ Bi pappothetvā. ¹⁶ Bi pūrima-. ¹⁷ K luddako. ¹⁸ Bi purima-. ¹⁹ Bi omits gantvā.

Luddo¹ pi „puredvārena² me nikkhamantena kālakanñisakuno
dittho, idāni pacchimadvārena nikkhamissāmiti“ pacchima-
dvārena nikkhami. Sakuno punā vassitvā gantvā³ mukhe pahari.
Luddo puna pi kālakanñisakunena pahato⁴ „na me esa⁵ nikkha-
mitum detiti“ nivattitvā yāva arunuggamanā sayitvā arunavelāya⁶
sattim gahetvā nikkhami. Sakuno vegena gantvā „luddo
āgacchatiti“ Bodhisattassa kathesi. Tasmim khañe kacchapena
ekam eva vaddham⁷ thapetvā sesavarattā⁸ khāditā honti. Dantā
pan’ assa patanākārappattā jātā, mukham lohitamakkhitam⁹.
10 Bodhisatto luddaputtañ sattim gahetvā asanivegena āgacchan-
tam disvā tam vaddham¹⁰ chinditvā vanam pāvisi. Sakuno ru-
khagge nisīdi. Kacchapo pana dubbalattā¹¹ tatth’ eva nipajji.
Luddo kacchapañ¹² pasibbake pakhipitvā ekasmiñ khānukē
laggesi. Bodhisatto nivattitvā olokento kacchapassa¹³ gahita-
bhāyam ūtvā „sahāyassa jivitatānam dassāmīti“ dubbalo viya
hutvā luddassa attānam dassesi. So „dubbalo esa bhavissati,
māressāmi nan“ ti sattim ādāya anubandhi. Bodhisatto nāti-
dure nāccāsanne gacchanto tam ādāya araññam pāvisi, dūram
gatabhāvam ūtvā padam¹⁴ vañcetvā aññena maggena vātavegena
20 gantvā siñgena pasibbakam ukkipitvā bhūmiyam pātetyā phāle-
tvā¹⁵ kacchapañ nihari. Satapatto pi rukkhā otari. Bodhisatto
dvinnam pi ovādañ dadamāno „aham tumhe nissāya jivitam
labhim, tumhehi pi¹⁶ sahāyassa kattabbañ mayhaiñ katañ, idāni
luddo¹ āgantvā tumhe gañheyya, tasmā samma satapatta tvam
25 attano puttake gahetvā aññattha yāhi, tvam hi samma kacchapa
udakam pavisa¹⁷ ‘ti āha. Te tathā akam̄su.

Satthā abhisambuddho hutvā dutiyam gātham āha:

¹ Bⁱ luddho. ² Bⁱ purima-. ³ Bⁱ omits gantvā. ⁴ Bⁱ pahato. ⁵ Bⁱ na dāni
mesa. ⁶ so K B^p; Bⁱ arunuggamanavelāya. ⁷ Bⁱ vattaih. ⁸ Bⁱ sesa-. ⁹ Bⁱ muk-
hato lohitam paggarati. ¹⁰ K baddham, Bⁱ bandhanati, B^p bandham. ¹¹ Bⁱ duppa-
lataya. ¹² Bⁱ B^p add gahetvā. ¹³ so Bⁱ B^p; K kacchapani. ¹⁴ so K B^p; Bⁱ param.
¹⁵ Bⁱ omits phāletvā, K phāletvā. ¹⁶ Bⁱ omits pi. ¹⁷ Bⁱ pavīsāhi.

2. Kacchapo pāvisī vāriṁ, kuruñgo pāvisī vanam,
satapatto dumaggamhā dūre putte apānayiti. 111.

Tattha apānayiti apānayi, gahetvā agamāśitī¹.

Luddo taṁ thānañ āgantvā² kañci³ apassitvā chinnapasibba-
kam gahetvā domanassappatto attano geham agamāsi. Te pi 5
tayo sahāyā yāvajivān vissāsañ acchinditvā yathākammañ gatā.

Satthā imam desanam āharitvā jātakam samodhānesi: „Tadā luddo Devadatto ahosi, satapatto Sāriputto, kacchapo Moggallāno, kuruñga-
migo⁴ pana aham evā⁵ ‘ti. Kuruñgamigajātakam⁶.

7. Assakajātaka.

10

Ayam assakarājenā ‘ti. Idam Satthā Jetavane viharanto purāṇadutiyikapalobhanam⁷ ārabba kathesi. So hi bhikkhu Satthārā „saccam kira tvaṁ bhikkhu⁸ ukkanthito“ ti puṭho „saccan“ ti vatvā „kena ukkanthāpito sīti“ vutte „purāṇadutiyikāyā“⁹ ‘ti āha. Atha naṁ Satthā „na idān¹⁰ eva¹¹ tassā bhikkhu itthiyā sineho tayi¹² 15 atthi, pubbe pi tvaṁ taṁ nissāya mahādukkham patto¹³“ ti vatvā atītañ āhari:

Atite Kāsiratthe¹⁴ Potalināmanagare¹⁵ Assako nāma rājā rajjañ kāresi. Tassa Ubbari¹⁶ nāma aggamahesi¹⁷ piyā ahosi¹⁸ manāpā abhirūpā dassaniyā¹⁹ atikkantā²⁰ mānusam²¹ 20 vanṇam appattā dibbavannam. Sū kālam akāsi. Tassā kālakiri-yāya rājā sokābhībhūto ahosi dukkhī²² dummano. So tassā sarirañ domiyañ nipajjāpetvā telakalale²³ pakhipāpetvā hetthā-mañce ṭhapāpetvā²⁴ nirhāro rodamāno paridevamāno nipaggi.

¹ Bi agamāśi aññatru gachhatiti attho. ² so K Bp; Bi patvā. ³ Bi kiñci. ⁴ Bi kuruharājā. ⁵ Bi addis chaṭhami. ⁶ Bi -nam, K -dū-. ⁷ K omits bhikkhu. ⁸ K omits idāneva. ⁹ K sineho nahi, Bi Bp tayi sineho. ¹⁰ Bi -dukkhappatto. ¹¹ Bi kāsikaraṭhe. ¹² K potale-, Bi Bp pātali-. ¹³ Bi Bp upari. ¹⁴ so Bi Bp; K -siyā. ¹⁵ Bi omits ahosi. ¹⁶ Bi addis ahosi. ¹⁷ K -ta. ¹⁸ Bi manussāka. ¹⁹ K Bi dukkhi. ²⁰ Bi Bp -lañ. ²¹ Bi omits hetthā---tvā.

Mātāpitaro avasesaññatā mittāmacca¹ brāhmaṇagahapatikādayo² pi „mā soci mahārāja, aniccā saññāpetum nāsakkhiṁsu. Tassa vilapantass' eva satta divasā atikkantā. Tadā Bodhisatto pañcābhīññātthasamā-

³ patti-lābhitā-paso⁴ hutvā Himavantapadese viharanto ālokam vaḍḍhetvā dibbena cakkhunā Jambudīpaṁ olokento tam rājānam tathā paridevamānam disvā „etassa mayā avassayena bhavitabban“ ti iddhānubhāvena ākāse uppatitvā rañño uyyāne otaritvā mañgalasilāpatte kañcanapaṭimā viya nisidi. Ath' eko Potali-

¹⁰ nagaravāsi⁵ brāhmaṇamāṇavo uyyānaiḥ gato Bodhisattam disvā vanditvā nisidi. Bodhisatto tena saddhiṁ paṭisanthāraṁ katvā „kiṁ mānava rājā dhammiko“ ti pucchi. „Āma bhante dhammiko rājā, bhariyā pan' assa kālakatā, so tassā sarīraṁ doṇiyam pakkhipāpetvā vippalapamāno nipanno, ajj' assa⁶

¹⁵ sattamo dīvaso, kissa tumhe rājānaṁ evarūpā dukkhā na mocetha, yuttam nu kho tumhādisesu sīlavantesu vijjamānesu rañño evarūpam dukkham anubhavitun“ ti. „Na kho aham⁷ mānava rājānaṁ jānāmi, sace pana so āgantvā mām puccheyya aham ev' assa tassā nibbattatthānaṁ ācikkhitvā rañño santike

²⁰ yeva⁸ tam kathāpeyyan“ ti. „Tena hi bhante yāva rājānaṁ ānemi tāva idh' eva nisidathā“ 'ti⁹ māṇavo Bodhisattassa patiññāni gahetvā rañño santikam gantvā tam attham ārocetvā „tassa dibbacakkhukassa santikam gantuṁ vattati¹⁰“ āha. Rājā „Ubbarim¹¹ kira daṭṭhum labhissāmī“ tutthamānaso rathaṁ

²⁵ abhirūhitvā¹² tattha gantvā Bodhisattam vanditvā ekamantaṁ nisinno „saccaṁ kira tumhe deviyā nibbattatthānaṁ jānāthā“ 'ti pucchi. „Āma mahārājā“ 'ti. „Kattha nibbattā“ ti. „Sā kho mahārāja rūpasmiñ ūeva¹³ mattā pamādam āgamma kalyānakammam akatvā imasmiñ ūeva¹⁴ uyyāne gomayapānakayoniyaṁ

¹ B¹ mittāmacca. ² B¹ brahmaṇassa. ³ B¹ pañca abhiññā. ⁴ B¹ B² pātali- - vāsl. ⁵ B¹ sija. ⁶ B¹ haṁ. ⁷ B¹ ca. ⁸ B¹ adda so. ⁹ K ubbari, B¹ upari. ¹⁰ K -ruhitvā, B¹ -rūyhitvā. ¹¹ K -smiñ ūeva, B¹ -smi ūeva.

nibbattā¹ ti. „Nāhañ saddahāmīti“. „Tena hi te dassetvā kathāpemīti². „Sādhu kathāpethā³ ‘ti. Bodhisatto attano ānubhāvena „ubho pi gomayapiṇḍam⁴ vattayamānā⁵ rañño purato⁶ āgacchantū⁷ ti tesam āgamanam akāsi. Te tath’ eva āgamīnsu⁸. Bodhisatto tam dassento „ayan te mahārāja Ubbarī devī, tam jahitvā⁹ gomayapānakassa¹⁰ pacchato āgacchatati, passa¹¹ nañ¹² ti āha. „Bhante ‘Ubbarī nāma gomayapānakayoniyam¹³ nibbattissatī¹⁴ na saddahām¹⁵ ahan¹⁶ ti. „Kathāpemi nām mahārājā¹⁷ ‘ti. „Kathāpetha bhante¹⁸ ti. Bodhisatto attano ānubhāvena tam kathāpento „Ubbarīti¹⁹ āha. Sā mānusa-
bhāsāya²⁰ „kiñ bhante²¹ ti āha. „Tvain atitattabhbāve²² kā nāma ahosīti²³. „Bhante Assakarañño aggamañhesi²⁴ Ubbarī²⁵ nāma ahosin²⁶ ti. „Kiñ pana te idāni Assakarājā piyo udāhu gomayapānako²⁷ ti. „Bhante sā²⁸ mayham²⁹ purimajāti³⁰, tadā ahañ imasmīn uyyāne tena saddhiñ rūpasaddagandharasa-
phott̄habbe³¹ anubhavamānā vicariñ, idāni pana me bhavasam-
khepagatakālato³² patthāya so kiñ hoti³³, aham³⁴ hi idāni Assakarājānam māretvā tassa galalohitena mayham³⁵ sāmikassa gomayapānakassa pāde makkheyyan³⁶ ti vatvā parisamajhe manussabhāsāya imā gāthā avoca:

20

1. Ayam Assakarājena deso vicarito mayā
anukāmayānukāmena³⁷ piyena patinā saha. 112.
2. Navena sukhadukkhena porānam apithiyati³⁸,
tasmā Assakarañña va³⁹ kiñ piyatara maman ti. 113.

Tattha ayam Assakarājena deso vicarito mayā ti ayam ramatayo⁴⁰ uyyānapadeso pubbe mayā Assakarājena saddhiñ vicarito, anukāmayānukāmena⁴¹ ti anū ‘ti nipātamattam, mayā tam kāmayamānaya tens mam

¹ Bi Bp -pessāmiti. ² Bi -piñdiya. ³ K vaddhamānā, Bp vattayamānā, Bi vattiyamānā. ⁴ Bi addo gomayapāgakena saddhi. ⁵ Bi āgamīnsu te. ⁶ Bi jahetvā. ⁷ Bi -pānassa. ⁸ Bi passatha. ⁹ K -pānayoniyam. ¹⁰ Bi nippattāti. ¹¹ Bi Bp manussa-. ¹² Bi abhittabhbāvena. ¹³ Bi -sl. ¹⁴ Bi uppari. ¹⁵ Bi bhamanta so. ¹⁶ Bi -jātiyā sāmiko. ¹⁷ Bi -saddash-. ¹⁸ Bi -gatattakā-. ¹⁹ Bi so ki hotiti. ²⁰ Bi anukāinassakāmena. ²¹ K -thiytiya, Bi -dhiyati. ²² Bi -raññoeca

kāmavayamānenā 'ti attho'; piyena 'ti tasmīn attabhaññe piyena, navena sukhā-
dukkhena porānam apithiyatī¹ bhante navena hi sukhena porānam
sukhātā navena ca² dukkhenā porānam dukkhan pithiyati³ pañcechādiyatī⁴, esā
lokaasā⁵ dhammatā ti dipeti, tasmā Assakaraññā va⁶ kiñci piyataro ma-
5 man ti yasmī navena porānam pithiyati⁷ tasmā mama Assakarājato sataguñena
sahassagunena kiñci va⁸ piyataro ti¹⁰.

Taṁ sutvā Assakarājā vippatisāri¹¹ hutvā tattha thito ya
kuñapām nīharāpetvā sisām nāhātvā Bodhisattaiñ vanditvā
nagaraiñ pavisitvā aññaiñ aggamaheśiñ katvā dhammena rajjam
10 kāresi. Bodhisatto pi rājānañ ovaditvā nissokaiñ katvā Hima-
vantam eva agamāsi.

Satthā imām dhammadesanañ āharitvā saccāni pakāsetvā jātakam
samodhānesi: (Sacepariyosāne ukkanthito¹² sotāpattiphale patitthahi)
„Tadā Ubbarī¹³ purīṇadutiyikā ahosi, Assakarājā ukkanthito¹⁴, mā-
15 nayo Sāriputto¹⁵, tāpaso pana nham evā¹⁶ 'ti. Assakajātakanī¹⁶.

8. Suñsumārajātaka.

Alam etehi ambehitū. Idam Satthā Jetavane¹⁷ viharanto
Devadattassa vadhäya parisakkanañ ārabbha kathesi. Tadā
hi Satthā „Devadatto vadhäya parisakkati” sutvā „na bhikkhave
20 idān’ eva Devadatto mayham vadhäya parisakkati, pubbe pi pari-
sakkati yeva, santāsamattam pi pana kātum na sakkhitī” vatvā
atītam āhari:

Atite Bārāṇasiyām Brahma datte rajjañ kārente
Himavantapadeṣe Bodhisatto kapiyoniyām nibbattitvā nāga-
25 balo thāmasampanno mahāsariro sobhaggappatton hutvā Gaṅgā-
nivattane¹⁸ arāññāyatane vāsañ kappesi. Tadā Gangāya eko
suñsumāro¹⁹ vasi. Ath' assa bhariyā Bodhisattassa sarīrañ

¹ K -nens attho, Bⁱ -nena pahāti attho. ² Bⁱ apidhiyatiti. ³ Bⁱ omits ca. ⁴ K pithiyati, Bⁱ pithiyati. ⁵ K -dīyati, B^p -dīyyati. ⁶ Bⁱ lokasā. ⁷ Bⁱ ca. ⁸ K pi-
yathiyati, Bⁱ pithiyati. ⁹ Bⁱ omits va. ¹⁰ Bⁱ adds attho. ¹¹ so all three MSS.
¹² Bⁱ adds bhikkhū. ¹³ K ubbari, Bⁱ upari. ¹⁴ Bⁱ ukkanthitabhikkhu ahosi.
¹⁵ Bⁱ adds ahosi. ¹⁶ Bⁱ sattamām. ¹⁷ Bⁱ veju. ¹⁸ Bⁱ gangaya ni-. ¹⁹ Bⁱ susu-

dīsvā tassa¹ hadayamānise² dohaļai³ uppādetvā suñsumā-
ram⁴ āha: „aham sāmi etassa kapirājassa hadayamānīsam⁵
khāditukāmā“ ti. „Bhadde, mayam jalagocarā, esa thalagocaro,
kin ti tam⁶ ganhitūn⁷ sakkhissāmā⁸“ ti. „Yena tena⁹ upā-
yena gaṇha, sace na labhissāmi matissāmīti“ . „Tena hi mā¹⁰
bhāyi¹⁰, atth' eko upāyo ti khādāpessāmī tam¹¹ tassa hadaya-
mānīsam¹² ti suñsumārīm¹³ samassāsetvā Bodhisattassa Gañ-
gāya pāniyām¹⁴ pivitvā Gañgātire nisinnakāle santikām gantvā¹⁵
evam āha¹⁵: „vānarinda imasmim padese kasaṭaphalānī¹⁶ khā-
danto kiṁ tvaṁ ciṇṇatthāne¹⁷ yeva carasi, pāragañgāya am-
balabujādīnam¹⁸ madhuraphalānām anto n' atthi, kin te tattha
gantvā phalāphalam khāditūn na vaṭṭatīti¹⁹“ . „Kumbhilarāja
Gañgā mahodikā²⁰ vittinnā²¹, kathaṁ tattha gamissāmīti“.
„Sace gacchasi aham tam mama pitthim āropetvā nessāmīti“.
So tam²² saddahitvā „sādhū“ ti sampaticchitvā²³ „tena hi ehi,
pitthim me abhirūhā²⁴ ti ca vutte tam²⁴ abhirūhi. Suñ-
sumāro²⁵ thokam netvā udake osidāpesi. Bodhisatto „samma
udake maññ osidāpesi, kin²⁶ nu kho etan²⁷ ti āha. „Nāhan
tam dhammesu dhammatāya gahetvā gacchāmi, bhariyāya pana
me“ tava hadayamānise dohaļo uppanno, tam aham tava hada-
yam khādāpetukāmo“ ti. „Samma, kathentena te sundaraṁ
kataṁ, sace hi amhākaṁ udare hadayam bhaveyya sākhaggesu
carantāsaṁ cunñaviecunñam bhaveyyā²⁸“ ti. „Kahaṁ pana
tumhe ṭhapethā²⁹“ ti. Bodhisatto avidūre ekaṁ udumbaraṁ³⁰
pakkaphalapindisampannām³¹ dassento „pass“ etāni amhākaṁ³²
hadayāni ekasmim udumbare³³ olambantīti³⁴. „Sace me

¹ K omits tassa. ² Bi hadayamānīmathse. ³ Bi dohalam. ⁴ Bi susu-. ⁵ Bi hadayam.

⁶ so Bp; K kittināti, Bp kathaṁ. ⁷ Bi ganhitūn. ⁸ Bi -ssāmī. ⁹ Bi kenaci. ¹⁰ Bi so-
citta. ¹¹ K omits tam. ¹² Bi hadayan. ¹³ Bi suñsumāri. ¹⁴ Bi pāniya. ¹⁵ Bi aham.

¹⁶ Bi kasaṭaphalānī. ¹⁷ so K Bp; Bi asampannaṭhāne. ¹⁸ Bi ampampalapūjā.

¹⁹ K vaddhatīti. ²⁰ Bi -dakā. ²¹ K vittina, Bi vittainnā. ²² Bi omits tam. ²³ K
-cchi. ²⁴ so Bi Bp; K omits tam. ²⁵ Bi kiṁ. ²⁶ K omits me. ²⁷ Bi ṭhapethā.

²⁸ Bi udumpatra. ²⁹ Bi pakkaphalapindisudakasañcannaṁ, Bp phalapindisanchannām
ekam udumbrapakkath. ³⁰ Bi udumparsrukhe. ³¹ Bi olampantīti, K olambentīti.

hadayañ dassasi ahan tam na māressāmīti". „Tena hi ettha
nehi marñ, ahan te rukkhe olambantam dassāmīti". So tam
ādāya tattha agamāsi¹. Bodhisatto tassa pitthito uppatitvā
udumbararukkhe nisiditvā „samma bālasuñsumāra" imesañ
3 sattānam hadayañ nāma rukkhagge hotiti saññī² ahosi, bālo
si³, ahan tam vañcesim⁴, tava phalāphalam tam eva⁵ hotu,
sariram eva pana te⁶ mahantañ, paññā pana⁷ n'atthiti⁸ vatvā
imam attham pakāsento imā gāthā avoca:

1. Alam etehi ambehi jambūhi panasehi ca
10 yāni pāram samuddassa, varam⁹ mayham udumbaro. 114.
2. Mahatī vata te¹⁰ bondi, na ca¹¹ paññā tadūpikā,
suñsumāra¹² vañcito me si¹³, gaccha dāni yathāsukhan ti. 115.

Tattha alam etehiti yāni tayā dipake ditthāni etehi¹⁴ mayham alati,
varam mayham udumbaro ti mayham¹⁵ ayam eva udumbararukkho varam,
15 bonditī sariram, tadūpikā ti paññā pana te tadūpikā tassa saritassa anue-
chavikā n' atthi, gaccha dāni yathāsukhan ti idāni yathāsukham gaccha¹⁶,
n' atthi te hadayan¹⁷ ti¹⁸.

Suñsumāro¹⁹ sahassam²⁰ parājito viya²¹ dukkhī dummano
pajjhāyanto²² attano nivesanatthānam²³ eva gato.

- 20 Satthā imam desanam²⁴ āharitvā jātakam samodhanesi: „Tadā
suñsumāro²⁵ Devadatto ahosi, suñsumārī²⁶ Ciñcamānavikā²⁷, kapirājā
pana aham evā" ti. Suñsumārajātakam²⁸.

9. Kakkarajātaka.

Ditthā mayā vane rukkhō ti. Idam Satthā Jetavane
25 viharanto dhammasenāpati-Sāriputtarthernssa saddhivihārikadahara-
bhikkhum ārabbha kathesi. So kira attano sarirassa guttikamme

¹ Bi äg., ² Bi -susu-, ³ so Bp; K sashñā, Bi saññī. ⁴ Bi pl. ⁵ Bi vañcemi. ⁶ K
taveva? Bp tavameva. ⁷ omit pana? K Bp omit te. ⁸ Bi manas. ⁹ Bi camarañ.
¹⁰ K no. ¹¹ Bi va. ¹² Bi susu-. ¹³ K sim. ¹⁴ K catehi. ¹⁵ Bi omits mayham.
¹⁶ Bi gacchāhi. ¹⁷ Bi hadayanañsañgahanupāyo. ¹⁸ Bi adds attho. ¹⁹ Bi susu-
māra. ²⁰ Bi sahassa. ²¹ K omits viya. ²² so K Bp; Bi pacchayanto. ²³ Bi
vāsanathānam. ²⁴ Bi dhammasdesanam. ²⁵ Bi susumāri. ²⁶ Bi adds ahosi.
²⁷ Bi susumārajātakam sthamam.

cheko ahosi „sarīrassa me” na sukhām bhavayyā“ ti bhayena atisītam accūñam paribhogam na karoti „sītuñbehi sarīram kilameyyā“ ti bhayena bahi na nikhamati, atikilinnauittandulāni¹ na bhuñjati. Tassa sarīraguttikusalatā² samghamajjhē pākaṭā jātā. Dhammasabhyānam bhikkhū³ katham samutthāpesun: „āvuso nsuko⁴ daharo kira sarīraguttikamme cheko“ ti. Saithā āgantvā „kāya nu ttha bhikkhave etarabi kathāya sannisinnā“ ti pucchitvā „imāya nāmā“ ti vutte „na bhikkhave ayam daharo idān’ eva sarīraguttikamme“ cheko, pubbe pi cheko ahositi⁵ vatvā atitām āhari:

Atite Bārāṇasīyaṁ Brahmādatte raijaṁ kārente Bodhisatto arāññāyatane rukkhadevatā ahosi. Ath' eko sakūñaluddako ekam dīpakakkaram⁶ ādāya vālarajjuñ⁷ ca yaṭṭhiñ ca gahetvā arāññe kakkare⁸ bandhanto ekam palāyitvā arāñnam pavitthaṁ purānakakkarañ⁹ bandhitum ārabhi. So vālapāse¹⁰ kusalatāya attānam bandhitum na deti, utthāy¹¹ utthāya niliyati¹². Luddako attānam sākhāpallavehi paṭicchādetvā punappuna¹³ yaṭṭhiñ ca pāsañ ca oddeṭi¹⁴. Kakkaro¹⁵ tam lajjāpetukāmo mānusim¹⁶ vācaṁ nicchāretvā pathamam gātham āha:

1. Dīṭṭhā mayā vane rukkhā assakannavibhīṭakā¹⁷,
na tāni evam sakkanti¹⁸ yathā tvam rukha¹⁹ sakkasiti²⁰. 116.

Tass' atthe: samma luddako, mayū imasmīn vane jātā bahū²¹ assakannē ca vibhīṭakā²² ca rukha²³ dīṭṭhapubbā, tāni ana rukkhāni yathā tvam sakkasi²⁴ samksāsi²⁵ ito c'ito ca vicarasi evam na sakkanti²⁶ na saṅkamanti²⁷ na vicarantiti²⁸.

Evaṁ vatvā puna so kakkaro²⁹ palāyitvā aññattha agamāsi. Tassa palāyitvā gatakāle³⁰ luddako dutiyam gātham āha:

¹ Bī nā ² Bī -kīlinath utupjalādīni, Bī -līnnauṭagjuādīni. ³ Bī -taya. ⁴ Bī bhikkhu dhammasabhyānam. ⁵ Bī -ka ⁶ Bī -guttikakammesu ⁷ Bī omits pubbe pi cheko ahosi. ⁸ Bī -kukkurañ, Bī -kukkuñam. ⁹ Bī vājarucuñ. ¹⁰ K kakkaro, Bī kakkure, Bī -kukkute. ¹¹ Bī pūrāñam kukkanra ¹² Bī vāla- ¹³ Bī niliyati, Bī niliyati. ¹⁴ Bī puna. ¹⁵ Bī ottes. ¹⁶ Bī kukkura. ¹⁷ K -si, Bī -si. ¹⁸ K -vibhīṭanskā, Bī assakannavibhīṭakā. ¹⁹ Bī sakkanti. ²⁰ Bī rokkhañ. ²¹ K sakkhasiti, Bī pakkasiti. ²² both MSS. bahu. ²³ Bī Bī vibhīṭakā. ²⁴ K omits rukha. ²⁵ Bī sakkhasiti. ²⁶ Bī saṅkāmasi. ²⁷ Bī sakkanti. ²⁸ K sakkamanti, Bī omits na saṅkamanti na vicarantiti ²⁹ Bī -lena

2. Purāṇakakkaro¹ ayam bhetvā² pañjaram³ āgato,
kusalo⁴ vālapāśānam⁵ apakkamati bhāsatitī. 117.

Tattha kusalo vālapāśānam⁶ ti vālamayesu⁷ pāsesu kusalo attanasi
bandhitum adatvā pakkamati c' eva bhāsatī ca bhāsityā ca pana palāto⁸ ti.

3. Evam vatvā luddako araññe caritvā⁹ yathāladdham ādāya
geham eva gato.

Satthā imām desanām āharitvā jūtakam samodhānesi: „Tadā lud-
dako Devadatto ahosi, kakkaro kāyaguttikusalo dahrabhippku, tassa
pana kāranassa paccakkhatō¹⁰ dittharukkhadevatā¹¹ nham evā¹² ti.
10 Kakkarajātakam¹³.

10. Kandagalakajātaka.

Ambho ko nāmayam rukkho ti. Idān Satthā Vejuvane
viharanto Sugatālayam ārabba kathesi. Tadā hi Satthā „Deva-
datto Sugatālayam akāsiti¹⁴ sutrā¹⁵ „na bhikkhave idān eva Devadatto
15 mayham anukaronto¹⁶ vināsam patto¹⁷, pubbe pi pāpuni yevā¹⁸ ti vatvā
atitam āhari:

Atite Bārānasiyam Brahmādatte rajjam kārente
Bodhisatto Himavantapadese¹⁹ rukkhakotthasakuna yoni-
yam²⁰ nibbatti. Khadiravane va gocaram gahni, Khadiravaniyo
20 ti 'ssa nāmaṁ ahosi²¹. Tass' eko Kandagalako²² nāma sahāyo
ahosi, so phālibhaddakavane²³ gocaram gahati. So ekadivasam
Khadiravaniyassa santikam agamāsi. Khadiravaniyo „sahāyo
āgato²⁴ ti Kandagalakam²⁵ gahetvā khadiravanam pavisitvā
khadirakhandhañ ca²⁶ tunđena paharitvā rukkhato pāñake ni-
25 haritvā adāsi. Kandagalo²⁷ dinne²⁸ dinne madhurapūve viya
chinditvā²⁹ khādi. Tassa khādantass' eva māno uppajji: „ayam

¹ Bi-kukkuro. ² Bi bhutvā. ³ Bi sañcaram. ⁴ Bi sugato. ⁵ Bi vāja-. ⁶ Bi vāla-
pāśānam. ⁷ K palāyato. ⁸ Bi vicaritvā. ⁹ Bi paccakkharikātā. ¹⁰ Bi omits
dittha. ¹¹ Bi kukkuṭa-, Bi kukkursjātakam navamam. ¹² Bi vatrā. ¹³ Bi anu-
kiriyan karonto. ¹⁴ Bi vināsappato. ¹⁵ Bi -ppadese. ¹⁶ Bi -kottakastupa-
yoniyam. ¹⁷ Bi nippatti khadiravaniyo tissa nāmaṁ ahosi khadiravane yeva
gocaram gahni. ¹⁸ Bi kantarālako. ¹⁹ Bi pātalibhaddaka-, Bi sippalipāli- and
sippalipāli-. ²⁰ Bi kandarālakam. ²¹ Bi -dhāhi. ²² Bi kandarālako. ²³ K dinna-
²⁴ Bi chinditvā, K chinditvā chinditvā.

pi¹ rukkhakoṭṭhakayoniyaṁ² nibbatto, aham pi, kim me etena
dinnagocarena³, sayam eva khadiravane gocaram gahissāmīti⁴
so Khadiravaniyam āha: „samma, mā tvam dukkham anubhavi,
aham eva khadiravane gocaram gahissāmīti⁵. Atha naṁ so
āha: „tvam samma simbaliphālibhaddakādīvane⁶ nissāre⁷ go-
caragahaṇakule⁸ samutthito⁹, khadīrā nāma jātasārā¹⁰ thaddhā¹¹
ti vatvā¹² „mā te evam¹³ rucatīti¹⁴. Kandagalako¹⁵ „kin dān'
āham¹⁶ na rukkhakotthakayoniyaṁ¹⁷ nibbatto¹⁸ ti tassa vacanam
anādiyitvā vegena gantvā khadirarukkham tundēna pahari. Tāvad
ev' assa¹⁹ tundam²⁰ bhijji, akkhini nikhamānākārappattāni²¹
jātāni, sīsam phalitam. So khandhe²² patitthātum asakkonto
bhūmiyam pativā pathamam gātham āha:

1. Ambho ko nām' ayam²³ rukkho sitappatto²⁴ sakantako
yattha ekappahārena uttamañgam visātītan²⁵ ti. 118.

Tattha ambho ko nāmayam²⁶ rukkho ti bho Khadiravaniya ko nāma²⁷
ayam rukkho ti²⁸, konāmo²⁹ so ti pi pātī, sitappatto³⁰ ti sukhumappatto,
yattha ekappahārenā ti yasmin rukkhe eken' eva pahārena, uttamañgam
visātītan³¹ ti sīsam bhinnam, na kevalam ca³² sīsam tundam pi chinnam³³,
so³⁴ vedanāpattatāya³⁵ khadirarukkham³⁶ kītrukkhe nām' eso ti jānitum asak-
konto vedanāpattro³⁷ hutvā imāya gāthaya vippalapi³⁸. 20

Tam³⁹ sutyā Khadiravaniyo dutiyam gātham āha:

2. Acār' utāyam⁴⁰ vitudam vanāni (Dhp. p. 146.)
katthañgarukkhesu asārakesu,
athāsadā khadiram jātasāram⁴¹
yatth' abbhidā garulo uttamañgan ti. 119. 23

¹ Bⁱ ayam. ² Bⁱ -koṭṭaka-. ³ Bⁱ dinnena gocarena. ⁴ Bⁱ pimpalipātalibhadda-.
⁵ Bⁱ nissāyana. ⁶ so B^p; K -gahanai, Bⁱ gocearanakale ⁷ K samuelko, Bⁱ sa-
muthito, B^p jāto. ⁸ B^p jātasārā, Bⁱ jātaka. ⁹ Bⁱ omits thaddhā ti vatvā. ¹⁰ Bⁱ
mā vo etāni. ¹¹ Bⁱ kandarālako. ¹² Bⁱ kītrūnānūhāsi. ¹³ Bⁱ koṭṭaka. ¹⁴ Bⁱ eva
cassa. ¹⁵ K tunjo. ¹⁶ Bⁱ nikhamanā-. ¹⁷ Bⁱ rukkhakhandhe. ¹⁸ Bⁱ nāmayam.
¹⁹ Bⁱ sinhapatto, B^p sinnapatto. ²⁰ Bⁱ vimālitam. ²¹ K omits tl. ²² Bⁱ konāma.
²³ Bⁱ viphālitam, B^p vibhijitam. ²⁴ Bⁱ kevalam. ²⁵ Bⁱ B^p bhinnam. ²⁶ Bⁱ yo.
²⁷ K vedanāmattāya. ²⁸ Bⁱ -rukko. ²⁹ Bⁱ vedatiappatto, K vedanāmatto.
³⁰ Bⁱ vilapasi. ³¹ Bⁱ tassa vacanam. ³² Bⁱ acārithabhayati? B^p acārīvatāyam.
³³ K athāsadā-, Bⁱ aṭhasadā khadīra jātisādā.

Tattha acārūtāyan¹ ti acāri-vata² ayam, vitudam³ vanānīti nissāra-simbaliphālibhaddakavānādīni⁴ vitudanto vijjhanto, kattha sāgarukkhesu asā-rakesū 'ti nissāresu phālibhaddakasimbalīadisu⁵, athasadā khadirāni jāta-sāran ti⁶ atha potakālato⁷ patīthaya⁸ jātasārahi⁹ khadirāni asāda¹⁰ samūpuni,
5 yatthabbhidā¹¹ garujo uttamañgam ti yatthabbhidā¹² ti yasmidi khadire abhindī padālayi, garujo ti sakunesu¹³ sabbasakunānam h' etai¹⁴ sagārava-sappatissāvaranam¹⁵.

Iti Khadiravaniyo vatvā „bho Kandagalaka¹⁶ yattha tvam uttamañgam abbhidā¹⁷ khadiro nām' eso¹⁸ sārarukkho¹⁹ ti āha.
10 So tath' eva jīvitakkhayam pāpuni.

Satthā imam desanām²⁰ āharitvā jātakam samodhānesi: „Tadā Kandagalako²¹ Devadatto abosi, Khadiravaniyo pana²² aham evā²³ ti. Kandagalakajātakam²⁴. Natāndalhayaggo chattho.

7. BIRANATTHAMBHAKAVAGGA.

15

1. Somadattajātaka.

Akāsi yoggan ti. Idam Satthā Jetavane viharanto Lāju-dāyitheram²⁵ ārabhabha kathesi. So hi dvinnam²⁶ tīgnam janānām antare ekavacanam pi sampādetvā katheturū na sakkoti, sārajjabhulo „aññam kathessāmīti” aññam eva kathesi. Tassa tam²⁷ pavattim
20 bhikkhū dhammasabhāyam kathentā nisidim̄su. Satthā āgantvā „kāya

¹ Bī avārīvatāyan, Bī acārīvatāyan. ² so Bī; Bī tā, K tava ³ K vitudam.

⁴ Bī nissāyāni sippali pātalibhaddaka-. ⁵ K -disu, Bī pātalibhaddakasinepalī-

⁶ K omits athā---ti, Bī athasadākhadirajātisārahi. ⁷ Bī pothaka-, K pothaka corr. to potaka-. ⁸ Bī pajāya. ⁹ Bī jātasārahi, Bī jātsārahi. ¹⁰ K asāda, Bī omits asāda, Bī sārahi. ¹¹ Bī yattagidā. ¹² so Bī; K yattha bhidā, Bī yat-

gida. ¹³ Bī sakuno. ¹⁴ Bī sotam. ¹⁵ so K Bī; Bī sagārasappatissa vādhivaca-

nām. ¹⁶ Bī kandarālaka. ¹⁷ Bī abhindī. ¹⁸ Bī nāma so, K nāmesu. ¹⁹ Bī

dhammadesanām. ²⁰ Bī kandarālako. ²¹ K omits pana. ²² K kandagulajātakam,

Bī kandarālakajātakam dasamām. ²³ Cfr. Dhp. p. 317 & Five Jāt. p. 8. ²⁴ K

lālu-. ²⁵ K dinnam. ²⁶ K nām.

nu 'ttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā' ti pucchitvā „imāya nāmā“ 'ti vutte „na bhikkhave Lājūdāyī‘ idān‘ eva sārājjabahulo pubbe pi sārājjabahulo yevā“ ti vatvā atitām āhari:

Atite Bārāṇasiyam Brahmadatte rajjaṁ kārente Bodhisatto Kāsiratthe aññatarasmiṁ brāhmaṇakule nib-⁵
battitvā vayappatto hutvā Takkasilāyāṁ sippam² uggañhitvā puna gehāṁ āgantvā mātāpitunnaiḥ duggatabhāvāṁ nātvā „pari-¹⁰
hinām kulām patitthapessāmī“ mātāpitaro āpucchitvā Bārā-
nasiṁ gantvā rājānam upaṭṭhāsi. So rañño piyo ahosi manāpo.
Ath' assa pitu³ dvīhi yeva gonehi kasām katvā jivikām kappē-¹⁵
tassa eko goṇo mato. So Bodhisattam upasāṅkāmitvā „tāta
eko goṇo mato, kasikammanā na-ppavattati“, rājānam ekām
goṇām yācāhiti“ āha. „Tāta nacirass' eva me rājā dittho, idān‘
eva gone⁴ yācituṁ na yuttaṁ, tumhe yācathā“ 'ti. „Tāta tvām
mayham sārājjabulataṁ⁵ na jānāsi, ahaṁ hi dvinnām tīṇām¹⁵
sammukhe⁶ katham sampādetum na sakkomi“, sace ahaṁ rañño
santikām goṇām yācituṁ gamissāmi imam pi datvā āgamissā-²⁰
mīti“. „Tāta, yām hoti tañ hotu, na sakkā mayā rājānam
yācituṁ, api⁷ kho panāham tumhe yoggaṁ kāressāmīti“. „Tena
hi sādhu⁸ mañ yoggaṁ kārehīti⁹“. Bodhisaito pitaram adāya²⁵
bīraṇathambhakam¹⁰ susānam gantvā tattha tattha tīṇakalāpe
bandhitvā „ayaṁ rājā ayaṁ uparājā ayaṁ senāpatīti“ nāmāni
katvā paṭipātyā pitu dassetvā „tāta tvām rañño santikām
gantvā ‘jayatu mahārājā‘ 'ti¹¹ vatvā¹² evam imam gāthām vatvā²⁰
goṇām yāceyyāthā¹³ 'ti gāthām uggañhāpesi:¹⁵

Dve me gonā mahārāja yehi khettam kasāmase,
tesu eko mato deva, dutiyām dehi khattiya 'ti.

¹ all three MSS. -yi. ² Bi takkasilāyām gaṇitvā sappam ³ Bi pituno. ⁴ Bi na pavattati. ⁵ Bi goṇām. ⁶ Bi sārājjabulabhbāvām. ⁷ Bi mukhe ⁸ Bi sakkomīti. ⁹ Bi adds ca. ¹⁰ Bi sādhukam. ¹¹ Bi karohiti. ¹² Bi -ttambhakam, K -thambhakam. ¹³ K omits ti. ¹⁴ Bi omits vatvā. ¹⁵ K yāceyyāthā.

Brāhmaṇo ekena saṁvaccharena imāṁ gāthāṁ pagunāṁ
katvā Bodhisattam āha: „tāta Somadatta, gāthā me pagunā
jātā¹, idāni tām aham yassa kassaci santike vattum sakkomi,
rañño maññ² santikam nehitī“. So „sādhu tātā“ 'ti tathārūpaṁ
pannākāraṁ gāhāpetvā³ pitaram rañño santikam nesi⁴. Brāhmaṇo
„jayatu mahārājā“ 'ti vatvā pannākāram adāsi. Rājā
„ayan⁵ te Somadatta brāhmaṇo kiṁ hotitī“ āha. „Pitā me
mahārājā“ 'ti. „Ken' atthenāgato“ ti. Tasmin khaṇe brāhmaṇo
goṇam⁶ yācanatthāya gāthāṁ vadanto:

10 Dve me goṇā mahārāja yehi khettaiṁ kasāmase,
tesu eko mato deva, dutiyāṁ gaṇha khattiya 'ti
āha. Rājā brāhmaṇena virajjhitvā kathitabhāvaṁ nātvā sitam⁷
katvā „Somadatta tumhākam gehe bahū maññe“ goṇā⁸ 'ti āha.
„Tumhehi dinnā bhavissanti mahārājā“ 'ti. Rājā Bodhisattassa
15 tussityā brāhmaṇassa sojasa⁹ gone alāñkārabhabandake nivāsanā-
gāmam c' assa brahmadeyyam¹⁰ datvā mahantena yasena brāhmaṇai
uyyojesi. Brāhmaṇo sabbasetasindhavayuttam ratham
ārūyha¹¹ mahantena parivārena gāmaṁ agamāsi. Bodhisatto pi-
tarā saddhiṁ rathe nisiditvā gacchanto „tāta, aham tumhe saka-
vo lasaṁvaccharam yoggam kāresim¹², sannittihānakāle pana tum-
hākam gonam rañño adatthā“ 'ti vatvā paṭhamaiṁ gātham āha:

25 1. Akāsi yoggam dhuvam appamatto
saṁvaccharam bīranatthambhakasmīn,
vyākāsi saññām¹³ parisam vigayha,
na niyyamo¹⁴ tāyati appapaññan ti. 120.

Tattha akāsi yoggam dhuvam appamatto saṁvaccharam bīranat-
thambhakasmīn ti¹⁵ tvat̄ niccaṁ appamatto bīraṇatthambhake susāne yoggam

¹ Bī omits jātā. ² Bī omits mati. ³ so Bī Bī; K gāhāpetvā. ⁴ Bī neti. ⁵ K
nyam. ⁶ Bī goṇa. ⁷ Bī pitām. ⁸ K maññeti. ⁹ Bī solasa. ¹⁰ Bī brahmāna-
deyyam. ¹¹ Bī abhīrūyha. ¹² all three MSS. kāresi. ¹³ K yākāsi saññām,
Bī vyākāsi sūñām. ¹⁴ Bī niyyamo, K nissamo. ¹⁵ Bī adds tāta.

akīl, vyākīl¹ saññam parisaññam vigayhā ti atha ca² pana parisaññam vigāhitvā tam saññam viakīl³ vikāram skāl⁴ parivattayiti⁵ attho, na niyyamo⁶ tāyati appapaññam ti appapaññam⁷ nāma puggalāni niyyamo⁸ yoggā⁹ cinnacarabam¹⁰ na tāyati na rakkhariti.

Ath' assa vacanām sutvā brāhmaṇo dutiyam gātham āha:

2. Dvayañ yācanako tāta Somadatta nigacchati:
alābhāni dhanalābhāni ca¹¹, evamidhammā hi yācanā ti. 121.

Tattha evamidhammā hi yācanā ti yācanā hi¹² evamisabbhāvā ti.

Satthā „na bhikkhave Lāludāyi¹³ idān' eva sārūjjabahulo pubbe pi sārūjjabahulo“ ti imāni dhammadesanāni ābaritvā jātakāni samodhānesi: 10 „Tadā Somadattassa pitā Lāludāyi¹³ ahosi, Somadatto pana nām evā“ 'ti. Somadattajātakam¹⁴.

2. Ucchitthabhattajātaka.

Añño uparimo vanno ti. Idam Satthā Jetavane viharanto purāṇadutiyikapalo bhām ūrabba kathesi. So hi bhikkhu Sat- 15 thārā „saccāni kira tvām bhikkhu ukkanthito“ ti puttho „saccā“ ti vatvā „ko tam ukanthāpesitī“ vutte „purāṇadutiyikā“ ti āha. Atha nām Satthā „bhikkhu¹⁵, ayan¹⁶ te itthi anatthakārikā pubbe pi attano jārassā¹⁷ ucchitthakam¹⁸ bhojesitī“ vatvā atitam āhari:

Atite Bārāṇasiyam Brahmādatte rajjam kārente 20 Bodhisatto ekasmiṁ bhikkham caritvā jīvikakappake¹⁹ ka-
pane naṭakakule²⁰ nibbattiitvā vayappatto duggato dūrūpako²¹ hu-
tvā bhikkham caritvā jīvikam kappesi. Tadā Kāśiratthe²²
ekasmiṁ gāmake ekassa brāhmaṇassa brāhmaṇī dussilā pāpa-
dhammā atitacārañ²³ carati. Ath' ekadivasañ kenacid eva 25

¹ Bi byākīl. ² Bi omits ca. ³ Bi piakīl. ⁴ K apādesi. ⁵ Bi parivattesitī.

⁶ Bi niyyamo, K niyyamo. ⁷ Bi appamaññā, K appamaññā. ⁸ Bi niyyamo, K niyyāya. ⁹ Bi yogo. ¹⁰ K cinnacarabam. ¹¹ Bi -lābhāni vā. ¹² Bi omits yā-

canā hi. ¹³ so Rp; K Bi -yi. ¹⁴ Bi adds pathamāni. ¹⁵ both MSS. bhikkhū. ¹⁶ K ayath. ¹⁷ Bi rājassa. ¹⁸ K ucchitthakam. ¹⁹ Bi omits bhikkhū --- kappake, K jīvikam. ²⁰ Bi kapanaṭakule, K kapane naṭakakule. ²¹ K durupeto, Rp dūrū-

pato, Bi durupako. ²² Bi kāśikaraṭha. ²³ Bi abhicārañ.

karaniyena brāhmaṇe bahigate tassā jāro tam khaṇam oloketvā
 tañ geham pāvisi. Sā tena saddhim caritvā „muhuttañ bhuñ-
 jitvā va gamissāmī“¹ bhattam sampādetvā sūpabyañjanasam-
 pannam unhabhattam vaddhetvā „tvam bhuñjā“² tassa datvā
 5 sayam brāhmaṇassa āgamanam olokayamānā dvāre atthāsi.
 Bodhisatto brāhmaṇiyā jārassa bhuñjanatthāne piñdam paccasim-
 santo atthāsi. Tasmim khaṇe brāhmaṇo gehābhimukho āgacchati.
 Brāhmaṇi tañ āgacchantañ disvā vegena pavisityā „utthēhi, brā-
 maṇo āgacchatiti“³ jāram⁴ koṭhe otāretvā brāhmaṇassa pavisi-
 10 tvā nisinnakāle phalakam upanetvā hatthadhovanañ datvā itarena
 bhuttāvasiñthassa sītabhattachassa upari unham bhattam vaddhetvā
 brāhmaṇassa adāsi. So bhatte hattham otāretvā upari unham
 heṭṭhā bhattam sītalam disvā cintesi „iminā aññassa⁵ bhuttādhi-
 kena ucchiñthabhattepa bhavitabban“⁶ ti so brāhmaṇiñ pucchanto
 15 pathamam gātham āha:

1. Añño uparimo⁷ vanno añño vanno ca hetthimo⁸,
 brāhmaṇi tv-eva pucchāmi: kiñ hetthā kiñ ca upariti⁹. 122.

Tattha vano ti akāro, ayam hi uparimassa unhabhāvam hetthimassa ca
 sītalabhāvam pucchante evam āha, kiñ hetthā kiñ ca upariti vaddhitabhat-
 20 tena nāma upari sītalena hetthā unhena bhavitabbañ, idāñ ca na tādisam, tena
 tañ pucchām¹⁰: kena kāranena uparibhattacham unham hetthimāñ sītalan ti.

Brāhmaṇi attano katakammassa uttānabhāvabhayena brā-
 mane punappunañ kathente pi tunhī yeva ahosi. Tasmim
 khaṇe naṭaputtassa etad ahosi: „kotthe nisidāpitapurisena jā-
 25 rena bhavitabbañ, iminā gehasāmikena, brāhmaṇi pana attanā
 katakammassa pākaṭabhāvabhayena kiñci na kathesi, handā-
 han¹¹ imissā kammarū pakāsetvā jārassa kotthake nisidā-
 pitabhāvam brāhmaṇapassa kathessāmīti“ so brāhmaṇapassa gehā

¹ add vutte? ² Bi bhi. ³ Bi rājām. ⁴ so BP; Bi imissā aññissa bhuttāvitena
⁵ Bi uparisō. ⁶ Bi ahetthimo, BP adhoñthito. ⁷ Bi upariti. ⁸ so BP; Bi sāhabtaham.

nikkhantakālato pāṭṭhāya itarassa gehapavesanām aticaraṇām¹ aggabhattabhuñjanām brāhmaṇiyā dvāre thatvā maggam olokanām itarassa kottthe otāritabhāvan² ti sabban tām pavattim acikkhitvā dutiyām gātham āha:

2. Aham naṭo³ smi bhaddante, bhikkhako smi idhāgato,⁴
ayam hi koṭṭham otīṇo ayam so yam gavesasiti⁵. 123.

Tattha aham naṭo smi bhaddante ti sāmi aham naṭajātiko, bhikkhako smi idhāgato ti sv-āham imam thānam bhikkhako bhikkhan pariyesamāno agato smi. ayam hi koṭṭham otīṇo ti ayam pana etissā jāro imah bhattam bhuñjanto bhayena koṭṭham otīṇo, ayam so yam gavesasiti yam⁶ tvam kassa nu⁷ kho iminā uccitthakena⁸ bhavitibbo ti gavesasi ayam so.

Cūlāya nam gahetvā koṭṭhā uñharitvā yathā ca⁹ na pun' evarūpaṁ pāpaṁ karoti tathā assa satim Janehīti¹⁰ vatvā pakkāmi. Brāhmaṇo ubho pi te yathā na pun' evarūpaṁ pāpaṁ karenti¹¹ tajjanapothanehi tathā sikkhāpetvā yathākammanā gato. 13

Satthā imam dhammadesanām uñharitvā saccāni pakasetvā jātakam snmodhānesi: (Saccapariyosāne ukkañthito¹² sotāpattipphale patitthabhi) „Tadā brāhmaṇi purāṇadutiyikā¹³ ahosi. brāhmaṇo ukkañthito, mata-putto pana aham evā¹⁴ ti. Uccitthabhattajātakam¹⁵.

3. Bharujātakam.

90

Isinam antaram katvā ti. Idam Satthā Jetavane viharanto Kosalarājānām ārabba kathesi. Bhagavato hi¹⁶ bhikkhu-samghassa ca lābhassakkāro mahā ahosi, yathāha: Tena kho pana samayena Bhagavā sakkato hoti garukato mānito pūjito apacito lābhi¹⁷ cīvarapiñḍapātasenāsanagilānapacca�abhesajāparikkhārānam, bhikkhu-²⁵ samgho pi kho sakkato heti -pe¹⁸ parikkhārānam, aññatitthiyā pana¹⁹ paribbājakā na sakkata honti -pe²⁰ parikkhārānam ti. Te evam parihinā-lābhassakkārā ahorattam gūlhasannipatām²¹ katvā mantayanti: „sama-
ṇassa Gotamassa uppakkālato pāṭṭhāya mayam hatalābhassakkārā

¹ ¹⁰ RP; Bⁱ abhivāraṇam. ² both Bⁱ and B^p otarita-. ³ Bⁱ nito. ⁴ Bⁱ bhavesatiti.

⁵ khaṇam (p. 168, 1, 1) - - - kassa nu wanting in K. ⁶ K uccittha-. ⁷ Bⁱ omits ca.

⁸ Bⁱ tathā tajjanapothanehi ti. ⁹ Bⁱ karoti. ¹⁰ Bⁱ adds bbikkhu. ¹¹ K -dutiyikā.

¹² K uccittha-, Bⁱ ukkayitthabhattajātakam dutiyām. ¹³ K omits hL. ¹⁴ both MSS. lābhi. ¹⁵ Bⁱ ja. ¹⁶ K omits pana. ¹⁷ K gulha-, Bⁱ vulha-

jātū¹, samāpo ca Gotamo lābhaggayasaggupatto² jāto, kena nu kho kārānen' assa esā sampattitū³. Tath' eko⁴ evam āha⁵: „samāpo Gotamo sakala-Jambudipassa uttamātthāne bhūmisise vasati, ten' assa lābhasakkāro uppajjatī⁶, sesā: „atth' etan kāraṇam, mayam pi 5 Jetavanapitthe titthiyārāmam kārema, evam lābbino bhavissāmā“ 'ti āhamisu. Te sabbe pi „evam etan“ ti sānūtīthānam katvā „sace pana mayam rañño aññocetvā ārāmam kāressāma bhikkhū vāressanti, lābhām⁷ labhitvā ubhijjanako⁸ nāma n' atthi, tasmā rañño lañcam datvā ārāmaṭṭhānam gañhissāmā“ 'ti sammantetvā upaṭṭhāke yācītvā rañño 10 sutasahassām datvā „mahārāja mayam Jetavanapitthiyam titthiyārāmam karissāmā, sace bhikkhū 'kātum na dassāmā“ 'ti tumhākam ārocenti⁹ tesam pañivacanam na dātabban¹⁰ ti āhamisu. Rājā lañcalobhena „sādhū“ 'ti sampañciechi. Titthiyā rājānam samgañhitvā vadḍhakim pakkosāpetvā kammanī pañthapesuṁ. Mahāsaddo ahosi. Satthā „ke 15 pan' ete Ananda uccāsaddā mahāsaddā“ ti pucchi „aññatitthiyā bhante Jetavanapitthiyam titthiyārāmam kārenti, tath' eso saddo“ ti „Ananda na tam thānam titthiyārāmassa anucchavikām, titthiyā uccāsaddakāmā, na sakkā tehi saddhiin vasitun“ ti vatvā bhikkhusaṅghām sannipātētvā „gacchatha bhikkhave rañño ācikkhitvā titthiyārāmakarānam 20 nivārethā“ 'ti āha. Bhikkhusaṅgho gantvā rañño nivesanadvāre attīhāsi. Rājā samghassa ḡatabhāvām sutvāpi¹¹ „titthiyārāmam nissāya ḡata bhavissantī¹²“ lañcassa gahitattā „rājā gehe n' attithi“ vadāpesi. Bhikkhū gantvā Satthu ārocesuṁ. Satthā „lañcam nissāya evam karoti¹³“ dve aggasāvake pesesi. Rajā tesam pi ḡatabhāvām sutvā tath' eva 25 vadāpesi. Te pi ḡantvā Satthu ārocesuṁ. Satthā „na idāni Sāriputta rājā gehe nisiditum labhissati, bahi nikhamissatiti“ punadivase pubbanhā samayaam nivāsetvā pattacivarām¹⁴ ūdāya pañcahi bhikkhusatehi saddhiin rañño nivesanadvāram agamāsi¹⁵. Rājā sutvā¹⁶ pāsādā otaritvā pattam gahetvā Satthāram¹⁷ pavesetvā Buddha-pamukhnassa samghassa yāgukhaj- 30 jakam datvā Satthāram vanditvā ekamantañā nisidi. Satthā rañño ekam¹⁸ pariyāyadhammadesanañā ūrabhanto¹⁹ „mahārāja porānakarājāno lañcam gahetvā sīlavante aññamaññām²⁰ kalahañā kāretvū attano raṭṭhassa asāmino²¹ hutvā mahāvināsām pāpuñusū“ 'ti vatvā tene yācito uitām āhari:

¹ Bī adds ti. ² Bī -ppatto. ³ Bī eko. ⁴ Bī āhamsu. ⁵ Bī I p lañcam. ⁶ so all three MSS. ⁷ so K I p; Bī ārocessanti. ⁸ Bī īatvāpi. ⁹ Bī ḡatam bhavītabban tl. ¹⁰ Bī -ram. ¹¹ Bī agamāsi. ¹² Bī adds va. ¹³ K -vā. ¹⁴ Bī eka. ¹⁵ Bī āhāsonto. ¹⁶ K aññavasītlath, Bī aññamukhath. ¹⁷ K asā-

Atite Bharuratthe Bharurājā¹ nāma rajjam kāresi.
 Tadā Bodhisatto pañcābhīmāatthasamāppattilābhī² gaṇasatthā
 tāpaso hutvā Himavantapadese³ cirān vasitvā loṇambilase-
 vanatthāya pañcasatāpasaparivuto Himavantā⁴ otaritvā anu-
 pubbena Bharunagaram⁵ patvā tattha piṇḍaya caritvā nagarā⁶
 nikhamitvā uttaradvāre sākhāvitapasampannassa vaṭarukkhassa
 mūle nisiditvā bhattakiccaṁ katvā tatth' eva rukkhamūle vāsam
 kappesi. Evaṁ tasmīn isigaṇe tatth' eva⁷ vasante addhamā-
 saccayena añño gaṇasatthā pañcasatāparivāro āgantvā nagare
 bhikkhāya caritvā nagarā nikhamitvā dakkhiṇadvāre⁸ tādiss⁹
 eva vaṭarukkhassa¹⁰ mūle nisiditvā bhattakiccaṁ katvā tatth'
 eva¹⁰ vāsam kappesi. Iti te¹¹ dve pi isigaṇā tattha yathā-
 bhirantam viharitvā Himavantam eva agamamis¹². Tesaiḥ gata-
 kāle dakkhiṇadvāre vaṭarukkho sukkhi. Punavāre tesu āga-
 chantesu¹³ dakkhiṇadvāre vatarukkhavāsino paṭhamataraṁ¹⁵
 āgantvā attano vaṭarukkhassa¹⁴ sukhabhāvam ūtavā bhikkhāya
 caritvā¹⁵ nagarā nikhamitvā uttaradvāre vaṭarukkhamūlam
 gantvā bhattakiccaṁ katvā tattha vāsam kappesum. Itare pana
 isayo pacchā¹⁶ āgantvā nagare bhikkhāya caritvā attano rukkha-
 mūlam eva gantvā bhattakiccaṁ katvā vāsam kappesum. Te „na¹⁷
 so¹⁸“ tumhākam rukkho, amhākam rukkho¹⁹“ ti rukkham nissāya
 aññamaññam kalahām kariṁsu. Kalalio mahā ahosi: eke „am-
 hākam paṭhamavasitaṭṭhānam tumhe na labhissathā“²⁰ ti vadanti,
 eke „mayam imasmīm vāre²¹“ paṭhamataraṁ idhāgatā, tumhe
 na labhissathā“²² ti vadanti. Iti te „mayam sāmino, mayam²³
 sāmino²⁴“ ti kalahām karontā rukkhamūlass²⁵ atthāya rājakulam
 agamamis²¹. Rājā pathaman²³ vutthaisigaṇa²² ūeva sāmikai

¹ Bī kururaṭhe kururiyā, Bī kururaṭhe kururājā. ² Bī pañcābhīmāatthasamāppatti-
 lābhīno. ³ Bī -ppadese. ⁴ Bī himavatā. ⁵ Bī Bī kurunagaram. ⁶ Bī tattha. ⁷ Bī
 adds thatvā, Bī thatvā. ⁸ Bī patirukkhāsa. ⁹ Bī sattakiccaṁ. ¹⁰ Bī tatheva.
¹¹ K ne. ¹² Bī āgamisu. ¹³ K punavāresu āg-. ¹⁴ Bī omits vaṭa. ¹⁵ Bī
 bhikkhācariyā. ¹⁶ Bī pacca. ¹⁷ K Bī omit na so. ¹⁸ Bī repeats amhākam rukkho.
¹⁹ Bī Bī ihāne. ²⁰ Bī does not repeat mayam sāmino. ²¹ Bī āgamisu. ²² Bī
 paṭhamā. ²³ Bī vuttaisigaṇa.

akāsi. Itare „na idāni mayām imehi parajitā” ti attānam vadāpessāmā“ ti dibbacakkunā oloketyā¹ ekan² cakkavatti-paribhogam rathapañjaram³ disvā āharitvā⁴ rañño lañcam datvā „mahārāja amhe pi sāmike karohiti“ āhamsu. Rājā lañcam 5 gahetvā „dve pi gañā vasantū“ ‘ti dve pi sāmike akāsi. Itare isayo tassa rathapañjarassa ratanacakkān⁵ āharitvā⁶ lañcam datvā „mahārāja amhe yeva⁷ sāmike karohiti“ āhamsu. Rājā tathā akāsi. Isigañā „amhehi vatthukāme ca kilesakāme ca pahāya pabbajitehi rukkhamūlassa kāranā kalahañ karontehi 10 lañcam dadantehi ayuttam katan⁸ ti vippatisārino hutvā vegena palāyitvā Himavantam eva agamamis⁹. Sakala-Bharuratthavāsiniyo¹⁰ devatā ekato hutvā „sīlavante kalahañ karontena raññā ayuttam katan¹¹ ti Bharurañño“ kujjhitvā tiyojanasatikām Bharurattham¹² samuddam ubbattetvā arattham¹³ akāmsu. Iti 15 ekan¹⁴ Bharurājānam¹⁵ nissāya sakalaratthavāsino vināsam¹⁶ pattā ti.

Satthā idam¹⁷ atītam āharitvā abhisambuddho hutvā imā gāthā avoca:

- 20 1. Isinam antaram katvā Bharurājā¹⁸ ti me sutam
ucchinno, saha ratthena¹⁹ sa rājā vibhavam gato. 124.
2. Taamā hi chandāgumanam na-ppasānsanti pañjita,
adutthacitto bhāseyya giram succūpasamhitān ti. 125.

Tattha antaram²⁰ katvā ti chandāgativasena vivaram²¹ katvā, Bharurājā²² ti Bharuratthe²³ rājā, iti me sutan ti iti mayā pubbe etam sutam, taamā hi chandāgumanam ti yasmā hi²⁴ chandāgumanam gantvā²⁵ Bharurājā²⁶ saha ratthena ucchinno taamā chandāgumanam pañjiti na-ppasānsanti, adutthacitto ti kileschi adusitacitto hutvā bhāseyya²⁷, saocūpasamhitān ti

¹ Bi olokento. ² K evati. ³ K -garatha-, B² -gam rathapañcarati, B¹ cakkavatti-paribhogam rathapañcarati. ⁴ Bi uppattitvā. ⁵ K tassa ratanapañjarassa rakkā-nāharitvā, B² tassa rathapañcarassa ratanacakkān nibharitvā. ⁶ so Bi B²; K heva. ⁷ Bi agamien. ⁸ Bi -kururāja-, B² kururatthavāsino. ⁹ Bi karurañño, B² kururañño. ¹⁰ B² kurn-, Bi kururātham. ¹¹ so K B²; Bi anañham. ¹² Bi B² kuru-¹³ Bi vināsam. ¹⁴ Bi imash. ¹⁵ Bi gururājā. ¹⁶ Bi ratshī. ¹⁷ Bi isinamantaram. ¹⁸ K vicaram, Bi vivāda. ¹⁹ Bi kurū-. ²⁰ Bi omits hi ²¹ katvā. ²² Bi bhāseyya.

sabbhavantissitam atthanissitam¹ kāraṇanissitam² eva girām bhāseyya³, ye hi tathā Bharurūpi⁴ lañcañi gānghantassa ayuttam etan ti pañikkosantā ⁵accūpasamhitam⁶ girām bhāsiñsu tessu ñhitatthānam Nālikeradipe ajjāpi⁷ dīpakasahassath⁸ paññayatūti.

Satthā imām dhammadesanam āharitvā „mahārāja, chandavasikena nāma na bhavitabbam, dve pabbajitagane kalabām kāretum na vattatī⁹“ vutvā jātakām samodhānesi: „Aham tena snmayena jetthakaisi¹⁰ ahosin¹¹ ti. Rājā Tathāgatassa bhattakiccañ katvā gatakāle manusse pesetvā titthiyārāmām viddhamśāpesi, titthiyā appatiñthā ahesum. Bharujātakam¹².¹³

10

4. Punnanadijātaka.

Punnām nadin ti. Idam Satthā Jetavane viharanto paññā-pāramim ārabba kathesi. Ekasmim hi¹⁴ samaye¹⁵ dhammasabhāyam bhikkhū Tathāgatassa paññām ārabba kathañ samutthāpesum: „avuso Sammānsambuddho mahāpañño puthupañño hāsupañño¹⁶ javanapañño¹⁷ titthapāñño nibbedhikapañño¹⁸ upāyapaññāya samannāgato¹⁹“ ti. Satthā āgantvā „kāya nu ttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā“ ti pucchitvā „imāya nāmā“ ti vutte „na bhikkhave idān²⁰ eva pubbe pi Tathāgato paññāvā upāyakusalo yevā“ ti vutvā atitam āhari:

Atite Bārāṇasiyam Brahmādatte raijam kārente Bodhisatto purohitakule nibbattitvā vayappatto Takkasilāyām sabbasippāni uggañhitvā pitu accayena purohitatthānam labhitvā Bārāṇasirañño atthadhammānusāsako ahosi. Aparabhāge rājā paribhedakānam kathañ gahetvā²¹ kuddho „mā mama santike²² vasīti“ Bodhisattam Bārāṇasito pabbājesi. Bodhisatto puttadāram gahetvā ekasmim Kāsigāmake²³ vāsañ kappesi. Aparabhāge rājā tassa gunām saritvā „mayhañ kañci²⁴“ pesetvā ācariyam pakkosituh na yuttañ, ekañ pana gāthām bandhitvā

¹ Bi assanissitam. ² Bi attakāraṇanissitam, Bi kāraṇanissitam. ³ Bi bhāseyya. ⁴ Bi tattu kururathe rañño. ⁵ K paccūpa-, Bi paccupa-. ⁶ Bi alja. ⁷ Bi dīpakasahassa. ⁸ Bi etthakaisi. ⁹ Bi kurojātakam taliyath. ¹⁰ Bi omits hi. ¹¹ Bi divase. ¹² Bi hāsupañño. ¹³ Bi nippethika-. ¹⁴ Bi adds bodhisattassa. ¹⁵ Bi santikena. ¹⁶ Bi kāsikagā-. ¹⁷ Bi kiñci.

paññān likhitvā kākamānsam pacāpetvā paññān ca mamsān
ca setavatthena¹ palivethetvā rājamuddikāya lañchetvā² peses-
sāmī, yadi pañdito bhavissati pannān vācetvā kākamānsa-
bhāvarā nātvā āgamissati, noce nāgamissatiti³ so „punnañ⁴
5 nadīn⁵ ti imān gāthām panne likhi:

i. Punnañ nadīn yena ca peyyam āhu
jātarā yavañ yena ca guyham āhu
dūram gatañ yena ca avhayanti
so tyāgato handa ca bhuñja⁶ brāhmañā tī. 126.

10 Tattha punnañ nadīn yena ca peyyamāhū ti kākapeyyā nadīt vadantā yena punnañ nadīn peyyam āhu⁷, na hi apunnā nadī⁸ kākapeyyā ti vne-
cati, yadāpi nadī tire⁹ thatvā givām pasāretvā kākena pātunū sakkā hoti tada
nam kākapeyyā ti¹⁰ vadanti¹¹, jātarā yavañ yena ca guyhamāhū ti yavan¹² ti
desanāśisamattān¹³, idha pana sabbam pī jātarā uggratām¹⁴ sampannam taruna-
15 ssasam adhippetām, tam¹⁵ hi yadā antopavijjhākārā¹⁶ pañcchādetum¹⁷ sakkoti
tada guyhatiti guyham, kiñ gūhati¹⁸ kākāni tti kākassa guyham kākaguyhan ti
tam vadamānā kākena guyhayaçanassa kārauabhitena guyhan ti vadanti, tena
vuttam: yena ca guyham āhu ti, dūram gatañ yena ca avhayantiti dūras
gatañ vippavittam¹⁹ piyapuggalāñ yathā āgantvā nīlinām²⁰ disvā sace itthan-
20 nāmo²¹ āgacechati vassa kākā ti vā vassantañ ūeva²² vā sutvā yathā kāko²³
vassati itthānāmo āgamissatiti evam vadantā yena ca avhayanti kathenti man-
tentti udāharantiti attho, so tyāgato ti so te āñito²⁴, handa ca bhuñja²⁵
brāhmañā ti gañha brāhmañā bhuñjassu²⁶ nam khāda²⁷ kākamānsan²⁸ ti attho.

Iti rājā imān gāthām panne likhitvā Bodhisattassa pesesi.
25 So paññān vācetvā „rājā mam dañthukāmo“ ti vatvā²⁹ duti-
yanān gātham āha:

¹ B¹ setavettana. ² B¹ valañcītvā. ³ K punna. ⁴ B¹ bhuñca ca. ⁵ B¹ kā-
peyyamātu ⁶ K apunnā nadī, B¹ apunnā nadī, B¹ apunnānadī. ⁷ K yadāpi
nāhī tire, B¹ yadāpi nadītire. ⁸ K omits ti, ⁹ B¹ vadantā. ¹⁰ B¹ vadān.
11 B¹ desanāśisamattām, K B¹ desanāśisamattā. ¹² B¹ omits uggratām. ¹³ B¹ tañ-
14 K -kānam. ¹⁵ B¹ patiechāpetum. ¹⁶ B¹ B¹ guyhati. ¹⁷ B¹ vippavittam.
18 K nīlinām, B¹ nīlinām. ¹⁹ B¹ itthānāmo. ²⁰ K -tañ ūeva, B¹ vassantāssā.
21 B¹ adda ca. ²² K atīto, B¹ āñito. ²³ B¹ bhuñjañca. ²⁴ B¹ bhuñcaesa.
25 B¹ khādatu, ²⁶ K imesan. ²⁷ B¹ omits vatvā.

2. Yato mām saratī¹ rājā vāyasaṁ pi pahetave
hamsā koñcā mayūrā ca asati² yeva pāpiyā ti. 127.

Tattha yato mām saratī³ rājā vāyasaṁ pi pahetave ti yadā rājā vāyasaṁ mahāsaṁ⁴ labhitvā tam pahetuṁ⁵ mām saratī, hamsā koñcā mayūrā cā⁶ ti yadā pan' assa ete hamsādayo upanītā bhavissanti etāni hamsādīnī⁷ 5 lacechatī tadā mām kasmā na sarissatiti⁸. Attakathayām pana hamsakoñca-mayūrānaṁ ti⁹ jātho, so sundarataro, īmesaih hamsādīnaih māhisaṁ labhitvā kasmā mām na sarissatiti c' ev' assa attho¹⁰, asati¹¹ yeva pāpiyā ti yam vā tam ta labhitvā saraṇaṁ¹² sundaraṁ, lokasmīm pana asati¹³ yeva pāpiyā, asata- 10 nām¹⁴ yeva hīnam lāmakaṁ, tañ ca ambākāra rāño n' atthi, saratī mām rājā, 10 agamanām me paccāsimisati¹⁵, tasmā gamissimilī.

yānam yojāpetvā gantvā rājānaṁ passi. Rājā tussitvā purohitatthāne yeva patiṭṭhāpesi¹⁶.

Satthā imānu desanām¹⁷, āharitvā jātakam samodhānesi: „Tadā rājā Ānando ahosi, purohito pana¹⁸ abham evū¹⁹ ti. Punnanādi- 15 jātakam”.

5. Kacchapa-jātaka.

Avadhī vata attānan ti. Idam Satthā Jetavane viharanto Kokālikām ārabhabha kathesi. Vatthum Mahātakkārijātakē āvi-thavissati²⁰. Tadā pana Satthā „na bhikkhave Kokāliko idān²¹ eva 20 vācāya hato pubbe pi hato yevā²² ti vatvā atitām āhari:

Atite Bārānasiyām Brahmādatte rajjaṁ kārente Bodhisatto amaccakule nibbattitvā vayappatto tassa attha-dhammānusāsako ahosi. So pana rājā bahubhāñi²³ ahosi, tasmīm kathente aññesam vacanassa okāso nāma n' atthi. 25

¹ Bī sasari, ² Bī asati, Bī asabhi, ³ Bī sarati, ⁴ Bī vāyasaṁ-, ⁵ Bī omits pahetuṁ, ⁶ so Bī; K hamsādīnai, Bī hamsāmāhādīnī, ⁷ Bī adds attho, ⁸ so Bī; K Bī hamsā koñcā-, Bī adds pi, ⁹ Bī sarissatiyevā ti attho, ¹⁰ Bī Bī asati, ¹¹ Bī adds nāma, ¹² so both MSS ¹³ K asatikāraṁ, ¹⁴ Bī āgamanameva pac-cūsi, ¹⁵ Bī purohita thāpesi, ¹⁶ Bī dhammadesanā, ¹⁷ Bī omits pana, ¹⁸ Bī punnam nadijātakam eatutihām, 5. Cfr. Five Jāt. p. 16., Dhp. p. 418. ¹⁹ Bī āvi-²⁰ Bī -bhāpi.

Bodhisatto tassa tam bahubhāṇitam haretukāmo¹ ekaṁ upāyāṁ upadhārento vicarati. Tasmin ca kāle Himavantapadese² ekasmim sare kacchapo vasati. Dve haṁsapotakā gocarāya carantā tena saddhiṁ vissāsaṁ akāṁsu. Te daļhavissāsikā hutvā ekaṁ divasam kacchapaṁ³ āhaṁsu: „samma kacchapa, amhākāṁ Himavante⁴ Cittakūtapabbatatale Kañcanaguhāya⁵ vasanathānam ramanīyo⁶ padeso, gacchasi amhākāṁ saddhiṁ⁷ ti. „Ahaṁ kin ti katvā gamissāmī“. „Mayaṁ tam⁸ gahetvā gamissāma, sace tvaṁ mukham rakkhitum sakkhissasi⁹ kassaci kiñci na 10 kathessasiti¹⁰“. „Rakkhissāmī“, gahetvā maṁ gacchathā¹¹ ti. Te¹² „sādhū¹³ ti vatvā ekaṁ dandakam kacchapena ḍasāpetvā¹⁴ sayai¹⁵ tassa ubho kotiyo dasitvā¹⁶ ākāsaṁ pakkhan- 15 diṁsu. Tam tathā haṁsehi niyamānaṁ gāmadārakā disvā „dve haṁsa kacchapaṁ dandakena harantī¹⁷“ āhaṁsu. Kacchapo „yadi maṁ sahāyakā nenti tumhākāṁ ettha kiṁ dutṭhacetakā¹⁸ ti vattukāmo haṁsānam sighavegatāya Bārāṇasīnagare¹⁹ raja- 20 nivesanassa uparibhāgam sampattakāle datthatthānato dandakam vissajjetā ākāsaṁgane patitvā dvebhāgo ahosi. „Kacchapo ākā- 25 saṁgane²⁰ patitvā dvedhā bhinno²¹ ti ekakolāhalath ahosi. Rājā Bodhisattam ādāya amaccaparivuto²² tam²³ ṭhānaṁ gantvā kacchapaṁ disvā Bodhisattam pucchi: „pandita kin ti katva esa patito²⁴ ti. Bodhisatto „cirapatikāmko²⁵ ‘ham²⁶ rājānaṁ ovaditukāmo²⁷ upāyāṁ upadhārento carāmi, iminā kacchapena haṁsehi saddhiṁ vissāso kato bhavissati, tehi ‘imān Him- 25 vantam nessāmā²⁸ ti dandakam ḍasāpetvā²⁹ ākāse³⁰ pakkhantehi bhavitabbaṁ, atha iminā kassaci vacanāṁ sutvā arakhita- 30 mukhatāya kiñci vattukāmena dandako vissaṭṭho bhavissati,

¹ Bī vāretukāmo. ² Bī himavantacittakūtappatapadete. ³ Bī omits kacchapaṁ, K kacchapa. ⁴ Bī himavanta. ⁵ Bī -gūhāyah. ⁶ K ramanīyo, Bī ramanīyo. ⁷ K te. ⁸ K rakkhissasi, Bī sikkhissati. ⁹ Bī kathesi ki. ¹⁰ K rakkhissāmī sūmi. ¹¹ K ne. ¹² Bī ḍasāpetvā. ¹³ Bī passan. ¹⁴ Bī ḍamsitvā. ¹⁵ Bī pa harantī. ¹⁶ K bārapasi. ¹⁷ Bī ākāsatoto. ¹⁸ Bī amaccaganaparivuto. ¹⁹ Bī omits tam. ²⁰ Bī cirām patikāmīkhamāno. ²¹ Bī tam. ²² K editu-, Bī ovāditu-. ²³ Bī ākāsaṁ.

evain ākāsato patitvā jīvitakkha-yām patten' etena' bhavitabban'
ti cintetvā „āma mahārāja atimukharā nāma apariyantavaeana
evarūpam dakkham pāpuṇanti yevā“ ti vatvā imā gāthā avoca:

1. Avadhi vata attānam

kacchapo vyāharan² girām³,
suggahitasmīn kāṭhasmīn
vācāya sakiyā vadhi⁴. 128.

5

2. Etam pi disvā naraviriyasettha

vācaṁ pamuñce kusalam nātivelam,
passasi bahubhānenā
kacchapaṁ vyasanaṁ⁵ gatan ti. 129.

10

Tattha avadhi vatā' ti ghātesi⁶ vata⁷, vyāharan⁸ ti vyāharanto⁹, sugga-
hitasmīn¹⁰ kāṭhasmīn ti mukhena suṭṭhu¹¹ dasitvā¹² gahite dandake,
vācāya sakiyā vadhlī mukharatāya¹³ akile vācaṁ nicehārente daṭṭhatānāh¹⁴
vissajjetvā täysa sakāya¹⁵ attānāti vadhi ghātesi⁶, evam esa jīvitakkhyam 15
patto na aśināh¹⁶; etam pi disvā ti etam pi¹⁷ kāraṇam disvā, naraviriya-
settha¹⁸ ti naresu viriyena settha uittamaviriya rājavara¹⁹, vācaṁ pamuñce²⁰
kusalam nātivelam ti saccādipatisaññuttam²¹ kusalam eva pañjito puriso
muñceyya nicehāreyya, tam pi hitāti kālayuttam na stivelazī atikkantakale apar-
yantavieam na bhaneyya, passasīti nanu pacakkhato passasi, bahubhānenā 20
ti bahubhānenā, kacchapaṁ vyasanaṁ gatan ti etam kacchapaṁ jīvitakha-
yām patten ti.

Rājā „marū sandhāya²² bhāsatīti“ nātvā „amhe sandhāya
kathesi panditā“ ti āha. Bodhisatto „mahārāja, tvam vā hoti²³
añño vā yo koci, pamānātikkantam bhāsanto evarūpam vyasa- 25
naṁ²⁴ pāpuṇātīti“ pākaṭam katvā kathesi. Rājā tato patīhāya
viramitvā mandabhāñj ahosi.

¹ Bi omits etena. ² Bi kacchapo yo pabyāharan. ³ Bi omits girām. ⁴ K va-
dhiti. ⁵ Bi byasanaṁ. ⁶ Bi ghātesi. ⁷ Bi tā. ⁸ K pavyāharan, Bi sabyāharan.
⁹ Bi sabyāharanto. ¹⁰ Bi sugatitasmī, K suggahitasmī. ¹¹ Bi suṭṭhu.
¹² Bi dasitvā. ¹³ Bi atimukharatāya. ¹⁴ Bi daṭṭham thānāti. ¹⁵ Bi sakavācāya.
¹⁶ Bi adds ti. ¹⁷ Bi omits pl. ¹⁸ Bi rājavara. ¹⁹ K pamuñce. ²⁰ Bi -pa-
ññuttam. ²¹ In my transcript of Bi one line (from na ativelam to sandhāya)
is wanting. ²² Bi hohi, Bi hotu. ²³ Bi byasanaṁ.

Satthā imām desanām¹ āharitvā jātakam samodhānesi: „Tadā kacchapo Kokāliko ahosi, dve hamsapotakā dve mahātherū, rājā Anando, amaccapaññito pana aham evā”’ti. Kacchapajātakam².

6. Macchajātaka.

Na māyam aggi tapatīti. Idam Satthā Jetavane vihan-ranto purāṇadutiyikapalobhaṇām ārabhha kathesi. Tām hi bhikkhuṁ Satthā „saccām kira tvaṁ bhikkhu ukkanthito” ti puechi³, „saccām bhanṭe” ti vutte „kena ukkanthāpito sīti” puttho „purāṇadutiyikāyā”’ti āha. Atha namū Satthā „ayan te bhikkhu itthi anatthā-10 kārikā, pubbe pi tvaṁ etam nissāya sūlena vijjhītvā aṅgāresu pacitvā khāditabbaṇām patto pandite nissāya jīvitām alathā”’ti” vatvā atitām āhari:

Atite Bārāṇasiyām Brahmādatte rajjaṁ kārente Bodhisatto tassa purohito ahosi. Ath' ekadivasaṁ kevattā 15 jāle laggām macchaṁ uddharitvā⁴ uṇhavālikāpiṭthe⁵ ṭhapetvā⁶, „aṅgāresu nam pacitvā khādissāmā”’ti sūlaṁ tacchesum⁷. Maccho macchiṁ ārabhha paridevamāno imā gāthā avoca:

1. Na m' āyām aggi tapati na sūlo sādhū tacchito,
yañ ca mām maññati⁸ macchi ‘āññai so ratiyā gato’ 130.
2. So mām dahati rāgaggi cittām c' ūpatapeti⁹ mām,
jālino muñcath' ayirā mām, na kāme haññate kvaciti. 131.

Tattha na māyamaggi tapatīti na mām ayām aggi tapati na tāpām janeti, na socayatīti¹⁰ attho, na sūlo ti ayām sūlo pi sādhū tacchito mām na tapati, na me sokām uppādeti, yañ ca mām maññatīti¹¹ yañ pana maechi¹² evām¹³ maññeti¹⁴: aññām maechih so¹⁵ pañcakāmaguparatiyā gato ti bhaṇtīti¹⁶

¹ Bī dhammadesanā. ² In Bī the subscription is wanting; in Dhp. p. 419 the title is Bahubhāṇijātakam. ³ so Bī; K Bī pucchitvā. ⁴ Bī labhatīti. ⁵ Bī uttaritvā. ⁶ Bī -vāju-. ⁷ Bī omits ṭhapetvā. ⁸ K naechesum, Bī tacchisū? ⁹ Bī maññate, K maññati. ¹⁰ K ūpatapeti, Bī cupatāpeti. ¹¹ K socatīti. ¹² K māññatīti, Bī maññesteti. ¹³ K Bī maechi. ¹⁴ K eva. ¹⁵ K māññet!, Bī phañnatti. ¹⁶ Bī sse. ¹⁷ Bī omits bhaṇtīti, K bhanati.

tad eva manū tapati socayat¹, so manū dahatī yo pan' esa rāgggi so manū dahati jhāpeti, cittam cūpatapeti² manū ti rāgasampayuttakam³ mama cittam eva math ea⁴ upatapeti kilameti vibhetheti, jällino ti kevattē⁵ älspati, te hi jā-tassa attithāyā jällino ti vuuccanti, muñecatha ayirā⁶ manū ti muñecatha⁷ math⁸ sāmino ti yicati, na kāme haññate kvaciti kāme ti⁹ kāme patitthito kāmena niyamāno satto na kvaci haññati, na hi tam tumhādīsā hanituh¹⁰ anucehavikā ti paridevati, athavā kāme ti hetuvacane bhummam¹¹, kāmahetu macchih anubandhamāno nāma na¹² kvaci tumhādisehi haññistīti paridevati.

Tasmiin khane Bodhisatto naditīrañ gato tassa macchassa paridevitam sutvā kevatte upasāñkamitvā tam macchañ mocesi. 10

Satthā imām desanām¹³ äharitvā saccāni pakāsetvā jātakam samodhānesi: (Saccapariyosāne ukkanthito¹⁴ sotāpatti phale patitthahi) „Tadā macchī¹⁵ purāñadutiyikā ahosi¹⁶, ukkanthitabhippukku maccho¹⁷, purohito pana nām evā¹⁸ 'ti. Macchajātakam¹⁹.

7. Seggujātaka.

15

Sabbo loko ti. Idām Satthā Jetavane viharanto ekām panyikaupā-sakam²⁰ ärabhma kuthesi. Vatthum²¹ Ekanipāte vitthāritam eva. Idha pana²² Satthā tam²³ upāsakam²⁴ „kiñ upāsaka cirassām ägato siti²⁵ pucchi²⁶, „dhītā me bhante niccapahasitamukhī²⁷, tam ahām vīmañsitvā ekassa kuladārakassa adāsim, tattha itikattabbatāya 20 tumhākam dassanāya ägantum okāsañ na labhiñ²⁸ ti äha. Atha nām Satthā „na kho upāsaka idān' ev' esā silavatī pubbe pi silavatī, tvañ ca pana na²⁹ idān' ev' etām³⁰ vīmañsasi pubbe pi vīmañsasi yevā³¹ 'ti vatvā tena yācito atitām ähari:

Atite Bārānasiyam Brahmadatte rajjañ kārente 25 Bodhisatto rukkhadevatā ahosi. Tadā ayam eva paññikupāsako „dhitarām vīmañsissāmīti³² arāññam netvā kilesavasena

¹ Bi patisoceti. ² K vüpatapeti, Bⁱ cupatapeti. ³ K rāgam-, Bⁱ rāgasampa-yuttam. ⁴ Bⁱ omits ea. ⁵ K kevaddhe. ⁶ Bⁱ muñcethāyirā, B^e muñcehāyirā. ⁷ Bⁱ muñcetha. ⁸ K B^e me. ⁹ Bⁱ omits kāme ti. ¹⁰ Bⁱ mārituh. ¹¹ Bⁱ bhumma. ¹² Bⁱ omits na. ¹³ Bⁱ dharmadesanaih. ¹⁴ B^e Bⁱ ukkanthitabhippukku. ¹⁵ so B^e; K macchl, Bⁱ majhi. ¹⁶ K omits ahosi. ¹⁷ Bⁱ maccho ukkanthitabhippukku. ¹⁸ Bⁱ adda chaṭhāti. 7. Cfr. vol. I, p. 411. ¹⁹ Bⁱ paññikam-. ²⁰ Bⁱ vatthu. ²¹ Bⁱ idhāpi. ²² K nām. ²³ Bⁱ omits upāsakam. ²⁴ both MSS. pucchitvā. ²⁵ Bⁱ -pahāñsikamukhi. ²⁶ K omits na, Bⁱ omits pana. ²⁷ Bⁱ idānevatañ.

icchanto viya hatthe gaṇhi. Atha nām paridevamānām¹ pathama-gāthāya ajjhabhāsi:

1. Sabbo loko attamano ahosi,
akovidā gāmadhammassa Seggu²,
komāriko nāma tav' aja dhammo
yain tvām gahitā pavane parodasiti³. 132.

Tattha sabbo loko attamano ahositi amma sakalo ~~sesasattaloko~~⁴ etissā kūmasevanāya attamano jāto, akovidā gāmadhammassa Seggu⁵ ti⁶ tassa nāmām, tena tvām pana amma Seggu⁷ akovidā gāmadhammassa imasmīn 10 gāmadhamme vasaladhamme akusalisiti vuttañ hoti, komāriko nāma tavajja dhammo ti amma kumāriko nām' esa tava aja sabhāvo, yañ tvām gahitā pavane⁸ parodasiti⁹ tvām mayā imasmīn pavane santhavavasena hatthe gahitā parodasi na sampaṭiechasi, ko esa tava sabhāvo, kiñ kumārikā¹⁰ yeva¹¹ tvañ ti purchati.

- 15 Tam sutvā kumārikā „āma¹²“ tāta, kumārikā yevāham, nāham methunadhammai nāma jānāmīti¹³ vatvā paridevamānā dutiyām gātham āha:

2. Yo dukkhaphutthāya¹⁴ bhaveyya tānam¹⁵
so me pitā dūbhi¹⁶ vane karoti,
20 sā kassa kandāmi vanassa majjhe,
yo tāyitā¹⁷ so sahasā karotīti. 133.

Sā heṭṭhā kathitā yevā.

Iti¹⁸ so panniko tadā dhītarañ vimaiñsitvā geham netvā kuladārakassa datvā yathākammañ gato.

- 25 Satthā imam desanām¹⁹ āharitvā saccāni pakāsetvā jātakam samodhānesi: (Saccapariyosāne pannikaupāsako sotāpattiphale patiñthahi) „Tadā dhītā dhītā yeva pitā pitā yeva ahosi, tassa pana kārañassa paccakkhakārikā²⁰ rukkhadevatā aham evā²¹ ti. Seggūjātakam²².

¹ K Bⁱ -nā, B^p -nāya. ² so K B^p; Bⁱ peggu. ³ Bⁱ sarodasiti. ⁴ Bⁱ sakalo pi loko.
⁵ Bⁱ po (for peggu) iti. ⁶ Bⁱ savane. ⁷ K rodasi, Bⁱ sarodasiti. ⁸ so Bⁱ B^p; K kumāri. ⁹ so K B^p; Bⁱ yevāsl. ¹⁰ Bⁱ ampa. ¹¹ so B^p; K -putthāya, Bⁱ dukkhamutthāya. ¹² Bⁱ kānam. ¹³ K dūbha, Bⁱ dubbhi, B^p dubbhī. ¹⁴ Bⁱ ta-yato. ¹⁵ Bⁱ yevā ti. ¹⁶ Bⁱ dhammadesanāti. ¹⁷ so Bⁱ B^p; K -kāri. ¹⁸ Bⁱ adda-sattamāni.

8. Kūṭavāṇijajātaka.

Satthassa sātheyyanidan ti. Idam Satthā Jetavane viharanto ekam kūṭavāṇijam ārabba kathesi. Sāvatthivāsino hi kūṭavāṇijo ca¹ pañditavāṇijo ca dve janā pattikā hutvā pañcasakaṭasatāni bhandassa püretvā² pubbantato aparantaṁ vicaramānā vohāram katvā bahulābhām labhitvā Sāvatthim pacchāgamiṁsu³. Pañditavāṇijo kūṭavāṇijam āha: „samma bhandam bhājemā⁴” ti. Kūṭavāṇijo „ayam dīgharattam dukkhaseyyāya dubbhojanena kilanto attano għare nānaggarasam⁵ bhattam bhuñjityā ajirakena marissati, atha sabbam p' etam⁶ bhanḍam mayham⁷ bhavissatī” cintetvā „nakkhattam na manāpañ divaso na manāpo, sve jānissāmī punadivase jānissāmīti” kālam khepeti. Atha nañ pañditavāṇijo nippiletvā bhājetvā⁸ gandhamālām⁹ ādāya Satthu santikam gantvā Satthāram¹⁰ pūjetvā vanditvā ekamantañ nisidi. Satthā „kadā āgato siti” puechi¹¹, „addhamāsamatto¹² me bhante āgatassā” ti vatvā atha „kasmā evam papañcetvā¹³ Buddhupāṭṭhānam¹⁴ āgato siti” puṭṭho tam¹⁵ pavattim ārocesi. Satthā „na kho upāsaka idān” eva pubbe p' eso¹⁶ kūṭavāṇijo yevā” ti vatvā tenu yācito atitam āhari:

Atite Bārāṇasiyam Brahmādatte rajjañ kārente Bodhisatto amaccakule nibbattitvā vayappatto vinicchayā-macco¹⁷ ahosi. Tadā gāmavāsi ca nagaravāsi cā 'ti dve vāṇijā mittā ahesuin. Gāmavāsi¹⁸ nagaravāsissa santike pañca phālasatāni thapesi. So te phāle vikkinītvā mūlam gahetvā phālānām ṭhapatāṭṭhāne mūsikavaccam¹⁹ ākirityā ṭhapesi. Aparabhāge gāmavāsi²⁰ āgantvā „phālam me²¹ dehiti” āha. Kūṭavāṇijo „phālā te mūsikāhi khāditā” ti mūsikavaccam²² dassesi. Itaro „khāditā va hontu, mūsikehi khādite kiñ sakka kātun”²³ ti na-hānatthāya²⁴ tassa puttam ādāya gaechanto ekassa sahāyakassa gehe „imassa”²⁵ katthaci gantuñ mā datthā”²⁶ ti vatvā

8. Cfr. supra Vol. I p. 404. ¹ Bi omits ca. ² Bi purāpetvā. ³ Bi pacchāgamiṁsu. ⁴ Bi bhājehi. ⁵ Bi -rasā. ⁶ Bi setam. ⁷ Bi gayhameva. ⁸ Bi bhājepetvā. ⁹ Bi -jā. ¹⁰ K omits satthāram. ¹¹ both MSS. puechitvā. ¹² Bi adha-. ¹³ Bi pañca. ¹⁴ Bi omits tam. ¹⁵ Bi pi so. ¹⁶ Bi niniechayo. ¹⁷ both MSS. -si. ¹⁸ Bi -kavajjata. ¹⁹ K omits me. ²⁰ Bi nānattāya. ²¹ Bi adds dārakassa.

antogabbhe¹ nisidāpetvā sayam nahāyitvā² kūṭavānijassa geham agamāsi. So „putto me kahan“ ti āha. „Samma, tava puttām tīre thapetvā³ mama udake nimuggakāle eko kulalo⁴ āgantvā tava puttām uakhapañjarena gahetvā ākāse pakkhanto, aham pā-
 5 nīm⁵ paharitvā viravitvā⁶ vāyamanto pi mocetuṁ nāsakkhiṁ⁷ ti. „Tvaṁ musā bhaṇasi⁸, kulalo dārake gāhetvā gantuṁ samattho nāma n' atthiti“. „Samma hotu, ayutte pi honte aham kiṁ⁹ karomi, kulalen¹⁰ eva¹¹ te¹² putto nīto¹³ ti¹⁴. So taṁ santaj-
 jetvā¹⁵ „are duṭṭhacora manussamāraka, idāni taṁ vinicchayām
 10 gantvā kaddhāpessāmīti¹⁶ nikhami. So „tava ruccanakam eva karosīti¹⁷ ten¹⁸ eva saddhiṁ vinicchayatthānam agamāsi¹⁹. Kūṭavānijo Bodhisattām āha: „ayaṁ sāmi mama puttām gahetvā nahāyitum²⁰ gato²¹, ‘kaham me putto’ ti vutte ‘kulalena haṭo²²’ ti āha, vinicchinatha²³ me aṭṭan²⁴ ti. Bodhisatto „saccām
 15 bhaṇe²⁵ ti itaram pucchi. So²⁶ „āma sāmi, aham tam ādāya gato, senena pahaṭabhāvo²⁷ saccām eva sāmīti“. „Kiṁ pana loke kulalā²⁸ nāma dārake harantīti“. „Sāmi, aham pi tumhe pucchāmi: kulalā dārake gahetvā ākāsenā gantuṁ na sakkonti, mūsikā pana ayaphāle²⁹ khādantīti“. „Idam kiṁ nāmā“ ti,
 20 „Sāmi, mayā etassa ghare pañca phālakasatāni³⁰ thapitāni³¹, sv-āyām ‘phālā te³² mūsikāhi khāditā’ ti vatvā ‘idam te phāle khāditamūsikānam vaccan³³ ti dasseti³⁴, sāmi mūsikā ce³⁵ phāle khādanti kulalāpi dārake harissanti, sace na³⁶ khādanti senāpi tam³⁷ na harissanti, eso pana ‘phālā te mūsikāhi khāditā’ ti
 25 vadeti³⁸, tesam³⁹ khāditabhāvām vā akhāditabhāvām vā jānātha,

¹ K. autobbhe. ² Bī nhāyitvā. ³ Bī thspetvā. ⁴ Bī kūli. ⁵ Bī vāṇi. ⁶ Bī omits viravitvā. ⁷ K. -nāsi. ⁸ Bī sampayuttā honu uyuttāpi honto aham. ⁹ Bī kulalena. ¹⁰ K. omits te. ¹¹ Bī nikato. ¹² K. omits ti. ¹³ Bī taljetvā. ¹⁴ Bī kathāpessāmīti. ¹⁵ Bī so mama ruccanakam eva kathesiti, Bī so mama ruccām eva karosi. ¹⁶ Bī āg-, ¹⁷ Bī nhā-. ¹⁸ K. gate, Bī kato. ¹⁹ Bī hato. ²⁰ Bī vinicchayatha. ²¹ K. bhaṇo. ²² K. omits so. ²³ Bī sena pana abhāvo. ²⁴ Bī assaphāle. ²⁵ Bī phālakasatāni. ²⁶ Bī thap-. ²⁷ Bī dasseti. ²⁸ Bī sace. ²⁹ Bī noce mūsikā. ³⁰ K. nām. ³¹ Bī vadati. ³² Bī tesa, K. sañ.

aṭṭam¹ me vinicchinathā² 'ti. Bodhisatto „saṭṭhassa paṭisā-theyyam³ katvā jinissāmīti iminā cintitam bhavissatīti“ īnatvā „sutthu te cintitan“ ti vatvā imā gāthā avoca:

1. Saṭṭhassa sāṭheyyam idam sucintitam,
pacodditam⁴ paṭikūṭassa kūṭam⁵:
phālañ ce adeyyuñ⁶ mūsikā
kasmā kumāram kulalā no hareyyuñ. 134.
2. Kūṭassa hi santi kūṭakūṭā,
bhavati cāpi nikatino nikatyā,
dehi puttanaṭṭha phālanaṭṭhassa phālam,
mā te puttam ahāsi phālanaṭṭho ti. 135.

Tattha saṭṭhassā⁷ ti saṭṭhabhāvena kerūṭikena ekaih upāyai katvā para-santakam khādituh vattatiti saṭṭhassa, sāṭheyyam idam sucintitam ti idam paṭisāṭheyyam cintentena tayā sutthu cintitam, pacodditam⁸ paṭikūṭassa kūṭan ti kūṭassa⁹ puggalassa tayā paṭikūṭam sutthu pacodditam¹⁰, patibhāvam¹¹ katvā oḍḍitassadisam¹² eva katan ti attho, phālañ ce adeyyuñ¹³ mūsikā ti yadi mūsikā phālai khādeyyuñ, kasmā kumāram no kulatā¹⁴ hareyyuñ¹⁵ ti mūsikāsū phāle khādantisu kulalā¹⁶ kīlikāraṇā kumārak¹⁷ no hareyyuñ¹⁸, kūṭassa hi santi kūṭakūṭā ti tvām aham mūsikāhi phālā¹⁹ khādāpitapuriso kūṭo ti maññasi, tādisassa pana kūṭassa imasmin loke bahu-kūṭā²⁰ santi, kūṭassa kūṭā, kūṭapati-kūṭanam²¹ etiñ nāmañ, kūṭassa paṭikūṭā nāma santiñ vuttam hoti, bhavati cāpi nikatino nikatyā ti nikatno²² nekatikassa²³ vacanakassa²⁴ puggalassa nikatyā aparo nikatikārako vacanakapuriso²⁵ bhavati yeva, dehi puttanaṭṭha phālanaṭṭhassa phālam ti ambo naṭṭhaputtapuriso etassa naṭṭhaphālassa²⁶ phālai dehi, mā te puttam shāsi phālanaṭṭho ti sace hi ssa phālai na dassasi puttā te harissati, tan te²⁷ esa mā haratu²⁸ phālam assa debiti, demi sace me puttā²⁹ detiti, demi sāmi³⁰ sace me phāle detiti.

¹ K addhām. ² B¹ saṭṭhayapaṭisāṭheyyam. ³ B¹ pacodditam. ⁴ K kūṭa. ⁵ B¹ khāṭheyyam, B² khādeyyuñ. ⁶ B¹ kuja. ⁷ B¹ patibhāgani. ⁸ B¹ ottita. ⁹ B¹ khā-deyyam. ¹⁰ B¹ omits kulalā. ¹¹ K hareyyā, B² hareyyan. ¹² K kulalo. ¹³ B¹ -rat. ¹⁴ K hareyya, B² māreyyuñ. ¹⁵ B¹ phālai. ¹⁶ K -ja. ¹⁷ B¹ kūṭassa kūṭa-pati-kūṭanam. ¹⁸ so B²; K B¹ nikatino. ¹⁹ B¹ nekaṭi-. ²⁰ K vacanaka. ²¹ K vacanaka-. ²² K omits phālassa. ²³ K tac. ²⁴ so K B²; B¹ āharatu. ²⁵ K puttā. ²⁶ B¹ omits sāmi.

Evam natthaputto puttari natthaphalo ca' phalam¹ pati-labhitvā ubho pi yathākammaṁ gatā.

Satthā imāṁ desanām² āharitvā jātakām samodhānesi: „Tadā kūṭavānijo idāni kūṭavānijo, paññitavānijo yeva³ paññitavānijo, vinicchā-⁴ yāmace⁵ pana abham evā⁶ ti. Kūṭavānijajātakām⁷.

9. Garahitajātaka.

Hirañnam⁸ me suvañnam⁹ mē ti. Idam Satthā Jetavane viharanto ekām anabhiratiyā ukkaṇṭhitabhikkhum ārabba kathesi. Etassa¹⁰ hi paccekām¹¹ gahitām ārampaṇām nāma n' atthi, 10 anabhirativāsām¹² vasantām pana tam¹³ Satthu santikām ānesuṁ. So Satthār „saccām kira ukkaṇṭhito sīti“ puttho „saccaṁ“ ti vatvā „kimkāraṇā“ ti vutte „kilesavasenā“ ti āha. Atha naṁ Satthā „ayam bhikkhu kilesu nāma pubbe¹⁴ tiracchānehi pi garahito, tvam evarūpe sāsane pabbajito kasmā tiracchānehi pi¹⁵ garahitakilesavasena ukkaṇṭhito¹⁶ ti vatvā atitām āhari:

Atite Bārāṇasiyām Brahmadatte rajaṁ kārente Bodhisatto Himavantapadese¹⁷ vānarayoniyaṁ nibbatti. Tam enām eko vanacarako gehetvā ānetvā rañño adāsi. So ciraṁ rājagehe vasamāno vattasampanno ahosi, manussaloke vatta-20 mānam kiriyām yebhuyyena aññāsi. Rājā tassa vatte pasiditvā vanacarakam¹⁸ pakkosāpetvā „imām vānarām gahitaṭṭhāne yeva vissajjhēhi“ āñāpesi. So tathā akāsi. Vānaragaṇo Bodhisattassa āgatabhāvām īatvā tassa dassanatthāya mahante pāsāṇapitthe sannipatitvā Bodhisattena saddhiṁ sammodanīyaṁ kathām¹⁹ 25 katvā „samma kahaṁ ettakām kālaṁ vuttho sīti“ āha. „Bārāṇasiyām rājanivesane“ ti. „Atha kathām mutto sīti“. „Rāja-mām kejimakkaṭām katvā mama vatte pasanno mām vissajjesi!“. Atha naṁ te vānarā „manussaloke vattanakiriyām nāma tumhe

¹ Bi omits ca. ² both MSS. phalaṁ. ³ Bi dhammadesanāti. ⁴ Bi adds idāni.

⁵ Bi -yāmace⁶. ⁶ Bi adds aṭhamām. ⁷ Bi -ñāti. ⁸ Bi -ñāti. ⁹ so Bi Bp; K ekassa. ¹⁰ Bi -ka. ¹¹ Bi yāsām. ¹² K nañ. ¹³ Bi adds pi. ¹⁴ Bi omits pl.

¹⁵ Bi -ppadese. ¹⁶ Bi -cārikām. ¹⁷ K omits kathām.

jānissatha, amhākam pī tāva kathetha, sotukām' amhā¹ 'ti². „Mā maiṁ manussānam kiriyaṁ pucchathā³ 'ti². „Kathetha, sotukām' amhā⁴ 'ti. Bodhisatto „manussā⁵ nāma khattiyyāpi brāhmaṇāpi 'mayhain mayhan' ti vadanti, hutvā abhāvatthēna aniccaatain na jānanti, sunātha⁶ dāni tesam andhabālānam kā-
rapan⁷ ti vatvā imā gāthā avoca:

1. 'Hiraññam⁸ me suvannam⁹ me' esā rattīndivā¹⁰ kathā dummedhānam manussānam ariyadhammām apassatam. 136.
2. Dve dve gahapatayo gehe: eko tattha amassuko¹¹ lambatthano¹² venikato¹³ atho amikitakānnako
kito¹⁴ dhanena bahunā so tam vitudate janan ti. 137. 10

Tattha hiraññam me suvannam me ti desanāśisattam etām, iminā padavayena dasavidham pī ratanām sabbam¹⁵ pubbaṇṇaparappam¹⁶ khettavatthūm¹⁷ dvipadaṁ catuppadaṁ ca sabbam¹⁸ dassento¹⁹ idam me idam me ti āha, esā rattīndivā²⁰ kathā ti esā manussānam rattīn ca divā ca niçeakālah kathā, 15 aññānam pana te²¹ pañceakkhandhā aniccaditī²² vā hutvā na bhavantiti vā na jānanti²³ evam eva²⁴ paridevantā vicaranti, dummedhānan ti aññānam²⁵, ariyadhammām apassatam ti ariyānam Buddhādīnam dhammām ariyām vā niddosam navavidham lokuttaradhammām apassantānam esā va kathā, aññāna pana amiccam vā dukkhām vā ti tesam kathā nāma n' atthi, gahapatayo 20 ti gehe adhipatibhūtā, eko tatthā ti tesu dvīsu gharasāmikesu eko ti mātu-
gāmām sandhāya vadati tattha, venikato²⁶ ti kataveoi nānappakārena sañjhā-
pitakesakalāpo ti atthe, atho amikitakānnako ti atha²⁷ viddhakāno chidda-
kāno²⁸ ti²⁹ lambakonatam³⁰ sandhāya āha, kito³¹ dhanena bahunā ti so pan' esa amassuko lambatthano³² venikato³³ amikitakāno mātāpitunnam bahuni 25 dhanam datvā kito³⁴ mandetvā rasādhettvā yānam³⁵ āropetvā³⁶ mahantena pari-
vārena gharām āñito, so tam vitudate janan ti so gahapati āgatākālato

¹ Bi adds āhañsu. ² K -tha. ³ K omits ti. ⁴ Bi manussānam. ⁵ so Bi EP; K sunotha. ⁶ Bi -ham. ⁷ Bi -yam. ⁸ Bi rattīndivā. ⁹ Bi apassuko, K amanussako. ¹⁰ K lambha-, Bi lampattino. ¹¹ K veni-. ¹² K kite? Bi kito. ¹³ Bi sappa. ¹⁴ Bi puppaṇṇaparappam. ¹⁵ Bi parappakhettañi vatthūm. ¹⁶ Bi dassetvā. ¹⁷ Bi rattīndivā. ¹⁸ Bi omits te. ¹⁹ K -dīni, Bi -dl. ²⁰ Bi jānanti ²¹ K eva ti āgantvā. ²² K amīnānam, Bi appapaññānam. ²³ Bi adds sveva. ²⁴ Bi chinnakaño. ²⁵ K omits ti, Bi adds lampanno ti. ²⁶ K lambakānnam, Bi lammannatam, Bi lambakānnakam. ²⁷ Bi kito. ²⁸ Bi lampattano. ²⁹ Bi yānakam. ³⁰ Bi shirāpetvā.

paṭṭhāya tasmin gehe dāsakammakarādibhedam¹ janai are² duṭṭhadāsa duṭṭhadāsi³ idam na karosi⁴ idam na karosītī mukhasattihī⁵ vitudati sāmiko viya hutvā mahājananī vicāreti, evasi tāva manussaloke ativya ayuttan ti manussalokanī garahī.

5 Tam sutvā sabbe vānarū „mā kathetha mā kathetha, aso-tabbayuttakām assumhā“⁶ ti ubhohi pi⁷ hatthehi kanne⁸ dal-ham pidahimsu, „imasminī thāne amhehi idam ayuttañ sutan“⁹ ti tañ thānam pi garahitvā aññattha agamāmsu¹⁰. So pitthi-pāsāñō Garahitapitthipāsāñō yeva kira nāma jāto.

10 Satthā imam dhammadesanam āharitvā saccāni pakāsetvā jātakām samodhānesi: (Saccapariyosāne so bhikkhu sotāpattiphalē patiṭṭhahi) „Tadā vānaragaṇo Buddhaparisā ahosi, vānarindo pana aham evā“¹¹ ti. Garahitajātakām¹².

10. Dhammaddhajajātaka.

15 Sukham jīvitarūpo siti. Idam Satthā Veļuvane viharantō vadhbāya parisakkhanām ārabba kathesi. Tadā hi Satthā „na bhikkhave idān’ eva pubbe pi Devadatto mayham vadhbāya parisakkat¹³ eva¹⁴, na tāsamattam pi kātum sakkhitī¹⁵ vatvā atitām āhari:

Atite Bārāṇasiyām Yasapāṇī¹⁶ nāma rājā rajjam
20 kāresi¹⁷. Kālako nām’ assa senāpati ahosi. Tadā Bodhisatto tass’ eva purohito ahosi nāmena Dhammaddhajo nāma. Rañño pana¹⁸ sisapasādhanakappako Chattapāṇī nāma. Rājā dhammena rajjam kāreti¹⁹. Senāpati pan’ assa vinicchayaṁ karonto lañcam khādati parapitthimānsiko, lañcam gahetvā asāmike sāmike 25 karoti²⁰. Ath’ ekadivasāñ vinicchaye parājito manusso bāhā paggayha kandamāno vinicchayā nikkhanto rājupatthānam

¹ Bi dāsakammakarādibheda, K omits janai. ² Bi hare. ³ K duṭṭhadāsi corr. to -dāsa duṭṭhadāsi, Bi duṭṭhadāsai or -si and omits duṭṭhadāsa. ⁴ Bi omits idam na karosi. ⁵ Bi musasattihī. ⁶ Bi omits pi. ⁷ K kañnam. ⁸ K agamāsi, Bi āgamanisu. ⁹ Bi adds navamaiñ. ¹⁰ Bi -ti yeva. ¹¹ K eva tāsākāramattam pi na kātum nāsakkhitī. ¹² so Bi; Bi yassa-, K pāyissapāni. ¹³ K karosi. ¹⁴ Bi panassa. ¹⁵ Bi kāresi. ¹⁶ Bi adds sāmike asāmike karoti.

gacchantam Bodhisattam disvā tassa pādesu patitvā „tumhādi-sesu nāma sāmi rañño atthañ ca dhammañ ca¹ anusāsantesu Kālakasenāpati² lañcam gahetvā asāmike sāmike karotīti³ attano parājitatbhāvam⁴ kathesi. Bodhisatto kāruññam uppādetvā „ehi bhañe, attān⁵ te vnicchinissāmīti“ tam gahetvā vnicchayatthānam agamāsi⁶. Mahājano sannipati. Bodhisatto tam attām⁷ pañcivinicchinitvā⁸ sāmikañ⁹ ñeva sāmikam akāsi. Mahājano sādhukāram adāsi. So saddo mahā ahosi. Rājā tam¹⁰ sutvā „kiñsaddo nām’ eso“ ti pucchi. „Deva Dhammadhajapandito dubbinicchitaatṭo¹¹ vnicchito¹², tatr’ esa sādhukārasaddo“ ti. Rājā tuttho Bodhisattam pakkosū-petvā „atṭo¹³ kira te ācariya vnicchito“ ti pucchitvā¹⁴ „āma mahārāja Kālakena¹⁵ dubbinicchitaatṭam¹⁶ vnicchitan“ ti vutte „ito dāni pañthāya tumhe va attām¹⁷ vnicchinatha, mayhañ ca kaññasukham bhavissati lokassa ca vadḍhīti¹⁸“ vatvā anic-chantam pi nañ¹⁹ „sattaanuddayāya²⁰ vnicchaye nisidathā“ ti yācītvā sampaticchāpesi. Tato pañthāya Bodhisatto vnicchaye nisidati, sāmike yeva²¹ sāmike karoti. Kālako²² tato pañthāya lañcam alabhanto lābhato parihāyitvā²³ „mahārāja Dhammadhajapandito te rajjam patthetīti“ Bodhisattam rañño antare²⁴ paribhindi. Rājā asaddahanto „mā evam avacā“ ti pañikkhi-pitvā puna tena²⁵ „sace me na saddahatha tassāgamanakale vātāpanena oloketha, athānena²⁶ sakalanagarassa attano hatthe katabhāvam²⁷ passissathā“ ti vutte²⁸ rājā tassa attakāraka-parisam²⁹ disvā „etass’ eva parisā³⁰“ ti saññāya³¹ bhijjītvā³² „kiñ karoma senāpati³³“ pucchi. „Deva etān māretuin

¹ Bi omits dhammañ ca. ² Bi kālako nāma senāpati. ³ Bi adds bodhisattassa.

⁴ K addhan, Bi attān. ⁵ Bi äg-. ⁶ K addhan. ⁷ Bi -nicchitvā ⁸ K -kam.

⁹ K omits tam. ¹⁰ K -addho. ¹¹ Bi -suvinicchito ¹² K addho. ¹³ Bi pucchi.

¹⁴ Bi kālakena. ¹⁵ K -addham, Bi -cechitam attām. ¹⁶ Bi vudhīti. ¹⁷ Bi tam, Bi omits pl nañ. ¹⁸ Bi saddiānudda-. ¹⁹ Bi va. ²⁰ Bi kālako. ²¹ Bi adds bodhisattassa ḫghātam bandhi. ²² Bi te. ²³ K -pena, Bi athatena. ²⁴ Bi katābhāni.

²⁵ K omits vutte. ²⁶ K addhakā-, Bi attakārana-pariya. ²⁷ Bi sadisā. ²⁸ Bi paññāya. ²⁹ Bi bhajjītvā. ³⁰ K -pati.

vaṭṭatīti'. „Ojārikadosai⁹ apassantā kathaī māressāmā“ 'ti.
„Atth' eko upāyo¹⁰ ti. „Katarūpāyo¹¹“ 'ti. „Asayham assa
kammaī ārocetvā¹² taī¹³ kītūm asakkontāi¹⁴ tena dosena
māressāmā“ 'ti. „Kiñ pan' assa¹⁵ asayhakamman“ 'ti. „Ma-
5 hārāja, uyyānam nāma sārabhūmiyām¹⁶ ropitām¹⁷ patijaggiya-
mānam dvihi¹⁸ catuhī¹⁹ saīnvaccharehi phalām deti, tumhe tam
pakkositvā²⁰ ‘sve va²¹ uyyānam kīlissāma, uyyānam me māpe-
hīti²² vadetha²³, so māpetum na sakkhisati, atha nam²⁴ tas-
mīm dose māressāmā“ 'ti. Rājā Bodhisattai²⁵ āmantetvā „pañ-
10 dita mayām purānauyyāne cirām kīlimha, idāni navauyyāne
kilitukām²⁶ amha²⁷, sve kīlissāma uyyānam no māpehi, sace
māpetum na sakkhisasi jīvitai te n' atthīti“. Bodhisatto
„Kālakena²⁸ lañcam alabhamānena rājā²⁹ paribhinno bhavissa-
tati“ ūnatvā „sakkonto jānissāma³⁰ mahārājā“ 'ti vatvā gehai³¹
15 gantvā subhejanai bhūnjitvā cintayamāno³² sayane nipajji.
Sakkabhavanaī uñhākāram dassesi. Sakko āvajjanto³³ Bodhi-
sattassa pīlam³⁴ ūnatvā vegenāgantvā³⁵ sirigabbhai pavisitvā
ākāse thatvā „kiñ cintesi pāñdītā“ 'ti pucchi. „Ko si tvan“
ti. „Sakko ham asmīti“. „Rājā mam³⁶ uyyānam māpehit³⁷
20 āha, tam cintemīti³⁸“. „Pāñdīta, mā cintayi, ahan te Nandana-
vana-Cittalatāvana-sadisaī uyyānam māpessāmī, katarasmīm
thāne māpemīti“. „Asukañthāne māpehit³⁹“. Sakko māpetvā
devapuram eva gato. Punadivase Bodhisatto uyyānam paccak-
khato⁴⁰ disvā gantvā rañño ārocesi: „niñthitan⁴¹ te mahārāja
25 uyyānam, kīlissū“ 'ti. Rajā gantvā utthārasahatthena mano-
silāvannena pākārena parikkhittai dvārattālakasampannam⁴²

⁹ K vaddhatītl. ¹⁰ Bī -kaiñ dosai. ¹¹ Bī kataro upāyo. ¹² Bī āropetvā. ¹³ K omits tam. ¹⁴ Bī adds tam. ¹⁵ K pana. ¹⁶ Bī harabhū-. ¹⁷ Bī -ta. ¹⁸ Bī ti.
¹⁹ so both MSS. ²⁰ Bī pakkosāpetvā. ²¹ Bī Bī omits va. ²² Bī māpethā. ²³ Bī vadatha. ²⁴ Bī adds ea. ²⁵ Bī amhā. ²⁶ Bī kālakena. ²⁷ Bī rājānam antare.
²⁸ Bī māpissāmī. ²⁹ K cintamāno. ³⁰ K āvajjento. ³¹ Bī silam. ³² Bī vegenā
gantvā. ³³ Bī māpehit³, K māpetum. ³⁴ Bī kinti katvā māpessāmitti in the place
of āha tam cintemīti. ³⁵ Bī paccake. ³⁶ K -tai. ³⁷ Bī -nha.

pupphaphalabharabharitam¹ nānārukkhapaṭimanditam uyyānam
 disvā Kālakām² pucchi: „panḍitena amhākām vacanām kataṁ,
 idāni kiṁ karomā“ ³ ti. „Mahārāja ekarattena uyyānam mā-
 petum sakkonto⁴ rājjam gahetum kiṁ⁵ na sakkotiti“ „Kiṁ dāni
 karomā“ ⁶ ti. „Aparam pi nañ⁷ asayhakammañ kāremā“ ⁸ ti. ⁵
 „Kiṁ kammañ nāmā“ ⁹ ti. „Sattaratanamayañ pokkharanīm
 māpemā“ ¹⁰ ti. Rājā „sādhū“ ¹¹ ti Bodhisattam āmantetvā „āca-
 riya uyyānam tāva te māpitam, etassa pana anucchavikam sat-
 taratanamayañ pokkharanīm māpehi“, sace māpetum na⁹
 sakkhissasi jivitam te n' atthiti“ āha. Bodhisatto „sādhu mahā-¹⁰
 rāja, sakkonto māpessāmiti“ ¹². Ath' assa Sakko pokkharanīm mā-
 pesi sobhaggappattam¹³ satatitham¹⁴ sahassavañkam¹⁵ pañca-
 vannapadumasañchannam Nandanapokkharanī-sadisam¹⁶. Puna-
 divase Bodhisatto tam pi¹⁷ paccakkham katvā rañño ārocesi:
 „māpitā te¹⁸ deva pokkharanīti“. Rājā tam pi disvā „idāni ¹⁵
 kiṁ karomā“ ¹⁹ ti Kālakām pucchi. „Uyyānassa anucchavikam geham māpetum āñapehi devū“ ²⁰ ti. Rājā Bodhisattam āmantetvā¹⁸ „idāni ācariya imassa uyyānassa c' eva pokkharanīyā ca
 anucchavikam sabbadantamayañ²¹ geham māpehi, no ce mā-
 pessasi jivitan²² te n' atthiti“ āha. Ath' assa Sakko geham ²⁰
 pi māpesi. Bodhisatto punadivase tam pi paccakkham katvā
 rañño ārocesi. Rājā tam pi disvā „idāni kiṁ karomā“ ²³ ti
 Kālakām pucchi. „Gehassa anucchavikam manim māpetum
 āñapehi mahārājā“ ²⁴ ti āha. Rājā Bodhisattam āmantetvā „pan-
 dita, imassa dantamayassa²⁵ gehassa anucchavikam²⁶ manim
 māpehi, maniñlokena vicarissāma²⁷, sace māpetum na sakkosi
 jivitan²⁸ te n' atthiti“ āha. Ath' assa Sakko manim pi mā-
 pesi. Bodhisatto punadivase tam paccakkham katvā rañño

¹ Bⁱ pupphaphalapūritam. ² Bⁱ kālakādi. ³ Bⁱ asak-. ⁴ K sakkoti. ⁵ K na.

⁶ Bⁱ kārehi. ⁷ Bⁱ māpethā. ⁸ Bⁱ māpetiti. ⁹ both MSS. nā. ¹⁰ Bⁱ -tta.

¹¹ Bⁱ satittam, ¹² Bⁱ -vakini. ¹³ Bⁱ adds māpesi. ¹⁴ Bⁱ omits pi. ¹⁵ K omits te. ¹⁶ Bⁱ omits bodhisattam āmantetvā. ¹⁷ Bⁱ sapparatanañmayam. ¹⁸ Bⁱ -tami.

¹⁹ K dantamayagehassa, Bⁱ dantamayassa. ²⁰ K -ka. ²¹ Bⁱ -ssāmā ti.

ārocesi. Rājā tam pi¹ disvā „idāni kiṁ karissāmā“ ² ti Kālakam³ pucchi. „Mahārāja, ‘Dhammaddhajabrahmaṇassa icchitiechitadāyikā devatā atthiti’ maññe, idāni yaṁ devatāpi māpetum na sakkoti⁴ tam āñapehi, caturaṅgasamannāgataṁ nāma
⁵ manussaṁ devatāpi⁵ māpetum na sakkoti, tasmā ‘caturaṅga-
 samannāgataṁ me uyyānapālam māpehitī’ tam⁶ vadā⁷ “‘ti.
 Rājā Bodhisattam āmantetvā „ācariya, tayā amhākaṁ uyyānaṁ pokkharanī dantamayapāsādo⁸ tassa ālokakaranatthāya⁹ mani-
 ratanañ ca māpitañ, idāni me uyyānarakkhanakaṁ caturaṅga-
¹⁰ samannāgataṁ uyyānapālam māpehi, no ce māpessasi jivitan
 te n¹⁰ atthiti¹¹ āha. Bodhisatto „hotu labhamāno¹² jānissāmīti¹³“
 gehām gantvā subhojanam bhūñjītvā nipanno paccūsakāle pa-
 bujjhitvā sayanapīṭṭhe nisinno cintesi: „Sakko devarājā yaṁ
 attanā sakkā māpetum tam māpesi, caturaṅgasamannāgataṁ
¹⁵ pana uyyānapālam na sakka māpetum, evam̄ sante paresam̄
 hatthe maraṇato araññe anāthamaranam eva varataran¹⁴ ti so
 kassaci anārocetvā pāsādā otaritvā aggadvāren¹⁵ eva nagara
 nikhamitvā araññam̄ pavisitvā aññatarasmiṁ rukkhamūle satam̄
 dhammamā āvajjamāno nisidi. Sakko tam kāraṇam̄ nātvā vana-
²⁰ carako viya hutvā Bodhisattam upasam̄kamitvā „brāhmaṇa,
 tvam sukhumālo, adīṭhapubbadukkho¹⁶ viya imam̄ araññam̄
 pavisitvā kiṁ karonto nisinno sīti¹⁷ imam̄ attham̄ puechanto
 pathamam̄ gātham̄ āha:

1. Sukham̄ jīvitarūpo si raṭṭhā vivanam̄ āgato,
²⁵ so ekako[araññasmī] rukkhamūle kapano viya jhāyasiti. 138.

Tattha sukham̄ jīvitarūpo sītī tvam̄ sukhena jīvitadiso sukhe thito
 sukhaparihaṭo¹⁸ viya, raṭṭhā ti ākinnamanussatthānā, vivanam̄ āgato ti nir-
 ūdakatthānā¹⁹ araññam̄ pavīṭṭho, rukkhamūle ti rukkhasamīpe, kapano

¹ K omits tam pi. ² K omits kājakam. ³ K sakkoti. ⁴ K devatī. ⁵ Bi omits tañ. ⁶ Bi vadāhi. ⁷ Bi dantamassapāsādo. ⁸ Bi tassāloka-. ⁹ Bi Bī-nā, ¹⁰ Bi jānissāmīti. ¹¹ Bi kadacī adīṭharūpo. ¹² Bi -parīharako. ¹³ Bi rukkhatthānā.

viya jhāyasi ti kapano viya ekako nisinno jhāyasi pājjhāyasi, kin¹ nām' etāh
eintesiti puechi.

Tatā sutvā Bodhisatto dutiyām gātham āha:

2. Sukham jīvitarūpo 'smi
ratthā vivanam āgato,
so ekako [araññasmī] rokkhamūle
kapano viya jhāyāmi
sataṁ dhammarūpānussaran ti. 139.

5

Tattha sataṁ dhammam anussaran ti samma saccam etāhī: ahaṁ
sukham jīvitarūpo ratthato va² vivanah āgato, so 'ham³ ekako va imasmīni 10
araññē rukkhamūle nisiditvā kapano viya jhāyāmi, yañ pana vadesi kin⁴ nām'
etām cintegiti tan⁵ te pavedem, sataṁ dhammati ti⁶ sataṁ hi sataṁ dham-
mati anussaranto idha nisinno, sataṁ dhamman ti Buddha-Paccekabuddha-
Buddhasavakānam⁷ sataṁ sappurisānam pañcītanām dhammarūpā: läbbo alibho yaso
yaso nindā passiūsā sukham⁸ dukkhan ti ayati hi attīvidho lokadhammo, 15
iminañ pana abbhāhatā santo na kampanti na vedhanti⁹, ayam ettha akampana-
saṅkhāto sataṁ dhammo, iti imañ sataṁ dhammati anussaranto nisinno
'nhīti dīpeti.

Atha nām Sakko „evañ sante brāhmaṇa imasmīn thāne
kasmā nisinno siti“.¹⁰ „Rājā caturañgasamannāgataṁ uyyāna- 20
pālam āharāpeti, tādisam na sakkā¹¹ laddhūm, so 'ham 'kim
me parassa hatthe marañena, araññām pavisitvā anāthamaranām
marissāmīti' cintetvā idhāgantvā nisinno“ ti. „Brāhmaṇa, ahaṁ
Sakko devarājā, mayā te uyyānādīni māpitāni, caturañgasam-
annāgataṁ uyyānapālam māpetum na sakkā¹², tumhākañ rañño 25
sīsapasādhanakappako Chattapāni nāma caturañgasamannāgato¹³,
uyyānapālena atthe sati etāhī¹⁴ kappakam uyyānapālam kātum
vadehīti“. Iti Sakko Bodhisattassa ovādaṁ datvā „mā bhā-
yīti“ samassāsetvā attano devapuram eva gato. Bodhisatto

¹ K kim. ² Bⁱ dhammam. ³ K ea, Bⁱ omits va. ⁴ Bⁱ omits ham. ⁵ K tañ.

⁶ K omits sataṁ dhammati ti. ⁷ Bⁱ omits buddhapaccekabuddha. ⁸ K sukha.

⁹ Bⁱ pavethenti, B^p pavedhenti. ¹⁰ Bⁱ sakkomi. ¹¹ Bⁱ sakkomī. ¹² K -tona?

Bⁱ -tena. ¹³ Bⁱ ekām.

gehañ gantvā bhuttapātarāso rūjadvārañ gantvā Chattapāniñ
pi hi' tatth' eva disvā hatthe gahetvā „tvam̄ kira samma
Chattapāni caturañgasamannāgato¹ ti pucchi, „ko te mayhañ
caturañgasamannāgatabhāvam̄ ācikkhīti“ yutte „Sakko deva-
5 rājā² ti vatvā „kimkārañā ācikkhīti“ puṭṭho „iminañ nāma
kāraṇenā³ ‘ti sabbam̄ ācikkhi. So „āma aham̄ caturañga-
samannāgato⁴ ti āha. Atha nañ Bodhisatto hatthe gahetvā va-
rañño santikam̄ gantvā „ayañ mahārāja Chattapāni caturañga-
samannāgato, uyyānapālena atthe sati imam̄ uyyānapālam̄ ka-
10 rothā⁵ ‘ti āha‘. Atha nañ rājā „tvam̄ kira caturañga-
samannāgato⁶ ti pucchi. „Āma mahārājā⁷ ti. „Katamehi
caturañgehi samannāgato siti“.

Anusuyyako⁸ aham̄ deva amajjapāyako⁹ aham̄
nisnehako¹⁰ aham̄ deva akkodhanam̄ adhitthito ti.

15 Mayhañ hi¹¹ mahārāja usuyyā¹² nāma n' atti, majāñ me na pītāpubban¹³,
pareu me sneho vā¹⁴ kodho vā na bhūtāpubbo, īmehi catuhī¹⁵ aṅgehi¹⁶ sam-
annāgato mīhti

Atha nam̄¹⁷ rājā „bho Chattapāni ‘anusuyyako ‘smīti’ vade-
siti“. „Āma deva, anusuyyako ‘smīti’¹⁸“. „Kim̄ ārammanam̄
20 disvā anusuyyako¹⁹ jāto siti“. „Supāhi²⁰ devā²¹ ‘ti attano
anusuyyakārañam̄²² kathento imam̄ gātham̄ āha:

Ithiyā kārañā rājā²³ bandhāpesim̄ purohitam̄,
so main̄ atthe nivesesi, tasmāham̄ anusuyyako²⁴ ti.

Tass' attho: shan²⁵ deva pubbe imasmin̄ lieva Bārānasīnagare²⁶ tādiso
25 vā rājā hutvā ithiyā kārañā purohitam̄ bandhāpesim̄

Abaddhā tattha baijhanti yaitha bālā pabbāsare, (Cfr. vol. I p. 410.)
buddhāpi²⁷ tattha muuccanti²⁸ yaitha dhirā pabbāsare ti

¹ Bi omits pi hi. ² Bi adds si. ³ Bi -gatam̄ vācarū. ⁴ Bi omits bodhisatto--
āha. ⁵ K anas-. ⁶ K avajja-. ⁷ Bi amacca-. ⁸ Bi nisnehako. ⁹ Bi omits hi.
¹⁰ Bi ussuya. ¹¹ Bi pītāpubban. ¹² K omits vā. ¹³ so both MSS. ¹⁴ Bi
omits aṅgehi. ¹⁵ Bi omits nam̄. ¹⁶ Bi anussuyyakomīhti. ¹⁷ Bi anussu-
¹⁷ so K Rp; Bi supohi. ¹⁸ K rājā corr. to rāja, Bi rāja. ¹⁹ Bi adds pl. ²⁰ K
-si-. ²¹ both MSS. bandhāpi. ²² Bi muuccanti.

imasmīm¹ hi jātakē āgatānayen² eva ekasmīm kāle sayām Chattapāṇī rājā hutvā catusatthiyā pādamūlakehi saddhīm sampadussitvā Bodhisattam attano manoratham apūrentarū nāsetukāmaya deviyā paribhinno bandhāpesi, tada nam³ bandhītvā ānito Bodhisatto yathābhūtam deviyā dosam arocetvā sayām mutto rāññā bandhāpīte sabbe pi te pādamūlike mocāpetvā etesāñ ca deviyā ca sparādhām⁴ khamatha mahārājā⁵ ti ovadi, sabbam heṭṭhāvuttanayen⁶ eva vitthārato veditabbam, tam sandhāyāha:

Itthiyā kāraṇā rājā⁷ bandhāpesim purohitām,
so mathi atthe nivesesi, tasmāham anusuyyako⁸ ti.

Tadā pana so hañ cintesi⁹: aham sojasasahassū¹⁰ itthiyo pahāya etam¹⁰ ekam eva kilesavasena saṅgañhanto pi santappetuñ nāsakkhiñ, evam duppūraniyāñaz¹¹ itthīñāñ kujjhānam nāma, nivatthavatthe¹² kilissante kasnū kilissatiti kujjhānasadisam hoti, bhuttabhatte gūthabbhāvāñ āpajjante kasnū etam sabhāvāñ āpajjatiti kujjhānasadisam viya¹³ hoti, ito dāñi paṭṭhāya yāva arahattam na pāpūnāmī tāva kilesam nissāya mayham usūyā¹⁴ mā uppajjatu¹⁵ ti adhitthāhīm¹⁶, 15 tato paṭṭhāya anusuyyako va jāto, idam sandhāya tasmāham anusuyyako¹⁷ ti āha.

Atha nam rājā „samma Chattapāṇī, kim ārammaṇam disvā amajjapo jāto sīti“ pucchi. So tañ kāraṇam ācikkhanto imam gātham āha:

20

Matto aham mahārāja puttamañsāni khādayim,
tassa soken¹⁸ aham puṭṭho majjapānam vivajjayin ti.

Aham mahārāja pubbe tādiso va Bārāgasīrājā¹⁹ hutvā majjena vinā vatti-
rum nāsakkhiñ, amanisakabhattam²⁰ pi bhuñjituñ nāsakkhiñ, nagare uposatha-
divasesu²¹ mā ghāto²² hoti bhattakārako pakkhassa terasiyañ ñevā māmāñ
gahetvā thapesi²³, tañ dunnikkhittam sunakhā khādimsu, bhattakārako uposatha-
divase māmāñ alabhitvā rāññō nānaggarasabhojanam pacitvā pasādāñ īropetvā²⁴
upanāmetum asakkonto devim upasākamitvā ‘devi ajja me māmāñ na laddham
amāñsabhojanam²⁵’ upanāmetum na sakkomi klin ti karomiti²⁶ āha, ‘tāta mayham
putto rāññō piyo manāpo, puttam me disvā rājā tam eva cumbanto parissajanto²⁷

¹ Bi -li. ² so Bi Bp; K omits nam. ³ Bi rājā. ⁴ Bi anussu-. ⁵ K so hañ cintesi, Bi so cintesi. ⁶ Bi -ssa. ⁷ both MSS. -pi-. ⁸ Bi nivatthāvavatite. ⁹ Bi adds ca. ¹⁰ Bi ussuya. ¹¹ K Bi -hi, Bp adhitthāmī. ¹² K -si-. ¹³ Bi amasākam bhattam. ¹⁴ Bi -vase. ¹⁵ Bi ghāpito. ¹⁶ Bi dhapemi. ¹⁷ Bi amāñsakam bhojanam.

attano atthibhāvam pī na jānāti, aham puttām mañjetvā rāñño ūrumhi nisidā-
 peyyam¹, tassa puttēna saddhim kīlanakāle tvat bhattām upanāmeyyāslī², sā
 evām vativā attano puttām lalitadārakām³ mañdetvā rāñño ūrumhi nisidāpesi,
 rāñño puttēna saddhim kīlanakāle bhattakārako bhattām upanesi, rājā surāmada-
 5 matto pātiyām marhsām adisvā ‘marhsām kahan’ ti pucchitvā ‘aja deva uposathē
 māghatātāya⁴ marhsām na laddhan’ ti vutte ‘mayahā marhsām nāma dullabhan’
 ti vativā ūrumhi nisinnassa piyaputtassa givām valetvā⁵ jivitakkhayam pāpetvā
 bhattakārakassa purato khīptvā ‘vegena sampādetvā āharā’ ti āha, bhattakārako
 tathā skāśi, rājā puttāmāmseṇa bhattām bhuñji, rāñño bhayena eko pī kanditum
 10 vā roditum vā kathetuññi vā⁶ samattho nāma nāhosī, rājā bhuñjitvā sayanapitthe
 niddacū upagantvā paccusakāle pabujjhītvā vigatamado ‘puttam⁷ me ānethā’ ti
 āha, tasmin kāle devi kandamānā pādamūle pati ‘kim bhadda’ ti ca vutte ‘deva
 biyyo te puttām māretvā puttāmāmseṇa bhattām bhuttan’ ti āha, rājā puttā-
 sokena roditvā kanditvā ‘idam⁸ me dukkhaṁ surāpānam nissāya uppānan’ ti
 15 surāpāne dosām disvā ‘ito paññāya yāva arahattām na pāpūnāmi tāva evarūpam
 viññākārakasuran⁹ nāma na piyissāmīti’ patissūm gahetvā mukham puñchityā¹⁰
 adhitthāsim¹¹, tato paññāya majjām nāma na piyim, imam attām sandhāya matto
 aham mahārājā’ ti imam gātham āha.

Atha nām rājā „kim pana samma ārammaṇām disvā nisneho
 20 jāto sīti“ pucchi. So tam kāraṇām ācikkhanto imam gā-
 tham āha:

Kitavāso nām’ aham rājā putto paccekabodhi me
 pattām bhinditvā cavito¹² nisneho tassa kāraṇā.

Mahārāja pubbe aham Bārūpasiyām Kitavāso nāma rājā, tassa me putto
 25 vijāyi, lakkhaṇapāññhakā tam¹³ disvā ‘mahārāja ayaññ kumāro pāniyam¹⁴ alabhi-
 tvā¹⁵ marissatiti’ āhānsu, Duññhakumāro ti ‘ssa nāmām ahosi, so viññūtam¹⁶
 patto oparajjāñ kāresi; rājā¹⁷ kumāram pacchato vā purato vā katvā vicarati,
 pāniyam¹⁸ alabhitvā maraṇabhayena c’ assa catnus dīvāresu antonagaresu¹⁹ ca
 tattha tattha pokkharaṇīyo kāresi, catukkādisu mañjape kāretvā pāniyacātiyo²⁰
 30 ḥapāpesi²¹, so ekadivasañ alaṅkatapaññayatto sayam eva uyyānām gaechanto
 antarāmagge Paccekabuddhām passi, mahājano pī Paccekabuddhām disvā tam eva

¹ Bī -pessāmī. ² K isitta-, Bī pilantana-. ³ Bī -ghātarntāya, ⁴ Bī vattetvā.
⁵ K omits vā. ⁶ Bī puttām. ⁷ Bī imadi. ⁸ so both MSS. ⁹ Bī nāsakārakan-,
 Bī -kāraṇasi-. ¹⁰ Bī muñcītvā. ¹¹ all three MSS. -si. ¹² Bī vidhito. ¹³ so Bī Bī;
 K nām. ¹⁴ K pāniyam, Bī pāniyam. ¹⁵ Bī adds na. ¹⁶ Bī -ttām, ¹⁷ so Bī;
 K Bī rāja. ¹⁸ K attanonagaresu. ¹⁹ K pāpiya-, Bī pāpiyapātiyo. ²⁰ Bī thapesi.

vandati¹ pasaribati añjaliñ c' assa pagganhati², kumāro cintesi: 'mādisena saddhiñ gacchantā īmarī mundakārā vandanti pasaribanti añjaliñ c' assa³ pagganhatiti' so kuppito⁴ hatthito oruya Pacceka-buddham upasarakamitvā 'laddhan'⁵ te samana bhattan' ti vatvā 'āma kumāra'⁶ ti vutte tassa hatthato pattañ gahetvā bhūmiyāñ pātētvā⁷ saddhiñ bhattena madditvā pādappahārena cuṇavicuṇnaiñ akāsi, Pacceka-buddho⁸ 'nañtho vatāyāñ satto' ti tassa mukhañ olokesi, kumāro 'ahari samana Kitavārañño putto nāmena Duñjhakumāro nāma, tvam me kuddho akkhiniñ ummītviñ olokento khī karissasi⁹ āha, Pacceka-buddho chinnabhatto hutvā veñsañ abhuggantvā Uttarahitavante¹⁰ Nandamūlapabbhāram¹¹ eva gato, kumārassāpi tam khānsū¹² ñeva pāpakammari paripacci, so 'dayhāmi¹³ dayhāmiti' samuggata-¹⁴ sariradāho¹⁵ tatth' eva pati¹⁶, tattha tatth' eva yattakāñ pāñiyāñ¹⁷ tattakāñ pāñiyāñ sabbaiñ eñjī, mātikā sussinhsu, tatth' eva jivitakkhayāñ patvā avicimhi nibbatti, rājā tam pavattih sutvā puttāñkena abhibhūto cintesi: 'ayañ me soko pliyavatthuto uppajji, sace me sineho nābhavissa¹⁸ soko na uppajjissa, ito dāni me paññhāya saviññājake vā aviññājake vā kismici¹⁹ vatthuamīti sineho nāma mā uppajjiti²⁰ adhitthāsi, tato paññhāy' assa²¹ sineho nāma n' atti, tam sandhāya Kitavāso nām' ahan²² ti gātham āha, tattha putto pacceka-bodhi me pattañ bhinditvā cavito ti mama putto pacceka-bodhipattam bhinditvā²³ cavito ti attho, nisneho tassa kārañā ti tadā uppānassa snehavat-thussa²⁴ kārañā nisneho jāto ti attho.

Atha nañ rājā „kiñ pana samma ārammapāñ disvā nik-kodho jāto sīti“ pucchi. So tam kārañāñ²⁵ ācikkhanto²⁶ imāñ gātham āha:

Arako hutvā mettacittāñ satta vassāñ bhāvayim²⁷,
satta kappe Brahma-loke, tasmā akkodhano ahan ti.

Tass' attho: ahan mahārāja Arako nāma tāpaso hutvā satta vassāñ metta-cittā bhāvetvā satta satthātavivattakappe²⁸ Brahma-loke vasīñ, tasmā ahan digharattam mettābhāvanāya acīñnaparicinnañtā akkodhano jāto ti.

Evañ Chattapāñinā attano catusu añgesu kathitesu rājā zo parisāya iñgitasaññāñ adāsi. Tam khañañ²⁹ ñeva amaccā ca

¹ K vandati. ² Bi paggahati. ³ K omits cassa. ⁴ Bi Bp kuppito. ⁵ Bi laddhah. ⁶ Bi pothetvā. ⁷ K -ta. ⁸ Bi -mūlamhapa-. ⁹ K khañāñ. ¹⁰ Bi omits dayhāmi. ¹¹ Bi -dāho. ¹² Bi pati. ¹³ K omits tattha --- pāñiyāñ. ¹⁴ K nābh- corr. to nabh-. ¹⁵ Bi kismiññci. ¹⁶ Bi uppajjutu. ¹⁷ Bi paññhāy. ¹⁸ Bi nāmāhan. ¹⁹ Bi tvāna. ²⁰ Bi amehavatthukassa. ²¹ Bi omits kārañāñ. ²² K pucchanto. ²³ K bhāvayi, Bi bhāvassi. ²⁴ K samvaddhavivaddhakappe, Bi samvattavivattakappe. ²⁵ K khañāñ.

brāhmaṇagahapatikādayo ca utthahitvā „are lañcaḥkādaka¹ dut-thacora, tvam lañcam alabhitvā pañditam upavaditvā māretukāmo² jāto“ ti Kālakam hatthapādesu gahetvā rājanivesanā otāretvā gahitagahite³ eva pāśānamuggarehi sīsam bhinditvā jīvi-⁵ takkhayaṁ pāpetvā pādesu⁴ gahetvā kaddhantā saṅkāraṭṭhāne chaddesun⁵. Tato pañṭhāya rājā dhammena rājjāṁ kāretvā⁶ yathākammaṁ gato.

Satthā imāni dhammadesanāni āharitvā jātakāni samodhānesi: „Tadā Kālakasenapati⁷ Devadatto ahosi, Chattapāṇikappako Sāriputto, Dhammaddhajo pana aham evā“ ‘ti. Dhammaddhajājātakām⁸. Bi-¹⁰ ranatthambhakavaggo sattamo.

8. KĀSĀVAVAGGA.

1. Kāsāvajātaka.

Anikkasāvo kāsāvan ti. Idam Satthā Jetavane viha-¹⁵ ranto Devadattām ārabba kathesi. Vatthum⁹ pana Rājagaha samutthitam. Ekasmīn samaye dhammasenāpati pañcahi bhikkhusatehi saddhiin Veluvane viharati. Devadatto pi attano anurūpāya dussilaparisaya parivuto Gayāsise viharati. Tasmin samaye Rājagahavāsino chandakāni samharitvā¹⁰ dānam sajjayimsu. Ath' eko vohāratthāya āgatavānijo „idam¹¹ sātakāni vissajjetvā mam pi pattikām¹² karothi“ ‘ti mahaggħāni gandhakāsāvām adāsi. Nāgarū mahādānāni pavattayimsu. Sabbam chandakena saṅkāḍhitāni kahāpaneh’ eva niṭṭhāsi. So sāṭako atireko ahosi. Mahājano sannipatitvā „yam gandhakāsā-²⁰ vasāṭako atireko, kassa nañ¹³ dema, kim¹⁴ Sāriputtatheresa¹⁵ udāhu Devadattassā“ ‘ti mantayimsu. Tatth' eke¹⁶ „Sāriputtatheressā“ ‘ti āhaṁsu, apare „Sāriputtathero katipāham vasitvā yathārucim

¹ K lañcam-. ² Bi mārāpetukāmo. ³ so Bi BP; K pāde. ⁴ Bi chatṭesuṁ, K chajḍhe-suṁ. ⁵ Bi kārento. ⁶ Bi kāla-. ⁷ Bi dhammaddhajājātakāni dasamāni. ⁸ Bi vatthu. ⁹ so Bi BP; C² saṅgharitva, C² saṅsarityā. ¹⁰ Bi imāni. ¹¹ so C² BP; C² Bi satti-kāni. ¹² C² C² nañ. ¹³ Bi adds mayam. ¹⁴ Bi adds dassūma. ¹⁵ Bi tatreke.

pakkamissati, Devadattatthero¹ pana nibaddham² amhākam nagaram eva upanissāya viharati, mañgalavamañgalesu³ nyam eva amhākam avassayo, Devadattassa dassāmā⁴ 'ti āhamsu. Saṁbahulikam⁵ karon-tesu⁶ pi „Devadattassa dassāmā⁷ 'ti vattāro bahū⁸ ahesum. Atha naṁ Devadattassa adamisu. Devadatto tassa dasā⁹ chindāpetvā ovattikam¹⁰ sibbāpetvā¹¹ rajāpetvā suvannapatiṭṭavanṇam¹² katvā pārupi. Tasmim kāle tiṁsamattā bhikkhū¹³ Rājagahā Sāvatthiṁ gantvā Satthāram vanditvā katapaṭisanthārā tam pavattim̄ ārocetvā „evaṁ bhante Deva-datto attano¹⁴ ananuochavikam arahaddhajaṁ¹⁵ pārupiti“ ārocesum. Satthā „na bhikkhave Devadatto idān¹⁶ eva attano ananurūpaṁ arahaddhajaṁ¹⁷ paridahati, pubbe pi paridahi yevā¹⁸ 'ti vatvā atītam āhari:

Atite Bārāṇasiyam Brahmadata te rajjam kārente Bodhisatto Himavantapadese¹⁹ hathikule nibbattitvā va-yappatto asītisahassamattavāraṇaparivāro yūthapati hutvā arañ-nāyatane vasati. Ath' eko duggatamanusso Bārāṇasiyam vi-haranto dantakāravīthiyam²⁰ dantakāravalayādini²¹ karonte disvā „hatthidante labhitvā gaṇhissathā²² 'ti pucchi. Te „āma gaṇhissāmā²³ 'ti āhamsu. So²⁴ āvudham²⁵ ādāya kāsāyavaththava-sano Paccekabuddhavesam²⁶ gaṇhitvā patiṣīsakam paṭimūñicitvā hatthivīthiyam thatvā²⁷ āvudhena hatthim māretvā dante ādāya Bārāṇasiyam vikkinanto jīvikam kappesi. So aparabhāge Bodhisattassa parivārahaththinam²⁸ sabbapacchimam hatthim²⁹ māretum̄ ārabhi. Hatthino devasikam hatthisu³⁰ parihāyantesu „kena nu kāranena hatthino parihāyantī“ Bodhisattassa āro-cesum. Bodhisatto parigāhanto „Paccekabuddhavesam gahetvā hatthivīthipariyante eko puriso tiṭṭhati, kacci³¹ nu kho so māreti, pariganhissāmi nan³² 'ti ekadivasam hatthi³³ purato katvā

¹ Bi devadatthero, Ck devadattathero. ² Bi nibandham. ³ Ck Bi mañgalamāñ-galesu. ⁴ Ck -likam. ⁵ Bi kathentesu. ⁶ so Rp; Ck omits bahū, Bi bahu.

⁷ Bi vassa dasāni. ⁸ Ck Ck ovaddhikanam. ⁹ so Rp; Bi sippāpetvā, Ck Ck siudhāp-

¹⁰ Ck -paddhavannam, Ck -paddhavannam?, Bi -pattavanam. ¹¹ Bi bahu. ¹² Bi repeats attano. ¹³ Ck arahantdjām, Bi arahantdhajam. ¹⁴ Bi arahantam dhajam.

¹⁵ Bi -ppadese. ¹⁶ Ck -yā, Bi -vithiyam dandakare. ¹⁷ Bi dandavalayādini.

¹⁸ Bi adds sādhū ti. ¹⁹ Bi paccekasambuddha-. ²⁰ Bi thatvā. ²¹ Bi parivāraṇam hatthinam. ²² Ck Bi hatthi, Ck hatthimath. ²³ so all three MSS. ²⁴ Bi kīcī.

²⁵ all three MSS. hatthi.

sayam pacchato ahosi. So Bodhisattam disvā āvudham ādāya pakkbandi¹. Bodhisatto nivattitvā tiθito „bhūmiyam pothetvā māressāmi nan“ ti sondam pasāretvā tena paridahitāni kāsāyāni disvā „imān arahaddhajam² mayā gurunī kātum³ vat̄tatitī“⁴ 5 sondam paṭisam̄haritvā „ambho purisa, nanu esa arahaddhajo⁵ ananuechaviko tuyham, kasmā etān paridahasiti“ imā gāthā avoca:

1. Anikkasāvo kāsāvam yo vattham paridahessati
apeto damasaccena na so kāsāvam arahati. (Dhp. v. o.) 140.
- 10 2. Yo ca vantakasāv' assa silesu susamāhito
upeto damasaccena sa ve kāsāvam arahatiti. 141.

Tattha anikkasāvo ti kāsāvo vuccati rāgo doso⁶ moho makkho palāso issā macchariyam nāyā sāheyyam thambho sārambho māno atimāno mado pāmādo sabbe akusaladhammā sabbe duccaritā sabbam bhavagāmikammasū diyañjhā⁷ 15 kilesasahassaiñ, eso kasāvo nāma, so yassa puggalassa appahīno sasantānato⁸ anissañtho⁹ anikkhanto so anikkasāvo nāma, kāsāvan ti kasāyarasapitām¹⁰ arahaddhajabbūtām¹¹, yo¹² vattham paridahessatitī yo evarūpo hutvā eva-
rūpani vattham paridahessati nivāseti ca¹³ pārupati ca, apeto damasaccenā¹⁴
ti indriyadamasatukhātena damena nibbānasatukhātena ca paramathasaccena apeto¹⁵
20 parivajjito, nissakkaatthe¹⁶ vā karuṇavacanam, etasmā damasaccā apeto ti attho,
sacean ti c' etha vacisacca¹⁷ catusaccam pi vattati¹⁸ yeva, na so kāsāvam
arahatiti so puggalo anikkasāvattā arahaddhajam¹⁹ kāsāvam na arahati, an-
anuechaviko so etassa, yo ca vantakasāvassā²⁰ ti yo pana puggalo yathā-
vuttassa²¹ kasāvassa abbhāvā²² vantakasāvo assa, silesu susamāhito ti magga-
25 silesu c' eva phalesu²³ ca sammā āhito, ānetvā ṣhapito viya tesu patitithito²⁴,
tehi silehi samanigibhūtassa²⁵ etāni adhivacanam, upeto ti sampanno samannā-
gato, damasaccenā ti vuttappakārenā damena ca²⁶ saccena ca, sa ve kāsāvam
arahatiti so evarūpo puggalo imān arahaddhajam²⁷ kāsāvam²⁸ arahati.

¹ Bi pakkhanti, Ck pakkhaṭṭhe? ² Bi arahanti dhajam. ³ Rp gurunī, Ck C² garu-.
⁴ Ck C² vaddhatitī. ⁵ so Rp; Ck paṭisam̄haritvā corr. to -gharitvā, C² parisañ-
saritvā corr. to paṭisam̄gharitvā, Bi paṭisañkhāritvā. ⁶ Bi arahattajo. ⁷ Bi deso.
⁸ Bi sandhānato anupassato. ⁹ Bi omits anissañtho. ¹⁰ Bi kāsāva-. ¹¹ Bi arah-
hantajjhutām. ¹² Bi ceva. ¹³ Bi nissakatte. ¹⁴ Bi omits vacisaccañ. ¹⁵ so
Bi Rp; Ck vuccati, C² vuccati corr. to vaddhati. ¹⁶ Bi arahantaddhaja. ¹⁷ Bi -ttas-
seva, C² -ttassa tassa. ¹⁸ Bi cantattā (read vantattā). ¹⁹ Bi malasilesu. ²⁰ Bi adds
viya ²¹ Bi -bhūtass. ²² Bi arahatthadhajam. ²³ K kāsāvam.

Evaṁ Bodhisatto tassa purisassa imam kāraṇam kathetvā „ito patthāya mā idhāgami, āgacchasi ce jīvitam¹ te n' athiti“ tajjetvā palāpesi.

Satthā imam dhammadesānām āharityā jātakam samodhānsei: „Tadā hatthimārakapuriso Devadatto ahosi, yūthapati pana aham evā² ti. Kāsāvajātakam³.⁵

2. Cūlanandiyajātaka.

Idam tadācariyavaco ti. Idam Satthā Vejuvane viharanto Devadattam ārabba kathesi. Ekadivasaṁ⁴ hi bhikkhū dhammasabhbāyam katham samutthāpesun: „Āvuso Devadatto nāma 10 kakkhaṭo pharuso sāhasiko Sammāsambuddhe abhimāre⁵ payojesi silam⁶ pavijjhī Nālāgirim⁷ pi⁸ payojesi, khantimettānuddayamattam pi 'ssa Tathāgate n' athiti“. Satthā āgantvā „kāya nu 'ttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā⁹ ti pucchitvā „imāya nāmā“ 'ti vutte „na bhikkhave idān¹⁰ eva pubbe pi Devadatto kakkhaṭo pharuso nikkāru- 15 niko yevā¹¹ 'ti vatvā atitam āhari:

Atite Bārāṇasiyam Brahmadatte rajaṁ kārente Bodhisatto Himavantapadese¹² Nandiyō¹³ nāma vānaro ahosi, kaniṭṭhabhātiko pan' assa Cullanandiyo nāma. Te ubho pi asītisahassavānaraparivārā¹⁴ Himavantapadese¹⁵ andhamātaram²⁰ patijaggantā vāsam kappesun. Te mātaram sayanagumbe ṭhapetvā¹⁶ araññam pavisitvā madhurāni phalāphalāni labhitvā mātu¹⁷ pesenti¹⁸, āharanakā¹⁹ tassā na denti, sā khudāya²⁰ piṭī aṭṭhicammāvasesā²¹ ahosi²². Atha nam Bodhisatto āha: „mayam amma tumhākaṁ madhuraphalāni²³ pesema, tumhe 25 kasmā milāyathā²⁴ 'ti. „Tatāham na²⁵ labhāmiti“. Bodhisatto

¹ Bi-jīvitam. ² Bi adds pathamath. ³ Bi -sañ. ⁴ so Ck Bi Rp; C⁺ ahimāle corr. to ahimāre. ⁵ C⁺ Bi silam. ⁶ C⁺ nālāgirim. ⁷ C⁺ Bi omit pi. ⁸ Bi -ppadese. ⁹ Bi mahānindiyō. ¹⁰ Bi thapetvā. ¹¹ Ok māte corr. to mātu, Bi matuyā. ¹² C⁺ C⁺ pesenti. ¹³ Ck āharanakā, Bi āharavānara. ¹⁴ Ck C⁺ khudāhi. ¹⁵ C⁺ aṭṭhicammā, Bi attidhammā-. ¹⁶ Bi hosi. ¹⁷ Bi -phalāphalāni. ¹⁸ Bi tāta nāham.

cintesi: „mayi yūtham parihaarante mātā me nassissati, yūtham pahāya mātarām yeva patijaggissāmīti“ so Cullanandikam¹ pak-kositvā² „tāta, tvaṁ yūtham pariha, aham mātarām patijaggis-sāmīti“ āha. So pi nām „bhātika, mayham yūthapariharanena 5 kammaṁ n' atthi, aham pi mātarām eva patijaggisāmīti“ āha. Iti te ubho pi ekacchandā hutvā yūtham pahāya mātarām gahetvā Himavantā oruhyā paccante nigrodharukkhe vāsaṁ kappetvā mātarām patijaggiṁsu. Ath' eko Bāraṇasi-vāsiko³ brāhmaṇā-māṇavo Takkasilāyam⁴ disāpāmokkhassa ācariyassa santike 10 sabbasippāni uggañhitvā „gamissāmīti“ ācariyam āpucchi. Āca-riyo aṅgavijjānubhāvena⁵ tassa kakkhalapharusasāhasikabhāvam ūnatvā „tāta, tvaṁ kakkhaṭo pharuso sāhasiko, evarūpānam⁶ pana na⁷ sabbakālam ekasadisam eva ijjhati⁸, mahāvināsam mahādukkham passanti⁹, tvaṁ mā kakkhaṭo hosi¹⁰, pacchātā-15 panakammam mā karīti“ ovaditvā uyyojesi. So ācariyam vanditvā Bāraṇasim gantvā ghārāvāsam gahetvā aññehi sippehi jivikam kappeturū asakkonto „dhanukotim nissāya jīvissāmīti“ luddakakammaṁ katvā „jīvikam kappessāmīti“ Bā-20 rāṇasito nikkhāmitvā paccantagāmake vasanto dhanukalāpa- sannaddho araññam pavisitvā nānāmige māretvā maññavikka-yena jīvikam kappesi. So ekadivasam araññe kiñci alabhitvā āgacchanto aṅgañapariyante¹¹ thitaṁ nigrodharukkhābhīmukho pāyāsi. Tasmin khaṇe ubho pi te bhātaro mātarām phalāni 25 khādāpetvā purato katvā vitapantare nisinnā taṁ¹² āgacchantam disvā „mātarām no disvāpi kiṁ karissatiti“ sākhantare nili-yimsu. So pi kho sāhasikapuriso rukkhamūlam āgantvā taṁ tesam mātarām jarādubbalām andham disvā cintesi „kim me tucchahatthagamanena, imam makkatim vijjhīhitvā¹³ gamissāmīti“

¹ Bⁱ-nandiyam. ² Bⁱ pakkosāpetvā. ³ Bⁱ-sīvāl. ⁴ C^k-sīlāya, C^s Bⁱ-sīlāyam.

⁵ C^k āhavijjā-, C^s āhavijjā- corr. to aṅgavijjā-. ⁶ Bⁱ evarūpo. ⁷ C^k omits na.

⁸ Bⁱ iechat. ⁹ Bⁱ pāpūnissakim. ¹⁰ C^k C^s hoti. ¹¹ so B^s; Bⁱ alaṅgāna-, C^k C^s aṅgaṇa-. ¹² C^k nam. ¹³ Bⁱ adda gahetvā.

so tassā vijjhānatthāya dhanuñ gaṇhi¹. Tañ disvā Bodhisatto ,tāta Cūlanandiya, esa me puriso mātarāñ vijjhītukāmo, aham assā jīvitadānām dassāmi, tvam̄ mam' accayena mātarāñ paṭi-jaggeyyasiti² vatvā sākhantarā nikkhāmitvā „bho purisa, mā me mātarāñ vijjhī, esā andhā jarādubbalā, aham assā jīvit-dānāñ demi, tvam̄ etam̄ amāretvā maññ mārehīti³ tassa paṭiñ-nāñ gahetvā sarassa⁴ āsannaṭṭhāne⁵ nisidi. So nikkaruno Bodhisattām⁶ vijjhītvā pātetvā mātarām pi 'ssa' vijjhītum puna⁷ dhanuñ sannahi⁸. Tañ disvā Cūlanandiko⁹ „ayam¹⁰ me mātarām vijjhītukāmo, ekadivasam pi kho me mātā jīvamānā laddhajīvitā nāma yeva¹¹ hoti, jīvitadānāñ assā dassāmīti¹² sākhantarā nikkhāmitvā¹³ „bho purisa, mā me mātarāñ vijjhī, aham assā jīvitadānām dammi, tvam̄ maññ vijjhītvā amhe dve bhātīke gahetvā amhākām mātu jīvitadānāñ dehīti¹⁴ tassa paṭiñ-nāñ gahetvā sarassa¹⁵ āsannaṭṭhāne¹⁶ nisidi. So tam¹⁷ pi¹⁸ vijjhītvā māretvā¹⁹ „ghare dārakānām bhavissatīti²⁰ mātarām pi tesam̄ vijjhītvā pātetvā tayo pi kācenādāya²¹ gehābhīmukho pāyāsi. Ath' assa pāpapurisassa gehe asani patitvā bhariyā ca dve dārake ca gehen' eva saddhim jhāpesi, pīṭhīvāṁsa-thūnamattām avasissi²². Atha nañ gāmadvāre yeva eko puriso disvā tañ pavattiñ ārocesi. So puttadārakānāñ²³ sokena abhi-bhūto tasmin yeva ṭhāne maññakācañ²⁴ ca dhanuñ ca chaḍḍetvā²⁵ vatthañ pahāya naggo bāhā paggayha paridevamāno gantvā gharam pāvisi. Ath' assa sā thūñā bhijjītvā sīse patitvā sīsam bhindi. Paṭhavi²⁶ vivaram adāsi, avīcito jālā utthahi. So paṭhaviyā²⁷ giliyamāno²⁸ ācariyassa ovādām saritvā „imaiñ

¹ Bⁱ ākādaddhī. ² Bⁱ parassa. ³ so Bⁱ; C^k āsanena, C^s āsanne, Bⁱ āsanathāne. ⁴ C^k C^s -satto. ⁵ C^k omits ssa. ⁶ Bⁱ pana. ⁷ Bⁱ sannayhi. ⁸ Bⁱ -nandiyo. ⁹ C^s ayam. ¹⁰ Bⁱ yeva nāma. ¹¹ C^k nikkhāmi, C^s nikkhāmi corr. to nikkhāmitvā. ¹² Bⁱ sarathassa. ¹³ Bⁱ āsanaṭṭhāne. ¹⁴ Bⁱ tam. ¹⁵ Bⁱ omits pl. ¹⁶ Bⁱ pātetvā. ¹⁷ C^s kājenādāya, Bⁱ kājena ḍāya. ¹⁸ C^k Bⁱ bhavissati. ¹⁹ Bⁱ puttadāra. ²⁰ C^k -kācañca corr. to -kājañca, C^s -kājañca, Bⁱ manikojañca. ²¹ C^s chaḍḍhetvā, Bⁱ chaṭṭhetvā. ²² Bⁱ pathavi. ²³ Bⁱ pathaviyā. ²⁴ C^k C^s giliya-, Bⁱ gilliya-

vata kārapaṁ disvā¹ Pārāsariyabrahmaṇo² mayhaṁ ovādam adāsiti³ paridevamāno imāṁ gāthadvayam āha:

1. Idam tad ācariyavaco Pārāsariyo⁴ yad abravi:
mā su tvaṁ akarā pāpaṁ yaṁ tvaṁ pacchā kataṁ tape, 142.

5 2. Yāni karoti puriso tāni attani passati
kalyānakārī kalyānaṁ pāpakārī ca⁵ pāpakam,
yādisam vapate⁶ bijam tādisam harate phalan ti. 143.

Tassa' attho: yaṁ Pārāsariyo⁴ brāhmaṇo abravi mā⁷ tvaṁ pāpaṁ⁸ akara⁹
yadi kataṁ pacchā¹⁰ tam¹¹ ūeva tapeyyā' ti¹² idaih tāni ācariyassa vacanam¹³,
10 yāni kāyavacīmanodvārehī kammāni puriso karoti tesaih vīpākāni paṭilabbhanto
tāni yeva attani passati kalyānakammakārī kalyānaṁ¹⁴ phalam anubhoti pāpakārī¹⁵
ca pāpakam eva lāmakaṁ¹⁶ anitthaṁ¹⁷ phalam anubhoti, lokasmīm pi hi yādi-
sam vapate bijam tādisam harate phalam bijānurūpam bijānucchavikam eva
phalam harati ganbhāti anubhavatī.

15 Iti so paridevanto pathavim¹⁸ pavisitvā avīcimahāniraye nibbatti.

Satthā „na bhikkhave Devadatto idān' eva kakkhalo¹⁹ pharuso pubbe pi kakkhalo²⁰ pharuso nikāruṇiko yevā²¹ 'ti²² imāṁ dhamma-desanam āharitvā jātakam samodhānesi: „Tadā luddapuriso²³ Devadatto²⁴ ahosi, disāpāmokkhācariyo²⁵ Sāriputto²⁶, Cullanandiko²⁷ Anando, mātā Mahāpajāpatī Gotamī, Mahānandiko pana aham evā²⁸ 'ti. Culla-nandiya jātakam²⁹.

3. Putabhattajātaka.

Name namantassā 'ti. Idam Satthā Jetavane viharanto ekam kuṭumbikam³⁰ ārabba kathesi. Sāvatthinagara-vāsi³¹ kir' eko kuṭumbiko³² ekena jānapadakuṭumbikena³³ saddhim vohāram akāsi.

¹ Bi omits disvā. ² Bi porāṇacariyassabrahmano, R^g porāṇacariyabra-. ³ Bi vada-ti. ⁴ Bi porāṇacariyo, R^g porāṇacariyo. ⁵ C^g va. ⁶ C^g vapato, Bi pappate. ⁷ Bi adds su. ⁸ C^g pēpayat. ⁹ Bi astaraṁ. ¹⁰ Bi tam. ¹¹ C^g Bi paccha. ¹² Bi tvaṁ. ¹³ Bi si. ¹⁴ Bi vacarō. ¹⁵ Bi -pa. ¹⁶ Bi hinalāmakaṁ. ¹⁷ all three MSS. anittha. ¹⁸ Bi pathavī. ¹⁹ C^g Bi -lo. ²⁰ Bi adds vatyā. ²¹ Bi luddakapu-. ²² Bi -kkho ācariyo. ²³ Bi adds ahosi. ²⁴ Bi -cūla-. ²⁵ C^g cullanandijā-, C^g cūlanandijā-, Bi adds dutiyam. ²⁶ C^g kuṭīm-. ²⁷ C^g C^g -vāsi. ²⁸ C^g janapada-,

So attano bhariyām ādāya tassa dhāraṇakassa santikam agamāsi. Dhāraṇako „dātuṁ na sakkomī“ na kiñci adāsi. Itaro kujjhītvā bhuttām abhuñjītvā nikhami. Atha nām antarāmagge chātājjhattām disvā maggapaṭipannā purisā „bhariyāya pi datvā bhuñjāhīti“ bhattapuṭām adānsu. So tam gahetvā tassā adātukāmo hutvā „bhadde, 5 idam¹ corūnām titthānaṭṭhānam², tvaṁ purato yāhīti“ tam³ uyyojetvā sabbām bhuttām bhuñjītvā tucchapuṭām dassetvā „bhadde abhattakām⁴ tucchapuṭām eva adānsu“ ti āha. Sā tena ekaken⁵ eva bhuttabhāvām īnatvā domanassappaitā ahosi. Te ubho pi Jetavanaspiṭṭhivihārena⁶ gacchantā „pāniyam⁷ pivissāmā“ ti Jetavanaṁ pavisimūsu⁸. Satthāpi 10 tesañ⁹ neva āgamanām olokeno maggām¹⁰ gahetvā thitaluddo¹¹ viya gandhakuticchāyāya nisidi. Te Satthāraṁ disvā upasamikamitvā vanditvā nisidimūsu. Satthā tehi saddhiṁ patisanthāraṁ katvā „kiṁ upāsike ayam¹² te bhuttā hitakāmo sasneho“ ti¹³ puechi. „Bhante, aham etassa sasnehā¹⁴, ayam pana mayham nisneho, titthantu¹⁵ aññe divasā 15 ajj¹⁶ ev¹⁷ esa¹⁸ antarāmagge puṭām¹⁹ labhitvā mayham adatvā attanā va bhuñjīti“. „Upāsike nicekālām²⁰ pi tvaṁ etassa hitakāmā sasnehā ayam nisneho va, yadā pana pañdite nissāya tava guṇe jānāti tadā te sabbissariyām niyyādetiti“ vatvā tāya yācito atitām āhari:

Atite Bārāṇasiyām Brahmadatte rajjaṁ kārente 20 Bodhisatto amaccakule nibbattitvā vayappatto tassa attha-dhammānusāsako ahosi. Tadā²¹ rājā „padubbheyyāpi²² me ayan²³“ ti attano puttām āsaṁkanto nīhari. So attano bhariyām gahetvā nagarā nikhamma ekasmīn Kāsikagāmake²⁴ vāsam kappesi. So aparabhāge pitu kālakatabhāvām sutvā 25 „kulasantakām rajjaṁ gaṇhissāmīti“ Bārāṇasiṁ²⁵ paccāgachanto²⁶ antarāmagge „bhariyāya pi datvā²⁷ bhuñjāhīti“ bhattapuṭām labhitvā tassā²⁸ adatvā sayam etam²⁹ bhuñji. Sā

¹ C^k imārh. ² Bⁱ tithana. ³ C^k C^s omit tam. ⁴ Bⁱ abhattaṅka. ⁵ Bⁱ -re. ⁶ Bⁱ pāniyam. ⁷ Bⁱ pavisitvā. ⁸ C^k C^s tesam. ⁹ Bⁱ B^s migām. ¹⁰ Bⁱ vitaluddako. ¹¹ Bⁱ ayan. ¹² C^s hoti corr. to hotīti. ¹³ C^k sasneho, Bⁱ sineho. ¹⁴ Bⁱ titthatu. ¹⁵ Bⁱ aijevame. ¹⁶ Bⁱ pūṭabhattām. ¹⁷ so all three MSS. ¹⁸ Bⁱ atha nam. ¹⁹ C^k padubbheyyāpi corr. to padubbheyyāpi, C^s padubbheyyatipl, Bⁱ padubbheyyāś, B^s padūsseyya. ²⁰ Bⁱ ayyan. ²¹ Bⁱ -gāme. ²² C^k C^s -siyah, Bⁱ -sl. ²³ C^k C^s paechā-. ²⁴ C^s dahitvā. ²⁵ Bⁱ tayā. ²⁶ Bⁱ eva.

„kakkhālo¹ vatāyam satto² ti domanassappattā ahosi. So Bārāṇasiyam rajjam gahetvā tam³ aggamahesitthāne thapetvā „ettakam⁴ eva etissā alan⁵ ti na aññam sakkāram vā sammānam vā karoti, „katham yāpesīti⁶ pi na nam⁷ pucchati. Bodhisatto cintesi „ayaṁ no⁸ devi⁹ rañño bahūpakārā sasnehā, rājā pan' etaṁ kismici na maññati, sakkārasammānam assā¹⁰ kāressāmīti¹¹ tam upasām̄kamitvā upacāram¹² katvā ekamantam thatvā „kin tātā¹³ 'ti vutte „katham¹⁴ samuṭṭhāpetum mayaṁ devi tumhe upatthahāma, kiṁ nāma mahallakānam pitunnam¹⁵ vatthakhanḍam vā bhattapiṇḍam vā dātum na vatṭatīti¹⁶ āha.

„Tāta aham attanā va kiñci na labhāmi, tumhākam kiṁ dassāmī¹⁷, nanu labhanakāle adāsim, idāni pana me rājā na kiñci deti, titthatu aññam dānam rajjaṁ gaṇhitum āgacchanto antarāmagge bhattapuṭam labhitvā bhattamattam¹⁸ pi me adatvā attanā va bhuñjīti¹⁹. „Kiṁ pana amma rañño santike evaṁ kathetum sakkhissasīti²⁰. „Sakkhissāmī tātā²¹ 'ti. „Tena hi ajj' eva mama rañño santike thitakāle mayi pucchante evaṁ kathetha, ajj' eva te guṇam jānāpessāmīti²² evaṁ vatvā Bodhisatto purimataram gantvā rañño²³ santike atthāsi. Sāpi gantvā rañño samipe atthāsi. Atha nam Bodhisatto „amma tumhe ativiya kakkhaļā, kiṁ nāma²⁴ pitunnam²⁵ vatthakhanḍam vā bhattapiṇḍam vā dātum na vatṭatīti²⁶. „Tāta, aham eva rañño santikā kiñci na labhāmi, tumhākam kiṁ dassāmīti²⁷. „Nanu aggamahesitthānam vo²⁸ laddhan²⁹ ti. „Tāta kismici³⁰ sammāne asati aggamahesitthānam kiṁ karissati, idāni me³¹ tumhākam rājā kiṁ dassati, so antarāmagge bhattapuṭam labhitvā tato kiñci

¹ all three MSS. -lo. ² Bi pūriso. ³ Ck Cr omit tam. ⁴ Bi etthakam. ⁵ Ck omits nam. ⁶ Bi omits no. ⁷ Ck Cr devi. ⁸ Ck Cr -sammānassō, Bi sampāṇimayā. ⁹ Bi upatthānari. ¹⁰ Ck kataṁ. ¹¹ K -kānam pitunnam, Cr pitunnam corr. to pitunnaṁ, Bi pitunam. ¹² Ck Cr vaddhatīti. ¹³ Ck -mā, Ck omits tumhākam kiṁ dassāmī. ¹⁴ Bi bhattapuṭam. ¹⁵ Ck bhuñjīti, Bi bhuñjati. ¹⁶ Bi -ssathāti. ¹⁷ Ck Cr omit rañño. ¹⁸ Bi adds mahallakānam. ¹⁹ Bi pitunam. ²⁰ Ck Cr dassāma. ²¹ Bi te. ²² Bi kismiñci. ²³ Ck Cr omit me.

adatvā sayam eva bhuñjiti¹⁴. Bodhisatto „evam kira mahārājā“
ti puechi. Rājā adhvāsesi. Bodhisatto tassa adhvāsanam
viditvā „tena hi amma rañño appiyakālato patṭhāya kiñ tum-
hākām idha vāsena, lokasmim hi appiyasampayogo va dukkho,
tumhākām idha vāse sati² rañño appiyasampayogo va dukkham
bhavissati, ime sattā nāma bhajantam bhajanti, abhajantam
abhajanabhāvam īnatvā aññattha gantabbām, mahanto³ lokasanni-
vāso⁴ ti vatva imā gāthā avoca:

1. Name namantassa, bhaje bhajantam,
kiccānukubbassa kareyya kiccam,
nānatthakāmassa kareyya attham,
asambhajantam pi na sambhajeyya. 144.

2. Caje cajantam, vanatham na-kayirā,
apetacittena na sambhajeyya,
dijo dumam khīṇaphalan ti īnatvā
añnam samekkheyya, mahā hi loko ti. 145.

Tattha name namantassa bhaje bhajantan ti yo attano namati tass'
eva patinameyya yo ca bhajati⁵ tañ īeva bhajeyya, kiccānukubbassa kareyya
kiccam ti attano uppannakiccam⁶ anukubbantass' eva tassāpi uppannakiccam⁷
paṭikareyya, caje cajantan vanatham⁸ na kayirā ti attanam jahantam jaheth⁹ 20
eva¹⁰, tasmin tanhāsandhātā¹¹ ca¹² vanatham na kareyya, apetacittenā ti vigata-
cittena vipallatthacittena, na sambhajeyyā ti tathārūpena saddhūm na sam-
bhaveyya¹³, dijo dumam ti yathā sakuno pubbe phalitam pi rukkham phale
khīṇe khīṇaphalo ayan ti īnatvā tam chaddetvā¹⁴ añnam samekkhati pariyesatti
evam añnam samekkheyya, mahā hi esa loko, atha¹⁵ tumhe sasnehañ ekam¹⁶ 25
purisam labhissathā ti.

Tam sutvā Bārāṇasirājā deviyā sabbissariyam adāsi. Tato
patṭhāya samaggū sammodamānā vasiṁsu.

¹ Bi bhuñjatiti. ² Bi vāsoti. ³ Bi adds hi. ⁴ Ck C^o bhajatiti. ⁵ Bi uppnam-
⁶ Bi panatam. ⁷ Bi adds kiñci. ⁸ Bi tanhāsandhavasanikkhātam. ⁹ Bi omits ca.
¹⁰ Ck samābhaveyya, Bi sammāgaccheyya. ¹¹ Bi chattetvā, C^o chaddhetvā. ¹² Bi
avassali. ¹³ Ck C^o ekam.

Satthā imam desanām¹ āharityā saccāni pakāsetvā jūtakām samodhānesi: (Saccapariyosāne dve jayampatikā sotāpattiphale patijjhāhimsu) Tadā jayampatikā² ime dve jayampatikā abesum, paññitāmacco pana nham evā 'ti. Puṭabhattajātakām³.

5

4. Kumbhilajātaka.

Yassete caturo dhammā ti. Idam Satthā Veluvane viharanto Devadattam ārabbha kathesi.

1. Yass' ete caturo dhammā vānarinda yathā tava⁴
saccām dhammo dhitī cāgo ditthām so ativattati'. 146.
10 2. Yassa te ca na vijjanti gunā paramabhaddakā⁵
saccām dhammo dhitī cāgo ditthām so nātivattatī'. 147.

Tattha gunā⁶ paramabhaddakā ti yass' ete paramabhaddakā cattāro rāsatthena⁷ piṇḍatthena⁸ gunā na vijjanti so paccāmittān atikkamitūn na sakkoti¹⁰, sesam etha sabbam hetthā Kumbhilajātake¹¹ vuttanayam eva saddhīm samodhānenā¹² 'ti.

Kumbhilajātakām¹³.

5. Khantivanṇanajātaka.

Atthi me puriso devā 'ti. Idam Satthā Jetavane viharanto Kosalarājānam ārabbha kathesi. Tassa kir' eko bahūpakaṁ¹⁴ amacco antepure¹⁵ padussi. Rājā „upakārako me“ ti nātvāpi adhvāsetvā Satthu ārocesi. Satthā „porānakarājāno pi mahārāja adhvāsesum yevā“ ti vatvā tena yācito atitām āhari:

Atite Bārāṇasiyām Brahmādatte rajjam kārente eko amacco tassa antepure¹⁶ padussi, amaccassāpi sevako tassa gehe padussi. So tassa aparādham adhvāsetuṁ¹⁷ asakkonto tam ādāya rañño santikām gantvā „deva, eko me upatthāko

¹ Bī dhammadesanaṁ. ² Ck Cs omit jayampatikā. ³ Bī adds tatiyāti. 4. Cfr. supra vol. I p. 278: Vānarindajātaka. ⁴ so Bp; Bī gunā ca paramabhaddakā in the place of vānar-. ⁵ Bī titi. ⁶ Bp -ka. ⁷ so Bp; Ck Cs omit both verses, Bī has only the former. ⁸ Br rāsatthena, Ck rāsaddhena. ⁹ Bī piṇḍattena, Ck piṇḍaddhena. ¹⁰ Bī sakkoti. ¹¹ so all three MSS. ¹² Bī Bp add catutthām. 5. Cfr. supra vol. II. p. 125. ¹³ Ck Bī bahu-. ¹⁴ Ck Cs anto-. ¹⁵ Cs ante- corr. to anto-. ¹⁶ Bī väsetuṁ.

sabbakicca kārako, so mayhaṁ gehe padussi, tassa kiṁ kātum
vattatīti¹⁴ pucchanto paṭhamam gātham āha:

1. Atthi me puriso deva sabbakiccesu vyāvato²,
tassa c' eko 'parādh' atthi, tattha tvam kiṁ ti maññasiti. 148.

Tattha tassa cekoparādhasthīti tassa ca purisassa eko sparādho atthi,
tattha tvam kiṁ ti maññasiti tattha tassa purisassa sparādhe tvam kiṁ
kātabban ti maññasi, yathā te cittam uppajjati tadanurūpam assa danjām pane-
hīti dīpeti. 5

Tam sutvā rājā dutiyam gātham āha:

2. Ambākam c' atthi puriso ediso, idha vijjati,
dullabho aṅgasampanno, khantir asmāka ruccatīti. 149. 10

Tess' attho: ambākam pi rājūnam satam ediso bahūpakāro³ agāro⁴ dussa-
nupuriso⁵ atthi, so ca kho⁶ idha⁷ vijjati idāni pi idh' eva⁸ sañvijjati, mayam
rājāno pi samāna tassa⁹ bahūpakāratām¹⁰ sandhāya adhvāsema, tuyam pana
arañño pi sato adhvāsanai¹¹ bhāro jāto, aṅgasampanno ti¹² sabbehi guna-
kotthāsehi¹³ samannāgato puriso nāma dullabho, tena kāraṇena ambākam eva-
rūpesu thānesu adhvāsanakhanti yeva ruccatīti. 15

Amacco attānai sandhāy' eva¹⁴ rañño¹⁵ vuttabhāvam īnatvā
tato paṭṭhāya antepure padussitum na visahi. So pi 'ssa se-
vako rañño ārocitabhāvam īnatvā tato paṭṭhāya tam kammam to
kātum na visahi.

Satthā imam dhammadesanam āharityā jātakam samodhānesi:
„Tadā aham eva Bārānasirāja¹⁶ ahosin“ ti. So pi amacco rañño¹⁷
Satthu kathitabhāvam īnatvā tato paṭṭhāya tam kammam kātum nā-
sakkhitī¹⁸. Khantivannanajātakam¹⁹. 25

¹ C^k C^s vaddhatīti. ² Bi vāvato. ³ C^s Bi bahu-. ⁴ C^s agāro, Bi aṅgāre aṅgāre.

⁵ Bi dussanakapūriso. ⁶ C^k so khamo, C^s so khamo corr. to so ca kho. ⁷ C^k

idām, C^s idām corr. to idha. ⁸ C^s icceva corr. to idheva, Bi ithava. ⁹ C^k C^s

omit tassa. ¹⁰ C^k bahūpakārānsh, C^s bahupakārenataṁ corr. to bahupakāratām,
Bi bahupakārathāsh. ¹¹ Bi -na. ¹² C^k -panne hi, C^s -panno hi. ¹³ Bi takkha-
nakothāsehi.

¹⁴ Bi sandhāya. ¹⁵ C^k rañña. ¹⁶ C^k C^s -ni-. ¹⁷ C^k rañña.

¹⁸ C^s na sakkhitī. ¹⁹ Bi khandhivannanajātakam pañcamath.

6. Kosiyajātaka.

Kāle nikhamanā sādhū 'ti. Idam Satthā Jetavane viharanto Kosalarājānam ārabha kathesi. Kosalarāja paccantavūpasamanatthāya¹ akāle nikhami. Vatthum heṭṭhā vuttanayam eva.
3 Satthā pana atītam āharitvā āha: mahārāja

atite Bārāṇasirājā² akāle nikhamitvā uyyāne khandhāvāram nivesesi³. Tasmim kāle ulūkasakuno⁴ velugumbam⁵ pavisitvā niliyi. Kākasenā āgantvā „nikkhamantam eva tam ganhissamā“ 'ti parivāresi⁶. So suriyatthagamanañ⁷ anoloketvā va
10 akālass' eva⁸ nikhamitvā palāyitum ārabhi. Atha nām kākā parivāretvā tundhehi koṭtentā⁹ paripātesum. Rājā Bodhisattam āmantetvā „kin nu kho pandita ime kākā kosiyam paripātentī“ pucchi. Bodhisatto „akāle mahārāja attano vasanatthānā nikhamantā evarūpam dukkham paṭilabham yeva, tasmā akāle
15 attano vasanatthānā nikhamitum na vattatī¹⁰ imam attham pakāsento imam gāthadvayam āha:

1. Kāle nikhamanā sādhū, nākāle sādhū nikhamo¹¹,
akālena hi nikhamma ekakām pi bahūjano¹²
na kiñci atthañ joteti¹³ dhamkasenā va kosiyam. 150.
2. Dhīro ca vidhividhānāñū paresam vivarantagū¹⁴
sabbāmitte vasikatvā¹⁵ kosiyo va sukhi siyā ti. 151.

Tattha kāle nikhamanā sādhū 'ti mahārāja nikhamanā¹⁶ nāma niggamanā¹⁷ vā¹⁸ parakkamanāñ¹⁹ vā yuttapayuttakāle²⁰ sādhū, nākāle sādhū nikhamo ti akāle pana attano vasanatthānato aññattha gantuñ nikhamanāñ
25 vā parakkamanāñ vā na sādhū, akālena hīti ādisu²¹ catusu²² padesu paṭhamena²³ saddhim tatiyām dutiyena catutthabho yojetvā evam attho reditabbo:
attano vasanatthānato²⁴ puriso akālena²⁵ nikhamitvā vā parakkamitvā vā na

6. Cfr. supra p. 74. ¹ Ck paccantam-. ² Ck C- -si-. ³ Bi nivāsesi. ⁴ Bi ulūkas-
⁵ Bi -kumbham, ⁶ Bi -resum. ⁷ Bi suriyatthagamanañ. ⁸ so BP; Ck C- sakāl-,
Bi cirakāle yeva. ⁹ Ck C- kodhentā, Bi koṭtentā. ¹⁰ Ck C- vaddhatī, Bi vattī
¹¹ Ck C- nākāle. ¹² Ck Bi bahu-. ¹³ Ck jāneti. ¹⁴ Bi vanika-. ¹⁵ Ck -gu,
Ck -ranitagū, Bi vivarānabhu. ¹⁶ Bi rassānikatvā. ¹⁷ Ck Bi -nām. ¹⁸ Bi omits
nāma niggamanāñ. ¹⁹ Ck omits vā. ²⁰ Bi parakkamāñ, Ck parakkamanāñ.
²¹ Bi yuttamattakāle. ²² Ck C- ādisu. ²³ Bi omits catusu. ²⁴ Bi paṭhamapadēna.
²⁵ Bi vasanato hi koel. ²⁶ Bi akāle.

kiele attbam̄ joteti attano appamattakam pī vadīhiñ¹ pabbhavetum² na sakkoti, attha kho ekakat³ pī bahujano bahu⁴ pī so pacceṭṭhikajano⁵ etam⁶ akale nikkhantam̄ vā parakkamantañ vā ekakat samparivārestvā mahāvināśas pāpeti, tathāyāñ⁷ upamā: dhamkasenā vā kosiyam̄ yathā ayam dhamkasenā imam̄ akale nikkhantam̄ ca parakkamantañ ca kosiyam̄ tundehi vitudsanti⁸ mahāvināśam pāpent⁹ tathā, tasmi¹⁰ tiracchāttagate ādiñ¹¹ katvī kenañ akale attano vasanaṭṭhanā na nikhamitabbañ¹² na parakkamitabban ti, dutiyagāthaya dhiro ti pandito, vīdhīti porāyakapāṇḍitehi ḥapitapaveni, vīdhānan ti koṭṭhaso vā sañvidahanam̄ vā vivarātagū¹³ ti vivarañ¹⁴ anugaechanto jānante, sabbāmitte ti¹⁵ sabbe amitte, vāsikatvā¹⁶ ti attano vase katvā, kosiyō¹⁷ vā 'ti imamhā bālakosiyā añño panditakosiyō viya, idam vuttam hoti: yo ca kho pandito imasmīn kāle nikhamitabbañ parakkamitabbañ¹⁸ imasmīn pana¹⁹ na²⁰ nikhamitabbañ na parakkamitabban ti porāyakapāṇḍitehi ḥapitassa pāvenisam̄khātassa vīdhino koṭṭhasam̄khātām vīdhānam̄ vā tassa vā vīdhino vīdhānam̄ sañvidahanam̄ anuṭṭhanam̄ jānati so vīdhīvīdhānaññū, paresan attano paccānditrānah vivarañ flatvā yathā nāma pandito kosiyō rattisam̄khātēna²¹ attano kālen²² nikhamitvā ca parakkamitvā ca tathā tathā sayitānañ neva kākānarū sīsīni chindamāno²³ te sabbe²⁴ amitte vāsikatvā sukhī slyā evam dhiro pi kāle nikhamitvā parakkamitvā attano paccāmitte vāsikatvā sukhī niddukkho bhavyeyā²⁵.

Rājā Bodhisattassa vacanam̄ sutvā nivatti.

Satthā imam̄ desanāñ²⁶ āharitvā jātakam̄ samodhānesi: „Tadā rājā Anando ahosi, paṇḍitāmacco pana aham evā²⁷ 'ti. Kosiyajātakam̄²⁸.

7. Gūthapāṇajātaka.

25

Sūro sūrena saṅgammā²⁹ 'ti. Idam Satthā Jetavane viharanto aññataram̄ bhikkhuñ ārabba kathesi. Tasmiñ³⁰ kāle Jetavanato gūvutaddhayojanamattē³¹ eko nigamagāmo, tathā bahūni salākabhattapakkhikabhāttāñ³² utthi. Tathā eko³³ pañhapoochako³⁴ koṇjo³⁵ vasati, so salākabhattapakkhikabhāttāññū atthāya gate dahare

¹ Bī vīdjhām. ² Cī pabbhavet, Cī pabbhavetu corr to -tuñ, Bī uppādetuñ.

³ Bī ekesai. ⁴ Cī bahu. ⁵ Bī paccatti, Cī paccatti corr. to pacceṭṭhi-. ⁶ Cī

Bī ekesai. ⁷ Cī tathā aya. ⁸ read -ti? ⁹ Bī omits tathāyāñ ---pāpent¹⁰

Bī tasmi. ¹¹ Bī ādi. ¹² Cī Cī nikka. ¹³ Cī cīvarantagu, Bī vivarāñabhu, Bī

vivarāñogū. ¹⁴ Cī cīvarañ. ¹⁵ Cī Cī -ttehi. ¹⁶ Bī vasati-. ¹⁷ Bī omits

parakkamitabbañ. ¹⁸ Cī Cī omit pana. ¹⁹ Bī omits na. ²⁰ Bī -te. ²¹ Bī -ie.

²² Bī chindayamāno. ²³ Cī adds pl. ²⁴ Bī dhammadesanām. ²⁵ Bī adds cha-

thāñ. ²⁶ Bī adds kira. ²⁷ Bī -tañhayojanapatte. ²⁸ Cī -pakkhibhattāñ. ²⁹ Bī

tatrekō. ³⁰ Cī pañhampu-, Bī pañhampu-. ³¹ Bī komjo.

ca sāminnere ca „ke khādanti ke pivanti ke bhuñjantī“ pañham pucchitvā kathetuṁ asakkontē¹ lajjāpesi, te tassa bhayena salāka-bhattapakkhikabbhattatthāya tam gāman na gacchanti. Ath' ekadivasaṁ eko bhikkhu salākaggam gantvā „bhante asukagāme salākabbhattam vā pakkhikabbhattam vā attithi“ pucchitvā „attī āvuso, tattha pan' eko kontō pañham puechatī“, kathetuṁ asakkontē² akkosati paribhāsatī, tassa bhayena koci gantuṁ na sakkotiti³ vutte „bhante tattha bhattāni mayham pāpetha“, nām⁴ tam dametvā nibbisevanam katvā tato patthāya tumhe disvā palāyanakam⁵ karissāmiti⁶ āha. Bhikkhū „sādhū“⁷ ti sampaticchitvā tassa⁸ tattha bhattāni pāpesum. So tattha gantvā gāmadvāre cīvaraṁ pārupi. Tam⁹ disvā kontō¹⁰ candamendako viya vegena upagantvā „pañham¹¹ me samana kathethiti“ āha. „Upasaka gāme caritvā yāgum ādāya āsanasālam¹² tāva me āgantum¹³ dehitī“. So yāguṁ ādāya āsanasālam āgate pi tasmin tath' eva āha. So pi tam bhikkhuṁ „yāgum tāva me pātum dehi, āsanasālam sam-majjituṁ dehi, salākabbhattam tāva¹⁴ āharitum dehitī“ vntvā salāka-bhattam āharitvā tam eva pattam¹⁵ gāhāpetvā¹⁶ „ehi, pañham te kathessāmiti“ bahigāmam¹⁷ netvā cīvaraṁ saṁharitvā¹⁸ nām¹⁹ ṭhapetvā tassa hatthato pattam gahetvā aṭṭhāsi. Tatrāpi tam so²⁰ „samana pañham me kathethiti“ āha. Atha nām „kathemi te pañhan“²¹ ti ekappahāren²² eva pātētvā aṭṭhīni samicunḍento²³ pothetvā gūtham mukhe pakhipitvā „ito dāni patthāya imāni gāmam āgataṁ kañci bhikkhuṁ²⁴ pañham pucchitakāle jānissāmiti²⁵ santajjetvā pakkāmi. So tato patthāya bhikkhū²⁶ disvā va palāyatī. Aparabhāge tassa bhikkhuno sū kiriyā bhikkhusaṅghe²⁷ pākaṭā jātā. Ath' ekadivasaṁ dhammasabhbāyam²⁸ katham samutṭhāpesum: „āvuso asukabhikkhu kira kontassa mukbe gūtham pakhipitvā gato“²⁹ ti. Satthā āgantvā „kāya nu 'ttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā“³⁰ ti pucchitvā „imāya nāmā“³¹ ti vutte „na bhikkhave so bhikkhu idān³² eva tanu mūlhena³³ āsādesi, pubbe pi āsādesi³⁴ yevā“³⁵ ti vntvā utitam āhari:

¹ C^k -to. C^s -to corr. to -te. ² Bⁱ pucchitam. ³ C^k Bⁱ -to. ⁴ Bⁱ pāyetha.

⁵ Bⁱ ahan. ⁶ Bⁱ salākassanakam. ⁷ Bⁱ tattha. ⁸ Bⁱ pārumpitam. ⁹ Bⁱ kontō ea, C^s kontho. ¹⁰ C^s pañham. ¹¹ C^s -lan. ¹² Bⁱ gantum. ¹³ Bⁱ adds me.

¹⁴ Bⁱ bbhattam. ¹⁵ Bⁱ omits gāhāpetvā. ¹⁶ Bⁱ gāmadvāre. ¹⁷ C^k C^s saṅgharitvā, Bⁱ gharitvā, B^p saṅkṣedhetvā. ¹⁸ Bⁱ bho. ¹⁹ C^k -cunḍento, Bⁱ adds viya.

²⁰ Bⁱ bhikkhuṁ kiñci. ²¹ Bⁱ bhikkhuṁ. ²² Bⁱ -saṅghe. ²³ Bⁱ adds bhikkhu.

²⁴ C^s milhena, Bⁱ milhe. ²⁵ B^p āsharesi --- āsharesi, Bⁱ pakhipitvā gato puppe pi dhiṭe pakhipi in the place of āsādesi --- āsādesi.

Atite Aṅga-Magadha-vāsino aññamaññassa¹ ratthaiñ²
gacchantā ekadivasañ dvinnam ratthānam simantare ekam gha-
ram nissāya vasitvā suram³ pivitvā macchamamisam khāditvā
pāto va yānāni yojetvā pakkamīnsu. Tesam gatakāle eko
gūthakhādakapāṇako⁴ gūthagandhena āgantvā tesam pītañhāne⁵
chaḍḍhitaiñ⁶ suraiñ disvā pāñiyam⁷ pipāsaya pivitvā matto
hutvā gūthapuñjam abhirūhi⁸. Allagūthaiñ tasmīñ ārūhe tho-
kaiñ onami. So „paṭhavī mama dhīretum na sakkotiti“ viravi.
Tasmiñ ūeva khaṇe eko mattavāraño⁹ tañ padesam patvā
gūthagandham ghāyitvā jīgeechanto patikkami. So tañ disvā¹⁰
„esa¹¹ bhayena palāyatiti“ saññi hutvā „imina¹² saddhīm sam-
gāmetum¹³ vattatiti“ tañ avhayanto¹⁴ paṭhamam gātham āha:

1. Sūro sūrena samigamma vikkantena¹⁵ pahārinā¹⁶
ehi nāga nivattassu, kin nu bhīto paīayasi,
passantu Aṅga-Magadhā mama tuyhañ ca vikkaman ti. 152. 15

Tass' attho: tvam sūro mayā sūrena saddhīm samigantvā viriyavikkamena
vikkantena pahāradānasamathatāya pahārinā kinkārañ asūngāmetvā va gacchasi,
kin nu nāma ekasampahāro pi dātabbo siyā, tasmā ehi nāga nivattassu, ettaken'
eva marapabhayatajjito hutvā kin nu bhīto paīayasi, ime imam simam antarab-
hatvā visantā passantu, Aṅga-Magadhā¹⁷ mama tuyhañ ca vikkamān ubhīnam 20
pi ambukāñ parakkamāñ passantu ti.

So hatthi kaṇñam datvā¹⁸ tassa vacanam sutvā nivattitvā
tassa santikam gantvā tañ apasādento¹⁹ dutiyam gātham āha:

2. Na tam pādā vadhißāmi na dantehi na sondiyā,
mīlhenā²⁰ tam vadhißāmi, pūti haññatu pūtinā ti. 153. 25

¹ B¹ aññamaññaiñ. ² C¹ ratthā, B¹ ratthā, C¹ ratthā corr to ratthaiñ. ³ C¹ su-
ram, C¹ B¹ sūram. ⁴ C¹ -khādita-, C¹ -khādika-. ⁵ B¹ pīthāne. ⁶ B¹ chāttīsa,
B¹ chāttītaiñ. ⁷ C¹ C¹ pāñiya, B¹ pāñiyam. ⁸ C¹ -ruhi. ⁹ C¹ mattavaravā-
10 B¹ addis mama. ¹¹ B¹ addis me. ¹² B¹ saññamati kātum. ¹³ B¹ avhayanto
14 B¹ vittikkantena. ¹⁵ B¹ mahirinā. ¹⁶ C¹ C¹ aṅga-. ¹⁷ B¹ uccāretvā, B¹ uccā-
ram dassetvā. ¹⁸ B¹ apassādento, B¹ aparento. ¹⁹ all three MSS. mīlhenā.

Tass' attho: na tam pādādihi¹ vadhiśāmi tuyhaū pana anucchavikens
mīlhenā² tam vadhiśāmīti evañ ca pana vatvā pūtigūthapānako pūtinā va
haññatū 'ti

tassa matthake mahantañ lañđam pātetvā udakam vissajje-
5 tvā tath' eva tam jīvitakkhayam pāpetvā koñcanādam nadanto
araññam eva pāvisi.

Satthā imam dhammadesanam āharitvā jātakam samodhānesi:
„Tadā gūthapānako koñto³ ahosi, vārapo so bhikkhu, tam pana kā-
rañnam paccakkhato disvā tasmin vanasande nivutthadevatā pana ahām
10 evā” 'ti. Gūthapānajātakam⁴.

8. Kāmanītajātaka.

Tayo girin ti. Idam Satthā Jetavane viharanto Kāma-
nītibrāhmaṇam⁵ nāma ārabba kathesi. Vatthum paccuppannā
ca atītañ ca Dvādasanipāte Kāmajātakē āvibhavissati.

15 Tesu pana dvīsu rājaputtesu jetṭhako āgantvā Bārāṇasi-
yañ rājā ahosi kaniñtho uparājā⁶. Tesu rājā vatthukāmakile-
sakāmesu atitto dhanalolo⁷ ahosi. Tadā Bodhisatto Sakko
devarājā hutvā Jambudīpam olokento tassa rañño dvīsu pi
kāmesu atittabhāvam⁸ ñatvā „imam rājānam niggahetvā” lajjā-
20 pessāmīti⁹ brāhmaṇamānavavannena āgantvā rājānañ passi
raññā ca „ken” atthena āgato si mānavā¹⁰ 'ti vutte „aham
mahārāja tīpi nagarāni passāmi khemāni subhikkhāni pahūta-
hatthiassarathapattiō¹¹ hiraññasuvannālamkārabharitāni, sakkā
25 ca pana tāni appaken' eva balena gañhitum, aham te tāni
gahetvā dātum āgato¹² ti āha, „kadā gacchāma¹³ mānavā¹⁴ 'ti
vutte „sve mahārāja” 'ti „tena hi gaccha, pāto va āgaccheyyā-
sīti¹⁵ „sādhū mahārāja, vegena balam sajjehiti” vatvā Sakko

¹ Bī pādā. ² Cī milhenā. ³ Bī koñto or koñto, Bī kondā. ⁴ Bī adds sattamāñ.

⁵ Cī kāmanita-, Bī kāmanika-. ⁶ Bī adds ahosi. ⁷ Bī -lobho. ⁸ Bī atittabhā-

⁹ Bī niggahitvā. ¹⁰ Cī -pantini, Bī -hatthini. ¹¹ Bī gacchasi.

sakaṭṭhānam eva gato. Rājā punadivase bheri¹ carāpetvā
balam sajjam kāretvā amacce pakkositvā² „hīyo eko brāhmaṇa-
mānavo ‘Uttarapañcāle Indapatte Kekake ti imesu tīsu nagaresu
rajjam gahetvā dassāmīti” āha³, tam mānavam ādāya tīsu na-
garesu rajjam gaṇhissāma⁴, vegena tañi pakkosathā⁵ “ti. „Katth⁶
assa deva nivāso dāpito⁷ ti. „Na me tassa nivāsageham⁸ dā-
pitan⁹ ti. „Nivāsaparibbayo¹⁰ pana dinno¹¹ ti. „So pi na¹²
dinno¹³. „Atha kaham¹⁴ tam¹⁵ passissāmā¹⁶” “ti. „Nagaravīthisu¹⁷
olokethā¹⁸” “ti. Te olokento adisvā „na passāma mahārājā¹⁹” “ti
āhamis. Rañño mānavam apassantassa „evam mahantā nāma 10
issariyā parihino smīti²⁰“ mahāsoko udapādi, hadayavatthum
upñham ahosi, vatthulohitam kuppi, lohitapakkhandikā udapādi,
vejjā tikičchituñ nāsakkhiñsu²¹. Tato tīhacatuñhaccayena Sakko
āvajjamāno tassa tañi ābādhām nātvā „tikičchissāmi nan²²” ti
brāhmaṇavannena āgantvā dvāre thatvā „vejjabrahmano tumhā-
kañ tikičchanatthāya āgato²³” ti ārocāpesi. Rājā tañi sutvā
„mahantamahantā²⁴” rājavejjā mañi tikičchitum nāsakkhiñsu²⁵,
paribbayam assa dāpetvā uyyojethā²⁶” “ti āha. Sakko tañi sutvā
„mayham n’ eva nivāsanaparibbayena²⁷” attho vejjalābhām pi
na gaṇhissāmi, tikičchissāmi nañ, rājā mañi passatū²⁸” “ti āha. 20
Rājā tañi sutvā „tena hi āgacchatū²⁹” “ti āha. Sakko pavisitvā
jayāpetvā³⁰ ekamantam atthāsi. Rājā „tvam mañi tikičcha-
sati³¹” āha. „Ama devā³²” “ti. „Tena hi tikičchassū³³” “ti. „Sā-
du mahārāja³⁴”, vyādhino³⁵ me³⁶ lakkhaṇam pi³⁷ kathetha,
kena kāraṇena uppanno, kiñ khāditam vā pītam vā nissāya 25
udāhu diññham vā sutam vā³⁸” “ti. „Tāta mayham vyādhī³⁹” su-
tam nissāya uppanno⁴⁰” “ti. „Kin⁴¹ te sutau⁴²” “ti. „Tāta, eko

¹ Bi bheri. ² Bi pakkoṣepetvā. ³ C⁸ āga corr. to āha ⁴ Bi -mi, C⁸ -mi corr.
to -ma. ⁵ Bi nivāsageham. ⁶ Bi nivāsanaparibbayo. ⁷ Bi omits na. ⁸ Bi
kathām. ⁹ Bi na. ¹⁰ Bi passāmā. ¹¹ C⁸ -thisu. ¹² Bi -binomhlti. ¹³ Bi nā-
sakkhiñsu, C⁸ na sakkhiñsu. ¹⁴ so B⁹; Bi mahantamahantā, C⁸ C⁸ mahantama-
hanta. ¹⁵ so B⁹; C⁸ nivāpene-, C⁸ nivāpetha-, Bi nivāsanena-, read: nivāsena na--? ¹⁶
C⁸ chāyāpetvā corr. to jayāpetvā. ¹⁷ Bi adds ajja. ¹⁸ Bi vyādhino. ¹⁹ Bi
omits me. ²⁰ C⁸ C⁸ omit pi. ²¹ Bi vyādhī. ²² C⁸ kīñ.

mānavo¹ āgantvā mayham tīsu nagaresu rajjam gaṇhitvā dassā-mīti² āha, aham tassa nivāsanatthānam vā nivāsaparibbayañ³ na dāpesiñ⁴, so mayham kujjhītva aññassa rañño santikam gato bhavissati⁵, atha me evam ‘mahantā nāma issariyā pari-hino ‘mhiṭi’ cintentassa ayam vyādhī⁶ uppanno ti⁷, sace sakkosi tañ⁸ me kāmacittam pīssāya uppannam⁹ vyādhiñ¹⁰ tikičchā¹¹ ‘ti etam attham pakāsento paṭhamam gātham āha:

1. Tayo girin antaram kāmayāmi:

Pañcālā¹² Kuruyo¹³ Kekake¹⁴ ca,

10 tatuttarim brāhmaṇa kāmayāmi,

tikičcha mani brāhmaṇa kāmanītan¹⁵ ti. 154.

Tattha tayo girin ti tayo girī¹⁶, ayam eva vā pātho, yathā ca Sudassanassa¹⁷ girino dvārañ h’ etam¹⁸ pakāsatitī ettha Sudassanam¹⁹ deranagarāni yujjhītva duggaṇhataya ducecalanatāya²⁰ Sudassanagiriti vuttam evam idhāpi tiñi 13 nāgarāni tayo girin ti adhippetāni, tasmiñ ayam ettha attho: tiñi ca²¹ tesāñ ca antarath tividham pī rāṭham kāmayāmi. Pañcālā²² Kuruyo²³ Kekake²⁴ cā ‘ti imāni tesāñ rāṭhanāti nāmāñi tesu Pañcālā²⁵ Uttarapañcālā²⁶ tattha Kam-pillam²⁷ nāma nāgarāni, Kuruyo²⁸ ti Kururāṭhanāti tathā²⁹ Indapattam nāma nāgarāni, Kekake³⁰ cā ‘ti paccat³¹ upayogavacanam tena Kekayaratthāni³² das-20 seti tattha Kekayatājadhāni³³ yeva nāgarāni, tatuttarim ti tañ shatī ito paṭi-laddhā Bārānasirajja³⁴ tatuttarim tividham rājjam kāmayāmi, tikičcha mani brāhmaṇa kāmanītan³⁵ ti³⁶ iti imehi vatthukāmehi ca kilesakāmehi ca nītāñ hatañ³⁷ pahatañ³⁸ sace sakkosi tikičcha mani brāhmaṇā ‘ti.

Atha nām Sakko „mahārāja, tvarī mūlosadhādīhi atekiccho, 25 nānosadhen’ eva tikičchitabbo³⁹ ti vatvā dutiyām gātham āha:

¹ Ck C² mānovo. ² Bi nivāsaparippayam, Ck C² nivāpa-. ³ Ck Bi dāpesi. ⁴ Bi -tīti. ⁵ Bi vyādhī. ⁶ so all three MSS. ⁷ Bi tvañ. ⁸ Bi uppanna. ⁹ Bi -lo. ¹⁰ so Bi Bp; Ck C² kurayo. ¹¹ Bi ketake, Bi keake. ¹² Ck -tītan, Bi -nītan. ¹³ Ck C² giri, Bi Bp giri. ¹⁴ Bi -na. ¹⁵ Bi sotāñ. ¹⁶ Ck ducecalantāya, C² ducecalantāya corr. to ducecalanatāya. ¹⁷ Ck omits ca, C² va. ¹⁸ Bi Bp -lo. ¹⁹ Ck C² kurayo. ²⁰ Bi ketake, Bi kotake. ²¹ Bi kapiliñ, Bi kapilāñ. ²² so C² Bi Bp; Ck kurayo. ²³ Ck C² omit tathā. ²⁴ Bi Bp ketake. ²⁵ Bp ketakassa rāṭhanī, Bi ketakavuñhāñ. ²⁶ Bi ketakerājathāni. ²⁷ Ck C² -sītajjā, Bi -sīrājā. ²⁸ Ck -tītan, Bi -nītan. ²⁹ Ck C² omit ti. ³⁰ so Ck C² Bp; Bi hañam. ³¹ so Ck C² Bp; Bi omits pahatañ.

2. Kajjhāhi¹ datthassa karonti h' eke²,
 amanussavaddhassa³ karonti⁴ panditā⁵,
 na kāmanītassa karoti koci,
 okkantasukkassa hi kā tikiucchā ti. 155.

Tattha kajjhāhi⁶ datthassa karonti heke ti⁷ skace bi tikiucchā⁸ 5
 ghoravisena kālasappena datthassa mantehi c' eva osadhehi ca tikiuchāni karonti,
 amanussavaddhassa⁹ karonti panditā ti apare paditā bhūtavejjā bhūta-
 yakkhadīhi amanusseshi vaddhassa¹⁰ vadhitassa abhibhūtassa gahitassa balikammasa-
 parittakaranasadha-aribhāvitādīhi tikiuchāni karonti, na kāmanītassa karoti 10
 kociti¹¹ kimehi pana nītassa kāmavastikassa puggalassa aññatratra paditebi añño
 koci tikiuchāni na karoti, karonto pl kātum samattho nāma u' atthi¹². kīnīkāraṇa:
 okkantasukkassa hi kā tikiucchā ti¹³ okkantasukkassa avakkantakusal-
 dhammassa¹⁴ mariyādām atikkantassa akusaladhamme patitthitassa¹⁵ puggalassa
 mantosadhdīhi kā nāma tikiucchā, na sakkā osadhehi¹⁶ tikiuchitun ti

Iti Mahāsatto imam kāraṇam dassetvā uttarin evam āha¹⁷: 15
 „mahārāja, sace tvāni tāni tini rājjāni lacchasi¹⁸ api nu kho
 imesu catūsu¹⁹ nagaresu rājjām kārento ekappahāren” eva cat-
 tāri sāṭakayugāni²⁰ paridabheyyāsi²¹ catūsu¹⁹ vā suvannapātiṣu
 bhuñjeyyāsi catūsu¹⁹ vā sirisayanesu sayeyyāsi²², mahārāja
 tañhūvasikena nāma bhavitum na vattati²³, tañhā hi nām' esā 20
 vipattimūlam²⁴, sā vaddhamānā yo tam²⁵ vaddheti²⁶ tam pug-
 galān atthasu mahānirayesu sojasaussadanirayesu nānappakāra-
 bhedesu²⁷ ca avasesa apāyesu khipatiti²⁸. Evam rājānam nira-
 yādibhayena tajjetvā Mahāsatto dhammaṁ desesi²⁹. Rājāpi
 'ssa dhammaṁ sutvā vigatasoko hutvā tāvad eva nivyādhitai³⁰ 25

¹ C^k Bⁱ tañhāhi, C^e tañhāhi corr. to kajjhāhi. ² Bⁱ soke. ³ B^p viddhassa, Bⁱ omits vaddhassa. ⁴ C^k omits heke amanussavaddhassa karonti. ⁵ Bⁱ adds va-

⁶ B^e taobhāhi. ⁷ Bⁱ sokeci, C^e hoketi corr. to heketi. ⁸ C^k Bⁱ tikiucha, C^e ti-
 kicchā corr. to tikiuchā. ⁹ Bⁱ -viddhassa, B^p -ssaviddhassa. ¹⁰ Bⁱ viddhassa,
 B^p paviddhassa. ¹¹ C^k C^e keciti. ¹² Bⁱ natthiti. ¹³ C^k C^e omit ti. ¹⁴ C^k C^e-
 -dhamma, Bⁱ avakkantassa sukkassa kusaladhammassa. ¹⁵ Bⁱ omits akusal---
 patitthitassa. ¹⁶ so B^p; C^e esabalehi, C^e ssabalehi, Bⁱ etehi. ¹⁷ C^k C^e omit
 māha. ¹⁸ Bⁱ lajjasi. ¹⁹ so B^p; C^k C^e Bⁱ catusu. ²⁰ C^e sāṭakayuggalāni, Bⁱ sāka-
 tayugāni. ²¹ Bⁱ sarire daheyyasi. ²² Bⁱ seyyāsi. ²³ C^k C^e vaddhati, Bⁱ vattati.
²⁴ C^k C^e -lā, Bⁱ vippatimūla. ²⁵ C^e yo nām, Bⁱ so kām. ²⁶ C^k Bⁱ vajjhati.

²⁷ C^k nānappakāre-. ²⁸ Bⁱ desayi. ²⁹ Bⁱ B^p nibya-.

pāpuni. Sakko pi'ssa ovādām datvā silesu patitthāpetvā deva-lokam eva gato. So pi tato paṭṭhāya dānādīni puññāni katvā yathākammaṁ gato.

Satthā imam dhammadesanam āharitvā jātakam samodhānesi:
„Tadā rājā kāmanitabrahmāno¹ ahosi. Sakko pana aham evā² 'ti.
Kāmanitajātakam³.

9. Palāyijātaka.

Gajaggameghehiti. Idam Satthā Jetavane viharanto Palāyi-paribbājakam⁴ ārabba kathesi. So kira vādatthāya⁵ sakala-Jambudipam vicaritvā kiñci paṭivādīm alabhitvā anupubbena Sāvatthiṁ gantvā „atthi nu kho koci mayā saddhiṁ vādām kātum samattho⁶ ti manusse puechi. Manussā „tādisānam sahassena⁷ pi saddhiṁ vādām kātum samattho sabbaññū dipadānaṁ⁸ aggo Mahāgotamo dhammissaro para-vādappamaddano⁹, sakale¹⁰ Jambudipe uppanno parappavādo tam Bhangavantam atikkamitum samattho n' atthi, velantam patvā ūmiyo¹¹ viya hi¹² sabbavādā tassa pādamūlam patvā cunnavicunṇā hontīti¹³ Buddha-guṇe kathesum. Paribbājako „kahaṁ pana so etarahiti¹⁴“ pucchitvā „Jetavane¹⁵ ti sutvā „idāni 'ssa vādām āropeasāmīti¹⁶“ mahājanaparivuto Jetavanam gacchanto Jetārajakumārena¹⁷ navakoṭidhanam vissajjetvā kāritam Jetavanadvārakoṭṭhakam¹⁸ disvā¹⁹ „ayam samanassa Gota-massa vasanapāsādo²⁰“ ti pucchitvā „dvārakoṭṭhako ayan²¹“ ti sutvā „dvārakoṭṭhako tāva evarūpo vasanageham kīdisām bhavissatiti²²“ vatvā „gandhakutī²³ nāma appameyyā²⁴“ ti vuttte „evarūpena samanena saddhiṁ ko vādām karissatiti²⁵“ tato va palāyi. Manussā unpnādino²⁶ hutvā Jetavanam pavisitvā Satthārā „kim akāle āgat' atthā²⁷“ ti vuttā²⁸ tam²⁹ pavattim kathayimsu. Satthā „na kho upāsakā idān' eva pubbe p' esa mama vasanatthānassa dvārakoṭṭhakam disvā palāyat³⁰ evā³¹“ ti vatvā tehi yācito atītam āhari:

¹ Bⁱ kāmanika-, C^e kāmanīta-. ² C^k kāmanīta-, Bⁱ kāmanijātakam aṭhamazī. ³ C^k C^e paññī-, Bⁱ palāyiparippā-. ⁴ Bⁱ rādaṭṭhāya. ⁵ C^k sahasse, C^e sahasse corr. to sahassena. ⁶ Bⁱ dvip-, ⁷ Bⁱ parappavādāmaddano. ⁸ Bⁱ sakala. ⁹ Bⁱ samuddaum-piyo viya. ¹⁰ Bⁱ omits hi. ¹¹ Bⁱ jetavane pi jetavane rājakumārena. ¹² C^k C^e -koddhakam, Bⁱ -koṭhakam. ¹³ Bⁱ adds ta. ¹⁴ C^e Bⁱ -kuti. ¹⁵ C^k -yyo, C^e -yyo corr. to -yyā. ¹⁶ C^e unnā-. ¹⁷ Bⁱ vuttte ¹⁸ C^k C^e naññ. ¹⁹ Bⁱ palāyi yevā.

Atite Gandhāraraṭṭhe Takkasilāyām Bodhisatto rajaṁ
kāresi, Bārāṇasiyām Brahmadatto. So „Takkasilām gahissā-
miti“ mahantena balakāyena gantvā nagarato avidūre ḥatvā
„imina niyāmena hatthi“ pesetha iminā asse iminā rathe iminā
patti⁷, evam dhāvitvā āvudhehi paharatha, evam ghanavassam⁸
valāhakā viya saravassam⁹ vassathā¹⁰ ‘ti senānī vicārento
imam gāthadvayam āha:

1. Gajaggameghehi¹¹ hayaggamālihi¹²
rathūmijātehi¹³ sarābhivassehi¹⁴
tharuggahāvatṭadalhappahārihi¹⁵ 10
parivāritā¹⁶ Takkilā samantato. 156.

2. Abhidhāvathā ca patathā ca
vividhavinaditā ca¹⁷ dantihi¹⁸,
vattat¹⁹ ajja tumulo²⁰ ghoso
yathā vijjutā jaladharassa²¹ gajjato²² ti. 157. 15

Tattha gajaggameghehi²³ aggagajameghehi²⁴ koñcanādah gajitam²⁵
gajantehi mattavaravārajavalāhakehi²⁶ attho, hayaggamālihi²⁷ aggahaya-
mālihi²⁸ varasindhavamīlukulehi²⁹ assānikelihī³⁰ attho, rathūmijātehi³¹ sañ-
jātaūmivegehi³² sāgarasallehi³³ viya sañjātarathūmīhi³⁴ rathānikelihī attho,
sarābhivassehi³⁵ tehi yeva rathānikelihī ghanavassamēgho viya saravassam²⁰

¹ Bp hatthim, Ck C² B¹ hatthi. ² Bp patti, Ck C² B¹ patti. ³ Ck C² -vassa,
B¹ -vassam¹ vassāpetvā. ⁴ so C² Bp; Ck saravasa, B¹ saravasa. ⁵ Bp passatha,
B¹ thānah. ⁶ B¹ gajaggameghopī. ⁷ B¹ sāyaggamālibhi, C² hayaggamālibhi.
⁸ B¹ ratubhūmijātebbi, Bp rathammijātebbi ⁹ Bp -vassebbi, C² sarāhi-
vassahi, B¹ sarātivassati. ¹⁰ C² tharuggahāvanda-, C² tharuggahāvaddhadalhappa-
hāribhi, B¹ dhanugavaṭṭadalhappahāribhi. ¹¹ B¹ paripāritā, C² pavāritā. ¹² C² --
pattha ca ---, ¹³ abhidhāvata cuppatadhbāvata ca vividhavinadibhā ca, Bp abbi-
dhāvatha cupakavatha ca vividhavinaditā va, but further on: abhidhāvatha ca upa-
upadhāvatha ca ---. ¹⁴ B¹ rantibhi, Bp dāmibhi. ¹⁵ B¹ tumūlo. ¹⁶ B¹ vijjalatā-
dhārassa, Bp vijjulatājaladharassa. ¹⁷ B¹ jaggato. ¹⁸ C² gajjameghehi, B¹ ga-
jaggameghetipi. ¹⁹ B¹ agrajaggameghetipi. ²⁰ B¹ -vajāhakehī.
²¹ Ck -lihīti, B¹ sāyaggamālibhihi. ²² Bp aggsāyamālibhi. ²³ Bp -dhavalāha-
kehi. ²⁴ B¹ assānikelihī. ²⁵ B¹ rathumpijātebbi. ²⁶ Ck sataūmi-, C² sañjāna-,
B¹ sañcātaūmpli-. ²⁷ B¹ sāgarasasilehi. ²⁸ Ck sañjātarām-, C² sañjāta-, B¹ sañjāta,
omits rathūmīhi. ²⁹ Ck sarābhivassahī, C² -vassihī corr. to -vassahī, Bp
-vassebbi. B¹ sarātivassatī.

vassantehi, tharuggahāvattadajhappahāribhī¹ tharuggahehi² āvattdalha-pahāribhī³ ito e⁴ ito ca āvattitvā⁵ parivattitvā⁶ dālhami paharantehi gahitakhagga-ratanatharudanjehi⁷ pattiyođhehi eū 'ti attho, parivāritā Takkasilā saman-tato ti yathā ayan Takkasilā parivāritā hoti sīgham tathā karothā 'ti attho, abhi-dhāvathā⁸ ca patathā cā⁹ ti vegena dhāvatha¹⁰ e¹¹ eva uppatathā¹² ca, vivi-dhavinaditā ca dantihiti¹³ varavārtehi saddhim vividhavinaditā bhavatha¹⁴, selitajjitatvaditehi¹⁵ nānāvirā hothā 'ti attho, vattatajja¹⁶ tumulo¹⁷ ghoso ti vattatu¹⁸ ajja¹⁹ tumulo²⁰ mahanto²¹ asanisaddasadiso ghoso, yathā vijjutā²² jaladharassa gajjato²³ ti yathā gajjantassa jaladharassa mukhato niggatā²⁴ vijjutā²⁵ caranti evam vicarantā nagaram parivātetvā raijati gāphathā 'ti vadati.

Iti so rājā gajjītvā senam vicāretvā nagaradvārasamīpahī gantvā dvārakotthakam²⁶ disvā „idaṁ rañño vasanagehan“ ti pucchitvā „ayam nagaradvārakotthako“²⁷ ti vutte „nagaradvārakotthako“²⁸ tāva evarūpo rañño nivesanam kīdisam bha-vissatī²⁹ vatvā „Vejayantapāśadasadisan“ ti sutvā „evam yasasampannena raññā saddhim yujjhitum na sakkhissāmā“ 'ti dvārakotthakam³⁰ disvā va nivattitvā palāyitvā Bārāṇasim eva āgamāsi.

Satthā imam desanam³¹ āharitvā jātakam samodhānesi: „Tadā Bārāṇasirājā Palāyiparibbājako³² ahosi, Takkasilārājā nham evā“ 'ti. Palāyijātakam³³.

¹ Ck tharuggahāvavaddhadalhappahāribhī, C² tharuggahāvavaddhadalhappahāribhī corr. to tharuggahāvaddha-, B³ dhanuggahāvattadalhappahāribhī. ² B⁴ dha-nuggahehi. ⁵ B⁵ -ribhl, C⁶ āvaddha--bhl. ⁶ B⁷ āvattitvā. ⁷ B⁸ parivattetvā. ⁸ C⁹ C¹⁰ -thā. ⁹ C¹¹ ca patthā cā corr. to cā, B¹² uppatadhāvatā ca. ¹⁰ C¹³ dhāvata corr. to dhāvatha. ¹¹ C¹⁴ upajantā corr. to upanathā, B¹⁵ uppatadhāvatā. ¹² C¹⁶ dantihiti, B¹⁷ -ta va dantibbiti, B¹⁸ rantisiti. ¹³ B¹⁹ vividha. ¹⁴ C²⁰ selina-, C²¹ selina- corr. to selita-, B²² sojthita-, B²³ selitajjitatvārtebbi. ¹⁵ C²⁴ vattatajja, C²⁵ vatthanajja corr. to vattatajja. ¹⁶ B²⁶ vatta, C²⁷ vatta corr. to vattatu. ¹⁷ C²⁸ B²⁹ omīt ajja. ¹⁸ C³⁰ mahantā, C³¹ mahantā corr. to mahanto. ¹⁹ C³² C³³ vijjunā, B³⁴ vijjulatā. ²⁰ C³⁵ gajjato corr. to gajjato, B³⁶ gacchato. ²¹ C³⁷ nigañjunā, C³⁸ nigañ-junā corr. to niggatā. ²² C³⁹ vijjunā corr. to vijjutā, B⁴⁰ vijjulatā. ²³ C⁴¹ -koddhakam, B⁴² -kothakam. ²⁴ C⁴³ C⁴⁴ -koddhako, B⁴⁵ -dvāramkothako. ²⁵ C⁴⁶ C⁴⁷ -koddhako, B⁴⁸ -kothako. ²⁶ C⁴⁹ C⁵⁰ -koddhakam, B⁵¹ -kothakam. ²⁷ B⁵² dhammadesanaṁ. ²⁸ C⁵³ palāsa-, C⁵⁴ palāsi-, B⁵⁵ palāyi-. ²⁹ C⁵⁶ palāsa-, C⁵⁷ palāsi-, B⁵⁸ palāyitajā- navamaṁ.

10. Dutiyapalāyijātaka.

Dhajamaparimitan ti. Idam Satthā Jetavane viharanto ekam Palāyiparibbājakam¹ eva ārabba kathesi. Imasmim pana vatthusmim se paribbājako Jetavanam pāvīsi. Tasmin khane Satthā mūhājanapurivuto alamkata dharmmāsane nisino manosilātale sīhanādām 5 nadanto sīhapoto² viya dhammām deseti³. Paribbājako Dasabalassa brahmaśarirapaṭibhāgām⁴ rūpām puṇṇacandasassirikam⁵ mukham su- vannapattasadisam⁶ nālātān⁷ ca disvā „ko evarūpām purisām⁸ jinitum sakkhissatiti⁹ nivattitvā parisantaram pavisitvā palāyi. Mahājano tam anubandhitvā nivattitvā Satthu tam pavattī ūrocesi. Satthā „na so¹⁰ 10 paribbājako idān¹¹ eva pubbe pi mama suvannavannam¹² mukham disvā palāto¹³ yevā¹⁴ ti vatvā atitām āhari:

Atite Bodhisatto Bārānasiyām rajjam kāresi, Takka-silāyam eko Gandhārarājā. So „Bārānasiṁ gahessāmīti“ catur-aṅginiyā senāya ḡāntvā nagaraṁ¹⁵ parivāretvā nagaradvāre thito attano balavāhanam oloketvā¹⁶ „ko ettakam¹⁷ balavāhanam jinitum sakkhissatiti¹⁸ attano senām vannetvā pathamām gātham ūha:

1. Dhajam aparimitam anantapāram
duppasaham, dhamkehi¹⁹ sāgaram iva
giri-m-iva anilena duppasaho
duppasaho ahām ajja tādisenā 'ti. 158.

20

25

Tattha dhajamaparimitan ti idam tāva me ratheṣu morapāde²⁰ thape- tvā²¹ ussūpitām dhajam eva aparimitam bahūm anekasatasarhkhām²², ananta-pāran ti balavāhanam pi me ettakā²³ hatthi²⁴ ettakā²⁵ assā ti gāpana; aricche-darahitam²⁶ anantapāram, duppasahan ti na sakkā paṭisattfūhi²⁷ sahitum

¹ Ck palāsa-, C⁺ palāsi-, B¹ palāyiparippājakam ² B¹ -potaka, ³ B¹ deseti, C⁺ deseti corr. to deseti. ⁴ B¹ brahmaśarirbhāg. ⁵ B¹ -caudasirikam. ⁶ Ck C⁺ -paddha-, B¹ -patti-. ⁷ B¹ nālāta. ⁸ B¹ purisuttamaṁ. ⁹ B¹ adds kho. ¹⁰ B¹ suddhasu- vanna-. ¹¹ Ck palāyato, B¹ palāyayo corr. to palāto. ¹² Ck C⁺ -ram. ¹³ B¹ olo- kento. ¹⁴ B¹ etthakā. ¹⁵ B¹ -kebhi. ¹⁶ B¹ -pādām. ¹⁷ B¹ thapetvā. ¹⁸ B¹ -sañ- khyām. ¹⁹ B¹ etthakā. C⁺ etthakā corr. to ettakā. ²⁰ all three MSS hatthi. ²¹ B¹ ganapari-, C⁺ gananaparicchedati-, corr. to gāpana-paricchedati-. ²² B¹ -sathuhi.

abhibhavitūn, yathā kinh: dhamkehi sāgaram ivā¹ ti² yathā sāgaro bahūhi³ pi kākehi vegavikkhambhanavasena⁴ vā atikkamanavasena vā⁵ dūppasaho evan dūppasaham, giriñiva anilena dūppasaho ti apī ca me ayati balakayo yathā pabbato vātēna akampaniyato⁶ dūppasaho tathā aññena balakayena dūppa-⁵ saho dūppasaho shamajja tādisenāti sv-āham iminā balena samannāgato sija tādisena dūppasaho ti atṭīlakē⁷ thitam Bodhisattam sandhaya vadati.

Ath' assa so punnacandasassirikain attano mukhami dasse-
tvā „bāla mā vippalapa“, idāni te balavāhanai mattavaravārano
viya naļavanam⁸ viddhamsessāmīti⁹ santajjetvā dutiyam gā-
10 tham āha:

2. Mā bāliyam vippalapi¹⁰, na hi 'ssa¹¹ tādisam,
vilayhase¹², na hi labhase¹³ nisedhakanam,
āsajjasi¹⁴ gajam iva ekacārinam
yo tam¹⁵ padā nalām¹⁶ iva pothayissatiti. 159.

15 Tattha mā bāliyam vippalapiti¹⁷ mā attano bālatthāvai vilapa¹⁸, na
hissa tādisan ti na hi 'ssa tādiso, ayam eva vā pājho, tādiso anantapāram me¹⁹
balavāhanan ti evārupati takkento rajja ca²⁰ gahetum samuttho nāma na hi
assa²¹ na hotiti attho, vilayhase²² ti tvam hi kusalatā rūgadosamobhamāna-
parijāhena²³ vilayhasi²⁴ yeva, na hi labbāse nisedhakan ti mādisam pana
20 pasayha abhibhavitā nisedhakan²⁵ tāva na²⁶ labhasi, aija tam āgatamaggen²⁷ eva
palāpessāmi, āsajjissiti²⁸ upagaechus, gajam lva ekacārinan ti ekacārinan²⁹
mattavaravārānam viya, yo tam¹⁵ padā nalām²⁰ iva pothayissatiti yo tam
yathā nāma mattavaravārano pādā nalām²⁰ potheti sādhū²⁰ cunneti²¹ evan potha-
yissati, tvam tam āsajjissiti attānah sandhāyāha.

25 Evam tajjentassa pan' assa katha²² sutvā Gandhārarājā

¹ C^k C^s iva. ² C^k C^s omit ti. ³ C^k Bⁱ bahūhi, C^s bahūhi? ⁴ C^s -vikkham-
bhavasena. ⁵ Bⁱ omits vā. ⁶ C^k C^s akampani-, Bⁱ akammani-, BP akampani-
yako. ⁷ C^k C^s addhālakē. ⁸ Bⁱ vippalapsi. ⁹ Bⁱ nāthānam. ¹⁰ Bⁱ vilapasi.
¹¹ C^s nabhiissa, Bⁱ nabhiissu. ¹² C^s vilayhase, Bⁱ vidayhase. ¹³ C^k lase, C^s lass
corr. to labhase. ¹⁴ Bⁱ āpajjasi. ¹⁵ Bⁱ tvam. ¹⁶ C^k Bⁱ pādā-, BP pādā naññam.
C^s pādāññam. ¹⁷ Bⁱ vilapassū. ¹⁸ Bⁱ vilapasi. ¹⁹ Bⁱ anantapārāmeva. ²⁰ Bⁱ
rajjaññ. ²¹ Bⁱ assu. ²² C^k C^s vilayhase, Bⁱ vidayhase. ²³ C^k -mānāñparijā-
hena, C^s -mānāñparilābhena. ²⁴ C^s vilayhasi, Bⁱ vidayhasi. ²⁵ C^k C^s -kan.
²⁶ Bⁱ na tāva. ²⁷ Bⁱ āpajjasiti. ²⁸ Bⁱ omits ekacārinam. ²⁹ C^k BP -naññam. ³⁰ C^k sa.
³¹ C^k cunnoti. ³² Bⁱ omits pādāññamiva --- kathaññ.

ullokento¹ kañcanapattasadisam² mahānalatām³ disvā attano gahanabhito⁴ nivattitvā palāyanto⁵ sakanagaram eva agamāsi.

Satthā imam desanām⁶ āharitvā jātakam samodhānesi: „Tadā Gandhārarājō Palāyiparibbājako⁷ ahesi, Bārāṇasirājā pana nham evā” ’ti. Dutiyapalāyijātakam⁸. Kāsāvavaggo atthamo. 5

O. UPAHANAVAGGA

I. Upāhanajātaka.

Yathāpi kītā ti. Idam Satthā Vēluvane¹⁰ viharanto Deva-dattam ārabba kathesi. Dhammasabhyām hi¹¹ bhikkhū kathaṁ samuññhpesum: „Āvuso Devadatto ācariyam paccakkhāya Tathāgatassa 10 paṭipakkho pañcattu hutvā mahāvināśai pāpuṇī”. Satthā agantvā „kāya nu ‘ttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā” ti pucchitvā „māya nāmā” ’ti vutte „na bhikkhave Devadatto idān’ eva ācariyam paccakkhāya paṭipakkho hutvā mahāvināśai patto¹²”, pubbe pi patto yevā” ’ti vatvā atītaṁ āhari: 15

Atite Bārāṇasiyam Brahmādatte rajjanī kārente Bodhisatto hatthācariyakule nibbattitvā vayappatto hathisippe nipphattim pāpuṇī. Ath’ eko kāsigāmako¹³ mānavako¹⁴ āgantvā tassa santike sippam ugganhi. Bodhisattā nāma sippam vācentā¹⁵ ācariyamūṭṭhim na karonti, attano jānananiyāmena¹⁶ niravasesam¹⁷ sikkhāpentī, tasmā so mānavo Bodhisattassa jānanasippam niravasesam¹⁷ ganhitvā Bodhisattam āha:

¹ Bī olokento. ² Ck C* -paddha-. ³ Ck -nañatām. ⁴ Bī gahanam apassatio bhito, Bī gahanambhito. ⁵ Ck omits palāyanto. ⁶ Bī dhammadesanām. ⁷ Ck palāsi-, C* palāsi-, Bī omits palāyi. ⁸ Ck -palāsi-, C* palāsi-, Bī adds dasamām. ¹⁰ Bī jetavane. ¹¹ Ck C* omit hi. ¹² Bī pāpuṇī. ¹³ Bī kāsigāmavāsiko. ¹⁴ Bī mānavo. ¹⁵ Ck Bī bodhisatto - - - - to, C* -to - - - - to corr. to -ttā - - - - tā. ¹⁶ C* jānanāyāmena. ¹⁷ C* nivarasesam.

„ācariya aham rājānam upatthahissāmī“¹. Bodhisatto „sādhu tātā“² ‘ti gantvā’ ārocesi: „mahārāja mama antevāsiko tumhe upatthātum³ icchatītī“⁴. „Sādhu, upatthātū“⁵ ‘ti. „Tena hi ‘ssa paribbayañ jānāthā“⁶ ‘ti. „Tumhākām antevāsiko tumhehi samakām⁷ na lacchati, tumhesu satam⁸ labhantesu pannāsañ lacchati, dve labhantesu ekam⁹ lacchatītī“¹⁰. So gehāñ gantvā tam pavattīm antevāsikassa ārocesi. Antevāsiko „aham ācariya tumhehi samasamasippaiñ¹¹ jānāmi, sace samakām ñeva paribbayañ labhissāmi upatthahissāmi, noce¹² na upatthahissāmī“¹³ āha. Bodhisatto tam pavattīm rañño ārocesi. Rājā „sace so tumhehi samappakāram¹⁴ karotu¹⁵ tumhehi samakām ñeva sippam dassetuñ sakkonto samakām labhissatī“¹⁶ āha¹⁷. Bodhisatto tam pavattīm tassa ārocetvā tena¹⁸ „sādhu, dassessāmī“¹⁹ vutte rañño ārocesi. Rājā „tena hi sve sippam dassethā“²⁰ ‘ti. „Sādhu, dassessāma“²¹, nagare bheriñ carāpethā“²² ‘ti āha¹⁹. Rājā „sve kira ācariyo ca“²³ antevāsiko ca ubho hatthisippaiñ das-senti²⁴, sve²⁵ rājañgane sannipatitvā datthukāmā passantū“²⁶ ‘ti bheriñ carāpesi. Ācariyo „na me antevāsiko upāyakosallati jānātītī“²⁷ ekam²⁸ hatthim gahetvā ekaratten’ eva vilomaiñ sikkhā-pesi. So tam „gacchā“²⁹ ‘ti vutte osakkituñ „osakkā“³⁰ ‘ti vutte gantuñ „titthā“³¹ ‘ti vutte nipajjituñ³² „nipajjā“³³ ‘ti vutte ṭhā-tuñ „ganhā“³⁴ ‘ti vutte ṭhapetuñ „thapehitī“³⁵ vutte ganhituñ sikkhāpetvā punadivase tam hatthim abhirūhitvā³⁶ rājañganañ agamāsi³⁷. Antevāsiko pi ekam³⁸ manāpahatthim³⁹ abhirūhi³¹. Mahājano sannipati. Ubho pi samakām sippam dassesum. Puna Bodhisatto attano hatthim vilomaiñ kāresi, so „gacchā“,

¹ Bi ti vatvā rañño. ² C^a C^b upatthānam, Bi upathātu. ³ Bi upatthahatu.

⁴ C^a samāh. ⁵ Bi samakām. ⁶ Bi samāh sippam. ⁷ Bi adda labhissāmi.

⁸ Bi samappakā, C^a samappakā corr. to samappakāram. ⁹ Bi rotu, C^a rotu corr. to karotu. ¹⁰ Bi omits āha. ¹¹ Bi adds hi ¹² Bi -ml. ¹³ Bi omits ca.

¹⁴ Bi B^a dassessanti, ¹⁵ Bi omits sve. ¹⁶ C^a ācariyayo. ¹⁷ C^a Bi nippajjituñ.

¹⁸ Bi abhirūhitvā. ¹⁹ Bi -ne āgas. ²⁰ Bi manāpamī. ²¹ Bi abhirūhi, C^a abhiruhi.

'ti vutte osakki, „osakkā“ 'ti vutte purato dhāvi, „titthā“ 'ti vutte nipaggi, „nipajjā“ 'ti vutte titthati; „ganhā“ 'ti vutte nikkipi, „nikkhipā“ 'ti vutte gaṇhi. Mahājano¹ „mā² are³ dutṭhantevāsika⁴ tvām ācariyena saddhiṁ sārambhām karohi⁵, attano pamānam na⁶ jānāsi, ‘ācariyena saddhiṁ samakaṁ jānāmīti’ saññī hositi⁷’ ledudandādīhi paharitvā tathā eva jivitakkhayai pāpesi. Bodhisatto hatthimhā oruhyā rajānam upasamkamitvā „mahārāja sippām nāma attano sukhathāya ganhanti, ekaccassa⁸ pana gahitasippām dukkata⁹ upāhanā viya vināsam eva āvahatīti¹⁰ vatvā idam¹¹ gāthadvayam āha: 10

1. Yathāpi kitā purisass' upāhanā
sukhassa atthāya dukham udabbahe
ghammābhittattā talasā papīlitā
pāde tass' eva purisassa khādare 160.

2. Evam eva yo dukkulino¹² anariyo
tumhāka¹³ vijjāñ ca sutāñ ca-m-ādiya
tam eva so tattha sutena¹⁴ khādati
anariyo vuccati pānadūpamo¹⁵ ti. 161.

15.

Tattha udabbahe ti udabbaheyya¹⁶, ghammābhittattā talasā papīlitā ti ghammena¹⁷ abhitattā pādatalena ca papīlitā, tassevā 'ti yena ti sukhathāya 20 kintvā pādesu patimukkā dukkampāhanā¹⁸ tass' eva khādare ti vanāh vā¹⁹ karonti pāde khādanti, dukkulino¹⁹ ti dujjātiko akulaputto, anariyo²⁰ ti nirottappavajjito assappuriso, tumhāka²¹ vijjāñ ca sutāñ ca mādiyā²² 'ti ettha tam²³ tam namati²⁴, tumhākan²⁵ ti vattabbe tumhāka iti vuttam, tumhākam²⁶ tam²⁷ 95 tam sippam āsevati parivatteteti attho, ācariyass' etam nāmam, tasnā tumhāka²⁸ ti²⁹

¹ C^k omits mahājano. ² Bⁱ omits mā. ³ Bⁱ hare. ⁴ Bⁱ dothaante. ⁵ Bⁱ sārabhām karosi. ⁶ C^k omits na, C^s has added na. ⁷ Bⁱ shositi. ⁸ C^k ekassa, C^s ekacchassa corr. to ekaccassa. ⁹ C^k C^s dukkataṁ, Bⁱ dukkatañ, B^p duggata.

¹⁰ Bⁱ imah. ¹¹ so all four MSS. ¹² so B^p; C^k C^s tamhāka, Bⁱ tumhākam.

¹³ Bⁱ suttena. ¹⁴ C^k pānadūpamo, C^s pānadupamo, B^p dūpāhanupamo, Bⁱ vuuccatupāhanupamo. ¹⁵ Bⁱ appaheyya. ¹⁶ so Bⁱ B^p; C^k C^s ghamme. ¹⁷ Bⁱ -u-

¹⁸ Bⁱ omits vā. ¹⁹ C^k -kuñino. ²⁰ Bⁱ anaththyo. ²¹ Bⁱ ādiyā. ²² C^k na?

²³ so Bⁱ B^p; C^k mantit, C^s mantiti. ²⁴ C^k tamimāko, C^s tamāno corr. to tamimāko.

²⁵ so B^p; C^k C^s tamhāko, Bⁱ tumhāko, all three omit iti vuttam tumhākam.

²⁶ Bⁱ kam. ²⁷ C^k C^s tamhāka, Bⁱ tumhāka so. all three omit ti.

gāthābandhanasukhatthaih pan' assa rassabhbhāvō kato, vijjan ti atthārasasu
 vijjatthānesu, yam kiñci sutan¹ ti yam kiñci sutapariyattim², ādiyā ti ādi-
 yitvā, tam eva so tattha sutena³ khādatlī tam eva⁴ 'ti⁵ attānam eva, yo
 ti⁶ yo dukkulino⁷ anariyo ācariyambā vijjañ ca sutan⁸ ca ādiyati⁹ so tattha
 5 sutena khādatlī tassa¹⁰ santike sutena so attānam eva khādatlī attho, Attha-
 kathayam pana ten¹¹ eva so tattha sutena khādatlī pi pāt̄ho, tassapi so tena¹²
 tattha sutena¹³ attānam eva¹⁴ khādatlī ayam eva¹⁵ attho, anariyo vuccati
 10 pānadupamo¹⁶ ti iti anariyo dupāhanupamo¹⁷ dukkaturpāhanupamo¹⁸ vuccati,
 yathā hi¹⁹ dukkaturpāhanā²⁰ purisañ khādanti²¹ evam esa²² sutena khādanto
 15 attāna va²³ attānam khādati, sthavā pānāya duto²⁴ ti pānadu, upāhanūpānāpi²⁵
 tassa²⁶ upāhanāya khāditapādass¹ etam²⁷ nāmañ, tasme yo so²⁸ attānāsi sutena
 khādati so tena sutena²⁹ khāditattā anariyo ti vuccati, pānadupamo²⁹ upāhanū-
 patāpitasadiso³⁰ ti vuccatīti³¹ ayam etha attho.

Rājā tuttho Bodhisattassa mahantañ yasam adāsi.

15 Satthā imāñ desanām³² āharitvā jātakam samodhānesi: „Tadā
 antevāsiko Devadatto ahosi, ācariyo pana aham eva 'ti. Upāhana-
 jātakam³³.

2. Vīnāthūnajātaka.

Ekaeintito va ayam attho ti. Idam Satthā Jetavane
 20 viharanto aññatarām kumārikām ārabba kathesi. Sā kir' ekā
 Sāvatthiyam setthidhītā attano³⁴ gehe usabharājassa³⁵ sakkāram kayi-
 ramānañ³⁶ disvā dbātiñ puechi „amma ko nām' esa evam sakkāram
 labhatiti“. „Usabharājā nāmu ammā“ 'ti. Puna sā ekadivasam
 pāsade³⁷ thatvā³⁸ antaravīthim olokentī³⁹ ekām khuijam disvā cintesi:

¹ Bi subhan. ² Bi subhappariyatti. ³ Bi subhena. ⁴ C^a eva. ⁵ C^b C^a omit ti.
⁶ C^b yā ti. C^a yā ni corr. to yo ti, Bi so ti. ⁷ C^a Bi -kulino, C^b -kuñino.
⁸ C^b ādiyati, C^a ādiyati corr. to ādiyāti. ⁹ C^b nassa. ¹⁰ Bi omits tena.
¹¹ Bi sutesu. ¹² C^b attānēmeva, C^a attānometa corr. to attānameva. ¹³ C^b
 ayamatto, C^a ayamatto corr. to ayam eva attho. ¹⁴ Bi dupāhanupamo, Bi
 vuccatupāhanupamo. ¹⁵ Bi dupāhanupamo, Bi napāhanupamo. ¹⁶ Bi omits
 dukka-, Bi duupāhanupamā ti. ¹⁷ C^b C^a pi. ¹⁸ C^a -tu-. ¹⁹ Bi khādati.
²⁰ Bi eva. ²¹ Bi omits attānāva. ²² C^b dūto, Bi pāhanā dukkhā. ²³ C^b upa-
 hānū-, C^a upāhanū- corr. to upāhanū-. ²⁴ Bi has only pādā in the place of
 pānadu --- tassa. ²⁵ Bi khāditupāhanassetam. ²⁶ C^b C^a so yo. ²⁷ Bi omits
 sutena. ²⁸ Bi upāhanupamo. ²⁹ Bi upāhanūpāpitaih. ³⁰ Bi vuccati. ³¹ Bi
 dhammadesanam. ³² Bi adds pathamā. ³³ Bi atta. ³⁴ Bi uparājassa. ³⁵ Bi
 kariyāmānam. ³⁶ Bi adds vātāpīne. ³⁷ Bi thatvā. ³⁸ C^b Bi -ti.

„gunnam¹ antare jetthakassa pitthiyām kakudhaṁ hoti, manussajetthakassāpi tena bhavitabbam, ayam manussesu purisūsabho bhavissati, etassa mayā pādparicārikāya bhavitum vajatitī² sā dāsim pesetvā „setthidhitā tayā³ saddhiṁ gantukāmā, asukatthānam kira gantvā⁴ tiṭṭhathā⁵ ti tassa ārocetvā sārabhaṇḍakam ādāya aññātakavesena pāsādā otaritvā 5 tena saddhiṁ palāyi. Aparabhāge tam kammaṁ⁶ nagare ca bhikkhu-saṅghe ca pākaṭam jātam. Dhammasabhāyām bhikkhū kathām sa-muṭṭhāpesum: „āvuso asukā kira setthidhitā khujjena saddhiṁ palāta⁷. ti. Satthā āgantvā „kāya nu 'ttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā⁸ ti pucchitvā „imāya nāmā⁹ ti vutte „na bhikkhave idān' ey' 10 esā¹⁰ khujjām kāmeti, pubbe pi kāmesi yevā¹¹ ti vatvā atītam āhari:

Atite Bārāṇasīyām Brahmādatte rajjaṁ kārente Bodhisatto ekasmīm nigamagāme setthikule nibbattitvā vayappatto gharāvāsam vasanto puttadhitāhi vadḍhamāno attano puttassa Bārāṇasīsetthissa¹² dhītarām vāretvā divasām 15 thapesi. Setthidhitā attano gehe usabhassa sakkārasammānām disvā „ko nām·eso“ ti dhātiṁ pucchitvā „usabho“ ti sutvā antaravīthiyā gacchantaṁ ekam khujjām disvā „ayaṁ purisū-sabho bhavissatī¹³ sārabhaṇḍam“. gahetvā tena saddhiṁ palāyi. Bodhisatto pi kho „setthidhitaram gehām ānessāmīti¹⁴“ mahan- 20 tena parivārena Bārāṇasiṁ gacchanto tam eva maggaiṁ paṭipajji. Te ubho pi sabbarattiṁ maggaiṁ agamaṁsu¹⁵. Atha khujjassa sabbarattiṁ sītabhīhatassa¹⁶ aruṇodaye sarire vāto kuppi, mahantā vedanā vattanti, so maggā ukkamma¹⁷ vedanā-matto¹⁸ hutvā viṇādandako¹⁹ viya saṅkuṭito²⁰ nipajji, setthi- 25 dhītāpi 'ssa pādamule nisidi. Bodhisatto setthidhitaram khujjassa pādamule nisinnām disvā samjānitvā²¹ upasāmkamitvā setthidhitāyā saddhiṁ sallapanto paṭhamām gātham āha:

¹ so Ck Bⁱ B^p; C^s guttām corr. to guṇash. ² Ck C^s vadhdhatiti, Bⁱ vattatī. ³ Bⁱ tassE. ⁴ Bⁱ gatvā. ⁵ Bⁱ tām tassā kiriyath. ⁶ Bⁱ idānevasā. ⁷ Ck -si-. ⁸ Ck sā sārabhaṇḍam, Bⁱ sārabhaṇḍakam. ⁹ C^s īneyāmīti. ¹⁰ Bⁱ īg-. ¹¹ Bⁱ plībhīhatassa. ¹² Ck ukkama, Bⁱ okkama. ¹³ Bⁱ -nā-atto, B^p -nappato. ¹⁴ C^s viñā- corr. to viñā-, Bⁱ viñā-. ¹⁵ Bⁱ sakūiko. ¹⁶ Bⁱ omits samjānitvā.

1. Ekacintito va ayam attho, bālo aparināyako¹,
na hi khujjena vāmena bhoti saṅgantum arahasiti. 162.

Tattha ekacintito va ayam attho ti amma yam tvañ² cintetvā iminā khujjena saddhiñ palitā ayati tayā ekikāya evam cintito bhavissati³, bālo aparināyako⁴ ti⁵ ayati hi khujjo bālo, duppaññabhāvena mahallako pi bālo va, aññasmīn gahetvā gacchante asati gantum aśamatthatāya aparināyako⁶, na hi khujjena vāmena bhoti saṅgantum arahasiti iminā hi⁷ khujjena vāmānattā⁸ vāmena bhoti tvañ mahākule jātā abhirūpā dassanīya saṅgantuñ samāgantuñ⁹ nārāhasiti.

10 Ath' assa tam vacanaiñ sutvā setthidhītā dutiyaiñ gātham āha:

2. Purisūsabhañ maññamānā aham khujjam akāmayiñ,
so 'yam¹⁰ saṅkuñito¹¹ seti chinnatanti¹² yathā viñā¹³ ti. 163.

Tass' attho: aham ayya¹⁴ ekam usabhañ disvā gunnam jeṭṭhakassa pitthi.
15 yam kakudhami hoti imassāpi tam atthi iminā purisūsabhenā bhavitabban ti
evam aham khujjam purisūsabhati ti maññamānā akāmayiñ, sv-āyam yathā nāma
chinnatanti sadoniko viñādandako evam saṅkuñito¹¹ setiti.

Bodhisatto tassā aññātakavesena¹⁵ nikkhantabhbāvamattam¹⁶
eva ñatvā nahāpetvā¹⁷ alamkarityā rathañ āropetvā geham¹⁸ eva
20 agamāsi.

Satthā imaiñ dhammadesanañ ñharitvā jātakam samodhānesi:
,,Tadā ayam eva setthidhītā ahosi, Bārūṇasiseṭṭhi¹⁹ pana aham evā²⁰
ti. Viñāthūñajātakam²¹.

¹ C^k -pā-. ² Bⁱ tam attai. ³ Bⁱ -tīti. ⁴ Bⁱ -pā-. ⁵ C^k omits ti. ⁶ C^k Bⁱ -pā-.

⁷ Bⁱ omits hi. ⁸ C^k vāmananāvā, C^s vāmananā corr. to vāmanatāvā, B^p vānamattā.

⁹ C^k samāgantuñ added. ¹⁰ Bⁱ svāyam. ¹¹ Bⁱ B^p -ko. ¹² Bⁱ -santi. ¹³ C^k puñā,

C^s thūnā, Bⁱ viñā. ¹⁴ C^s ayyo corr. to ayya, Bⁱ ayye. ¹⁵ C^k aññānavasena,

C^s aññānavasena. ¹⁶ C^k nikhamanta-, Bⁱ nikbandha-. ¹⁷ Bⁱ tam adāya,

¹⁸ Bⁱ attano geham. ¹⁹ C^k -si-. ²⁰ C^s -thūna-, Bⁱ viñārañatakam dutiyaiñ.

3. Vikanakajātaka.

Kāmañ yahim icebasī tena gacchā 'ti. Idam Satthā Jetavane viharanto ekam ukkañthitabhikkhum ārabbha kathesi. So hi dhammasabham āñito¹ „saccam kira tvañ bhikkhu ukkañthito“ ti Satthārā puñño „saccam“ ti vativ „kasnū ukkañthito siti“ vutte „kāmagunakārañā“ ti āha. Atha nañ Satthā „kāmaguñā nām“ ete bhikkhu vikanakasallasadisā² sakñi hadaye patiñtham labhamāñā, vikanakai³ viya pavittham⁴ sunsumāram marañam eva pāpetiti⁵, vativ atitāñ āhari:

Atite Bodhisatto Bārāñasiyam dhammena rajjam kā- 10
rento ekadivasam uyyānam gantvā pokkharañtirām⁶ sampāpuñi. Naccagītādisu kusalā naccagītāni payojesuñ. Pokkharañiyam macchakacchapā gitasaddalolatāya⁷ sannipatitvā raññā va sad-
dhiñ gacchanti. Rājā tālakkhandhappamāñam macchaghātam disvā „kin nu kho ime macchā mayā saddhiñ ñeva carantiti“ 15 amacce pucchi. Amaccā „ete devam upañthahantiti“ āhamsu. Rājā „ete kira maiñ upañthahantiti“ tussitvā tesam nicca-
bhattam pañthapesi, devasikam tandulammanam paccati. Macchā bhattavelāya⁸ ekacce āgacchanti ekacce nāgacchanti, bhattam nassati. Rañño tam attham ārocesuñ. Rājā „ito patthāya 20 bhattavelāya bherim paharitvā bherisaññāya⁹ macchesu¹⁰ sannipatitesu bhattam dethā“ ti āha. Tato patthāya bhattakammiko bherim paharāpetvā¹¹ sannipatitāñ¹² macchānañ bhattam deti. Te pi bherisaññāya¹³ sannipatitvā bhuñjanti. Tesu evam sannipatitvā bhuñjantesu eko sunsumāro¹⁴ āgantvā macche khādi. 25 Bhattakammiko¹⁵ rañño ārocesi. Rājā tam sutvā „sunsumārañ¹⁶ macchānañ khādanakāle vikanakena vijjhitvā ganhā“

¹ C² āñiko, B¹ āñiko. ² C² vikanaka-, B¹ vikanakasallo-. ³ B¹ vikanaka, C² vikanakaiñ. ⁴ C² pavittham corr. to patiñtham, B¹ viddha. ⁵ B¹ pāpeti, B² pāpesi. ⁶ C² -vi-. ⁷ B¹ -saddasmi lokatāya. ⁸ B¹ -yam. ⁹ C² bherisaññāya. ¹⁰ C² C² macche. ¹¹ C² pahārā-, C² pahāpetvā. ¹² C² C² -tita. ¹³ B¹ omits bheri. ¹⁴ B¹ susu-. ¹⁵ B¹ bhattai-. ¹⁶ B¹ susumāri.

'ti āha. So „sādhū“ 'ti gantvā nāvāya ṭhatvā¹ macche khādi-tum āgatam suimsumāraṁ² vikannakena pahari. Tam tassa³ antopitthim pāvisi. So vedanāmatto⁴ hutvā tañ gahetvā va-palāyi. Bhikkhukammiko tassa viddhabhāvarī nātvā tam āla-panto paṭhamam gātham āha:

1. Kāman yahim icchasi tena gaccha,
viddho si⁵ mammamhi⁶ vikannakena,
hato si bhettēna savāditena
lolo ca macche anubandhamāno ti. 164.

10 Tattha kāman ti ekainsena, yahim icchasi tena gacchā 'ti yasmin icchasi tatthagaccha, mama masmin⁷ ti mammaṭhāne⁸, vikannakenā 'ti⁹ vikanna-kasallena, hato si bhettēna savāditena lolo ca macche anubandhamāno ti tvañ bherivāditaññaya bhatte diyyamāne¹⁰ lolo hutvā khādanathāya macche anubandhamāno tensa savāditena bhettēna hato, gataṭhāne pi te jīvitāñ n' athiti.

15 So attano vasanaṭṭhānam patvā jīvitakkhayai patto.

Satthā imam kāraṇam dassetvā abhisambuddho hutvā dutiyam gātham āha:

2. Evam pi lokāmisam opatanto
vihaññati¹¹ cittavasānuvattī,
so haññati nātisakhāna majjhe
macchānugo so-r-iva suimsumāro¹² ti. 165.

Tattha lokāmisam ti pañca kāmaguṇā, te hi loko iṭṭhato kantato manā-pato gaṇhāti tasmā lokāmisam ti vuocati, tañ lokāmisam anupatanto kilesavasena cittavasānuvattī¹³ puggalo vihaññati kilamati, so haññatī so evarūpo¹⁴ puggalo nātinañ¹⁵ ca sakħānañ ca majjhe pi so vikannakena viddho macchānugo suimsumāro¹⁶ viya pañca kāmaguṇe manāpā ti gahetvā haññati kilamati mahā-vināśam pāpuññati yevā 'ti.

¹ Bi thatvā. ² Bi susu-. ³ Bi tasā. ⁴ Bi -patto, Bp -nappatto. ⁵ Ck smi, Cs smi corr. to si. ⁶ Ck mammamhi, Cs cammañhi corr. to mammamhi, Bi mamañsmi.

⁷ Bi mamañsmi, Cs cammañsmi corr. to mamañsmi. ⁸ Cs mammaṭhāne.

⁹ Ck omits vikannakenā ti, Cs has added this. ¹⁰ Ck diyya-. ¹¹ Cs vibhaññati, Bi vihaññati. ¹² Ck -vatti, Bi vattati. ¹³ Bi evāñ-. ¹⁴ Cs Bi nātinañ.

Evam Satthā imam desanam' āharityā saccāni pakāsetvā jātakam samodhānesi: (Sacepariyosāne ukkanthito' bhikkhu sotāpattiphale patīthahi) „Tadā Bārāṇasirājā¹ aham eva ahosin” ti. Vikanānakājātakam².

4. Asitābhujātaka.

5

Tvam eva dānim akarā ti. Idam Satthā Jetavane viharanto aññataram kumārikām ārabba kathesi. Sāvatthiyām kir' ekasmim dvinnam aggasāvakānam upatthākakule ekā kumārikā abhirūpā sobhaggappattā. Sā vayappattā samānajātikām³ kulam agamāsi⁴. Sāmiko tam kismicī amāññamāno aññattha cittavasena carati. Sā tassa 10 tam attani aññadaratam aganetvā dve aggasāvake nimantetvā mahādānam⁵ datvā dhammanu sunoanti⁶ sotāpattiphale patīthahi. Sā tato patīthāya maggasukhena phalasukhena vītimāmayamānā „sāmiko” māni na icchatī, gharāvāsenā pi¹⁰ me kammam n' atthi, pabbajissāmiti⁷ cintetvā mātāpitunām ācikkhitvā pabbajitvā arahattam pāpuṇi. Tassā¹¹ 15 sā kiriyā bhikkhusu¹² pākaṭā jātā. Ath⁸ ekadivasam bhikkhū dhammasabhaṇyām katham samutthāpesuṁ: „āvuso asukakulassa dhītā atthagavesikā, sāmikassa anicchanabhāvām nātvā aggasāvakānam dhammam sutvā sotāpattiphale patīthāya puna mātāpitaro āpucchitvā pabbajitvā arahattam pattā¹³, evam atthagavesikā āvuso sā kumārikā” ti. Satthā 20 āgantvā „kāya nu 'ttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā” ti puechitvā „imāya nāmā” ti, yuttē „na bhikkhave idān' ev' esā kula-dhītā atthagavesikā, pubbe pi atthagavesikā yevā” ti vatvā ati-tam īhari:

Atite Bārāṇasiyām Brahmādatte rajjaṁ kārente 25 Bodhisatto isipabbajjaṁ pabbajitvā abhiññā ca samāpattiyo ca¹⁴ nibbattetvā Himavantapadese¹⁵ vāsam kappesi. Tadā Bārāṇasirājā¹⁶ attano puttassa Brahmādattakumārassa parivārasampattiṁ disvā uppānnāsāmko puttām ratthā pabbājesi¹⁷.

¹ Bī dhammadde-. ² Bī ukkathita. ³ Ck C⁴ -si-. ⁴ C⁸ Bī vikanānakājātakam, Bī addis tatlyāh. ⁵ Bī samājā-. ⁶ Bī āg-. ⁷ Bī omits mahā. ⁸ Ck Bī -ti. ⁹ Ck -ko, C⁴ -ko ti corr. to -ko pi. ¹⁰ Bī omits pi. ¹¹ Bī tassāpi. ¹² C⁸ Bī bhikkhusu. ¹³ Bī arahappattā. ¹⁴ Bī omits ca. ¹⁵ Bī -ppadese. ¹⁶ Ck C⁴ -si-.
¹⁷ Ck pabbājesi, C⁴ pabbajājesi, Bī pappājesi.

So Asitābhun¹ nāma attano devīn ādāya Himavantam pavisitvā macchamaiśaphalāphalani khādanto pannasālāya nivāsañ² kap-pesi. So ekam kinnariiñ disvā paṭibaddhacitto „imaiñ pajā-patiñ karissāmīti“ Asitābhūñ³ aganetvā⁴ tassā anupadañ⁵ agamāsi. Sā tañ kinnariiñ anubandhamānam disvā „ayañ mām aganetvā kinnariñ⁶ anubandhati, kiñ⁷ iminā⁸ ti virattacittā hutvā Bodhisattam upasamkamitvā vandityā attano kasinaparikammam kathāpetvā kasipaiñ olokentī abhiññā ca samapattiyo ca nibbattetvā Bodhisattam vanditvā āgantvā attano pannasāladvāre atthāsi. Brahmadatto pi kinnariiñ anubandhanto vicaritvā tassā gatamaggam pi adisvā⁹ chinnāso¹⁰ hutvā pannasālbhimukho va jāto. Asitābhū¹¹ tañ āgacchantañ disvā vehāsañ abbhuggantvā manivanne gaganatale¹² thitā „ayyaputta tañ nissāya mayham¹³ idam¹⁴ jhānasukhañ laddhan¹⁵ ti vatvā pathamaiñ gātham āha:

15 1. Tvam eva dānim akara¹⁶ yañ kāmo vyapagamā tayi¹⁷,
so 'yañ appatīsandhiko kharā chinnam va rerokao ti. 166.

Tattha tvam eva dānim akarā¹⁸ ti ayyaputta maiñ pahāya kinnariiñ anubandhanto tvam ñeva dāni idam akara¹⁹, yañ kāmo vyapagamā²⁰ tayi²¹ yañ mama tayi kāmo vigato vikkhambhanappahānena²² pahino yassa pahinattā²³ sham imaiñ visesamū patṭa ti dipeti, so yañ appatīsandhiko ti so pana kāmo idāni appatīsandhiko na sakkā paṭīsandhetum²⁴, kharā chinnam va rerukan ti kharo vuceati kakaco rerukan vuceati hathidanto, yathā kakacehi chinnō²⁵ va hathidanto appatīsandhiko hoti na puna purimanayena alliyati²⁶ evati puna mayham taya saddhim cittassa ghaṭanam²⁷ nāma n' atthiti

25 vaṭvā tassa passantass' eva uppatisvā aññattha agamāsi.
So tassā²⁸ gatakāle paridevamāno dutiyaiñ gātham āha:

¹ Bi asitānubhūtā. ² Bi vāsat. ³ Bi asikābhūt, C^a asikābhūm corr. to asitā-. ⁴ C^b aganetvā, C^a aganetvā corr. to -ne-, Bi agahetvā. ⁵ Bi -ri. ⁶ Bi adds me. ⁷ Bi mayam adisvā. ⁸ C^b chintāso. ⁹ C^b asinabhū. ¹⁰ C^b ga-gana-. ¹¹ C^a has added mayā. C^b omits mayham. ¹² Bi imam. ¹³ Bi -ti. ¹⁴ Bi byagata mayi. ¹⁵ Bi byagamā. ¹⁶ C^a vikkhamshappahātena. ¹⁷ C^a pahinattā corr. to pahinattā. ¹⁸ Bi RP -dhitum. ¹⁹ Bi kakacchinno. ²⁰ C^b C^a alliyati, Bi alliyati. ²¹ C^b C^a -nan. ²² Bi tassa, C^a tassa corr. to tassā.

2. Atriechāatilobhena atilobhamadena ca
evam hāyati athamhā aham va Asitābhuyā ti. 167.

Tattha atriechāatilobhenū 'ti atriechā vuceati atra atra icchā samkhātā¹ apariyantatañhā, atilobho vuceati atikkamitvā pavattanlobho, atilobhamadena cā 'ti purisamadañc uppādanato atilobhamado nāma jāyati², idam³ vuttam hoti: atriechāvasena atriechāmāno puggalo atilobhena ca atilobhamadena ca yathā shanī Asitābhuyā⁴ rājadhītāya pariñño evam athā hāyatīti.

Iti so imāya gāthāya paridevitvā araññe ekako va vasitvā pitu accayena gantvā rajjam gaṇhi.

Satthā imam desanam⁵ āharitvā jātakam samodhānesi: „Tadā⁶ 10 rājaputto ca rājadhītā ca ime janā abesum, tāpaso pana aham evā⁷ 'ti. Asitābhūjātakam⁸.

5. Vacchanakhajātaka.

Sukhā gharā vacchanakhā ti. Idam Satthā Jetavane viharanto Roja-Mallam ārabba kathesi. So kirāyasmato Anan-¹⁵ dassa gihisahāyo⁹ ekadivasam¹⁰ āgamanathāya therassa sāsanam pāhesi. Thero Satthāram āpuechitvā ngamāsi. So theram nānagarasabhojanam bhojetvā ekamantam nisinno therena saddhiṁ patisanthāram katvā theram gihibhogena¹¹ pañcakāmagunehi nimantento „bhante Ananda, mama gehe pahūtam savīññānaknavīññānakaratanam, idam¹² majjhe bhinditvā tuyham dammi, ehi ubho agaram ajjhāvasāmā¹³ 'ti. Thero tassa kāmesu ādīnavam kathetvā utthāyāsanā vihāram gantvā „ditto te Ananda Rojo¹⁴ 'ti Satthārā pucchito „āma bhante¹⁵ 'ti vatvā „kim assa kathesiti¹⁶ vutte „bhante mām Rojo gharāvāsenā nimantesi, ath¹⁷ assāham gharāvāse c' eva kāmagunesu ca ādīnavam kathesin¹⁸ 'ti. 25 Satthā „na kho Ananda Rojo Mallo idān¹⁹ eva pabbajite gharāvāsenā nimantesi²⁰, pubbe pi nimantesi²¹ yevā²² 'ti vatvā tenu yūcito stitam āhari:

¹ C^k-C^s-to, ² Bⁱ B^p jāto, ³ so B^p; C^k-C^s aham ca asitābhuyā ti, Bⁱ aham asitābhū. ⁴ Bⁱ dhammadde, ⁵ Bⁱ asitābhūjātakam catuttham, ⁶ C^k gihī-, ⁷ Bⁱ adds tassa, ⁸ C^k-C^s gihī-, ⁹ Bⁱ ajjhāvassissāmā, ¹⁰ Bⁱ -tetī.

Atite Bārāṇasiyam Brahmadatte rajjaṁ kārente Bodhisatto aññatarasmiṁ nigamagāme¹ brāhmaṇakule nibattitvā vayappatto isipabbajjāṁ pabbajitvā Himavantapadesē² cirāṁ vasitvā lonambilasevanatthāya³ Bārāṇasiṁ patvā rājuyyāne vasitvā punadivase Bārāṇasiṁ pāvī. Ath' assa Bārāṇasiṣṭhi⁴ cāravihāre⁵ pasiditvā gehāṁ netvā bhojetvā uyyāne vasanatthāya paṭīññāṁ gahetvā tam paṭijagganto⁶ uyyāne vasāpesi. Te aññamaññāṁ uppannasinehā ahesūn. Ath' ekadivasāṁ Bārāṇasiṣṭhi⁷ Bodhisatte pemavissāsavasena evāṁ cintesi:
 „pabbajjā nāma dukkhā, mama sahāyām⁸ Vacchanakhaṁ paribbājakāṁ uppabbājetvā sabbāṁ vibhavaṁ majjhe bhinditvā tassa datvā dve pi samaggavāsaṁ vasissāmā“ 'ti so ekadivasāṁ bhattakiccapariyosūne⁹ tena saddhiṁ madhurapatisanthāraṁ katvā „bhante Vacchanakha, pabbajjā nāma dukkhā, sukho gharāvāso, ehi ubho samaggā kāme paribhuñjamānā vasāmā“ 'ti vatvā paṭhamāṁ gātham āha:

- i. Sukhā gharā Vacchanakha sahiraññā sabhojanā
 yattha bhutvā ca pītvā ca sayeyyātha anussuko¹⁰ ti. 168.

Tattha sahiraññā ti sattaratanasampannā, sabhojanā ti bahukhādaniyābhōjanīyā¹¹, yattha bhutvā ca pītvā eā 'ti yesu sahiraññāsabhojanēsu gharesu nānagoggarasānī bhojanānl paribhuñjitvā nānāpānāni ca pītvā¹², sayeyyātha anussuko¹³ ti yesu alāṅkate¹⁴ sirisayanapīṭhe anussuko¹⁵ hutvā sayeyyāsi, tena¹⁶ gharā nāma atiyā sukha ti.

Ath' assa¹⁷ sutvā Bodhisatto „mahāsetthi, tvāṁ aññāna-tāya kāmagiddho hutvā gharāvāsassa gunām¹⁸ pabbajjāya ca agunām kathesi, gharāvāsassa te agunām kathessāmī, sunāhi dāniti¹⁹ vatvā dutiyāṁ gātham āha:

¹ Bi omits nigama. ² Bi -ppadesē. ³ Bi lonambilapatīvesanatthāya. ⁴ Ck C⁺ -si-.

⁵ Bi īcāra-, Bp iriyāpathe. ⁶ Ck -ggento. ⁷ Ck -ya, C⁺ -ya corr. to -yam.

⁸ Bi -ssukko. ⁹ Ck Bi -niyabhojanīyā, C⁺ -niyabhojanīyā corr. to -niyabhojanīyā.

¹⁰ Ok pītvā. ¹¹ Bi -tesu, C⁺ adds sirikate. ¹² Bi tenassa. ¹³ Bi adds vacānath. ¹⁴ Bi adds kathesi.

2. Gharā nāñhamānassa¹ gharā nābhāñato musā
gharā nādinnadanḍassa paresam̄ anikubbato,
evam̄ chiddam̄ durabhibhavañ ko gharam̄ pañipajjatiti. 169.

Tattha gharā nāñhamānassā² ti niccakālañ kasigorakkhādikara-
vēna³ anīhamānassa avāyamantassa gharā nāma n̄ atthi, gharāvāso⁴ na⁵
patitthā⁶ ti attho, gharā nābhāñato musā ti khettagatthuhitaññasuvannā-
dinam⁷ atthāya amusā bhanato pi gharā nāma n̄ atthi, gharā nādinnadan-
ḍassa paresam̄ anikubbato ti nādinnadapjassāpi⁸ agahitadanḍassa nik-
khittadanḍassa paresam̄ anikubbato gharā nāma n̄ atthi, yo pana nādinnadapj⁹
hutvā paresam̄ dāsakammakarādinam̄ tasmin̄ aparādhē aparādhānurūpañ 10
vadhavandhanacchedanatāññadivasena karoti tass' eva gharāvāso sañjhahatiti attho,
evam̄ chiddam̄ durabhibhavañ ko gharaiñ patipajjatiti tam̄ dāni evam̄
etesam̄ kuhanādinam¹⁰ akarañ sati taya tāya¹¹ parihānyā chiddam̄¹² karañe pi sati
niccam̄ eva kātabbato durabhisambhavañ durārādhaniyam¹³ niccam̄ karontassāpi
vā¹⁴ durabhisambhavam̄ eva¹⁵ duppūrañ gharāvāsañ aham̄ nipparitasso¹⁶ hutvā 15
ajjhāvāsissāmiñ ko gharaiñ patipajjatiti¹⁷.

Evañ Mahāsatto gharāvāsassa dosaiñ kathetvā uyyānam
eva agamāsi.

Satthā imam̄ dhammadesanam̄ āharitvā jātakam̄ sumodhānesi:
„Tadā Bārānasiseththi¹⁸ Rojo Mallo ahosi, Vacchanakhaparibbājako 20
pana aham̄ evā¹⁹ 'ti. Vacchanakhajātakam²⁰.

6. Bakajātaka.

Bhaddako vatayam²¹ pakkhit. Idam̄ Satthā Jetavane
viharanto ekam̄ kuhakam̄ ārabba kathesi. Tam̄ hi Satthā ānetvā
dassitum²² disvā „na bhikkhave idān̄ eva pubbe p' esa kuhako 25
yevā²³ 'ti vatvā atitām̄ āhari:

¹ all three MSS. nāñha-. ² Ck Bi nāñha. ³ Bi -kājenā. ⁴ Ck -vāsa. ⁵ Bi
pana. ⁶ Ck patitthāsi, Ck patitthāsi corr. to patitthasi. ⁷ Ck -suvaññādinam̄,
Ck -suvaññādinam̄ corr. to -suvaññādinam̄, Bi -suvaññādinam̄. ⁸ so BP; Ck naadi-,
Ck nadi- corr. to naadi-, Bi naśidūnanassāpl. ⁹ Ck Ck adīnā-. ¹⁰ Ck kuhanā-
corr. to kuhanā-, Bi lhanā-, BP katshanānādinam̄. ¹¹ Ck Bi only one tāya. ¹²
Ck Ck chidda, Bi chinna, BP chinnañ. ¹³ Ck -nīyam̄, Bi durabhabavaniyam̄, BP
dūrabhabavaniyā. ¹⁴ BP omits vā, Bi tam̄. ¹⁵ Bi adds evam̄. ¹⁶ Bi BP nippuri-
tavāso. ¹⁷ Ck Ck -pajjissati. ¹⁸ Ck Ck -si. ¹⁹ Bi adds pañcamam̄. ²⁰ Bi
toyam̄. ²¹ Bi dassi-.

Atite Bārāṇasiyam Brahmadatte rajaīn kārente Bodhisatto Himavantapadese¹ ekasmim sare maccho hutvā mahāparivāro vasi². Ath' eko bako „macche khādissāmīti“ sarassa āsannatthāne sīsam pātētvā pakkhe pasāretvā mandam³ mandam⁴ macche olokento athāsi tesam pamādanā āgamyamāno. Tasmin khane Bodhisatto macchaganaparivuto gocaram gaṇhanto tān thānaī pāpuṇi. Macchagano tān bakaiñ passitvā pathamaiñ gātham āha:

1. Bhaddako vat' ayam⁵ pakkhi dijo kumudasannibho,
10 vūpasantehi pakkhehi mandamando va jhāyatīti. 170.

Tattha mandamando va jhāyatīti abstabalo⁶ viya hutvā kiñci ajānanto viya ekako va jhāyatīti.

Atha nañ Bodhisatto oloketvā dutiyaiñ gātham āha:

2. Nāssa sīlam vijānātha, anaññaya pasainisatha,
15 amhe dijo na pāleti, tena pakkhi na phandatīti. 171.

Tattha anaññayā ti ajānitvā, amhe dijo na pāletīti esa dijo amhe na rakkhati na gopayati, kataran nu kho etena kabalañ karissāmīti upadhāreti, tena pakkhi na phandatīti ten' esa sakuno na phandati na calatīti.

Evam vutte macchagano udakaiñ khobhetvā⁷ bakaiñ pa-
20 läpesi.

Satthā imam desanam⁸ ībarityā jātakam samodhānesi: „Tadā bako kuhako ahosi, maccharajā pana aham evā“ ti. Bakajātakam⁹.

7. Sāketajātaka.

Ko nu kho bhagavā hetū 'ti. Idam Satthā Sāketam¹⁰ upanissāya viharanto Sāketam brāhmaṇam īrabba kathesi. Vattuñ¹¹ pan' ettha atītam pi pacceppanam pi heṭṭhā Ekanipāte kāthitam eva.

¹ Bi -ppadese. ² Ck vasī. ³ Bi mandamando. ⁴ Bi vatāyati. ⁵ Bi aphalaphalo.

⁶ Ck khobhetvā, Bi khotetvā. ⁷ Bi ahammadesanam. ⁸ Bi ekajātakam chāthani.

⁹ Cfr. supra vol. I p. 308. ¹⁰ Bi vatthu.

Tathāgatassa pana vihārañ gatakāle bhikkhu „sineho nām’ esa bhante kathañ patitthātī” pucchanto pathamāñ gātham āha:

1. Ko nu kho bhagavā hetu ekacce idha puggale
atīva hadayañ nibbāti¹ cittam cāpi² pasidatiti. 172. 5

Tass’ attho: ko nu kho hetu yena idh’ ekacce puggale ditthamatte yeva hadayañ atīviya nibbāyati³ suvāsitassa⁴ udakassa⁵ ghatasahassena parisittam viya sītalāñ hoti, ekacce na nibbāti⁶, ekacce⁷ ditthamatte yeva cittam⁸ pasidati mudum⁹ hoti pemavasens alliyati, ekacce na alliyatī.

Atha nesam Satthā pemakārañam dassento dutiyañ gātham āha: 10

2. Pubbe va¹¹ sannivāsenā pacuppānnahitena vā
evam¹² tam jāyate pemanū uppalam vā yathodake ti. 173.

Tass’ attho: bhikkhave pemanū nām’ etañ dvīhi kāranehi jāyati purimabhave mātā vā pītā vā dhitā vā putto vā¹³ bhātā¹⁴ vā bhaginī¹⁵ vā pati vā¹⁶ bharīyā vā sahāyo vā mitto vā hutvā yo yena saddhim ekaṭhanē vutthapubbo¹⁷ 15 tassa iminē pubbeva¹⁸ sannivāsenā va¹⁹ bhavantare anubandhanto so²⁰ sineho na vijahuti, imasmim attabhāve katenā pacuppānnahitena vā evam²¹ tam jāyate pemanū, imehi dvīhi²² tam²³ pemanū nāma²⁴ jāyati, yathā kim: uppalam vā yathodake ti vakārassa rassattam katarū²⁵ samuccayaithe c’ esa²⁶ vutto, tasnā uppalam ca sesañ ca²⁷ jalajapuppham yathā udake jāyamānam dve kāratāni²⁸ 20 nissaya jāyati udakañ c’ eva kalalañ ca tathā etehi dvīhi²⁹ kāranehi pemanū jāyatiti³⁰ evam ettha attho datthabho.

Satthā imam dhammadesanām āharitvā jātakanū samodhānesi: „Tadā brāhmaṇo ca brāhmaṇī ca ime va³¹ dve janā ahesū, putto pana aham evā” ti. Sāketajātakam³². 25

¹ Bⁱ patiñjhātī. ² C^k nibbānl, Bⁱ nippāti. ³ C^k cittam väpi, Bⁱ vittam cāpi.

⁴ Bⁱ nibbāti, B^p nibbāti. ⁵ so B^p; C^k C^s sukhāsītassa, Bⁱ suvāsitassa. ⁶ C^s

udassa. ⁷ Bⁱ nibbāni, B^p nippāti. ⁸ C^s adda va. ⁹ Bⁱ vittaih. ¹⁰ Bⁱ mudukām.

¹¹ so Bⁱ B^p; C^k pubbenā, C^s pubbenā corr. to pubbe va. ¹² C^k evan. ¹³ Bⁱ

putta vā dhitā vā. ¹⁴ Bⁱ bhātaro. ¹⁵ C^k Bⁱ bhaginī, C^s bhaginī. ¹⁶ C^k omits

pati va, Bⁱ patini vā. ¹⁷ C^k Bⁱ vutta-, C^s vutta- corr. to vutta. ¹⁸ Bⁱ puppens,

B^p puppe. ¹⁹ C^s -seneva. ²⁰ Bⁱ pi. ²¹ Bⁱ evan. ²² C^k dvīhi, Bⁱ dihi. ²³ Bⁱ

omits tañh. ²⁴ Bⁱ omits nāma. ²⁵ Bⁱ kathāni, C^s kathāni corr. to kathāni. ²⁶

C^k ceva, C^s cevasa corr. to cesa. ²⁷ Bⁱ yesañ ca, C^s sesa. ²⁸ Bⁱ kārane. ²⁹ C^s

dvīhi. ³⁰ Bⁱ jāyati. ³¹ Bⁱ omits va. ³² Bⁱ adda sattamāni.

8. Ekapadajātaka.

Imgha¹ ekapadam tātā 'ti. Idam Satthā Jetavane vi-huranto ekam kuṭumbikam ārabbha kathesi. Sāvatthi-vāsiko kir' esa kuṭumbiko. Ath' assa ekadivasañ amke nisinno putto atthassa² dvāram nāma pañham pucchi. So „buddhavisayo esa pañho, na nañ añño kathetum sakkhissatitī“ puttān gahetvā Jetavanān gantvā Satthāram vanditvā „bhante, ayam me³ dārako ūrumhi nisinno atthassa dvāram⁴ pañham pucchi, aham⁵ tam ajānanto idhāgato, kathetha bhante imam pañhan“ ti. Satthā „na kho upāsaka ayam dārako idān⁶ eva atthagavesako pubbe pi atthagavesako va hutvā imam pañham pandite pucchi, porūṇakapanḍitāpi 'ssa kathesum, bhavasam-khepagatattā pana na sallakkhesiti“ vatvā tenn yācito atitam āhari:

Atīte Bārāṇasiyam Brahmādatte rājjam kārente Bodhisatto setthikule nibbattitvā vayappatto pitu accayena setthītthānam labhi. Ath' assa putto daharo⁷ kumāro ūrumhi nisiditvā „tāta mayham ekapadam anekatthanissitam ekam⁸ kāraṇam kathethā“ 'ti puechanto paṭhamam gātham āha:

1. Imgha ekapadam tāta anekatthapadanissitam kiñci saṅgāhikam brūsi⁹ yen' atthe sādhayemase ti. 174.

20* Tathā iñghā 'ti yācanatthe codanatthe vā nipāto, ekapadan ti ekam kāraṇapadam ekam kāraṇūpasañihitam vā vyañjanapadath¹⁰, anekatthapadanissitan ti anekāni atthapadāni kāraṇapadāni nissitati, kiñci saṅgāhikam brūni¹¹ kiñci ekam bahunāni padāni saṅgāhikam brūhi¹², ayam eva vā pāñho, yenatthe sādhayemase ti yena kena padena anekatthanissitena 25 mayani¹³ attano vadḍhim¹⁴ sādheyāma tam me¹⁵ katheliti pucchi¹⁶.

Ath' assa pitā kathento dutiyam gātham āha:

2. Dakkheyekapadam¹⁷ tāta anekatthapadanissitam tañ¹⁸ ca silena sañyuttam khantiyā upapāditan alam mitte sukhāpeturū amittānam dukhāya cā 'ti. 175.

¹ Bī iñgha. ² so Ck BP; Cx Bī athassa. ³ Bī ayameva, Cx ayameva. ⁴ so BP; Ck atthamessa dvārati, Cx atthassa dvārati, Bī athassa dvāra. ⁵ Cx Bī shan. ⁶ Bī -ra. ⁷ Bī etam. ⁸ Cx Bī BP brūhi. ⁹ Bī byañjana-. ¹⁰ Bī brūhititi, BP brūhitī, Cx brūsiti. ¹¹ Cx brūsi. ¹² Bī mayham. ¹³ Bī vuñjhi. ¹⁴ Bī omits tam me. ¹⁵ Bī puechatī. ¹⁶ Ck Cx -dan. ¹⁷ Ck nañ.

Tattha dakkheyyekapadan ti dakkheyyekapadati, dakkheyyañ nāma tābhuppādakassa jetthakassa¹ kusalassa nānasampayuttai² viriyai, anekattha-padanissitan ti evam vuttappakārañ viriyai anekahi atthapadehi nissitai, katarehitī silādihi, ten' eva tañ ca sileña samyuttan³ ti ädim äba, tass' attho: tañ ca pan' etai viriyai äcārasilasampayuttai adhivāsanakhantiyā upetañ mitte sukhāpetūn arjitañ ca dukkhāya alām samathai, ko hi nāma tābhuppādānātānasampayuttakusalaviriyasamannāgato⁴ äcārakhantisampanno mitte sukhāpetūn ämitte vā dukkhāpetum na sakotiti⁵.

Evañ Bodhisatto puttassa pañhañ kathesi. So pi pitu kathitanayen' eva attano atthai sādhetvā yathākammañ gato.

Satthā imam dhammadesanam āharitvā saccāni pakāsetvā jātnakam samodhānesi: (Saccapariyoñne pitāputtā sotāpattiphale patijithitā) „Tadā putto ayam eva ahosi, Bārāṇasīsetthi⁶ pana aham evā” ti. Eka-padajātakam⁷.

9. Haritamātajātaka.

15

Āsivisam mamañ santan ti. Idam Satthā Veļuvane viharanto Ajātasattum ārabba kathesi. Kosalarājassa hi⁸ pitā Mahā-kosalo Bimbisārarañno dhītarai dadamāno dhītu nahānamūlai Kāsi-gāmakam⁹ nāma adāsi. Sā Ajātasattunā pitughātakamme kate rañño sinehena nacirass' eva¹⁰ kālam akāsi. Ajātasattumātari kālakatāya¹¹ pi tam gāmañ bhuñjat' eva Kosalarājā, „pitughātakassa corassa mama kulasantakam gāmañ na dassāmīti” tena saddhiñ yujjhati. Kadāci mātulassa jayo hoti kadāci bhāgineyyassa. Yadā pana Ajātasattu jināti tadā¹² rathe dhajām ussāpetvā mahantena yasena nagaram pavisati, yadā pana parājīyatī tada domanassappatton kañci¹³ ajānāpetvā¹⁴ va pavisati. Ath' ekadivasam bhikkhū¹⁵ dhanmasabhbāyai katham samutthāpesuñ¹⁶: „āvuso Ajātasattu mātulam jinītvā tussati, parājito domanassappatton hotiti¹⁷”. Satthā āgantvā „kāya nu 'ttha bhikkhave

¹ Bi BP chekassa. ² C^a -yutta. ³ C^b C^a sampayuttan ⁴ C^a -yuttai-, Bi dakañāna-sampayuttai- ⁵ C^b sakkontiti, C^a sakkonti corr. to sakotiti. ⁶ C^b C^a -si.

⁷ Bi adds athamai. ⁸ C^b C^a mama, Bi mani si, Bi pi mani. ⁹ Bi omits hi. ¹⁰

Bi kāsakagā-, ¹¹ Bi cirasseva, C^a cirasseva corr. to nacirasseva ¹² Bi kālañkatāya.

¹³ Bi adds sopanassappatton (for soma-). ¹⁴ Bi kinc, C^a kiñci corr. to kañci. ¹⁵ Bi bhikkhu, C^b C^a omit bhikkhū. ¹⁶ Bi samuñhasuñ. ¹⁷ Bi omits hoti.

etarahi kathāya sannisinnā¹ 'ti pucchitvā „imāya nāmā 'ti vutte „na bhikkhave idāni pubbe p' esa jinitvā tussati, parājito domanassappatto hotīti² vatvā atitām āhari;

Atite Bārānasiyam Brahmadatte rajjam kārente
 Bodhisatto nīlamāṇḍukayoniyam nibatti. Tadā manussā nadikandarādisu³ tattha⁴ tattha macchagāṇhanatthāya⁵ kumi-nāni oddesum. Ekasmim kumine bahū⁶ macchā pavisimśu. Ath' eko udakāśīviso⁷ macche khādanto tam kuminam pāvisi. Bahumacchā ekato hutvā tam khādantā ekalohitam⁸ akāmśu.
 So paṭisaraṇam apassanto marañabhayatajjito kuminamukhena nikkhamitvā vedanāmatto⁹ udakapariyante nipajji. Nīlamāṇḍuko pi tasmin khaṇe uppatitvā kuminamūlamatthake nipanno hoti. Āśīviso¹⁰ vinicchayaṭhānam alabhanto tattha¹¹ nipannam¹² disvā „samma¹³ nīlamāṇḍuka imesam macchānam¹⁴ kiriyā ruccati tuyhan¹⁵ ti pucchanto paṭhamam gātham āha:

1. Āśīvisam¹⁶ mama¹⁷ santam¹⁸ paviṭṭham kumināmukham
 ruccate haritāmātā¹⁹ yaṁ mām khādanti macchakā ti. 176.

Tattha āśīvisam¹⁶ mama¹⁷ santam¹⁸ ti māsi āgatavisam¹⁹ samānam,
 ruccate haritāmātā yaṁ mām khādanti maechakā ti²⁰ etam²¹ tava²²
 20 ruccati haritamāṇḍukaputtā 'ti vadati.

Atha naṁ haritamāṇḍuko „āma samma ruccati, kiñkāraṇā :
 sace tvam hi tava padesam āgate macche khādasi²³ macehāpi

¹ Ck hoti, Cs hoti corr. to hotiti. ² Ck nadikandarādisu, Cs nadikandarādisu, Bī nadikandantādisu. ³ Bī vatthu. ⁴ Ck macehā-, Cs maceham gāṇhanatthāya corr. to macchagāṇhanatthāya, Bī macchagāṇattāya. ⁵ Cs bahū corr. to bahu, Bī bahū. ⁶ Cs Bī -si-, ⁷ Bī ekam-. ⁸ Ck vedanāmatto corr. to- māhanto, Bī ve-danāpatto, Bī -nappatto. ⁹ Cs āśīviso, Bī āśīvinesā. ¹⁰ Bī omits tattha. ¹¹ Bī nīpannakā. ¹² Bī ampa. ¹³ Bī maccānam, Cs maccānam corr. to macchānam. ¹⁴ Ck -sa, Cs āśīvisa corr. to āśīvisam, Bī āśīvisam. ¹⁵ Cs māmām corr. to māmāsi, Bī pasi, Bī pīmati. ¹⁶ Bī santi. ¹⁷ Bī paharitā-, Cs bharitā-. ¹⁸ Bī pisī, Cs māmām. ¹⁹ Bī -sa. ²⁰ Ck Cs omit ti. ²¹ Bī omits etam. ²² so Bī BP; Ck tāva, Cs tava corr. to tāva. ²³ Bī khādati, Cs khādati corr. to -si.

attano padesam āgatam̄ tam̄ khādanti, attano attano¹ visaye padese gocarabhūmiyam² abalavā nāma n' atthiti³ vatvā dutiyam̄ gātham̄ āha:

2. Vilumpat' eva puriso yāv' assa upakappati,
yadā c' aññe vilumpanti⁴ so vilutto vilumpatiti. 177.

Tattha vilumpat Eva yāvassa upakappatiti yāva⁵ purisassa issariyam̄ upakappati ijjhati⁶ pavattati tūva so aññam̄ vilumpati yeta, yāva so upakappatiti pi pātho, yattakan̄ kālam̄ so puriso sakkoti vilumpitun ti attho, yadā c' aññe vilumpantiti yadā ca⁷ aññe issarā hutvā vilumpanti⁸, so vilutto vilumpatiti atha so vilumpako aññehi⁹ vilumpati¹⁰ vilumpate ti pi pātho, 10 ayam ev' attho¹¹, vilumpanam̄ti¹² pañhanti, tass' attho na¹³ sameti, evam̄ vilumpako puna vilumpati pāpuñatiti

Bodhisattena atte vinicchite udakāśivisassa dūbbalabhāvai
ñatvā „paccaṁittam̄ gaṇhissāmā¹⁴” ti macchaganā kumina-
mukhā nikkhāmitvā tatth' eva jīvitakkhayain pāpetvā pakkā- 15
mum¹⁵.

Satthā imam̄ dhammadesamāñi āharitvā jātakam̄ samodhānesi:
„Tadā udakāśiviso¹⁶ Ajātasattu ahosi, nilamanduko pana aham̄ evā¹⁷
ti. Haritamātajātakam̄¹⁸.

10. Mahāpiṅgalajātaka.

20

Sabbo janō ti. Idam̄ Satthā Jetavane viharanto Deva-
dattam̄ ārabba kathesi. Devadatte¹⁹ Satthari āghātam̄²⁰ bandhitvā
navamāsaccayena Jetavanadvārakotihake²¹ pañhaviyam²² nimugge Jeta-
vanavāsino ca sakalarañhavāsino ca „Buddhapatiñkātako²³“ Devadatto
pañhaviyā²⁴ gilito, nihatapaccāmitto dāni²⁵ Sammāsambuddho jāto²⁶ ti 25

¹ Bi only one attano. ² Ck C' gocarabhūmim̄, Bi gocarabhūmiyam̄. ³ Ck -pentī, C' vilumpenti, Bi vilampanti, Bp viluppanti. ⁴ Bi adds assa. ⁵ Bi icchatī. ⁶ Ck C' omit ca. ⁷ Ck -titī, C' vilumpantiti. ⁸ Bi attesa hi. ⁹ Bi ayam etta attho. ¹⁰ Ck vilumpanam̄ titī, C' vilumpanam̄titi pi, Bi vilumpatti, Bp vilappati twice. ¹¹ Ck va, C' va corr. to na. ¹² Bi -mi. ¹³ Bi pakkamuih. ¹⁴ Ck Bi -si-. ¹⁵ Bi -mētu- and -aids navamañi, Bp haritamātujakā-. ¹⁶ Ck C' -tto. ¹⁷ Bi -taih. ¹⁸ Ck C' -k- idhake. ¹⁹ Bi pathaviyam̄. ²⁰ Bi -kandjako. ²¹ Bi pathaviyā. ²² Bi idāni.

tuṭṭhapahatthā ahesum. Tesam sutvā paramparāghosena¹ sakala-Jam-budipa-vāsino yakkhabhūtadevaganā ca tuṭṭhapahatthā evam eva ahesum. Ath² ekadivasaṁ bhikkhū dhammasabhāyām kathām samutthāpesum³: „āvuso, Devadatte paṭhaviyām nimugge⁴ ‘Buddhapaṭikāntako’ Deva-datto⁵ paṭhaviyā⁶ gilito⁷ ti⁸ mahājano attamano jāto⁹ ti. Satthā āgantvā „kāya nu ttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā¹⁰ ti puechitvā „imāya nāmā¹¹ ‘ti yutte „na bhikkhave idān’ eva Devadatte¹² mate mahājano¹³ tussati c’ eva hasati ca, pubbe pi tussati c’ eva hasati cā¹⁴ ‘ti vatvā atītaṁ āhari:

Atite Bārāṇasiyām Mahāpiṅgalo nāma rājā adham-mena visamena rajjam kāresi, chandādivasena pāpakammāni karonto dāñḍabalijamghakahāpanjādigahanena ucchuyante ucchumi viya janam¹⁵ pīlesi kakkhaṭo¹⁶ pharuso sāhasiko, paresu anuddayamattam pi nām’ assa n’ atthi, gehe itthīnam pi puttadhītānam pi amaccabrahmanagahapatiādīnam¹⁷ pi appiyo amanāpo, ak-khimhi patitarajam¹⁸ viya bhattapinde sakkharā viya pañhim vijjhītī pavitthakāntako¹⁹ viya ca ahosi. Tadā Bodhisatto Mahāpiṅgalassa putto hutvā nibbatti. Mahāpiṅgalo dīgharattam rajjam kāretvā kālam akāsi. Tasmiṁ kālakate²⁰ sakala-Bārāṇasi-vāsino²¹ haṭṭhatutthā mahāhasitām hasitvā dārūnām²² sakaṭasahassena Mahāpiṅgalām jhāpetvā anekehi ghaṭasahassehi ālāhanām²³ nibbāpetvā Bodhisattam rajje abhisiñcītvā „dhammiko no rājā laddho²⁴ ti haṭṭhatutthā nagare ussavañbherī²⁵ carāpetvā samussitadhajapāṭikām²⁶ naṁ²⁷ nagaram alāmkarītvā dvāre dvāre²⁸ maṇḍapām kāretvā vippakinññalājakusumamāṇḍita-talesu alāmkatamāṇḍapesu niśiditvā khādiṁsu c’ eva piviṁsu²⁹ ca. Bodhisatto pi alāmkatamahātale samussitasetacchattassa

¹ Bī parampara-. ² Bī samuṭṭha-. ³ so Bī; Ck C* Bī devadatto ---gge. ⁴ Ok C* -kāntake, Bī -kāndako. ⁵ Ck C* -tte. ⁶ Bī pathaviyā. ⁷ Ck C* -te. ⁸ Ck C* omit ti. ⁹ Bī -to ¹⁰ Ck -ne, C* -ne corr. to -no. ¹¹ Bī mahājanam. ¹² C* Bī -lo, Bī adda dārako. ¹³ C* -śīlinam, Bī -patikādīnam. ¹⁴ Ck C* patitam-¹⁵ Bī pavitthakāntako. ¹⁶ Bī kālākkate. ¹⁷ Ck C* -si-. ¹⁸ C* dārūnām corr. to dārūnām. ¹⁹ Ck C* -śī-. ²⁰ Bī ussavañbherī. ²¹ so Bī Bī; Ck C* -patākā. ²² Bī Bī omit naṁ ²³ Bī only one dvāre. ²⁴ so Bī; Ck piviṁsu, C* piviṁsu, Bī piviṁsu.

pallamkavarassa majjhe mahāyasam anubhavanto nisidi, amaccā ca brāhmaṇagahapatiraṭṭhikadovārikādayo ca rājānam pari-vāretvā atthaṁsu. Ath' eko dovāriko nāma avidūre¹ thatvā assasanto passasanto parodi. Bodhisatto taṁ disvā „samma dovārika, mama pitari kālakate² sabbe tuṭṭhapahaṭṭhā ussavaṁ kīlantā vicaranti, tvām parodamāno ṛhito, kin nu kho mama pitā tav' eva piyo ahosi manāpo³ ti pucchanto pathamaṁ gātham āha :

i. Sabbo jano hiṁsito Piṅgalena, (Cfr. Dhp. p. 149.)

taśmin mate paccayaṁ⁴ vedayanti,

10

piyo nu te āsi akanhanetto⁵,

kasmā nu tvām rodasi dvārapālā 'ti. 178.

15

Tattha bihiṁsito ti nānappakārehī danḍabaliḍī pilito, Piṅgalenā⁶ ti piṅgalakkhena, tassa kira dve pī akkhīni nibbiṭṭhapiṅgalāni⁷ biṭṭalakkhivānāni⁸ abeṣum, ten'ev'assa Piṅgalo ti nāmāni akānsu, paccayaṁ⁹ vedayantiti piyo pavedayanti, akanhanetto¹⁰ ti piṅgalanetto, kasmā nu tvān ti kena nu¹¹ kāraṇena tvān rodasi. Atṭhakathayā¹² pana kasmā tvān¹³ ti pāṭho

15

So tassa vacanaṁ sutvā „nāham 'Mahāpiṅgalo mato' ti sokena¹⁴ rodāmi, sīsam āssa me sukhām¹⁵ jātai, Piṅgalarājā hi pāśādā orohanto¹⁶ cārohanto¹⁷ ca kammāramuṭṭhikāya hananto¹⁸ viya mayham sīse atṭhaṭṭha¹⁹ khaṭake deti, so paralokam gantvāpi²⁰ mama sīse dadamāno viya nirayapālānam pi Yamassa²¹ sīse khaṭake dassati, atha naṁ²² te 'ativiya amhe bādhhatīti' puna idh' eva ānetvā vissajjeyyūm, atha me so puna pi²³ sīse khaṭake dadeyyā 'ti bhayenāham rodāmīti²⁴ imam athām pakāsento dutiyām gātham āha :

20

25

¹ Bī nātidūre. ² Bī kālañkate. ³ C^a Bī paccayā. ⁴ so RP; C^b akanna-, C^a akanna- corr. to akanna-, Bī ajanetto. ⁵ Bī nibbiddha-. ⁶ C^a biṭṭala-, Bī piṭṭala-. ⁷ Bī paccayā. ⁸ so Bī RP; C^b akanna-. ⁹ Bī adda kho. ¹⁰ C^b C^a -yam, Bī -ya. ¹¹ C^a tucan, C^b tun. ¹² Bī omits sokena. ¹³ Bī sisassa me sukha. ¹⁴ Bī otaranto. ¹⁵ Bī ārohanto, C^a has added cāro-. ¹⁶ C^b hapanto, Bī pāharajto. ¹⁷ C^b attha attha. ¹⁸ Bī omits pl. ¹⁹ Bī yamassāpi. ²⁰ C^b nan, C^a san corr. to nan. ²¹ Bī omits pl.

2. Na me piyo āsi akañhanetto,
bhāyāmi paccāgamanāya tassa,
ito gato himseyya maccurājam,
so hiṁsito āneyya puna idhā 'ti. 179.

5 Atha naṁ Bodhisatto „so rājā dārūnām vāhasahassena“¹
dadīho, udakaghaṭasatehi sittā sāpi 'ssa ālāhanabhbūmi² sam-
antato khatā³, pakatiyā ca paralokam gatā nāma aññatra-
gativasā⁴ puna ten' eva sarīrena na⁵ āgacchanti⁶, mā tvam
bhāyīti“ tam samassāsento imam gātham āha:

10 Dadīho vāhasahassehi sitto ghaṭasatehi so,
parikkhatā ca⁷ sā bhūmi, mā bhāyi nāgamissatiti.

Tato patthāya dovāriko assāsam patilabhi. Bodhisatto
dhammena rajjam kāretvā dānādīni puññāni katvā yathākam-
mañ gato.

15 Satthā imam desanam⁸ āharitvā jātakam samodhānesi: „Tadā
Piṅgalo⁹ Devadatto ahosi, putto panna aham evā¹⁰ 'ti. Mahāpiṅgalu-
jātakam¹¹. Upāhanavaggo navamo.

10. SIGĀLAVAGGA.

1. Sabbadāthajātaka.

21 Sigālo mānatthaddho ti. Idam Satthā Vejuvane viha-
ranto Devadattam ārabba kthesi. Devadatto Ajātasattum pa-
sādetvā¹² uppāditalābhassakkāram ciratthitikam kātum nāsakkhi. Nālā-
giripayojane¹³ paṭihāriyassa diṭṭhakālato paṭṭhāya tassa so lābhassak-

¹ so BP; C^k C^s akāra, Bⁱ akuvhanto. ² Bⁱ vāhasakatashassena. ³ C^k ālā-
hanabhbūmi, C^s ālāhana-. ⁴ so C^k C^s; Bⁱ sañkhatā, BP khanati. ⁵ Bⁱ aññattaga-
tocio. ⁶ C^k omits na. ⁷ C^s āgacchatī corr. to nāgacchāti ti. ⁸ so BP; C^k C^s
parikkhitā ca, Bⁱ sarikkhatāva. ⁹ Bⁱ dhammasade-. ¹⁰ Bⁱ Mahāpiṅgalo. ¹¹ Bⁱ
adds dasamañ. ¹² Bⁱ paharetvā. ¹³ Bⁱ BP nālāgiri.

kāro antaradhbāyi. Ath' ekadivasām bhikkhū¹ dhammasabhāyam katham samutthāpesum: „Āvuso Devādatto lābhasakkāram uppādetvā ciruttitikām kātum nāsakkhitī“. Satthā āgantvā „kāya nu 'ttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā“ ² ti pucchitvā „imāya nāmā“ ³ ti vutte „na bhikkhave Devadatto idān' eva attano uppānam⁴ lābha-⁵ sakkāram antaradhbāpesi, pubbe pi antaradhbāposi⁶ yevā⁷“ ⁸ ti vatvā uttamā āhari:

Atite Bārāṇasiyam Brahmādatte rajjam kārente Bodhisatto tassa purohito ahosi tīṇīnāḥ vedānān atthāra-sannam⁹ sippānam¹⁰ pāram¹¹ gato. So paṭhavijayamantañā¹² nāma¹³ jānāti, paṭhavijayamanto¹⁴ ti āvajjanamanto¹⁵ vuccati. Ath' ekadivasām Bodhisatto „tam mantañ sajjhāyissāmīti“ ekasmiñ aṅganatthāne piṭṭhipāsāne nisiditvā sajjhāyam akāsi. Tañ kira mantañ aññām¹⁶ vidhirahitañ sāvetuñ¹⁷ na sakkā, tasmā nañ¹⁸ so tathārūpe thāne sajjhāyati. Ath' assa sajjhāyakārañakālē eko¹⁹ sigālo ekasmiñ bile nipanno tañ mantañ sutvā va pagunam akāsi, so kira antarātite attabhāve pagunapaṭhavijayamanto²⁰ eko brāhmaṇo ahosi. Bodhisatto²¹ sajjhāyam katvā utthāya „paguno vata me ayañ manto“ ti āha. Sigālo bilā nikhamitvā „ambho brāhmaṇa, ayañ manto tayāpi mam' eva pagunataro²²“ ²⁰ ti vatvā palāyi. Bodhisatto „ayañ sigālo mabantam akusalam karissatiti, gaṇhatha gaṇhathā²³“ ²¹ ti thokam anubandhi. Sigālo palāyitvā ṣaṭaññam pāvisi. So gantvā ekam sigālinū thokam sarire dasi²⁴ „kiñcī sāmīti“ ca vutte „mayham jānāsi na jānāsiti“ ²⁵ āha. Sā „ajānāmīti²⁵“ sampaticchi. So paṭhavijayamantañ²⁶ parivattetvā anekāni sigālasatāni ḥāpetvā²⁷ sabbe pi hatthiassāhavyagghasūkaramigādayo²⁸ catuppade attano san-

¹ C² C³ omit bhikkhū, B⁴ bhikkhu ² B⁵ -nna ³ B⁶ antarathāpeti ⁴ B⁷ omits yevā. ⁵ C⁸ C⁹ -rasañca. ⁶ B¹⁰ sippāni. ⁷ B¹¹ pārañ. ⁸ C¹² C¹³ paṭhavi-, B¹⁴ pathavi-. ⁹ B¹⁵ āvattana-. ¹⁰ B¹⁶ aññā. ¹¹ B¹⁷ sādhetuñ. ¹² C¹⁸ C¹⁹ B²⁰ na, B²¹ omits nañ. ¹³ B²² so bodhi-. ¹⁴ C²³ C²⁴ pagunekaro. ¹⁵ B²⁵ gaṇha gaṇhā. ¹⁶ B²⁶ damśi. ¹⁷ B²⁷ āma jānāmīti. ¹⁸ C²⁸ āñā- corr. to āñā-. ¹⁹ B²⁹ -sīha-dipibyaggha-

tike akāsi, katvā ca pana Sabbadātho nāma rājā hutvā ekam
 sigālim aggamahesim akāsi. Dvinnam̄ hatthinam̄¹ piṭṭhe sīho
 titthati, sīhapitthe Sabbadātho sigālo² rājā sigāliyā aggamahe-
 siyā saddhim̄ nisidati, mahanto yaso ahosi. So yasamahantena
 5 pamajjivtā mānam̄ uppādetvā „Bārānasīrajjam̄“ gaṇhissāmīti³
 sabbacatuppadsparivuto Bārānasiyā avidūratthānañ sampāpuni.
 Parisā dvādasayojanā ahosi. So avidūre ṭhito yeva „rajjam̄
 vā detu yuddham̄ vā“ ti rañño pesesi. Bārānasīvāsino⁴ bhīta-
 tasitā nagaradvārāni pidahitvā atthānsu. Bodhisatto rājānam̄
 10 upasam̄kamitvā „mā bhāyi mahārāja, Sabbadāthasigālena sad-
 dhim̄ yuddham̄ mama bhāro, ṭhāpetvāpi māñ añño tena saddhim̄
 yujjhītum̄ samattho nāma n' atthīti“ so rājānañ ca nāgare ca
 samassāsetvā „kin ti katvā⁵ Sabbadātho etam̄ rajjam̄ gaṇessati,
 15 pucchissāmi tāva nan“ ti dvāraṭṭālakam̄⁶ abhirūhitvā⁷ „Sabba-
 dātha kin ti katvā imaiñ rajjam̄ gaṇhissasīti“ puechi. „Sī-
 hanādañ nadāpetvā mahājanam̄ saddena santāsetvā gaṇhi-
 sāmīti“, Bodhisatto „atth' etan̄“ ti ñatvā atṭālakā⁸ oruyha „sa-
 kaladvādasayojaniya - Bārānasīnagara - vāsino⁹ kannacchiddāni
 māsapitthena limpantū¹⁰“ ti bheriñ carāpesi. Mahājano bheriyā
 20 āñaiñ sutvā antamaso biļāle upādāya sabbacatuppādānañ c' eva
 attano ca kannacchiddāni yathā parassa saddam̄ sotum̄ na
 sakkā evam̄ māsapitthena limpi¹¹. Atha nam̄ Bodhisatto puna
 attālakam̄¹² abhirūhitvā¹³ „Sabbadāthā“ ti āha. „Kim brā-
 manā“ ti. „Imam̄ rajjam̄ kin ti katvā gaṇhissasīti“. „Sīha-
 25 nādañ nadāpetvā manusse tāsetvā¹ jīvitakkhayam̄ pāpetvā
 gaṇhissāmīti¹⁴. „Sīhanādañ nadāpetum̄ na sakkhissasi¹⁵, jāti-
 sampannā hi surattahatthapādā kesarasīhatājāno tādisassa¹⁶
 jarasigāllassa āñam̄ na karissantīti¹⁷. Sigālo mānatthaddho

¹ Bi hatthinam̄ ² Bi siṅgāla. ³ Ck C⁸ -si-. ⁴ Bi adda nu kho ⁵ Ck C⁸
 dvāraddhā-. ⁶ Bi -rūyhitvā. ⁷ Ck C⁸ gaṇhissatiti, Bi gaṇhissānditi. ⁸ Ck C⁸
 addhā-. ⁹ Ck C⁸ -yathārāpasī-, Bi dvārasayoniyambārānasīnagara-. ¹⁰ Bi lañcaantu
¹¹ Bi lañcañ. ¹² Bi -rūyhitvā ¹³ C⁸ tāsetvā¹ Ck nāsetvā, Bi omits manusse
 tāsetvā. ¹⁴ Bi nāsakkhissasīti. ¹⁵ C⁸ tādisasañ corr. to tādissa.

hutvā „aññe tāva sībā¹ tiṭṭhantu, yassāham² piṭthe nisinno tañ³ ūeva nadāpessāmīti⁴ āha. „Tena hi nadāpehi yadi sak-kositi⁵. So yasmīn sīhe nisinno tassa „nadāhīti⁶ pādena saññam adāsi. Sīho hatthikumbhe mukham uppīletvā tikkhatum appativattiyam⁷ sīhanādām nadi. Hatthī⁸ santāsappattā⁹ hutvā sigālam pādamūle pātetvā pāden' assa sīsaṁ akkamitvā cunnavicunnam akāmsu. Sabbadāṭṭho tatth' eva jīvitakkhayam patto. Te pi hatthī¹⁰ sīhanādām sutvā marañabhayatajjitā aññamaññam ovijjhitvā tatth' eva jīvitakkhayam pāpuṇīmsu. Thapetvā sīhe sesāpi¹¹ migasūkarādayo sasabījālapariyosānā sabbe catuppādā¹⁰ tatth' eva jīvitakkhayam pāpuṇīmsu. Sīhā palāyitvā araññam pavisimsu. Dvādasayojaniko¹² māṁsarāsi¹³ ahosi. Bodhisatto attālakā¹⁴ otaritvā nagaradvārāni vivarāpetvā „sabbe attano kannesu māśapiṭṭham¹⁵ apanetvā māṁsatthikā¹⁶ māṁsaṁ harantū¹⁷ ti nagare bherī carāpesi. Manussā allamaṁsaṁ khāditvā sesaṁ sukkhāpetvā vallūram akāmsu. Tasmiṁ kira kāle vallūrakaraṇam¹⁸ udapādīti vadanti.

Satthā imam desanam¹⁹ āharitvā imā abhisambuddhagāthā ratvā jātakam samodhānesi:

1. Sigālo mānatthaddho va²⁰ parivārena atthiko
pāpuṇī²¹ mahatim bhūmim rājasi²² sabbadāṭṭhinaṁ. 180.
2. Evam evam²³ manusseso yo hoti parivārayā
so hi tattha mahā hoti sigālo viya dāṭhinan ti. 181.

Tattha mānatthaddho ti parivāram nissaya uppannena māneṇa thaddho parivārena atthiko²⁰ ti uttarim pi parivārena atthiko hutvā, mahatim bhūmim ti mahantam sampatti, rājasi²² sabbadāṭṭhinan²¹ ti sabbesai-

¹ Bi omits sībā. ² Bi tiṭṭhantassu ham. ³ Ck Cs tam. ⁴ Bi apīaṭī. ⁵ all three MSS. hatthi. ⁶ Bi -tto. ⁷ Bi avasesāpi. ⁸ Ck -ko corr. to -ke. ⁹ Bi -rāsi, Ck Cs -rāsiyo. ¹⁰ Ck Cs addhā-. ¹¹ Bi -piṭṭhi. ¹² Bi māṁsatthikā. ¹³ Bi āharantū. ¹⁴ Bi vallūrakaraṇam. ¹⁵ Bi dhammade-. ¹⁶ Ck Cs omit va. ¹⁷ Ck -niṁ. ¹⁸ Bi rājasi. ¹⁹ Cs evameva, Bi eva. ²⁰ Bi atthiko. ²¹ Ck Cs sabbadāṭṭhin, Bi sabbadāṭṭhinan.

dāthinanī¹ rājā āsi², so hi tattha mahā hotīti so parivārasumpanno³ puriso
tesu parivāresu mahā nāma hoti, sigālo viya dāthinan ti yathā sigālo
dāthinanī⁴ mahā ahosi evam mahā hoti, atha so sigālo viya pamādati ē ajiitvā
taih parivāram nissaya vināsati pūpūnātīti

„Tadā sigālo Devādatto ahosi rājā Sāriputto“, purohito pāna
ebam evā⁵ ti. Sabbadāthajātakam⁶.

2. Sunakhajātaka.

Bālo vatāyām sunakho ti. Idam Satthā Jetavane
viharanto ambalakotthaknāsanasālāya⁷ bhattubhuñjansunakham⁸
ārabba kathesi. Tam kira jātakālato paññāya pāñiyahārakā⁹ gahetvā
tattha tam¹⁰ posesum. So aparabhāge tattha bhattam bhuñjanto thulla-
sarīro¹¹ ahosi. Ath¹² ekadivasain eko gāmavāsi¹³ puriso tam thānam
patto sunakham disvā pāñiyahārakānam¹⁴ uttarisātakā ca kahāpaṇā
ca datvā gaddulena¹⁵ bandhitvā tam ādāya pakkāni. So¹⁶ gahetvā
nīyamāno na vassi, dinnam¹⁷ khādanto pacchato pacchato agamāsi. Atha
so puriso „ayam dāni¹⁸ mām piyāyatiti“ gaddulā¹⁹ mocesi. So
vissatthamatto ekavegena āsanasālam eva gato. Bhikkhū tam disvā
katakāraṇām jānitvā sāyañhasamaye dharmasabbhāyanā kathām samut-
thāpesum: „āvuso āsanasālam²⁰ sunakho bandhanā²¹ mokkhakusalo
vissatthamatto va puna āgato“ ti. Satthā āgantvā „kāya nu 'ttha
bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā“ ti pucehitvā „imāya nāmā“
ti vutte „na bhikkhave so sunakho idān²² eva bandhanā²³ mokkh-
kusalo, pubbe pi kusalo yevā“ ti vatvā atitam āhari:

Atite Bārāṇasiyām Brahmādatte rajjam kārente
25 Bodhisatto Kāsiratthe²⁴ ekasmīm mahābhogakule nibbatti-
tvā vayappatto gharāvāsam gānhi²⁵. Tadā Bārāṇasiyām ekassa
manussassa sunakho ahosi, so²⁶ pindabhattam labhanto thūla-

¹ Bi dāthinanī. ² Bi āsi. ³ Bi parivareṇa sampanno. ⁴ Bi dāthina. ⁵ Bi adda
ahosi. ⁶ Bi adds paññamā. ⁷ Bi -lāyam. ⁸ Bi -bhuñjane-, C⁸ C⁹ bhattam-
Bi pūpūnāharakā. ¹⁰ Bi omits tam. ¹¹ C⁸ thūllasarīro, Bi thūlasariyo. ¹²
C⁸-ai. ¹³ Bi pāñiyahādakānam. ¹⁴ Bi gaddalena. ¹⁵ so C⁸ C⁹; Bi Bi add tam.
¹⁶ C⁸ repeats dinnam. ¹⁷ Bi idāni. ¹⁸ C⁸ gaddulā, Bi gaddusati? C⁸ naddulā.
¹⁹ C⁸ C⁹ -lā, Bi -lāyam. ²⁰ Bi -na. ²¹ Bi kāsikurātho. ²² C⁸ sangānhi, Bi
aggahesi. ²³ Bi naso.

sarīro jāto. Ath' eko gūmavāsi¹ Bārānasimū āgato tām sunakham
disvā tassa manussassa uttarasātakañ² ca kahāpañañ ca datvā
sunakham gahetvā cammayottēna³ bandhitvā yottakotiyam⁴
gahetvā gacchanto aṭavimukhe⁵ ekam sālam pavisitvā suna-
kham bandhitvā phalake nipajjityā niddam okkami. Tasmin
kāle Bodhisatto kenacit eva⁶ karanīyena aṭaviñ⁷ "paviso" 10
tam sunakham yottenā bandhitvā ṭhapitam⁸ disvā pathamañ
gātham āha:

1. Bālo vatāyañ sunakho yo varattam na khādati
bandhanā ca pamuñceyya¹⁰ asito¹¹ ca gharan vaje ti. 182. 10

Tattha pamuñceyya ti pamocetvā¹², ayam eva vā pātho, asito¹³ ca
gharan vaje ti asito¹¹ ti¹² dhāto¹⁴ suhito hutvā attano vasanathānāñ gac-
cheyya

Tam sutvā sunakho dutiyam gātham āha:

2. Attithitam me manasmim me atho me hadaye katañ
kālañ ca patikamkhāmi¹⁵ yāva passupatū¹⁶ janō¹⁷ ti. 183. 15

Tattha attithitam me manasmim me ti yam tumhe kathetha tam mayā
adhitthitam eva, manasmim¹⁸ yeva¹⁹ ca²⁰ me etsu ti, atho²¹ me hadaye
katañ ti atha²² pana me tumhākam pi vacanam hadaye katam eva, kālañ ca
patikamkhāmit²³ kālam patimānem²⁴, yāva passupatū²⁵ janō²⁶ ti 20
yāvayam²⁷ mahājanō pasupatu niddam okkamatu tāvāham kālam patimānem²⁸,
itarathā hi²⁹ ayam sunakho palāyitī ravo uppajjeyya, tasmā rattibhāge³⁰ sab-
besam sukkākile cammayottam khāditvā palāyissamiti.

So evaiñ vatvā mahājane niddam okkante yottam khāditvā
suhito³¹ hutvā³² palāyitvā attano sāmikānam gharan eva gato. 25

1 C^k Bⁱ-si. 2 Bⁱ uttari-. 3 Bⁱ camman-. 4 Bⁱ yotta-. 5 Bⁱ āttari-. 6 Bⁱ
kenaci. 7 Bⁱ āttavi. 8 Bⁱ patipanto. 9 Bⁱ pathavitam. 10 C^k namuñceyya.
11 Bⁱ asito, B^p āsito and asito. 12 C^k C^s pamuñceyya. 13 C^k ni. 14 Bⁱ tato,
B^p omits ti dhāto. 15 Bⁱ patikamkhāmi. 16 C^s passupatu, Bⁱ pasuppatu. 17 Bⁱ
jjano. 18 C^s adhitthitam me va tasmim, 18 Bⁱ yega. 19 Bⁱ omits ca. 20 Bⁱ atho
21 Bⁱ adds ca. 22 Bⁱ patikamkhāmi. 23 Bⁱ pañi-. 24 C^s passupatu, Bⁱ pasuppatu.
25 Bⁱ jjano, C^s janō corr. to jjane. 27 C^k C^s avāyati. 28 Bⁱ ti. 29 C^s rattibhāge.
Bⁱ adds va. 31 Bⁱ omits hutvā.

Satthā imam desanām¹ āharitvā jātakam samodhānesi: „Tadā sunakho etarahi sunakho pañditapuriso pana aham evā” ti. Sunakha jātakam².

3. Guttīlajātaka.

5 Sattatantim sumadhuran ti. Idam Satthā Vejuvane viharanto Devadattam ārabba kathesi. Tasmim hi kāle bhikkhū Devadattam āhānsu: „āvuso Devadatta. Sammāsambuddho tuyham ācariyo, tvam Sammāsambuddham nissāya tīpi piṭakāni ugganhi³ cattāri jhānāni uppādesi, ācariyassa nāma paṭisattunā bhavitum na 10 yuttan” ti. Devadatto „kim pana me āuso Samaṇo Gotamo ācariyo, nanu mayā attano balen’ eva tīni piṭakāni uggahitāni cattāri jhānāni uppāditāni” ācariyam paccakkhāsi. Bhikkhū dhammasabhāyam katham samutthāpesum⁴: āvuso Devadatto ācariyam paccakkhāya Sammāsambuddhassa paṭisattu hutvā mahāvinūsam patto” ti. Satthā 15 āgantvā „kāya nu ‘ttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā” ti puechitvā „imāya nāmā” ti vutte „na bhikkhave Devadatto idān” eva ācariyam paccakkhāya mama paṭisattu hutvā vināsam pāpuññi⁵, pubbe pi patto yevā” ti vatvā atītam ābari:

Atite Bārāṇasiyam Brahmādatte rajjam kārente 20 Bodhisatto gandhabbakule nibbatti*. Guttīlakumāro ti 'ssa nāmarūpā akārūpā. So vayappatto gandhabbasippe nippattim patvā Guttīlagandhabbo nāma sakala-Jambudīpe ayyagan-dhabbo⁶ ahosi. So dārābharaṇam¹⁰ akatvā andhe mātāpitaro poseti¹¹. Tadā Bārāṇasi - vāsino vāpijā vanijjāya Ujjenim 25 gantvā ussave ghuṭthe¹² chandakam sañcharitvā¹³ bahu¹⁴ mālāgandhabilepanā ca khajjabhojjādīni¹⁵ ca ādāya kīlanāt-thāne¹⁶ sannipatitā¹⁷ „vetanam¹⁸” datvā ekaṁ gandhabbam ānethā¹⁹ ‘ti āhaṁsu. Tena samayena Ujjeniyam Mūsilo¹⁹ nāma

¹ Bi dhammadde-. ² Bi adda dutiyam, ³ Bi uggahi, ⁴ Bi samutthāpesum, ⁵ Bi idāneva devadatto, ⁶ Ck -sam, ⁷ Bi pāpuñi, ⁸ Bi nippattivā, ⁹ Bi addava, ¹⁰ Bi dāra-, ¹¹ Bi poseti, ¹² Bi samguṭhe, ¹³ so RP; Ck sañgharitvā, Ck sagharitvā, Bi sañghāharitvā, ¹⁴ Bi bahu, ¹⁵ Bi -bhojanādīni, ¹⁶ Bi kīlanātvayakilamanjale, ¹⁷ Bi -titvā, ¹⁸ Bi vettanatā, ¹⁹ Ck musilo, Bi musilo.

jetṭhagandhabbo hoti. Te tañ¹ pakkosāpetvā attano gandhabbañ kāresum. Mūsilavīñāvādako² pi vīñam uttamamucchanāya mucchetvā vādesi. Tesam Guttīlagandhabbassa gandhabbe jātāparicayānam³ tassa gandhabbam kilañjakānḍūvanam⁴ viya hutvā upatthāsi, eko pi pahañthākārañ na dassesi. ⁵ Mūsilo⁵ tesu tuñthākārañ adassantesu „atikharam katvā vādemī, maññe“ ti majjhimamucchanāya muchetvā majjhimasarena vādesi. Te⁶ tattha pi majjhattā va ahesuñ. Atha so „ime na kiñci⁷ jānanti, maññe“ ti sayam pi ajānanako viya hutvā tantiyo sithile vādesi⁸. Te tattha pi na kiñci āhañsu. ¹⁰ Atha ne⁹ Mūsilo¹⁰ „ambho vāñjā kin nu kho mayi vīñam vādente tumhe na tussathā“ ti. „Kiñ¹¹ pana tvam vīñam vādesi, mayañ hi ‘ayañ vīñam mucchetī’ saññam akarimbā“ ti. „Kiñ pana tumhe mayā uttaritarañ ācariyam jānātha, udāhu attano ajānanabhbävena na¹² tussathā“ ti. Vāñjā ¹⁵ „Bārānasiyam Guttīlagandhabbassa¹³ vīñasaddam sutapubbānam tava vīñasaddo¹⁴ itthīnam¹⁵ dārake¹⁶ tosāpanasaddo viya hotiti“ āhañsu. „Tena bi tumhehi handa dinnaparibbayañ¹⁷ patigāñhatha, na mayham eten’ attho, api¹⁸ kho pana Bārānasiñ gacchantā mañ gāñhitvā gaccheyyāthā¹⁹“ ti. Te ²⁰ „sāñdhū“ ti sampaticchityā gamanakāle tañ ādāya Bārānasiñ gantvā tassa „etam²⁰ Guttīlassa vasanathānan“ ti ācikkhitvā sakanivesanam agamañsu²¹. Mūsilo²² Bodhisattasa geham pa-visitvā laggetvā thapitañ Bodhisattassa jātivīñam disvā gahetvā vādesi. Atha Bodhisattasa mātāpitaro andhabhbävena tañ ²⁵

¹ C² Bi sam, C³ sam corr. to tañ. ² C⁴ musila-, Bi⁵ musilo vīñam vādento.

³ Bi adds vasena ⁴ C⁵ kilañjakānḍūvanam, Bi⁶ kilañcakānḍūvanam. ⁵ C⁷ Bi

musilo. ⁸ C⁹ Bi omit te ⁷ Bi ime kiñci na. ⁹ C¹⁰ vādeti. ¹⁰ C¹¹ te. ¹⁰ C¹²

musilo. ¹¹ C¹³ kam ¹² Bi omits na. ¹³ Bi guttīlassa gandhappassa. ¹⁴ Bi

vīñasaddam sutvā musilagandhappassa vīñasaddo. ¹⁵ C¹⁶ Bi itthīnam. ¹⁶ C¹⁷

dārake corr. to dāraka, Bi¹⁸ dārakeka. ¹⁷ Bi dinnam pi patippayam. ¹⁸ Bi adds

ca. ¹⁹ Bi -yyathā. ²⁰ C²¹ Bi ekam. ²¹ Bi āgamisu. ²² C²³ musilo, Bi²⁴ musilo.

apassantā „mūsikā maññe vīnaṁ khādanīti, susu¹ undurā
vīnaṁ khādantīti“ āhamis. Tasminh kāle Mūsilo² vīnaṁ tha-
petvā³ Bodhisattassa mātāpitā vanditvā „kuto āgato siti“ vutte
„ācariyassa santike sippam ugganhitum Ujjenito āgato ‘mhitī“
āha. So „sādhū“ ti vutte „kahām ācariyo“ ti puechitvā
„vippavuttho“ tāta, ajja āgamissatīti⁴ sutvā tathī eva nis-
ditvā Bodhisattam āgataṁ disvā tena katapaṭisanthāro attano
āgatakāraṇam ārocesi. Bodhisatto aṅgavijjāpāṭhako, so
tassa asappurisabhāvam⁵ ñatvā „gaccha tāta, n’ atthi tava⁶
sippam“ ti patikkhipi. So Bodhisattassa mātāpitunnam pāde
gahetvā upakāram⁷ karonto te ārādhettvā „sippam me dāpe-
thā“ ti yāci. Bodhisatto mātāpitohi⁸ punappuna⁹ vuccamāno
te atikkamitum asakkonto sippam adāsi. So¹⁰ Bodhisatten¹¹ eva¹² saddhiṁ rājanivesanam gacchat. Rājā taṁ disvā „ko
esa īcariyā“ ti puechati¹³. „Mayham antevāsiko mahārājā“
ti. So anukkamena rañño vissāsako¹⁴ ahosi. Bodhisatto
ācariyamuṭṭhim akatvā attano jānananiyāmena saṁbam sippam
sikkhāpetvā „niṭṭhitam“ te tāta sippam“ ti āha. So cintesi:
„mayham sippam pagunam, idañ ca Bārānasinagaram¹⁵ sa-
20 kala-Jambudipe agganagaraṁ, ācariyo pi¹⁶ mahallako, idh¹⁷ eva
mayā vasitum vaṭṭatīti“ so ācariyam āha: „ācariya aham
rājanam upaṭṭhahissāmīti“. Ācariyo „sādhū tāta, rañño
ārocessāmīti“ vatvā¹⁸ gantvā „amhākam antevāsiko devam
upatṭhātum“ icchati, deyyadhammad assa¹⁹ jānāthā“ ti rañño
25 ārocetvā raññā „tumbakam deyyadhammad upadḍham labhis-
satīti“ vutte taṁ pavattim Mūsilassa²⁰ ārocesi. Mūsilo²¹ „aham
tumhehi samakam ñeva labhanto upaṭṭhahissāmī, alabhanto na-

¹ C² omits susu, B¹ maññāyasusu. ² C² musilo, B¹ musilo. ³ B¹ tha-. ⁴ C²
vippayutto corr. to -vuttho, B¹ vippavutto. ⁵ B¹ asappurisassa-. ⁶ B¹ tāva. ⁷
B¹ -kīranam. ⁸ so all three MSS., B² -pitohi. ⁹ B¹ -nati. ¹⁰ B¹ omits so
11 C² sationeva. ¹² B¹ puechi. ¹³ C² -siko, B¹ visāsako, B² vissasiko. ¹⁴ B¹
niṭṭhitam. ¹⁵ C² C² -si-. ¹⁶ C² C² omit pi. ¹⁷ B¹ omits vatyā. ¹⁸ C² C²
upaṭṭhitum. B¹ upaṭṭhātum. ¹⁹ B¹ -dhammadassa, C² -dhammassa corr. to -dhan-
mam assa. ²⁰ C² B¹ mu-.

„apattahissāmīti“ āha, „Kiničāraṇā“ ti. „Nanu aham tumhā-
kam jānanasippam sabbaṁ jānāmīti“. „Ama jānāstī“. „Evam
sante kasmā mayhaṁ upaḍḍham detīti“. Bodhisatto rañño
āroceti. Rājā „yadi evam tumhehi samakam sippam dassetum
sakkonto samakam labhissatīti“ āha. Bodhisatto rañño vaca-
naṁ⁵ tassa ārocetvā tena „sādhu dassessāmīti“⁶ vutte rañño
tam pavattim ārocetvā „sādhu dassetu, kataradivasaṁ sākacchā
hotiti“⁷ vutte „ito⁸ sattame⁹ divase hotu mahārājā“¹⁰ ti āha.
Rājā Mūsilam¹¹ pakkosāpetvā „saccam kira tvam ācariyena
saddhim sākaccham karissasīti“¹² pucchitvū „saccam devā“¹³ ti
vutte „ācariyena saddhim viggaho nāma na¹⁴ vattati“¹⁵, mā ka-
rīti“ vāriyamāno pi „alam mahārāja, hotu yeva me ācariyena
saddhim sattame divase sākacchā, katarassa¹⁶ jānanabhāvam
jānissāmā“¹⁷ ti āha. Rājā „sādhū“¹⁸ ti sampaticchitvā „ito
kira sattame divase ācariya - Guttīlo ca¹⁹ antevāsika - Mūsilo²⁰
ca rājadvāre aññamaññam sākaccham katvā²¹ sippam dasses-
santi, nāgarā sannipatitvā sippam passantī²² ti bheriñ carāpesi.
Bodhisatto cintesi „ayam Mūsilo“²³ daharo taruṇo, aham ma-
hallako parihinatthāmo, mahallakassa kiriyā nāma na sam-
pajjati, antevāsikena nāma jinite²⁴ pi viseso n' atthi, antevāsi-
kassa pana jaye sati²⁵ pattabhalajjato²⁶ araññam pavisitvā
marañam²⁷ varan²⁸ ti so araññam pavisitvā maranabhayena
nivattati lajjābhayena gaechati. Evam assa gamanāgamanaṁ
karontass²⁹ eva cha divasā atikkantā. Tiñāni matāni, jām-
ghamaggo nibbatti. Tasmiñ khane Sakkassa āsanai³⁰ un-
hākāram dassesi. Sacco āvajjamāno tam kāraṇam ūnatvā³¹
„Guttīlagandhabbo antevāsikassa vasena“³² araññe mahādokkham

⁵ B¹ adds sutvā. ⁶ C² dasemiti. ⁷ B¹ hotu ti. ⁸ B¹ omits ito. ⁹ B¹ satta.

¹⁰ C² C⁴ omits na. ¹¹ C² C⁴ vadi-
dhāti, B¹ vattati. ¹² so RP; C² C⁴ etarassa, B¹ katassa. ¹³ B¹ jālinī-
jānāp-
sāmā. ¹⁴ B¹ omits ea. ¹⁵ C² -mu-, B¹ -muslo. ¹⁶ C² C⁴ sākacchitvā, B¹ sā-
kiccham katvā. ¹⁷ B¹ mu-. ¹⁸ B¹ parajite. RP antevāsikena nāma jito. ¹⁹ B¹
sasati. ²⁰ C² -lajjano, C⁴ -lajjito, B¹ sappatthalajjito, RP pattappalajjato. ²¹ B¹
maraname. ²² B¹ sakkasabhyavānam. ²³ B¹ bhayevā.

anubhoti¹, etassa mayā avassayena bhavitum vattatīti² vegena gantvā Bodhisattassa purato thatvā³ „ācariya kasmā araññam pavittho siti⁴ pucchitvā „ko si tvañ⁵ ti vutte „Sakko 'ham asmiti⁶ āha. Atha nam Bodhisatto „aham kho devarāja antevāsikato parājayabhayena araññam pavittho⁷ ti vatvā pañhamāñ gātham āha:

1. Sattatantim sumaduram rāmaṇeyyam avācayiñ,
so māñ rañgamhi avheti⁸, saranam⁹ me hohi¹⁰ Kosiyā¹¹ ti. 184.

Tassa' attho: aham devarāja Mūśilam¹² nāma antevāsikam sattatantim sumaduram rāmaṇiyam¹³ viññati attano jānananiyāmena sikkhāpesim, so mani idāni rañgamañjale pakkosati, tassa me tvañ Kosiyagotta saranam hohiti.

Sakko tassa vacanam sutvā „mā bhāyi, ahan te tānan ca leñāñ cā¹⁴ ti vatvā dutiyam gātham āha:

2. Aham¹⁵ tamśaranam samma, aham ācariyapūjako,
na tam jayissati sissō, sissam ācariya jessasiti. 185.

Tattha aham tamśaranam ti aham saranam avassayo patiñhā hutvā tañ¹⁶ tāyissāmi, sammā¹⁷ ti piyavacnam etam¹⁸, sissam ācariya jessasiti ācariya tvañ viññam vādayamāno sissāñ jissast.

„Api ca tvañ viññam vādento ekam tantim chinditvā cha vādeyyāsi, viññaya te pakatisaddo bhavissati, Mūsilo¹⁹ pi tantim chindissati, ath' assa viññaya saddo na bhavissati, tasmiñ khane so²⁰ parājayam pāpuñissati. Ath' assa parājayabhāvam īnatvā dutiyam pi tatiyam pi catuttham pi pañcamam pi chaṭṭham pi sattamam pi tantim chinditvā suddhadandakam eva vādeyyāsi, chinnatantikotihi²¹ saro nikhamitvā sakalam dvādasayojanikam²²

¹ C⁺ anuhoti. ² C⁺ vaddhatīti. ³ B¹ thatvā. ⁴ C⁺ C⁺ asmitti, B¹ asmitti. ⁵ C⁺ ambeti. ⁶ B¹ -nam. ⁷ C⁺ B¹ hoti, C⁺ hoti corr. to bohi. ⁸ C⁺ mūśilam, B¹ mūśilam. ⁹ B¹ rāmaṇiyam. ¹⁰ C⁺ ahan. ¹¹ C⁺ tan, C⁺ tat corr. to tañ. ¹² C⁺ C⁺ -vacanam metam. ¹³ C⁺ B¹ mu-. ¹⁴ C⁺ C⁺ omit so ¹⁵ C⁺ -tanta-, C⁺ -kotihi, B¹ -tantidekātihi. ¹⁶ B¹ sakaladvādassayojanika.

Bārānasinagaram' chādetvā thassati¹. Evaṁ vatvā Sakko Bodhisattassa tisso pāsaghatikā² datvā evam āha: „vīnā-sadden' eva³ sakalanagare chādite ito⁴ ekam pāsaghatikam ākāse khipeyyāsi, atha te purato otaritvā tīni accharāsatāni naccissanti, tesam naccanakāle dutiyam khipeyyāsi, athāparāni 5 tīni satāni otaritvā tava vīnādhure naccissanti, tato tatiyam pi⁵ khipeyyāsi, athāparāni tīni satāni otaritvā rañgamandale naccissanti, aham pi tesam santikam āgamissāmi, gaccha mā bhāyīti⁶“. Bodhisatto pubbanhasamaye gehām agamāsi. Rā-jadvare pi mandapam⁷ katvā rañño āsanam paññāpesum. Rājā 10 pāsādā otaritvā⁸ alāmkatamaṇḍape pallāmkamajjhē nisidi. Dasasahassā⁹ alāmkatithiyo amaccabrahmanaraṭṭhikādayo¹⁰ ca¹¹ rājānaṁ parivārayimis. Sabbe nāgarā sannipatimsu. Rājañ-gane cakkāticakke mañcātimāñce bandhiṁsu. Bodhisatto pi nahātānulitto nānagarasabhojanam bhuñjtvā vīnam gāhā- 15 petvā attano paññattāsane nisidi. Sakko adissamānakāyenā-gantvā¹² ākāse atthāsi. Bodhisatto yeva naṁ passati. Mūsilo¹³ pi āgantvā attano āsane nisidi. Mahājano parivāresi. Adito ca dve pi samasamam¹⁴ vādayimis. Mahājano dvinnam pi vāditena tuṭṭho ukkutthisahassāni pavattesi. Sakko ākāse thatvā 20 Bodhisattam ūeva sāvento¹⁵, ekam tantim chindā¹⁶ 'ti āha. Bodhisatto bhāmaratantim chindi, sā chinnāpi¹⁷ chinnakotiyā¹⁸ saraṁ¹⁹ muñcat' eva, devagandhabbam viya vattati. Mūsilo²⁰ pi tantim chindi, tato saddo na nikhami. Ācariyo²¹ dutiyam pi - pe - sattamam pi chindi, suddhadandakam vādentassa saddo 25 nagaram chādetvā atthāsi, celukkhepasahassāni²² c' eva ukku-

¹ Ok C⁸ -sl-. ² B¹ tiso pāsaghatikāyo. ³ C⁸ -saddenāca. ⁴ B¹ omits ito.

⁵ B¹ omits pl. ⁶ B¹ adds bodhisassam assaseśi. ⁷ B¹ mandalam. ⁸ B¹ adds

pāsādatale. ⁹ B¹ davasañkasahassā. ¹⁰ B¹ samaccabrahmanaseṭṭhirāṭhi-. ¹¹ B¹

omits ca. ¹² B¹ -kāyena āgantvā. ¹³ B¹ mu-. ¹⁴ B¹ samparī sammam. ¹⁵ B¹

sārajjō. ¹⁶ C⁸ chinnāpi crossed out. ¹⁷ C⁸ chinnakotiyā corr. to chinnā-. ¹⁸

B¹ parasi. ¹⁹ B¹ mu-. ²⁰ B¹ adds pl. ²¹ C⁸ ceju-.

thisahassāni¹ ca² pavattayimis. Bodhisatto ekam pāsakanī ākāse khipi³, tīni accharāsatāni otaritvā naccimis, evam dutiye ca tatiye ca khitte nava⁴ accharāsatāni otaritvā vuttanayena naccimis. Tasmim khane rājā mahājanassa iṅgitasañnam adāsi, mahājano utthāya „tvam ācariyena saddhiṁ virajjhitvā⁵ ‘sama-kāram’ karomiti” vāyamasi, attano pamānam na jānāsiti“ Mū-silam⁶ tajjetvā gahitagahiteh’ eva⁷ pāsānadandādihi saincunnetvā jīvitakkhayam pāpetvā pāde gahetvā samikāratthāne chaddesi⁸. Rājā tuṭṭhacitto ghanavassam vassanto viya Bodhisattassa 10 bahum⁹ dhanam adāsi, tathā nāgarā. Sakko pi tena saddhiṁ paṭisanthāram katvā „aham te paṇḍita sahassayutam ājañ-naratham gāhāpetvā¹⁰ pacchā¹¹ Mātalim pesessāmi, tvam sa-hassayuttam Vejayantarathavaram¹² abhiruyha¹³ devalokam āgac-cheyyāsiti¹⁴ vatvā pakkāmi. Atha nam¹⁵ gantvā paṇḍukam-balasilāya¹⁶ nisinnam „kaham gat’ attha mahārājā¹⁷ ‘ti deva-dhītaro pucchiṁis. Sakko tāsam tam kāraṇam vitthārena kathetvā Bodhisattassa sīlañ ca¹⁸ guṇañ ca vannesi. Deva-dhītaro „mahārāja, mayam bi ācariyam datthukāmā, idha naṁ ānehitī¹⁹ āhamis. Sakko Mātalim āmantetvā „tāta, devaccharā 20 Guttīlagandhabbam²⁰ datthukāmā, gaccha naṁ Vejayantarathē nisidāpetvā ā ehitī“. So „sādhū²¹ ‘ti vatvā²² gantvā Bodhi-sattam ānesi. Sakko Bodhisattena saddhiṁ sammoditvā „devakaññā kira te ācariya gandhabbam sotukāmā²³ ‘ti āha. „Mayam mahārāja gandhabbā nāma sippam nissaya jīvāma, 25 mūlam labhantā vādeyyāmā²⁴ ‘ti. „Vādehi²⁵, ahām te²⁶ mūlam dassāmīti²⁷. „Na me aññena²⁸ mūlen’ attho, imā pana me devadhītaro attano²⁹ kalyāṇakammaṁ kathentu, ev’ āham

¹ Bī ukkaṭhitasa-. ² Ck ce, C* ceva ³ Bī adds tadā. ⁴ C* naca, Bī tīni.

⁵ Bī virajjhitvā. ⁶ Bī samikāram. ⁷ C* Bī mu-. ⁸ C* gahitega-. ⁹ Bī chatti.

¹⁰ Bī bahu. ¹¹ Bī gahetvā. ¹² Bī gacchati. ¹³ Bī vejayaratnam. ¹⁴ Bī -ruyha.

¹⁵ Bī omits naṁ. ¹⁶ Bī -yam. ¹⁷ so Bī Bp; Ck C* sīlañpaññā. ¹⁸ Ck C* gut-

tilissa gandhabbam. Bī guttilagandhappa. ¹⁹ Bī omits vatvā. ²⁰ Bī vārehī. ²¹

Bī tam. ²² Ck C* namatilena. ²³ Bī repeats attano.

vādēssāmīti¹. Atha nām devadhitārō āhamśu: „amhehi kata-kalyānakammāni pacchā tutṭhā² kathessāma, gandhabbañ karohi ācariyā³ ti. Bodhisatto sattāham devatānām gandhabbam
nkāsi, tam dibbagandhabbam abhibhavityā pavatti⁴, sattame
divase ādito paṭṭhāya devadhitānam kalyānakammāni puechi. 5
Ekañ Kassapabuddhakāle ekassa bhikkhuno uttamavatthañ
datvā Sakkassa paricārikā hutvā nibbattāñ accharāsaḥassā
parivāram uttamadevakaññām „tvāñ purimabbhave kiñ kammām
katvā nibbatta⁵ ti puechi. Tassa puechanākāro ca vissajjanañ
ca Vimānavatthumhi āgatam eva, vuttañ hi tattha: 10

Abhikkantena vannena yañ tvāñ titthasi devate
obhāsentī⁶ disā sabbā osadhī⁷ viya tārakā,

Kena te⁸ tādiso vanño, kena te idha-m-ijjhati
uppajjanti ca te bhogā ye keci manaso piyā.

Puechāmi tam devī⁹ mahānubhāve
manussabhūtā kiñ akāsi puññām,
kenāsi evam jalitānubhāvā
vanño ca te sabbadisā pabhāsatī. 15

Vatthuttamadāyikā nāri¹⁰
pavarā hoti naresu¹¹ nārisu
evam piyarūpadāyikā¹²
manāpām dibbañ¹³ sā labhate upecca ṭhānam. 20

Tassā me passa vimānam, accharā kāmavanninī 'ham asmi'
accharāsaḥassassāham pavarā, passa puññānañ vīpākām.

Tena me tādiso vanño, tena me idha-m-ijjhati,
uppajjanti ca me bhogā ye keci manaso piyā. 25

Ten' amhi evam jalitānubhāvā
vanño ca me sabbadisā pabhāsatīti.

¹ Bi roymā. ² Bi pavattati. ³ Ck C^a-ti, Bi obhāsanti. ⁴ C^a Bi -dhi. ⁵ Bi
me. ⁶ C^a C^b dava, Bi B^a devī. ⁷ C^a Bi nāri. ⁸ Bi nare. ⁹ C^a C^b piyarūpām-,
Bi piyatirūpa-. ¹⁰ Bi khippam. ¹¹ Bi shamasmi.

Aparā piñdāya caramānassa bhikkhuno pūjanatthāya pupphāni adāsi. Aparāpi¹ „cetiye gandhapañcaṅgulikām dethā“² ti gandhe adāsi. Aparā madhurāni phalāphalāni³ adāsi. Aparā uttamarasam adāsi. Aparā Kassapadasabalassa cetiye gandhapañcaṅgulikām adāsi. Aparā maggapatipannānam bhikkhūnam⁴ bhikkhunīnam ca kulagehe⁵ vāsam upagatānam santike dhammāni assosi⁶. Aparā nāvāya⁷ bhuttassa⁸ bhikkhuno udake⁹ thatvā¹⁰ udakam adāsi¹¹. Aparā¹² agāramajjhe vasamānā akkodhanā¹³ hutvā sassusasuravattam¹⁴ akāsi. Aparā attano laddhakoṭṭhāsato¹⁵ pi sañivibhāgam katvā va paribhuñji silavatī ca ahosi. Aparā paragehe¹⁶ dāsī¹⁷ hutvā nikodhā¹⁸ nimmānā attano laddhakoṭṭhāsato sañvibhāgam katvā devarañño pari-cārikā hutvā nibbattā. Evam sabbāpi Guttilavimānavatthumhi āgatā sattatiṁsā devadhitā yanī yanī kammarām katvā tattha nibbattā sabbarā¹⁹ Bodhisatto²⁰ pucchi, tāpi 'ssa attano kata-kammarām gāthāhi eva²¹ kathesum. Tam sutvā Bodhisatto „lābhā vata²² me, sūladdham vata²³ me, sv-āham idhāgantvā appamattakena²⁴ pi kammena paṭiladdhā sampattiyo assosim²⁵, ito dāni paṭṭhāya manussalokam gantvā dānādīni²⁶ kusala-kammān' eva²⁷ karissāmīti²⁸ vatvā²⁹ imam udānam udānesi:

Svāgataṁ vata me aja suppabhātaṁ suvuṭṭhitam³⁰,
yanī addasāsim³¹ devatāyo accharā kāmavanniyo³²

¹ Bi omits pi. ² Bi phalāni. ³ Bi bhikkhunañca. ⁴ Bi -ha. ⁵ Bi ahosi.
⁶ Bi apara upasthakathāya vejāya, Ck bhunnassa, Cx bhunnassa corr. to bhuttassa.
⁷ Bi udakam. ⁸ Bi labhitvā. ⁹ Ck Cx udakamadāsi. ¹⁰ Bi tasmi. ¹¹ Bi omits akkodhanā. ¹² Cx sassura- corr. to sausra-, Bi sassura-. ¹³ Bi -sako. ¹⁴ Bi -sako. ¹⁵ Pi panageha, Cx patageha corr. to parageha. ¹⁶ Cx Bi dāsi. ¹⁷ Bi nikodhanā.
¹⁸ Bi tam sappasi. ¹⁹ Bi -sattena. ²⁰ Bi yeva. ²¹ Bi thā. ²² Bi -nā. ²³ Bi ahosi. ²⁴ Bi adds puññāni katvā. ²⁵ Ck -kammameva, Cx -kammameva corr. to -kanimāneva, Bp -kammāni eva, Bi -kammeneva. ²⁶ Bi omits vatvā. ²⁷ Bi omits suvuṭṭhitam. ²⁸ Bi adassāsi, Bp addasāsi. ²⁹ so Bp; Ck -vanniniyo, Cx -vantiniyo, Bi saccharākāmavanniyo.

Imas' āham dhammāñ sutvā¹ kāhāmi² kusalam bahum
dānena samacariyāya saññamena³ damena ca,
so 'ham tattha gamissāmi yattha gantvā na socare ti.

Atha naṁ sattāhaccayena devarājā Mātalisaṅgāhakam⁴
ānāpetvā rathe nisidāpetvā Bārānasim eva pesesi. So Bārā- 5
nasim gantvā devaloke attanā⁵ ditthakāraṇam manussānam
ācikkhi. Tato patthāya⁶ manussā saussāhā⁷ puññāni kātuṁ
maññimisu.

Satthā imam desanam⁸ āharitvā jātakam samodhānesi: „Tadā
Mūsilo⁹ Devadatto ahosi, Sakko Anuruddho, rājā Anando¹⁰, Guttīla- 10
gandhabbo pana aham eva¹¹ ti. Guttīlajātakam¹¹.

4. Viticchajātaka.

Yam passati na tam icchatiti. Idam Satthā Jetavane
viharanto ekam palāyikam¹² paribbājakam ārabha kathesi. So
kira sakala-Jambudipe paṭivādañ¹³ alabhitvā Sāvatthiñ āgantvā „ko
mayā saddhim vādani kātuṁ samattho“ ti pucehitvā „Sammāsam-
buddho“ ti sutvā mahājanapariruto Jetavanam gantvā Bhagavantam
catuparisamsajhe dhammāñ desentam pāñham pucchi. Ath¹⁴ assa
Satthā tam¹⁵ vissajjetvā ekai nāma kin ti pāñham pucchi. So ka-
thetuṁ asakkonto uṭṭhāya¹⁶ palāyi. Nisinnapariśā „ekapaden“ eva 20
vo¹⁷ bhante¹⁸ paribbājako niggahito¹⁹ ti āhamis. Satthā „nāham
upāsakā²⁰ idān“ eva tam ekapaden“ eva nigganhāmi, pubbe pi nig-
ghanim yevā“ ti vatvā atitam āhari:

Atite Bārāṇasiyam Brahmādatte rajjam kārente
Bodhisatto Kāsiratthe²¹ brāhmaṇakule nibbattitvā vayap- 25
patto kāme pahāya isipabbajjañ pabbajitvā digharattam

¹ C² C³ sutvāna. ² C² kahāmi. ³ B¹ sayamena. ⁴ B¹ mātaligūhakam. ⁵ B¹
attano. ⁶ B¹ adds te. ⁷ so C² BP; C² saussāhā, B¹ saussāsā. ⁸ B¹ dhammāde-
vī B¹ mūsilo. ⁹ B¹ adds ahosi. ¹⁰ B¹ adds tatiyam. ¹¹ B¹ adds tatiyam. ¹² C² palāsikam, C²
palāsikath, B¹ palāsi. ¹³ so C² C³ BP; B¹ paṭivāri. ¹⁴ C² nati. ¹⁵ B¹ utha-
yāsanā. ¹⁶ B¹ kho. ¹⁷ B¹ bhento, C² bhanto corr. to bhante. ¹⁸ so all three
MSS. ¹⁹ B¹ -ka. ²⁰ B¹ kāsikarathe.

Himavante' vasi. So pabbatā oruyha² ekam gāmanigamam³ nissāya Gaṅgānivattane paññasālāya vāsam kappesi. Ath' eko paribbājako sakala-Jambudipe paṭivādām⁴ alabhitvā tam nigamam patvā „atthi nu kho koci mayā saddhim vādam 5 kātum samattho“ ti pucchitvā „atthīti“ Bodhisattassa āubhāvam sutvā mahājanaparivuto tassa vasanaṭṭhānam⁵ gantvā patisanthāraṁ katvā nisidi. Atha nahe Bodhisatto „vana-gandhaparibhāvitam⁶ Gaṅgāpāniyam⁷ pivissasīti“ pucchi. Paribbājako vādena ottharanto⁸ „kā“ Gaṅgā, vālukā⁹ Gaṅgā, udakam Gaṅgā, orimatirām Gaṅgā, pārimatirām Gaṅgā¹⁰ ti āha. Bodhisatto tam pana paribbājakam „ṭhapetvā udakam vālukam orimatirām¹¹ pārimatirām¹² ca kaham Gaṅgam labhissatiti¹³ āha. Paribbājako appaṭibhāno¹⁴ hutvā utṭhāya palayi. Tasmin palāte¹⁵ Bodhisatto nisinnaparisāya dhammam desento imā 15 gāthā avoca:

1. Yam passati na taṁ icchatī, yañ ca na passati tam kira
icchatī,

maññāmi ciraṁ carissati, na hi taṁ lacchati yam so
icchatī. 186.

20 2. Yam labhati na tena tussati, yam pattheti laddham hileti,
icchā hi anantagocarā, vīticchānam¹⁶ namo karomase ti.
187.

Tattha yam passatīti yam udakādiṁ passati tam Gaṅgā ti na icchatī,
yañ ca na passatīti yañ ca udakādivinimmuttam Gaṅgam na passati taṁ
25 kira icehatī¹⁷, maññāmi ciraṁ carissatīti aham evam maññāmi: yam
paribbājako svarūpam Gaṅgām pariyesanto ciraṁ carissati, yathā vā udakādivi-
nimuttam Gaṅgam evam¹⁸ rūpādivinimmuttam attānam pl pariyesanto saṁsāre

¹ Ck -vantam, C* -vantam corr. to -vante. ² Bi orūyham. ³ Bi nigamagāmath. ⁴ so Ck BP; C* -vādām corr. to -vādām, Bi -vādi. ⁵ C* vacanathānam. ⁶ Bi vāpna. ⁷ Bi -pāniyati. ⁸ Bi ottaranto. ⁹ Bi omits kā. ¹⁰ C* vālukā. ¹¹ Ck C* oriman-. ¹² Ck C* pārimantirām. ¹³ so Ck Bi; Bi labhissasīti, C* labhiss-¹⁴ sātīti corr. to labhissasīti? ¹⁵ Ck -bhāno, Bi -pāno. ¹⁶ Bi palayante. ¹⁷ C* vīticchānam, Bi vigaticchānam. ¹⁸ Ck C* icehatī. ¹⁹ Ck C* Bi eva.

cirām carissati, na hi tam iacchatīti cirām caranto pi yam¹ tam evārūpām
Gaṅgām vā attānam vā iechati tañ na iacchatī; yam labbatīti yam udakash
vā rūpādi² vā labhati tena na tuṣṭati, yam pattheti laddham hījetīti
evam laddhena atussanto yam yam sampattīm pattheti tam tam labbitvā kim
etāyā ti hījeti avamaññati, iechā hi anantagocarā ti³ laddham laddham⁴ 5
hījetvā anñamaññatā tāmmanam⁵ iechanato⁶ yam iechā nāma tanhā anantago-
carū, vīticchānām⁶ nāmo karomase ti tasmā ye vigatichā Buddhadayo
tesam mayam namakkāram karomā 'ti.

Satthā imam desanām⁷ āharitvā jātakam samodhānesi: „Tadā
paribbājako va etarahi paribbājako ahosi⁸, tāpaso pana aham evā” 10
'ti. Vīticchājātakam⁹.

5. Mūlapariyāyajātaka.

Kālo ghasati¹⁰ bhūtānīti. Idam Satthā Ukkattham nis-
sāya Subhagavane viharante Mūlapariyāyasuttantaṁ ārab-
bha kathesi. Tadā kira pañcasatā brāhmaṇā tīṇīm vedānam pāragū 15
sūsane pabbajitvā tīṇi piṭakāni uggrahitvā mānamadamatā hutvā¹¹
„Sammāsambuddho pi tīṇi eva¹² piṭakāni jānāti, mayam pi tāni¹³ jā-
nāma, evam sante kim tassa amhehi nānākaranan¹⁴” ti Buddhupat-
thānam na gacebanti¹⁵, samasatthā¹⁶ hutvā caranti. Ath' ekadivasaṁ
Satthā tesu āgantvā attano santike nisnnesu atthahi bhūmihi pati-²⁰
mandetvā¹⁶ Mūlapariyāyasuttantaṁ kathesi. Te na¹⁷ kiñci sallakkhe-
sum. Atha nesam etad āhosī: „mayam ‘amhehi sadisā paññitā¹⁸ n'
atthiti” mānam karomā, idāni pana na kiñci jānāma, Buddhehi sadiso
paññito n' atthi, aho¹⁹ Buddhaguṇā nāmā” 'ti, te tato paññhāya ni-
hatamāna hutvā uddhaṭadāthā viya sappā²⁰ nibbisevāna jātā. Satthā 25
Ukkatthayām yathābhīrantam viharitvā Vesālinī gantvā Gotamakace-
tiye Gotamasuttantaṁ nāma kathesi. Sahassilokadhātukampanam²¹
ahosi²². Tam²³ sutvā te bhikkhū arahattam pāpuṇimsu. Mūlapari-
yāyasuttantaṁ pana Satthari Ukkatthāya viharante yeva²⁴.

¹ Bⁱ yam. ² C^k Bⁱ rūpādi, C^s -di corr. to dim. ³ Bⁱ adds yam. ⁴ C^s lad-
dhāladdham. ⁵ C^k C^s iechanto, B^p iechato. ⁶ Bⁱ vīticchānām. ⁷ Bⁱ dham-
made-. ⁸ C^k C^s omits ahosi. ⁹ C^s vīticchājātakam, B^p Bⁱ vīticchājātakam. ¹⁰
Bⁱ ghapatti ¹¹ Bⁱ tīgi. ¹² Bⁱ tīṇi piṭakāni. ¹³ C^k -kāraṇam. ¹⁴ Bⁱ omits
buddhu- na gacebanti. ¹⁵ Bⁱ B^p pañipakkhā. ¹⁶ Bⁱ pati-. ¹⁷ Bⁱ adds hi. ¹⁸
Bⁱ adds nāma. ¹⁹ Bⁱ mahō. ²⁰ Bⁱ sabbā. ²¹ Bⁱ dasasahassalokadhātukammi.
²² Bⁱ omits ahosi. ²³ Bⁱ mūlapariyāyasuttantaṁ pana.

bhikkhū dhammasabhāyañ katham samutthāpesum: „āvuso aho¹ Bud-
dhānam ānubhāvo, te nāma brāhmaṇapabbajitā² tathā mānamadamatā
Bhagavatā³ Mūlapariyāyadesanāya nihatamāna katā” ti. Satthā
āgantvā „kāya nu ‘ttha bhikkhave etarahi kathāya sanniśinnā” ti
5 pucchitvā „imāya nāmā” ‘ti vutte „na bhikkhave idān’ eva, pubbe p'
āharī ime⁴ mānapaggahitasire⁵ vicarante nihatamāne akāsiñ yevā” ‘ti
vatvā atitām āhari:

Atite Bārānasiyām Brāhmañadatte rajjam kārente Bodhi-
satto brāhmaṇakule nibbattitvā vayappatto tinnam vedā-
10 nam pāragū⁶ disāpāmokkho ācariyo hutvā pañca mānavakasa-
tāni⁷ maute vācesi. Te pañcasatāpi niṭhitasippā sippe anu-
yogam datvā „yattakañ amhe jānāma ācariyo pi tattakam eva,
viseso n’ atthīti” mānatthaddhā ācariyassa santikam na gac-
chanti, vattapatiyattam⁸ na karonti. Te ekadivasam ācariye
15 badarirukkhamūle nisinne tam vañcetukāmā badarirukkham na-
khena ākotetvā „nissāro vāyam⁹ rukkho” ti āhaṁsu. Bodhi-
satto attano vañcanabhāvam īatvā „antevāsikā ekañ vo pañ-
hañ pucchisāmiti” āha. Te haṭṭhatuṭṭhā „vadetha, kathessāmā”
‘ti. Ācariyo pañham pucchanto pañhamāñ gātham āha:

20 1. Kālo ghasati¹⁰ bhūtāni sabbān’ eva sah’ attanā,
yo ca kālaghaso¹¹ bhūto sa bhūtapacanīm¹² pacīti¹³. 188.

Tattha kālo ti purebhakkālo pī pacchābhakkālo pīti evamādi, bhū-
tāni¹⁴ sattādhivacanam etam, na kālo bhūtānam cammamāñsādīni¹⁵ luñcetvā
khādati api ca kho tesam āyuvannabalāni khepento yobbaññam¹⁶ maddanto
25 ārog Yam vināseno ghasati¹⁷ khādatiti vuccati, evam ghasanto ca¹⁸ na kiñci
vajjeti, sabbān’ eva ghasati, na kevalaū ca bhūtān’ eva api ca kho sahattrānā¹⁹
aftānam pi ghasati, purebhakkālo¹⁹ pacchābhakkālāñ na pāpuññati, esa nayo
pacchābhakkālāñ²⁰, yo ca kālaghaso bhūto ti khīñāsavass’ etam adhiva-

¹ C^k Bⁱ omit aho. ² Bⁱ brahmaṇā pabbajitvā. ³ Bⁱ āgatā. ⁴ Bⁱ adds evam.

⁵ Bⁱ -hitenasikhire, B^r -hitasile. ⁶ C^e -gu. ⁷ C^k C^e pañcasatamānavakasatāni.

⁸ Bⁱ vattam. ⁹ C^e cāyati. ¹⁰ Bⁱ ypati. ¹¹ C^e C^k kiloghaso. ¹² C^e -pa-
catiñ, Bⁱ bhūtapacan. ¹³ Bⁱ saciti. ¹⁴ C^e bhūtānāñ ca māñsādīni, C^k bhū-
tānāñ ca māñsādīni ca. ¹⁵ Bⁱ yoppanam. ¹⁶ Bⁱ ghasatiti. ¹⁷ Bⁱ omits ca.

¹⁸ Bⁱ sahattrānā. ¹⁹ C^k -le. ²⁰ C^k -disu.

nam, so hi ariyamaggena āyatim pañisandhikālāni khaspetvā khādītvā thitattā kālaghaso¹ bhūto² ti vuccati, sa bhūtapaecanīm³ pacīti⁴ yāyāni tanhā apāyesu bhūte pacati tanhā ñānagginā paci dahi⁵ bhasmam akāsi, tena bhūtapaecanīm⁶ pacīti⁷ vuccati, pajānikin⁸ ti pi pātho, jātikin⁹ nibbattikin¹⁰ ti attho.

Imāni pañhami sutvā mānavesu eko pi jānitum samattho 5 nāhosī. Atha ne Bodhisatto „mā kho tumhe ‘ayañ pañho tisū vedesu atthīti¹¹“ saññām akattha, tumhe yam aham jānāmi tam sabbam jānāmā¹² ‘ti maññamānā badarirukkhasadisaih karotha, mama tumhehi aññātassa¹³ bahuno¹⁴ jānanabhāvam na jānātha, gacchatha, sattame divase kālah dammi, ettakena kālen¹⁵ imāni pañhami cintethā¹⁶ ‘ti. Te Bodhisattam vanditvā attano attano vasanatthānām gantvā sattāham cintevāpi pañhassa n’ eva antam na koṭim passiñsu. Te sattame divase ācariyassa santi-
kam gantvā vanditvā nisiditvā „kim¹⁷“ bhadramukhā¹⁸ jānittha pañhan¹⁹ ti vutte²⁰, „na jānāmā²¹“ ti vadimisū. Puna Bodhisatto 15 te garahamāno dutiyam gātham āha:

2. Bahūni narasīsāni lomasāni brahāni ca
givāsu pañtimukkāni, kocid ev' ettha kannavā ti. 189.

Tass attho: bahūni narāham sīsāni dissanti, sabbūni ca tāni lomasāni, sabbāni mahantāni, givāsu yeva ṭhaptāni, na tilaphalāni viya hatthena gahitāni, 20 n’ atthi tesam imehi dharmmehi nānākarāyan, ettha pana kocid eva kannavā ti attānah²² sandhāyāha, kannavā ti paññavā, kannachiddam²³ pana na kassaci n’ atthi.

Iti te mānavake „kannachiddamattam eva tumhākañ bā-
lānam atthi, na paññā²⁴“ ti garahitvā pañhami vissajjesi. Te 25

¹ Bⁱ kālaṅghaso. ² Bⁱ omits bhūto. ³ C^k -pacitīm, C^e bhutapacīnīm? Bⁱ bhutapacīnī. ⁴ Bⁱ sacīti. ⁵ Bⁱ pacati dahati. ⁶ Bⁱ bhutapacīnī, C^e bhutapacīnī corr. to -pacīnī, C^k -pacitīm. ⁷ C^e pacīti, Bⁱ sati. ⁸ Bⁱ pacanan, B^e pajāni ti. ⁹ C^e jānikin, Bⁱ janika, B^e janitāni. ¹⁰ Bⁱ nippattakan, B^e nippattitāni. ¹¹ Bⁱ atthi pi ti. ¹² Bⁱ jānāhi. ¹³ Bⁱ aññistarassa. ¹⁴ C^k C^e pakuto. ¹⁵ Bⁱ omits kim. ¹⁶ C^e bhadda- corr. to bhaddra, Bⁱ bhadramukha-
tumhe. ¹⁷ C^k C^e tato, Bⁱ vutte te, B^e āha. ¹⁸ C^k attāni, C^e attāni corr. to attānī. ¹⁹ C^k pañhakāṣṭha-, C^e pañhāñkāñhachiddam corr. to paññavā kanha-,
Bⁱ paññāñkāñhachiddam.

sutvā „aho ācariyā nāma mahantā“ ti khamāpetvā nihatamānā Bodhisattam upaṭṭhahimśu.

Satthā imam desanam’ āharitvā jītakam samodhānesi: „Tadā pañcasatā māṇavakā ime bhikkhū abesum, ācariyo pana nham evā“
5 ‘ti. Mūlapariyāyanjātakam¹.

6. Telovādajātaka.

Hantvā jhatvā vadhityā cā ‘ti. Idam Satthā Vesālīn upanissāya kūṭagārasālāyām viharanto Sihasenāpatiṁ ārabbhā kathesi. So hi Bhagavantam saranam gantvā nimutetvā punadivase 10 samanisikām² bhuttam adāsi. Niganṭhā tam sutvā kupitā³ anattamānā Tathāgatam vihethetukāmā „samaṇo Gotamo jānam uddissa-kaṭam⁴ māṁsam bhuñjatī“⁵ akkosimśu. Bhikkhū dhammasabhāyām katham samutthāpesum: „āvuso Nigantha - Nāthaputto⁶ ‘samaṇo Gotamo jānam uddissa-kaṭam⁷ māṁsam bhuñjatī’ saddhiṁ parisāya 15 akkosanto ābīñjatī“. Tam sutvā Satthā „na bhikkhave Nigantho Nāthaputto⁸ idān’ eva mām uddissa-kaṭam māṁsam khūdanena garahati⁹; pubbe pi garahi yevā“ ‘ti vatvā atitam āhari:

Atite Bārāñasiyām Brahma datte rajaṁ kārente Bodhisatto brāhmaṇakule nibbattitvā vayappatto isipab-20 bajjam pabbajitvā loṇambilasevanatthāya Himavantato Bārāñasiṁ¹⁰ āgantvā punadivase nagaram bhikkhāya pāvisi. Ath’ eko kuṭumbiyo¹¹ „tāpasam vihetessāmīti“ gharām pavesetvā paññattāsane nisidāpetvā macchamarīṣena parivisitvā bhattaciccāvasāne ekamāntam nisiditvā „idam māṁsam tumhe yeva 25 uddissa pāne- māretvā katain¹², idam akusalaṁ mā ambākam eva tumbākam pi hotiti“ vatvā paṭhamam gātham āha:

1. Hantvā jhatvā¹³ vadhityā ca deti dānam asaññato,
edisaṁ bhuttam bhunñjamāno so pāpena upalippatī¹⁴. 190.

¹ Bī dhammade-. ² Bī adda pañcamān-. ³ Cī Cī sasamān-, ⁴ Bī kuppitā-

⁵ Bī -kataṁ. ⁶ Bī -jasiti. ⁷ Cī -nāthaputto, Bī niganho nāṭaputto. ⁸ Cī nāṭaputto, Bī napūre. ⁹ Bī garagarabi. ¹⁰ Cī Cī -siyām, Bī -sl. ¹¹ Bī kuṭumpiko.

¹² Bī katham. ¹³ Bī Bī chetvā. ¹⁴ Bī sa pāpamūlapalimmatīti, Bī sa pāpamūlapalimpatīti.

Tattha hantvā ti hanitvā¹ paharitvā jhantvā² ti kilametvā vadhitvā³ ti mārestvā, deti dānam aśaññato ti aśaññato dussilo evam kātvā dānam deti, edisam bhattati bhuñjamāno sa pāpenam upalippatī⁴ edissi uddisakataṁ bhuñjamāno so samano⁵ pi pāpēna upalippati sahyujjati⁶ yevā 'ti.

Tam sutvā Bodhisatto dutiyām gātham āha:

1. Puttadāram pi ce hantvā deti dānam aśaññato
bhuñjamāno pi sappañño na pāpēna upalippatī⁷. 191.

Tattha bhuñjamāno pi sappañño ti titthatu aśaññam manasāni puttadārahi vadhitvāpi dussilena dinnam sappañño khantimettādiguṇasampanno tam bhuñjamāno pi pāpēna na upalippatī⁸.

10

Evam assa Bodhisatto dhammaṇi kathetvā utthāyāsanā pakkāmi.

Satthā imam dhammadesanām āharitvā jātakam samodhānesi:
, Tadā kutumbiko Nigantha •Nāthaputto⁹ ahosi, tāpaso pana nāham evā¹⁰ 'ti. Telovādajātakam¹¹.

15

7. Pādañjali-jātaka.

Addhā Pādañjali¹² sabbe ti. Idam Satthā Jetavane viharanto Lāludāyitheraṁ ārabba kathesi. Ekasmīn hi¹³ divase dve mahāsāvakā pañham vinicchinanti. Bhikkhū pañham sunānta there pasamsanti. Lāludāyithero parisantare¹⁴ nisimo „ete amhehi 20 samam kiṁ jānatiti“ ottham bhañji¹⁵. Tam disvā therā utthāya¹⁶ pakkamiṁsu. Parisā bhijji. Dhammasabbhāyām bhikkhū kathaṁ samutthāpesum: „āvuso Lāludāyi¹⁷ dve aggasāvake garahitvā ottham bhañjiti“. Tam sutvā Satthā „na bhikkhave idān' eva pubbe pi Lāludāyi¹⁸ ṣṭhetvā otthabhañjanam tato utthriṁ aññām na jānatiti“ 25 vatvā atītam āhari:

¹ Bi omits hanitvā. ² Bi chstvā. ³ C^k C^s omit ti. ⁴ Bi samūpamupalimmati, Br^s sa pāpamupalimpati. ⁵ C^k samāno, Bi omits so samano pi. ⁶ C^k C^s samujjati. ⁷ Bi pāpēna upalippati. ⁸ C^k Bi upalippati. ⁹ Bi nigantho nātāputtako. ¹⁰ Bi Br bālovādajātakam chaṭhami. ¹¹ Bi pādañcaili. ¹² Bi omits hi. ¹³ Bi parisante. ¹⁴ C^s bhuñji corr. to bhañja, Bi bhañci. ¹⁵ Bi utthāyāsanā. ¹⁶ Bi lāludāyithero. ¹⁷ C^k -yi, C^s -yisi.

Atite Bārāṇasiyām Brahmadatte rajjaṁ kārente Bodhisatto tassa atthadhammānusāsako amacco ahosi. Rañño pana Pādañjali¹ nāma putto lālo² dandhaparisakkano³ ahosi. Aparabhāge rājā kālam akāsi. Amaccā rañño mata-
5 kiiccāni katvā „taṁ rajje abhisiñcissāmā“ 'ti mantayamānā rājaputtaṁ Pādañjalikam⁴ āhaṁsu. Bodhisatto pana „ayam kumāro lālo² dandhaparisakkano, pariggahetvā tam abhisiñcis-
10 sāmā“ 'ti āha. Amaccā vinicchayām sajjetvā kumāram sa-
mīpe nisidāpetvā aṭṭam vinicchinantā na sammā vinicchiniṁsu,
15 te asāmikam sāmikam katvā kumāram pucchim̄su: „kīdisam ku-
māra suṭṭhu vinicchinimhā“ 'ti. So otṭham bhañji. Bodhisatto „pandito maññe kumāro, asammāvinicchitabhāvo tena nāto bhavissatī“ maññamāno paṭhamam gātham āha:

1. Addhā Pādañjali⁵ sabbe paññāya atirocati,

15 tathā hi otṭham bhañjati, uttarin⁷ nūna passatī. 192.

Tass' attho: ekamseva Pādañjali⁸ kumāro sabbe amhe paññāya atirocati, tathā hi otṭham bhañjati, nūna uttarin aññam kārapañch passatī.

Te aparasmim⁹ pi¹⁰ divase vinicchayām sajjetvā aññam aṭṭam suṭṭhu¹¹ vinicchinivtā „kīdisam te deva suṭṭhu vinic-
20 chitan“ ti pucchim̄su. So puna pi otṭham eva bhañji. Ath' assa andhabālabhāvam fiatvā Bodhisatto dutiyain gātham āha:

2. Nāyam dhammarām adhammarām vā atthānatthañ ca bujjhati¹², aññatra otthaniibbhogā nāyān jānāti kiñcanan ti. 193.

Amaccā Pādañjalikumārassa¹³ lālabhāvam¹⁴ nātvā Bodhi-
25 sattam rajje abhisiñcīm̄su.

Satthā imām dhammadesanām āharityā jātakām samodhānesi: „Tadā Pādañjali¹⁵ Lāludāyi¹⁶ ahosi, panditāmacco¹⁷ pana nāham evā“ 'ti. Pādañjalijātakam¹⁸.

¹ Bⁱ pādañcali. ² Bⁱ lālo. ³ C^k-to, Bⁱ dandaparisakkano. ⁴ Bⁱ pādañcalinti.

⁵ Bⁱ aṭṭīcīs- ⁶ C^k pādañjali, Bⁱ pādañcali. ⁷ C^k uttari, C^s uttarima, Bⁱ uttarī.

⁸ Bⁱ pādañcalim. ⁹ C^k parasmim, C^s parasmim corr. to spa-. ¹⁰ Bⁱ omits pt.

¹¹ C^k C^s su. ¹² Bⁱ bujjhati. ¹³ Bⁱ pādañcali-. ¹⁴ Bⁱ lāja-. ¹⁵ Bⁱ pādancali

¹⁶ C^s -yi. ¹⁷ Bⁱ paññitaamacco. ¹⁸ Bⁱ pādañcali - - sattamā.

8. Kimsukopamajātaka.

Sabbehi kimsuko dittho ti. Idam Satthā Jetavane viharanto Kimsukopamasuttanā ārabba kathesi. Cattāro hi' bhikkhū Tathāgatam upasamikamityā kammatthānam yāciṁsu. Satthā tesam kammatthānam gahetvā attano atano¹ rattijjhānādīvātthānāni agamamīsu². Tesu eko cha phassāyatanaṁ³ pariganhitvā arahattam pāpuni, eko pañcakkhandhe eko cattāro mahābhūte eko atthārasa dhātuyo⁴. Te attano attano adhigatavisesam Satthu ūrocesum. Tatth' ekassa bhikkhuno parivitakko udapādi: „imesam kammatthānānam nibbānam ekakanī⁵, Katham sabbehi arahattam pattan⁶ ti so Satthāram puechi. Satthā „kin te bhikkhu kimsukadiṭṭhabhātikehi⁷ nānattan⁸ ti vatvā „idam no bhante kāraṇam kathethā⁹ ti bhikkhūhi yācito atitam āhāri:

Atite Bārāṇasiyam Brahmādatte rajaṁ kārente tassa cattāro puttā abesum. Te ekadivasam sārathim pakkositvā „mayam samma kiṁsukam datthukāmā, kiṁsukarukkhām no dassehi¹⁰ āhānsu. Sārathi „sādhū, dassessāmīti¹¹ vatvā catunnam pi ekato adassetvā jetṭhaputtaṁ tāva rathe nisidāpetvā araññām netvā „ayam kiṁsuko¹² ti khānukorakāle¹³ kiṁsukam dassesi, aparassa bālapalāsakāle aparassa pupphitakāle aparassa phalitakāle. Aparabhāge cattāro pi bhātaro ekato nisinnā „kiṁsuko nāma kidiso¹⁴ ti katham samutthāpetvā eko „seyyathāpi jhāmathūno¹⁵ ti āha, dutiyo „seyyathāpi nigrodharukkho¹⁶ ti, tatiyo „seyyathāpi maṁsapesi¹⁷“, catuttho „seyyathāpi siriso¹⁸ ti te aññamaññassa kathāya aparitutthā¹⁹ pitu santikam gantvā „deva kiṁsuko nāma kidiso²⁰ ti puchitvā „tumhehi kiṁ kathitan²¹ ti vutte attanā²² kathitanīhāraṇam rañño kathesuin. Rājā „catuhī²³ pi²⁴ tumhehi kiṁsuko dittho, kevalam vo kiṁsukassa²⁵ dassento sārathi ‘imasmiṁ kāle kiṁsuko

¹ C² C⁴ omit hi. ² B¹ adds bhikkhū tam. ³ B¹ only one attano. ⁴ B¹ ag-⁵ C² B¹ pas-, C⁴ pas- corr. to phas-. ⁶ B¹ adds ti. ⁷ B¹ pana ekam. ⁸ B¹ kintikam dittham catuhī kaniṭṭhabhātikehi. ⁹ C² nānattan. ¹⁰ B¹ khānukorakāle.¹¹ B¹ -no. ¹² so all three MSS. ¹³ B¹ omits pl.

kīdiso' ti 'imasmim kālē kīdiso' ti vibhajitvā na pucchito, tena vo kamkhā uppannā¹⁴ ti vatvā paṭhamam gātham āha:

1. Sabbehi kiṁsuko dittho, kin n' ettha¹ vicikicchatha,
na hi sabbesu thānesu sārathī² paripucchito ti. 194.

5 Tattha na hi sabbesu thānesu sārathī³ paripucchito ti sabbehi vo kiṁsuko dittho ti kin nu tumhe ettha vicikicchatha⁴, sabbesu thānesu kiṁsuko p'eso, tumhehl pana na hi sabbesu sārathī paripucchito⁵, tena vo kamkhā uppannā ti.

10 Satthā imam kāraṇam dassetvā „yathā bhikkhave⁶ cattāro bhā-
tikā vibhāgam katvā apucchetattā⁷ kiṁsuke kamkhām uppādesum evam tvam pi imasmim dhamme kamkhām uppādesiti⁸“ vatvā abhisambuddho hutvā dutiyam gātham āha:

15 4. Evam sabbehi nānēhi yesam dhammā ajānitā
te ve dhammesu kamkhanti kiṁsukasmin va bhātaro ti. 195.

15 Tass' attho: yathā te bhātaro sabbesu thānesu kiṁsukassu aditthettū kam-
khānīsu evam sabbehi vippasanānānēhi yesath sabbe pi hi⁹ chaphassayatanak-
khanḍhabhūtadhbūtubhedū dhammā ajānitā¹⁰ sotāpatti maggassa anabhidgatattā ap-
paṭividhā te ve¹¹ tesa phassayatanādiddhammesu kamkhanti yathā ekasmiñ
neva¹² kiṁsukasmin cattāro bhātaro ti.

20 Satthā imam dhammadesanām āharitvā jātakam samodhānesi:
„Tadā Bārānasirōjā nham eva'ahosin“ ti. Kiṁsukopamajātakam¹³.

9. Sālakajātaka.

Eka putta kō bhavissnsiti¹⁴. Idam Satthā Jetavane viharantō aññataram mahātheram ārabba kathesi. So kir' ekanū kumārakam pabbājetvā pilento tattha viharati. Sāmañero pilam sahitum asakkonto uppabbaji. Thero gantvā upalāpeti: „kumāraka tava

¹ C² O² kintetha, B¹ kinetha? B² kiṁnvetha. ² C² -thi, B¹ sārathī. ³ C² C²
-thi. ⁴ so B²; C² O² vinlechatha. ⁵ B¹ omits ti sabbehi --- paripucchito. ⁶
B¹ bhikkhu te. ⁷ C²-tatva corr. to -tathā, B¹-tathā. ⁸ C² -deseti, B¹ -desī.
⁹ B¹ omits yesam sabbe pi hi. ¹⁰ B¹ ajānanto. ¹¹ all three MSS. te neva.
¹² B¹ ekasmi yeva. ¹³ B¹ adds athamati. ¹⁴ C² C² -titī, B¹ -titī.

cīvaraī tav' eva¹ bhavissati patto pi, mama santakamī pāttacīvaram
pi tav' eva¹ bhavissati, ehi pabbajāhīti". So „nāhamī pabbajissā-
mīti" vatvāpi punappuna² vuccamāno pabbaji. Atha nāmī pabbajita-
divasato pāttāya puna therō viheṭhesi. So pīlam asahanto puna
uppabbajitvā anekavārmī³ yācante⁴ pi tasmiñ „tvam n'eva" main⁵
sahasi⁶ na vinā vattitum sakkosi, gaccha na pabbajissāmīti" na pab-
baji. Bhikkhū dhammasabhāyām kathām samutthāpesum: „Āruso
suhadayo vata so dārako, mahātherassa āsayamī ūtvā na pabbajiti".
Satthā āgantvā „kāya nu 'ttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā"
ti puechitvā „imāya nāmā" ti yutte „na bhikkhave idān" ev' esa 10
suhadayo pubbe pi suhadayo, ekavāram etassa dosam disvā na puna
ganhiti⁷ ūtvā atitamī āhari:

Atite Bārānasiyām Brahmadatte rājjamī kārente
Bodhisatto kuṭum bīkakule niblāttivā vayappatto dhaññā-
vikkayena jīvikamī kappesi. Aññataro pi ahigunthiko⁸ ekañ 15
makkaṭamī sikkhāpetvā osadhamī gāhāpetvā tena sappamī kīlā-
pento jīvikamī kappesi. So Bārānasiyām ussave ghuṭhe⁹
ussavañ kīlitukāmo „imāmī mā pamajjiti" tamī makkaṭamī tassa
vāñjakassa¹⁰ hatthe ṭhāpetvā ussavañ kīletvā sattame divase
tassa santikamī gantvā „kahamī makkaṭo" ti puechi. Makkaṭo 20
sāmikassa saddamī sutvā va dhaññāpanato¹¹ vegena nikkhami.
Athā nāmī so velupesikāya pīthiyamī pothetvā ūdāya uyyānam
gantvā ekamante bandhitvā niddam okkamī. Makkaṭo tassa
niddāyanabīhāvamī ūtvā attano bandhanamī mocetvā palāyitvā
ambarukkhamī ūruhya ambapakkamī khāditvā atthimī¹² ahigun-²⁵
thīkassa¹³ sarirē pātesi. So pabujjhītvā ullokento tamī disvā
„madhuravācāya tamī¹⁴ vāñcetvā rukkhā otāretvā gaphissāmīti"
tamī upalālento¹⁵ pathamamī gūtham āha:

1. Ekaputtako bhavissasi

tvañ ca no hessasi issaro kule.

30

¹ so BP; C² C³ tam eva, B⁴ tathbeva. ² B⁵ punappunnamī. ³ C⁶ C⁷ atheks-
vāram. ⁴ B⁸ yojente. ⁵ B⁹ saha vasitum. ⁶ B¹⁰ upagacehatiti. ⁷ C¹¹ -gunthiko,
B¹² -kunjiko. ⁸ B¹³ sanighuṭhe. ⁹ C¹⁴ C¹⁵ vāñ-, B¹⁶ dhaññavāñ-. ¹⁰ B¹⁷ dhañ-
ñāp-. ¹¹ B¹⁸ atthihi. ¹² B¹⁹ kunḍikassa. ¹³ B²⁰ nāmī. ¹⁴ C²¹ B²² -lento.

oroha dumasmā Sālaka,
ehi dāni gharaiñ vajemase ti. 196.

Tass' attho: tvam̄ mayhati¹ ekaputtako bhavisesasi kule ca² me bhogānam
issaro, etasmā³ rukkhā otara, ehi amhākām̄ gharaiñ gamissāma, Sālakā⁴ 'ti
5 nāmena ālapanto⁵ āha.

Tam̄ sutvā makkhaṭo dutiyaiñ gātham̄ āha:
 2. Nanu māñ hadaye 'timaññasi
yañ ca hanasi⁶ māñ⁷ veluyatthiyā,
pakkambavane ramāmase,
10 gaccha tvam̄ gharakām̄ yathāsukhan ti. 197.

Tattha nanu māñ hadaye timaññasiti nanu tvam̄ māñ hadaye ati-
maññasi, suhadayo ayan ti maññasiti attho, yañ ca māñ hanasi⁸ velu-
yatthiyā⁹ ti yam̄ evam̄ atimaññasi yañ ca velupesikāya hanasi, tenhāni nā-
gacchāmīti dīpeti. Atha nāñ mayah̄ imasmiñ vane pakkambavane ramāmase,
15 gaccha tvam̄ gharakām̄ yathāsukhan ti

vatvā uppatitvā vanam̄ pāvisi, ahigunṭhiko¹⁰ pi anattamano
attano¹¹ gehatiñ agamāsi.

Satthā imam̄ desannam¹² āharitvā jātakam̄ samodhānesi: „Tadā
makkhaṭo sāmanero ahosi, ahigunṭhiko mahāthero, dhaññavānijo pama-
20 nāham evā¹³ 'ti. Sālakajātakam¹⁴“

10. Kapijātaka.

Ayam̄ iśi¹⁵ upasamasamūname¹⁶ rato ti. Idm̄ Satthā
Jetavane yiharanto ekanu kuhakām¹⁷ bhikkhum̄ ārabba kathesi.
Tassa hi kuhakkhāvo bhikkhusu pākaṭo jāto. Dhammasabhbāyam
25 kathāni samutthāpesuin: „āvuso asuko bhikkhu niyyānikē Buddhāsane
pabbajitvā kuhakavuttam̄ püretiti“. Satthā āgantvā „kāya nu 'ttha

¹ Bi omits mayhati. ² Ck Cx ce. ³ Bi etamhā. ⁴ Bi mahalakā. ⁵ Bi -pentō.
⁶ Ck hanasi, Cx hanasi corr. to hanasi. ⁷ Bi yañ ca māñ hanasi. ⁸ Ck yañ ca
ma hanasi corr. to yañ ca hanasi. ⁹ Ck Cx veñusatthiyā. ¹⁰ Bi -kundliko. ¹¹ Bi
omits gehati. ¹² Bi dhammadde-. ¹³ Bi adds navamam. ¹⁴ Cx Bi iſl. ¹⁵ Bi
samyame. ¹⁶ Bi -ka.

bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā¹ ti puechitvā „imāya nāmā“
‘ti vutte „na bhikkhave esa bhikkhu idān² eva kuhako, pubbe pi
kuhako va³ aggimattassa⁴ kāruṇā makkaṭo hutvā kohāññam⁵ akāśīti“
vatvā atitām āhari:

Atite Bārāṇasiyām Brahmadatte rājjam kārente Bodhisatto Kāsiratthe⁶ brāhmaṇakule nibbattitvā vayappatto puttassa ādhāvitvā paridhāvitvā vicaraṇakāle brāhmaṇiyā mātāya⁷ puttām arikenādāya Himavantam⁸ pavisitvā isipabbajam⁹ pabbajitvā tam pi puttām tāpasakumārakam¹⁰ katvā paññasālāya vāsañ kappesi. Vassārattasamaye acchinnaḍadhāre¹¹ deve vase¹⁰ sante makkaṭo sītapijito dante khādanto kampento vicarati. Bodhisatto mahante dārukhandhe āharitvā aggim¹² katvā mañcāke nipajji. Puttako pi ‘ssa pāde parimajjamāno niśidi. So makkaṭo ekassa matatāpasassa¹³ santakāni vakkalāni nivāsetvā ca pārupitvā¹⁴ ca ajinacammām¹⁵ ekamsām¹⁶ katvā kācakamandala¹⁷ lum¹⁸ ādāya isivesena gantvā paññasāladvāre aggissa¹⁹ kāranā kuhanakammarūp²⁰ katvā atthāsi. Tāpasakumārako²¹ tañ disvā „tāta tāpaso eko sītapijito kampamāno titthati, idha nañ pakko-satha, visivessatiti²²“ pitaram²³ āyācanto²⁴ pathamān gātham²⁵ āha:

1. Ayam isī upasamasamāyame rato
santiṭṭhati sisirabhayena²⁶ atṭito,
handā ayañ pavisatu ‘māñ agārakam²⁷,
vinetu sitāñ darathañ ca kevalan ti. 198.

Tattha upasamasamāyame rato ti rāgādikilesaupasame²⁸ ca silasamāyame²⁹ ca rato, santiṭṭhati so tiṭṭhati, sisirabhayenā³⁰ ti vātavutthi-²⁵ janitassa sisirassa³¹ bhayena, atṭito ti piṭito, pavisatu man ti pavisam³² imati, kevalan ti sakalam anavasesam.

Bodhisutto puttassa³³ vacanāñ sutvā utthāya olokento makkatabhāvāñ ñatvā dutiyāñ gātham³⁴ āha:

¹ Bi yeva. ² C⁺ -mantassa. ³ Bi kāsikarathē. ⁴ C⁺ mātāya. ⁵ Bi -ram. ⁶ C⁺ -dhare, Bi acchinnaḍadhāre. ⁷ C⁺ matañkāp-. ⁸ Bi pārumpetvā. ⁹ Bi ekāñse. ¹⁰ C⁺ kācakamandalañ corr. to kācakamandalañ, Bi kācakamandala, Br kācakamandalañ. ¹¹ Bi aggi. ¹² Bi tāpasakumāro. ¹³ C⁺ vi-, Bi visippissatiti. ¹⁴ Bi yācento. ¹⁵ Bi sitāñ. ¹⁶ Bi -mena. ¹⁷ Bi sitabhayenā. ¹⁸ Bi sitassa. ¹⁹ Bi putta.

2. Nāyam isī¹ upasamasaihyame rato,
 kapī ayam dūmavarasākhagocaro,
 so dūsako rosako cāpi jammo,
 sace vaje imam pi dūsaye² gharan ti. 199.

5 Tattha dūmavarasākhagocaro ti dūmavarānā sākhagocaro, so dū-
 sako rosako cāpi jammo ti so esa³ gatagatattjhānassa dūsanato dūsako,
 ghāṭanatiya rosako, īamakabhāvena jammo, sace vaje ti yādīsanī pannasālāni sa
 vaje⁴ paviseyya sabbāhi uecārapassāvakaṇapeta⁵ ca aggidiñena ca dūseyyā 'ti⁶.

Evañ ca⁷ vatvā Bodhisatto ummukam⁸ gahetvā tam⁹ san-
 10 tāsetvā¹⁰ palāpesi. So uppatityā vanam paccakkhanto¹¹ va
 tathā pakkhanto va¹² ahosi, na puna tam¹³ thānam agamāsi. Bo-
 dhisatto abhiññā ca samāpattiyo ca nibbattetvā tāpasakumara-
 kassa¹⁴ kasinaparikammañā ācikkhi, so ca¹⁵ abhiññā ca samā-
 pattiyo ca uppādesi. Te ubho pi aparihīnajjhānā Brahma-loka-
 15 parāyanā ahesuñā.

Satthā „na bhikkhave idān¹⁶ eva¹⁷ porāṇuto paṭṭhāya p' esa ku-
 hako yevā¹⁸ 'ti imam desanam¹⁹ āharitvā saceñāni pakāsetvā jātakam
 samodhānesi: (Saccapariyosāne keci sotāpannā keci sakadāgāmino keci
 anāgāmino ahesuñā) ..Tadā makkaṭo kuhako bhikkhu ahosi, putto
 20 Rāhulo, pitā nham evā²⁰ 'ti. Kapijātakam²¹. Sigālavaggo dasamo.
 Dukanipāta vannanā nitthitā.

¹ C² isini, B¹ isi. ² B¹ dūsasse. ³ C² ye eka, B¹ B² so evam. ⁴ C² C¹ avaje
 in the place of savaje, B¹ avase. ⁵ B¹ -kā-. ⁶ B¹ adds attho. ⁷ B¹ adds patha.
⁸ C² C¹ ummukam, B¹ unpakkam. ⁹ C² B¹ omit tam. ¹⁰ B¹ santāpetvā.

¹¹ C² pakkhanto. ¹² B¹ vanam pakkhanto va ahosi in the place of vanam
 paccakkhanto va tathā pakkhanto va. ¹³ B¹ -rassa. ¹⁴ B¹ so pi. ¹⁵ C² C¹ omit
 idāneva. ¹⁶ B¹ dhammadesa-, ¹⁷ B¹ adds dasamari.

III. TIKANIPĀTA.

1. SAMKAPPAVAGGA.

1. Samkappajātaka.

Samkapparāgadhotenā¹ 'ti. Idam Satthā Jetavane viharanto ukkañthitabhikkhum² ārabba kathesi. Sāvatthinagaravāsi³ kir' esa⁴ kulaputto ratanasāsane⁵ urām datvā pabbajito⁶ ekadīvasam Sāvatthiyam pindāya caranto ekanā alamkatapatiyattam itthim disvā uppānakāmarāgo anabhirato cari⁷. Tam enam⁸ ācariyupajjhāyādayo⁹ disvā¹⁰ anabhiratikāraṇam puechitvā vibbhamitokāmabhāvam assa ñatvā ,āvuso, Satthā nāma rāgādikilesapilitānam¹¹ kilese hāretvā¹² saccāni pakāsetvā sotāpattiphalādīni deti, ehi tam Satthu santikam nessāmā¹³ 'ti ādāya agamamīsu Satthārā ca¹⁴ „kin nu kho bhikkhave anicchamānakam neva bhikkhum gahetvā āgut' atthī¹⁵ 'ti vutte tam attħam ārocesuṁ. Satthā „sacean kira tvām bhikkhu ukkanthito" ti puechitvā „saccan"¹⁶ ti vutte „kiñikāraṇā" ti puechi. So tam attħam ārocesi. Atha nām Satthā „ittihyo nām" etū bhikkhu pubbe jhānabalena¹⁷ vikkhambhītakilesānam visuddhasattānam pi samkilesam¹⁸ uppādesum, tādisā¹⁹ tucchapuggalā²⁰ kiñikāraṇā na samkilißanti, visuddhāpi sattā samkilißanti, uttamayasasamāngino pi āyasakyam pūpūnanti pag eva aparisuddhā, Sineru-kampanavāto²¹ purānapannasatām²² 90

¹ Bi ukkañthithabhāvath. ² Ck Bi Bd -sk. ³ Bi kira eko, Bd kira ko. ⁴ Bi omits ratana, Bd tena sāsane. ⁵ Bi pappajitvā. ⁶ Bi Bd vicari. ⁷ Ck Cx etam. ⁸ Ck -jjhādayo, Cx -cehādayo, Cx dupl.: -jjhādayo, Bd bhāvāyajjhāyādayo. ⁹ Bi omits disvā. ¹⁰ Bi kāmarāgādi-. ¹¹ Bi pahāretvā, Bd kilesam hānitvā. ¹² Bi omits ca. ¹³ Bi Bd add. bhante. ¹⁴ Bi Bd phalena. ¹⁵ Bi Bd -se. ¹⁶ all four MSS. -am. ¹⁷ Bi -kampavāto, Bd -kampanakato. ¹⁸ Bi -pantachattām.

kin na kampessati¹, bodhitale nisiditvā abhisambujjhānakasattam² ayam kileso ālojesi, tādisam kin na ālojessatiti³ vntvā tehi yācito atitam āhari:

Atite Bārāṇasiyām Brahmadatte rajjam kārente Bo-
 5 dhisatto asitikotivibhave brāhmaṇamahāsālakule nibbattitvā vayappatto Takkasilāyaṁ sabbasippāni uggañhātvā Bārāṇasiṁ paccāgantvā katadārapariggaho⁴ mātāpitunnam accayena tesam petakiceāni⁵ katvā hiraññolokanakammam karonto „idam dhanam paññāyati, yehi pan’ etam sambhūtam⁶ te na paññāyantiti“
 10 āvajjanto⁷ samvegappatto ahosi, sarīrā sedā mucciṁsu. So gharāvāse ciram vasanto mahādānam datvā kāme pahāya as-
 sumukham nātisamigham pariccajītvā Himavantam pavisitvā⁸ ramanīye padese pannasālam māpetvā uñchācariyāya⁹ vanamūla-
 phalāphalādīhi¹⁰ yāpento nacirass’ eva abhiññā ca samāpattiyo
 15 ca uppādetvā jhānakīlam kīlanto ciram vasitvā cintesi: „ma-
 nussapatham gantvā lonambilam upasevissāmi, evam me sarī-
 ram c’ eva thiram bhavissati jañghāvihāro¹¹ ca¹² kato bhavis-
 sati, ye ca¹³ mādisassa sīlavantassa¹⁴ bhikkham vā dassanti abhi-
 vādanādīni vā karissanti te saggapadam¹⁵ pūressantiti“ so Hi-
 20 mavantā otaritvā anupubbena cārikam¹⁶ caramāno Bārāṇasiṁ¹⁷
 patvā suriyatthagamanavelāya¹⁸ vasanaṭṭhānam olokento rājuy-
 yānam¹⁹ disvā „idam paṭisallīnasāruppam, ettha vasissāmiti“
 25 uyyānam pavisitvā aññatarasmin rukkhamūle nisinno jhāna-
 sukhena rattim khepetvā punadivase katasarīrapaṭijaggano
 pubbanhasamaye²⁰ jaṭājinavakkalāni sañthapetvā bhikkhābhā-
 janam ādāya santindriyo santamānaso iriyāpathasampanno
 yugamattadaso²¹ hutvā sabbākārasampannaya attano rūpasiriyā

¹ Bi kammeyyāti, Bd ki nu kampeyyāti. ² Bi abhibujjhānakasaddati. ³ Bi kata-
 puttadāra-, Bd tattha puttā-. ⁴ Bi matam kiccāni, Bd matakic-. ⁵ Bi sambhītāni,
 Bd sambhataṁ. ⁶ Ck C⁸ āvajjento. ⁷ Bi Bd add tsipappajjam pappajilitvā. ⁸ Ck
 uñchā- corr. to uñja-, C⁸ uñjā-, Bi uñchā-. ⁹ C⁸ -mūlaphalādīhi, Bi Bd van-
 mūlaphalādīhi ¹⁰ Bi jañgha-, Bd jañga. ¹¹ Bi Bd add me. ¹² Ck C⁸ va. ¹³
 Bi Bd sīlasampannassa. ¹⁴ Bi saggam, Bd sakkapūrasā. ¹⁵ Bi carikañ, Bd carākañ.
¹⁶ Ck -sim, Bi Bd -si. ¹⁷ Bi suriyattaṅga-. ¹⁸ Bi omits raj. ¹⁹ Bi puppanha-
 samantare yeva. ²⁰ Ck -mattadaso, Bi Bd yuggamattadasano.

lokassa vilocanāni ākaddhento¹ nagaram² pavisitvā bhikkhāya caranto rāñño nivesanadvāram pāpuni³. Rājā mahātale cañkamanto vātapānantarena Bodhisattai disvā iriyāpathasmīm yeva⁴ pasiditvā „sace santadhammo nām⁵ atthi⁶ imassa tena abbhantare⁷ bhavitabban⁸ ti cintetvā „gaccha tam⁹ tāpasaṁ¹⁰ ānehitī¹¹ ekam amaccam ānāpesi. So gantvā vanditvā bhikkhābhājanam gahetvā „rājā bhante tam pakkosatīti¹² āha. Bodhisatto „mahāpuñña“, amhe rājā na jānatīti¹³ āha. „Tena hi bhante yāvāham āgacchāmi tāva idh¹⁴ eva hothā¹⁵ ‘ti vatvā rāñño ārocesi. Rājā „amhākam kulūpakaṭāpaso¹⁶ n¹⁷ atthi, 10 gaccha¹⁸ tam ānehitī¹⁹ sayam pi vātapānena hattham pasāretvā vadanto „ito etha bhante²⁰ ti āha. Bodhisatto amaccassa hatthe bhikkhābhājanam datvā mahātalām abhirūhi²¹. Atha nañ rājā vanditvā rājapallamke nisidāpetvā attano sampāditehi yāgukhajjakabhattehi parivisitvā katabhattakiccaṁ paññāhi²² 15 pucchi, paññavyākaranena²³ bhiyosomattāya²⁴ pasiditvā van- ditvā²⁵ „bhante tumhe katthavāsikā, kuto āgaṭ atthā²⁶ ‘ti puc- chitvā „Himavantavāsikā²⁷ mayam mahārāja, Himavantā²⁸ āgatā²⁹ ti vutte puna „kiñkāraṇā³⁰ ti pucchitvā „vassārattakāle³¹ mahārāja nibaddhvāso³² nāma laddhum vattatīti³³ vutte 20 „tena hi bhante rājnyyāne vasatha, tumhe ca³⁴ catupaccayehi³⁵ na kilamissatha, ahañ ca saggasamivattanikam puññam pāpu- nissāmīti³⁶ paññānam gahetvā bhuttapātarāso Bodhisatten³⁷ eva³⁸ saddhiṁ uyyānam gantvā pannasālam kāretvā cañkamaṁ māpetvā sesāni pi rattiṭṭhānadivatṭhānādīni sampādetvā pab- 25 bajitaparikkhāre patiyādetvā „sukhena vasatha bhante³⁹ ti uyyānapūlam sampaṭicchāpesi. Bodhisatto tato patṭhayā

¹ Bī -ākappento, Bd -djhanto. ² Ck C⁺ -ram. ³ Bī Bd neva. ⁴ C⁺ Bd nāma atthi, Bī nāma satti. ⁵ Ck imassanto abbhantare, Bī imassa tena abbhantarena. ⁶ Bī omits tam, C⁺ gacchantam, Bd gaccha tvam. ⁷ Ck pakkosāti, Bī pakkosaliti. ⁸ Bī -pañña, B⁺ -puññam. ⁹ C⁺ kulūpaga-, Bī kulupake-. ¹⁰ C⁺ gacchan corr. to gaccha, C⁺ -ruhi. ¹¹ Bī paññabyāka-. ¹² Ck bhiyyo-, Bī bhiyyo-. ¹³ Bī omits vanditvā. ¹⁴ Bī -te-. ¹⁵ Bī Bd -tato. ¹⁶ Bī vassāvutta-. ¹⁷ Bī Bd nibandha-. ¹⁸ Bī Bd omit es. ¹⁹ Bī Bd catihī pacceyehi, Ck catuppa-. ²⁰ Bī Bd sampāpūlasiāmī. ²¹ Bī Bd sañpāpūlasiāmī.

dvādasa saimvaccharāni tatth' eva vasi. Ath' ekadivasam rāñño paccanto kupito¹. So' tassa vūpasamanatthāya gantukāmo deviñ āmantetvā „bhadde tayā vā mayā vā nagare ohīyitum² vat̄at̄atīti“ āha. „Kim nissāya kathetha devā“ 'ti. „Sīlavanta-
 5 tāpasam³ bhadde“ 'ti. „Deva nāham tasmin pamajjissāmi⁴, amhākañ ayyassa⁵ paṭijagganam mama bhāro, tumhe nirāsamkā gacchathā“ 'ti. Rājā nikkhāmitvā gato, devī pi kho⁶ Bodhisattam tath' eva sakkaccañ upat̄thahi⁷. Bodhisatto pana rāñño gatakāle nibaddhavelāya⁸ āgantvā attano rucitāya⁹ velāya rā-
 10 janivesanam gantvā bhattakiccam karoti¹⁰. Ath' ekadivasam Bodhisatte¹¹ aticirāyante devī sabbam khādaniyabhojaniyah¹² paṭiyādetvā nahātvā¹³ alamkaritvā¹⁴ nīcamāñcakam¹⁵ paññāpetvā Bodhisattassa āgamanam olokayamānā mattasātakam¹⁶ sithilam katvā nivāsetvā¹⁷ nipajji. Bodhisatto pi velam sallakkhetvā bhikkhābhājanam ādāya ākāsenā gantvā mahāvātapānadvārah pāpuṇi¹⁸. Tassa vakkalisaddam sutvā sahasā utthahamānāya deviyā pitakamattasātako bhassittha¹⁹. Bodhisatto visabhāgārammañ²⁰ indriyāni bhinditvā subhavasena olokesi. Ath' assa jhānabalena sannisinno pi kileso karandake pakkhittasīviso
 15 viya phaṇam katvā uṭṭhahi, khirarukkhassa vāsiyā ākotitakālo²¹ viya ahosi, kilesuppādanena²² sah' eva jhānāni parihā-
 20 yimsu, indriyāni aparisuddhāni²³ ahesuñ, sayam pakkhac- chinnakāko²⁴ viya ahosi. So pubbe viya nisidityā²⁵ bhattakiccam hi²⁶ kātuñ nāsakkhi²⁷, nisidāpiyamāno²⁸ pi na nisidi.
 25 Ath' assa devī sabbam khādaniyam²⁹ bhojaniyam³⁰ bhikkhā-

¹ Bⁱ kuppito. ² C^k obhīyatuñ, C^s ohīyitum, Bⁱ B^f ohīyitum. ³ Bⁱ B^f sīla- vantam-. ⁴ C^k pavaj-, Bⁱ pappajissam, B^f pamajjeyam. ⁵ Bⁱ ayya, B^f ayya- kassa. ⁶ Bⁱ omits kho. ⁷ Bⁱ upat̄hāś, B^f upat̄hāḥ. ⁸ Bⁱ nibandha-, B^f nibandha. ⁹ Bⁱ ruciñkaya. ¹⁰ Bⁱ anāsi. ¹¹ C^k C^s Bⁱ -satto. ¹² C^k B^f -niyabho- janiyah, C^s -niyabhojaniyam corr. to -niyabhojaniyah, Bⁱ -niyabhojaniyah. ¹³ Bⁱ B^f nhatvā. ¹⁴ C^s omits nahātvā alamkaritvā. ¹⁵ Bⁱ omits nīca. ¹⁶ Bⁱ B^f ma- tha-. ¹⁷ C^k Bⁱ B^f omit nivāsetvā. ¹⁸ Bⁱ B^f sam-pāpuṇi. ¹⁹ Bⁱ deviyā sarīrā mathasātakiko bhessi, B^f deviyā dahiritamāthasātako. ²⁰ Bⁱ B^f add disvā. ²¹ C^k ākotikālo, Bⁱ ākotikakālo. ²² C^k C^s add ceva. ²³ Bⁱ B^f apari-punnāni. ²⁴ Bⁱ pattachinda-, B^f pakkhacchanda-. ²⁵ Bⁱ anisi-. ²⁶ Bⁱ B^f omit hi. ²⁷ Bⁱ na sakkhi. ²⁸ Bⁱ nisidā ti vuceamāno, B^f nisidāhi ti puechramāno. ²⁹ so all four MSS.

bhājane¹ yeva pakhipi, yathā ca pubbe bhattakiccaṁ katvā sīhapañjarena² nikhamitvā ākāsen³ eva⁴ gacchati evaṁ⁵ taṁ divasam⁶ gantum nāsakkhi, bhattam pana⁷ gahetvā mahāniseniyā⁸ otaritvā uyyānam agamāsi. Devī pi⁹ tassa attani patibaddhacittataṁ¹⁰ aññāsi. So uyyānam gantvā bhattam abhuñ-¹¹ jitvā va hetthāmañce nikhipityā „deviyā evarūpā hatthasobhā pādasobhā evarūpam kātipariyosānam evarūpam ūrulakkhaṇam¹² ti adīni vippalapanto sattāham nipaggi. Bhattam pūtikam¹³ ahosi nīlamakkhikāparikinnam¹⁴. Atha rājā paccantam vūpa-¹⁵ sametvā paccāgato. Alainkatapaṭiyattam nagaram padakkhiṇam katvā rājanivesanam āgantvā¹⁶ va „Bodhisattam passissāmīti“ uyyānam gantvā ukkalāpam¹⁷ assamapadam disvā „pakkanto bhavissatiti“ pannasälāya dvāram vivaritvā antopavittho. Tam¹⁸ nīpannakam disvā „kenaci aphāsukena bhavitabban“ ti pūti-¹⁹ bhattam chaddāpetvā²⁰ pannasālam patijaggitvā²¹ „bhante kin te aphāsukan“ ti pucchi. „Viddho smi mahārājā“ ’ti. Rājā „mama paccāmittehi mayi okāsam alabhantehi ‘piyatthānam assa dubbalam karissāmā“ ti āgantvā esa viddho bhavissati maññe²² ti sariram parivattetvā viddhatthānam olokento vedhaṁ²³ adisvā „kattha viddho si bhante“ ti pucchi. Bodhisatto „nāham ma-²⁴ hārāja aññena viddho, abam pana attanā va attanā hadaye vijjhin“ ti vatvā utthāya āsane²⁵ nisiditvā²⁶ imā gāthā avoca:

1. Saṅkapparāgadhotena²⁷ vitakkanisitena ca

nālāmkatena²⁸ bhaddena²⁹ na usukārakatena³⁰ ca 1.

2. Na kaṇṇāyatamuttena³¹ nāpi³² morūpasevinā

ten³³ amhi hadaye viddho sabbaṅgaparidāhinā³⁴. 2.

¹ Bī omits bhikkhā. ² Bī -pañcara, Bī -pañcarena. ³ Bī ākāse yeva ⁴ Ck evan. ⁵ Bī tū disam. ⁶ Bī Bī bhattabbhājanam. ⁷ Ck Ck -niyā, Bī mahāniseniyā ⁸ Bī Bī pana. ⁹ Ck -ittamataṁ, Ck -ittamataṁ corr. to -cittataṁ, Bī Bī patibandhacittam. ¹⁰ Bī -putikam. ¹¹ Ck Ck -paripuṇṇā, Bī -kātipariṇṇā. ¹² Bī Bī anigantvā. ¹³ Ck uklāpam, Bī Bī ullāpam. ¹⁴ Ck tan. ¹⁵ Ck Bī chādā. ¹⁶ Bī patijaggā-¹⁷ psvā. ¹⁷ Bī Bī viddhatthānam. ¹⁸ Bī Bī omit āsane. ¹⁹ Bī nisidāpetvā. ²⁰ Bī -rāgamohena ²¹ Ck Ck nālatikata, Bī nevālañka-. ²² Bī Bī bhadrena. ²³ Ck yusukā-, Bī usumkā-, Ck susukā- corr. to na yusukā-. ²⁴ Bī na kaṇṇāyatana-²⁵ muttena. ²⁵ Ck omits nā, Ck Bī na pi. ²⁶ Bī -paridāhinā.

a. Āvedhañ¹ ca na passāmī yato ruhiram assave²,
yāva ayonisocittān, sayam me³ dukkham ābhatan ti. 3.

Tattha samkapparāgadbotenā⁴ ti kāmasvitakkasampayuttarāgadhotena⁵, vitakkanisitena⁶ cā ti te⁷ eva rāgodakena vitakkapāsāne⁸ nisitena nālāmikatena⁹ bhaddena¹⁰ ti n¹¹ eva alaṅkatenā bhaddena¹², analaṅkatenā¹³ bībhacchenā¹⁴ ti attho, na usukārakatenā¹⁵ cā¹⁶ ti usukūrehi pi akatenā, na kanṇāyatañnamuttenā¹⁷ ti yāva¹⁸ dakkhinakappañcūlikam¹⁹ ākaḍdhitvā²⁰ amuttakena, nāpi²¹ morūpasevīnā²² ti morapattagijjhapatādīhi²³ akstūpasevanena, tenamhi hadaye viddho ti tena kilesakanñdenāham²⁴ hadaye viddho, sabbāñgaparidāhinā²⁵ ti sabbāni²⁶ aṅgāni paridahanasamaththa, mahārāja²⁷ tena kilesakanñdena hadaye²⁸ viddhakālato paṭṭhāya mama aggipadit-tāni²⁹ va³⁰ sabbāni aśigāni dayhantiti dasseti, āvedhañ³¹ ca na passāmīti viddhaṭṭhāne vanāñ ca³² na passāmī³³, yato ruhiramassave³⁴ ti yato me āvedhato³⁵ lohitān pagghareyya³⁶ tañ na passāmīti attho, yāva ayonisocittān ti ettha yāva³⁷ ti daṭṭhatte nipāto, ativiya dalhsā katvā ayonisocittān vaḍḍhitān ti attho, sayam me³⁸ dukkhamēbhātan ti attanā va mayā attano dukkham āñitan ti.

Evan Bodhisatto imāhi tihī gāthāhi rañño dhammarām de-setvā rājānañ pannasālato bahikatvā kasinaparikammām katvā natthām³⁹ jhānam uppādetvā pannasālāya nikkhāmitvā ākāse nisinno rājānañ ovaditvā⁴⁰ „mahārāja ahām Himavantam eva gamissāmīti⁴¹ vatvā „na sakkā bhante gantun“ ti vuccamāno pi „mahārāja mayā idha vasantena evarūpo vippakāro patto⁴², idāni na sakkā idha vasitun“ ti rañño⁴³ yācantass’ eva ākāse uppativā Himavantam gantvā⁴⁴ yāvatāyukam thatvā Brahma-lok-ūpago ahosi.

¹ Bi avaddhañ, C² C³ Bd āvedhañ. ² Bi rāhiram passave. ³ Ce sayāme corr. to sayameva, Bi ayame. ⁴ Bi -rāgamohenā. ⁵ Bi Ed -nis-. ⁶ Bd pāsāns, Bi -pāsādena. ⁷ C⁸ C⁹ nālāmikata, Bd nevālañkata. ¹⁰ Bi Bd bhadrenā. ¹¹ Bi bhadrena. ¹² Bd alaṅkatenā, C¹³ alaṅkatenā corr. to analam-, Bi alaṅkatenā. ¹⁴ Bi vigatetā, Bd vinlechenā. ¹⁵ Bd na usukārakatenā, Bi usukārāgatena and omits na. ¹⁶ C¹⁷ C¹⁸ omits cā. ¹⁸ Bi Bd kanṇāyatañnamuttenā. ¹⁹ Bi yā ²⁰ Bi tak-khanakannacullakam. ²¹ Bi ātamitvā. ²² C²³ C²⁴ na pi. ²⁵ Bi morapasevīnā. ²⁶ Ce Bd -dīhi. ²⁷ Bi -kanñdena, Bd -kanñakenāhāni. ²⁸ C²⁹ Bi -dāhinā. ³⁰ Bi sabba. ³¹ Bi omits mahārāja. ³² Bi adds viddhaddhomhi. ³³ Bi aṅgapattāni, Bd aggiparittāni. ³⁴ Bd ca, Bi omits va. ³⁵ Ce Bd āvedhañ, Bi āvedhañ. ³⁶ Bi viddhaṭṭhāneṇa uñca. ³⁷ Bi -miti. ³⁸ Bi ruhirapassate. ³⁹ Bi bhavesi, Bd āvedhā. ⁴⁰ Bi lohitagghareya. ⁴¹ Ce sayameva, Bi ayāñ me. ⁴² Bi rājhash. ⁴³ Bi Bd ovādetvā. ⁴⁴ Bi -māti. ⁴⁵ Bi adds hutvā. ⁴⁶ Bi omits rañño, C⁴⁷ ratñū. ⁴⁸ Bi adds tatta, Bd tattha.

Satthā imān desanām¹ āharitvā saccāni pakāsetvā jātakām samodhānesi: (Saccapariyosāne ukkanthitabhikkhu arahatte patiṭṭhāsi², keci sotāpannā keci sakadāgāmino keci anāgāmino³ ahesum) „Tadā rājā Ānando ahosi, tāpaso pana aham evā⁴ ti. Saṅkappa-jātakām⁵.

5

2. Tilamutthijātaka.

Ajjāpi metām manasiti⁶. Idam Satthā Jetavane viharante aññataram kohdhanām⁷ ārabhabha kathesi. Aññataro kira bhikkhu kohdano ahosi upāyāsabahulo, appam pi vutto samāno kuppi abhisajji, kopañ ca dosañ ca appaccayañ ca pātvakāsi⁸. Dhammasabhāyañ bhikkhū⁹ katham samuṭṭhāpesum: āvuso asuko nāma bhikkhu kohdano upāyāsabahulo uddhane pakkhittaloñam viya taṭṭatañ-yanto¹⁰ vicarati, evarupe nikkodhane¹¹ sāsane pabbajitvā¹² kopamattam¹³ pi nigganhitum na sakkotiti¹⁴. Satthā tañ¹⁵ sutva ekam bhikkhum pesetvā tañ bhikkhum pakkosāpetvā „saccāni kira tvam bhikkhu¹⁶ kohdano” ti puechitvā „saccāni bhante” ti vutte „na bhikkhave idān’ eva pubbe p’ āyam¹⁷ kohdano va¹⁸ ahositi¹⁹ vatvā atītañ āhari:

Atite Bārāṇasiyām Brahmādattē rājjaiñ kārente tassa putto Brahmādattakumāro nāma ahosi. Porānakarājāno²⁰ ca attano putte „evam²¹ ete nihatamānadappā²² situñhakkhamā²³ lokacārittaññū ca bhavissantī²⁴“ attano nagare disāpāmokkhe ācariye vijjamāne pi sippuggahañpatthāya dūre tiro rāṭṭhami²⁵ pesenti. Tasmā so pi rājā sojasavassapadesikam²⁶ puttām pakkositvā²⁷ ekatalikāupāhanā²⁸ ca panñacchattañ ca kahāpanasahassañ ca datvā „tāta Takkasilām gantvā sippam ug-

¹ C² B¹ B^d dhammāde-. ² B¹ patiṭṭhāhi. ³ B¹ B^d add keelarahantā. ⁴ B¹ B^d add paṭhamām. ⁵ B¹ sarasiti, B^d panasiti. ⁶ B¹ B^d add bhikkhūm. ⁷ C² appācayañ - - corr. to appaccayañca - -, C² appācayañ pātvakāsi corr. to appaccayañca pātvakāsi, B¹ appācayañcamāno akāsi, B^d appaccayamāno patvākāsi. ⁸ B¹ B^d athekadivasañ bhikkhu dhammasabhbhāyā. ⁹ B¹ katāyanto, B^d pakatābhātāyanto. ¹⁰ B¹ evarūpena kohdhenā, B^d evarūpe nikodha. ¹¹ B¹ B^d pappajito samāno. ¹² B¹ kohdhamattāni, B^d kohdanamatta. ¹³ B¹ B^d tesari katham. ¹⁴ B¹ pl ayah. ¹⁵ C² ti crossed out, B¹ B^d yevā. ¹⁶ B¹ B^d omit ahosī. ¹⁷ C² purāñāra-. ¹⁸ C² C⁴ evam, B^d evamūmete. ¹⁹ B¹ nihatamānañdañjā, B^d nihatamānampo. ²⁰ B¹ lokacāritañ ca jānissantī. ²¹ B¹ tiro rathe, B^d tiro rathe. ²² B¹ -vasuddesikam, B^d -vassudesikam. ²³ B¹ B^d pakkosāpetvā. ²⁴ B¹ ekapataniñikam upāhānañca, B^d ekapatālikam upāhānañca.

gaṇhā¹ 'ti pesesi. So „sādhū² 'ti mātāpitaro vanditvā nik-khamityā anupubbena Takkasilām patvā³ ācariyassa gehān puechitvā ācariye⁴ māṇavakānam sippān vācetvā utthāya gharadvāre caimkamante⁵ gehān gantvā yasminī thāne thito āca-
 5 riyañ addasa tath' eva upāhanā muñcitvā⁶ chattaiñ⁷ apanā-
 metvā⁸ ācariyām vanditvā atthāsi. So tassa kilantabhāvai
 ñatvā āgantukasamgahān kāresi. Kumāro bhuttabhojano tho-
 kam vissamitvā ācariyām upasamkamma⁹ vanditvā atthāsi „kuto
 10 āgato si tātā¹⁰ 'ti ca¹¹ vutto¹² „Bārāṇasito¹³ ti¹⁴ „kassa putto
 sīti¹⁵ „Bārāṇasirañño¹⁶ ti¹⁷ „ken' atthena āgato¹⁸ sīti¹⁹ „sip-
 pañ ugganhanatthāyā²⁰ 'ti „kin te ācariyabhāgo ābhato udāhu
 dhammantevāsiko²¹ hotukāmo sīti²² so „ācariyabhāgo me ābhato²³
 ti vatvā ācariyassa²⁴ pādamūle sahassatthavikām thapetvā
 vandi²⁵. Dhammantevāsikā divā ācariyassa kammañ katvā
 15 rattim sippāñ²⁶ ugganhanti, ācariyabhāgadāyakā gehe jettha-
 puttā viya hutvā sippam eva ugganhanti, tasmā so pi ācariyo
 sallahukena nakkhattena²⁷ kumārassa sippāñ paṭṭhapesi. Ku-
 māro²⁸ sippāñ ugganhanto ekadivasañ ācariyena saddhiñ na-
 hāyitum agamāsi. Ath' ekā mahallikā²⁹ tile sete³⁰ katvā³¹
 20 pattharitvā³² rakkhamāna nisidi. Kumāro setatile disvā khā-
 ditukāmo hutvā ekam tilamutthim gahetvā khādi. Mahallikā
 „tañhāluko nu kho³³ eso³⁴ ti kiñci avatvā tuñhi³⁵ ahosi. So
 punadivase pi tāya velāya tath' eva³⁶ akāsi. Sāpi nam na
 25 kiñci āha. Itāro tatiyadivase pi tath' eva akāsi. Tadā ma-
 hallikā³⁷ „disāpāmokkhācariyo³⁸ attano antevāsikehi mari vilum-
 pāpetūti³⁹ bāhā paggayha kandi⁴⁰. Ācariyo nivattitvā „kiñ

¹ Bī Bd ugganhāhi. ² Bī gañtvā. ³ Bī Bd ācariyo, Cx -yo corr. to -ye. ⁴ Bī Bd -to, Bī add. thito tam. ⁵ Bī Bd omuñcitvā ⁶ Bī chattañca. ⁷ Bī Bd apa-
 netvā. ⁸ Bī Bd upasamkhamitvā. ⁹ Bī Bd omit ca. ¹⁰ Bī Bd vutto, Cx vutte corr.
 to vutto. ¹¹ Bī Bd add āha. ¹² Ck -siramñio, Bī add. putto. ¹³ Ck Cx omit ti.
¹⁴ Bī Bd kenatthenāgato. ¹⁵ Bī Bd kammante. ¹⁶ Bī ācariya. ¹⁷ Bī vanditvā.
¹⁸ Ck Cx omit sippāñ. ¹⁹ Bī Bd subhanakkhattena. ²⁰ Bī Bd add pi. ²¹ Bī
 Bd add itthi. ²² Bī tilānam setam, Bd tile nattuse. ²³ Bī add. sedhetvā. ²⁴ Bī
 paṭṭharetvā, Bd pattaretvā. ²⁵ Cx omits nu kho, Bd tañhaludhako. ²⁶ Bī Bd -hi.
²⁷ Bī tathā. ²⁸ Bī Bd add disvā āha. ²⁹ Bī Bd -kkho ācariyo. ³⁰ Bī visamā-
 petūti, Bd -siti. ³¹ Bī Bd kandati, Bī add. vilati, Bd vilapati.

etam ammā¹ 'ti pucchi. „Sāmi, antevāsiko te mayā katānam setatilānam ajj² ekamutthim³ khādi hiyyo ekan⁴ pare ekan, nanu evam khādanto mama santakan sabbam nāsesatīti⁵. „Amma, mā rodi, mūlan te dāpessāmīti⁶. „Na me sāmi mūlena attho⁷, yathā pan' esa kumāro puna evam⁸ na karoti tathā nām⁹ sikhāpehīti¹⁰. Ācariyo „tena hi passa ammā¹¹ 'ti dvīhi mānavehi tam kumāram dvisu hatthesu gāhāpetvā velupesikām gahetvā „puna evarūpam mākāsīti¹² tikkhattum piṭṭhiyam pahari. Kumāro ācariyassa kujjhītā rattāni akkhini katvā pādapiṭṭhitō yāva matthakā¹³ olokesi. So pi 'ssa kujjhītā olokita bhāvam¹⁴ aññāsi. Kumāro sippam niṭṭhāpetvā¹⁵ anuyogam datvā „mārāpetabbo esa mayā¹⁶ ti tena katadosam hadaye thāpetvā gamanakale ācariyam vanditvā „ahaṁ¹⁷ ācariya Bārāṇasīyam rajjam¹⁸ patvā tumhākām santikan pesessāmi, tadā tumhe āgaccheyyāthā¹⁹ 'ti sasneho viya patiññām gahetvā pakkāmi. So Bārāṇasīm gantvā²⁰ mātāpitaro vanditvā sippam dassesi. Rājā „jīvamānena me putto diṭṭho, jīvamāno c' assa²¹ rajjasirīm passissāmīti²² puttam rajje patiṭṭhāpesi. So rajjasirīm anubhavamāno ācariyena katadosam saritvā uppannākopo²³ „mārāpessāmi nan²⁴ ti pakkosanatthāya ācariyassa dūtam²⁵ pāhesi. 20
Ācariyo „tarunakale nam saññāpetum na sakkhissāmīti²⁶ agantvā²⁷ tassa rañño majjhimavayakale „idāni nam saññāpetum sakkhissāmīti²⁸ gantvā rājadvāre thatvā „Takkasilācariyo āgatō²⁹ ti ārocāpesi. Rājā tuttho³⁰ brāhmaṇam pakkosāpetvā tam attano santikan āgatam disvā va kopam uppādetvā rattāni akkhini katvā amace āmantetvā „bho ajjāpi³¹ me ācariyena pahatātthānam³² rujati³³, ācariyo³⁴ nalātena maccum³⁵ ādāya

¹ Bi Bd ajjekammati. ² Bi ekanti. ³ Bi Bd mūlenattho. ⁴ Bi yathā puna cesa kumāro evasi. ⁵ Bi Bd tam. ⁶ Bi Bd mā akkīti. ⁷ Ck vatthakā, Bi Bd kesamat-takā. ⁸ Bi Bd sippamūlithitam patvā. ⁹ Bi vandiyarāno yadā aham, Bd vanda-māno tha yadā aham. ¹⁰ Bi Bd bārāṇasīrajjam. ¹¹ Bi gaccheyyāthā. ¹² Bi patvā. ¹³ Bi Bd tassa. ¹⁴ Bi Bd -kodho. ¹⁵ Bi Bd add sakkārena saddhi. ¹⁶ all four MSS. āgantvā. ¹⁷ Bi kuddho. ¹⁸ Bi ajjā, and adds jivitena me sī yenāpi brahmāna toyasi mām bāhā gahetvā tikkhattum anutāssayiti pi. ¹⁹ Ck pahaddha-, Bi pa-hadathānam, Bd pahatathānam. ²⁰ Ck rūjati, Bi ruceati, Bd rujjati. ²¹ Bi āma ācariyo. ²² Ck Bi maceu.

'marissāmīti' āgato, ajj' assa jīvitam n' atthiti¹ vatvā purimā dve gāthā avoca:

1. Ajjāpi me tam manasi² yaṁ³ man tvam tilamutthiyā⁴

bāhāya man gahetvāna latthiyā anutālayi⁵. 4.

5. 2. Nanu jīvitena ramasi yenāsi brāhmaṇāgato

yaṁ man bāhā gahetvāna tikkhattum anutālayi⁶. 5.

Tattha yaṁ man⁷ bāhāya man ti dvisu padesu⁸ upayogavacanam anutālanagahanāpekkham⁹ yaṁ¹⁰ man tvam tilamutthiyā kāraṇā anutālayi¹¹ anutālento¹² ca man¹³ bāhāya¹⁴ gahetvā anutālayi¹⁵ tam anutālanam¹⁶ ajjāpi me manasiti¹⁷, 10 ayam h' ettha attho, nanu jīvitena ramasiti manne tvam attano jīvitamhi nābhramasi¹⁸, yenāsi brāhmaṇāgato ti yasmā brāhmaṇa idha mama santi-¹⁹ kāraṇāgato si, yaṁ man bāhā²⁰ gahetvāti²¹ pi attho, tikkhattum anutālaysit²² tayo vāre vejulaṭṭhiyā tālesi²³, ajja dāni tassa phalanī vindāhīti²⁴

15. Iti naṁ maraṇena santajjento evam āha. Tam sutvā ācariyo tatiyam gātham āha:

a. Ariy²⁵ anariyam kubbānam yo dañḍena nisedhati
sūsaṇattham na tam veram, iti naṁ panditā vidū ti. 6.

Tattha ariyo²⁶ ti sundarādhivacanam etam, so pan' esa²⁷ ariyo²⁸ catub-
20 bidho hoti ācāraariyo dassanāriyo liūgaariyo paṭivedhaariyo ti, tattha manusso
vā hotu tirachāno vā ariyācāre thito ācāraariyo²⁹ nāma, vuttam pi c' etam³⁰.

Ariyam³¹ vattasi vakkaṅga yo vaddham apacayāsi,

vajāmi³² te tati bhāttāram, gacchath ubbo yathāsukhan ti,

rūpena pana iriyāpathena ca pāśādikena dassanāyena samannāgato dassanāriyo
25 nāma, vuttam pi c' etam:

¹ Ck Bd manasi, Bi sarasī. ² Ck Cs ya. ³ Ck -muṭṭhiyā, Cs muṭṭhiyo corr. to -yā, Bi -muṭṭhiyā. ⁴ Ck Bi Bd -tālayi, Cs -tālayi corr. to -tālayi. ⁵ Ck Bi -tālayiti, Cs -tālayiti corr. to -tālayiti. ⁶ Bi Bd omit yaṁ man. ⁷ Bi omits padesu. ⁸ Ck -tālanagahanāpekkham⁹, Cs -tālatiagahanāpekkhaya corr. to -tālanagahanāpekkhaya, Bi Bd -tālanagahanāpekkhath yaṁ. ¹⁰ Cs -layi corr. to -jayi, Bi -layi.

¹¹ Bi omits ea mani Bd man. ¹² Ck C¹³ -yam, Bi Bd -ya man. ¹³ Ck Bi Bd -layi, Cs -layi corr. to -layi. ¹⁴ Bi -lāpari, Cs -lāpari corr. to -janāni, Bd -lāpari. ¹⁵ Bi sarasīti, Bd ma mantaśīti.

¹⁶ Cs -si, Bi Bd -sīti. ¹⁷ Ck bāhā, Cs Bd bāhāya. ¹⁸ Ck Cs gahetvā. ¹⁹ Ck Cs bāhā. ²⁰ Cs omits ti. ²¹ Bi Bd -layiti, Cs -layiti corr. to -jayiti. ²² Cs Bi Bd tālesi. ²³ Bi vidāhīti. ²⁴ Bi ācariyo. ²⁵ Ck Cs yo panesa, Bi so pana, Bd so pasena. ²⁶ Bi ācariyo. ²⁷ Bi vutti pi ea tam. ²⁸ Ck Cs ariya. ²⁹ Bi jānāmi

Arlyavakāso si pasannanetto,
maññe bhavañ pabbajito kulamhā,
kathā nu vittāni pahāya bhoge
pabbajī¹ nikkhamma gharā sapāññū² ti,
nivāsanapūrpanalifigagahañena³ samanasadiso hutvā vicaranto dussilo pi liṅga- 5
ariyo nāma, yam sandhāya vuttam:

Chadanañ katvā subbatñam
jañkhanñ⁴ kulañtisako pagabho
māyāvi⁵ assaññato palāpo
patiññepena⁶ carati samaggadūsiti⁷, 10

Buddhadayo pana paññivedhaariyā nāma, tena vuttam: ariyā vuccanti Buddhā ca
pacceka-buddhā ca sāvakā⁸ cā ti, tesu idha arāriyan⁹ adhippeto, anariyan¹⁰
ti dussilāñ pāpadhammāñ, kubbāñan ti pāññatipāññikāñ pāññavidiñ¹¹ dus-
silyakumānañ¹² karontā, ekam eva¹³ vā¹⁴ etāñ anatthapadañ¹⁵ anariyan bīññ
lāmakan pāññaverabbayan kammanī karontāñ puggalañ, yo ti khattiyyadisu¹⁶ 15
yo koci, daññenā 'ti yena kenaci pahārakena¹⁷, nīsedhati¹⁸ mā su¹⁹ puna
evarūpāñ karitī vāreti²⁰, sāsaññathāñ na tam veran ti tam mahārāja skat-
tabbarāñ karonte puttadhitaro vā antevāsike vā evam paharitvā nīsedhanāñ nāma
imāmāñ loke sāsaññāñ anusatthi²¹ ovādo²² na veram, iti nam pāññitā vidū
ti evam etāñ pāññitā jānanti. 20

„Tasmā mahārāja tvam pi evam jāna, na²³ evarūpe thāne
veram kāturu arahasi²⁴, sace hi²⁵ tvam mahārāja mayā evam²⁶
sikkhāpito nābhavissa²⁷ gacchante kāle pūvasakkhaliādīni c'eva
phalāphalādīni ca haranto corakammesa²⁸ paluddho anupubbena
sandhicchedapanthadūhanagāmaghātādīni²⁹ katvā rājaparādhiko 25
coro ti sahabhañdāñ³⁰ gahetvā raññō dassito 'gacchath' assa³¹
dosānurūpāñ dandaiñ panethā³² 'ti³³ rājadandabhyāñ pāpu-
nissa³⁴, kuto te evarūpā sampatti abhavissa, nanu marñ³⁵ nī-
sāya imāñ issariyāñ tayā³⁶ laddhan³⁷ ti. Evam ācariyo rājānam

¹ Bī pappaji, Bd pappajī. ² Ck C^a sapāññā, Bī Bd sapp-. ³ Bī Bd add paha.
⁴ C^a-di, Bī Bd -ti. ⁵ Ck C^a Bd -vī. ⁶ Bd Bī pati-. ⁷ Ck -dūsini, Bī samagg-
rāpiti. ⁸ Ck Bd buddhasāvakā. ⁹ Bī Bd add ti. ¹⁰ Bī naariyan. ¹¹ Bī -dha.
¹² Bī Bd dussila-. ¹³ Bī Bd evameva, Bd omits ekam. ¹⁴ Bī Bd omit vā. ¹⁵
Ck C^a attha-, Bī anattapadañ. ¹⁶ Ck -dīsu. ¹⁷ Bī paharapena, Bd paharapakepa.
¹⁸ Ck C^a Bd -dheti. ¹⁹ Bī Bd omit su. ²⁰ Bī Bd paharanto nīvreti. ²¹ C^a
anuśāsanī, Bī Bd anuśāham. ²² C^a -da, Bd -dam. ²³ Bī tvam evarūpāñ jāna-
nam, Bd tvam pi evarūpāñ jānamāñ. ²⁴ Bī Bd na arahasi. ²⁵ Bī Bd omit hi.
²⁶ Bī omits mayā evam. ²⁷ C^a na-, Bī Bd add atha. ²⁸ Bī Bd -kammāñ. ²⁹
Bī sancticchedapanthadūhanagāmaghātādīni. ³⁰ Bī todam, Bd tojhāñ. ³¹ C^a -thassa corr. to -tassa, Bī Bd
gacchatassa. ³² Ck panethā. ³³ Bī omits dandaiñ panethā ti. ³⁴ Bī Bd apā-.
³⁵ Bī Bd gurum in the place of nanu marñ. ³⁶ Bī Bd te.

saññāpesi. Parivāretvā thitā amaccāpi 'ssa katham sutvā „saccam deva idam issariyam ācariyass' eva santakan" ti āhamsu. Tasmin khane rājā ācariyassa guṇam sallakkhetvā „sabbissariyan te ācariya dammi, rajjam paṭicchā"¹⁴ 'ti ūha.

Ācariyo „na me mahārāja rajjen' attho" ti paṭikkhipi. Rājā Takkasilām pesetvā ācariyassa puttadāram ānāpetvā¹⁵ mahan-

taṁ issariyam¹⁶ datvā tam eva purchitam katvā pituṭṭhāne¹⁷ ṭhāpetvā tass' ovāde thito dānādīni puññāni katvā saggaparā-

yano ahosi.

Satthā imam dhammadesanaṁ āharitvā saccāni pakāsesi¹⁸. Sac-

capariyosāne kodhano bhikkhu anāgāmiphale patijthali, bahū setā-

pannasakadāgāmianāgāmino¹⁹ ahesum²⁰. „Tadā rājā kodhano bhikkhu

ahosi, ācariyo pana sham evā" 'ti. Tilamutthijātakam²¹.

3. Manikāṇṭhajātaka.

Mamannapānan ti. Idam Satthā Alavim²² nissaya Aggā-

lave cetiyē viharanto Kuṭikārasikkhāpadam ārabba kathesi.

Alavakā hi bhikkhū saññācikāyo²³ kuṭiyo²⁴ kārayamāna²⁵ yācanabā-

hulā viññattibhulā vibarimsu „purisam²⁶ detha, purisatthakaram²⁷

dethā" 'ti ādīni vadantā. Manussā upaddutā yācanāya viññattiya

upaddutā²⁸ bhikkhū disvā ubbjijisū²⁹ pi uttasim̄su pi palāyimsu pi.

Athāyasmā Mahākassapo Alavim upasamkamitvā pindāya pāvisi³⁰.

Manussā theram³¹ pi disvā tath' eva patijaggiṁsu³². So pacchā-

bhattam pindapātapatikkanto bhikkhū āmantetvā „pubb' ayam³³ āvuso

Alavi³⁴ sulabhapiṇḍā, idāni kasmā dullabhapindā jātā" ti puechitvā

tam kāraṇam sutvā Bhagavati³⁵ Alaviyam āgantvā Aggālave cetiyē

viharante³⁶ Bhagavantaṁ upasamkamitvā etam attham ārocesi. Satthā

etasmin kārane³⁷ bhikkhusaṅgham sannipātētvā³⁸ Alavake bhikkhū

¹ B̄ B̄ paticchādesi. ² C̄ āñāpetvā, B̄ B̄ āharāpetvā. ³ B̄ yassam. ⁴ C̄ pl-

nitthene. ⁵ B̄ B̄ pakāsetvā jātakam samodhānesi. ⁶ B̄ -gāmino anāgāmino.

C̄ C̄ caheam. ⁷ B̄ B̄ add dutiyam. ⁸ C̄ alavim, B̄ alavi, C̄ alaviyam. ⁹

C̄ saññācīyo, B̄ samyācīkāko, B̄ samyācīkāyā. ¹⁰ B̄ kutikāyo. ¹¹ C̄ -no, B̄

kārayamāna. ¹² C̄ -sa. ¹³ B̄ B̄ hatthakāram. ¹⁴ B̄ B̄ omit upaddutā

C̄ ubbjijanisu, B̄ ujhāyisu, B̄ ujhāyisu. ¹⁵ B̄ B̄ pavilisitvā. ¹⁶ B̄ B̄ mahā-

kassapattherath. ¹⁷ B̄ patijaggiṁsu. ¹⁸ B̄ puppe ayam. ¹⁹ C̄ C̄ B̄ -vi.

²⁰ C̄ bhagaveti. ²¹ C̄ -to corr. to -te. ²² C̄ pakaraṇe, B̄ omits tam kāraṇu-

- - - kārāṇe. ²³ C̄ pātētvā corr. to -pātāpetvā, B̄ te bhikkhū saṅghesannipātāmetvā.

paṭipucchi „saccam kira tumhe bhikkhave saññācikāyo¹“ kutiyo kā-rethā² “ti „saccam bhante“ ti ca³ vutte te bhikkhū garahityā „bhikkhavē yācanā nām’ esā sattaratanapariṇṇanāgabbhvane⁴“ vasantā-nām⁵ nāgānam pi amanāpū pag eva manussānām⁶ yesam ekam kā-hāpanām⁷ uppādentānam pāsānato māṁsam uppātanakālo viya hotiti⁸ 5 vatvā⁹ atitām āhari:

Atite Bārāṇasiyām Brahmadatte rājaiñ kārente Bodhisatto mahāvibhave brāhmaṇakule nibbatti. Tassa ādhā-vitvā paridhāvitvā vicaraṇakāle añño pi puññavā satto tassa mātu kucchismiñ nibbatti. Te ubho pi bhātaro vayappattā mātāpitunnam kālakiriyāya samiviggahadayā isipabbajaiñ pab-bajitvā Gaṅgātire pannasālām māpetvā vasimsu. Tesu jetthassa Uddhagaṅgāya¹⁰ paññasālā ahosi kanīthassa Adhogaṅgāya. Ath¹¹ eka

divasam Maṇikānto¹² nāma nāgarājā bhavanā¹³ nik-khamitvā Gaṅgātire mānavavesena¹⁴ vicaranto kanīthassa ns- 15

samaññ gantvā vanditvā¹⁵ eksamantam nisidi. Te aññamaññam sammodanakatham katvā¹⁶ vissāsikā ahesum vinā vattitum nā-sakkhimsu. Maṇikaptho¹⁷ abhīnahi kanītthatāpasassa¹⁸ santi-kaiñ āgantvā kathāsallāpena nisiditvā gamanakāle tāpase¹⁹ si-nehena²⁰ attabhāvam vijahitvā bhoge hi tāpasaiñ parikkhipanto 20 parissajitvā upari muddhanī mahantam phaṇam dhāretvā tho-kañ sayitvā²¹ sineham²² vinodetvā sarīram viniveṭhetvā tāpa-saiñ vanditvā sakabhavanam eva gacchati. Tāpaso tassa bha-yena kiso ahosi lūkho dubbanno uppādu-pāndukajāto dhamani-santhatagatto. So eka

divasam bhātu santikam agamāsi. Atha 25

nām so puechi: „kissa tvām bho kiso lūkho dubbanno uppādu-pāndukajāto dhamanisanthatagatto“ ti. So tassa tam pa-vattim ārocetvā „kim pana tvām bho tassa nāgassa²³“ āgama-

¹ Ck samūcikāya, Bī samyācikāya, Bd samyācikoya ² Ck Bī Bd omit ca ³ Bī Bd -ponne-, ⁴ Bī adds sappesam ⁵ Ck amanussānām ⁶ Ck Ck -nañ, Bī kā-hāpanaka, Bd -panakata, ⁷ Bī Bd add tuohi ahosi tehi yācito. ⁸ Bī Bd upari-gaṅgāya. ⁹ Bī -kanjo. ¹⁰ Bī Bd nāgabbhavanā. ¹¹ Bī Bd mānavavesena. ¹² Ck omits vanditvā. ¹³ Bī aññamaññassa samodaniyakatham gāhetvā, Bd a. s -yam k. kāhetvā. ¹⁴ Ck Bī -tāpasa, ¹⁵ Bī Bd tāpassava. ¹⁶ Ck sinehe. ¹⁷ Bī passitvā, Bd masitvā. ¹⁸ Bī Bd tam sineham. ¹⁹ Bī Bd nāgarājassa.

nam¹ icchasi na icchasi² puttho „na icchāmīti“ āha³, „so pana nāgarājā tava santikām āgacchanto kīm pilandhanam⁴ pilandhitvā⁵ āgacchatīti⁶ vutte „mañiratanan“ ti āha. „Tena hi tvam tasmiṁ nāgarāje tava santikām āgantvā anisinne⁷ yeva⁸ „mañim me dehīti“ yāca⁹, evam so¹⁰ nāgo tam bhogehi aparikkhipitvā va gamissati¹¹, punadivase assamadvāre ṭhatvā āgacchantam eva naṁ¹² yāceyyāsi, tatiyadivase Gaṅgātire udakā ummujjantam eva naṁ¹³ yāceyyāsi, evan te so¹⁴ santikām puna na āgamissatīti¹⁵. Tāpaso „śādhū“ ti patisūpitvā attano 10 pannasālam gantvā punadivase nāgarājānam āgantvā ṭhita-mattam eva „etām me¹⁶ attano pilandhanamañim¹⁷ dehīti¹⁸ yāci. So¹⁹ anisiditvā va palāyi. Atha naṁ dutiyadivase assamadvāre²⁰ ṭhatvā āgacchantam eva „hiyyo pi me mañiratanaṁ na adāsi, ajja dāni laddhum vajitatīti“ āha²¹. Nāgo assamapadaṁ²² apavisitvā va palāyi. Tatiyadivase²³ udakato²⁴ ummujjantam eva tam „ajja me tatiyo divaso yācantassa²⁵, dehi dāni²⁶ me etām mañiratanan²⁷ ti āha. Nāgarājā udake ṭhatvā va tāpasām paṭikkhipanto²⁸ dve gāthā avoca²⁹.

1. Mam' annapānām vipulām³⁰ ulāram

20 uppajjatīmassa³¹ mañissa hetu,
tan te na dassam, atiyācako si,
na cāpi te assamām āgamissam. 7.

2. Susū yathā sakkharadhotapāni

tāses' imam selam yācamāno,
tan te na dassam, atiyācako si,
na cāpi te assamām āgamissan ti³². 8.

¹ Biⁱ gamanath. ² Biⁱ Bd^d vatvā. ³ C^k C^e pl-. ⁴ Biⁱ-ke. ⁵ Biⁱ nisinne. ⁶ Biⁱ adds pūrato āgacchante. ⁷ Biⁱ yāci. ⁸ Biⁱ Bd^d so evam. ⁹ C^k C^e -ssasīti. ¹⁰ Biⁱ ṭhatvā āgantvā āgaritvā apavissantikemevanam, Bd^d ṭhatvā apavissantassamevanam. ¹¹ C^k tam. ¹² Biⁱ Bd^d evam so te. ¹³ C^k C^e -ssasīti. ¹⁴ Biⁱ pl. ¹⁵ C^k C^e pl-, Biⁱ piladdhanamām me. ¹⁶ C^k C^e omit so. ¹⁷ Biⁱ Bd^d assamapadadvāre. ¹⁸ Biⁱ hiyo me mañi tēna nādānāsi ajjāpi dehīti āha, Bd^d nādāsi ajjāpi dehīti āha. ¹⁹ Biⁱ Bd^d assaman. ²⁰ Biⁱ adds pana. ²¹ Biⁱ udake ṭhatvā ²² Biⁱ omits yācantassa. ²³ Biⁱ idāni. ²⁴ C^k pari-, C^e pari- corr. to paṭi-, Biⁱ patikkhipento. ²⁵ Biⁱ Bd^d āha. ²⁶ C^k -lām corr. to -lām, Biⁱ -lām. ²⁷ C^k -tiçassa? Biⁱ -ti assa, Bd^d -ti massa. ²⁸ C^k C^e -ssaih, and omit ti.

Tattha mamañnapāñan ti mama yāgubhattādibbabhojanam attapā-nakabhedāñ ca dibbapāñnah, vipulan ti bahu¹, ujāran ti seṭṭhamū papitam, tan te ti tam maññū tuyham, atiyācako sīti kālañ ca pamāññā ca atikkamitvā aija tini divasāñ mayhañ piyam manapāññū maniratañ yācamāno² atikkamīma yācako si, na cāpi te ti tam³ kevalam na⁴ dassati, nseñnam pi te 5 na āgamissam⁵, susū yathā ti yathā nāma yuvā tarupamanusso⁶, sakkharadhotapāññīti sakkharīya dhotapāññī telapāññē⁷ dhotassihattho sīti attho⁸, tāsesimāñ señam yācamāno ti imāñ maññū yācanto⁹ tvam kañcanattha-rukhaggam¹⁰ abbañtvā¹¹ sisāñ te chindāmīti¹² vadanto tarunapuriso¹³ viya tāseñ.

Evañ vatvā so nāgarājā udake nimujjītvā attano nāga- 10 bhavanam eva gantvā na puna paccāgañchi¹⁴. Atha so tāpaso tassa dassanīyassa nāgarājassa adassanena bhiyyosomattāya¹⁵ kiso ahosi lūkho dubbanño appanduppandukajāto dhāmanisanthatagatto. Atha jetthatāpaso „kanīthassa pavattin jānis-sāmiti“¹⁶ tassa santikāñ āgantvā¹⁷ tam bhiyyosomattāya panḍu-rogiñ¹⁸ disvā „kin nu kho bho tvaiñ bhiyyosomattāya panḍu-rogiñ¹⁹ jāto“²⁰ ti vatvā „tassa dassanīyassa nāgassādassanenā²¹“²² ‘ti sutvā „ayam tāpaso nāgarājena²³ vinā vattitum na sakko-tīti“ sallakkhetvā tatiyam gātham āha:

s. Na tam yāce yassa piyath jigimse,
desso hoti atiyācanāya,
nāgo maññū yācito brāhmañena
adassanam yeva tad' ajjhagamā ti. 9.

Tattha na tam yāce ti tam bhandām na yāceyya, yassa piyam jigimse 25 ti yam bhandām yassa puggalassa piyan ti jāneyya, desso hotīti applyo hoti, atiyācanāya 'ti pamāññāñ atikkamitvā varabhandām yācanto tāya atiyācanāya, adassanāñ neva²⁴ tadajjhāgamā ti tato paññāya adassanam eva gato.

Evañ pana nām²⁵ vatvā „ito dāni mā sociți“ samassā-setvā jetthabhātā attano assamam eva gato. Athāparabhāge

¹ Bi babaguñum. ² Ck C² yācato. ³ C² Bi Bd na. ⁴ Bi Bd omit na. ⁵ Bi nā-gamissam. ⁶ Ck -ssā. ⁷ C² -no corr. to -no, Bd plāññena. ⁸ Bi omits sīti attho. ⁹ Bi Bd yācamāno. ¹⁰ Bi kañcanahaggam. ¹¹ Bi sammayitvā. ¹² Bi Bd chin-dissāmiti. ¹³ C² taruna - corr. to ratuñam. ¹⁴ C² paccāgañchi corr. to paccā-, Ck pacchā-, Bi Bd pacchāgacchi. ¹⁵ Bi raljassadassanena abhiyo. ¹⁶ Bi Bd āgam-ssā. ¹⁷ Bd -rogiñari, Bi sabhīyoso --- rogiñari. ¹⁸ Bi Bd add va. ¹⁹ Ck nāgas-sādanenā, C² nāgassādantō corr. to -danenā, Bi Bd nāgarājassa adassanena. ²⁰ Bi -rājānam. ²¹ Ck -nam neva. Bi Bd -nam yeva. ²² Bi Bd tam.

te¹ dve pi bhātaro abhiññā ca samāpattiyo ca nibbattetvā Brahmaloka-parāyanā ahesuṁ.

Satthā „evam bhikkhave sattaratanapariṇūṇanāgabhadvane² va-
5 santānam³ nāgānam pi yācañā⁴ amanāpā kīmañgā⁵ pana manus-
sānan⁶ ti⁷ imam dhammadesanām āharitvā jātakām samodhāne:
„Tadā kanīttho Anando ahosi, jettho pana aham evā⁸ ‘ti. Mañi-
kanthajātakam⁹.

4. Kundakakucchisindhavajātaka.

Bhutvā tīṇaparighāsan ti. Idam Satthā Jetavane vi-
10 haranto Sāriputtatheraṁ ārabbha kathesi. Ekasmīm hi samaye
Sammāsambuddhe Sāvatthiyā vassām vasitvā cārikām caritvā puna
paccāgate manussā „āgantukasakkāram karissāmā¹⁰ ‘ti Buddha-
pamukhassa samīghassa¹¹ dānam¹² dadanti. Vihāre ekām dhammagho-
nakabhikkhum¹³ thapesum, so ye ye āgantvā¹⁴ yattake¹⁵ bhikkhū ic-
15 chanti tesam tesam¹⁶ bhikkhū vicāretvā deti. Ath’ ekā duggata-
mahallikā¹⁷ ekām eva pativimśam¹⁸ sajjetvā tesam tesam manussānam
bhikkhusu¹⁹ vicāretvā dīnnesu ussūre²⁰ dhammaghosakassa santikām
āgantvā „mayham ekām bhikkhum dethā²¹ ‘ti āha. So „mayā sabbe
20 bhikkhū²² vicāretvā dīnā, Sāriputtathero²³ pana vihāre yeva²⁴, tvam
tassa²⁵ bhikkham²⁶ dehiti” āha. Sā „sādhū²⁷ ‘ti tuṭṭhacittā Jetavana-
dvārakoṭṭhake²⁸ thatvā therassa āgantakāle vanditvā hatthato pattam
gahetvā ghamā netyā nisidāpesi. „Ekāya²⁹ kira mahallikāya dham-
masenāpati attano ghare nisidāpito” ti bahūni saddhāni kulāni asso-
25 sum. Tesu rājā Pasenadi-Kosalo tam pavattim sutvā tassā sātakena
c’ eva sahassatthavikāya ca saddhim bhattachājanāni pahini³⁰: „may-
ham ayyam³¹ parivisamānā imam sātakām nivāsetvā ime kahāpape
valaṇjetvā³² theram parivisat³³ ‘ti, yathā ca rājā evam Anāthapiṇ-

¹ Ck omits te. ² Bī Bd-punne. ³ Bī Bd add sabbeśā. ⁴ Bī adds nāma. ⁵
Ck kīmaligam, Bī kīm mañgam, Bd kīm mañga. ⁶ Bī Bd add satthā. ⁷ Bī Bd add
tatilyam. ⁸ Bī Bd bhikkhusamīghassa. ⁹ Bī Bd-mahādānam. ¹⁰ Bī -kām bhikk-
hum, Bd -pakam. ¹¹ Bī āgatā. ¹² Ck repeats yattake. ¹³ Bī only one tesam,
Ck having originally one tesam has later added another. ¹⁴ Bī Bd add itthi.
¹⁵ Ck visam, Bd pativasam. ¹⁶ Bī -usu. ¹⁷ Ck omits ussūre, Bī ussūre. ¹⁸ Bī
Bd omit bhikkhū. ¹⁹ Ck Ck Bī -thero. ²⁰ Bī Bodhadd atthi. ²¹ Bī yācasu. ²² Bī
bhikkhum. ²³ Ck Bī -re-. ²⁴ Bī etāya. ²⁵ Ck pahini, Ck pahint. ²⁶ Ck omits
ayyam, Bī ayya, Bd ayyassa. ²⁷ Ck val-, Bī valajetvā. ²⁸ Ck parisisathā, Bd
-visathā.

diko culla-Anāthapindiko¹ Visākhā ca mahāupāsikā pahipī², aññāni³ pana kulāni ekasatadvitātādīvaseṇa⁴ attano⁵ balānurūpena kahāpane pahipīnsu, evam ekāhen⁶ eva sā mahallikā satasahassamattai labhi. Thero⁷ tāya dinnayāgum⁸ eva pīritvā tāya katakhajjakam eva pakka-bhāttam eva ca⁹ paribhuñjītvā anumodanām katvā mahallikām sotā-pattiphale patiññāpetvā vihāram eva ngamāsi¹⁰. Dhammasabhāyam bhikkhū therassa gunākatham samuññāpesu: „āvuso dhammasenāpati mahallikāghāpatānīm¹¹ duggatabbāvato¹² moceśi¹³ patiññā ahosi, tāya-dinnām āhāram ajiguechanto paribhuñjatiti¹⁴“. Satthā āgantvā „kāya nu ‘ttha bhikkhave etarahi kathāya sannisimnā“ ti puechitvā „imāya nāmā“ ti vutte „na bhikkhave Sāriputto idān¹⁵ eva etissā mahallikāya avassayo¹⁶ jāto, na ca idān¹⁷ eva tāya dinnām āhāram ajiguechanto paribhuñji¹⁸, pubbe pi paribhuñjī yevā“ ti vatvā atitām āhari:

Atite¹⁹ Bārānasīyām Brahmadatte rajjam kārente Bodhisatto Uttarāpathē vāñjakule²⁰ nibbatti. Uttarāpatha-jānapadā²¹ pañcasatā assavānijā asse Bārānasīyām²² ānetvā vikkinanti. Aññataro pi assavānijo pañca assasatāni²³ ādāya Bārānasīmaggañ²⁴ patipajji. Antarāmagge²⁵ Bārānasito avi-dūre²⁶ eko²⁷ uigamo²⁸ atthi, tattha pubbe mahāvibhavo setthi ahosi, tassa mahantām nivesanām, tam pana kulām anukkamena parikkhayām gatañ, ekā²⁹ mahallikā avasesā³⁰, sā tas-miñ nivesane vāsatī. Atha³¹ so assavānijo tam uigamañ³² patvā „vetanām dassāmīti“ tasmān³³ nivesane nivāsam ganhitvā asse ekamante thapesi. Tam divasam ev' assa³⁴ ekissā ājāniyavālavāya³⁵ gabbhavutthānam ahosi. So dve tayo divase³⁶ vasitvā³⁷ „rājānam passissāmīti“ asse ādāya pāyāsi. Atha nam mahallikā „gehavetanām dehiti“ vatvā „sādhū amma-

¹ C^k cūlānātha-, B^f B^d cūlānātha-. ² C^s pahipī, B^f B^d pahipīnsu, ³ B^f B^d adda pi. ⁴ B^f B^d -dvesatā-. ⁵ B^f B^d repeat attano. ⁶ B^f B^d add pana. ⁷ B^f B^d dinnayā-. ⁸ B^f B^d omit ca. ⁹ B^f B^d īg-. ¹⁰ C^s B^f B^d -tāni. ¹¹ B^f B^d dukkhatō, C^s -bhavato. ¹² B^f adds tassa ¹³ C^k -bhūñjī, B^f -bhūñcati. ¹⁴ B^f -kāyavassayo. ¹⁵ B^f bhūñji. ¹⁶ B^f adds bhikkhave. ¹⁷ B^f ajjavānlja-, B^d assavā-. ¹⁸ B^f B^d -janapadato. ¹⁹ B^f B^d -nasi. ²⁰ B^f B^d puñcaastaassāni. ²¹ C^s -si-. ²² B^f adds ca, B^d va. ²³ B^f atidūre. ²⁴ C^s adds ca. ²⁵ B^f B^d nig-gamagāmo. ²⁶ B^f B^d add va. ²⁷ C^s avaññā corr. to avasitħā, B^f aññithā, B^d avasitħā. ²⁸ B^f B^d add kho. ²⁹ B^f B^d nigamagāman. ³⁰ B^f tassā, B^d tassā. ³¹ B^f B^d divase pi. ³² B^f ajāntiyāvālavāya, B^d ājāniyavāla-. ³³ B^f B^d add asse balāñ-gihāpetvā.

demīti¹ vutte „tāta vetanam me dadamāno imam pī assa-potakam² vetanato³ khaṇḍetvā dehīti⁴ āha. Vānijo tathā katvā pakkāmi. Sā tasmin assapotake puttasingham paccupatthāpetvā avassāvanajhāmakabhattam⁵ vighāsatīnāni⁶ datvā tam patijaggati⁷. Athāparabhāge Bodhisatto pañca assasatāni ādāya āgacchanto⁸ tasmin gehe nivāsam gathi. Kunḍaka-khādakassa sindhavapotakassa thitaṭṭhānato gandham ghāyitvā ekaasso pī geham pavisitum nāsakkhi. Bodhisatto⁹ mahallikam puechi: „amma kacci¹⁰ imasmīm gehe asso atthīti“. „Tāta añño¹¹ asso nāma n' atthi, aham pana puttañ katvā ekañ assapotakam patijaggāmi, so ettha atthīti“. „Kahāh so ammā¹² 'ti. „Caritum¹³ gato tātā¹⁴ 'ti. „Kāya velāya āgacchissati¹⁵ ammā¹⁶ 'ti. „Sakālass' eva¹⁷ āgacchissati¹⁸ tātā¹⁹ 'ti. Bodhisatto tassa āgamanañ patimānento asse bahi ṭhapetvā va nisidi.
 15 Sindhavapoto²⁰ pī caritvā sakālass' eva²¹ āgami. Bodhisatto kunḍakakucchikasindhavapotakam²² disvā lakkhaṇāni samānetvā „ayam sindhavo anaggo²³”, mahallikāya mūlam datvā gahetuñ vattatīti²⁴ cintesi²⁵. Sindhavo²⁶ pī geham pavisitvā attano vasanatthāne yeva thito. Tasmin khaṇe te assā geham pavisitum²⁷ sakkhiṁsu. Bodhisatto dvīhatihām vasitvā asse santappetvā gacehanto „amma imaiñ²⁸ assapotakam²⁹ mūlam gahetvā mayham dehīti³⁰ āha. „Kim vadesi tāta, putte nāma vikkīnantā atthīti³¹“ „Amma tvañ etam kim khādāpetvā patijaggasiti³²“. „Odanakañjikajjhāmabhattam³³ vighāsatīnāni khādāpetvā kunḍakayāguñ ca pāyetvā³⁴ patijaggāmi tātā³⁵ 'ti. „Amma aham etam labhitvā pindarasabhojanam bhojessāmi,

¹ Bī gehavettanato, Bd gehavettanato ² Bī athassa sā odanakujjhākacchīmabhatañ, Bd athassa sā odanakundakajjhāmabhatañca. ³ Bd adda ca, Bī -tiuñ. ⁴ Bī Bd -jaggi. ⁵ Bī Bd gacehanto. ⁶ Bī Bd add tañ. ⁷ Bī Bd kiñcl. ⁸ Bī anñie.

⁹ C² vapitum? corr. to caritum, Bī Bd khāditum. ¹⁰ Bī Bd āgammisati, C² āgacchatī. ¹¹ Bī Bd nāyanhe. ¹² Bī Bd omit āg-. ¹³ Bī Bd -potako. ¹⁴ Bī vicārlitvā kile yeva, Bd pāto goceatum caritvā kile yeva. ¹⁵ Bī kunḍakuchī. ¹⁶ Bī Bd add ti. ¹⁷ Bī cintetvā. ¹⁸ Bī Bd sindhavapotako. ¹⁹ Bī adds na. ²⁰ Bd pe, Bī omits imam. ²¹ Bī "d -kassa. ²² Bī puttash vikkīnantā nāma natthīti. ²³ Bī odakakundakajjhāmabhatta, Bd odanakujjhāmabhatañca. ²⁴ C² pāsetvā, Bī pāsetvā, Bd pāyitvā.

thitaṭṭhāne celavitānai pasāretvā attharakapitthe¹ thapessāmīti². „Tāta evam sante mama putto sukhāñ anubhavatu, gahetvā nain gacchā³” ti. Atha Bodhisatto tassa catunnām pādānam nañgutthassa ca mukhassa ca mūlam ekekañ katvā cha⁴ sahassatthāvikā⁵ thapetvā mahallikām ahatavatthaṁ⁶ nivāsāpetvā ahamkaritvā⁷ sindhavapotakassa purato ṭhapesi. So akkhini ummi-letvā mātaram oloketvā assūni pavattesi. Sāpi tassa⁸ piṭṭhim parimajjītvā „ahañ⁹” mayā putthaposāvanikaiñ labhiñ, tvam¹⁰ gaccha tātā¹¹” ti aha¹². Tadā so agamāsi. Bodhisatto puna-divase assapotakassa pindarasabhojanam sajjetvā „vīmañsāmī¹³” tāva nam, jānāti nu kho attano balam odāhu na jānātīti¹⁴ doniyam kundakayāguñ ākirāpetvā dāpesi. So „uāham imāñ¹⁵ bhojanam bhuñjissāmīti” tam¹⁶ yāguñ pātum¹⁷ na iecci¹⁸. Bodhisatto tam¹⁹ vīmañsanavasena pathamañ gātham āha:

1. Bhutvā tinaparighāsam bhutvā ācāmakundakam

etam te bhojanam āsi, kasmā dāni na bhuñjasīti. 10.

Tattha bhutvā tinaparighāsañ ti tvam pubbe mahalikāya dīnām tesam tesam²⁰ khāditāvasesam tinaparighāsesanikkhātañ vīghāsatīnām bhuñjītvā²¹ vaddhito, bhutvā ācāmakundakan ti ettha ācāmo vucceti odanivasesam²² kundakam²³, kundakan eva etañ ca bhuñjītvā vaddhito sīti dīpeti, etam te ti etam tava pubbe bhojanam āsi, kasmā dāni na bhuñjasīti mayāpi te tad eva²⁴ dīnām tam tvam²⁵ kasmā idāni na bhuñjasīti.

Tam sutvā sindhavapotako itarā dve gāthā avoca:

2. Yattha posam na jānanti jātiyā vinayena vā
pahūt' attha²⁶ mahābrahme api ācāmakundakam. 11.3. Tvañ ca kho marū pajānāsi²⁷ yādis' āyam hayuttamo,
jānanto jānam ūgamma na te bhakkham kundadakan ti. 12.

¹ Bⁱ attaraya-, B^d straño pi. ² Bⁱ putto ca bhogastikhāti labhitum sakkoti tam gahetvā gacchā. B^d putto bhoge sukhāñ anubhavitum sakkoti tam gahetvā gacchā.
³ Cⁱ ca. ⁴ Cⁱ-kam, Bⁱ B^d-kāyo. ⁵ Cⁱ navavatthāni, Bⁱ navavattam, B^d-kāya navayattam. ⁶ Bⁱ omits al-. ⁷ Cⁱ ssa. ⁸ Bⁱ B^d āha. ⁹ Uⁱ labhitvam, Bⁱ puttapa-laddhītvam, Cⁱ labhitvā, B^d yuttapo - laddha tvam. ¹⁰ Bⁱ B^d tāta gacchāhi. ¹¹ Bⁱ ti variā. ¹² Bⁱ B^d vīmañsāmī. ¹³ Bⁱ omits īmāñ. ¹⁴ Bⁱ B^d omits tam. ¹⁵ Bⁱ omits pātum, B^d pāyitum. ¹⁶ Bⁱ iecci. ¹⁷ Bⁱ B^d tāsa. ¹⁸ Bⁱ B^d adda vīghāsam. ¹⁹ Bⁱ tinaparighāsañ blusicatvā. ²⁰ Ok-vasanam Bⁱ B^d -vasānam. ²¹ Bⁱ B^d-kan ti. ²² Cⁱ C^d nadeva? Bⁱ tanoeva, B^d mayāpitameva. ²³ Cⁱ kam tvam, Bⁱ B^d tvam tam. ²⁴ Cⁱ pahutattha, Bⁱ bahutattha, B^d ahasi tattha. ²⁵ Cⁱ C^d jānāsi.

Tattha yathā ti yasmīn thāne, posan ti sattai, jātiyā vinayena
vā ti jūtisampanno vā esa no¹ vā acārayutto vā na vā ti evan na jānanti,
mahābrahma ti garukkōlapanena alapanto² āha, yādisāyan ti yādiso ayām
attānām sandhaya vadati, jānanto jānamāgammā ti sham attano³ balam
5 jānante jānam eva⁴ tam āgamā pañce tava santakam⁵ kunjakam na
bhūñjissāmi, na hi tvam kunkakan bhojapetukāmatāya eha sahassām datvā
mām gaobhī.

Tam sutvā Bodhisatto „tava⁶ vīmāñsanatthāya tam⁷ mayā
katai, mā kujjhā ti⁸ tam subhojanam bhojetvā ādāya rājañ-
10 ganam⁹ gantvā¹⁰ ekasminn passe pañca assasatāni thapetvā¹¹ ekas-
minn passe cittasānīm¹² parikkhipitvā hetthā attharakam¹³ san-
tharitvā¹⁴ upari celavitānam¹⁵ bandhitvā sindhavapotakam¹⁶
thapesi. Rājā āgantvā asse olokento „ayam asso¹⁷ kasmā
15 visum thapito¹⁸ ti pucchitvā „mahārāja ayam sindhavo ime asse
visum akato mocessatiti¹⁹, „sobhaṇo²⁰ bho sindhavo²¹ ti pucchi.
Bodhisatto „āma mahārājā²² ti vatvā „tena hi ssa²³ javam
passāmīti²⁴ vutte tam assam kappetvā abhiruhityā²⁵ „passa²⁶
mahārājā²⁷ ti manusse ussārāpetvā²⁸ rājañgane assam vāhesi²⁹,
Sabbam rājañgānam nīrantaram assapantihi³⁰ parikkhittam iva³¹
20 ahosi³². Puna Bodhisatto „passa mahārāja sindhavapotakassa³³
vegan³⁴ ti vissajjesi, ekapuriso pi nam na addasa³⁵. Puna
rattapattaṁ³⁶ udare parikkhipitvā vissajjesi, rattapattaṁ³⁷ eva
passim̄su. Atha nam antonagare ekissā uyyānapokkharaniyā
25 udakapitthe vissajjesi, tatth' assa³⁸ udakapitthe dhāvato khu-
raggāni³⁹ pi na temirāsn. Punavāraṁ⁴⁰ paduminipannānam⁴¹

¹ Ck nā, Ck nā corr. to na. ² Bī gurukaih sallāpanaih alapanto, Bd gurukasallāpana
alapanto. ³ Ck, Bī jānantameva. ⁴ Bī santike, Bd santaka. ⁵ Bid tam. ⁶ Ck
ta, Ck ta corr. to na, Bid omits tam. ⁷ Bī matukuechitām, Bd mākuechitī. ⁸ Bid
-ne. ⁹ Bī omits gantvā. ¹⁰ Bid katvā. ¹¹ Ck cittasānīm corr. to -sanīm, Bd vīcitra-
sānīyā, Bd vīcittasānīyā. ¹² Bid attaranām. ¹³ Bid patharitvā. ¹⁴ Ck ceja-. ¹⁵ Ck
-potash. ¹⁶ Bī so. ¹⁷ add vutte; Ck̄ imse asse suni kato mo-, Bd imse asse visum
akato mo-, Bī imse asse suni akato mo-. ¹⁸ Ck -no. ¹⁹ Bid assa. ²⁰ Bid
passissāmīti. ²¹ Bid rūyhitvā. ²² Bid paññatha. ²³ Bid ussāpetvā. ²⁴ Bid pābesi.
²⁵ Ck̄ apassanti, Bī assasahi, Bd assapantihi. ²⁶ Bid eva, Bī evā. ²⁷ Bī hoti. ²⁸ Ck
-potassa. ²⁹ Ck nañ nāddasa, Bid na nañ addassa. ³⁰ Ck -paddham, Ck -pandham corr.
to -paddham, Bid -patam. ³¹ Ck -paddham, Ck -pandham corr. to -paddham,
Bid -patam. ³² Bī tassa in the place of tatthassa. ³³ Bid muggarāni. ³⁴ Bid pune-
kavārahi. ³⁵ Ck -ni-, Ck -nipattānām corr. to -nipatnānām, Bid -nipattānām.

upari dhāvanto ekapannam pi na udake osidāpesi. Evam assa javasampadām dassetvā oruyha pānim¹ paharitvā hatthatalām upanāmesi, asso upagantvā² cattāro pāde ekato katvā hattha-tale atthāsi. Atha Mahāsatto rājānaṁ āha: „mahārāja imassa³ assapotakassa⁴ sabbākārena vege dassiyamāne samuddapari-yanto⁵ na-ppahotīti“. Rājā tussitvā⁶ Mahāsattassa upadāb-rajjaṁ adāsi, sindhavapotam⁷ pi abhisūcītvā mañgalassai⁸ akāsi, so rañño piyo ahosi manāpo, sakkāro pi 'ssa mahā ahosi, tassa pi⁹ vasanaṭṭhānai¹⁰ rañño alamkatapatiyatto vāsa-gharagabbho viya ahosi, catujātigandhehi bhūmilepanai¹¹ akañsu, gandhadāmamāladāmāni¹² osārayiñsu, upari suvaṇṇa-tārakakhacitam¹³ celavitānai ahosi, samantā¹⁴ cittasāṇi¹⁵ parikkhittā va ahosi, niceam gandhatelapadipō¹⁶ jhāyi¹⁷, uecāra-passāvatthāne pi 'ssa suvannakatāhaṁ¹⁸ thapayiñsu, niceam rājārahabhojanam¹⁹ eva bhuñji. Tassa pana āgatakālato patthāya²⁰ rañño sakala-Jambudīpe rajjam hatthagatam eva ahosi. Rājā Bodhisattassa ovāde thatvā dānādīni puññāni katvā saggaparāyano ahosi.

Satthā imām dhammadesanai²¹ āharityā saceāni pakāsetvā jātakam samodhānesi: (Saccapariyosāne²² bahū²³ sotāpannā sakadāgāmianāgāmino²⁴ ahesum) „Tadā ayam eva²⁵ mahallikā mahallikā²⁶ ahosī, sindhavo Sāriputto, rājā Ānando, assavānijo²⁷ pana nāham evā²⁸ ti. Kunḍakakucchisindhavajātakam²⁹.“

5. Sukajātaka.

Yāvam³⁰ so mattamaññāsīti. Idam Satthā Jetavane³¹ viharanto ekām atibahuñ bhuñjītvā ajirakena kālakatam³² bhikkhum

¹ C^a pāñih corr. to pāñih. ² B^d āgantvā. ³ B^d ayah. ⁴ Bⁱ-ko, B^d assa. ⁵ Bⁱ-te, and adds rathe nikkhīpanto. ⁶ Bⁱ tam passitvā, B^d tu passitvā. ⁷ B^d-potakam. ⁸ B^d mañgalassam. ⁹ B^d hi. ¹⁰ C^a bhūmih-, B^d bhūmmivilepanam. ¹¹ B^d -lādāmādīni. ¹² B^d -tārakavieitāni. ¹³ B^d samantato. ¹⁴ C^a -sāṇiñ. ¹⁵ B^d -padipā, Bⁱ -teladipā. ¹⁶ C^a jhāyi, Bⁱ jhāyisu, B^d jhāyiñsu. ¹⁷ C^a -ham corr. to hā. ¹⁸ C^a -rahām-, B^d rājabbo-. ¹⁹ C^a omits sac-. ²⁰ all three MSS. bahu. ²¹ B^d sakadāgāmino anāgāmino arahantī ca, B^d sakadāgāmianāgāmino arahantā. ²² B^d omits ayameva. ²³ C^a -kaya, C^b -kaya eva. ²⁴ C^a C^b -nijo. ²⁵ B^d add catutthaih. ²⁶ B^d yāva. ²⁷ B^d kālakatam.

ārabba kathesi. Tasmīn kira evam kālakatē¹ dhammasabhāyam bhikkhū tassāgupakathān² samutthāpesum: „Āvuso asuko nāma³ bhikkhu attano kucchipamāna⁴ ajānitvā atibahuṁ bhuñjītvā⁵ jirāpetum⁶ asakkonto kālakato” ti. Sattā āgantvā „kāya nu ‘ttha bhikkhave etarabi kathāya saunisinnā” ti pucchitvā „imāya nāmā” ti vutte „na bhikkhave idān’ eva pubbe p’ esa atibhojanapaccayen” eva mato⁷ ti vatvā⁸ atitām āhari:

Atite Bārāṇasiyam Brahmadatte rājjaih kārente Bodhisatto Himavantapadese⁹ sukayoniyam nibbattitvā anekānam¹⁰ sukasaḥassānam samuddānugate¹¹ Himavantapasse¹² vasantānam rājā ahosi. Tass’ eko putto ahosi. Tasmīn balapatte¹³ Bodhisatto dubbalacakkhu¹⁴ ahosi. Sukānam kira sīgho vege hoti¹⁵, tena tesam mahallakakāle paṭhamam cakkhum¹⁶ eva¹⁷ dubbalam hoti¹⁸. Bodhisattassa putto mātāpitaro kulāvake katvā¹⁹ gocaram²⁰ āharitvā²¹ posesi. So ekadivasaṁ gorcarabhūmim gantvā pabbatamatthake thito samuddam olokoento ekadīpakam²² passi, tasminī pana suvannavaṇnam madhuraphalam²³ ambavanam atthi. So punadivase gocaravelāya uppatitvā tasminī ambavane otaritvā ambarasam pivitvā ambapakkam ādāya gantvā²⁴ mātāpitunnam adāsi. Bodhisatto tam khādanto rasam jānitvā²⁵ „tāta nanu imam asukadīpake ambapakkam²⁶ ti vatvā „āma tātā” ti vutte „tāta etam dīpakan gacchantā nāma sukā dīgham āyūm pālentā²⁷ nāma n’ atthi, mā kho tvaṁ puna tam dīpakan²⁸ agamāsiti”. So tassa vacanam agahetvā agamāsi²⁹ yeva. Ath’ ekadivasaṁ bahuṁ ambarasam pivitvā mātāpitunnam³⁰ ambapakkam ādāya samud-

¹ Bⁱ tasmī kira samaye etasmī kālafikate. ² C^k tassāgūna-, C^e Bⁱ tassa agūna-

³ Bⁱ omits nāma. ⁴ C^k pucchipamāna. ⁵ Bⁱ omits ati - - tvā. ⁶ Bⁱ ji-

Bⁱ -paccayena mato yevā. ⁷ Bⁱ add tuñhi ahosi tehi yācito. ⁸ Bⁱ -tappa-

¹⁰ C^e samuddānugate. ¹¹ Bⁱ -tappadess. ¹² Bⁱ balapatte, Bⁱ vayappatto. ¹³ C^e

-kkhū, Bⁱ -kkhuko. ¹⁴ Bⁱ ahosi. ¹⁵ Bⁱ cakkhu. ¹⁶ Bⁱ omits eva. ¹⁷ Bⁱ

dubbalameva ahosi. ¹⁸ Bⁱ thapetvā, Bⁱ thapetvā. ¹⁹ Bⁱ śārapetvā. ²⁰ C^e Bⁱ

ekam-. ²¹ Bⁱ madhurarasaphalam. ²² Bⁱ āgantvā. ²³ Bⁱ sañcānītvā, Bⁱ

sañjīnitvā. ²⁴ Bⁱ pālento, C^k -to corr. to -ti. ²⁵ Bⁱ omits puna tam dīpa-

kan. ²⁶ Bⁱ āg-. ²⁷ Bⁱ add atthāya.

damatthakena āgacchanto¹ atidhātātāya² kilantakāyo niddāya abhibhūto³, so niddāyanto pi āgacchat' eva, tunḍena pan' assa gahitām ambapakkam pati. So anukkamena āgamanavīthim⁴ jahitvā osidanto udakapitthen⁵ evāgacchanto⁶ udake⁷ pati⁸. Atha nañ eko maccho gahetvā khādi. Bodhisatto tasmīn āgamanavelāya⁹ anāgacchante yeva¹⁰ „samudde patitvā mato” ti¹¹ aññāsi. Ath' assa mātāpitaro pi¹² āhārañ alabhamāñ sussitvā marimsu.

Satthā idam¹³ atitām āharityā abhisambuddho lutvā imā gāthā avoca :

- 1. Yāvam¹⁴ so mattam aññāsi bhojanasmin vihañgamo tāva addhānam āpādi mātarāñ ca aposayi. 13.
- 2. Yato ca so bahutaram bhojanam ajjhupābari¹⁵ tato tath' eva samsidi, amattaññū hi so abu. 14.
- 3. Tasma mattaññutā¹⁶ sādhu bhojanasmin agiddhitā, amattaññū hi sīdanti, mattaññū ca na sīdare ti. 15.

Tattha yāvam¹⁷ so ti yāva so vihañgamo¹⁸ bhojane mattam aññāsi, tāva addhānam āpāditi tattakāñ¹⁹ kālañ jivitaddhānañ²⁰ āpādi īyū vindī²¹, mātarāñ cā 'ti desanāsīsam etāhi, mātāpitaro ca aposayitī attho, yato ca khe²² ti yasmin²³ kho kāle, bhojanam ajjhupābaritī ambarasam ajjhobari, tato ti tasmīn kāla, tattheva samsiditī tasmīn samudde yeva osidi nimujji macchabhojanatañ āpajji, tasma mattaññutā²⁴ sādhū ti yasna bbojane amattaññusuko²⁵ samudde osiditvā mato tasmē bhojanasmin agiddhitāsamkhītā²⁶ mattaññitā²⁷ sādhu, pamārajānanam sundaran ti attho, atha vā patisārukha yoniso āhārañ āhāreti²⁸ n' eva davaya -pe-²⁹ phāsuviñhāro ca³⁰

Allam sukhañ ca bhuñjanto na bāhath³¹ suhite siyā,
ūnudaro³² mitāhāro sato bhikkhu paribbaje.

¹ Bī -kenāgacchanto, Bd kena ga-. ² Bīl atidhātātāya. ³ Bīl niddāyabbhūto.
⁴ Ck āgamāna-, Bī āgamanavītti, Bd -vittim. ⁵ Bī -pithe āg-, Bd -pithe nevagā-,
Bī adds osadhero. ⁶ Bīl add yeva. ⁷ Bīl add so udake osidati. ⁸ Bīl
-lāyam eva. ⁹ Bīl omit yeva. ¹⁰ Bīl mato bhavissatī. ¹¹ Bīl omit pi. ¹²
Bīl imath. ¹³ Bīl yāya. ¹⁴ Bī -nānī majjhū-. ¹⁵ Ck Bī -ññutā? ¹⁶ Bīl
yāva. ¹⁷ Bī adds va. ¹⁸ Bīl tathakām. ¹⁹ Bī jivitam., Bd jivita ad-
²⁰ Bīl vindati. ²¹ so all four MSS. ²² Bīl omit ca. ²³ Bī -ññutā. ²⁴
Bī samattaññusuko. ²⁵ Ck agiddhitā-, Bī agiddhitā - - to. ²⁶ Bī mattaññubhāvo, Bd mattaññubhāvo. ²⁷ Bī āhārati. ²⁸ Bī tavāya na madāya, Bd
davāya na madāya pa. ²⁹ Bīl cā ti. ³⁰ Bī phāla, Bd alam. ³¹ Bī snadaro,
Bī onndaro.

Cattāro pañca ālope abbutvā udakathī pive,
 alam¹ phāsuvihārīya pahitattassa bhikkhuno.
 Manujassa sadū satimato² mattamū jānato³ laddhābhōjane⁴
 tanū tassa⁵ bhavanti vedanā, sañikāri⁶ jirati, āyu⁷ pālayantīti
 evam vannitā⁸ mattafūntāpi sādhu,
 Kantāre puttamañisām va akkhass⁹ abbañjanam¹⁰ yathā
 evam āhari¹¹ āhārañ yāpanathāya mucchito¹² ti
 evam vannitā agiddhītāpi¹³ sādhu, Pāliyam¹⁴ pana agiddhimā¹⁵ ti likhitā,
 tato¹⁶ ayam Atthakathāpātho va eundarataro, amattaññū hi sīdantīti¹⁷
 bhojane pamāṇam ajānanti hi rassataññāvasena pēpakkamāth kātvā catūsu¹⁸
 apāyesu sīdanti, mattaññū ca na sīdare ti ye pana bhojane pamāṇam jā-
 nanti te dīṭhadhamme pi samparāye pi na sīdantīti.

Satthā imam dhammadesanañ āharitvā saccāni pakāsetvā jātakam
 samodhānesi: (Saccapariyosāne bahū¹⁹ sotāpannāpi sakadāgāmino pi
 anāgāmino pi arahantāpi²⁰ abesum) „Tadā²¹ bhojane amattaññū bhik-
 khu²² sukarājaputto ahosi²³, sukarājā pana aham evā²⁴ ti. Suka-
 jātakam²⁵.

6. Jarudapāna jātaka.

Jarudapānam²⁶ khaṇamānā ti. Idam Satthā Jetavane
 viharanto Sāvatthi-vāsino²⁷ vāñije ārabba kathesi. Te kira Sāvat-
 thiyan bhaṇḍai gabetvā sakatāni püretvā vohāratthāya gamannakāle
 Tathāgatañ nimantetvā mahādānam datvā sarapāni gahetvā silesu
 patiññāya Satthārañ vandityā „mayam bhante vohāratthāya dīgha-
 maggam gamissāma, bhaṇḍai vissajjetvā siddhipattā²⁸ sotthimā pac-
 cāgantvā puna tumhe vandissāmū²⁹ ti vatvā maggam patipajjim̄su. Te
 kantāramagge purānaudapānam³⁰ disvā „imasmiñ udapāne pāniyam n'
 atthi, mayañ ca pipāsitā, khanissāma nun³¹ ti³² khanantā patipātiyā

¹ C⁸ C⁹ alam. ² B¹ sati-, B² sadī-. ³ B¹ B² jānato ⁴ B¹ B² -nam. ⁵ C⁸
 C⁹ tasi nu tassa, B¹ tānu tassa, B² tānu kassa. ⁶ C⁸ B¹ B² sañikāri. ⁷ C⁸ C⁹
 B¹ āyu, B² āyūm. ⁸ C⁸ C⁹ -ta. ⁹ B¹ bhañjanari, B² pacanari. ¹⁰ C⁸ āhāri,
 C⁹ āhāriya. ¹¹ B¹ mukujhito, B² mujjhito. ¹² C⁸ C⁹ agiddha-. ¹³ C⁸ pāliyam,
 B¹ pāliyam. ¹⁴ B¹ giddhimātā, B² agiddhītā. ¹⁵ B¹ omits tato, B² pāto. ¹⁶ C⁸
 C⁹ B¹ sīdanti. ¹⁷ C⁸ C⁹ catūsu. ¹⁸ C⁸ C⁹ B¹ bahu. ¹⁹ C⁸ C⁹ -to pl. ²⁰ B¹
 B² add suñiko rājaputto. ²¹ B¹ omits bhikkhu, C⁸ B¹ B² add ahosi. ²² B¹ B²
 omit sukarājaputto ahosi. ²³ B¹ suñka-, B² B¹ add pañcamāth. ²⁴ C⁸ C⁹ jarū-
 . ²⁵ B¹ sāvatti, B² sāvattihiyam, both omit vāsino. ²⁶ C⁸ C⁹ siddhayattā? B¹
 saddhipattā. ²⁷ C⁸ C⁹ purato-. B¹ B² add te.

va¹ bahum² ayam³ -pe⁴ veluriyam labhiṁsu. Te⁵ ten⁶ eva⁷ santuṭ-
thā hutvā tesam ratanānam sakaṭāni püretvā sothimā Sāvatthim⁸ pac-
cāgaminīku. Te ābhatain⁹ dhanām paṭisāmetvā „mayam¹⁰“ siddhipattē¹¹
bhattam daasāmā¹² ti Tathāgatām nimantetvā dānaṁ datvā vanditvā
ekamantam nisinnā attano¹³ dhanassa¹⁴ laddhakāram¹⁵ Satthu¹⁶ aroce-
sum. Satthā „tumhe¹⁷“ kho upāsakā tena dhanena santuṭṭhā hutvā
pamāṇāñūtāya¹⁸ dhanān en jīvitañ en labhittha, porānakā pana asan-
tuṭṭhā amattañūnō¹⁹ panditānam vacanām akatvā jīvitakkhayam
pattā²⁰ ti vatvā tehi yācito atītam āhari:

Atite Bārānasiyam Brahmā datte rājjam kārente Bo- 10
dhisatto Bārānasiyam²¹ vāñijakule nibbattitvā vayappatto
satthavāhajeṭṭhako ahosi. So Bārānasiyam²² bhañḍam gaheṭvā sa-
kaṭāni püretvā bahuvāniye ādāya tam eva kantārah patipanno tam
eva udapānaṁ addasa. Tattha te²³ vāñijā „pāñlyam pivissāmā²⁴
“ ti udapānaṁ khaṇṭā patipāṭyā bahuyādini²⁵ labhiṁsu. Te²⁶ 15
bahum pi ratanāñ labhitvā tena asantuṭṭhā „aññam pi ettha
ito sundarataranī²⁷ bhavissatīti“ bhiyyosomattāya nañ²⁸“ kha-
niṁsu yeva. Atha te Bodhisatto²⁹ āha: „bho vāñijā, lobho
nām³⁰ esa vināsamūlam³¹, amhehi bahum³² dhanām laddhañ,
ettakena³³ santuṭṭhā hotha, mā atikhaṇathā³⁴“ ti. Te³⁵ tena 20
vāriyamānāpi³⁵ khaṇūṁsu yeva. So ca udapāno nāgaparig-
gahito³⁶. Ath' assa heṭṭhā vasanakanāgarajā attano vimāne
bhijjante ledhusu³⁷ ca paññusu³⁸ ca patamānesu kuddho tha-
petvā Bodhisattam avasese pi sabbe³⁹ nāśikavātēna⁴⁰ paharitvā

¹ Ck C⁸ Bi ca. ² Bi Bd bahu. ³ Bd ayasam, Bi omits ayam. ⁴ Bi tipusisath
loham, Bd loham tipusisath; cfr. v. 1. ⁵ Bi Bd omit te. ⁶ Bi adds vudipattā,
Bd vuddha-. ⁷ Ck C⁸ -iyam. ⁸ Bi te ca tañ. ⁹ Ck C⁸ Bi omit mayam. ¹⁰ Ck
C⁸ siddhyattā, Bd siddhiñppattā. ¹¹ Bd khānam dassāmi, Bi bhagavantam vān-
dissāmā. ¹² C⁸ Bi -nā. ¹³ Bd dhana, Bi omits dhanassa. ¹⁴ Bd laddhakāru-
nām, Bd luddhakāranām. ¹⁵ Ck suthu, Bd satthuno. ¹⁶ Ck C⁸ hetu. ¹⁷ Bi Bd
pamāṇam flatvā. ¹⁸ Bi Bd add hutvā. ¹⁹ Bi Bd add yevā. ²⁰ Bd -si. ²¹ Bd
omits bā-. ²² Ck te te. ²³ Bi Bd bahuni veluriyādini. ²⁴ Ck C⁸ omit te.
²⁵ Bi Bd sundararatanañ. ²⁶ Bi lieñ tañ. ²⁷ Bi Bd atha kho b. te. ²⁸ Bi Bd
-mūlo. ²⁹ Bi Bd bahu. ³⁰ Bi Bd eththakenava. ³¹ Bi omits te. ³² Bi nivāri-,
Bd nivāryamānopi. ³³ Bi Bd -hito. ³⁴ C⁸ leñju, Bi lettū. ³⁵ Ck C⁸ paññu.
³⁶ Bi Bd sabbe pl instead of pi sabbe. ³⁷ Ck C⁸ -kā-

jīvitakkhayaiñ pāpetvā nāgabhavenā nikhamma sakatāni yojāpetvā¹ sabbaratanānāñ pūretvā Bodhisattam sukhayānake² nisidāpetvā nāgamānavakehi³ sakatāni pājāpentō⁴ Bodhisattam Bārāṇasimh netvā gharam⁵ pavesetvā⁶ dhanam⁷ paṭisāmetvā attano⁸ nāgabhavenam eva⁹ gato. Bodhisatto dhanam¹⁰ vissajjetvā sakala-Jambudipam¹¹ unnaṅgalam¹² katvā dānam datvā sīlañ samādiyitvā¹³ uposathakammam katvā jīvitapariyosāne saggapadam¹⁴ püresi.

Satthā imāñ atitāñ āharitvā abhisambuddho hutvā imā gāthā avoca :

10 1. Jarudapānam¹⁵ khaṇamānā vāñjā udakatthikā
ajjhagamsu¹⁶ ayo¹⁷ loham¹⁸ tipu sīsañ ca vāñjā 16.
2. Rajatañ jātarūpañ ca muttā veluriyā bahū¹⁹ :
te ca tena asantuññā bhiyyo bhiyyo²⁰ akhānisum²¹. 17.
3. Te²² tatthāsiviso²³ ghorō tejasī tejasā hani²⁴,
tasmā khape nātikhaṇe, atikhātam²⁵ hi pāpakañ,
khātena²⁶ ca²⁷ dhanam laddbam atikhātena²⁸ nāśitan ti. 18.

Tattha ayan²⁹ ti kālaloham³⁰, lohan ti tambaloham, muttā ti muttāyo³¹, te ca tena asantuññā ti te ca³² vāñjā tena dhanena asantuññā, te tatthā ti te vāñjā tasmim udapane, tejasiti asiviso³³, tejena samannāgato,
20 tejasā haniti³⁴ visatejena ghātesi³⁵, atikhātena³⁶ nāśitan ti atikhāgena³⁷ tañ ca dhanam jīvitāñ ca nāśitan³⁸ ti.

Satthā imāñ desanāñ³⁹ āharitvā jātakam samodhānesi: „Tadā nāgarājā Sāriputto abhosī, satthavāhajetthako pana abham evā“ ti.
Jarudapāna jātakam⁴⁰.

¹ Bi Bd yojetvā. ² Bd sukhī. ³ Bi Bd add saddhimū. ⁴ Bi Bd yojāpentō.
⁵ Ck gham. ⁶ Bi Bd pavesetvā. ⁷ Bi Bd tam dhanam. ⁸ Ck omits eva.
⁹ Ck Bd -pe. ¹⁰ Ck unngalam, Bi Bd unañ-. ¹¹ Ck Bd -da-. ¹² Bi saggat,
Bd saggapūram. ¹³ Ck Ck jarū. ¹⁴ Bi aljagamuni, Bd ajjhagamuni. ¹⁵ Bi Bd
ayaññi. ¹⁶ Ck lobham. ¹⁷ Bi Bd mañi. ¹⁸ Bi Bd only one bhiyyo. ¹⁹ Bi Bd
khaṇipūsu te. ²⁰ Bd omits te. ²¹ Ck tatthāsiviso, Bi tattha asiviso, Bd tattha
śiviso. ²² Ck hanī, Ck hanī, Bi hanī. ²³ Ck Ck -khātam, Bi Bd -khanam.
²⁴ Bi Bd khaṇena. ²⁵ Ck Ck omit ca. ²⁶ Bi Bd -khanetra. ²⁷ Ck an, Bi Bd
syasan. ²⁸ Bi Bd kāla-, Ck kāla- corr. to kāla-. ²⁹ Bd muttā yeva. ³⁰ Bi Bd
omit ca. ³¹ Bi Bd visa. ³² Ck haniti, Bi Bd hociti. ³³ Bi Bd ghātesi. ³⁴ Ck
-khanatena. ³⁵ Bi Bd -tami and omits ti. ³⁶ Bi Bd dhammadē. ³⁷ Ck Ck jarū-,
Bi Bd add chathamai.

7. Gāmanicandajātaka.

Nāyam gharānam kusalo ti. Idam Satthā Jetavane viharanto paññāpasamsanām ārabbha kathesi. Dhammasabhāyam¹ bhikkhū Dasabalassa paññām² pasamsanām nisidhiusu: „Tathāgato mahāpañño puthupañño hāsupañño³ javanapañño⁴ tikkhapañño nibbedhikapañño, sadevakām lokām paññāya atikkamatitī”. Satthā āgantvā „kāya nu ‘ttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā” ti pucchitvā „imāya nāmā” ‘ti vutte „na bhikkhave idān” eva pubbe pi Tathāgato paññāvā yevā⁵ ‘ti vatvā⁶ atitām āhari:

Atite bhikkhave Bārānasiyam Janasandhe nāma 10 rajañ kārente⁷ Bodhisatto tassa aggamahesiya kucchis-
mīm⁸ nibbatti. Tassa mukham suparimajjitañ⁹ kañcanādāsa-
talām viya parisudhām hosi atisobhaggappattam¹⁰. Ten¹¹
assa nāmagahanadivase Ādāsamukha-kumāro ti¹² nāmañ
akānsu. Tam sattavassabbhantare yeva¹³ pitā tayo vede¹⁴ sab-
bañ ca loke kattabbañ¹⁵ sikkhāpetvā tassa sattavassikakāle kā-
lam akāsi. Amaccā mahantena sakkārena rañño sarīrakiccam
katvā matakadānāni¹⁶ datvā¹⁷ sattame divase rājañgañe sanni-
patitvā¹⁸ „kumāro atidaharo, na sakka rajje abhisincitum¹⁹,
vīmānsitvā tañ²⁰ abhisincissāmā²¹ ‘ti ekadivasam nagaram²²
alañkarāpetvā²³ vinicchayatthānam sajjetvā pallamkañ paññā-
petvā kumārassa santikam gantvā „vinicchayatthānam deva
gantum vat̄tatiti, āhamsu. Kumāro „sādhū“ ‘ti mahantena
parivārena gantvā pallamke nisidi. Tassa nisinnakāle amaccā
ekam dvipādehi²⁴ vicaranamakkañ vatthuvijjācariyavesam²⁵
gāhāpetvā vinicchayatthānam netvā „deva ayam puriso pitu
mahārājassa kāle vatthuvijjācariyo pagunavijjo, antobhūmiyam²⁶

¹ Bī Bī add hi. ² Cī paññāya. Cī omits paññām. ³ Bī pasam-
santo, Bī-santā. ⁴ Bī Bī hāsa-. ⁵ Bī omits ja-. ⁶ Bī Bī add tuñhi ahoti
tena hi (Bī tehi) yācito. ⁷ Bī Bī janasandho (Bī -nto) nāma rājā rajañ
kāresi. ⁸ Bī Bī kucchimhi. ⁹ Bī -ta. ¹⁰ Bī Bī atisaya sobh-. ¹¹ Bī Bī tissa.
¹² Bī Bī add pana. ¹³ Bī Bī bede, Bī adds eu. ¹⁴ Bī kattappākattabbañ, Bī
kattabba. ¹⁵ Bī Bī -dāññālini. ¹⁶ Bī katvā. ¹⁷ Bī Bī sannipātētvā. ¹⁸ Bī
Bī -saññel-. ¹⁹ Bī omits tañ, Bī nath. ²⁰ Bī -saññi-. ²¹ Bī alañkarāpetvā
²² Bī dvīhi pādehi, Bī -ātehi. ²³ Bī adhobhummiyā, Bī antobhūmiyā

sattaratanaṭṭhāne dosam¹ passati, eten' eva gahitaiḥ rājakuḍānam gehatthānam hoti, imām devo saṅgaṇhitvā ṭhānantare ṭhapetū² "ti āhaṁsu. Kumāro tam hetṭhā ca upari ca oloketvā „nāyām manuso, makkaṭo eso³" ti ḥatvā ,makkaṭā nāma 5 kataṁ kataṁ viddhamsetum jānanti, akataṁ pana kātuṁ vā vicāretum vā na jānanti⁴" cintetvā amaccānam paṭhamaiḥ gātham āha:

1. Nāyām gharānaṁ kusalo, lolo ayām valimukho,
kataṁ kataṁ kho dūseyya⁵, evamdhammam idam kulan ti. 19.

10 Tattha nāyām gharānaṁ kusalo ti ayati satto na gharānaṁ kusalo, gharānī⁶ vicāretum vā kātuṁ vā cheko na hoti, lolo ti lolajātiko, valimukho ti valyo⁷ mukho assā ti valimukho, evamdhammam idam kulan ti idam makkaṭakulam⁸ nāma kataṁ dūsetabbaṁ⁹ vināsetabban ti evamabhāvan ti.

Amaccā¹⁰ „evam bhaviṣsatī devā¹¹ "ti tam apasettvā ekā-
15 hadvihaccayena puna tam eva alāñkarītvā vinicchayatthānam ānetvā „ayām deva pitu mahārājassa kāle vinicchayāmacco vi-
nicchayesu pavatti", imām saṅgaṇhitvā vinicchayakammam
kāretum vattatiti¹² āhaṁsu. Kumāro tam oloketvā „cittavato
20 sampannamānasassa¹³ lomam nāma¹⁴ evarūpam na hoti, ayām
niccittako¹⁵ vānaro vinicchayakammam¹⁶ kātum na sakkhissa-
titi¹⁷ ḥatvā dutiyām gātham āha:

2. Na idam¹⁸ cittavato¹⁹ loman, nāyām assāsiko²⁰ migo,
sattham²¹ me Janasandhena²²: nāyām kiñci vijānatiti²³. 20.

Tattha na idam²⁴ cittavato loman ti yati idam etassa sarire²⁵ pha-
25 rusaleman idam vicāranapāññāya sampayuttacittavato na hoti, pakaticeitena²⁶
pana acīfako nāma tiracchānagato n'atthi, nāyām assāsiko²⁷ ti ayam avassayo
vā hutvā anusāsanā vā datvā aññāni assāsetuṁ assmatthatāya na assāsiko, migo

¹ Bi Bd pi guna dosam. ² Bi Bd dusseyya. ³ Bi Bd gharānaṁ. ⁴ Ck C. valayo.
⁵ Ck kulan. ⁶ Bi dusse-, Bd duse-. ⁷ Bi Bd athāmmaccā. ⁸ Ck vinicchbasut-
tamassasuppavatti. Ck vinicchayuttamassasuppavatti, Bd vinicchayesu pavatti.
⁹ Bi -manussasa, Bd -manusasa. ¹⁰ Bi omits nāma. ¹¹ Ck niceittako corr. to
nicchitako, Bi niceako, Bd vicittako. ¹² Bi Bd vinicchayekammam. ¹³ Bi Bd
yidam. ¹⁴ Bi cittato. ¹⁵ Bd assābiko. ¹⁶ Bi Bd siṭhāni. ¹⁷ Bi -saddena, Bd
-sandena. ¹⁸ Bi Bd vijānatiti. ¹⁹ Bd adda vijjamānam. ²⁰ Bi makkaṭa-, Bd
makkaṭa-. ²¹ Bi assātiko.

ti makkatain āha. sattham¹ me Janasandhenā² ti maybhā pitarā Janasandhenā³ etam sattham⁴ kathitai: makkato nāma kāraṇākārapati na jānātī⁵ evam anusāsanī⁶ dinnā ti dīpeti, nāyam kiñci vijānātī tasmā ayah vānaro⁷ kiñci na⁸ jānātī niṭṭham ettha⁹ gantabbat¹⁰. Pāliyam¹¹ pana nāyam kiñci na dūsaye¹² ti likkhitai¹³, tam Aṭṭhakathāya¹⁴ n' atthi.

Amaccā imam pi gāthai¹⁵ sutvā „evam bhavissati devā“¹⁶ ti tam apanetvā puna pi ekadivasaṁ tam eva alamkaritvā vinicchayatthānam ānetvā „ayam deva puriso pitu mahārājassa kāle mātupatthānapitupaṭthanapūrako¹⁷ kule jetṭhāpacāyikakam-makārako, imam saṅganhitum vattatī¹⁸ āhamsu. Puna¹⁹ kumāro tam oloketvā²⁰ „makkata nāma calacittā, evarūpaṁ kammarām kātum na samatthā“²¹ ti cintetvā tatiyān gātham āha:

„Na mātaram pitaraṁ vā bhātaram bhaginim sakham²²
bhareyya tādiso poso, sattham²³ Dasarathena me ti. 21.

Tattha bhātaram bhaginim sakham²⁴ ti attano bhātaram vā bhagini vā, Pāliyam²⁵ pana sakan ti vutte sskabbhātikabhaginīyo labbhanti sakhan ti vutte sahāyako labbhātī²⁶ vicāritam eva, bhareyyā ti poseyya, tādiso poso ti yādiso esa dissati tādiso makkatajātiko santō²⁷ na bhareyya, sattham²⁸ Dassarathena me ti evam²⁹ pitarā abusitthaṁ, pitū hi 'ssa janam³⁰ catuhī³¹ saṅgahavatthūhi³² sandahanato³³ Janasandho³⁴ ti vuccati, dasahi rathehi kattabani³⁵ attano eken³⁶ eva rathena karanato Dassaratho ti, tassa santikā evarūpassa ovādassa sutattā evam āhs.

Amaccā „evam bhavissati devā“¹⁶ ti makkatain apanetvā „pandito kumāro, sakkhissati rajjanī kātun³⁷“¹⁶ ti Bodhisattam

¹ Bī sītham, Bd sīthame? ² Bī -saddhena, Bd -sandan. ³ Bī -santena ⁴ Bī sītham, Bd pi sītham ⁵ Bd jānātī ⁶ Ck -na, Cr Bd -ni. ⁷ Bī bānaro, ⁸ Bd na kiñci. ⁹ Ck niṭṭhamettha, Bī niṭṭhamatte, Bd niṭṭhamettāva. ¹⁰ Bī gandhappam, Bd gandhabbam. ¹¹ Ck pāliyam, Cr pāliyā, Bd pāniyam. ¹² Bī dusayye, Bd dusayye. ¹³ Bd likkhitai ¹⁴ Bd athakathāyam. ¹⁵ Bī jāmā mām pi katham, Bī imām pi katham. ¹⁶ Bd mātēpi tu upathānakārako. ¹⁷ Cr Bī vad-dhātī. ¹⁸ Bd omīt puna ¹⁹ Bd olokoento. ²⁰ Bd sakam. ²¹ Bī sītham, Bd sītham. ²² Bd sakam. ²³ Ck Bd pāliyam. ²⁴ Bī pana saṅkhānī likkhitai tam pi athakathāyam sakam ti vutte sahāyako laddho ti. Bī pana saṅkhānī likkhitai tam pi Athakathāyam sakam ti vutte sakabbhātikabhaginīyo labbhanti sakam ti vutte sahāyako si laddho ti vicāritam eva. ²⁵ Bd satto. ²⁶ Bī sītham. ²⁷ Bd add me. ²⁸ Ck chānam, Bd omīt janam. ²⁹ Ck Bī catuhī. ³⁰ Bī vatthuhi. ³¹ Cr saṅgahanato, Bd janasāṅgahanato. ³² Bī -saddo, Bd -sando. ³³ Bī kattappākattappābhi, Bd tattabbākattabbābhi corr. to tattakattabbām. ³⁴ Bī karetun, Bd kāretun.

rajje abhisinīcitvā¹ „Adāsamukharañño āpā²” ti nagare bheriñ cārāpesuñ. Tato patthāya Bodhisatto dhammena³ rajjam kāresi. Panditabhāvo pi 'ssa sakala-Jambudīpe⁴ pattharitvā gato. Panditabhāvadīpanattham pan' assa imāni cuddasa vatthūni 5 abhatāni⁵:

Gono putto hayo c'eva naļakāro gāmabhojako
gaṇikā tarunī sappo migo tittiradevatā
nāgo tapassino c' eva atho brāhmaṇamāṇavo⁶ ti.

Tatrāyañ anupubbikathā⁷: Bodhisattasmin hi rajje⁸ abhisinī-
10 cite⁹ eko Janasandharañño pādamūliko nāmena Gāmanicando¹⁰
nāma evam cintesi: „idam rajjam nāma samānavayehi” saddhiñ sobhati, ahañ ca mahallako¹¹, daharam¹² kumāram upat-
thātum na sakkhissāmi¹³, janapade kassakakammath¹⁴ katvā
jīvissāmiti¹⁵ so nagarato tiyojanamattam¹⁶ gantvā ekasmin gā-
15 make vāsam kappesi. Kasikammathāya pan' assa gonāpi¹⁷
n' atthi. So deve vatte¹⁸ ekam sahāyakam dve gone yācītvā
sabbañ divasam kasitvā tinam khādāpetvā gone¹⁹ sāmikassa
niyyādetum²⁰ geham agamāsi. So tasmin khane bhariyāya
saddhim gehamajjhe nisīditvā bhattam bhuñjati, gonāpi pari-
25 cayena²¹ geham pavisiñsu, tesu pavisantesu sāmiko thālakam²²
ukkhipi, bhariyā thālakam²³ apanesi. Gāmanicando²⁴ „bhatte na
mām nimanteyyun²⁵” ti olokento gone aniyādetvā va gato.
Corā rattim vajañ chinditvā te yeva gone harimis. Gonā-
sāmiko pāto va vajañ paviñtho te gone adisvā corehi haṭa-
bhāvam²⁶ jānanto pi „Gāmanissa²⁷ givam karissāmiti²⁸ tam²⁹

¹ Bī abhisinīcitvā ² Bī nāmā ³ Bī adda samena ⁴ Bī -jambudīpañ. ⁵ Bī agatāni. ⁶ Ck Bī -māṇavā. ⁷ Ck anupubbikathā. ⁸ Bī bodhisatte tasmi rajje, Bī -satto tasmin rajje. ⁹ Bī abhisinīcite, Bī -sificitena. ¹⁰ Ck gāmī-, Bī gāmī, Bī gāmani. ¹¹ Ck samānavayehi, Bī samānaśadiseshahi. ¹² Bī mahalliko.

¹³ Bī nābantam, Bī nāmahantam corr. to nāhantam. ¹⁴ Bī upatthānam karissāmi. ¹⁵ Ck kassakakammath, Bī kaslikakammath, Bī kassakakammam. ¹⁶ Ck Bī dvijyo-

¹⁷ Bī gonāpi, Bī gonopi. ¹⁸ Bī vuthe. ¹⁹ Bī goja. ²⁰ Bī niyyāditum, Bī niyyāditum. ²¹ Bī puricayena. ²² Ck phālāni, Ck phalāni. ²³ Ck phālsakam.

²⁴ Bī gāmī-. ²⁵ Ck manimanteyyun, Bī mām nimanteyyā. ²⁶ Bī sahita-
bhāvam. ²⁷ Bī gāmanicandassa. ²⁸ Bī omits tam.

upasam̄kamitvā „bho goṇe me dehitī“ āha. „Nanū genā gehaih’ pavīṭhā“ ti. „Kīm pana te mayham niyyāditā“ ti. „Na niyyāditā“ ti¹. „Tena hi ayam te rājadūto, ehitī“ āha. Tesu pi² janesu³ yaṁ kiñci sakharām vā kapālakhaṇḍām vā ukkhi-pitvā „ayam te rājadūto, ehitī“ vutte yo na gacchati tassa rājanām⁴ karonti⁵, tasmā so „dūto“⁶ ti sutvā⁷ nikkhami. So tena saddhih rājakularūm gacchanto ekam sahāyassa vāsanagā-mām⁸ patvā „bho aticchāto“⁹, yāva gāmaṇ pavisitvā ahāra-kiccam katvā āgacchāmī¹⁰ tāvā idh’ eva hohiti¹¹ vatvā sahā-yassa geham pāvisi. Sahāyo pan’ assa gehe n’ atthi. Sahā-yikā disvā „sāmi, pakkāhāro n’ atthi, muhuttam adhvāsehi, idān’ eva pacitvā dassāmīti¹² nisseeṇiyā¹³ vegena taṇḍulakottha-kam¹⁴ abhirūhanti¹⁵ bhūmiyam pati. Tain khaṇam ūev’ assā¹⁶ sattamāsiko gabbho patito. Tasmīm khaṇe tassū sāmiko āgan-tvā tam disvā „tvam¹⁷“ me bhariyam paharitvā gabbbham pā-tesi¹⁸, ayam te rājadūto¹⁹, ehitī²⁰ tam gahetvā nikkhāmī. Tato patṭhāya dve janā Gāmaṇim²¹ majjhe katvā gacchanti. Ath’ ekasmīm gāmadvāre eko assagopako²² assam nivattetum na sakkoti²³, asso pi tesam santikena²⁴ gacchati. Assagopako Gāmaṇim²⁵ disvā „mātula Čandagāmanī“²⁶, etam²⁷ tāvā assam kenacid eva paharitvā nivattehiti²⁸ āha. So ekaṁ pāśānam gahetvā khipi. Pāśāno assassa pāde paharitvā²⁹ erāṇḍadanda-kam viya bhindi. Atha nam assagopako „tayā me assassa pādo bhinno, ayam te rājadūto“ ti vatvā gaṇhi. So³⁰ tini Janehi nīyamāno³¹ cintesi: „ime mañ rañño dassessanti³², aham³³

¹ Bid gehe. ² Bd adds na niyyāditā ti, C^a has added afterwards na niyyāditā.

³ Bi veħħi. ⁴ Bi bl, Bd omits pi. ⁵ Bid janapadesu. ⁶ C^a -naih, Bd rāja-dūtam. ⁷ Bid karoti. ⁸ Bid rājadūto. ⁹ Bid add va. ¹⁰ Bi vāsanagāmām.

¹¹ Bid aticchātenhitti. ¹² Bi āgamī. ¹³ Bi nisseeṇiā, C^a Bi nisseeṇiyā. ¹⁴ Bi -kola, Bd -kotham. ¹⁵ C^a -ruhanti, C^b -ruhanti, Bi -rūhanti, Bd rūhanti. ¹⁶ Bi nevatasseñ, Bd -tasse. ¹⁷ C^a omits tvam. ¹⁸ C^a Bi pāteti. ¹⁹ Bid rājadūto.

²⁰ Bi gāmīleandām. ²¹ C^a omits assagopako, C^b has added this word. ²² Bi -sakkonto. ²³ Bd -kām. ²⁴ Bi gāmaṇicandam, Bd gāmaṇi-. ²⁵ C^a caṇḍagā-mām, Bd -caṇḍagāmī. ²⁶ C^a etam. ²⁷ Bi patitvā. ²⁸ Bid add pi. ²⁹ Bid niya-, C^a niyya-, C^b niyya-. ³⁰ Bi dassenti, C^a dassenti corr. to dassessanti, Bd dassasanti.

goṇamūlam pi dātuṁ na sakkomi, pag eva gabbhapātanadan-
 ḍam¹, assamūlam² pana kuto lacchāmi³, matam me seyyo⁴ ti
 gacchanto antarāmagge atavyiyām maggasamīpe yeva ekaṁ
 ekatopapātam⁵ pabbataṁ addasa. Tass' eva chāyāya⁶ dve pi-
 tāputtā naļakārā⁷ kilañjam cinanti⁸. Gāmanicando⁹ „bho sarī-
 rakkiceam kātukāmo 'mhi, thokam idh' eva hotha yāva āgac-
 chāmīti¹⁰ vatvā pabbataṁ abhirūhitvā¹¹ papātapasse¹² patamāno
 pitu naļakārassa pitthiyām pati. Naļakāro ekappahāren¹³ eva
 jīvitakkhayām pāpuni. Gāmaṇi utthāya atthāsi. Naļakāro¹⁴
 „tvam me pitughātako coro¹⁵, ayaṁ te rājadūto¹⁶ ti vatvā¹⁷
 hatthe gahevatvā gumbato¹⁸ nikkhami¹⁹, „kiṁ etan²⁰ ti ca vutte
 „pitughātakacoro me²¹ ti āha. Tato paṭṭhāya Gāmaṇim majjhe
 katvā cattāro janā parivāretvā²² nayīmsu²³. Athāparasmim
 gāmadvāre eko gāmabhojako Gāmanicandam²⁴ disvā „mātula
 Canda²⁵ kaham gacchasitī²⁶ vatvā „rājānam passitun²⁷ ti vutte
 „addhā tvam rājānam passissasi²⁸, aham rañño sāsanaṁ dā-
 tutkāmo, harissasiti²⁹ āha. „Ama harissāmīti³⁰. „Aham pa-
 katiyā abhirūpo dhanavā yasasampanno³¹ ārogo³², idāni pan'
 amhi duggato c' eva pandurogi³³ ca, tattha kiṁ kāranan³⁴ ti
 rājānam puccha³⁵, rājā kira pandito, so te kathessati, tassa
 sāsanaṁ puna mayham katheyyāsiti³⁶. So „sādhū³⁷ ti sam-
 paticchi. Atha nam purato³⁸ aññatarasmim³⁹ gāmadvāre ekā
 gaṇikā disvā „mātula Canda⁴⁰ kaham yāsiti⁴¹ vatvā „rājānam
 passitun⁴² ti vutte „rājā kira pandito, mama sāsanaṁ harā⁴³

¹ Bī -bhāṇḍam. ² Ck-lam. ³ Bd labhissand. ⁴ Bī omits matam me seyyo, Bd matameva seyyo. ⁵ Bī ekaṁtopapāta, Ck ekakato-, Bd ekatopapāta. ⁶ Ck tassevac-
 chāyāya, Bd tassa chāyāya, Bd tassa chāyāya. ⁷ Bd nala-, Ck nala- corr. to nala-.
⁸ Ck vinanti, Ck vikkinianti. ⁹ Bī gāmanikacando, Bd gāmanicando. ¹⁰ Bd abhirūhitvā, Ck -ruh-. ¹¹ Bī papātapappastapassena, Bd papātapassena, Ck -pas-
 sera. ¹² Bī nalakāraputto. ¹³ Bd pitughātakacoro. ¹⁴ Bī add tam. ¹⁵ Ck kumbeto, Bī gumpato, Bd gumpako. ¹⁶ Bī nikhamāpetvā. ¹⁷ Bī parivāritvā.
¹⁸ Bī nayīmsuṁ. ¹⁹ Bī -nīcandam, Bd -canda ²⁰ Bī mātulanti, Bd mātula
 canda. ²¹ Bd -si. ²² Ck rahassasiti, Ck harissasiti corr. to -sīti, Bī harissasiti,
 Bd parissasiti. ²³ Bī adds puppe, Bd pubbe. ²⁴ Bī arogo. ²⁵ Bd -rogo. ²⁶
 Bī karagan. ²⁷ Bd puechi. ²⁸ Bd pūrato. ²⁹ Ck adds pi. ³⁰ Ck omits
 canda, Bī canjam, Bd canda. ³¹ Bd gacchasitī. ³² Bd harāhi.

ti vatvā evam āha: „aham pubbe¹ bahum² labhāmi, idāni pana tambūlamattam pi na labhāmi, koci me santikam³ āgacchanto⁴ nāma n' atthi, tattha kiñ cāraṇan⁵ ti rājānam pucchitvā⁶ mayham⁷ katheyyasīti⁸ āha⁹. Atha nañ purato¹⁰ aññatarasmīm¹¹ gāmadvāre ekā taruṇitthi disvā¹² tath' eva pucchitvā¹³ „aham n'eva sāmikassa gehe vattitum¹⁴ sakkomi¹⁵ na kulagehe, tattha kiñ cāraṇan ti rājānam pucchitvā¹⁶ mayham⁷ katheyyasīti⁸ āha. Atha nañ tatoparabhāge¹⁷ mahāmaggasamipe ekasmīm vammike vasanto sappo disvā „Canda¹⁸ kaham yasiti¹⁹ pucchitvā „rājānam passitum²⁰ ti vutte „rājā kira pandito, sāsanam me hara²¹ ti vatvā „aham gocarāya gamanakāle chātajjhatto milātasariro vammikato nikkhanto²² sarīrena bilaṁ püretvā sarīram kaddhanto²³ kicchena nikhamāmi²⁴, vicari-tvā²⁵ āgato pana suhito²⁶ thūlasariro hutvā pavisanto bila-passāni aphusanto²⁷ sahasā va pavisāmi²⁸, tattha kiñ cāraṇan⁵ ti rājānam pucchitvā mayham⁷ katheyyasīti⁸ āha. Atha nañ parato¹⁰ eko migo disvā tath' eva pucchitvā „aham aññattha tinañ khāditum na sakkomi, ekasmīm ñeva²⁹ rukkhamūle sak-komi, tattha kiñ cāraṇan ti rājānam puccheyyasīti⁸ āha. Atha nañ tatoparabhāge¹⁷ eko tittiro disvā²⁷ „aham ekasmīm ñeva²⁹ vammikapāde nisiditvā vassanto³⁰ manāpam³¹ katvā vasitum sakkomi, sesatthānesu nisinno³⁰ na sakkomi, tattha kiñ cāraṇan ti rājānam puccheyyasīti⁸ āha. Atha nañ parato¹⁰

¹ Bⁱ puppe abhi, B^d pubbe abhi. ² Bⁱ adds ati, B^d bhati. ³ B^d agato.

⁴ Bⁱ karanan. ⁵ Bⁱ adds paccegañtvā, B^d macegañtvā. ⁶ Bⁱ omits āha. ⁷ B^d purato.

⁸ C^k add pi. ⁹ Bⁱ taruṇitthi tañ disvā. ¹⁰ Bⁱ vasitum. ¹¹ C^k

na sakkomi, C^s nāsakkomi corr. to sakkomi. ¹² Bⁱ adds pacchā gañtvā. ¹³ Bⁱ

pūrato gañtvā; aññatarasmīm gāmadvāre eka---parabhāge wanting in T^d. ¹⁴

B^d gāmanicanda. ¹⁵ Bⁱ sāsanah īharāhi, B^d ekati sāsanah īharāhi. ¹⁶ Bⁱ

nikhamanto. ¹⁷ Bⁱ kañhento, B^d kañjhento. ¹⁸ Bⁱ nikhami, B^d nikhamī.

¹⁹ B^d gocarāni caritvā. ²⁰ Bⁱ sukhiito. ²¹ B^d aphussanto. ²² B^d pavissāmi.

²³ Bⁱ rājānam puccheyyasī. ²⁴ Bⁱ pūrato gañtvā. ²⁵ C^s B^d yeva. ²⁶ Bⁱ omits

eko migo --- tatoparabhāge, B^d purato gañtvā in the place of tatoparabhāge.

²⁷ B^d add tathēva pucchitvā. ²⁸ B^d yeva. ²⁹ C^s B^d vasanto. ³⁰ Bⁱ sanni-

sino, B^d add pi. ³¹ Bⁱ pūrato gañtvā, B^d pūrato gañtvā.

ekā rukkhadevatā disvā „Caṇḍa’ kahām yäsīti”¹ pucchitvā „rañño santikan” ti vutte „rājā kira pañđito, aham pubbe sakkārappatto ahosiñ, idāni pana² pallavamutṭhimattam³ pi na labhāmi, tattha kiñ kāraṇan ti rājānañ puccheyyāsīti” āha.

5 Tatoparabhāge⁴ pana nam⁵ eko nāgarājā⁶ disvā tath’ eva pucchitvā „rājā kira pañđito, pubbe imasmim sare udakām pasan-nām manivannām, idāni āvilām māñdakapariyonaddham⁷, tattha kiñ kāraṇan ti rājānañ puccheyyāsīti” āha. Atha nam parato⁸ nagarassa āsannatthāne⁹ ekasmin ārāme¹⁰ vasantā tāpasā

10 disvā tath’ eva pucchitvā „rājā kira pañđito, pubbe imasmim ārāme phalāphalānī¹¹ madhurāni ahesuñ, idāni nirojāni¹² kasatānī¹³ jātāni, tattha kiñ kāraṇan ti rājānañ puccheyyāsīti” āhamsu¹⁴. Tato nam¹⁵ parato¹⁶ pana¹⁷ nagaradvārasamipe¹⁸ ekissā sālāya¹⁹ brāhmaṇamānavakā disvā „kahām bho Caṇḍa²⁰

15 gacchasi²¹” vatvā „rañño santikan” ti vutte „tena hi no²² sāsanām gahetvā gaccha, amhākām hi pubbe gahitagahitattthānam²³ pākaṭam hoti²⁴, idāni pana chiddaghaṭe²⁵ udakām viya na sañthāti na paññāyati andhakāram hoti²⁶, tattha kiñ kāraṇan ti rājānañ puccheyyāsīti” āhamsu²⁷. Gāmanicando²⁸

20 imāni cuddasa²⁹ sāsanāni gahetvā rañño santikām agamāsi³⁰. Rājā³¹ vinicchayatthāne nisinno va³² ahosi. Goṇasāmiko³³ Gāmanicandam³⁴ gahetvā rājānañ upasamkāmi. Rājā Gāmanicandam³⁵ disvā va³⁶ sañjānitvā „ayañ amhākām pītu upaṭṭhāko ambe ukkhipitvā parihari, kahām nu kho ettakām³⁷ kālañ

¹ Bid canda. ² Bi gaccheyyāsīti. ³ Bid omit pana. ⁴ Bi paññavamutti, Bd paññamutthi. ⁵ Bid tato aparabhāge. ⁶ Bid omit pana nam. ⁷ Bi addis nam, Bd tam. ⁸ Bi pannakassevālapariyonaddham, Bd jāpanakasevālapuri. ⁹ Bid pūrato. ¹⁰ Bid āsannatthāne. ¹¹ Cks gāmaka. ¹² Bi phalānī. ¹³ Bid addis nira-sāni. ¹⁴ Bi katakāni, Bd kaṭukāni. ¹⁵ Bi shatiṣuñ. ¹⁶ Cks omit nam, Bd na. ¹⁷ Bi pūrato gatvā, Bd pūrato gantvā. ¹⁸ Bid omit pana. ¹⁹ Bi nagarassamipe. ²⁰ Bi sālāyam. ²¹ Bid canda. ²² Ce nānotā, Cē nāsa corr. to no sā. ²³ Bid galhitattthānam. ²⁴ Bi ahosi, Bd ahosi. ²⁵ Bid bhūnaghāte. ²⁶ antakāro viya ahosi, Bd andhakāro viya hoti. ²⁷ Bi gāminicando, Bd gāmanicando. ²⁸ Bi dassa, Bd dasa. ²⁹ Bi āg-, Bd āgarīśā. ³⁰ Bid add pi. ³¹ Bi omits va. ³² Bi goṇasām-. ³³ Bd -candam. ³⁴ Bid -candam. ³⁵ Ce Bi omits va. ³⁶ Bi et-thākam, Bd et-thāka.

vasiti¹ cintetvā „ambho Canda kaham ettakam kālam vasi, cirakālato pāṭṭhāya na paññāyasi², ken' atthena āgato sīti³ āha. „Āma deva amhākam devassa saggagatakālato⁴ pāṭṭhāya janapadaṁ gantvā⁵ kasikammaṁ katvā jivāmi, tato maññ ayam puriso gonat̄takārānā⁶ rājadūtaṁ dassetvā tumhākaṁ santikam⁷ 5 akāḍḍhitī⁸“. „Anākaḍḍhiyamāno na āgaccheyyāsi, ākaḍḍhitabhāvo yeva te⁹ sobhano, idāni tam daṭṭhum labhāmi“, kaham so puriso¹⁰ ti. „Ayam devā¹¹ ‘ti. „Saccam kira bho amhākam Candassa¹² dūtam dassesīti¹³“. „Saccam devā¹⁴ ‘ti. „Kīmkāraṇā¹⁵ ti. „Ayam me dve gone na detīti¹⁶. „Saccam kira 10 Canda¹⁷ ‘ti. „Tena hi deva mayham pi¹⁸ sunāthā¹⁹ ‘ti sabbam pavattim kathesi. Tam sutvā rājā gonasāmikam puechi: kim²⁰ bho tava²¹ geham pavisante gone addasā²²‘ti. „Nāddasai²³ devā²⁴ ‘ti. „Kim²⁵ bho maiñ ‘Ādāsamukharājā nāmā²⁶ ‘ti kathen-tānam na sutapubbam tayā, vissattho²⁷ kathehīti²⁸. „Addasai²⁹ 15 devā³⁰ ‘ti. „Bho Canda³¹ gonānam aniyāditattā gonā tava givā, ayam pana puriso disvā va³² ‘na passāmīti³³ sampajānamusāvā-dam bhanī, tasmā tvam ñeva kammiko hutvā imassa pu-risassa akkhini uppādetvā³⁴ sayaṁ goṇamūlam catuvīsatikahā-pane dehiti³⁵ evam³⁶ vutte gonasāmikam bahikarimsu. So 20 „akkhisu uppātitesu³⁷ kahāpanehi³⁸ kim karissāmīti³⁹ Gāmani-candassa⁴⁰ pādesu patitvā „sāmi Canda⁴¹ goṇamūlakahāpanā⁴² ca tuyh⁴³ eva hontu ime ca ganhā⁴⁴ ‘ti aññe⁴⁵ pi kahāpane datvā palāyi. Tato dutiyo āha: „ayam deva mama pajāpatim paha-

¹ instead of vasiti cintetvā - - - na paññāyasi Bd has vasi rājupāṭṭhāya pi na paññāyatiti pucchetvā, and Bd vasi rājupāṭṭhāya pi nam paññāyasi. ² Bd saggagananūñ amanakālato. ³ Bd gatvā. ⁴ Bd gonat̄tja-. ⁵ Bd adds mama, Bd mamañ. ⁶ Bd ākaḍḍhitīti. ⁷ C^x ne, Bd omits te. ⁸ Bd labhāmiti, Bd -miti. ⁹ Bd candassa. ¹⁰ Bd dassetti. ¹¹ Bd candā. ¹² Bd add vacanam. ¹³ C^x kim. ¹⁴ C^x va, C^x omits tava. ¹⁵ Bd passi and omits ti. ¹⁶ Bd napassāmi and omits devā, Bd na dassa. ¹⁷ Bd visatho. ¹⁸ Bd saccam addassa, Bd saccam addasa. ¹⁹ Bd canda. ²⁰ C^x omits va. ²¹ C^x imassa ca parisassa - -, Bd imassa pūrisassa ca pacāpatiyā ca a. uppādetvā, Bd i. pūrisassa ca pajāpatiyā ca akkhini uppādetvā. ²² Bd omits evam. ²³ Bd -titesu. ²⁴ Bd catuvīsatī ka-. ²⁵ Bd -candassa. ²⁶ Bd canda. ²⁷ C^x -nañ. ²⁸ Bd idam me ganhāhi, Bd idameva ganhāhi, C^x ime mati na ganhathā ti. ²⁹ C^x aññam, C^x aññam-

ritvā gabbham pātesīti“ „Saccam Candā¹“ ti. „Sunohi mahārājā²“ ti Cando³ sabbam⁴ vitthāretvā kathesi. Atha naṁ rājā „kim pana tvam etassa pajāpatim paharitvā gabbham pātesīti“ pucchi. „Na pātemi devā“ ti⁵. „Ambho sakkhis-
 5 sasi tvam iminā gabbhassa pātitabhāvam⁶ sādhetun⁷ ti. „Na sakkomi devā“ ti. „Idāni kim karohiti“⁸. „Puttam⁹ me lad-
 dhuṁ vattatīti¹⁰. „Tena hi ambho Candā¹⁰ tvam etassa pajā-
 patim tava gehe karitvā yadā puttam vijātā hoti tadā naṁ netvā etass’ eva dehiti“¹¹. So pi Gāmanicandassā¹² pādesu
 10 patitvā „mā me sāmi geham bhinditī¹³ kahāpane¹⁴ datvā palāyi.
 Atha tatiyo patvā¹⁵ „iminā me deva paharitvā¹⁶ assassa pādo¹⁶
 bhinno“ ti āha. „Saccam Candā¹⁷“ ti. „Sunohi mahārājā¹⁸“
 ‘ti Cando¹⁹ tam pavatti²⁰ vitthāretvā¹⁹ kathesi. Tam sutvā
 15 rājā assagopakaṁ āha: „saccam kira tvam ‘assam paharitvā
 nivattehiti“ kathesīti²¹. „Na kathemi devā“ ti. So punavāre
 pucchito „āma kathesin²⁰“ ti āha. Rājā Candain²¹ āmantetvā²²
 „ambho Candā²² ayaṁ kathetvā²³ ‘na kathemīti²⁴ musāvādaṁ²⁵
 kari²⁶, tvam²⁷ etassa jivham chinditvā assamūlam²⁸ amhākam²⁹
 santikā³⁰ gahetvā sahassam dehiti“ āha. Assagopako³¹ apare
 20 pi kahāpane datvā palāyi. Tato nalakāraputto³² „ayaṁ me
 deva pitighātacoro³³“ ti āha. „Saccam kira Candā³⁴“ ti.
 „Sunohi devā“ ti³⁵ Cando³⁶ tam pi kāraṇam vitthāretvā kathesi.
 Rājā³⁷ naļakāram³⁸ āmantetvā „idāni kim karosīti“³⁹ pucchi.

¹ Bīcandā. ² Bīcando. ³ Bīc tam sabbam. ⁴ Bīc adda āha. ⁵ Bīc iminā paharitvā gabbhapātitabhāvam. ⁶ Bīc bhāvetun. ⁷ Bīc karissatī. ⁸ Bīc deva puttam. ⁹ C^ovaddhatīti. ¹⁰ Bīc canda. ¹¹ Bīc -candassa. ¹² Bīc bhindī ti. ¹³ Bīc -nam. ¹⁴ Bīc gantvā. ¹⁵ Bīc deva assassa pāde paharitvā. ¹⁶ C^opāde, C^opāde corr. to pādo. ¹⁷ Bīc candā. ¹⁸ Bīc cando. ¹⁹ Bīc vitthārena. ²⁰ Bīc kathemī. ²¹ Bīc candath. ²² Bīc canda. ²³ Bīc add va. ²⁴ Bīc vadati. ²⁵ Bīc add pana. ²⁶ Bīc assassa mulam. ²⁷ Bīc -kari. ²⁸ Bīc adds sāmi me jivā mā bhindehi ti vāmanicandassa, Bīc sāmi me jivā mā chindethiti gāmanicandassa. ²⁹ C^onalakārassa-. ³⁰ C^opitughātako-, Bīc pitughātaka-. ³¹ C^oBīc candā. ³² C^oadda sujāmī vadehi, C^ovadehi candā ti. ³³ C^o omits cando, Bīc cando. ³⁴ Bīc atha rājā. ³⁵ C^onala-, Bīc nalakāraka, Bīc nalakāraputtam. ³⁶ Bīc karissatī.

„Deva pitaraṁ me¹ laddhūm vattatī²“. „Ambho Canda³, imassa⁴ pitaraṁ laddhūn vattati⁵, matakam pana na sakkā ānetum⁶, tvaṁ imassa mātarām ānetvā tava gehe katvā⁷ etassa⁸ pitā hohiti⁹. Naļakāraputto „mā me sāmi matassa pitu geham bhinditī¹⁰“ Gāmaṇicandassa¹¹ kahāpane¹² datvā palāyi. Gāmanicando¹³ atte¹⁴ jayam patvā tuṭṭhacitto rājānam āha: „atthi deva tumhākam¹⁵ kehici kehici¹⁶ sāsanam pahitaṁ, taṁ vo kathemiti¹⁷. „Kathehi Caṇḍā¹⁸“ ti. Caṇḍo¹⁹ brāhma-namānavakānam sāsanam ādiṁ katvā paṭilomakkamena²⁰ eke-kam²¹ kathesi. Rājā paṭipātiyā vissajjesi, kathaṁ: Paṭhamam¹⁰ tāvā sāsanam sutvā „pubbe tesam vasanaṭṭhāne velam jāni-tvā²² vassanakukkuṭo²³ ahosi, tesam tena saddena utṭhāya mante gahetvā sajjhāyam karontānam ñeva²⁴ aruno uggac-chati, tena tesam gahitagahitam na nassi²⁵, idāni pana nesam vasanaṭṭhāne avelāya vassanakukkuṭo²⁶ atthi, so atirattim vā¹⁵ vassati atipabhāte vā, atirattim vassantassa²⁷ sadden' utṭhāya mante gahetvā niddābhībhūta sajjhāyam akatvā va puna sa-yanti, atipabhāte vassantassa²⁸ sadden' utṭhāya sajjhāyitum na labhanti, tena tesam gahitagahitam²⁹ na paññayatīti³⁰ āha. Dutiyam sutvā „te pubbe samanadhammatha³¹ karontā³² kasi-paparikamme³³ yuttapayuttā ahesuṁ, idāni pana samanadham-mam vissajjetvā akattabbesu yuttapayuttā³⁴ ārāme uppānnāni phalāphalāni upaṭṭhākānam datvā piṇḍapātapatipīṭṭhena³⁵ micchājivena jīvikam³⁶ kappenti, tena tesam³⁷ phalāphalāni na

¹ Bid me pl-. ² Ck vaddhatiti. ³ Bid canda. ⁴ Bid add kira. ⁵ Ck vaddhati, Ck vaddhatiti, Bid vattaiti. ⁶ Bi kiñcāpi matakam pana sakkā puna ānetumi, Bd kiñcāpi m. pana na s. puna ānetumi. ⁷ Ck omits t. g. k. ⁸ Bi ekassa. ⁹ Bid bhinditī. ¹⁰ Ck -ni-, Bi -nicandassa, Bd -nieandassa. ¹¹ Bi -naṁ, Bd -naṁ. ¹² Ck -ni-, Bid -nieando. ¹³ Ok addhe, Ck omits atte. ¹⁴ Bid amhākam santike. ¹⁵ Bid only one kehici. ¹⁶ Bid caṇḍā. ¹⁷ Bid cando. ¹⁸ Bi -pakkamena, Bd -kamena. ¹⁹ Bid add katham. ²⁰ Bi jānatvā, Bd jānetvā. ²¹ Bi sakavassana-. ²² Ck yeva. ²³ Ok nassa, Bi nassati, Bd nassati. ²⁴ Bi pavassana-. ²⁵ Bid add tassa. ²⁶ Bi vassanti, Bd vāvassanta. ²⁷ Bid gahitam. ²⁸ Ck -dhamme. ²⁹ Ck omits karontā. ³⁰ Bid -kammena. ³¹ Bid add va. ³² Bid -piṇḍakena. ³³ Bid -itam. ³⁴ Bi tenesam, Bd tenatenasam.

madhurāni¹ jātāni, sace pana te pubbe viya samaggā² puna³ samanadhammesu⁴ yuttapayuttā bhavissanti puna tesam phalaphalāni madhurāni⁵ bhavissanti, te tāpasā rājakulānam pāditabhāvām na jānanti, samanadhammam tesam kātum vadehitī⁶ āha. Tatiyām sutvā „te nāgarājāno aññamaññām kalahañ karonti, tena tam⁷ udakañ āvilañ jātarām, sace te pubbe viya samaggā bhavissanti puna pasannañ⁸ bhavissatī⁹ āha. Catutthām sutvā „sā rukkhadevatā pubbe aṭavipaṭipanne¹⁰ manusse rakkhati, tasmā nānappakāram balikammāni labhati, idāni pana ārakkham¹¹ na karoti, tasmā balikammañ na labhati, sace pubbe viya ārakkham¹² karissati puna lābhaggappattā bhavissati, rājūnañ atthibhāvām¹³ na jānāti, tasmā aṭaviārūlhamanussānam¹⁴ rakkham¹⁵ kātum vadehitī¹⁶ āha. Pañcamañ sutvā „yasmin vammikapāde nisiditvā so tittiro manāpam vassati tassa hetthā mahantā nidhikumbhi¹⁷ atthi, tam uddharitvā gaṇhāhitī¹⁸ āha. Chaṭṭhami sutvā „yassa rukkhassa mūle so migo tiñāni khāditum sakkoti tassa rukkhassa upari mahantañ bhamarāmadhum¹⁹, so madhumakkhitesu²⁰ tinesu paluddho, aññāni²¹ khāditum²² na sakkoti, tvam tam madhupaṭalam²³ haritvā aggamadhuñ amhākam pahina, sesam²⁴ attanā paribhūñjā²⁵ 'ti āha. Sattamañ sutvā „yasmin vammike so sappo vasati tassa hetthā mahantā nidhikumbhi²⁶, so tam rakkhamāno vasanto nikhamanakāle dhanalobhena sarīrañ²⁷ lagganto nikhamati, gocarañ gahetvā dhanasinehena alagganto vegena sahasā pavisati, tam²⁸ nidhikumbhim²⁹ uddharitvā tvam gaṇhāhitī³⁰ āha. Aṭṭhamam sutvā „tassā taruñitthiyā sāmikassa ca mātāpitunnañ³¹ ca va-

¹ Bd am-. ² Bd omit samaggā. ³ Bd punapunnañ. ⁴ Bi -dhammena, Bd -dhamme; dharmasñ karoutā --- puna samana wanting in Ck. ⁵ Bd repeats madhurāni. ⁶ Bd nesam. ⁷ Bd passa-. ⁸ Bi atavyāñ maggapaṭi-, Bd atavyāñ paṭi-. ⁹ Bd pañjitatbhāvām. ¹⁰ Bi -vīpiñ-. ¹¹ Bi ārakkhā, Bd ārakkham. ¹² Cks -i, Bi -bhiyā, Bd -bhiyo. ¹³ Bi amaramadhu atthi. ¹⁴ Bd -makkhikesu. ¹⁵ Bd adds tiñāni. ¹⁶ sakkoti -- khāditum wanting in Ck. ¹⁷ Bd -patalam. ¹⁸ Bd tato sesam. ¹⁹ all four MSS. -i, Bd adds atthi. ²⁰ Bd add katvā. ²¹ Bi tā. ²² Cks -bhi, Bd -bhiyo. ²³ Bd -pitūnañ, Bi -pitunañ.

sanagāmānaṁ antare ekasmīn gāme¹ jāro atthi, sā tam sari-
tvā tasmin sinehena sāmikassa gehe vasitūn asakkonti² ‘mā-
tāpitaro passissāmīti’³ jārassa gehe katipāham vasitvā mātā-
pitunnaih gehaih gacchati, tattha katipāham vasitvā puna jārai
saritvā ‘sāmikassa gehaih gamissāmīti’ puna jārass’ eva gehaih
gacchati, tassā itthiyā rājūnaṁ attibhāvaṁ ācikkhitvā ‘sāmi-
kass’ eva kira gehe vasitūn sace noce vasatu ‘tam’ rājā gan-
hāpeti jivitām⁴ te n’ atthi appamādaṁ kātūn vattatīti⁵ tassā
kathehīti⁶ āha. Navamān sutvā „sū ganikā pubbe ekassa
hatthato bhatiṁ gahetvā tam ajirāpetvā⁷ aññassa hatthato na⁸
ganhāti, ten’ assā pubbe bahūn⁹ uppajji¹⁰ idāni pana attano
dhammataṁ vissajjetvā¹¹ ekassa hatthato gahitam ajirāpetvā¹²
va aññassa hatthato¹³ ganhāti, purimassa okāsaih akatvā pac-
chimassa karoti, ten’ assā bhati na uppajjati, ua keci¹⁴ nam
upasainkamanti, sace attano dhamme thassati¹⁵ pubbe sadisā¹⁶
va¹⁷ bhavissati, attano dhamme thātum assā¹⁸ kathehīti¹⁹ āha.
Dasamaṁ sutvā „so gāmabhojako pubbe dhammena samena²⁰
aṭṭam vinicchini²¹, tena manussānaṁ piyo ahosi manāpo, sam-
piyāyamānā²² c’ assa manussā bahupannākāraṁ āharimsu, tena
abhirūpo dhanavā yasasampanno ahosi, idāni pana lañcavittako²³
hutvā adhammena aṭṭam vinicchinati, tena duggato²⁴ kapano
pañḍurogena abhibhūto, sace pubbe viya dhammena aṭṭam vi-
nicchinissati puna pubbe²⁵ sadiso bhavissati²⁶, so rañño atti-
bhāvaṁ na jānati, dhammena aṭṭam vinicchinitum assa kathe-
hīti²⁷ āha. Iti so Gāmaṇicando²⁸ imāni ettakāni²⁹ sāsānani³⁰
ārocesi. Rājā attano paññāya sabbāni pi³¹ tāni sabbaññu-

¹ Bid gāmake. ² Ck Bid -ti, Ck -to. ³ Bid add gatā. ⁴ dele sace? Bi gehe vasatu
sace tam, Bd g. v. s. tvam. ⁵ Cks -tan. ⁶ Bid aji-. ⁷ Cks omit na, Bi hatthito na, Bd
hatthato bhatam na. ⁸ Bi cāti bahu, Bd bhati bahu. ⁹ Bi uppajjati, Bd upajjati.

¹⁰ Bi vissajjeti, Bd vissajjeti. ¹¹ Bi aji-, Bd ajā-. ¹² Bd adda bhatihi. ¹³ Bid add pi.

¹⁴ Bi thitassa ¹⁵ Cks ca, Bi omits va. ¹⁶ Ck thapetuhi assa, Bd dhamme thi-
tassa mātugāmāmassa. ¹⁷ Ck omits samena. ¹⁸ Cks Bd -nati. ¹⁹ Cks -no, Bi
samiyāyamānā tha. ²⁰ Bid dukkato. ²¹ Ck Bd pubba, Bi puppa. ²² Bi -tit.

²³ Cks -tum. ²⁴ Bid -cando. ²⁵ Bid etha-. ²⁶ Bid omit pi.

Buddho viya vyākaritvā¹ Gāmanicandassa² bahum³ dhammām datvā tassa vasanagāmām brahmadeyyam katvā tass' eva datvā uyyojesi. So nagarā nikkhamitvā Bodhisattena dinnam⁴ sāsanām brāhmaṇamūṇavakānañ ca tāpasānañ ca nāgarājassa ca rukkhadevatāya ca ārocetvā tittirassa nisīdānaṭṭhānato⁵ nidhiñ gahetvā migassa⁶ tinakħādānaṭṭhānē⁷ rukkhato bhāmarāmadhuñ gahetvā rañño madhuñ⁸ pesetvā sappassa⁹ vasanaṭṭhānē¹⁰ vammikām bhindāpetvā¹¹ nidhiñ saṅgahetvā¹² taruṇitthiyā¹³ ca gaṇikāya ca gāmabhojakassa ca rañño kathitaniyāmena¹⁴ sāsanām ārocetvā mahantena yasena attano gāmain¹⁵ gantvā yāvatāyukam̄ ṭhatvā yathākammañ gato. Ādāsamukharājā¹⁶ dānādīni puññāni katvā jīvitāvasāne¹⁷ saggapadañ¹⁸ pūrento gato.

Satthā „na bhikkhave Tathāgato idān¹⁹ eva mahāpnāno pubbe pi 15 mahāpañño yevā²⁰ ti imām dhammadesañām ābaritvā saccāni pakāsetvā jātakam̄ samodhānesi: (Saccapariyośāne bahū²¹ sotāpannā²² sakadāgāmī²³ anāgāmī²⁴ arahantā²⁵ ahesum) ..Tadā Gāmaṇicando²⁶ Anando ahosi, Ādāsamukharājā²⁷ pana alam evā²⁸ ti. Gāmaṇicandājātakam²⁹.

8. Mandhātujātaka.

Yāvatā candimasūriyā³⁰ ti. Idam Satthā Jetavane viharanto ekam ukkaṇṭhitabhikkhuñ ḫabbha kathesi. So kira Sāvatthiyam³¹ pindāya caramāno ekam alaṅkatañpatiyattam itthim disvā ukkaṇṭhi. Atha nam bhikkhū dhammasabhañ³² ānetvā „ayam bhante 25 bhikkhu ukkaṇṭhito“ ti Satthu dassesum. Satthā „saccām kira tvam bhikkhu ukkaṇṭhito“ ti pucchitvā „saccām bhante“ ti vutte „kadā

¹ Bid byā-. ² Bid -candassa, Bi adda^{*} pana. ³ Bid bahu. ⁴ Bid dinna. ⁵ Bid vasanāṭṭhānato, Bi vasanasseva datvā uyyojanato. ⁶ Bid gamissa. ⁷ Bi -chādānaṭṭhānē. ⁸ Bi omīta madhuñ. ⁹ Bid sabbassa. ¹⁰ Bi pacanāṭhānē. ¹¹ Bi khanītvā. ¹² Bid gahetvā. ¹³ Bi taruṇitthiyā. ¹⁴ Bid -neva ¹⁵ Bid gāmakam. ¹⁶ Bid -pariyosāne. ¹⁷ Bid saggapūrañi. ¹⁸ Bid adda^{*} vatvā satthā, Bid vatvā. ¹⁹ all four MSS bahū. ²⁰ Bid -nna. ²¹ Cks Bi -mi. ²² Cks -to. ²³ Bid -cando. ²⁴ Bi -mahārājā. ²⁵ Bid -candajātakam sattamāni ²⁶ Cks -su-. ²⁷ Bid -thi. ²⁸ Bi -bhāyan.

tvām bhikkhu agārām ajjhāvasamāno tañham pūretum sakkhissasi,
kāmataphā hi nām' esā samuddo viya duppūrā, porānā² dvīsahassa-
dīpaparivāresu³ catusu⁴ mahādīpesu cakkavattirājām kāretvā manus-
saparihāren' eva Cātummahārājikadevaloke⁵ rājjām kārentā⁶ Tāvatim-
sadevaloke chattiṁsāya Sakkānaū ca⁷ vasanaṭṭhāne devarajjaṁ kāre-
tvāpi attano kāmataphām pūretum asakkontā⁸ va kālam akainsu, tvām
pan' etām⁹ tañham kādā pūretum sakkhissasiti¹⁰, vutvā atitām āhari:

Atite pañhamakappesu¹¹ Mahāsammato nāma rājā
ahosi, tassa putto Rojo nāma, tassa putto Vararojo nāma¹²,
tassa putto Kalyāno nāma, tassa putto Varakalyāṇo nāma,¹³
Varakalyāṇassa¹⁴ putto Uposatho nāma¹⁵, Uposathassa¹⁶ putto¹⁷
Mandbātā¹⁸ nāma ahosi. So sattahi ratanehi catūhi iddhīhi¹⁹
samannāgato cakkavattirājām kāresi. Tassa vāmahatthām
sammiñjetvā²⁰ dakkhiṇahatthena apphōthitakāle²¹ ākāsā²² dib-
bamēgho viya jānuppamāṇāḥ²³ sattaratanavassam²⁴ vassati²⁵,¹⁵
evarūpo acchāriyamanusso ahosi. So²⁶ caturāśitivassasahassāni
kumārakilām²⁷ kili, caturāśitivassasahassāni oparajjam²⁸ kāresi,
caturāśitivassasahassāni cakkavattirājām kāresi, āyu pan'
assa²⁹ asamīkheyām ahosi. So ekadivasaṁ kāmataphām
pūretum asakkonto ukkanṭhitākāram³⁰ dassesi. Amaccā³¹
„kim nu kho deva ukkanthito sīti“ pucchiṁsu. „Mayhaṁ
puññabale³² olakiyamāne³³ idam rājjām kim karissati, katarañ³⁴
nu kho thānam ramañyan³⁵ ti. „Devaloko mahārājā“ ti. So
cakkaratanaṁ abbhukkiryā saddhiṁ parisaya Cātummahārā-

¹ Ck ti nāmesā, Ck kāmataphā panesā. ² Ck porānā, Bd purānakarājāno, Bd porānakarājāno. ³ Bd dvīsahassaparivuttadīpaparivāresu, Bd -parittadīpa-. ⁴ Ck Bd catusu. ⁵ Bd catuma-. ⁶ Ck kārento, Bd kārente, Bd karonto. ⁷ Bd omits ca. ⁸ Bd -to. ⁹ Bd pana. ¹⁰ Ck Bd -tīti. ¹¹ Bd -ppe. ¹² Bd omits tasse putto Vararojo nāma, ¹³ Bd tassa. ¹⁴ Ck omits nāma. ¹⁵ Bd tassa. ¹⁶ Ck omits uposatho nāma uposathassa putto, cfr. Weber's Ind. Stud. 5 Bd. p. 415 and Cetiyanātaka below. ¹⁷ Bd -tu. ¹⁸ Bd catuddhīhi. ¹⁹ Ck Bd sammiñjetvā, Bd sampācītvā. ²⁰ Ck appo-, Bd ampotesitato käle, Bd appoṭesi tato käle. ²¹ Bd -sañh, Bd -se and adds olaketvā. ²² Ck jānu-, Bd jānu-. ²³ Bd -tanāñ, Bd sattarāñam vasse. ²⁴ Ck vassi, Bd vassesi, Bd vasatī. ²⁵ Ck Bd omit so. ²⁶ Bd -yo-. ²⁷ Bd upa-. ²⁸ Bd -āyu pamāñjassa. ²⁹ Bd uggañhi-. ³⁰ Bd athāmacū. ³¹ Bd -lena. ³² so Ck corrected from -no, Ck Bd -no. ³³ Ck

jikadevalokai¹ agamāsi². Ath' assa cattāro mahārājāno dibbamālāgandhahatthā³ devaganaparivutā paccuggamanaiñ katvā tañ adāya Cātummahārājikadevalokam⁴ gantvā devarajjañ adainsu⁵. Tassa sakaparisāya parivāritass' eva tasmin rajjam⁶ kārentassa dīgho addhā⁷ vītivatto. So tatthāpi tañhañ pūretum asakkonto ukkanṭhitākārañ dassesi. Cattāro mahārājāno „kin nu kho mahārāja⁸ ukkanṭhito siti“ pucchiñsu. „Imamhā devalokā kataram thānañ ramaṇīyan⁹“ ti. „Mayañ deva paresañ upaṭṭhākamanussasadisā¹⁰, Tāvatiñsa devaloko ramaṇīyo¹¹“ ti. ✓ Mandhātā cakkaratanam abbhukkiritvā attano parisāya parivuto tāvatiñsabhimukho pāyāsi. Ath' assa Sakko devarājā dibbamālāgandhahattho devaganaparivuto paccuggamanaiñ katvā hatthe gahetvā „ito ehi mahārājā“ 'ti ãha. Rañño devaganaparivutassa gamanakāle parināyakaratanañ¹² cakkaranam adāya saddhim parisāya manussapatham otaritvā attano nagaram eva pāvisi. Sakko Mandhātum¹³ Tāvatiñsabhavevanam netvā devatā dve koṭṭhāse katvā attano rajjañ¹⁴ majjhe bhin-ditvā¹⁵ adāsi. Tato paṭṭhāya dve rājāno rajjañ kāresum. Evañ kāle gacchante Sakko saṭṭhiñ ca vassasatasahassāni¹⁶ tisso¹⁷ ca vassakoṭiyo āyuñ khepetvā cavi¹⁸, añño Sakko nibbatti, so pi devarajjañ kāretvā āyukkhayena cavi. Eten' upāyena chattiñsa Sakkā caviñsu. Mandhātā¹⁹ pana manussaparihārena²⁰ devarajjañ kāreti²¹ yeva. Tassa evam kāle gacchante bhiy-yosomattāya kāmatanñ uppajji: so „kin me upadīpharajjena, Sakkam māretvā ekarajjam eva²² karissāmīti²³“. Sakkam māretum nāma na²⁴ sakkā. Tañhā pan' esā²⁵ vipattimūlam. Ten' assa āyusamkhāro pariḥāyi, jarā sarīram pariḥari, ma-

¹ Bi catuma -- ke d., Bd catuma -- kailevaloke corr. to -- kaiñ. ² Bi ḥāg-, Bd ḥāgamāsi. ³ Ce -la-. ⁴ Bi catuma-, Bd cātuma-. ⁵ Bd -sunh. ⁶ Bi addhāno.

⁷ Bi deva. ⁸ Bd -piyataran. ⁹ Bi upaṭṭhakaparisā-. ¹⁰ Ck -pā-, Bi parināyatañaiñ, Bd parināyakātañ. ¹¹ Cks -tā-, Bd -tañ. ¹² Bi devara-. ¹³ Bi paribb-. ¹⁴ Bi saṭṭhivassasatasahassādhiñkāni. ¹⁵ Cks Bi omit cavi. ¹⁶ Bi -to.

¹⁷ Bi -ssasarirena. ¹⁸ Bi -si. ¹⁹ Bi -rajjañ me va. ²⁰ Bi adds cintesā.

²¹ Bi omits na. ²² Bi nāmesā.

nussasarirañ ca nāma devaloke na bhijjati¹. Atha so² deva-lokā bhassitvā uyyāne otari. Uyyānapālo tassa āgatabhāvām rājakule³ nivedesi, rājakulam⁴ āgantvā uyyāne yeva sayanam paññāpesi, rājā anuṭṭhānaseyyāya⁵ nipaggi. Amaccā „deva tumhākañ parato kin ti kathemā“ ⁶ ti pucchiṁsu. „Mama parato tumhe imam sāsanañ mahājanassa katheyyātha: Mandhātumahārājā dvisahassadīpaparivāresu⁷ catusu⁸ mahādīpesu cakkavattirajjam kāretvā dīgharattam Cātummahārājikesu⁹ rajjañ kāretvā chattiṁsāya Sakkānañ āyuparimāñena¹⁰ devaloke rajjañ kāretvā va¹¹ kālam akāsiti¹². So evam vatvā kālāni¹³ katvā yathākammañ gato.

Satthā imam atitām āharitvā abhisambuddho hutvā imā gāthā avoca:

- 1. Yāvatā candimasuriyā¹⁴ [pariharanti] disā bhanti virocamāñ
sabbe va dāsā Mandhātu¹⁵
[ye¹⁶] pāññā pathavinissitā¹⁷. 22.
- 2. Na kāhāpanāvassena¹⁸ titti kāmesu vijjati, (Dhp. p. 34.)
appassādā¹⁹ dukhā²⁰ kāmā iti viññāya paññito 23.
- 3. Api dibbesu kāmesu ratim so nādhigacchati,
tanhhakkhayarato hoti Sammāsambuddhasāvakō ti. 24.

Tattha yāvatā ti paricchedavacanam, pariharantīti yattakena²¹ paricchedena Sinerūm pariharanti, disā bhantīti dasasu disāsu²² bhāsanti²³, virocamāñ²⁴ ti ālokakaraṇatāya virocanasabhāvā, sabbe va dāsā Mandhātu²⁵
ye²⁶ pāññā pathavinissitā²⁷ ti etthake²⁸ padese pathavinissitā²⁹ pāññā janapadavāsino manussā sabbe va te dāsā, mayari³⁰ rañño Mandhātussa ayirako³¹
no rājā Mandhātā ti evam upagatattā³² bhujissāpi³³ samānā dāsā yeva, na kāhāpanāvassena³⁴ ti teśām dāsabhūtānam manussānam anuggahāya Mandhātā

¹ B^d devaloke vivijjati, B^d na devaloke vijjati. ² B^d kho. ³ C^s -lañ. ⁴ B^d -lā. ⁵ B^d anuṭṭhāya seyyāya. ⁶ B^d -ssaparittadīpapari-. ⁷ so all four MSS. ⁸ B^d catuma-, B^d cātuma-. ⁹ B^d āyupparimāñena. ¹⁰ B^d adds tanhām apuritvā, B^d tanhām apuretvā. ¹¹ B^d -sū-. ¹² C^s -tā. ¹³ B^d addis ea māga. ¹⁴ B^d pathavissitā. ¹⁵ B^d -vasena. ¹⁶ B^d appasādā. ¹⁷ B^d dukkhā. ¹⁸ B^d yattha-. ¹⁹ C^s omits disāsu, C^s has added disāsu. ²⁰ B^d obhāsanti. ²¹ C^s virocan, ²² B^d ye ca. ²³ B^d etthake. ²⁴ B^d pathavi-. ²⁵ B^d mayari. ²⁶ B^d seyyākā, B^d ayyako. ²⁷ B^d/upasaññakamantā. ²⁸ C^s bhuñjissami, B^d bhujassāpi, B^d bhūjissāmi. ²⁹ B^d -navasenā.

appoṭhetvā¹ sattaratanavassanī vassāpeti², tam idha kahāpanavassan ti vuttaih,
titti kāmesū³ ti tenāpi kahāpanavassena⁴ vatthukāmakilesakāmesu⁵ titti nāma
n' atthi, evam duppūrā esā tañhā, appassādā dukhā kāmā ti supinakūpa-
mattā⁶ kāmā⁷ appassādā parittasukhā, dukkham⁸ eva pan' ettha babutarati, tam
5 Dukkhakkhandhasutta-pariyāyena veditabbah⁹, iti viññāyā¹⁰ ti evam jānitvā¹¹,
dibbesū¹² ti devatānam paribhogesu rūpādisu¹³, ratīn so ti so vipassako bhikkhu
dibbehi kāmehi nimantiyamāno¹⁴ pi tesu ratīn nādhigacchati āyasmā Sa-
middhi¹⁵ viya, tañhakkhayarato ti nibbānarato, nibbāna hi āgama tañhā
khīyatī, tasmā tam tañhakkhayā¹⁶ ti vuccati, tattha rato hoti¹⁷ abhirato,
10 sammāsambuddhasāvakō ti¹⁸ Buddhassa savanante¹⁹ jāto²⁰ bahussuto yo-
gāvacarapuggalo²¹.

Evam Satthā imāni desanām²² āharitvā desetvā²³ cattāri²⁴ sac-
cāni pakāsetvā jātakām samodhānesi: (Saccapariyosāne ukkhanthita-
bhikkhu sotāpattiphale patītthahi aññe pana bahusotāpattiphalādīni
15 pāpumisū) „Tadā Mandhātumahārājā²⁵ aham eva ahosin“ ti²⁶.
Mandhātujātakam²⁷.

9. Tirīṭavacchajātaka.

Na yimassā²⁸ ti. Idam Satthā Jetavane viharante āyasmato
Anandassa Kosalañño mātugāmānam²⁹ hatthato pañcasatāni
20 rāñño hatthato pañcasatānīti duṣasahasapañilābhavatthum
ārabba kathesi. Vatthum heñhā Dukanipāte Sigālajātakē³⁰ vitthā-
ritam eva.

Atite Bārāṇasiyām Brahma datte rajjam kārente
Bodhisatto Kāsiratthe³¹ brāhmaṇakule nibbattitvā nāma-
25 gahañadivase Tirīṭavacchakumāro³² ti katanāmo³³ anupubbena
vayappatto Takkasilāya³⁴ sippāni³⁵ uggañhitvā agāram ajjhā-
vasanto mātāpitunnam³⁶ kālakiriyyā³⁷ sañviggo³⁸ nikhamitvā.

¹ Bid appoṭetvā. ² Bi-pesi, Bd vassāpesi. ³ Bid vatthukāmesu-. ⁴ Bid-kupamā, C^s supiñakūpamā corr. to -pamatī. ⁵ Bid add nāma, C^s has afterwards added nāma. ⁶ C^k dukhām, C^s dukkhām corr. to dukkham. ⁷ Bid dī-petabbah. ⁸ Bid jānetvā. ⁹ C^s Bi-disu. ¹⁰ Bi-tayamāno. ¹¹ Bid samiddhim. ¹² Bid tasmā tañhakkhayo. ¹³ Bid hotiti. ¹⁴ Bid add sammā sāmañ ca saccānañ buddhattā sammāsambuddho. ¹⁵ C^s savanante. ¹⁶ Bid jātā sāvakō. ¹⁷ Bi-ro-. ¹⁸ Bid dhammade-. ¹⁹ Bid omit desetvā. ²⁰ Bid omit cattāri. ²¹ Bid-turājā pana ²² Bid ahamevā ti. ²³ C^k -tajā-, Bid add aṭhamāni. ²⁴ Bid-sa-
vijjā. ²⁵ Bid -massa. ²⁶ = Guṇaj, vide supra p. 23. ²⁷ Bid kisikaraṭhe. ²⁸ Bi-titivaccha-, Bd titivaccha-. ²⁹ Bid nāmuñ ahosi so. ³⁰ Bid -lāyath. ³¹ Bid sabbasippāni. ³² Bid -tunam. ³³ Bid kālam-. ³⁴ Bid sañviggahamāno hutvā.

isipabbajjanā pabbajitvā araññāyatane vanamūlaphalaphalehi
 yāpentō¹ vāsañi kappesi. Tasmiñ tattha vasante Bārāṇasi-
 rañño² pacçanto kuppi³. So tattha gantvā yuddhaparājito
 marapabhayabhitō hatthikkhandhagatō⁴ ekena passena palāyi-
 tvā araññe vicaranto pubbañhasamaye Tiriṭavacche⁵ phalāpha-
 latthāya gate⁶ tassa assamapadañ pāvisi. So „tāpasānām
 vasanañthānan“ ti⁷ hatthito otaritvā vātātapakilanto⁸ pipāsito
 pāniyaghātañ olokento katthaci adisvā cañkamanakotiyam
 udapānañ addasa. Udakām ussiñcanatthāya⁹ rajjughātañ¹⁰
 adisvā pipāsañ sandhāretuñ asakkonto hatthissa kuechiyam¹¹
 baddham¹² yottām gahetvā hatthiñ udapānatañ¹³ thapetvā¹⁴
 tassa pāde yottām bandhitvā¹⁵ yottena¹⁶ udapānañ otaritvā
 yotte apāpuñante uttarasātakam¹⁷ yottakotiyam¹⁸ sainghātētvā¹⁹
 puna otaritvāpi²⁰ na-ppahosi yeva. So aggapādehi udakām
 phusitvā²¹ atipipāsito „,pipāsañ vinodetvā marañam pi sumā-
 rañan“ ti²² udapāne patitvā yāvadatthām pivitvā pacuttari-
 tuñ asakkento tatth' eva atthāsi. Hatthī pi susikkhitattā añ-
 ñattha agantvā rājānañ olokento tatth' eva thito²³. Bodhisatto
 sāyañhasamaye phalāphalañ āharitvā hatthiñ disvā „rājā āgato
 bhavissati, vammitahatthi²⁴ yeva pana²⁵ paññāyati, kin²⁶ nu kho²⁷
 kārañan“ ti so hatthisamipām upasamikami. Hatthī²⁸ pi tassa
 upasamikamanabhāvañ ñatvā ekamantam²⁹ atthāsi. Bodhisatto
 udapānatañ³⁰ gantvā rājānañ disvā „mā bhāyi mahārājā“
 ti samassāsetvā³¹ nisseñiñ bandhitvā rājānañ uttāretvā³² kāyam
 assa sambāhitvā telena makkhetvā³³ nahāpetvā phalāphalāñ³⁴

¹ Bid - phalibāro hutvā. ² Ck - si-. ³ Bi kupito, Bd kupito. ⁴ Bid hatthi-
 khandhavaragato. ⁵ Bi tiritivacchassa, Bd tiriñvacchassa. ⁶ Bi gatagatakile, Bd
 gatakale. ⁷ Bd - namhi. ⁸ Ck - kilanto, Ck - kilanto, Bi gāthāñ ne kilanto, Bd
 vātātappena kilanto. ⁹ Bid add pana. ¹⁰ Bid - ghañikanū. ¹¹ Bid bandhana.

¹² Bid udapānatire. ¹³ Bi datvā, Bd thapetvā. ¹⁴ Bid bandhetvā. ¹⁵ Ck
 yotte. ¹⁶ Bd uttari-. ¹⁷ Bid - yā. ¹⁸ Bid ghatetvā. ¹⁹ Bi otaritassipi, Bd
 otaritattāpi. ²⁰ Bid phusitvā. ²¹ Bid add cintetvā. ²² Bid athāsi. ²³ Bid
 dhammika-. ²⁴ Ck - na, Bi omits pana. ²⁵ Bid kin. ²⁶ so all four MSS.
²⁷ Bd - tā. ²⁸ Bd - tirāñ, ²⁹ Bi omits sam-. ³⁰ Bd - uttaritvā. ³¹ Bid

makkhitvā.

datvā¹ hatthissa sannāham mocesi. Rājā dvīhatihām vissamitvā Bodhisattassa² attano³ santikām āgamanatthāya patīnūnam gahetvā pakkāmi. Rājabalam⁴ nagarassa avidūre khan-dhāvāraim bandhitvā ṭhitaih⁵ rājanām āgacchantaī disvā pari-vāresi⁶. Bodhisatto pi māsaddhamāsaccayena⁷ Bārāṇasim⁸ patvā uyyāne vasitvā punadivase⁹ bhikkhaī caramāno rāja-dvāraim gato. Rājā mahāvātapañānam ugghātētvā rājañganām olokayamāno Bodhisattaī disvā sañjānitvā¹⁰ pāsādā oruya vanditvā mahātale¹¹ āropetvā samussitasetacchatte rājapallāmke nisidāpetvā attano paṭiyāditaī āhāram bhojetvā¹² sayam pi bhuñjitvā uyyānaī netvā tath¹³ assa cañkamanādiparivāriin¹⁴ vasanaṭṭhānaī kāretvā sabbe pabbajitaparikkhāre datvā uyyā-napālaī paṭicchāpetva¹⁵ vanditvā pakkāmi. Tato paṭṭhāya Bodhisatto rājanivesane bhuñji¹⁶. Mahāsakkārasammāno ahosi.

15 Tam asahamānā¹⁷ amaccā „evarūpari sakkāraī eko“ yodho labhamāno kiñc nāma kareyyā¹⁸ ‘ti vatvā uparājānaī upasamī-kamitvā¹⁹ „deva amhākaī rājā ekaī tāpasām atimamāyati²⁰“, kiñc nāma tena tasmiñ dīṭṭham, tumhe pi tāva raññā saddhiñ mantethā²¹ ‘ti āhaṁsu²². So „sādhū“ ‘ti sampaṭiechitvā²³ amacehi saddhiñ rājanām upasamīkamitvā vanditvā²⁴ paṭhamaih gātham āha:

25 1. Na-y-imassa vijjāmayam atthi kiñci
na bandhavo no pana te sahāyo,
atha kena vaṇṇena Tiriṭavaccho²⁵
tedanḍiko bhuñjati aggapiñdan ti. 25.

Tattha nayimassa vijjāmayamatthi kiñci imassa tāpasassa vijjā-mayam kiñci kammam n'atthi, na bandhavo ti sutabandhava-

¹ Bid khādāpetvā. ² Cks -ttai. ³ Bd omits attano. ⁴ Bi rājābalakāyo, Bd rājāphalakāyo, C^a rājābalai corr. to rāja-. ⁵ C^a tañ, Bid ṭhito. ⁶ Bid add rāja nagarasi pavisitvā ṭhito. ⁷ Bid añhamās-. ⁸ Cks -siyan, Bid -si. ⁹ Bid -sañ. ¹⁰ Bid sañcānetvā. ¹¹ Bid -lam. ¹² Bi bhājetvā. ¹³ C^a -rañ, Bid omit parivāriin, and add rattidivā. ¹⁴ Bid -cehādetvā, C^a vasāpetvā corr. to paṭiechā-petvā. ¹⁵ Bd -ne yeva paribhuñjati, Bi -ne yeva paribhuñjiti. ¹⁶ Cks asayha-. ¹⁷ Bid add pl. ¹⁸ Bi upaganitvā. ¹⁹ Bid ativya ma-. ²⁰ Cks omit āhaṁsu. ²¹ Bid omit vanditvā. ²² Bid tiriṭi-.

gottabandhavaññatibandhavesu aññataro pi na hoti, no pana te sahāyo ti sahapaññukilito¹ sahāyako pi te na hoti, kena vannenā ti kena kāranena, Tiriṭavaccho² ti tassa nāmarū, tedanñiko ti kundikā³ thapanattīya⁴ tidañdām gahetvā caranto, aggapindan ti rasasampannat⁵ rājāraham agga-
bhojanam.

5

Tām sutvā rājā puttān āmantetvā „tāta mama paccantam gantvā yuddhaparājitassa dvīhatihām anāgatabhāvām sarasīti“ vatvā „sarāmīti“ vutte „tadā mayā⁶ imām nissāya jivitām laddhan⁷ ti sabbañ tam⁸ pavattiñ ācikkhitvā „tāta mama“ jivitadāyake mama santikām⁹ āgate rājjām dadanto pi ahañ¹⁰ n’ eva etena kataguññanurūpañ¹¹ kātuñ¹² sakkomīti“ vatvā itarā dve gāthā avoca:

2. Āpāsu¹³ me yuddhaparājitassa
ekassa katvā vivanasmi¹⁴ ghore
pasārayi¹⁵ kicchagatassa pāñim¹⁶,
ten’ ūdatāriñ¹⁷ dukhasampareto¹⁸. 26.

3. Etassa kiccena idhānupatto
Vesāyino¹⁹ visayā jivaloke,
lābhāraho tāta Tiriṭavaccho²⁰,
deth’ assa bhogam yajatañ ca²¹ yaññan ti. 27. 20

Tattha āpāsu²² ti āpadāsu, ekassā ti adutiyassa, katvā ti anukampai karitvā pemah uppādetvā, vivanasmin²³ ti pāñiyarabite²⁴* arāññe, ghore ti dārune, pasārayi kicchagatassa pāñin ti nissenū bandhitvā kūpāñ²⁵ otāretvā dukkhatatassa mayham uttāraññatīya viriyapatissamyuttañ hatthām pasāresi²⁶, tenūdatāriñ dukhasampareto ti²⁷ tēna kārapen’ ambi²⁸ duk-
khaparīvārito pi tambā kūpā²⁹ uttīno, etassa kiccena idhānupatto ti
ahañ etassa tāpasassa kiccena etena katassa kiccaññubhāvena idha anup-

¹ C^a -kilito, B^b kiliko, B^c kijiko. ² B^b tiriṭi-, B^c tiriṭi-. ³ B^b kundjaks, B^c kundjika. ⁴ B^b thapanattīya, B^c thapanatthīya. ⁵ C^a omit rasa. ⁶ B^b may-
ham, ⁷ B^b tam⁸ sabbañ. ⁸ B^b -ke. ⁹ B^b -gunam anu-. ¹⁰ B^b dātuñ. ¹¹
C^a avāsu corr. to āpāsu, B^b avāsu, B^c avāsu. ¹² all four MSS. -smiñ. ¹³ B^b
sahadassi. ¹⁴ C^a pāñim, C^b pāñim corr. to pāñin, B^c pāñi. ¹⁵ C^a tenudatā-
riñ, B^b tenittāri, B^c tenuddhatadī. ¹⁶ B^b dukkha-. ¹⁷ B^b veyyāsi. ¹⁸ B^b ti-
riti-, B^c tiriṭiviccho. ¹⁹ C^a yajitañca, B^b jayatañca. ²⁰ B^b avāsu. ²¹ C^a B^b
-smiñ, B^c -smi. ²² C^a pāñiya- corr. to pāñiya-, B^b pāñiya-. ²³ C^a kūpā.
²⁴ ghore --- pasāresi wanting in B^b. ²⁵ C^a - sampare, C^b - sampare corr.
to sampareto ti. ²⁶ C^a - nena tamhi. ²⁷ B^b kuppā, and adds uddhatāti.

- patto¹, Vesāyino visayā² ti Vesāyi³ vuccati Yamo⁴ tassa visayā, jīvaloke ti manussaloke, ahañ hi imasmim jīvaloke tīto Yamavissayañ msecuvivisayañ paralokan gato nāma ahosi⁵, so⁶mbi etasan kūrañā tato puna idhāgato ti vuttam hoti, lābhāraho ti lābhaarahō⁶, catupaccayalābhassa anucchaviko, dethassa bhogān
 5 ti etena paribhūjtabhā catupaccayāt⁷ sabbat⁸ samaparikkhārasankkhātāni bhogāni etassa detha, yajatañ⁹ ca yaññān ti tvañ¹⁰ ca¹¹ amaccā ca¹² nāgarā cā¹³ ti sabbe pl tumbe etassa bhogāni¹⁴ detha yaññān ca yajatha, tassa hi diyyamāno deyyadhammo tēna bhūñjattā¹⁵ bhogo hoti itaresah dānayaññatā¹⁵ yaññān, tenāha; deth¹⁶ assa bhogāni yajatañ ca yaññān ti.
- 10 Evarā raññā¹⁷ gaganatale candam¹⁸ utthapentena¹⁹ viya Bodhisattassa guṇe pakāsite²⁰ tassa guno sabbathakam eva pākaṭo²¹ jāto, atirekataro tassa²² lābhasakkāro udapādi²³. Tato paṭṭhāya ca²⁴ uparājā vā amaccā vā²⁵ añño vā²⁶ koci kiñci²⁷ rājānam vattum²⁸ na visahi²⁹. Rājā Bodhisattassa ovāde
 15 thatvā dānādīni puññāni katvā saggapadañ²⁹ püresi. Bodhisatto³⁰ abhiññā ca samāpattiyo ca uppādetvā Brahmaloka-parāyano ahosi.

Satthā „porāṇakapanditāpi upakāravasen” eva³¹ karimśū³² ‘ti imām dhammadesanañ īharitvā jātakāni samodhānesi: „Tadā rājā Anando ahosi, tāpaso pana abham evā³³ ‘ti. Tirītavaechajātakam³⁴.

* 10. Dūtajātaka.

Yassatthā dūram āyantīti. Idam Satthā Jefavane viharanto ekañ lolabhikkhuñ ārabba kathesi. Vatthuñ³⁵ Navanipāte Kākajātakē³⁶ āvibhavissati. Satthā pana tañ bhikkhuñ āman-

¹ Bid idhānupatto. ² Bi veyyāsino, Bd veyyāsino vipassa? ³ Bid veyyā. ⁴ Bi yaso, Ck yavo. ⁵ all four MSS. ahosi. ⁶ Ck lābhāraho, Bi alābhā arabho. ⁷ Ck -paccay, Cs Bid -paccaya. ⁸ Bi omits sabbat. ⁹ Ck yajatañ corr. to -tañ, Bi etāñ. ¹⁰ Bid tvañ. ¹¹ Bi omits ca. ¹² Ck jā cā, Bid ca. ¹³ Bid bhogāni ca. ¹⁴ Bid -tabbatā. ¹⁵ Ck -saññatā, Bd -yaññatā. ¹⁶ Bd rañño. ¹⁷ Bid punḍacando. ¹⁸ Bid uthāpento. ¹⁹ Ck pakāsite: Cs pakāsesi tena, Bi pakāsite, Bd pakāsite. ²⁰ Bid -to. ²¹ Bi -taro cassa ahosi, Bd -taro cassa a. ²² Bi omits udapādi. ²³ Bid omits ca. ²⁴ Bid amaccā vā uparājā vā. ²⁵ Bid omit vā. ²⁶ Bid omit kinci. ²⁷ Bid vatthuñ. ²⁸ Bid -hati. ²⁹ Bid saggapūrati. ³⁰ Bid add pl. ³¹ Bid -vasena. ³² Bi tirīt-, Bd tirīt-, Bid add navamāni. ³³ Bid vatthu. ³⁴ = Cakkavikajā?

tetvā „na kho bhikkhu idān' eva pubbe pi¹ lolo, lolyakāraṇen² eva pana asinā sisacchedanam labhīti³“ vatvā atitām āhari:

Atite Bārāṇasiyām Brahmadatte tajjam kārente Bodhisatto tassa putto hutvā vayappatto Takkasilāyām sippāni⁴ uggahetvā⁵ pitu accayena rajje patiṭṭhāya bhojanasuddhiko ahosi, ten' assa Bhojanasuddhikarājā⁶ tv-evā⁷ nāmaṁ jātaṁ. So kira tathārūpena⁸ vidhānena⁹ bhattām bhuñjati yathāssa¹⁰ ekissā bhattapātiyā¹¹ satasahassam vayaṁ gacchati¹², bhuñjanto pana antogehe na bhuñjati, attano pana¹³ bhojanavidhānam olokentām¹⁴ mahājanaiḥ puññāñ kāretvā¹⁵ retukāmatāya rajadvāre ratanamandapām kāretvā bhojanavelāya tam alāmkārapetvā kañcanamaye samussitasetacchatte rājapallamike¹⁶ nisiditvā khattiyakaññāhi parivuto satasahassaghanikāya suvannapātiyā¹⁷ satarasabhojanaih¹⁸ bhuñjati. Ath' eko lolamanusso¹⁹ tassa bhojanavidhānam oloketvā tam bhojanaiḥ bhuñjitukāmo hutvā pipāsam sandhāretuṁ asakkonto „atth' esa²⁰ upāyo²¹ ti gūlham nivāsetvā hatthe ukkhipitvā²² „bho ahaṁ dāto dūto²³ ti uccāsaddam karonto rājānam upasāmkami, tena ca samayena²⁴ tasmiṁ janapade „dūto smīti²⁵“ vadantai na vārenti²⁶, tasmā mahājano dvidhā bhijjītvā²⁷ okāsaṁ adāsi. So vegena gantvā rañño pātito²⁸ ekaṁ bhattapiṇḍam gahetvā mukhe pakkhipi. Ath' „assa sīsaṁ²⁹ chindisāmīti³⁰“ asigāho asim abbhāhesi³¹. Rājā „mā paharīti³² vāreti³³, „mā bhāyi, bhuñjassū³⁴ 'ti. Hatthām dhovitvā nisidi.

¹ Bd add tvām. ² Bi lolakarapena samāno pana as'sacchedanam labhasāti, Bd lolakarapeneva samāno pi na asinā sisacchedanam labhasāti. ³ Bd sabbasi-, Bd uggahetvā. ⁴ Bi -ko-. ⁵ C² teva. ⁶ Bi tathārūpena. ⁷ C² Bd vidhāne. ⁸ Bi yato, Bd yathā. ⁹ C² -pacchiyā, Bi -pātiyā, Bd -pātiyā. ¹⁰ Bi -hassati yeva hoti tāya, Bd satasāhassaghaniko yeva hoti. ¹¹ Bi omits pana, Bd adds tām. ¹² C² -ketuṁ. ¹³ Bi rājā pallañkena, Bd rājapallañkena. ¹⁴ Bd -pātiyā. ¹⁵ C² pañjitarasa-, Bi sabbarassa-. ¹⁶ Bi -puriso. ¹⁷ Bi add attheko. ¹⁸ Bi addo nisidi. ¹⁹ Bd duto only once. ²⁰ C² tena tena ca samayena, Bd tena tena samayena, Bd tena samayena. ²¹ Bi dutombhī. ²² Bi vadantena nivāreti, Bd vadantai na nivārentai. ²³ Bd bhinditvā. ²⁴ Bi pātiyā. ²⁵ Bi adds mayam. ²⁶ Bi -mā ti. ²⁷ Bi si aggahesi, Bd asi agahesi. ²⁸ C² vāresi, Bd nivāreti.

Bhojanapariyosāne c' assa' attano pivanapāñiyam eva¹ tambūlañca² dāpetvā „bho purisa, tvam³ dūto 'mhīti' vadasi⁴, kassa dūto sīti⁵“ pucchi. „Mahārāja aham tanhāya⁶ dūto udaradūto⁷, tanhā mām āñāpetvā 'tvam⁸' gācchāhīti⁹“ dūtam¹⁰ katvā pesesīti¹¹“ 5 vatvā purimā dve gāthā avoca:

1. Yass' atthā dūram āyanti¹² amittam api yācitum tass' ūdarass' ahañ¹³ dūto, mā me kujhi rathesabha. 28.
2. Yassa divā ca ratto ca vasam āyanti māñavā tass' ūdarass' ahañ¹³ dūto, mā me kujhi rathesabhā 'ti. 29.

10 Tattha yassatthā dūramāyantīti yassa atthāya ime sattā tanhāvasikā hutvā dūram pi gacchanti, rathesabhā ti rathayodhajeñjhaka.

Rājā tassa vacanām sutvā „saccam¹⁴ etam, ime sattā udaradūtā, tanhāvasena vicaranti tanhā ca ime satte vicāreti, yāva manāpañ ca¹⁵ vata iminā kathitan¹⁶“ ti tassa purisassa tussitvā 15 tatiyām gātham aha:

3. Dadāmi te brāhmaṇa rohiñinam¹⁷
gavam¹⁸ sahassam¹⁹ saha puñgavena,
dūto hi dūtassa kathañ na dajjā,
mayam pi tass' eva bhavāma dūtā ti. 30.

20 Tattha brāhmaṇā 'ti ālapanamattam etam, rohiñinam¹⁷ ti rattavannanā, saha puñgavenā 'ti yüthaparināyakena¹⁸ upaddavarakhakena¹⁹ vasa-bhena²⁰ saddhiñ, mayampi tīshañ ca avasesā ca sabbe sattā tass' eva udarassa dūtā bhavāma, tasmā aharū udaradūto samāno udaradūtassa tuyhab²¹ kasmai na dajjan²² ti.

25 Evañ ca pana vatvā „iminā vata mahāpurisena sutacittakatāya²³ apubbañ kārañam sāvito²⁴“ ti tutthacitto tassa mahātanā yasam adāsi.

¹ Ck yassa ² C^a -pāñiyam ce corr. to -pāñiyam ca, Bd -pāñiyañceva. ³ Bd tam-puñca, Ck tan-julañca, C^a tan-julañca corr. to tambūlañca. ⁴ Bi omits vadasi, Bd vadati. ⁵ Bd tanhā. ⁶ Bi omits udaradūto. ⁷ C^a tañ corr. to tvam. ⁸ Ck gacchathā ti, Bd gacchati ti. ⁹ Ck dūtamāyanti, Bi rassattā duramāyanti, Bd yassattā duramāyanti. ¹⁰ Bd tassudarassāhāti. ¹¹ Bd -path. ¹² Bd -ni. ¹³ Ck Bd -nāyakena. ¹⁴ Bi -rakkhikena, Bd -rakkitenā. ¹⁵ Bi ubhayena, Bd usabbhena. ¹⁶ Bd dajjā. ¹⁷ Ck sutavittakatāya. ¹⁸ so Ck; Bd iminā ca tum-hādisena purisena tāva asukapubbam kārañam kathitan, Bi iminā ca tum-hādisena tāva asutapuppam kārañam kathitan.

Satthā imam dhammadesanam āharitvā saccāni pakāsetvā jātakanū samodhānesi: (Saccapariyosāne lolabhikkhu anāgāmiphale patitthahi bahū' sotāpannādayo ahesum) „Tadā lolapuriso etarahi lolabhikkhu². Ebojanasuddhirājā pana abham evā³ ‘ti. Dūtajātakam⁴. Sam-
kappavaggo pañhamo⁵.

5

2. KOSIYAVAGGA.

1. Padumajātaka.

Yathā kesā ca massu cā ‘ti. Idam Satthā Jetavane vi-
haranto Ānandabodhimhi⁶ mālāpūjakārake⁷ bhikkhū ārabba
kathesi. Vatthum⁸ Kāliṅgabodhijātakē āvibhavissati. So pana Ānan-
dattherena ropitattā Ānandabodhitī jāto. Therena hi Jetavanadvāra-
koṭṭhake bodhissa⁹ ropitabhāvo sakala-Jambudipam¹⁰ patthari. Ath'
ekacce janapadavāśino¹¹ bhikkhū „Ānandabodhimhi mālāpūjañ karis-
sāmā“ ‘ti Jetavanam āgantvā¹² Satthāram vanditvā punadivase Sāvat-
thim¹³ pavisitvā¹⁴ uppavāthim¹⁵ gantvā mālām alabbhitvā āgantvā Ānan-
dattherassa¹⁶ ūrocesuñ: „āvuso mayam bodhimhi mālāpūjañ karissāmā
‘ti uppavāthim¹⁷ gantvā ekamālam pi na labhimhā“ ‘ti. Thero „aham
vo āvuso āharissāmī“ uppavāthim¹⁸ gantvā bahū¹⁹ niluppakalalape
ukkhipāpetvā āgamma tesam dāpesi. Te tāni gahetvā bodhipūjañ
kariñsu. Tam pavatim ūtavā²⁰ dhammasabhyām bhikkhū therassa²¹
gunakathām samutthāpesuñ: „āvuso jānapadā²² bhikkhū appapuññā
uppavāthim²³ gantvā mālām na labhimisu²⁴, thero pani²⁵ gantvā va
āharāpesitī“. Satthā āgantvā „kāya nu ‘ttha bhikkhave etarahi ka-
thāya sannisinnā“ ‘ti puechitvā „imāya nāmā“ ‘ti vutte „na bhikkhave

¹ C² bahū, B¹ aññe hi bahū, B¹ aññe pi bahū. ² B¹ add asho. ³ B¹ add
dasamām. ⁴ B¹ add tassuddānat, anūkappatilanuttīrñca mati ea sindhvā
sukā jarudapānam gāmaui mandhātē tiriñ dūtan ti. ⁵ C² -dhim hi. ⁶ B¹
māla-. ⁷ B¹ vatthu. ⁸ B¹ bodhino, B¹ bodhi. ⁹ B¹ -pe. ¹⁰ C² jā-. ¹¹ B¹
gasitvā. ¹² C² -tthi, C² -tthi corr. to -tthim, B¹ -tthiyam. ¹³ B¹ paviseitvā.
¹⁴ B¹ upavātī, B¹ upavātīm. ¹⁵ C² B¹ ānandathe-. ¹⁶ B¹ upalacitti, B¹
upavātīm. ¹⁷ B¹ upalacitti, B¹ upavātīm. ¹⁸ C² bahuni, C² bahūni, B¹ bahi,
B¹ bahū. ¹⁹ B¹ sutvā. ²⁰ C² jānapada, B¹ Jānapada, B¹ jānapadam. ²¹ B¹
upalapitti, B¹ upavātī. ²² B¹ mālām alabbhiñu, B¹ m. alabbhiñu. ²³ C²
jānapadam.

idān' eva vattucchekā¹ kathākusalamālām² labhanti, pubbe pi labhimāsu³ 'ti vatvā atītam āhari:

Atite Bārāṇasiyam Brahmadatte rajjaiṁ kārente Bodhisatto setthiputto ahosi. Antonagare va' ekasmim sare padumāni pupphanti. Eko chinnanāso puriso⁴ saraṁ rakkhati. Ath' ekadivasaṁ Bārāṇasiyam ussave ghuṭhe⁵ mālam pilandhitvā ussavaṁ kīlitukāmā tayo setthiputtā „nāsacchinnassa abhūtena vannaiṁ vatvā māle⁶ yācissāmā“ 'ti tassa padumāni⁷ bhañjanakāle⁸ sarantikai⁹ gantvā ekamantaṁ atthaṁsu. Tesu eko tam¹⁰ āmantetvā paṭhamam gātham āha:

1. Yathā kesā ca massu¹¹ ca chinnaiṁ chinnaiṁ virūhati evam rūhati te nāsā, padumaiṁ dehi yācito ti. 31.

So tassa kujjhītvā na padumaiṁ adāsi¹². Ath' assa dutiyo dutiyaiṁ gātham āha:

- 15 2. Yathā sāradikaiṁ bijaiṁ khette vuttaṁ virūhati evam rūhatu¹³ te nāsā, padumaiṁ dehi yācito ti. 32.

Tattha sāradikan ti saradassamaye¹⁴ gahetvā nikkhittai sārasampannam bijai.

So tassa¹⁵ kujjhītvā na padumaiṁ¹⁶ adāsi. Ath' assa ta-
20 tiyo tatiyah gātham āha:

3. Ubho pi palapante¹⁷ te¹⁸ api padumāni¹⁹ dassati,
vajju²⁰ vā te na vā vajju²¹ n'atthi nāsāya rūhanā,
dehi samma padumāni amhehi pi yācito²² ti. 33.

Tattha ubho pi palapante²³ ti ete dve pi musā vadanti, apl padu-
25 māni²⁴ api nāma²⁵ no padumāni dassatati clutetvā evaih vadanti²⁶, vajju

¹ C² vatthucchedakā, B¹ vatthucchekā, B² vatthucchekā ² B¹ kusalāmālañca, C² kusalāmālā. ³ C² B¹-su yevā. ⁴ C² eva, B¹ ca. ⁵ B¹ adda tam, B² ti. ⁶ B¹ saṅghuṭhe, B² saṅguṭhe. ⁷ B¹ mālam. ⁸ B¹ -nam. ⁹ C² bhājana-, B¹ bhuñjana-. ¹⁰ C² sarasā-, B¹ sarassa santike, B² sarassa santikāni. ¹¹ B¹ omīt tam. ¹² C² massū. ¹³ B¹ so kujjhītvā tasseva padumāni nādāsi. ¹⁴ B¹ ruhati. ¹⁵ B¹ sāra-. ¹⁶ B¹ add pl. ¹⁷ B¹ padumaiṁ na. ¹⁸ C² ubho vippalapante, B¹ ubho pi vilabbhante, B² ubho pi vilapante. ¹⁹ C² ne. ²⁰ B¹ padāni. ²¹ B¹ vajjuh, B² vajjam. ²² so C²; C² dehi samma padumāni yācito, B¹ dehi sama padumānti ahaṁ yācami yācito, B² deti samma padumāni mahām yācām yācito. ²³ C² vippalapante, B¹ pi vilabbhante te, B² pi vilapante ta. ²⁴ B¹ api padmāniti. B² apl dānitī. ²⁵ B¹ adda ca. ²⁶ B¹ add kevelam yācām.

vā te na vā vajjū 'ti' tava nāsā rūhatō 'ti' evam vadeyyūm vā na vadeyyūm¹ etesām vacansā nāma² appamānaṁ, sabbatthāpi n' atthi nāsāya virūhanā, aham pana te nāsam³ paticea na kiñci vadāmi, kevalam yācāmi tassa⁴ dehi⁵ samma padumāni yācito ti.

Tam sutvā padumasaragopako⁶ „imehi dvīhi musāvādo⁷ kato”, tumbehi sabhāvo kathito, tumhākam anucchavikāni padumānīti⁸ mahantam padumakalāpam ādāya tassa⁹ datvā attano padumasaram eva gato.

Satthā imam dhammadesanām ābaritvā jātakām samadhānesi: „Tadā padumalābhī¹¹ setthiputto¹² aham eva ahosin” ti¹³. Paduma-jātakām¹⁴.

2. Mudupāṇijātaka.

Pani ce mudukō cassā¹⁵ 'ti. Idam Satthā Jetane viharanto ekām ukkanṭhitabhikkhum ārabba kathesi. Tam hi Satthā dhammasabham¹⁶ ānitam „saccam kira tvañ¹⁷ ukkanṭhito¹⁸” ti pucchitvā „saccan” ti yutte „bhikkhu itthiyo nām” etā kilesavasena gamanato arakkhiyā, porānakapanditāpi attano dhītarāni rak-khitum nāsakkhiṁsu, pitaram¹⁹ hattbe gabetvā thitā va pitaram ajā-nāpetvā²⁰ kilesavasena purisena saddhiṁ palāyiti²¹ vatvā atitām āhari:

Atite Bārānasiyām Brahmādatte rajjam kārente Bodhisatto tassa aggamahesiā kucchismiñ²² nibbattitvā vayappatto Takkasilāya²³ sippāni²⁴ ugghanhitvā pitu accayena rajje patiṭṭhāya dhammena rajjam kāgesi. So dhītarāni ca bhāgineyyāñ ca dve pi antonivesane²⁵ posento ekadivasam amaccehi saddhiṁ nisinno „mam” accayena mayham bhāgineyyo

¹ C^a vajju vā no na vajjū ti. B^d vajjam vā te na vā vajjun ti, B^d vajjun vā te na vā vajjun ti. ² C^a ruhasti, B^d vāvā nāsā ruhabhuti. ³ B^d omits vā na vadeyyūm.

⁴ B^d omits nāma. ⁵ C^a nāsāya. ⁶ read tasmā? B^d adds me. ⁷ B^d dehiti, B^d debiti datvā. ⁸ B^d padumagopako. ⁹ B^d kathito. ¹⁰ C^a ghare. ¹¹ C^a -bhi corr. to -bhi, B^d -bhi. ¹² B^d add pana. ¹³ B^d ahamevā ti. ¹⁴ B^d adds paṭhamam. B^d pathamāti. ¹⁵ C^a vassā, B^d assā. ¹⁶ C^a B^d -bhāyam. ¹⁷ B^d adds bhikkhu. B^d bbikkhum. ¹⁸ B^d adds si, B^d sī. ¹⁹ B^d pitārā. ²⁰ B^d add va. ²¹ B^d kuechimhi. ²² B^d -lāyam. ²³ B^d tabbasippāni. ²⁴ B^d attano nivesane.

rājā bhavissati, dhītā¹ me tass' eva² aggamahesi bhavissatiti³
vatvā aparabhāge tesam yayappattakāle⁴ puna amaccehi sad-
dhiṁ nisinno „mayhaṁ bhāgineyyassa aññassa⁵ dhītaram ānes-
sāma⁶, mayhaṁ dhītaram pi⁷ aññasmīm rājakule⁸ dassāma,
5 evam no nātakā bahū⁹ bhavissantiti¹⁰ āha. Amaccā sampatic-
chimu. Atha rājā bhāgineyyassa bahigeham dāpesi antopa-
vesanaiñ¹¹ nivāresi. Te pana aññamaññam paṭibaddhacittā
ahesum. Kumāro „kena nu kho upāyena rājadhitaram bahi
nīharāpeyan¹² ti cintento „atthi upāyo¹³ ti dhātiyā lañcam
10 datvā „kim ayyaputta kattaban¹⁴ ti vutte „amma kathan nu
kho rājadhitaram bahi kātum okāsam labheyyāmā¹⁵ ti āha.
„Rājadhitāya saddhiṁ kathetvā jānissāmiti¹⁶. „Sādu ammā¹⁷
'ti. Sā gantvā¹⁸ „ehi amma, sīse te ūkā¹⁹ gaṇhissāmiti²⁰ tam
nīcapithake²¹ nīsidāpetvā sayam ucce nīsiditvā tassā sīsam
15 attano ūrūsu thapetvā ūkā gaṇhamānā rājadhitāya sīsañ na-
khena²² vijjhī. Rājadhitā „nāyam attano uakhena²³ vijjhāti²⁴,
pitucchāputtassa me kumārassa uakhena²⁵ vijjhātī²⁶ nātvā
„amma tvam kumārassa santikam agamāsīti²⁷ pucchi. „Ama
ammā²⁸ 'ti. „Kin te na sāsanam kathitan²⁹ ti. „Tava bahi-
20 karañūpāyam³⁰ pucchati ammā³¹ 'ti. Rājadhitā „pandito³²
honto³³ jānissāmiti³⁴ paṭhamam gātham³⁵ vatvā³⁶ „amma
imam uggahetvā kumārassa kathehīti³⁷ āha:

1. Pāni ce muduko c' assa³⁸ nāgo c' assa sukārito
andhakāro ca vasseyya³⁹ atha nūna tada siyā ti. 34.

95 Sā tam uggahetvā⁴⁰ kumārassa santikam gantvā „amma
rājadhitā kim āhā⁴¹ 'ti vutte⁴² „aññam kiñci avatvā imam

¹ Bid add pl. ² Bid tassa. ³ Bid bhāgineyyassa yayappattassa käle. ⁴ Bid add
raññe. ⁵ Bid aneyyāma. ⁶ Bid omit pi. ⁷ C^h-kulañ, Bid add pi. ⁸ Bid
bahutarā. ⁹ Bid antonive-. ¹⁰ Bid kiccat. ¹¹ Bi labheyyāthā. ¹² Bid agantvā.
¹³ C^h ūkam, B^d ūkkā, B^d ūkā. ¹⁴ C^h-pithake, B^d nīcapithike, B^d nīcapithake.
¹⁵ Bid nākhehi. ¹⁶ C^h vijjhāti. ¹⁷ Bid agatāsīti. ¹⁸ Bid -kāra-. ¹⁹ all four
MSS. -tā, Bid add va. ²⁰ Bid -tā, B^d -tu. ²¹ C^h -sīti, B^d -santi, Bid -ssanti. ²²
C^h omits gātham. ²³ Bi na tam pathamam gātham mantetvā, Bid pathamam
gātham bandhitvā. ²⁴ B^d mudukā assa, B^d audukā tassa. ²⁵ Bid passeyya.
²⁶ Bid uggahitvā. ²⁷ Bid C^h ayyaputta.

gāthām pahīṇīti¹ tam gāthām udāhāsi². Kumāro³ tass' attham
ñatvā „gaccha ammā⁴ ti tam⁵ uyyojesi.

Gāthāy⁶ attho: sace te ekassa⁷ cullūpañthākassa⁸ mama hattho viya⁹ mudu
assa yadi ca te ānañjakāranañ¹⁰ sukārito eko hatthi assa yadi ca tam¹¹ divasam¹²
caturañgasamannāgato viya bahulo¹³ andhakāro assa devo ca¹⁴ vassayya¹⁵ attha
nūna tadā siyā ti tādise kāle ime cattāro pacceye āgamma ekariusena te
manorathassa matthakagamananash¹⁶ siyā ti.

Kumāro etam attham tattato¹⁷ ñatvā ekañ abhirūpām
muduhatthām cullūpañthākam¹⁸ sajjam¹⁹ katvā mañgalahatthi-
gopakassa jañcañ datvā hatthim ānañjakāranañ²⁰ kāretvā kālam²¹
āgamento acchi. Ath²² ekasmīm kālapakkhuposathadivase²³
majjhimayāmasamanantare²⁴ ghanakālamegho²⁵ vassi. So ,ayam
dāni rājadhitāya²⁶ vuttadivaso²⁷ ti vārañam abhirūhitvā²⁸ mudu-
hatthakam cullūpañthākam²⁹ hatthipitthe nisidāpetvā gantvā³⁰
rājanivesanassa ākāsañganābhīmukhe tħāne hatthim mahābhitti-³¹
yam alliyāpetvā vātapānasamīpe temento³² atthāsi. Rājāpi
dhītarām³³ rakkhanto aññattha sayitum na deti, attano santike
cullasayane³⁴ sayāpeti. Sāpi „ajja kumāro āgamissatī³⁵“
ñatvā niddam anokkamitvā³⁶ va nipannā „tāta nahāyitukām³⁷
amhīti“ aha. Rājā „ehi ammā³⁸ ti tam hatthe gahetvā vāta-³⁹
pānasamīpām netvā „nahāhi⁴⁰“ ammā⁴¹ ti ukkhipitvā vātapānassa
bāhirapadumake⁴² thapetvā ekasmīm hatthe gahetvā atthāsi.
Sā⁴³ nahāyamānā va⁴⁴ kumārassa hatthām pasāresi⁴⁵. So tassā
hatthato ābharañāni omuñcītvā⁴⁶ upañthākassa⁴⁷ hatthe pilan-
dhāpetvā⁴⁸ tam ukkhipitvā rājadhitārah nissāya padumake⁴⁹

¹ Ck -ñi, C² pahīṇi, B³ pahīṇiti. ² B⁴ -si. ³ B⁵ add ca. ⁴ C⁶ nam. ⁵
B⁷ etiñā, B⁸ ekissā. ⁶ B⁹ cūlupañthākāya, B¹⁰ culupathākāya. ⁷ B¹¹ add hattho.
⁸ C¹² ānañja-, B¹³ āneñca-, B¹⁴ ānañca-. ⁹ C¹⁵ yadi etam divasam. ¹⁰ C¹⁶ B¹⁷
bahalo, B¹⁸ bahavo. ¹¹ C¹⁹ va. ¹² B²⁰ gamanam matthakan. ¹³ C²¹ tathato, B²²
attato. ¹⁴ C²³ cullapa-, B²⁴ culupathākam, B²⁵ culūpathāka. ¹⁵ B²⁶ saññam.
¹⁶ C²⁷ B²⁸ kīla-, B²⁹ kīlapandūpo. ¹⁷ B³⁰ -samantare. ¹⁸ C³¹ B³² -kīla-, B³³
-kīle-. ¹⁹ B³⁴ rājadhitāya dāni. ²⁰ C³⁵ -ru-, B³⁶ vivārañāni abhilharitvā. ²¹
C³⁷ cullu-, B³⁸ culupañthākāni, B³⁹ culupañthākam. ²² B⁴⁰ add va. ²³ C⁴¹ rāja-
dhītarām. ²⁴ B⁴² cula-. ²⁵ C⁴³ -ssasiti. ²⁶ C⁴⁴ B⁴⁵ anu-. ²⁷ B⁴⁶ nhāyāhi, B⁴⁷ nā-
yāti. ²⁸ B⁴⁸ hahimassepadumake, B⁴⁹ pahipasse-. ²⁹ B⁵⁰ omit sā. ³⁰ B⁵¹ nhā-
yamānā ca. ³¹ B⁵² hatthe pasāreti. ³² C⁵³ muñcītvā. ³³ B⁵⁴ upañthākāya. ³⁴
C⁵⁵ pila-, B⁵⁶ pilandhitvā.

thapesi. Sā tassa¹ hattham gahetvā pitu hatthe thapesi. So tassa² hattham gahetvā dhitu hattham muñci³. Sā itarasmāpi⁴ hatthā ābharañāni omuñcītvā tassa dutiyahatthe pilandhāpetvā⁵ pitu hatthe thapetvā kumārena⁶ saddhiṁ agamāsi⁷. Rājā⁸ „dhitā yeva me“ ti saññāya tam dārakam⁹ nahānapariyosāne¹⁰ sirigabbhe sayāpetvā dvāram pidhāya lañchetyā¹¹ ārakkham datvā attano sayanañ gantvā nipajji. So pabhātāya rattiyā dvāram vivaritvā tam dārakam⁹ disvā „kiñ etan¹²“ ti pucchi. So¹³ tassā kamārena saddhiṁ gatabhāvam kathesi. Rājā vip-
10 pañisāri hutvā „hatthe gahetvā carantenāpi mātugāmāni rak-
khitum na sakkā, evam arakkhiyā nām’ itthiyo¹⁴“ ti cintetvā
itare dve gāthā avoca:

2. Analā mudusambhāsā duppūrā tā¹⁵ nadisamā,
sidanti, nām viditvāna ārakā parivajjaye. 35.
15 a. Yam etā upasevanti chandasā vā dhanena vā
jātavedo va santhānam khippam anudahanti nan ti. 36.

Tattha analā mudusambhāsā ti muduvacanenāpi¹⁶ asakkuneyyā¹⁷,
n’ eva sakkā sanhavācāya satighanitun ti attho, purisehi vā etāsam¹⁸ na
alan¹⁹ ti analā, mudusambhāsā ti hadaye thaddhāpi²⁰ sambhāsā va mudu
20 etāsam ti mudusambhāsā, duppūra tā²¹ nādisamā ti gathā nadī āgat-
gatassa udakassa sandanato²² udakena duppūrā evam anubhūtehi²³ me-
thunādīhi aparitussanato duppārā, tena vuttah: tinnam bhikkhave dham-
mānam atitto appañivāno²⁴ kālam karoti, katamesam tinnam methuna-
dhammānam²⁵, samāpattiya ca vijāyanassa alankārassa cā²⁶ ‘ti²⁷ intesab kho
25 bhikkhave tinnam dhammānam atitto appañivāno²⁸ mātugāmo kālam karotiti,
sīdantīti atthasu mahānirayesu sojasaru ca usadesu²⁹ nimujjanti, nan ti

¹ Bid tassā. ² Bid tassā. ³ Bi mucci. ⁴ Bi -smimpi. ⁵ Bid plisañdhītvā.

⁶ Bi -reneva. ⁷ Bid ag-. ⁸ Cks Bi rāja. ⁹ Bid dārikāsi. ¹⁰ Bi nhāna-, Bi
nāya-. ¹¹ Bid lañchītvā. ¹² Bid kīmetan. ¹³ Bid sā. ¹⁴ C^a arakkhiyo nāmit-
thiyo, Bi arakkhiyamānatthiyo nāma, Bd arakkhiyamānā ittiyo. ¹⁵ Bi duppū-
rattā, Bd dupparuttā. ¹⁶ Bid -na pi. ¹⁷ C^a -neyyā, Bi asakkuneyyā, Bd asathu-
neyyā. ¹⁸ Bi etassa. ¹⁹ C^k labhan, Bi alan. ²⁰ Bi thaddhe phi, Bd bandhe
vi. ²¹ Bd duppratthā, Bd duppurattā. ²² C^k āgatāgatassa sanato, C^a āgat-
gatassa satako corr. to -- sandako. ²³ C^a anubhūtehi corr. to anubhūtābhū-
tehi. ²⁴ C^k appañino, Bi apañibhāno, Bd apañibhāno. ²⁵ C^k methunadhamma,
Bi tinnam methunnam, Bd metunam dhammānam. ²⁶ add ca after vijā-? C^k
alankārassa ca, C^a alankārassa ca, Bi alankārissā. ²⁷ Cks omit ti. ²⁸ Bid
apañibhāno. ²⁹ Bi usaddhasanirayesu, Bd usadanirayesu.

ulpātamattam, viditvānā ti evam jānitvā, ārakā parivajjaye ti tā¹ itthiyo² methunadhammādihi atītā kālāt kātvā etesu nirayesu sīdanti, etā evam attanā sidamāna³ kass' aññassa sukhāya bhavissantī⁴ evam sītāva paññito puriso dūrato eva⁵ tā vajjeyyā⁶ ti dīpeti, chandasā vā dhanena vā ti attano vā chandena ruciyyā pemanā⁷ gativasena⁸ laddhadhanena⁹ vā yathā purisam etā itthiyo upasevanti bhajanti, jātavedo ti aggi, so hi jātamatto va vediyati¹⁰ vido¹¹ pākāto hotiti jātavedo, so yathā attano thānam kāranam okāsat vā¹² anudahati evam eva¹³ tāpi yam¹⁴ upasevanti tam purisam dhanayasasilapāññā-samannāgatam pl̄ tesam sabbadhanādīnam¹⁵ viññāsanato¹⁶ paripunnatāya¹⁷ sam-pattiyyā abhāvuppattim¹⁸ kurumāna khippam anudahanti jhāpenti, vuttam¹⁹ pi e' etā:

Balavanto dubbalā honti thāmavanto²⁰ pi hāyare
cakkhumā andhitā²¹ honti mātugāmavasām gatā.

Gudavanto niggo²² honti paññavanto pi hāyare
pamattā bandhane senti mātugāmavasām gatā.

Ajjhesanash²³ tapam sīlam saccam cāgarā satim matim
acchindanti pamattassa panthadūbhī²⁴ va takharā.

Yasam kittin dhitim sūram bāhusaccam pajānanam
khepayanti²⁵ pamattassa kaññapuñjam²⁶ vā pāvako ti.

Evanī vatvā Mahāsatto „bhāgineyyo²⁷ pi mayā²⁸ pose-²⁹
tabbo²⁹ ti mahantena yasasakkārena³⁰ dhitaram tass' eva³¹
datvā tam oparajje³² patitīhāpesi³³. So mātulassa accayena
raje patitīthahi.

Satthā imam dhammadesanam āharitvā saccāni pakāsetvā jāta-
kam samodhānesi: (Saccapariyosāne ukkanñhitabhikkhu setāpatti-³⁴
phale patitīthahi) „Tadā rājā aham eva nhosin³⁵ ti³⁶. Mudupāni-
jātakan³⁷.

¹ C^e tam, B^d etā. ² B^d add nāma. ³ B^e ekāsam evam sañsidamānam. B^d
etāsam evam sañsidamānā. B^e adds rakhamānā, B^d rakkhamānāpi. ⁴ C^e bha-
vissantī. ⁵ B^d va. ⁶ B^e parivaccaye, B^d parivajjeyyā. ⁷ C^e vāyāmena. ⁸ B^d
tittivasena. ⁹ B^e pisandhanena, B^d pilandhanena. ¹⁰ B^d add vā. ¹¹ B^d omits
vā. ¹² C^k a. ¹³ B^d add purisam. ¹⁴ C^k sabba, B^d omits sabba. ¹⁵ B^d
nāsanato. ¹⁶ B^e abhappuppattikam, B^d agabbhūpattikam. ¹⁷ B^d paññavanto.
¹⁸ B^d cakkhuno andhakā. ¹⁹ C^k ajjhena. ²⁰ C^k panthacūbhi, C^e pantha-
dūbhi and patthavubhi, B^e pāthanadubhi, B^d antadūbhi. ²¹ B^d cajhāsayanti, B^d
hāsayanti. ²² C^k kaññapūja, B^e kaññamuñcān, B^d kattapuñjam. ²³ B^d -pe-
²⁴ B^e me, B^d omits mayā. ²⁵ C^e omits yasa, B^e yassena yassena, B^d yasena.
²⁶ B^d tassa. ²⁷ B^d upa-. ²⁸ B^d -tha-. ²⁹ B^d ahamevā ti. ³⁰ B^d add
dutiyam.

3. Cullapalobhanajātaka.

Abhijjamāne vārismīm ti. Idam Satthā Jetavane vi-
haranto ekaṁ ukkanṭhitam eva ḫabbha kathesi. Tam hi Satthā
dhammasabham ānitam¹, saccam kira tvam² ukkanṭhito³ ti pucchitvā
⁵ *„saccaṁ“ ti vutte⁴ „itthiyo nām“ etā porānake suddhasatte pi sam-*
kilesesun⁵ ti⁶ vativ⁷ atitai āhari:

Atite Bārāṇasiyam Brahmadatto rājā pana aputto⁸
 hutvā attano itthiyo „puttapatthanaṁ karothā“ ⁹ti āha. Ta
 putte patthenti¹⁰. E�am addhāne gate Bodhisatto Brahma-
¹⁰ lokā cavitvā aggamahesiya kucchimhi nibbatti. Tam jāta-
 mattaiṁ nahānetvā¹¹ thaññam¹² pāyanatthāya¹³ dhātiyā adāṁsu.
 So pi pāyamāno rodati. Atha nām aññissā adāṁsu. Mātugā-
 mahatthagato¹⁴ u'eva tunhī hoti¹⁵. Atha nām ekassa pāda-
 mūlikassa adāṁsu. Tena gahitamatto tunhī ahosi. Tato pa-
¹⁵ thāya purisā¹⁶ tam gahetvā caranti. Thaññam¹⁷ pāyantā¹⁸
 duhitvā vā¹⁹ pāyenti sāniantarena vā thanam mukhe ṭhapenti.
 Tassa aparāparai vaddhamānassāpi²⁰ mātugāmām dassetuṁ
 nāma na sakkā²¹, ten' assa rājā visumū ūeva²² nisajjāditthānāni
 ca jhānāgāraū ca kāresi²³. So tassa sojasavassakāle²⁴ cintesi:
²⁰ „mayham añño putto n' atthi, ayam kāme na²⁵ paribhūnjati,
 rajjam pi na icchissati²⁶, dulladdho²⁷ vata²⁸ me putto“ ti. Atha
 nām ekā naccagītavāditakusalā purise²⁹ paricaritvā attano vase
 kātnā paṭibalā tarunā³⁰ nāṭakitthi upasāmikamitvā „deva kin
 nu³¹ cintesiti“ āha. Rājā³² tam kāraṇam acikkhi. „Hoto

¹ C^o Bid -tabhikkhumeva. ² C^o -sabham ḫagantvā anitam āhari, Bⁱ -sabhāyam
 nitan. ³ C^o Bⁱ add bhikkhu. ⁴ Bⁱ add sī. ⁵ Bⁱ add bhikkhave. ⁶ C^o
 -lesunti, Bⁱ -lessantī. ⁷ Bⁱ add tehi yācito. ⁸ Bⁱ -datte rajjam kārente
 rājā aputtako. ⁹ Bⁱ patthentiyo pi, Bⁱ patthentiyo pi na labhīsu. ¹⁰ Bⁱ
 nhā. ¹¹ C^o tamīna. ¹² Bⁱ dāyanattāya. ¹³ Bⁱ -gāmassa. ¹⁴ Bⁱ ahosi. ¹⁵
 Bⁱ add va. ¹⁶ C^o thamīna, Bⁱ dhaññam. ¹⁷ Bⁱ pāyento. ¹⁸ Bⁱ va. ¹⁹ Bⁱ
 parivattamānassa, Bⁱ mukhe tenassa dā natthi gandha kumāraro ti nāma karīt tassa
 a. pari - - nāssāpi. ²⁰ Bⁱ nāma dassetuṁ na sakkoti. ²¹ C^o Bid yeva. ²² C^o
 kārāpesti. ²³ Bⁱ -vassikakāle. ²⁴ Bⁱ ayam pana kumāro na mātugāmena, Bⁱ
 ayam pana kumāro na kāmena. ²⁵ Bⁱ icchissātī, Bⁱ rajjam na icchissati.
²⁶ Bⁱ dullabbo. ²⁷ Bⁱ pana. ²⁸ Bⁱ purisavessena. ²⁹ Bⁱ -pa. ³⁰ Bⁱ kīth
 nu kho. ³¹ Bⁱ add pana.

deva, aham tam palobhetvā kāmarasam jānāpessamīti". „Sace me puttām anitthigandhakumāram palobhetuṁ sakkhissasi so rājā bhavissati tvam aggamahesīti". Sā „mayham so deva bhāro", tumhe mā cintethā¹ 'ti vatvā ārakkhamanusse upasankamitvā āha: „aham paccūsasamaye² āgantvā ayyaputtassa sayanātthāne³ bahijjhānāgare thatvā⁴ gāyissāmi", sace⁵ kujhati⁶ mayham katheyyātha, aham apagacchissāmi", sace sunāti⁷ vanṇam⁸ me katheyyāthā⁹ 'ti. Te „sādhū" ti samapāticchimīsu. Sāpi paccūsakāle tasmīn padese thatvā tantissarena gitassaram gitassarena tantissaram anatikkamitvā madhurena sarena¹⁰ gāyi. Kumāro sunanto¹¹ va nipajji, punadivase ca āsanne¹² thatvā gāyitum ānāpesi, punadivase jhānāgare thatvā gāyitum ānāpesi, punadivase attano samipe thatvā ti evam anukkamena¹³ tañham uppādetvā lokadharmam sevitvā kāmarasam natvā „mātugāmam nāma"¹⁴ aññe-¹⁵ saṁ na dassamīti¹⁶ asim gahetvā antaravithim otaritvā purise anubandhanto carati¹⁷. Atha nam rājā gāhāpetvā tāya kumārikāya¹⁸ saddhim nagarā niharāpesi. Ubho pi araññam pa-visitvā¹⁹ Adhogaṅgam gantvā ekasmīn passe Gaṅgam ekasmīn samuddam katvā ubhinnam antare assamapadam māpetvā vā-²⁰ saṁ kappayiṁsu. Kumārikā paññasālāya nisiditvā²¹ kanda-mūlādīni pacati, Bodhisatto araññato phalāphalam āharati²². Ath' ekadivasam tasmīn phalāphalatthāya gate samuddadipakā²³ eko tāpaso bhikkhācāratthāya²⁴ ākāsenā²⁵ gacchanto dhūmarū disvā assamapade otari. Atha nam sā „nisīda yāva paccatīti"²⁶ nisīdāpetvā itthikuttena²⁷ palobhetvā²⁸ jhānā cāvetvā²⁹ brahma-cariyam assa antaradhāpesi. So pakkhacchinna kāko viya

¹ Bī sā sāmi mama bhāro, Bī sā sāmi me āro. ² Bid cintayitthā. ³ Bī mac-cussa-, Bī paccussa. ⁴ Bī sayitthāne. ⁵ Cī yathā, Cī sattā corr. to thatvā, Bid thatvā. ⁶ Cī hāyl- corr. to gāyi-, Bid gāyissāmi. ⁷ Bid add so. ⁸ Bid kujhissati. ⁹ Bid -mīti ¹⁰ Bid -noti. ¹¹ Bid omit vanṇam. ¹² Bid saddena. ¹³ Bid add va. ¹⁴ Bid āsannātthāne. ¹⁵ Bid -neva. ¹⁶ Cī omits nāma. ¹⁷ Bid vieari. ¹⁸ Bī -riyā. ¹⁹ Bid -astvā. ²⁰ Bid nisīdāpetvā. ²¹ Bid āhari. ²² Cī -ko, Bid -ke. ²³ Bid -ravelāya. ²⁴ Bī -se, Bī -senā. ²⁵ Bid -kuṭena. ²⁶ Bī adds me. ²⁷ Bid hāpetvā.

hutvā tam jahitum asakkonto sabbadivasam' tatth' eva ṭhatvā Bodhisattam āgacchantaṁ disvā vegena samuddābhimukho pa-lāyi¹. Atha nām so „paccāmitto² bhavissatī³ asim abbāhetvā⁴ anubandhi. Tāpaso uppatanākāraṁ dassetvā samudde pati.
5 Bodhisatto „esa tāpaso ākāsenā āgato⁵ bhavissati⁶, jhānassa parihinattā samudde patito, mayā dāni 'ssa avassayena bhavi-tum vatṭatī⁷ cintetvā velante ṭhatvā imā gāthā avoca:

1. Abhijjamāne vārismiñ sayañ⁸ āgamma iddhiyā⁹
missibhāv¹⁰ itthiyā¹¹ gantvā samsidasi¹² mahappnave. 37.
- 10 2. Āvattanī¹³ mahāmāyā brahmacariyavikopanā
sīdanti¹⁴, nam viditvāna¹⁵ ārakā parivajjaye. 38.
3. Yam etā upasevanti chandasā vā dhanena vā
jātavedo va santhānam khippam anudahanti nan¹⁶ ti. 39.

Tattha abhijjamāne vārismiñ ti imasmin udake acalamāne akam-pamāne udakam anāmasitvā sayam¹⁷ ākāsen¹⁸ eva iddhiyā āgantvā, missibhā-vitthiyā¹⁹ ti lokadhammasenā itthiyā saddhīm missibhāvām, āvattanī²⁰ mahāmāyā ti itthiyo nām' etā²¹ kāmāvattena²² āvattanato²³ āvattanī²⁴ anan-tāhi itthimāyāhi samannāgatattā mahāmāyā nāma, vuttam h' etam:

Mayā c etā²⁵ marici ca²⁶ soko rogo c' upaddavo
20 kharā ca bandhanā c' etā²⁷ maccupāso guhāsayo,
tāsu yo vissase poso so naresu narādhamo ti²⁸,
brahmacariyavikopanā ti setthacariyassa methunavirati brahmacariyassa²⁹
vikopanā, sīdanti ti itthiyo nām' etā ishnām brahmacariyavikopanena apāyenu
sīdanti, sesam purimanayen³⁰ eva yojetabbam.

25 Etam³¹ pana Bodhisattassa vacanam sutvā tāpaso samud-damajjhē ṭhito va³² natthām jhānam puna uppādetvā ākāsenā attano vasanaṭṭhānam eva gato. Bodhisatto cintesi: „ayam tāpaso evambhāriko³³ simbalitūlam viya ākāsenā³⁴ gato, mayapi

1 Bid sabbañ-. 2 Bi -yati. 3 Bid add me ayam. 4 Bi sammāhityā, Bd gahetvā.
5 Bid -nāgato. 6 Bd -tit. 7 Cks vaddhatī. 8 Bd ayam. 9 Bd itthiyā. 10
Bi missibhāvitthiyā, Bd missibhāvitthiyā. 11 Bid -dati. 12 Bid āvattani, C^a āvattani corr. to āvaddhanī, C^b āvaddhanī. 13 Bid sīdanti. 14 C^c Bid viditvā. 15
Bid tan. 16 Bid ayam. 17 Bi missibhāvitthiyā, Bd missibhāvitthiyā. 18 C^d āvad-dhati, C^e -ti corr. to -ni, Bid āvattani. 19 Bid itthi nāmesā. 20 C^f -vad-dheha, Bid kāmavattena. 21 C^g āmandjanato, C^h āvaddhanato, Bi āvattato, Bd to. 22 Cⁱ āvaddhanī, C^j āvaddhanī. 23 C^k Bid cesā. 24 C^l Bi va. 25 Bid cesā. 26 Bid add tathā. 27 Bid -virabitassa. 28 Bid evam. 29 Bid yeva. 30
Bd -bhārito, Bi -sarito, Bd adda samāno, Bi samāno. 31 Bi -nā.

iminā viya jhānām uppādetvā ākāsenā¹ carituṁ vaṭṭatitī² so assamām gantvā tam itthim manussapathayū netvā „gaccha tvapū³ ti uyyojetvā araññām pavisitvā manuññe bhūmibhāge assamām māpetvā isipabbajjaṁ pabbajitvā kasinaparikammām katvā abhiññā ca samāpattiyo ca nibbattetvā Brahmaloka-parāyano ahosi.

Satthā īmañ dhammadesanām āharitvā saccāni pakāsetvā jātakam samodhānesi: (Sacepariyosāne ukkaṇṭhitabhikkhu sotāpattiphale patītihahi) „Tadā anitthigandhakumāro⁴ aham eva ahośin⁵ ti. Cullapalobhanajātakam⁶.

10

4. Mahāpanādajātaka.

Panādo nāma so rājā ti. Idam Satthā Gaṅgātire ni-
sinno Bhaddajitherassa ānubhāvam⁷ ārabba kathesi. Eksmin
hi⁸ samaye Satthā Sāvatthiyām⁹ vassam vasitvā¹⁰ „Bhaddajikumārassa
saṅgham karissāmiti¹¹ bhikkhusaṅghaparivuto cārikām caramāno¹²
Bhaddiyaganaram patvā¹³ Jātiyāvane¹⁴ tayo māse vasi kumārassa nā-
gaparipākam¹⁵ āgamayamāno. Bhaddajikumāro mahāyaso asītikoṭivibha-
vassa Bhaddiyasetṭhino ekaputtako, tassa tīṇyām utūnam¹⁶ tayo pā-
sādā nhesun, ekesmiñ cattāro¹⁷ māse vasati, ekasmiñ vasitvā nā-
takaparivuto mahantena yasena aññām pāsādām gacchati. Tasmīm¹⁸
khane „kumārassa ynsam passissāmā¹⁹ ti sakalanagaram saṅkhubhi,
pāsādantare cakkāticakkāni mañcātimāñcāni bandhanti. Satthā tayo
māse vasitvā „mayam gacchāmā²⁰ ti nagaravāsinām ārocesi. Nāgarā²¹
„bhante sve gamissathā²² ti Satthārañ nimantetvā dutiyadivase
Buddha-pamukhassa saṅghassa²³ mahādānam sajjetvā²⁴ nagaramajhe²⁵
manḍapām katvā alaṅkaritvā²⁶ āsanāni paññāpetvā kālam ārocesun.
Satthā bhikkhusaṅghaparivuto tuttha gantvā nisidi. Manussā mahā-
dānam adamsu. Satthā niṭṭhitabhattakicco madhurassarena anumo-
danām ārabbi. Tasmīm khane Bhaddajikumāro²⁷ pāsādato pāsādām

¹ Bid -se. ² Cā vaddhatiti. ³ Bi adda pana. ⁴ Bid ahamevā. ⁵ Bid cūla-,
and add tatiyām. ⁶ Bid -rassānubhāvam. ⁷ Bid omit hi. ⁸ Cā omits sāvat-
thiyām. ⁹ Bid pavisitvā in the place of vassam vasitvā. ¹⁰ Bid gantvā. ¹¹ Cā
-ya-. ¹² Bid -pakkah. ¹³ Bid add anucchavikā. ¹⁴ Bid repeats cattāro. ¹⁵
Bid bhikkhusaṅghassa. ¹⁶ Bi sajjitvā, ¹⁷ Bi sajjhitvā. ¹⁸ Bid omit alaṅkaritvā.
¹⁹ Bi adds pl.

gacchati. Tassa sampattidassanathāya tam divasam koci na¹ agamāsi², attano manussā parivāresuñ. So manusse³ puechi: „aññas-
mīm kāle mayi pāśādato pāśādām⁴ gacchante sakalanagaram sam-
khubbhati⁵, cakkāticakkāni mañcātimañcāni bandhanti, aja pana
thāpetvā mayham manusse añño koci n' atthi⁶, kin nu kho kāraṇan⁷
ti. „Sāmi, Sammāsambuddho imam nagaram⁸ upanissāya tayo māse
vasitvā aja gacchissati⁹, so bhattakiccañ niṭṭhapetvā mahājanassa
dhammam deseti, sakalanagaravāsino¹⁰ tassa dhammakatham sunan-
tī¹¹.. So „tena hi etha, mayam pi¹² sunissāmā¹³ ti sabbābharaṇa-
10 patimandito¹⁴ mahantena parivārena upasamikamitvā parisapariyante
thito dhammam sunanto¹⁵ subbakilese khepetvā aggaphalam arahattam
pāpuni. Satthā Bhaddiyasetthim āmantetvā „mahāsetthi, putto te¹⁶
ālāñkatapatiyatto va dhammakatham sunanto arahatte patiñthito,
ten¹⁷ assa aij¹⁸ eva pabbajitum vā vajjati¹⁹ parinibbāyitum vā²⁰ ti āha.
15 „Bhante, mayham puttassa parinibbānena kiccañ n' atthi, pabbajetha-
nam, pabbajetvā ca pana nam gahetvā sve amhākām geham upasam-
kamathā²¹ ti. Bhagavā nimantanam²² adhivāsetvā kulaputtam ādāya
vihāram gantvā²³ pabbajetvā upasampadam dāpesi. Tassa mātāpitaro
sattāham mahāsakkūram kariñsu. Satthā sattāham vasitvā ku-
20 puttām²⁴ ādāya cārikam caranto Kotigāmam pāpuni. Kotigāmavāsino²⁵
Buddha-pamukhassa sañghassa²⁶ mahādānam adāmīsu. Satthā bhatta-
kiccañsāne anumodanam ārabhi. Kulaputto anumodanakarañkāle²⁷
bahigāmam gantvā „Satthu āgatakāle yeva utthahissāmiti²⁸ Gaṅgā-
titthasamīpe²⁹ ekasmim rukkhāmūle jhānañ appetvā³⁰ nisīdi. Ma-
25 hallakatheresu³¹ āgacchantesu pi avuṭṭahitvā³² Satthu āgatakāle yeva
vutthahi³³. Puthujjanā bhikkhū „ayam pure viya pabbajitvā mahā-
there āgacchante disvapi³⁴ na vutthātī³⁵ kujjhīmīsu. Koti-
gāmavāsino³⁶ nāvāsañghāte³⁷ bandhimīsu. Satthā sañghātētavā³⁸

¹ Bid na koci. ² Bid āg-. ³ Ck -ssaya, C^a -ssāya corr. to -sse. ⁴ Bd -de. ⁵
B^a khumbhati, Bid samkhumbhiti. ⁶ Bid natthiti. ⁷ Bd bhaddiyanagarani, B^a
bhindaya-. ⁸ Bid gamissati. ⁹ B^a adda pi. ¹⁰ Bid sunissantī. ¹¹ Bid omit pi.
¹² Ck sabba-, B^a sabbabharanapari-, Bd sabbābharanapañci-, Bid add va. ¹³ Bid add
thito va. ¹⁴ Bid te putto. ¹⁵ Ok vaddhati. ¹⁶ Ck -nam, C^a -nam corr. to
-nam. ¹⁷ B^a kulaputtam vihāram netvā. ¹⁸ Bid -ttam. ¹⁹ Bid add manussā.
²⁰ Bid bhikkhusañghassa. ²¹ Bid anumodanakāle. ²² B^a upañtha-. ²³ Bid gañ-
gatira-. ²⁴ Bid samāpajjitvā. ²⁵ Bd -katthe-, B^a -katte-. ²⁶ Bid -tesu na
utthahitvā. ²⁷ C^a utthahi, Bid utthahi. ²⁸ Bid pi disvā. ²⁹ Ck vutthātī tañ,
Bid utthahiti. ³⁰ Bid add manussā. ³¹ Bid -tam. ³² Bid nāvā sañghāte sañgha-
majhe thatvā.

„kaham Bhaddajiti“ pucchi. „Esa bhante idb' evā“ ti. „Ehi Bhaddaji, amhehi saddhim ekanāvam abhirūhā“ ti. Thero pi² upatitvā³ ekanāvāya atīhāsi. Atha nañ Gañgāya majjhām⁴ gatakāle Satthā āha: „Bhaddaji tayā Mahāpanādarājakāle ajjhāvutthapāsādo kahan“ ti. „Imasmim thāne nimuggo bhante“ ti. Puthujjanā bhikkhū „Bhaddajithero aññām vyākarotiti“⁵ āhamsu. Satthā „tenn hi Bhaddaji sabrahmacārīnam⁶ kamkhām chindā“ ti āha. Tasmim khape therō Satthāram vanditvā iddhibalena gantvā pāsādatthūpikam⁷ aṅguliyā⁸ gahetvā pañcavisatiyojanam⁹ pāsādanā gahetvā ūkāse uppatti, uppatiso¹⁰ ca¹¹ pana¹² hetthā pāsāde thitānam pāsādaṁ bhinditvā paññāyī¹³. ekayojanam dviyojanam¹⁴ tiyojanam¹⁵ udakato pāsādaṁ ukkhipi. Ath' assa purimabhave nātakā¹⁶ pāsādalobhena macchakac-chapanāgamāṇḍukā hutvā tasmim ūeva¹⁷ pāsāde nibbattā pāsāde ut-thahante parivattitvā parivattitvā¹⁸ udake yeva patimsu. Satthā te patante disvā¹⁹ „nātakā te Bhaddaji kilamantiti“ āha. Thero Satthu vacanam sutvā pāsādaṁ vissajjesi²⁰, pāsādo yathāthāne yeva patiṭṭhahi. Satthā Pāragañgam gato²¹. Ath' assa²² Gañgātire yeva āsanam paññāpayimsu²³. So paññatte varabuddhāsane taruṇasuriyo viya ras-miyo muñcanto nisidi. Atha nañ bhikkhū „kasminh kāle bhante ayam pāsādo Bhaddajittherena ajjhāvuttho“²⁴ ti pucchimsu. Satthā „Mahā-panādarājakāle“ ti vatvā atītanū āhari:

Atite Videharaṭṭhe Mithilāyam²⁵ Suruci nāma rājā ahosi. Putto pi tassa²⁶ Suruci yeva, tassa pana²⁷ putto Mahāpanādo nāma ahosi. Te imaih pāsādaṁ patilabhisu, patilabhatthāya pan' assa²⁸ pubbakammam; dve pitāputtā nahehi ca uduubaradārūhi²⁹ ca pacceka-buddhassa vasanapaññasālam kariṁsu³⁰ ti imasmim jātake sabbam atītavatthum Pakinnakanipāte Surucijātake āvibhavissati³¹.

¹ Ck -ruhā. ² Id. omit pi. ³ Bid upagantvā. ⁴ Bi gañgamū majhe, Bd gañgamajhe. ⁵ Bid byākarositi. ⁶ Ck sabra-, Bid bhikkhūnam. ⁷ Ck -dasippikam, Bi -dava-gupikam, Bd -datupikam. ⁸ Bid pādānguliyā. ⁹ Bi -na. ¹⁰ Bi ukkhipati ukkhipato, Bd ukkhipati ukkhipato. ¹¹ Bi omits ca, Bd va. ¹² Bid paua. ¹³ Bid add so. ¹⁴ Ck -nan. ¹⁵ Ck ekayojanatiyojanam, Bid -dviyojanam ti yāva tiyojanam. ¹⁶ Bid -kāyo. ¹⁷ Bid yeva. ¹⁸ Ck parivattetvā vattetvā, Bi parivattetvā, Bd parivattitvā only once. ¹⁹ Bid add va. ²⁰ Bi vissajji, Bd visajji. ²¹ Bi satthā gañgāto, Bd satthā paragallāgāto. ²² Bid omit athassa. ²³ Ck paññāyimsu, Bd paññāyīsu, Bd paññāyīsu. ²⁴ Bid -vutho. ²⁵ Bid mitthi-. ²⁶ Bi pissa. ²⁷ Bid omits pana. ²⁸ Bid pana idam. ²⁹ Ck Bid -ruhi. ³⁰ Bid -titi.

Satthā imam atitām āharitvā abhisambuddho¹ hutvā imā gāthā avoca:

1. Panādo nāma so rājā yassa yūpo suvannayo²
tiriyām solasapabbedho³ uccam⁴ āhu sahassadhā 40.
- 5 2. Sahassakandū⁵ satabheda⁶ dhajālu haritāmaya,
Anaccum⁷ tattha gandhabbā cha sahassāni sattadhā. 41.
3. Evam etam⁸ tadā āsi yathā bhāsasi⁹ Bhaddaji.
Sakko aham tadā āsim veyyāvaccakaro tavan¹⁰ ti. 42.

Tattha yūpo ti pāsādo, tiriyām solasapabbedho¹¹ ti vitthārato so-
10 lasākanjapātavīthāru¹² ahosi, uccamīhu¹³ sahassadhā ti ubbedibena sa-
hassakanjagamanamattāmucco ahu¹⁴, sahassakanjagamanaganāyām¹⁵ pañca-
visatiyojanappamānām¹⁶ hoti, vitthārato¹⁷ pan'assa addhayojanamatto, sahass-
sakandū¹⁸ satabheda¹⁹ ti yo pan'esa²⁰ sahassakanjubbedho ti²¹ pāsādo
satabhūmiko²² ahosi, dhajālu ti dhajasampanno, haritāmaya²³ ti harita-
15 maṇiparikkhato²⁴. Attahathāyām²⁵ pāpa jhayāluharitāmaya²⁶ ti, pāṭho, harita-
maṇimayehi dvārakavāṭavāṭapānehi²⁷ samannāgato ti²⁸ attho, jhasā²⁹ ti kira
dvārakavāṭavāṭapānām³⁰ nāmām, gandhabbā ti naṭā³¹, cha sahassāni sat-
tadhā ti chagandhabbasahassāni sattadhā hutvā tassa pāsādassa sattasu thānesu
rañño ratijananatthāya³² naccimūti ti attho, te evam naccantāpi rājānāth hāse-
20 tuni na sakkhimisū, atha Sakko devarājā devanāṭam pesetvā samajjaih kāresi,
tadā Mahāpanādo hasi, yathā bhāsasi³³ Bhaddajīti Bhaddajitherena pi³⁴
Bhaddajī tayā Mahāpanādarajakāle ajjhāvutthapāsādo³⁵ kahan ti vutte³⁶ imas-
mīni thāne nimuggo bhante ti vadantena tasmīni kāle attano atthāya tassa pā-
sādassa nibbattabhāvo Mahāpanādarajabhāvo ca bhāsito ti³⁷ tam gahetvā Satthā
25 yathā tvaṁ Bhaddajī bhāsasi³⁸, evam etam³⁹ tadā āsi⁴⁰ tadā etam⁴¹ tath'
eva ahosi, aham tadā tava kāyaveyyāvaccakaro⁴² Sakko devānam indo ahosin ti⁴³.

¹ Bid sammāsam-. ² Bid yupo suvannamaya. ³ C^s solasacubbedho, Bi^s solasuppedho, Bd^d solasubbedho. ⁴ Bid uddham. ⁵ C^s -khanjati corr. to -kandū, Bi^s -koṇḍo, Bd^d -kanjo. ⁶ C^k -bhedho, C^s -bhenduri corr. to -bhedo, Bi^s -keta, Bd^d -gendū. ⁷ Bi^s āśenūm, ⁸ Bid evamevam. ⁹ C^s Bid bhāsati. ¹⁰ Bid tāvā.

¹¹ C^s solasacubbedho, Bi^s solasuppedho, Bd^d solasubbedho. ¹² solakanjapāvā-
vitthāro, Bd^d solasakanjapādānavitthāro. ¹³ Bi^s uddham-, Bd^d uddhahu. ¹⁴ Bi^s
āhu. ¹⁵ Bid -nāya. ¹⁶ Bid -napa-. ¹⁷ Bid vittbāro. ¹⁸ C^k -kanju, C^s -khanja
corr. to -kandū, Bi^s omits sahassakandū, Bd^d -kanjo. ¹⁹ Bid -gendū. ²⁰ C^k
yojane, Bd^d phanesa. ²¹ Bid omit ti. ²² Bid satta-. ²³ Bid -la-. ²⁴ Bd^d -mati-
payehi parikkhitto, Bi^s -maniparikkhitto. ²⁵ Bi^s attahathāyā. ²⁶ C^s dhajāluharit-
āmaya, Bi^s sāmūluharitāmaya. ²⁷ Bid omit vāja. ²⁸ C^k
hoti, C^s hotiti. ²⁹ so C^k instead of Jhayā? Bi^s sethālu, Bd^d samālū. ³⁰ C^k nāṭā,
C^s nāṭā corr. to nāṭā. ³¹ Bi^s rativājhānattāya, Bd^d rativaddhanattāya. ³² C^s
Bid bhāsati. ³³ Bid hi. ³⁴ Bi^s ajjhāvutthā-, Bd^d ajjhavutthā-. ³⁵ Bd^d vuttena. ³⁶
Bid hoti. ³⁷ Bid bhāsati. ³⁸ Bi^s evamevā, Bd^d evameva. ³⁹ C^k hāsi, Bi^s hāsi tadā
asti. ⁴⁰ Bi^s evamevā. ⁴¹ Bi^s -vaceanikaro, Bd^d -vaccanikaromi. ⁴² Bid add āha.

Tasmiñ khaṇe puthujjanabhikkhū nikkaṁkhā ahesum.

Satthā evam dhammam desetvā¹ jātakaih samodhānesi: „Tadā Mahāpanādo² Bhaddaji abhi, Sakko pana abham evā³ ‘ti.’ Mahāpanādajātakam⁴.

5. Khurappajātaka.

Disvā khurappe ti. Idam Satthā Jetavane viharanto ekam ossaṭṭhaviriyam bhikkhum⁵ ārabba kathesi. Tam⁶ hi Satthā „saccam kira tvañ ossaṭṭhaviriyō” ti puochitvā „saccam bhante” ti vutte „bhikkhu kasmā evamniyyānikasāsane pabbajitvā viriyam ossajī”, porānakapanditā aniyānikatthāne⁷ viriyam kariṁsu⁸ ‘ti vatvā atitam āhari:

Atite Bārānasiyam Brahmādatte rājām kārente Bodhisatto ekasmiñ aṭaviārakkhikakule⁹ nibbattitvā¹⁰ vayappatto pañcapurisatasataparivāro¹¹ aṭaviārakkhikesu jetṭhako¹² hutvā aṭavimukhe ekasmiñ gāme vāsam kappesi. So bhatiñ¹³ gahetvā manusse aṭavim atikkameti. Ath¹⁴ ekasmiñ divase bārānaseyyako¹⁵ satthavāhaputto pañcahi sakataṣatehi tañ gāmañ patvā tam pakkosāpetvā „samma sahassam gahe-¹⁵ tvā mām¹⁶ aṭavim atikkamehitī”¹⁷ āha. So „sādhū” ‘ti tassa hathato sahassam gaṇhi, bhatiñ ganhanto¹⁸ yeva ca¹⁹ tassa²⁰ jīvitam pariccaji. So tam ādāya aṭavim pāvisi. Aṭavimajhe pañcasatā corā utthahimṣu. Core disvā va sesapurisā urena nipajjimṣu, ārakkhikajeṭhako eko²¹ va nadanto vagganto pa-
haritvā pañcasate pi core palāpetvā²² satthavāhaputtam²³ sot-
thinā kantāram tāresi²⁴. Satthavāhaputto parakantāre²⁵ sattham²⁵

¹ Bi imah desanam īharitvā, Bd i. dhammadesanam ā. ² Bid add rājā. ³ Bid add catuttham. ⁴ Ck omits bhikkhum. ⁵ Ck nañ. ⁶ Bid osajī. ⁷ Bi adds pi.

⁸ Ck aṭaviyā īr- corr. to aṭaviār-, Bi attaviyāñ īr-, Bd aṭayi īr. ⁹ Bid -ttetvā.

¹⁰ Bid omit purisa. ¹¹ Cks add jetṭhakesu. ¹² Bid add pana. ¹³ Bi -sīyāñ seyyako, Bd -sīyāñ seyako. ¹⁴ Cx va. ¹⁵ Bid -khā. ¹⁶ Cx sahassam ganhanto yeva corr. to sahassarū ganhanto yeva. ¹⁷ Bid omit ca. ¹⁸ Ck omits eko. ¹⁹

Bi -pesi. ²⁰ Bi -putto pi, Bd -puttapi. ²¹ Bi tārāpesi. ²² Bi panakantāre.

nivāsetvā¹ ārakkhikajetṭhakam² nānaggarasabhojanam bhojetvā
sayam pi bhuttapātarāśo suhanisinnō tena saddhiṁ sallapanto³
„samma tathā dāruṇānam⁴ nāma⁵ corānam⁶ āvudhāni gahetvā
avattharanakālē⁷ kena nu kho kāraṇena cittutrāsamattam⁸ pi
na uppānan⁹ ti pucchanto paṭhamam gātham āha:

1. Disvā khurappe dhanuveganunne
khagge gahite¹⁰ tikkhine teladhote
tasmin bhayasmīn marane viyūlhē¹¹
kasmā nu¹² te nāhu chambhitattan ti. 43.

10 Tattha dhanuveganunne ti dhanuvegena vissatthe¹³, khagge gahite¹⁴
ti tharudanadehi¹⁵ sugahite khagge, marane viyūlhē¹⁶ ti marane paccupatthite,
kasmā nu¹⁷ te nāhu 'ti kena nu kho kāraṇena nābosi, chambhitattan ti
sarīracalanam.

- 15 Tam sutvā ārakkhikajetṭhako¹⁸ itarā dve gāthā avoca¹⁹:
2. Disvā khurappe dhanuveganunne
khagge gahite²⁰ tikkhine teladhote
tasmin bhayasmīn marane viyūlhē²¹
vedam alattham vipulam ulāram. 44.
3. So vedajāto ajjhabhavīm amitte,
pubbe va me jīvitam āsi cattam²²,
na hi jīvite ālayam kubbamāno
sūro kayirā sūrakiccam kadāciti. 45.

Tattha vedam alattham²³ ti tutthiñ c' eva²⁴ somanassāñ ca patilabhiñ,
vipulan ti bahum, ulāran ti uttamam, ajjhabhavīn ti jīvitam paricecajtvā
25 abhibhavīm, pubbe va me jīvitamāsi cattam²⁵ ti mayā hi²⁶ pubbe va tava
bathato bhatiñ ganhanten' eva²⁷ jīvitam cattam āsi, na hi jīvite ālayam
kubbamāno ti jīvitamāsi hi nikantim kurumāno purisakiccam²⁸ kadāci pi
na karoti.

¹ Bd niveatvā. ² Bi ārakkhijethakam, Bd ārakkhajethakam. ³ Bd -pento. ⁴
Ck dāruṇam, Ck dāruṇam. ⁵ Bd omitt nāma. ⁶ Ck coram. ⁷ Bd avattarata,
Ck avattharanakālām. ⁸ Ck -uttīsa-. ⁹ Bd gahite. ¹⁰ Ck viyojha, Bd virule.
¹¹ Ck hu. ¹² Bd visatthe. ¹³ Bi khanukanje, Bd dhanukundje. ¹⁴ Bi virūle,
Bd virule. ¹⁵ Ck kasmābu. ¹⁶ Bd ārakkhaje. ¹⁷ Bd abhisī. ¹⁸ Bi virala,
Bd virule. ¹⁹ Ck cattham, Bd cittam. ²⁰ Bd sladdhan. ²¹ Ck tutthimeva. ²²
Ck mattan, Bd cittan. ²³ Bi va, Bd omits hi. ²⁴ Ck ganhantoneva corr. to -te-
neva, Bi ganhante yeva, Bd -to yeva. ²⁵ Bd surosurakiccam.

Evaṁ so saravasse¹ vassanto² jīvitanikantiyā³ vissaṭṭhattā⁴ attanā⁵ sūrakiccassa katabhāvam ūṇpetvā⁶ satthavāhaputtam uyyojetvā sakagāmam eva paccāgantvā⁷ dānādini puññani katvā yathākammaṁ gato.

Satthā imam desanām⁸ āharitvā saceūni pakāsetvā jātakam sa- 5
modhānesi: (Saccapariyosāne ossaṭṭhavirīyo⁹ arahatte patiṭṭhāsi¹⁰) „Tadā ārakkhikajetthako¹¹ aham eva ahosi¹². ti. Khurappa-
jātakam¹³.

6. Vātaggasindhavajātaka.

Yenāsi kisiyā pañḍū¹⁴ ti. Idam Satthā Jetavane viha- 10
ranto Sāvatthiyam aññataram kuṭumbiyam¹⁵ ārabba kathesi. Sā-
vatthiyam kir' ekā abhirūpā itthi¹⁶ ekām abhirūpām kuṭumbiyam¹⁷
disvā paṭibaddhacittā¹⁸ ahosi, sakalasarīrnī jhāpayamāno¹⁹ viy' assā²⁰
abbhantare kilesaggi uppajji. sā n' eva kāyassādnī na cittassādaṁ
labhi, bhattam pi 'ssā na rucci²¹, kevalam mañcakassa aṭāniṁ²² ga- 15
hetvā nipajji²³ Atha nam upatthāyikā ca sahāyikā ca puechimusu:
„kin nu kho tvaṁ kampamānacittā aṭāniṁ²⁴ gahetvā nipannā, kin te
aphasukan²⁵ ti ekadvevāresu²⁶ akathetvā punappuna²⁷ vuccamānā²⁸
tam atham ārocesi. Atha naṁ tā²⁹ samassāsetvā „mā cintayi, mayaṁ
taṁ ānessāmā³⁰ ti vatvā gantvā³¹ kuṭumbikena³² saddhim mantesumi. 20
So paṭikkhipitvā punappuna³³ vuccamāno adhivāsesi. Tā „asukadiyase
asukavelāyāgacchā³⁴ ti paṭiññām gahetvā³⁵ tassā ārocesum. Sā
attano sayanagabbham³⁶ sajjetvā attānam alamkaritvā sayanapitthe
nisinnā tasmīm āgantvā sayanekadese nisinne³⁷ cintesi: „sace hi³⁸

¹ C^e saravasso, B^d panarasse, B^d panapare. ² C^e vasanto, B^d vavissajjente, B^d hi sajjente. ³ B^d jīvite. ⁴ C^e vissaṭṭhā. ⁵ B^d attano. ⁶ B^d paññāpetvā. ⁷ B^d paechāgahtvā. ⁸ C^e dhammadde. B^d jātakam. ⁹ B^d add bhikkhu. ¹⁰ B^d patiṭṭhāhi. ¹¹ B^d ārakkhikajetthako pana. ¹² B^d ahamevā. ¹³ B^d add pañca-
mañ. ¹⁴ B^d -kam, C^e kuṭimbiyam. ¹⁵ C^e itthi corr. to itthi, B^d itthi. ¹⁶ C^e
kuṭimbikari, B^d kuṭumpikash. ¹⁷ B^d patibandha- throughout. ¹⁸ B^d jhāya-
māna. ¹⁹ B^d viya tassā. ²⁰ B^d pi na bhūñjati. ²¹ B^d mañcakasājavī. B^d
mañjakastanī. ²² C^e nipajjiti corr. to nipajjati, B^d nippajji. ²³ B^d mañcas-
attanī, B^d mañcasātanī. ²⁴ B^d tāsaṁ ekaṁ dve vāre, B^d sā taṁ ekaṁ dve vāre
puechiti. ²⁵ B^d punappunā, B^d punappunā. ²⁶ B^d puechamānāya, C^e B^d
puechamāna. ²⁷ C^e omits tā. ²⁸ B^d omits gantvā. B^d gandha. ²⁹ C^e -ti. ³⁰
C^e -lāya gacchā, B^d -lāya āgacchāhi. ³¹ B^d adds gantvā. ³² C^e sayanagabbham,
B^d vasana-. ³³ C^e -nno. ³⁴ B^d sacihali.

imassa garūn akatvā idān' eva okāsam' karissāmī issariyam me¹
parihāyissati, āgatadivase yeva okāsakārapanā² nāma akāraṇām, aja
namā māmkum katvā aññasmīm divase okāsam karissāmī³. Atha
namā⁴ hatthagānañādivasena⁵ kejūn kātum āraddhaṁ hatthe gahetvā
5 „apehi, na me tayā attho” ti nibbhacchesi⁶. So osakkitvā lajjito
uṭṭhāya attano geham eva gato. Itarā itthiyo tāya tathākatabhāvam⁷
ñātvā kuṭumbiyo⁸ nikkhante⁹ upasamikamitvā evam āhamsu: „tvam¹⁰
etasmin¹¹ paṭibaddhacittā āhāram paṭikkhipitvā nipajji¹², atha nam
punappuna¹³ yācitvā ānayimha¹⁴, tassa kasmā okāsam na akāsiti¹⁵.
10 Sā tam atthām ārocesi. Itarā „tena hi¹⁶ paññāyissaññāti¹⁷.. apakka-
mīnsu¹⁸. Kuṭumbiyo¹⁹ puna nivattitvāpi na²⁰ olokesi. Sā tam²¹ ala-
bhāmānā nirāhārā tath²² eva jīvitakkhayam pāpuṇi. Kuṭumbiyo²³ tassā
matabhāvam ñātvā bahumālāgandhavilepanam²⁴ ādāya Jetavanam gantvā
Satthāram pūjetvā vanditvā²⁵ ekamantam nisiditvā Satthārā²⁶ ca „kin
15 nu kho upāsaka na paññāyasiti” pucchite²⁷ tam atthām ārocetyā
„sy-āham bhante ettakām²⁸ kālam lajjāya Buddhūpatiññānam²⁹ nā-
gato³⁰.. ti āha. Satthā „upāsaka idāni tav’ esā³¹ kilesavasena tam
pakkosāpetvā āgatakāle tam okāsam akatvā³² lajjāpesi, pubbe pi pana
panditesu pi paṭibaddhacittā hutvā pakkosāpetvā āgatakāle okāsam
90 akatvā kilametvā³³ vippayojesi³⁴.. vatvā tena³⁵ yācito atitām āhari:

Atite Būrāṇasiyam Brahma datte rajaṁ kārente Bo-
dhisatto sindhavakule nibbattitvā Vātaggasindhavo³⁶ nāma
hutvā tassa mañgalasso ahosi. Assagopakā³⁷ tam netvā Gañ-
gāya³⁸ nahāpentī³⁹. Atha nam Kundāllī⁴⁰ nāma gadrabhī⁴¹ disvā
25 paṭibaddhacittā hutvā kilesavasena kampamānā n’ eva tinam

¹ C^a vokāsati, B^d omīt okāsath. ² C^a -yañee. ³ C^a vokāsamikāraṇ, C^a okāsak-
karapāni. ⁴ B^d adda gantvā. ⁵ C^a B^d -gahanā-, C^a -gabaya-. ⁶ B^d nivāresi.
⁷ C^a tāyathākatabhāvam, B^d tāya tathā ahatthagānañādibhāvam, B^d tāya katvā hat-
thagānañādibhāvam. ⁸ C^a kuṭimbīye, B^d kuṭumpike. ⁹ B^d add tam. ¹⁰ B^d
adds etamāha, C^a tam sutvā. ¹¹ B^d tasmi. ¹² B^d nippajjas. ¹³ B^d punap-
punnati. ¹⁴ B^d ānayimha, B^d ānayimha. ¹⁵ B^d add tvam. ¹⁶ C^a B^d -titi, B^d
add vatvā. ¹⁷ B^d pakkamisū, B^d pakkamisu. ¹⁸ C^a kuṭimbiko, B^d kuṭumpiko.
¹⁹ B^d puna nivattetvā na, B^d na puna nivattetvā. ²⁰ C^a sā sātām, B^d sā tam.
²¹ B^d pagandhamālāvilepanam. ²² B^d omit vanditvā. ²³ B^d nisidi suttā, B^d
nisidi sattā. ²⁴ B^d paññāyatiti pucchitvā. ²⁵ B^d ettha-. ²⁶ C^a B^d buddhu-
²⁷ C^a gato, B^d nāgatosmī, B^d nāgatosī. ²⁸ B^d na upāsaka idāneva, B^d na u.
idāneva sā. ²⁹ B^d katvā. ³⁰ B^d kilamitvā. ³¹ B^d va uyyojesi, B^d uyyojesi.
³² iehi. ³³ B^d vātakka-. ³⁴ C^a -ke. ³⁵ B^d -yañi. ³⁶ C^a -nto. ³⁷ C^a -li,
³⁸ baodhali. ³⁹ B^d -bhā, B^d -bhi.

khādi na pāñiyañ ca' pivi, parisussitvā² kisā atthicammamattā
va³ ahosi⁴. Atha nām putto gadrabhapotako tathā⁵ parisussamā-
nam disvā „kin nu kho tvañ amma-n' eva tinam khādasi⁶
na pāñiyam⁷ pivasi⁸, parisussitvā⁹ tattha tattha kampamānā
nipajjasi¹⁰, kin te aphāsukan¹¹ ti pucchi. Sā akathetvā¹² pu-
nappuna¹³ vuccamānā¹⁴ tam attham kathesi. Atha nām putto
samassāsetvā „amma mā cintayi, aham¹⁵ tam ānessāmīti¹⁶
vatvā Vātaggasindhavassa¹⁷ nahāyitum¹⁸ gatakāle¹⁹ tam²⁰ upa-
sankamitvā „tāta, mayham mātā tumhesu pātibaddhacittā,
nirāhārā²¹ sussitvā marati²², jīvitadānam assā dethā²³ 'ti āha.
„Sādu tāta dassāmi²⁴, assagopakā manū nahāpetvā²⁵ thokañ
Gaṅgātīre²⁶ caraṇatthāya²⁷ vissajjenti²⁸, tvañ mātaram gahetvā
tam padesam ehiti²⁹. So gantvā mātaram ānetvā tasmin
padese vissajjetvā³⁰ ekamantam pātiechanno³¹ atthāsi. Assa-
gopako³² pi Vātaggasindhavañ³³ tasminī thāne vissajjesi³⁴. So
tam gadrabhiñ oloketvā upasankami. Atha sā gadrabhi³⁵
tasmin³⁶ upasankamitvā attano sarirañ upasiṁghamāne³⁷
„sac' āham garuñ³⁸ akatvā³⁹ āgatakhane⁴⁰ v' assa⁴¹ okāsam
karissāmi evam me yaso ca issariyañ ca parihāyissati⁴², anic-
chamānā viya bhavitum vattatīti⁴³ cintetvā sindhavassa hetthā-
hanuke⁴⁴ pādena paharitvā palāyi. Dantamūlassa⁴⁵ bhijjītvā⁴⁶
gatakālo⁴⁷ viya ahosi. Vātaggasindhavo⁴⁸ „ko me etāya attho⁴⁹

¹ Bid udakām and omit ca. ² Bi sussi, Bd sarirām sussitvā. ³ Bid omit va
⁴ Bd hutvā, Bi hutvā punappunañ pajjāyi. ⁵ Bid mātarati. ⁶ Ck khāsti, Bi
khādi. ⁷ Bid udakām. ⁸ Bid pivi. ⁹ Bd pasarirati sussitvā. ¹⁰ Ck nipajji.
¹¹ Bid add pi. ¹² Bid -mām. ¹³ Bid pucchamānassa gadrabhi. ¹⁴ Bid ahan.
¹⁵ Bid tam ānetvā dassāmi. ¹⁶ Bi vātakka-. ¹⁷ Bid nhā-. ¹⁸ Bid agamana-
¹⁹ Bid omit tati. ²⁰ Bd nibhārā, Bi nibhārā. ²¹ Bid marissati. ²² Bid dassāmīti.
²³ Bid nhāyitvā. ²⁴ Bid add thatvā. ²⁵ Bi vicaraya-, Bd gocarattīya. ²⁶ Bi
vissajjissati, Bd vissajjissanti. ²⁷ Bid vissajjītvā. ²⁸ Bi pātichinno? Bd patipanne.
²⁹ Bid -kā. ³⁰ Bid vātakka-. ³¹ Bi vissajjesum, Bd visajjesum. ³² Ck Bi -bhi,
Bd -bhīm. ³³ Ck tasminī thāe, the latter word being scratched out, Bi omits
tasmin. ³⁴ Ck -no. ³⁵ Bi gurush. ³⁶ Bd katvā. ³⁷ -kkhane. ³⁸ Bid yevassa.
³⁹ Bi -yissati, Bd -hāriyissati. ⁴⁰ Bid hanu-. ⁴¹ Bi danda-, Bd dandha-. ⁴²
Bi bhijjamānā, Bd bhijjamāna. ⁴³ Bid kālo. ⁴⁴ Bi vātakka- corr. to vātagg-
Bi add pi.

ti lajjito tato va' palāyi. Sā vippatisāri² hutvā tatth' eva patitvā socamānā nipajji³. Atha nañ putto upasāñkamitvā pucchanto pathamañ gātham āha:

1. Yenāsi kisiyā pandu yena bhattachāna ruccati⁴
5 ayam so āgato tāto, kasmā dāni palāyasiti⁵. 46.

Tattha yenā⁶ ti tasmā patibaddhacittatāya yena kāraṇabhbhūtena.

Puttassa vacanām sutvā gadrabhī dutiyañ gātham āha:

2. Sace⁷ pānādiken' eva santhavo⁸ nāma jāyati⁹
yaso hāyati itthinām¹⁰, tasmā tāta palāy' nhan ti¹¹. 47.

10 Tattha ādikenevā¹² ti ādito va¹³ pañchamāñ fieta¹⁴, santhavo ti methunadhammasampayogavasena¹⁵ mittasanthavo, yaso hāyati itthinām¹⁶ ti tāta itthinām¹⁰ hi garum¹⁷ akatvā ādito va¹⁷ santhavañ kurumānānam yaso hāyati issarlyam gabbabhāvō¹⁸ parihsayatiti.

Evañ sā itthinām¹⁹ sabhāvam²⁰ puttassa kathesi.

- 15 Tatiyāñ gāthām pana Satthā abhisambuddho hutvā āha:
Yasassinām kule jātam āgatām yā na icchatī
socati cirarattāya Vātaggam iva Kundaliti²¹. 48.

Tattha yasassinām ti yasasampannām, yā na icchatīlī yā itthī²² ta-thārūpam²³ purisah na icchatī, cirarattāyā ti cirarattām dīghamaddhānan
20 ti attho.

Satthā imam atitām²⁴ āharitvā saccāni pakāsetvā jātakam sa-modhānesi: (Saccapariyosāne kuṭumbiko²⁵ sotāpattiphale patitthāhi) „Tadā gadrabhī²⁶ sā itthī ahosi. Vātaggasindhavo pana nāham evā²⁷ ti. Vātaggasindhavajātakam²⁷.

¹ C^a lajji tatheva, Bⁱ lajjito tato, B^d lajjito tato ca. ² C^k -rino, Bⁱ -ri, B^d -ti-sāri. ³ B^d nipp-. ⁴ Bⁱ viracati. ⁵ C^k B^d -titi. ⁶ B^d yentī. ⁷ Bⁱ nākho, B^d nākho. ⁸ C^k satthavo, Bⁱ satthavo, B^d sindhavo. ⁹ Bⁱ -te. ¹⁰ B^d itthi-. ¹¹ B^d palāyitanti. ¹² B^d -kena vā. ¹³ C^a adds na. ¹⁴ C^a -maññevara, B^d pa-thamam eva. ¹⁵ B^d -sañyoga-. ¹⁶ B^d garukash. ¹⁷ Bⁱ yeva. ¹⁸ B^d labhitabhāvo. ¹⁹ B^d itthi-. ²⁰ B^d -vo tām. ²¹ C^k kundaliti, C^a kundaliti, Bⁱ bhad-daliti, B^d gadrabhiti. ²² B^d itthi, ²³ C^k yathārūpam. ²⁴ B^d dhammadesa-nam. ²⁵ C^a kuṭi-. ²⁶ B^d bhi. ²⁷ B^d add chathamam.

7. Kakkatajātaka.

Sīngī migo ti. Idam Satthā Jetavane viharante aññatarām itthim ārabba kathesi. Sāvatthiyām kir' eko kuṭumbiko¹ attano bhariyām gahetvā uddhārasādhanatthāya² janapadaṁ gantvā uddhāraṇī³ sādhetvā⁴ āgacchanto antarāmagge corehi gahito. Bhariyā⁵ pan'assa abhirūpā pāsādikā⁶. Corajetthako tassāpi⁷ sinehena kuṭumbikam' māretum ārabbi. Sā pana itthi⁸ silavati⁹ ācarasampannā patidevatā¹⁰, sā corajetthakassa pādesu patitvā¹¹ „sāmi”¹² sace mayi sinehena¹³ mayham sāmikām māressasi¹⁴ aham pi¹⁵ visam vā khāditvā¹⁶ nāsāvātam sannirumbhitvā¹⁷ marissāmi, tayā pana saddhim na gacchis-¹⁸ sāmi¹⁹, mā me akāraṇā²⁰ sāmikām mārehiti²¹ yācitvā tam vissajjāpesi. Te ubho pi sothinā Sāvatthim patvā Jetavanapitthivihārena gacchantā „vihāram pavisitvā Satthāraṁ vanditvā gamissāmā” ti²² gandhakuṭi-pariveṇām gantvā²³ vanditvā ekamantam uisidimsu. Te Satthāru „kāham gat' attħā²⁴ ‘ti puṭṭhā ..uddhārasādhanatthāya²⁵.. ‘ti uhamsu,¹⁵ „antarāmagge pana ārogena²⁶ āgat' attħā²⁷ ‘ti yutte kutumbiko²⁸ āha: „antarāmagge no bhanте corā gaphinsu, tatr' esā²⁹ mām māriyamānam corajetthakam yācitvā mocesi³⁰, imam nissāya³¹ jīvitam laddhan³² ti. Satthā „upāsaka idāni tāv' etāya³³ tuyham jīvitam³⁴ dinnam³⁵, pubbe³⁶ panditānam pi adāsiti³⁷ tena yācito atitam āhari:³⁸

Atite Bārānasiyām Brahmā datte rajjanī kārente Himavante mahā udakarahado, tattha mahā suvannakakkaṭako ahosi, so tassa nivāsabhāvena³⁹ kulirndaho⁴⁰ ti paññāyittha. Kakkatako mahā ahosi khalamandalappamāno⁴¹, hatthī⁴² gahetvā vadhetvā⁴³ khādati, hatthī⁴⁴ tassa bhayena⁴⁵ otaritvā⁴⁶

¹ C^a kuṭi-. ² Bⁱ uddhāraṇī sodhan-, B^d uddhāraṇī sodhan-. ³ Bⁱ uddhāraṇī. ⁴ B^d so-. ⁵ B^d add dassaniyā. ⁶ Bⁱ tasmī, B^d tassā. ⁷ B^d itthi. ⁸ C^a B^d -ti. ⁹ B^d add hutvā. ¹⁰ B^d nippattitvā. ¹¹ B^d add corajethaka. ¹² B^d sineho attħi mā. ¹³ Bⁱ māreheti, B^d mārehi, B^d add sace māresi. ¹⁴ omit pl. ¹⁵ B^d khāditvā vā. ¹⁶ read-tvā vā? Bⁱ sannirajjītvā, B^d -rujjītvā. ¹⁷ B^d gami-. ¹⁸ B^d -nena. ¹⁹ B^d satthāraṁ vandissāmā ti. ²⁰ B^d add satthāraṁ. ²¹ B^d gatattā upāsikā. ²² B^d uddhāraṇī sodha-, B^d uddhānaṁ sodha-. ²³ C^a āroggena, Bⁱ arogena, B^d īroge corr. to aroge. ²⁴ C^a kuṭi-. ²⁵ B^d tattha sā. ²⁶ C^a mocehi. ²⁷ Bⁱ adda mayā. ²⁸ B^d na idāneva tōya evam. ²⁹ Bⁱ jīvitadānam, B^d jīvitādānam. ³⁰ Bⁱ omits dinnam. ³¹ B^d add pl. ³² B^d pi jīvitam adāsi yevā ti. ³³ Bⁱ nivāsanassa bhāvena, B^d nivāsanabhbāvena. ³⁴ C^a kuṭi-, B^d kuli-. ³⁵ Bⁱ -nati, B^d -nā. ³⁶ C^a B^d hatthi. ³⁷ so C^a; B^d omit vadhetvā. ³⁸ C^a hatthi, B^d -yo. ³⁹ B^d add tattha.

gocaram gānhitūn na sakkonti¹. Tadā Bodhisatto kūlīra-
dahām² upanissāya vasamānām hatthiyūthajetthakahatthim³
paṭicca kaṇeruyā⁴ kucohismiñ⁵ paṭisandhim gānhi. Ath' assa
mātā „gabbham rakkhissāmīti⁶“ aññām pabbatapadesam gantvā
5 gabbham rakkhitvā puttām vijāyi. So⁷ anukkamena viññūtam⁸
patto mahāsariro thāmasampanno sobhaggappatto añjanapab-
bato viya ahosi. So ekāya kaṇeruyā⁹ saddhim samvāsam
kappetvā „kakkaṭakam gānhiſsāmīti¹⁰“ attano bhariyañ ca
mātarañ ca ādāya tam hatthiyūtham upasamikamitvā pitaram
10 passitvā „tāta aham kakkaṭakam gānhiſsāmīti“ āha. Atha
nañ pitā „na sakkhissasi tātā¹¹“ ti vāretvā¹² punappuna¹³
vadantam eva¹⁴ „jāniſſasiti“ āha. So kūlīradahām¹⁵ upanis-
sāya vasante¹⁶ sabbavārane sannipātetvā sabbehi saddhim da-
hasamipam gantvā „kiñ so kakkaṭako otarāṇakāle gānhati
15 udāhu gocaram gānhanakāle udāhu uttarāṇakāle¹⁷ ti pucchitvā¹⁸
„uttarāṇakāle“ ti sutvā „tena hi tumhe kūlīradahām¹⁹ otaritvā
yāvadattham gocaram gānhitvā²⁰ pathamām uttaratha, aham
pacchato gamissāmīti²¹ āha. Vārañā tathā karin̄su. Kuliro²²
pacchā²³ uttarantam Bodhisattam mahāsandhāsenā kammāro²⁴
20 lohasalākam²⁵ viya alavasena²⁶ pāde dalham gānhi. Kaneru²⁷
Bodhisattam avijahitvā samīpe yeva²⁸ atthāsi. Bodhisatto
ākādḍhanto²⁹ kūlīram³⁰ cāletūn nāsakkhi. Kuliro³¹ pana tam
ākādḍhanto³² attano abhimukham karoti. So marañabha-
tajito baddharavam³³ ravi. Sabbavārañā³⁴ marañabhayabhitā³⁵
25 kuñcanādañ³⁶ katvā muttakarisam cajamānā palāyim̄su. Ka-
neru³⁷ pi 'ssa santhātum³⁸ asakkonti³⁹ palāyitum ārabbi⁴⁰. Atha

¹ Bī asakkonto, Bd asakkonti. ² Cks kuli-, Bī kuli-, Bd kuli-. ³ Bid -jeṭhakam.

⁴ Bī kāretunyā, Bd kārekuyā. ⁵ Bid -imhi. ⁶ Cī -māti ⁷ Cks omit so. ⁸ Bd -tam.

⁹ Cī kā-, Bid kārepuya. ¹⁰ Bī uggnānhiſsāmīti, Bd ukkath-. ¹¹ Bid puttā. ¹² Bid vāreti. ¹³ Bid -nnath. ¹⁴ Bī vadantitvāñneva, Bī vadantañtvāñ-
neva. ¹⁵ Cks kuñ-, Bid kuli-. ¹⁶ Cī -tā, Bī -to. ¹⁷ Bid pucchī. ¹⁸ Bid ga-
hetvā. ¹⁹ Bid bhāvissāmīti. ²⁰ Bid pacchato. ²¹ Bid kammāra. ²² Bi lobapa-
ṭulakath, Bd -salakanī. ²³ Cī ala- corr. to ala-, Bid dvijāadvayena. ²⁴ Bid kā-
repukā. ²⁵ Cī va. ²⁶ Cī Bi ākādḍhento ²⁷ Cks kuli-, Bī -kuli-, Bd -kuli. ²⁸ Bid bandharavam. ²⁹ Bid sabbe-. ³⁰ Bid -tajjīta. ³¹ Bid kofica-. ³² Bid san-
dhāretum. ³³ Bid -ti. ³⁴ Bid ārabbbhi.

nam so attano baddhabhāvai¹ nāpetvā² tassā apalāyanaththām
paṭhamam gātham āha:

i. Siṅgi³ migo āyatacakkhusunetto⁴
atthittaco⁵ vārisayo alomo,
tenābbibhūto kapanam rudāmi,
mā heva man pānasamam jaheyyā ti. 49.

Tattha sLōgi⁶ mig⁷ ti siṅgi suvampavanno⁸ migo dvīhi alebi siṅgakic-
cām sādheutehi yuttatāya siṅgiti⁹ attho, migo ti pana sabbasafīgāhikavasena¹⁰
idha kulis¹¹ vutto, āyatacakkhusunetto¹² ti¹³ dassanatthēna cakkhusunayna¹⁴
thēna nettām. āyatañ cakkhusatthātāni nettāni arsā ti āyatacakkhusunetto di-
ghakkhīti attho, atthim ev assa tarakireah sāhetiti atthittaco¹⁵, tenābbi-
bhūto ti tena¹⁶ migena abhibhūto ajjhottitaho¹⁷ niccalam¹⁸ gahito hutvā, ka-
pānam rudāmiti kāruññappatto¹⁹ hutvā rodāmi²⁰ viravāmi, mā heva man²¹
ti man evarupam vyasanam pattām²² attano pānasamam piyasāmikam tvām mā
heva jahi²³.

5

15

Atha sā kaneru²⁴ nivattitvā²⁵ tām assāsayamānā dutiyām
gātham āha:

2. Ayya na tam jahissāmi kuñjara²⁶ satthihāyanā²⁷,
pathavyā²⁸ cāturantāya suppiyo hosi me tuvan ti. 50.

Tattha satthihāyanā²⁹ ti jātiyā satthivassakālasmi³⁰ hi kuñjara thā-
mena parihiyanti, sā ahām evam thāmahinach³¹ imash vyasanam pattām³² na
tam³³ jahissāmi³⁴, mā bhāyi, imissā³⁵ hi³⁶ catusu³⁷ disāsu samuddam pa-
tvā thitāya cāturantāya paṭhavyā³⁸ tvām mayham sutthu piyo ti.

Atha nam santhambhetvā³⁹ „ayya idāni tam kulirena⁴⁰
saddhiṁ thokam kathāsallāpam labhamānā vissajjāpessāmīti⁴¹ 45
vatvā kulirām⁴² yācamānā tatiyām gātham āha:

¹ Bid bandha. ² Bid pañña. ³ Bid siṅga. ⁴ Bid āyati. ⁵ Bid atthittaco. ⁶ C^a
singisuvapnāvanno. ⁷ C^a siṅgisuvapnāvayana. ⁸ Bi singasuvapnāvanno. ⁹ Bid suvapnā-
vanno, omitting siṅga. ¹⁰ Bid siṅgan ti. ¹¹ Bi sabbapānasaṅgahakavase, Bid sabb-
pānasaṅgahakavasena. ¹² C^a kuli-, C^a kulisro, Bid kujiroti. ¹³ Bi āyati. ¹⁴ Bid
add ettha. ¹⁵ Bid atthitaro. ¹⁶ Bi teneva. ¹⁷ Bi ru. ¹⁸ C^a hevan. ¹⁹ Bid byasanappattām.
²⁰ Bi jahāmi, Bid jahā ti. ²¹ Bid kāreukā. ²² Bid nivatte. ²³ Bid kuñearām.
²⁴ Bi satthāsanam, P^a satthihāyanam. ²⁵ Bid -byā. ²⁶ Bid -nan. ²⁷ Bid sa-
thivassikā-. ²⁸ Bi thāmehi sampunnar, Bid thāmena hi sampunnām. ²⁹ Bi
idam byasanappattām, Bid imam byasanappattām. ³⁰ Bid omit tam. ³¹ Bid -mīti.
³² atha sā kaneru --- imissā wanting in C^a. ³³ Bid ti. ³⁴ C^a Bi catusu. ³⁵
Bid path. ³⁶ C^a santhamhi, Bid santhapetvā, Bid santhambhetvā? ³⁷ Bid kuli-
³⁸ Bid visa-.

a. Ye kulirā¹ samuddasmiṁ Gañgāya Nammadāya ca²
tesam tvaṁ vārijo settho, muñca rodantiyā patin ti³. 51.

Tassa' attho: ye samudde vā Gañgāya vā nadīyā Nammadāya vā nadīyā ku-
lirā⁴ sabbesam vannasampattiō ca mahantattēna⁵ ca tvaṁ eva settho⁶, teha
5 tam⁷ yācāmi, mayham rodamānāya sāmikai muñce ti.

Kuliro⁸ tassā kathayamānāya⁹ itthisadde nimittam gahetvā
akampitamānaso¹⁰ hutvā vāranassa pādato ale¹¹ yinivethento
„ayam¹² vissattho¹³ idam nāma karissatī¹⁴“ na¹⁵ kiñci aññāsi.
Atha nam vārano pādāni ukkhipitvā piññhiṁ¹⁶ akkami, tāvad
10 eva atthīni bhijjimū¹⁷. Vārano tuttharāvam¹⁸ ravi. Sabba-
vāraṇā¹⁹ sannipatitvā kuliram²⁰ niharitvā mahitale thapetvā²¹
maddantā cunnam²² akāmsu. Tassa dve alā sarirato bhijji-
tvā ekamante patimū. So ca kuliradaho²³ Gañgāya ekābad-
dho²⁴ Gañgāya²⁵ pūraṇakāle²⁶ Gañgodakena pūrati, udake
15 mandibhavante²⁷ dahato udakanī Gañgam otari²⁸. Atha dve
pi te alā uppatitvā²⁹ Gañgāya pavuhimū³⁰, tesu eko sa-
muddam³¹ pāvisi, ekam dasabhātikarājāno³² udake kīlamānā
labhitvā Anakam³³ nāma mutiñgam³⁴ akāmsu, samuddam³⁵ pa-
vittthām pana asurā gahetvā Alambaram nāma bherim kāresum.
20 Te aparabhāge Sakkena³⁶ sañgāme³⁷ parājītā tam chaddetvā³⁸
palāyiṁsu. Atha nam Sakkō attano atthāya ganhāpesi, „Alam-
baramegho viya thanantī³⁹“ tam sandhāya vadanti.

Satthā imam dhammadesaṁ āharityā saccāni pakāsetvā jātakam
samodhānesi: (Saccapariyosāne ubho pi⁴⁰ jayampatikā sotāpattiḥhale

¹ Bīd kuli-. ² Bīd gañgāya vā yamunā ca, Bīd gañgāya yamunāya ca. ³ Cks parti. ⁴ Cks kuli-, Bīd gañgāya vā yamunāya vā kuli-. ⁵ Bīd mahantena. ⁶ Bīd add uttamo. ⁷ Cts tvaṁ. ⁸ Cks kuli-, Bīd kuli-. ⁹ Bīd kathi-. ¹⁰ Bīd akañjhī-
yamānaso, Bīd akañjhī-. ¹¹ Cks alehi. ¹² Ck alam, Cts alam corr. to alam. ¹³
Bīd visetho. ¹⁴ Cks -ssasiti, Bīd -ssāmiti. ¹⁵ Ck omits na. ¹⁶ Bīd piññiyam.
¹⁷ Bīd adds atha. ¹⁸ Bīd tutthiravam. ¹⁹ Bīd sabbe. ²⁰ Cks kuli-, Bīd kuli-,
Bīd kuli-. ²¹ Bīd cuṇavicunnam. ²² Bīd ekābandho, Bīd ekobandho. ²³ Cts omits
gañgāya, ²⁴ Cts Bīd purāṇa-. ²⁵ Bīd mandibhūte. ²⁶ Bīd gañgāya otarati. ²⁷
Bīd uppalavītā. ²⁸ Cts vuyhīsu, Bīd vuyhīsu. ²⁹ Bīd -dde. ³⁰ Cts -tu-. ³¹
Bīd älaka, Bīd älankam. ³² Bīd mudīngam, Bīd muddīngam. ³³ Bīd -dda. ³⁴ Cts
sakkotam. ³⁵ Bīd mā. ³⁶ Ck chaddhetvā, Bīd chatteṭvā, Bīd chatetvā. ³⁷ Bīd
thanatī. ³⁸ pi omits ji.

patīthahim̄su) „Tadā kaneru¹ ayām upāsikā ahosi², vārano pama ahant
aham evā” ti. Kakkaṭajātām³.

8. Arāmadūsajātaka.

Yo ve sabbasametānan ti. Idām Satthā Dakkhināgiri-janapade⁴ aññataram uyyānapālaputtam ārabba kathesi. Satthā 5 kira vutthavasso⁵ Jetavanā nikhamitvā Dakkhināgirijanapade⁶ cārikām cari. Ath’ eko upāsako Buddha-pamukham saingham⁷ nimantetvā uyyāne nisidāpetvā yāgukhajjakehi santappetvā „ayyā” uyyānacāri-kām⁸ caritukāmā iminā uyyānapālena saddhim carantu⁹ ti vatvā „ay-yānam phalāphalāni dadeyyāsiti” uyyānapālam āñāpesi. Bhikkhū 10 caramānā ekām chiddatthānam¹⁰ disvā „imām thānam chiddam¹¹ avirūl-harukkham¹², kin nu kho kārapān” ti puechim̄su. Atha nesam uyyānapālo acikkhi: „eko kira uyyānapālaputto uparopakesu udakām 15 āsiñcanto ‘mūlappamāñena’¹³ āsiñcissāmīti” uppātētvā mūlappamāñena udakām āsiñci, tens taini thānam chiddam jātan” ti. Bhikkhū Satthu 19 santikām āgantvā tam¹⁴ atthām ārocesum. Satthā „na bhikkhave idān’ eva pubbe pi so kumārako ārāmadūsako yevā” ti vatvā atī-tām āharī:

Atite Bārāṇasiyām Vissaseñe¹⁵ nāma¹⁶ rajañ kā-rente¹⁷ ussave gbutthe¹⁷ uyyānapālo „ussavañ kilissāmīti” uyyānavāsino makkate āha: „idañ uyyānam tumhākām bahūpa-kārañ, abām sattāham ussavañ kilissāmi, tumhe sattame di-vase uparopakesu udakām āsiñcathā”¹⁸ ti āha. Te „sādhū”¹⁹ ti sampaticchim̄su. So tesam cammaghaṭake datvā pakkāmi. Makkaṭā udakām siñcivā²⁰ uparopakesu āsiñciñsu. Atha te²¹ 25 makkaṭajeṭṭhako āha: „āgametha tāva, udakām nāma sabba-kālam dullabham, tam rakkhitabbañ²², uparopake uppātētvā

¹ Bid̄ kārepukā. ² Bid̄ omit ahosi. ³ C⁺ kakkaṭaka-, Bi⁺ kappata-, Bid̄ add sattamam. ⁴ C⁺ Bid̄ -ya-. ⁵ C⁺ vuttavasse, Bid̄ vutthavasso. ⁶ Bid̄ bhikkhu-saingham. ⁷ C⁺ ayya. ⁸ Bid̄ uyyāne. ⁹ Bi⁺ chindanathānam, Bd̄ chindatthānam. ¹⁰ Bi⁺ chinda, Bd̄ chinnam. ¹¹ C⁺ virajarukkham, Bi⁺ rujhām avirakkhi. ¹² C⁺ mūlpa-. ¹³ Bid̄ etam. ¹⁴ C⁺ vissaseno, Bid̄ visaseno. ¹⁵ C⁺ Bid̄ add rājā. ¹⁶ Bid̄ -to. ¹⁷ C⁺ għutte, C⁺ għutte corr to għutthe, Bi⁺ sañghuże, Bd̄ sam-ñghuże. ¹⁸ Bi⁺ āsiñcanta, Bd̄ āsiñcivā. ¹⁹ Bid̄ ne. ²⁰ Bid̄ tattħa.

mūlappamānam ñatvā dīghamūlakesu bahum¹ rassamūlakesu appam udakam ñiñcītum² vat̄atitī“. Te „sādhū“ 'ti vatvā³ ekacce uparopake uppātētvā gacchanti ekacce te⁴ ropetvā udakam siñcauti. Tasmiñ kāle Bodhisatto Bārānasiyam⁵ ekassa kulassa putto ahosi. So kenacid eva karaniyena uyyānañ gantvā te makkatāke⁶ tathā karonte disvā „ko tumhe evam kāretītī“⁷ puechitvā „vānarajet̄thako“ ti vntte „jettha-kassa⁸ tāva vo ayam paññā⁹, tumbhākam kīdisī¹⁰ bhavissatitī¹¹ tam¹² attham pakāsentō paññamāñ¹³ gātham āha:

- 10 1. Yo ve sabbasametānam ahuvā set̄thasammato
 tassāyam¹⁴ edisī¹⁵ paññā, kim eva itarā pajā ti. 52.

Tattha sabbasametānan ti imesam sabbesam¹⁶ pi sanigatānam¹⁸ ahuvā ti ahosi, kim eva itarā pajā ti yā itarā etesu lāmikā¹⁷ pajā kīdisā nu kho tassāyam¹⁸ paññā ti.

- 15 Tassa katham sutvā vānarā dutiyam gātham āhamsu:
 2. Evam eva tuvam brahme anaññāya vinindasi,
 katham hi mūlam adisvā¹⁹ rukkhañ jaññā patiññitan ti. 53.

Tattha brahme ti alapanamattam, ayam pan' ettha saññkhepattho: tuvam bho purisa kiranākārānam ajāñitrā evam evam²⁰ amhe vinindasi, rukkham²¹ nāma gambhīrapatiññito²² vā esa na vā ti mūlena²³ anuppātētvā katham hā-tuñ²⁴ sakkā, teta mayam uppātēvā mūlappamāñena udakam ñiñcāmā 'ti.

- Tam sutvā Bodhisatto tatiyam gātham āha:
 a. Nāham tumhe vinindāmi ye c' aññe²⁵ vānarā vane,
 Vissaseno va gārayho yass' atthā rukkharopakā ti. 54.

25 Tattha Vissaseno va gārayho ti Bārānasiyā²⁶ Vissaseno yev' ettha²⁷ garahitabbo, yassatthā rukkharopakā ti yass' atthāya tumhādisā rukkharopakā jātā ti

¹ C⁺ Bd babu. ² Bid siñci-. ³ Uñf sampaticchitvā, Bi adds va ⁴ Bid omits te.
⁴ Bid -te. ⁵ C⁺ karotiti, Bid kena tumbehi evan kārlanti. ⁶ Bid vanarajet̄-
⁷ Bid appapāñño ⁸ Bid -kām pana kīdisam. ¹⁰ C⁺ -ssasiti. ¹¹ Bi etam, Bd
ekam. ¹² Bid imam. ¹³ C⁺ nasa-. ¹⁴ C⁺ idisi, Bid edisā. ¹⁵ C⁺ omits sabbes-
sam. ¹⁶ Bid samāñjātīnam. ¹⁷ C⁺ lāmikā, Bi lāmaka, Bd lāmake. ¹⁸ C⁺ tas-
māyam, Bi tassa, Bd tassā. ¹⁹ C⁺ Bid add na. ²⁰ Bid eva ²¹ Bid rukkho.
²² Bid -te. ²³ Bid mūlam. ²⁴ C⁺ hātām, Bd hānum. ²⁵ Bi ye tetta, Bd ye
caññe tattha. ²⁶ C⁺ -si-. ²⁷ Bi yo etta etta, Bd yeva ettha.

Satthā imāni dhammadesanāni āharitvā jātakam samodhānesi:
„Tadā vāñarajetthako ārāmadūsakakumāro abhi, paññitapuriso pana
aham evā” ti. Arāmadūsakajātakam¹.

9. Sujātajātaka.

Na hi vannena sampannā ti. Idam Satthā Jetavane 5
viharanto Anāthapindikassa supisām² Dhavañjayasetthidhītaranā Visā-
khāya kaniñhabhaginim Sujātam ārabba kathesi. Sā kira mahan-
tena yasena Anāthapindikassa gharām pūrayamānā pāvī, „mahāku-
lassa dhītā ahan” ti pana³ mānathaddhā abhi kodhanā candā⁴
pharusā, sassusurasāmikavattāni na karoti, gehajanām tajjenti⁵ 10
paharanti⁶ carati⁷. Ath’ ekndivasām Satthā pañcabhikkhusatapari-
vuto⁸ Anāthapindikassa gehai gantvā nisidi. Mahāsetthi⁹ dhammam
supanto¹⁰ Bhagavantam upanisidi¹¹. Tasmā khane Sujātā dāsakamma-
karehi saddhiṁ kalahai karoti. Satthā dhammakathām ṭhapetvā¹²
„kim saddo eso” ti āha. „Esā”¹³ bhante kulasuñhā aguravā, n’ ev’ 15
assā¹⁴ sassusurasāmikavattām atthi¹⁵ na dānam na silām, assaddhā
appasannā ahorattām¹⁶ kalnām kurumānā vicaraliti¹⁷. „Tena hi”¹⁸
pakkosathā” ti. Sā āgantvā¹⁹ vanditvā ekamantām atthāsī. Atha
naim Satthā „satt’ imā Sujāte purisassa bhariyā, tāsam²⁰ tvam katarā”
ti puechi. „Bhante, nāham tam²¹ sañkhittena kathitassa atthām²²
jānāmi, vitthārena me kathethā” ti. Satthā „tena hi ohitasotā supā-
biti” vativā imā gāthā abhāsi:

Paduttibacittā abhitānukampini
aññesu rattā atimāññate patim
dhanena kītassa vadhyā ussukā,
yā evarūpa purisassa bhariyā
„vadhakā” ca²³ bhariyā” ti ca sā pavuccati.
Yam itthiyā vindati sāmiko dhanām
sippām vanijān ca kasām adhitthabham²⁴

25

¹ Bid add athamati. ² Ck suni-, Bid supham. ³ Bid omit pana. ⁴ Ck candā, Bid candi. ⁵ Ck tajjenti, Ck tajja, Bid tajjanti. ⁶ Ck -ti, Bi -tī, Bd -ti ⁷ Bi omits carati, Bd vivadanti. ⁸ Ck Bid pañcahl bhikkhusatēhi parivuto. ⁹ Bid add pi. ¹⁰ Bi adds va. ¹¹ Bid upasāñkamitvā vanditvā nisidi. ¹² Bid ekā. ¹³ Bi agurassa majhe vasamānā. ¹⁴ Bi natthi, Bd na atthi. ¹⁵ Bi -ttih, Bd -ttim corr. to -ttam. ¹⁶ Bi adds natthi. ¹⁷ Bi ti ūha pakkosāpetvā āgantvā, Bd ti sā-
petvā āgantvā. ¹⁸ Ck tāsan, Bi tāsu. ¹⁹ Ck na, Bi sañh, Bd omits tam. ²⁰ Ck
ayyā, Bi vadhatta. ²¹ Bi omits ea. ²² Ck -him, Bi adhitthakam, Bd adhitthabham.

appam pi tasmā¹ apahātum icchatī²,
 yā evarūpā purisassa bhariyā
 „corī³ ca⁴ bhariyā“ ti ca sā pavuccati.
 Akammakāmā⁵ alasa⁶ mahagghasā⁷
 5 pharusā ca candī ca duruttavādini⁸
 upatṭhāyikānam⁹ abhibhuuya vattati¹⁰,
 yā evarūpā purisassa bhariyā
 „ayyā ca⁴ bhariyā“ ti ca sā pavuccati¹¹.
 Yā sabbadā hoti hitānukampinī
 10 mātā va puttā¹² anurakkhate¹³ patim¹⁴
 tato dhanām sambhātam nssa rakkhati,
 yā evarūpā purisassa bhariyā
 „mātā¹⁵ ca bhariyā“ ti ca sā pavuccati.
 Yathāpi jetṭhā¹⁶ bhaginī kaniṭṭhakā¹⁷
 15 sagāravā hoti sakamhi sāmike
 hirimāna bhattuvasānuvattini¹⁸,
 yā evarūpā purisassa bhariyā
 „bhaginī ca bhariyā¹⁹“ ti ca sā pavuccati.
 Yā c' idha²⁰ disvāna patim pamoditā
 20 sakhi sakhāraīn va cirassu²¹ āgataīn
 kolimiyā²² silavatī patibbatā,
 yā evarūpā purisassa bhariyā
 „sakhi ca²³ bhariyā“ ti ca sā pavuccati²⁴.
 Akutṭhasantā²⁵ vadhadanḍatajijitā
 25 adutṭhacittā patino titikkhati
 akkodhanā²⁶ bhattuvasānuvattini²⁷,
 yā evarūpā purisassa bhariyā
 „dāsi²⁸ ca bhariyā“ ti ca sā pavuccati.

¹ Bid tassa. ² Ck-tu, Bid pahātumiechati. ³ Bi teri, Bd cori. ⁴ Bid omit ca, ⁵ Ck okkāmakāmā corr. to skāmakāmā, ⁶ Bi akammamikāmā, Bd akammakā. ⁷ Ck alasa, Bd asasā. ⁸ Ck maggasā. ⁹ Bi durattavādini, Ck duranavādini. ¹⁰ Ck utṭhā-, Bi upajhānakāni, Bd upathayakānam. ¹¹ Bid pavattini. ¹² the second and third verses (yam ithiyā - - - akammakāmā - - -) are wanting in C*. ¹³ Bid mātā puttānā va. ¹⁴ C* anupekkhate, Bi anurakkhate, Bd -rakkhite. ¹⁵ Bid pati. ¹⁶ C* saci, wanting in Bi. ¹⁷ Bid jetṭha. ¹⁸ Ck kaniṭṭhā, Bd ganithakā. ¹⁹ Ck -ni, Bid bhattuvasānuvattai. ²⁰ Bd kaniṭṭhabhariyā, wanting in Bi. ²¹ Bid eidha. ²² Bi cirassai, Bd cirassa. ²³ Ck kojī-, Bd koleyyakā. ²⁴ Ck ma, Bi va. ²⁵ the fifth and sixth verses are wanting in Bi. ²⁶ Bi skuddha-, Bd akundhā-. ²⁷ Bi sako-, Bd ako-. ²⁸ Bi satta - - - ni, Bd bhatta-. ²⁹ Bd dāsi, wanting in Bi.

Imā kho Sujāte purisussa satta bhariyā. Tāsu vadhabasamā corisamā ayyasamā ti imā tisso niraye nibbattanti, itarā catasso Nimmānarati-devaloke¹.

Yā c' idha² bhariyā vadhabā ti vuuccati³
coriti ayirā⁴ ti ca sā pavuecati,
dussilarūpā pharusā ⁵mādarā⁶
kāyassa bhedā nirayain vajanti tā.
Yā c' idha⁷ mātā bhagini sakhi ca
dāsiti⁸ bhariyā ti ca sā pavuecati,
sile thitattā cirarattasamivutā⁹
kāyassa bhedā sugatim vajanti tā.

Evaṁ Satthari imā¹⁰ satta bhariyā¹¹ dassente¹² yeva Sujātā sotā-pattipphale patiṭṭhahi, tato¹³ „tvām imāsam suttannam bhariyānam kātarī¹⁴ ti vutte „dāsisamā¹⁵ ahm bhante“ ti vatvā Tathāgatam van-ditvā khamāpesi. Iti Satthā Sujātam gharasunham ekovāden¹⁶ eva¹⁷ 15
dametvā katabhikkicco Jetavanaṁ gantvā bhikkhusaṅghena¹⁸ vatte dassite gandhakutim pāvisi. Dhammasabbhāyam pi kho bhikkhū Sat-thu gunakathaṁ samuṭṭhāpesum: „āuso ekovāden¹⁹ eva Satthā Sujātam gharasunham dametvā sotāpattipphale patiṭṭhāpesiti“. Satthā āgantrā „kāya nu 'ttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā²⁰ ti pucchitvā „imāya nāmā²¹ ‘ti vutte „na bhikkhave idān²² eva pubbe pi mayā Sujātā ekovāden²³ eva²⁴ damitā²⁵‘ ti vatvā atitam āhari:

Atite Bārāṇasiyām Brahmādatte rajjam kārente Bodhisatto tassa aggamahesiyā kucchimhi nibbattitvā vayap-patto Takkasilāya²⁶ sippāni²⁷ uggañhitvā pitu accayena rajje²⁸ 25 patiṭṭhāya dhammena²⁹ rajjam kāresi. Tassa mātā kodhanā ahosi candā pharusā akkosikā paribhāsikā. So mātu³⁰ ovādām dātukāmo „evaṁ³¹ avatthukam kathetum na yuttan³²“ ti tassā anusāsanathām ekan upamān olokento carati. Ath' ekadi-vasam uyyānam agamāsi³³, mātāpi puttena saddhim ūeva³⁴ 30

¹ Bī adds uppajjanti, Bd upapajjanti. ² Bī cidha. ³ Bī vadhabā pavuecati, Bd vadhabā ti pavuecati. ⁴ Bd ayyakā. ⁵ Bd anācīrā. ⁶ Bī dāsi, Bd dāsi, both omit ti. ⁷ Bd imāsu. ⁸ Bī -yāsu. ⁹ Ck dassente dassente, Ck dassento, Bd dassentesu. ¹⁰ Bd sujāte. ¹¹ Bī dāsi-. ¹² Bī ekavāreva, Bd ekovāreva. ¹³ Bī -saṅghe, Bd -saṅghe. ¹⁴ Bd ekovāreva. ¹⁵ Bd add yevā. ¹⁶ Bd -lāyam. ¹⁷ Bd sabbasi-. ¹⁸ Bī adds samena, Bd sammena. ¹⁹ Bī tassā. ²⁰ Bī ekameva, Bd svameva. ²¹ Bī gacchanto. ²² Ck Bd saddhiūneva.

² Bī vadhabā pavuecati, Bd vadhabā ti pavuecati. ³ Bī anācīrā. ⁴ Bī dāsi, Bd dāsi, both omit ti. ⁵ Bd -saṅghe, Bd -saṅghe. ⁶ Bī ekavāreva, Bd ekovāreva. ⁷ Bī -lāyam.

¹⁰ Bī sabbasi-. ¹¹ Bī adds samena, Bd sammena. ¹² Bī tassā. ¹³ Bī ekameva, Bd svameva. ¹⁴ Bī gacchanto. ¹⁵ Ck Bd saddhiūneva.

agamāsi. Atha¹ antarāmagge kikī sakuno viravi. Bodhisatta-parisā² tam saddam sutvā kanne thaketvā³ „ambho caṇḍavāce pharusavāce⁴ mā saddam akāśī“ āha. Bodhisatte⁵ nātakaparivute⁶ mātarā saddhiṁ uyyāne⁷ vicarante ekasmin supupphite⁸ sālarukkhe nilinā ekā kokilā madhurena sarena vassi⁹. Mahājano tassā sare sammatto hutvā añjalim¹⁰ paggahetvā „saṇhavāce sakhilavāce¹¹ muduvāce vassa vassā“ ti givai ukkhipitvā ohitasoto olokento atthāsi. Bodhisatto¹² tāni dve kārapāni disvā „dāni mātarām saññāpetum¹³ sakkhissāmīti“ cintetvā „amma antarāmagge kikīsaddaiñ¹⁴ sutvā¹⁵ mahājano mā saddam akāsi“, mā saddam akāśī kanne pidahi, pharūsavācā nāma na kassaci piyā¹⁶ ti vatvā imā gāthā avoca:

1. Na hi vannena sampannā mañjukā¹⁷ piyadassanā¹⁸ kharavācā piyā honti asmiñ loke paramhi ca. 55.
2. Nanu passas¹⁹ imam kālīm²⁰ dubbannañ²¹ tilakāhatam²² kokilam saṇhabhānena²³ bahunnam pāñinam piyam. 56.
3. Tāsmā sakhilavāc'assa²⁴ mantabhāñi²⁵ anuddhato (Dhp.v. 26.) attham dhammañ ca dīpeti madhuram tassa bhāsitan ti. 57.

Tāsām ayam attho: amma ime sattā piyafigusāmādinā²⁶ sariravannena sampannā²⁷ kathānigghosassa²⁸ madhuratāya mañjukā²⁹ abhirūpatāya³⁰ piyadassanā samāñā³¹ añtamaso mātāpitaro pi³² akkosaparihbhāsōdivasena³³ pavat-tāya³⁴ kharavācāya samanāgatata kharavācā imasmiñ ca paramhi ca³⁵ loke piyā nāma na honti³⁶ antarāmagge kharavācā³⁷ kikī viya, saṇhabhānino pana matthāya³⁸ madhurāya vācāya samanāgatā virūpāpi³⁹ piyā honti, tena tati⁴⁰ vadāmi: nanu passasi imam kālīm⁴¹ dubbaññasariravaññato⁴² pi kāñatrehī⁴³

¹ Bd adds nañ. ² Bd bodhisattassa parisā ca. ³ Bd pidahitvā. ⁴ Ck -eo. ⁵ Bd -tto, Bd add pana. ⁶ Ck -tena, Bd -varito, Bd -vāritena. ⁷ Bd uyyānameva. ⁸ Bd -ta. ⁹ Bd viravi. ¹⁰ Bd -añcali. ¹¹ saddhiñ -- sakhilavāce wanting in Bd. ¹² Bd atha mahāsatto. ¹³ Bd aññāpe-, Bd paññāpe-. ¹⁴ Bd kinukī-, Bd kiki-. ¹⁵ Bd adds ki kathesi. ¹⁶ Bd omit mā saddamakāsi. ¹⁷ Bd maññunā, Bd mañjukā. ¹⁸ Bd -dassiko, Bd -dassīñā ¹⁹ all four MSS. kālini. ²⁰ Ck -pnā. ²¹ Ck -bhātan, Bd -hapati. ²² Bd -vāsena, Bd -vācena. ²³ Bd cāya. ²⁴ Bd -ui. ²⁵ Ck -samādinā. ²⁶ Bd samāñā, Bd samāgāna. ²⁷ Bd gatānigho. ²⁸ Bd maññukā. ²⁹ Ck -tāyam. ³⁰ Bd adds pi. ³¹ Bd omit pi. ³² Bd -satiñi-, Bd -sakādi-. ³³ Bd -ttā. ³⁴ Ck omits paramhi ca, Bd imasmiñ loke paramhi ca. ³⁵ Bd add tam amma. ³⁶ Ck Bd kharī-. ³⁷ Ck manḍaya, Ck mattāya, Bd matthāya. ³⁸ Ck omit pi. ³⁹ Bd nam. ⁴⁰ Ck Bd kālin. ⁴¹ Ck dubbaññasariravaññato, Bd duppanuṣasariñ vanñato. ⁴² Bd kāñatare.

tilakehi āhatam¹ kokilam yā² evām dubhannā³ samānāpi saṭhabhānena⁴ ba-hunnanā pāolnam piyā jātā, iti yaṁmā⁵ kharavāco satto loke mātāpitunnam pl appiyo tasmā babuhanassa piyabhāvati icchanto poso sakhillavāco saṭhamasṭṭa-muduvāco⁶ assa⁷ paññāsañkhātāya⁸ mattāya⁹ pariechinditvā kathanato¹⁰ man-tabhānī¹¹ vinā uddhacceṇa pāmāyayuttassā¹² eva kathanato anuddhato, yo¹³ bl 5 evārūpo¹⁴ pālīū ca¹⁵ atthañ ca¹⁶ dipeti tassa bhāsitañ kāraṇasannissitāñ¹⁷ katvā parañ na akkōsetvā¹⁸ kathitatāya¹⁹ madburan ti.

Evaṁ Bodhisatto imāhi tīhi gāthāhi mātu dhammam de-setvā mātarām saññāpesi²⁰. Sā tato paṭṭhāya ācārasampannā ahosi. Bodhisatto pi mātarām ekovāden²¹ eva²² nibbisevanaṁ 10 katvā yathākammaṁ gato.

Satthā imām dhammadesanām āharitvā jātakam samodhānesi: „Tadā Bārānasirañño mātā Sujātā ahosi, rājā pana sham evā²³ ti. Sujātājātakam²⁴.

10. Ulukajātaka.

15

Sabbehi kira nātihīti. Idam Satthā Jetavane viharanto kākolūkakalahām²⁵ ārabba kathesi. Tasmim²⁶ hi kāle kākā divā ulūke²⁷ kbādanti, ulukā²⁸ suriyagamanato²⁹ paṭṭhāya tattha tattha sayitānam kākānam sūsāni chinditvā³⁰ te³¹ jīvitakkhayām pāpenti. Ath' ekassa bhikkhuno Jetavanapaccante ekasmim parivene vasantassa 20 sammajjanakāle³² rukkhato patitāni sattathānālinattāni³³ pi³⁴ bahu-tarāni pi kākasiśāni chaḍdetabbāni³⁵ honti. So tam atthām bhikkhū-nārocesi. Bhikkhū dhammasabhbāyām kathaṁ samutthāpesum: „āvuso asukassa³⁶ kira bhikkhuno vasanāthāne divase divase etta-

¹ Ck ābhatañ, Ck ābhātāñ corr. to āhatam. ² Ck sā, Bd omit yā. ³ Bd -naa-. ⁴ Bd sañhavācibhāvena. ⁵ Bi tasmā. ⁶ Ck sañhavaddha-, Bd sañhavāco mudu-, Bi adds māthavāco. ⁷ Bd assā. ⁸ Bi nānāsañ-, Bd paññāsañkhātāya. ⁹ Ck mattāya, Ck Bi samantāya. ¹⁰ Bd vacanato. ¹¹ Bi samantabhānī, Bd saman-tābhānī. ¹² Ck so. ¹³ Bd add puggalo. ¹⁴ Ck Bd pālīñca, Ck pāliathañca. ¹⁵ Ck omits atthañca; Ck pālīñca in the place of atthañca. ¹⁶ Bi kara-. ¹⁷ Bd parañ sakopetvā, Bd parañ akopetvā. ¹⁸ Bd kathitassa. ¹⁹ Ck paññāpasi. ²⁰ Bd ekovādena, Bd ekovāreneva. ²¹ Bd add navamāñ. ²² Ck -jūka-, Bi -luka-, Bd -luñka-. ²³ Bd tasmīñ. ²⁴ Ck ulūke, Bd uluñke. ²⁵ Ck ulūkā, Bd uluñkā, Bd ulāñkā. ²⁶ Bd -yattañga-. ²⁷ Bd bhinditvā. ²⁸ Bd tesati. ²⁹ Bd samajana-. ³⁰ Ck Bd -nālli-. ³¹ Bd add lohitamakkhitāni. ³² Bd chatte-. ³³ Bd amukassa.

kāni¹ nāma kākasīsāni chaddetabhāni² hontiti³. Satthā āgantvā „kāya nu ‘ttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā” ti puechi. Bhikkhū „imāya nāmā” ‘ti vatvā⁴ „kadā paṭṭhāya⁵ pana bhante kākānañ ca ulūkānañ⁶ ca uññamaññāñ verañ uppannāñ” ti puechimśu. Satthā⁷ „paṭṭhamakappiyakālato⁸ paṭṭhāya⁹ ‘ti vatvā atitāñ āhari:

Atite paṭṭhamakappikā¹⁰ sannipatitvā ekam abhirūpam sobhaggappattam āñāsampannam¹¹ sabbākāraparipunnain¹² purisah gahetvā rājānam kariṁsu, catuppadāpi¹³ sannipatitvā ekam siham rājānam kariṁsu, mahāsamudde macchā Ānandañ nāma¹⁴ macchaim rājānam akāṁsu. Tato sakunaganā Himavantapade¹⁵ ekasmiñ pitthipāsāne sannipatitvā „manussesu rāja paññāyati tathā catuppadesu¹⁶ c’ eva macchesu ca, amhākam pan’ antare¹⁷ rājā nāma n’athī, appatissavāso¹⁸ nāma na¹⁹ vattati²⁰, amhākam pi rājānam laddhum vattati²¹, ekam rājat²² thane ṭhapetabbayuttakañ jānāthā²³ ti te tādisañ sakunam olokayamānā²⁴ ekam ulūkam²⁵ rocevā „ayam no ruccatiti²⁶ āhaṁsu. Ath’ eko sakuno sabbesam ajjhāsayagahanattham tikkhattum sāvesi²⁷. Tassa sāventassa dve sāvanā²⁸ adhivāsetvā tatiyasāvanāya²⁹ eko kāko utthāya „tittha tāv”, etassa³⁰ imasmiñ rājābhisekakāle evarūpam mukham, kuddhassa kiḍisam bhavissatiti, iminā hi kuddhena olokitā mayam tattakapāle³¹ pakkhittatilā³² viya tattha tatth’ eva³³ bhijissāma, imam rājānam kātuñ mayham na ruccatiti³⁴ imam attham pakāsetum pathamañ gātham āha:

¹ Bi ettha-. ² Bi chaddhe-, Bd chatte-. ³ Bi puechitvā imāya nāmā ti yutte na bhikkhave idāneva pubbe pi kalahab karonti (Bi -to) yeva ti vatvā. ⁴ Bi omit paṭṭhāya. ⁵ Bi ulu-. ⁶ Cs Bi -kappika-. ⁷ Bi paṭṭhamakappe manussā, Bd pathamakappe manussā. ⁸ Bi acāra-. ⁹ Cs sabbākāraparipūrati, Bi sabbālañkāraparipūrati. ¹⁰ Bi catupā-. ¹¹ Bi -ppa-. ¹² Bi pana antare. ¹³ Ck appatissavāso, Bi appatissavāso, Bd appatissavoso. ¹⁴ Bi omits na. ¹⁵ Ck vadhati. ¹⁶ Ck vadhati, Cs vadhati, Bi vadhati. ¹⁷ Ck jāna-. ¹⁸ Bi oloki-. ¹⁹ Cs Bd ulūkam, Bi ulūnika. ²⁰ Bi -ti. ²¹ Cs -ñā, Bi sāvanā. ²² Cs -ñāya, Bi -sāvanāya. ²³ Bi akuddhassa bhāva tassa, Bd sakuddhassa tāva tassa in the place of tittha tāvetassa. ²⁴ Bi tatthakapile, Bd tatthakapale. ²⁵ Bi -ttalonam. ²⁶ Bi tattheva tattheva, Bd tattheva.

1. Sabbehi kira nātihi¹ kosiyo issaro kato,
sace nātihi² anuññāto bhaneyy³ āham ekavāciyan⁴ ti. 58.

Tass' attho: yā esā sāvānā⁵ vattati⁶ tam⁷ sutvā vadāmi: sabbehi kira imēhi samāgatēhi nātihi syath kosiyo rājā kato sace paññāham nātibhi anuññāto bha-
veyyāni ettha vattabbam ekavācikam⁸ kincī bhaneyyan ti. 5

Atha naṁ anuññātattā⁹ sakunā dutiyam gāthām āhamsu.

2. Bhava samma anuññāto attaham dhammañ ca kevalam,
santi hi daharā pakkhi¹⁰ paññāvanto¹¹ jutindharā ti. 59.

Tattha bhava samma anuññāto ti samma vāyasa tvaṁ sabbehi ev'
amhebi¹² anuññāto, yam te bhanitbam tam bhava, attaham dhammañ ca 10
kevalam ti bhananto ca kāranañ c' eva¹³ jayetilagatañ ca vacanam āmuñcītvā¹⁴
va bhava, paññāvanto¹⁵ jutindharā tipaññāsampannā c' eva¹⁶ sāno-
bhūsadharā ca daharāpi hi¹⁷ attī yeva.

So evam anuññāto tatiyam gātham āha:

3. Na me ruccati bhaddam vo¹⁸ ulukassābhisechanam,
akuddhassa mukham passa, katham kuddho karissatiti. 60. 15

Tass' attho: bhaddam tumhakam hotu, yam¹⁹ pan' etam tikkhattum sāva-
navācāya²⁰ ulukassa²¹ abhisecanam²² kayirati²³ etam mayham na ruccati,
etassa hi idāni tutthacittassa akuddhassa mukham passatha, kuddho pankeyam²⁴
katham²⁵ karissatiti na jānāmi, sabbathāp²⁶ etam²⁷ mayham na ruccatiti. 20

So evam vatvā „mayham na ruccati“²⁸, mayham²⁹ na ruc-
catitī³⁰ viravanto ākāse uppati. Uluko³¹ pi nam utthāya anu-
bandhi. Tato patthāya te³² aññamañnam veram bandhimus.
Sakunā suvannahaṁsam³³ rājānam katvā pakkamim̄su.

¹ Tā imebihī. ² Bīd -hi. ³ Bīd -kan. ⁴ Ck sāvānāma, C⁺ sāvatā. ⁵ C⁺ ti,
Bīd vattati. ⁶ Bīd add saddam. ⁷ Bī -vācam. ⁸ Bī anujānanti, Bīd anujānatā.
⁹ C⁺ Bīd pakkhi. ¹⁰ C⁺ Bī pañña-. ¹¹ Bīd amhebi sabbehi. ¹² Bīd -saññeva.
¹³ Ck⁺ Bī amuñcītvā. ¹⁴ Bīd amuñcītvā. ¹⁵ C⁺ pañña-. ¹⁶ Bīd omit eva. ¹⁷ Bīd
omit hi. ¹⁸ Bīd bhaddante. ¹⁹ C⁺ yam. ²⁰ Ck⁺ -nah-, C⁺ -nah-. ²¹ C⁺ ujū-,
Bīd uluñkassa. ²² Ck⁺ -na. ²³ Ck⁺ Bīd kayirati. ²⁴ Ck⁺ panaya, Bīd panayati.
²⁵ Bīd katham samuñha. ²⁶ Bīd sabbathāp²⁶ etam. ²⁷ Bīd omits mayham na ruc-
cati. ²⁸ Ck⁺ omits mayham. ²⁹ C⁺ ujū-, Bīd uluñko. ³⁰ Bīd jathāyete corr. to
pathāya te, Bī omits te. ³¹ Ck⁺ -sa, Bīd suvannam hisa.

Satthā imam dhammadesanam¹ āharitvā saccāni pakāsetvā jātakām samodhānesi²: „Tadā rajje abhisittahamsapotako pana nham eva ahosin“ ti. Ulūkajātakām³. Kosiyavaggo⁴ dutiyo.

3. ARANNAVAGGA.

3

1. Udapānadūsakajātaka.

Araññakassa⁵ isino ti. Idam Satthā Isipatane⁶ viharanto ekam udapānadūsakam sigālam ārabhha kathesi. Eko kira sigālo bhikkhusamghassa pāñiyaudapānam uccārapassāvakaṇaṇena dūsetvā pakkāmi⁷. Atha nām ekadivasaṁ udapānasamipām āgataṁ 10 sāmañerā ledḍūhi⁸ paharitvā kilamesum⁹. So tato paṭṭhāya¹⁰ tam thānam puna nivattitvāpi na olokesi. Bhikkhū tam pavattiṁ pañtvā dhammasabhāyani kathaṁ samutthāpesuṁ: „āvuso udapānadūsaka- 15 sigālo kira sāmañerehi kilamitakālato¹¹ paṭṭhāya puna nivattitvāpi na olokesīti“. Satthā āgantvā „kāya nu ‘ttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā“ ti puechitvā „imāya nāmā“ ti vutte „na bhikkhave idān’ eva pubbe p’ esa¹² udapānadūsako yevā“ ti vatvā atītam āhāri:

Atite Bārāṇasiyām idam eva Isipatanaṁ ayam eva udapāno ahosi. Tadā Bodhisatto Bārāṇasiyām kulaghare nibbattitvā¹³ isipabbajjām pabbajitvā isigaṇaparivuto Isipatane 20 vāsam kappesi. Tadā eko¹⁴ va sigālo idam eva udapānam dūsetvā pakkamati. Atha nām ekadivasaṁ tāpasā parivāretvā ṭhitā eken’ upāyena gahetvā Bodhisattassa santikam’ nayimsu¹⁵. Bodhisatto sigālena sallapanto¹⁶ pathamām gātham āha:

1. Araññakassa⁵ isino cirarattatapassino¹⁷
25 kicchā kataṁ udapānaṁ kathaṁ samma¹⁸ avāhayīti¹⁹. 61.

¹ C^e desanati. ² Bid add succapariyosāne bahu sotāpannādayo abesum. ³ C^e ulū-, Bid ulūuka-, and add dasamāni, tassuddānah: padumāni mudupāñīna pa-lobbo ca panidakaṁ khurappasindhavañceva kakkaṭāramadusakāni sujātan ulū- kadasamāni. ⁴ Bid padumavaggo. ⁵ Bid ar-. ⁶ Bid jetavane. ⁷ Bid pakka- mati. ⁸ Bid leñuhi. ⁹ Bid kilamisu. ¹⁰ Bid add tathēva. ¹¹ Bi nilapita-. ¹² Bid add singālo. ¹³ Bid add vayappatto. ¹⁴ Ok esa. ¹⁵ Bid ānayisu. ¹⁶ Bid pento, Bid salamento. ¹⁷ Bid ciraratta-. ¹⁸ Bid amma. ¹⁹ Bid avāhasīti.

Tass' attho: araññō vassanatāya¹ araññōkassā², esitaganatā³ isino,
cirarattam tapam nissāya vutthattā⁴ cirarattatapassino⁵, kicchā katañ⁶
kicchena dukkhena nippāditsam⁷ udapānam, katham⁸ kimathāya samma si-
gāla tvañ avāhayi⁹ muttakarisena ajjhottari¹⁰ dūsesi, tam vā muttakarisam¹¹
ettha avāhayi¹² pātesiti.

5

Tam sutvā sigālo dutiyam gātham āha:

2. Esa dhammo sigālānam yam pītvā ohadāmase,
pitupitāmaham dhammo, na nam ujjhātum arahasiti. 62.

Tattha esa dhammo ti esa sabbhāvo, yam pītvā ohadāmase ti samma
mayam yattha pāniyam pīvāma tam eva ūhadāma¹³ pi¹⁴ omuttēma¹⁵ pi. esa¹⁶
ambhākām sigālānah dhammo ti dasseti, pitupitāmahan ti pitunnā¹⁷ ca
pitāmahanāna ca no esa dhammo, na nam¹⁸ ujjhātum arahasiti etam am-
bhākām pāvejāgatañ dhammam¹⁹ sabbhāvam tvañ²⁰ ujjhātum nārahāsi²¹, na
yuttam²² te ettha kujjhītun ti.

Ath' assa Bodhisatto tatiyam gātham āha:

15

Yesam vo ediso dhammo adhammo pana kīdiso,
mā vo dhammam adhammam vā addasāma kudācanan ti. 63.

Tattha mā vo ti tumhākām dhammam vā adhammam vā mā mayam²³
kadāci addasāmā 'ti.

Evañ Mahāsatto tassa ovādañ datvā „mā puna āgac-²⁴
chīti²⁵ āha. So tato paṭṭhāya puna nivattitvāpi na olokesi.

Satthā imam desanam²⁶ āharitvā saccāni pakāsetvā jātakam
samodhānesi: „Tadā udapānadūsako ayam eva sigālo ahosi, gaṇa-
satthā pana aham evā²⁷ 'ti. Udapānadūsakajātakam²⁸.

¹ Cks vasantāya, Bd vasamanatāya. ² Bd ar-. ³ Bd isita-, Bd esitaganatā.

⁴ Bd vattatā. Bd vutthattā. ⁵ Bd cirarattā-, Bd vapassino? ⁶ Bd katanti. ⁷

Ck nippā-, Bd nijhāritam, Bd nippāditsam. ⁸ Bd katauti. ⁹ Bd savīha, Bd avāhasi.

¹⁰ Bd ajjhottari, Bd ajjhettari, Ck ajjhottari corr. to -tthari. ¹¹ Bd tvañ kimuttakirimisañ. ¹² Bd avāhani, Bd avāhasi. ¹³ Bd ohadāma,

Bd uhadāma. ¹⁴ Bd omits pi. ¹⁵ Bd omuttēma. ¹⁶ Bd pitūnañ.

¹⁷ Ck tam ¹⁸ Bd dhamma. ¹⁹ Cks tam, Bd omits tvañ. ²⁰ Bd na arahasiti,

Bd na arayati. ²¹ Cks yuttam. ²² Ck vā na mayam, Ck vā ma māyam, Bd vā

mayam mā, Bd vā mayam vā. ²³ Bd āgacchahiti, Bd āgacchasiti. ²⁴ Bd dham-

made-. ²⁵ Bd add pathamam.

2. Vyagghajātaka.

Yena mittena samsaggo 'ti. Idam Satthā Jetavane viharanto Kokālikam¹ ārabhha kathesi. Kokālikavatthum² Terasanipāte Takkāriyajātakē āvibhavissati. Kokāliko³ pana „Sāriputta-Moggallāne gaheṭvā āgamissāmī“ Kokālikaraṭṭhato⁴ Jetavanam āgantvā Satthāraṁ vandityā there upasāmikamitvā⁵ „āvuso Kokālikarāṭṭhavāsino manussā tumhe pakkosanti, ettha gacchāmā“ 'ti āha. „Gaccha tvaṁ āvuso, na mayam āgacchāmā“ 'ti. So therehi patikkhitto sayam eva agamāsi⁶. Atha bhikkhū dhammasabhāyaṁ 10 katham samutthāpesuṁ: „āvuso Kokāliko Sāriputta-Moggallānehi sahāpi vināpi vattitum⁷ na sakkoti, saṁyogaṁ pi na sahati viyogam pi na sahatiti“. Satthā āgantvā „kāya nu 'ttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā“ ti pucchitvā „māya nāmā“ 'ti vutte „na bhikkhave idān' eva pubbe pi Kokāliko Sāriputta-Moggallānehi n' eva saha⁸ 15 na⁹ vinā vattitum¹⁰ sakkotiti¹¹ vatvā atītaṁ āhari:

Atite Bārāṇasiyam Brahmadatte rajjam kārente Bodhisatto aññatarasmiṁ araññāyatane rukkhadevatā hutvā nibbatti. Tassa vimānato avidūre aññatarasmiṁ¹² vanaspatijet-thake¹³ aññā¹⁴ rukkhadevatā¹⁵ vasati. Tasmiṁ vanasande sihavyagghā¹⁶ ca vasanti. Tesam bhayena na koci tattha khet-20 tam karoti¹⁷ na rukkhām chindati nivattitvā oloketum sa-mattho pi¹⁸ n' atthi. Te pana sihavyagghā¹⁹ nānappakāre mige vadhitvā khādanti khāditāvasesam tath' eva pahāya gacchanti, tena²⁰ so vanasando asucikūṇapagandho hoti²¹. Atha itarā²² rukkhadevatā andhabälā kāraṇākāraṇam ajāna-25 mānā ekadivasam Bodhisattam āha: „samma ete no sihavyag- ghe²³ nissāya vanasando asucikūṇapagandho jāto, aham ete palāpemīti²⁴“. Bodhisatto „samma ime dve nissāya amhākam

¹ Ck.-liyah. ² Ck.-liya-. ³ Ck.-liyo. ⁴ Ck.-kami. ⁵ B'd gacchāmā. ⁶ B'd āg-. ⁷ Ck. vattum, B'd saha nisiditum pi vinā vattitum (B'd nivattitum) pi. ⁸ B'd sahati. ⁹ Ck. omit na. ¹⁰ Ck. vattum. ¹¹ Ck. sakkotiti. ¹² araññāyatane --- aññatarasmiṁ wanting in B'. ¹³ Ck.-ko corr. to -ke, Ck. vanaspatijet-thake corr. to vanapā-, B'd vanappatijet-thake, B'd vanappatijet-thakā. ¹⁴ Ck. araññā, Cx. aññe, Ed. añña, B'd aññā. ¹⁵ B'd add hutvā. ¹⁶ B'd sihō ca byaggho. ¹⁷ B'd kasati. ¹⁸ B'd nāma. ¹⁹ B'd sihavyagghā. ²⁰ B'd tesam gan-dhena. ²¹ B'd abosi. ²² B'd aññatarā. ²³ B'd -byaggho. ²⁴ B'd -pessāmīti.

vimānāni' rakkhiyyanti², etesu palātesu³ vimānāni no vinassis-santi⁴, sīhavyagghānam⁵ padam apassamānā⁶ manussā sabbam⁷ vanam īchinditvā ekamgaṇam⁸ katvā khettāni karissanti⁹, mā te evam ruccitī¹⁰ vatvā purimā dve gāthā avoca:

1. Yena mittena samsaggā¹¹ yogakkhemo¹² vihiṁsatī¹³
pubbe v' ajjhābhavan tassa rakkhe akkhīva pāñdito. 64.
2. Yena mittena samsaggā¹⁴ yogakkhemo pavaḍḍhati
kareyy' attasamām vuttin sabbakiccesu pāñdito ti. 65.

Tattha yena mittena samsaggā¹⁵ ti yena pāpamittena saddhiṁ sam-saggahetu samsaggakāraṇā¹⁶ yena saddhiṁ dassanasaṁsaggo savanasaṁsaggo¹⁰ kāyas iṁsaggo samullāpasasamaggo¹⁷ paribhogasamaggo tī¹⁸ imassa paicavidhassa samisaggassa katattī ti attho, yogakkhemo¹² ti käyasettānā¹⁹ sukhām, tañhi dukkha-yogato khemattā²⁰ idha yogakkhemo ti adhippetā dīpeti²¹, vihiṁsatī²² parihayati²³, pubbe vajjhābhavantassa rakkhe akkhīva pāñdito ti tassa pāpamittassa ajjhābhavan²⁴, tena²⁴ abhibhavitabbañ²⁵ attano ill-¹⁵ bhayasaṁjivitā²⁶, yathā nam²⁷ so na ajjhābhavati tathā pañhamataram²⁸ eva attano akkhī viya pāñdito puriso rakkheyya, dutiyagāthā yena kālyānamittena saha²⁹ samsaggakāraṇā³⁰, yogakkhemo pavaḍḍhatīti kūya-cittasukham vaḍḍhati, kareyyattasamām vuttin ti tassa kālyānamittassa sabbakiccesu pāñdito puriso yathā attano jīvitavutti ca upabhoga-paribhog-²⁰ vutti ca karoti evam etam³¹ sabbam kareyya adhikam³² pi kareyya hinam pana na kareyyā 'ti.'

Evan Bodhisattena kāraṇe kathite pi sā bāladevatā anupadhbāretvā³³ ekadivasam bheravaṁ³⁴ rūpārammanam dassetvā te sīhavyagghe³⁵ palāpesi. Manussā tesam padavalañjam³⁶ adisvā „sīhavyagghe³⁵ aññam vanasandām gata³⁷ ti ñatvā vanasandāssa ekaṁ³⁷ passam chindimūsu. Devatā Bodhisattam

1. Ck B̄ vīmānāni, B̄d vīmāni thassanti. 2. Oks rakkhanti, B̄d rakkhissanti. 3. B̄d palāyantesu. 4. B̄d vīntissanti, Ck vīmānāni teke passissant, Ck vīmānāni neke passissant corr. to v. teke p. 5. B̄d -byag-. 6. Ck apassatāma, B̄d apas-santā. 7. B̄d sabba, B̄d sabbe. 8. so Ck; Ck ekāgghanam, B̄d ekā-, B̄d ekaṅgha-nam. 9. B̄d kassissant. 10. B̄d ruccitī. 11. all four MSS. -ggo. 12. Ck -mā. 13. B̄d vihiyatī. 14. Ck B̄d -ggo. 15. B̄d add ca. 16. Ck samullapana-, -mā. 17. B̄d iti. 18. B̄d -citta. 19. B̄d khettamattā, B̄d khemattā. 20. B̄d sallāpa-. 21. B̄d vīhiyatīti, B̄d vihiyatīti. 22. Ck parihiṁsatī. 23. Ck -vām, B̄d ajjhābhavatan. 24. B̄d ti. 25. B̄d bhavitabbañ. 26. B̄d läbhassajīvitā. 27. Ck tañhi. 28. B̄d pavattam. 29. B̄d omit saha. 30. B̄d samsaggo-. 31. B̄d evamevatarai. 32. B̄d -kam. 33. B̄d add va. 34. B̄d -va. 35. B̄d -byag-. 36. Ck -lajam, B̄d -lañcam. 37. B̄d eka.

upasamākamitvā „aham samma tava vacanām akatvā te palā-pesim, idāni tesam gatabhāvam īnatvā manussā vanasandām chindanti, kin' nu kho kattabban“ ti vatvā „idāni te asukava-nasande nāma vasanti, gantvā te ānehīti“ vuttā¹ tatth’ eva²
5 gantvā tesam purato thatvā añjalim³ paggayha tatiyām gā-tham āha:

3. Etha vyagghā nivattavho paccametha⁴ mahāvanam,
mā vanam chindi⁵ nivyaggham⁶, vyagghā mā hesu⁷ nib-
banā⁸ ti. 66.

10 Tattha vyagghā¹⁰ ti ubho pi te vyagghanāmen’ evālapanti¹¹ ūha, ni-vattavho ti nivattatha, paccametha¹² mahāvanan ti tam¹³ mahāvanam paccametha¹², puna upagacchatha, ayam eva vā¹⁴ pātho, mā vanam chindi⁸ nivyaggham¹⁵ ti amhākari vanasandām¹⁶ idāni tumhākari abhāvena nivyaggham¹⁷ manussā mā chindiisū, vyagghā¹⁸ mā hesu¹⁹ nibbanā²⁰ ti tum-hādisū²¹ vyaggharājano¹⁰ attano²² vanasatthānā palayittā nibbanā²³ vanasat-thānabhütēna vanena virahitā mā hesum²⁴.

Te evam²⁵ devatāya yāciyamānāpi „gaccha tvaṁ, na mayam āgamissāmā²⁶ ‘ti patikkhipiṁsu yeva. Devatā ekikā va vanasandām ‘paccāgañchi’²⁷. Manussāpi katipāhen’ eva 20 sabbam vanam chinditvā khettāni karitvā kasikamunām kariṁsu.

Satthā imam desanām²⁸ āharitvā saccāni pakāsetvā jātakām sa-modhānesi: „Tadā apanditā devatā Kokāliko ahosi, siho Sāriputto, vyaggho²⁹ Moggallāno, pāṇḍitadevatā pana aham evā³⁰ ‘ti. Vyag-
ghajātakām³⁰.

¹ Bīd kitb. ² Bīd vutte. ³ Bīd tattha. ⁴ Bi añcali, Bd añjali. ⁵ C² paccupetha corr. to paccametha, Bīd paccupetha. ⁶ Bīd chinda. ⁷ C² ni-, Bīd nibyagghā, Bd nibyaggham. ⁸ C² Bīd hesuṁ. ⁹ Bīd nibbānā. ¹⁰ Bīd byag-. ¹¹ all four MSS. -ti. ¹² C² Bīd paccupetha. ¹³ C² nam. ¹⁴ C² omits vā. ¹⁵ C² ni-corr. to ni-, Bīd nibyag-. ¹⁶ Bīd vananakavana-. ¹⁷ C² vyaggham, Bīd nibyag-ghyam, Bd nibyaggham. ¹⁸ Bi byaghyā, Bd byagghā. ¹⁹ all four MSS. hesuṁ. ²⁰ Bīd nibbā, Bd nibbānā. ²¹ Bi adda ca, Bd ca dve. ²² Bi omits attano. ²³ Bd nibbānā. ²⁴ Bīd ahesuṁ. ²⁵ Bīd add tāya. ²⁶ Bi gamissāmā. ²⁷ C² pacchāgañchi, C² paccāgañchi corr. to pacchāgañchi, Bi pacchāgacchi, Bd pac-cāgacchi. ²⁸ Bīd dhammadde-. ²⁹ Bīd byag-. ³⁰ Bīd byaggha-, and add dutiyam.

3. Kacchapa-jātaka.

Ko nu uddhitabhatto¹ vā² ti. Idam Satthā Jetavane
viharanto Kosalarajassa dvinnām mahāmattānām kalahavūpasanā-
nām ārabbha kathesi. Paecuppānnavatithum³ Dukanipāte kathi-
tam eva.

5

Atite pana Bārānasiyaṁ Brahmādatte rajaṁ kā-
rente Bodhisatto Kāsiratthe⁴ brāhmaṇakule nibbattitvā va-
yappatto Takkasilāyām sippāni⁵ uggañhitvā kāme pahāya isi-
pabbajjam pabbajitvā Himavantapadese⁶ Gaṅgātire assamapa-
dam māpetvā⁷ abhiññā ca samāpattiyo ca nibbattetvā jhāna-
kīlam kīlanto vāsam kappesi. Imasmim kira jātake Bodhi-
satto paramamajjhutto⁸ ahosi upekkhāpāramiṁ⁹ püresi. Tassa
pāmāsāladvāre nisinnassa eko pagabbho dussilo¹⁰ makkaṭo
āgantvā kannasotesu¹¹ aṅgajātēna salākapavesanakammaṁ¹² ka-
roti. Bodhisatto avāretvā¹³ majjhutto¹⁴ hutvā niśidati¹⁵ yeva. 15
Ath' ekadivasam eko¹⁶ kacchapo udakā uttaritvā Gaṅgātire
mukham vivaritvā ātapaṁ tapanto niddāyati. Tain disvā so
lolavānaro tassa mukhe salākapavesanakammaṁ¹⁷ akāsi. Ath'
assa kacchapo pabujjhito¹⁸ aṅgajātām samugge pakkipanto
viya ḍasi. Balavavedanā uppajji, vedanā¹⁹ adhivāsetum asak-
konto „ko nu kho mām imamhā dukkhā moceyya, kassa santikaiṁ
gacchāmīti²⁰ cintetyā „añño mām imamhā dukkhā mocetum
samathho n' atthi aññatra²¹ tāpasā²², tassa²³ santikaiṁ mayā
gantum vatṭatīti²⁴ kacchapaṁ dvihi hatthehi ukkhipitvā Bo-
dhisattassa santikaiṁ agamāsi. Bodhisatto tena dussilamakka-
ṭena²⁵ saddhiṁ davam karonto pathamām gātham āha:

¹ Ok^a uddita-. ² C^b cā, C^b vā corr. to cā, and then re-altered to vā. ³ C^b
Bīd -vatthu; cfr. supra p. 12. ⁴ Bīd kūsika-. ⁵ Bīd sabbasi-. ⁶ Bīd -ppa-,
⁷ Bīd add tattha. ⁸ Bīd paramamajjhappatto. ⁹ Bīd -miyo. ¹⁰ Bīd -la. ¹¹ C^b
kanna-, C^b kanna- corr. to kanna-. ¹² Bīd lāmakapave-. ¹³ Bī adhivāsetvā, Bī
anivāretvā. ¹⁴ Bī ajhutto. ¹⁵ Bīd -di. ¹⁶ Bī eka. ¹⁷ Bī salāmaka-. ¹⁸ Bīd
-nam. ¹⁹ Bī -mīti. ²⁰ Ok^a aññatha. ²¹ Bī tāpanesanāti, Bīd tāpisenaha. ²²
C^b tasseva. ²³ Ok^a vatṭatīti corr. to vaddhatīti, Bī vatṭatīti. ²⁴ Bī dussilena.

1. Ko nu uddhitabhatto¹ va² pūrahattho³ va brāhmaṇo,
kahan⁴ nu bhikkham acari, kām saddhām upasāñkamīti. 67.

Tattha ko nu uddhitabhatto¹ vā⁵ ti ko⁶ esa vajjhīhitabhatto⁷ viya,
ekah⁸ bhattavajjhīhitikām⁹ bhattapūrapātīm¹⁰ hatthehi gahetvā viya ko nu esa¹¹
5 ägacechatīlī attho, pūrahattho¹² va brāhmaṇo ti kattikamīse vācanakām la-
bhītvā puññabhatto¹³ brāhmaṇo viya ca¹⁴ ko nu eso ti vānarāth¹⁵ sandhaya
vadati, kahan¹⁶ nu bhikkham acarīti bho vānara¹⁸ kasmīm padese aija
tava¹⁷ bhikkham acari, kām saddhām upasāñkamīti katarām¹⁹ nāma
pubbe²⁰ pete uddissa kataññu saddhābhāttam²¹ katarām vā saddhām puggalām²²
10 upasāñkamītvā²³ te ayam²⁴ deyyadhammo laddho²⁵ ti dīpeti.

Tam sutvā dussilamakkaṭo²⁶ dutiyām gātham āha:

2. Aham kapi 'smi²⁷ dummedho, anāmāsāni āmasim,
tvaññu maññu mocaya²⁸, bhaddan te, mutto gaccheyya pab-
batan ti. 68.

15 Tattha aham kapi 'smi²⁹ dummedho ti bhante aham asmi dummedho
capalacitto makkato, anāmāsāni āmasin ti anāmāsetabbāni³⁰ thānāni āma-
sim, tvaññu maññu mocaya bhaddam te ti tvaññu³¹ dayālu³² anukampako
math³³ imambū dukkhā moehi, bhaddan te hotu³⁴, mutto gaccheyya pab-
batan ti so 'haññu tavānubhāvena imambū vyasāni³⁵ mutto pabbatam eva gac-
20 cheyyāñ, na te puna cakkupathe attānām dasseyyan ti.

Bodhisatto tasminn kāle tena³⁶ kacchapena saddhim salla-
panto³⁷ tatiyām gātham āha:

3. Kacchapā kassapā honti, kondāññā honti makkaṭā,
muñca kassapa³⁸ kondāññām, kataññu³⁹ methunakām tayā

25 ti. 69.

¹ Cks uddita-. ² Ck ca, Cks corr. to va ³ Ck Bi purahatto, Ck purahattbo, Bd puññabhatto. ⁴ Bid kahan. ⁵ Ck cā. ⁶ Bid add nu ⁷ Bid vaddhīta-
⁸ Ck Bid eka. ⁹ Ck -vajjhīhitikām, Ck -vajjhīhitaka corr. to -kah, Bi -vajjhīta, Bd bhāttam vajjhīta ¹⁰ Bi bhāttapūrapātī, Bd bhāttam puññapātī. ¹¹ Bid eso.
¹² Cks pu-, Bi purahatto, Bd puññabhatto. ¹³ Ck Bd -hatto, Bi purahattbo. ¹⁴ Bid omit ea. ¹⁵ Bid vārānam. ¹⁶ Bid vārāpa. ¹⁷ Bid tvaññu. ¹⁸ Bi kathāñ, Bd katarām.
¹⁹ Ck pubba. ²⁰ Ck saddha-, Bid sandhāya bhāttam vā. ²¹ Cks add tam, Bid tvaññu. ²² Bid -kamasī. ²³ Bid kuto bho ayasi. ²⁴ Bi kisaddo, Bd kilasaddho.
²⁵ Bid -vānaro. ²⁶ Ck -smiñ ²⁷ Bid moceyya. ²⁸ Ck Bd -smiñ. ²⁹ Ck anā-
masitabbāni, Bid anāmasitabba. ³⁰ Bid yo tvaññu. ³¹ Ck -ju, Bi omits dayālu, Bd dayāluko. ³² Bid omits math. ³³ Bi omits hotu. ³⁴ Bid bya-. ³⁵ Ck Bid kāruññena in the place of kāletena. ³⁶ Bid -pento. ³⁷ Bi kacchapa, Bd kac-
chappa. ³⁸ Cks Bi kathāñ.

Tass' attho¹; kacchapo nāma kassapagottē honti makkaṭā kondaññagottā,
kassapakondaññānā ca² aññamaññānāvāhavivāhasambandho³ atthi⁴, tay' idam
tolena dussilamakkatena saddhiṁ tayā ca dussilen⁵ eva⁶ iminā makkatena sad-
dhiṁ gottasadisatōsanikħātassa⁷ methunadhammassa anucchavikarī⁸ dussilya-
kammassafukhātām⁹ pi methunskām kātā, tasmiñca kassapa kondaññānā ti.¹⁰

Kacchapo Bodhisattassa vacanām sutvā kāraṇena pasanno
vānarassa aṅgajātam muñci. Makkaṭo muttamatto¹¹ Bodhisattam
vanditvā¹² palāto, puna tam thānam nivattityāpi na olokesi.
Kacchapo pi Bodhisattam vanditvā yathātthānam¹³ eva gato.
Bodhisatto pi aparihīnajjhāno Brahmaloka-parāyano va¹⁴ ahosi.¹⁰

Satthā imam desanām¹⁵ āharitvā saccāni pakāsetvā jātakam sa-
modhanesi: „Tadā kacchapavānārā¹⁶ dve mahāmattā ahesū, tāpaso
pana aham evā¹⁷ 'ti. Kacchapajātakam¹⁸.

4. Lolajātaka.

Kāyam balākā sikhiniti. Idam Satthā Jetavane vi-¹⁵
haranto ekanā lolabhikkhum ārabba kāthesi. Tam hi dhamma-
sabbham¹⁹ ānitam Satthā „na tvām bhikkhu idān²⁰ eva lolo pubbe pi
lolo va²¹ lolatāy²² eva ca²³ jīvitakkhayām patto si²⁴. tam nissāya
porānakapanḍitāpi attano vāsanatthānā paribāhirā abesun²⁵ ti vatvā
atītaṁ āhari:²⁰

Atite Bārāṇasiyām Brahma datte rajjām kārente
Bārāṇasiseṭṭhino²⁶ mahānase bhattakārako puññatthāya nīla-
pacchim²⁷ thapesi²⁸. Tadā Bodhisatto pārāpatayoniyam²⁹
nibbattitvā tattha vāsam kappesi. Ath' eko lolakāko mahā-
nasamatthakena gacchanto nānappakāramacchamarīśavikatim³⁰
disvā pipāsābhībhūto „kin nu kho nissāya sakkā bhaveyya³¹

¹ Bid tattha. ² Bid -nam, and omit ca, C⁺ -koujanñānā nāma. ³ C⁺ avāha-, Bid
avāhavivāhasampanno. ⁴ Bi add saddhā, Bd addhā. ⁵ Bid -lena ca ⁶ Cks
-sadisusatikħātassa, Bi -sadisattā-. ⁷ Bi -ka. ⁸ Bi dussila-, Bd dussila-. ⁹ Bi
mattamutto, Bd add va. ¹⁰ Bi cintetvā. ¹¹ Bid sakathānam. ¹² Bid omit va
13 Bid dhammadde-. ¹⁴ Bid kacchapo ca bānaro ca. ¹⁵ Bid add tatiyam. ¹⁶
Bi -bhāyam. ¹⁷ Bi yevā ti, Bd yevā ti vatvā. ¹⁸ Bid lolatāya, and omit eva ca.
19 Bid ti. ²⁰ Bid parīhāyesun. ²¹ Cks -sl-. ²² Cks nīla-, Bi nindapacchi, Bd
nīlinapacchi. ²³ Bid paṭhapesi. ²⁴ Bid pārāvata-. ²⁵ Bi sakko bhaveyyam.

okāsam laddhun¹ ti cintento² Bodhisattam disvā „imam nis-
saya sakkā³“ ti sannitthānam katvā tassa gocarāya araññā-
gamanakāle piññhito piññhito anubandhi. Atha nam Bodhisatto
„mayam kho kāka [aññagocarā⁴] tvam pi aññagocaro, kin nu
5 kho mari anubandhasiti“ āha. „Tumhākām⁵ kiriyā⁶ mayham
ruccati⁷, aham pi⁸ tumhehi yeva⁹ samānagocaro hutvā tumhe
upatthātum icchāmīti¹⁰“. Bodhisatto sampaticchi. So¹¹ tena
saddhim gocarabhūmiyam¹² ekagocarām caranto viya osak-
kitvā¹³ gomayarāsim viddhamisitvā¹⁴ pānake khāditvā¹⁵ pari-
10 punñakucchi hutvā¹⁶ Bodhisattam upasainkamitvā „tumhe etta-
kam¹⁷ kālam carath’ eva, nanu bhojanena¹⁸ pamānam nātum
vattatīti¹⁹, etha nātisāyam eva gacchāmā²⁰ ‘ti. Bodhisatto
tam ādāya vasanatthānam agamāsi. Bhattakārako „amhākam
pārāpato²¹ sahāyām gahetvā āgato“ ti kākassā²² pi ekam thu-
15 sapacchim thapesi. Kāko²³ catuhapañcāhani²⁴ ten’ eva nī-
bhārena²⁵ vasi²⁶. Ath’ ekadivasaṁ seññhino²⁷ bahum²⁸ maccha-
mainsam²⁹ āhariyittha³⁰. Kāko tam disvā lobhābhībhūto³¹
paccusakālato paññhāya nitthananto³² nipajji. Atha naṁ puna-
divase Bodhisatto „ehi samma, gocarāya pakkamissāmā“ ti
20 āha. „Tumhe gacchatha, mayham ajinñāsamikā³³ atthīti“. „Samma
kākānam ajirako nāma n’ atthi, dīpavaṭṭimattam³⁴
eva gahitam³⁵ tumhākām kucchiyām thokām titthati, sesām
ajjhohaṭamattam³⁶ eva jirati³⁷, mama vacanām karohi³⁸, mā³⁹

¹ B^d cintetvā. ² B^d omits sakkā, Bⁱ sakkā laddhun. ³ C^ks araññām-, B^d
aranī. ⁴ B^d add sāmī. ⁵ B^d -yām. ⁶ B^d -tīti. ⁷ Bⁱ mayam pi, B^d ahan
pi, C^ks ahan hi. ⁸ B^d omit yeva. ⁹ Bⁱ gacchāmīti. ¹⁰ B^d omit so. ¹¹ B^d
gocarām caranto bhummīyam. ¹² Bⁱ osakkotvā, B^d osakkstvā. ¹³ B^d viddhami-
setvā. ¹⁴ Bⁱ omits pānake khāditvā. ¹⁵ B^d kucchipūraṇi katvā in the place of
pari - hutvā. ¹⁶ B^d ettha. ¹⁷ Bⁱ carantena sobhanām sāmī, B^d carante so-
bhanām sāmī. ¹⁸ C^k vaddhatīti, Bⁱ vattatīti. ¹⁹ C^k B^d pārāvato. ²⁰ Bⁱ kā-
lassā, B^d kākassā. ²¹ B^d add pi. ²² C^k catū? ²³ Bⁱ vihāre, B^d vihārena.
²⁴ Bⁱ vasī. ²⁵ Bⁱ seññhā. ²⁶ Bⁱ bahu, B^d bahū. ²⁷ B^d -se. ²⁸ C^k -ri-
yittha, B^d āharayittha. ²⁹ B^d lolābhī. ³⁰ Bⁱ niñhunto, B^d sannithunanto.
³¹ C^k ajuona-, C^k ajinna- corr. to ajinñā-, Bⁱ ajirako rogo, B^d ajirako go. ³²
C^k -vaddhi-, Bⁱ -vatti-. ³³ Bⁱ vatti, B^d hi. ³⁴ Bⁱ aberanamattam, B^d ajjhō-
aberanamattam. ³⁵ C^k Bⁱ jirati, B^d omits jirati. ³⁶ Bⁱ karehiti, B^d karoti.
³⁷ C^k mani, Bⁱ mā tvām.

etam' macchamañsaṁ¹ disvā evam akāśī². „Sāmī kim³
nām⁴ etam kathetha, ajinnāsañkā⁵ va mayhan⁶ ti. „Tena hi
appamatto hohiti⁷ vatvā ovaditvā⁸ Bodhisatto pakkāmi. Bhat-
takārako pi nānāmacchamañsañavikatiyo sampādetvā sarirato
sedam apanento mahānasadvāre atthāsi. Kāko „ayam idāni
kālo mañsaṁ khādituṁ⁹ ti gantvā rasakaroñimathake¹⁰ nisidi.
Bhattakārako kiliṭ¹¹ saddam sutvā nivattitvā olokento kākaṁ
disvā pavisitvā tam gahetvā sakalasariram¹² luñcītvā¹³ matthake
cūlām thapetvā sīngiverajīrakādīni¹⁴ piñsītvā¹⁵ takkena ālo-
tvā¹⁶ „tvam amhākām setthino¹⁷ macchamañsaṁ uccittham¹⁸
karosīti¹⁹ sakalasariram assa makkhetvā khipitva niñlapacchi-
yam²⁰ pātesi. Balavavedanā uppajjihsu²¹. Bodhisatto gocara-
bhūmito āgantvā tam nitthanantam²² disvā davam karonto
pañhamam gātham āha:

1. Kāyam balākā sikhini corī lamghīpitāmahā²³,

oram balāke āgaccha, cando me vāyaso sakħā ti. 70.

Tattha kāyam balākā sikhini tam kākam tassa²⁴ bahalatukkena
makkhitasarasetañvannattā²⁵ matthake ca sikhaya thapitattā ti²⁶ kā esā²⁰
balākā sikhini puechanto ālapati, corīti kulassa ananuññaya²⁷ kulagharañ
kākassa vā aruciā kākapacchin²⁸ pavitthattā corīti vadati, lamghī pitā-
mahā²⁹ ti lamghī³⁰ vuccati ākāse³¹ lamghanato megho balākā ca nāma megha-
saddena³² gabbham gahnanti³³ meghasaddo balākānañ pitā megho pitāmaho
ti³⁴ tenāha lamghīpitāmahā³⁵ ti, oram balāke āgacchā³⁶ ti ambho balāke²⁵
ito ehi, cando me vāyaso sakħā ti mayam sakħā pacchisāmiko vāyaso cando

¹ Bī eti. ² Bī -mañsañvikiyo, Bd macchamañsañvikiyo. ³ Bid -si. ⁴ Bid
kim nu kho. ⁵ Cks ajinnasāñkā, Bid ajirarago. ⁶ Ck ovaditvā, Bid ovaditvā,
Bid omit vatvā. ⁷ Bī rasakkāro-, Bd sarakāro-. ⁸ Bid kiriñ. ⁹ Bī -sarire
lomam, Bd -sariralomam. ¹⁰ Luñjītvā. ¹¹ Ck -verarajīkādīni, Bī sīngaverama-
ricchādīni, Bd sīngaveramaricchādīni. ¹² Bī pisetvā, Bd pisetvā. ¹³ Ck āloetvā,
Ck āloetvā, Bid ālulitvā. ¹⁴ Bid sāmino. ¹⁵ Ck uccittham, Bī uccittakam, Bd
uccithakam. ¹⁶ Cks nīla-, Bd niñlapacchiyam. ¹⁷ Bid uppajji. ¹⁸ Bid thanan-
tam, Bd nitthunantam. ¹⁹ Ck Bid lamghi-. ²⁰ Bid omit tassa. ²¹ Cks -rañ
seta-, Bid makkhitasari-. ²² Cks thapitanti. ²³ Bī kākassa aññassa and Bd
kākassa aññaya in the place of kulassa ananuññaya. ²⁴ Ck kākassa pacchini,
Bid omit kāka. ²⁵ Ck lamghi-, Ck lamghi- corr. to -ī, Bid lamghā-. ²⁶ Ck -i,
Ck -i corr. to -ī, Bid lamghā-. ²⁷ lamghi vuccati ākāse wanting in Bd. ²⁸ Bī
adds ca. ²⁹ Bī gahnanti. ³⁰ Bid pitāmahā hoti. ³¹ Cks lamghi-, Bī lamghi-,
Bd lamgha-

pharuso, so¹ āgato² tam disvā kapayasadisena³ tunđena kottedtvā⁴ jivitakkha-
yath pāpeyya, tasmā yāva so na āgacchatī⁵ tāva pacchito otaritva ito ehi,
sigham⁶ palāyassū⁷ 'ti vadati.

Tam sutvā kāko dutiyam gātham āha:

5. Nāham balākā sikhinī, aham lolo 'smi⁸ vāyaso,
akatvā vacanam tuyham passa lūno 'smi āgato ti. 71.

Tattha āgato ti tvām idāni gocearabhūmito āgato mani lūnam passā
ti attho.

Tam sutvā Bodhisatto tatiyam gātham āha:

10. Pona p' āpajjasī⁹ samma, silam hi tava¹⁰ tādisam,
na hi mānusakā¹¹ bhogā subhuñjā honti pakkhinā¹² ti. 72.

Tattha puna pāpajjasī¹³ sammā¹⁴ 'ti¹⁵ vāyasa puna pi tvām¹⁶ evarū-
pash dukkham paṭilabbhissas' eva¹⁷, n' atthi te¹⁸ ettakena mokkho¹⁹, kiñkaranā;
silam hi tava pāpakan yasmā tava ācārasilam tādisam dukkhādhigamass' eva
15. anurūpā, na hi mānusakā²⁰ ti manussā nāma mahāpuññā, tiracchānagatā-
nāh tathārūpā puññam n' atthi, tasmā mānusakā²¹ bhogā tiracchānagatena
pakkhinā na subhuñjā ti.

Evañ ca pana vatvā Bodhisatto „na ito dāni paṭṭhāya
mayā ettha²² vasitum sakkā“ ti²³ uppatitvā aññattha agamāsi.
20 Kūko pi nitthananto²⁴ tatth' eva kālam akāsi.

Satthā imam desanam²⁵ āharitvā saccāni pakāsetvā jātakam sa-
modhānesi: (Saccapariyosñne lolabikkhu anāgāmiphale patiṭṭhahi)
„Tadā lolākāko²⁶ lolabikkhu ahosi, pārāpato²⁷ pana aham evā“ 'ti.
Lolajātakam²⁸.

¹ Ck omits so. ² Bi gato. ³ Cs kanaya- corr. to kanaye-, Bi kūlasa-, Bd kā-
kassa-. ⁴ Ck kottedtvā corr. to kottedtvā, Bd kottedtvā. ⁵ Bi yāva vāyaso āg-

⁶ Ck sighassa. ⁷ Bi palāyatū. ⁸ Bi lolasmī, Bd lolasmīm. ⁹ Bi māpajjasī.

¹⁰ Bd tāva. ¹¹ Bi mānussikā, Bd mānusiko. ¹² Bd -no. ¹³ Bi māpajjasī.

¹⁴ Bi add samma. ¹⁵ Bi puna tvām pi. ¹⁶ Bi -labhati yeva, Bd -labhi yeva.

¹⁷ Ck omits te. ¹⁸ Bi sukā. ¹⁹ Bi mānasikā, Bd mānussikā. ²⁰ Bi manus-

sikā, Bd mānussikā. ²¹ Cks omit ettha. ²² Bi sakkotī. ²³ Bi nīhananto.

²⁴ Bi dhammadde-. ²⁵ Bi omits lola. ²⁶ Bi pārāvato. ²⁷ Bi add catutthān.

5. Rucirajātaka.

Kāyām balākā rucirā ti. Idam Satthā Jetavane viharanto ekam lolabhikkhum ārabba kathesi. Dve pi vattūni purimasadisān' eva. Gāthāpi¹

1. Kāyām balākā rucirā kākāniñasmi² acchati³,
cando kāko sakha mayham, tassa c' etam⁴ kulāvakaṁ. 73.
2. Nanu mām samma jānāsi dija⁵ sāmākabhojana⁶,
akatvā vacanām tuyham passa lūno 'smi āgato. 74.
3. Puna p' āpajjasī samma, sīlam hi tava tādisam,
na hi mānusakā⁷ bhogā subhuñjā honti pakkhinā⁸ ti. 75. 10
Gāthā hi⁹ ekantarikā eva¹⁰.

Tattha rucirā ti takkamakkhitasarfratāya setavanñataū sandhāya vadati,
rucirā piyadassanā pañjarā ti attho, kākāniñasmin¹¹ ti kākakulāvake, kāka-
niñjhasmin¹² ti pi¹³ pāṭho¹⁴, dijā¹⁵ ti kāko pārāpatam¹⁶ ālapati, sāmāka-
bhojanā¹⁷ 'd' tinabijabhojana¹⁸, sāmākagahape¹⁹ h' ettha sabbam pi tīpa- 15
bijam gahitam²⁰.

Idhāpi²¹ Bodhisatto „na idāni²² sakkā ito patthāya mayā²³
ettha vasitun“ ti uppativā aññattha gato.

Satthā imām desanām²⁴ āharitvā saccāni pakāsetvā jātakām sa-
modhānesi: (Saccapariyosāne lolabhikkhu anāgāmiphale patiñjhahi) 20
„Tadā lolabhikkhu kāko²⁵ abosi, pārāpato pana nāham evā²⁶ 'ti.
Rucirajātakām²⁷.

6. Kurudhammajātaka.

Tava saddhañ ca sīlañ cā 'ti. Idam Satthā Jetavane
viharanto ekam haṁsaghātakabhikkhum²⁸ ārabba kathesi. 25

¹ B'd gāthā pana nānā. ² Ok kākāniñasmin, B'd kākāniñjasmin. ³ B'd agghati.
⁴ B'd yassa vetath, B'd yassa cetam. ⁵ B'd dijā. ⁶ Ok B'd -nāb. ⁷ B'd mānu-
sikā, B'd manussikā. ⁸ B'd -no. ⁹ B'd pl. ¹⁰ B'd yeva. ¹¹ B'd -piñdasmin, B'd
-niñjhasmin? C' kākāniñasmin, C' kākāniñasmin. ¹² C' kākāniñjhāsmin, B'd
kākānikumimi ni, B'd kākāniñasmin ti. ¹³ B'd emit pl. ¹⁴ B'd pāto. ¹⁵ B'd
pārāvatañ, B'd pavarātañ. ¹⁶ B'd -no. ¹⁷ B'd -nā, C' -nāb. ¹⁸ Ok sāmākaga-
hāpo, B'd sāmākasinñkahāpo, B'd sāmākagahape. ¹⁹ B'd netta sāmākabhojāno ti
ettha padehi sabbam mi tīqubijam sāthāhabitash. ²⁰ Ok B'd idāpi. ²¹ B'd idāneva,
B'd dāni. ²² B'd dhammade-. ²³ B'd kāko lolabhikkhu. ²⁴ B'd add pañcamali.
6. Cfr. Dhp. p. 415. ²⁵ B'd -kāth-, B'd -ghātakam-.

Sāvathivāsino dve sahāyakā bhikkhū pabbajitvā laddhūpasampadā yebhuyyena ekato caranti¹. Te ekadivnām Aciravatim gantvā na-hātvā vālikapuline² ātapaññ tappamāññ³ sārañiyakathai⁴ kathentā atthamsu. Tasmāññ khane dve hamsā ākāsenā gacchanti. Ath' eko 5 dabarabhikkhu sakkharam gahetvā „etassa⁵ hamsapotakassa akkhim pi⁶ paharāmiti⁷ āha. Itaro „na sakkhissasiti⁸ āha. „Titthatu, imasmīñ passe akkhim⁹ parapasse¹⁰ akkhim¹¹ paharissāmiti¹².. „Idam¹³ na sakkhissasi yevā¹⁴ ti. „Tena hi upadhārehiti¹⁵ tiyāmsam¹⁶ sak-kharam gahetvā hamsassa pacchābhāge¹⁷ khipi. Hamso sakkharn-10 sadaññ sutvā nivattitvā olokesi. Atha nam itaro¹⁸ vattasakkharam¹⁹ gahetvā parapasse akkhimpi²⁰ paharitvā orimakkinā nikkhāmesi²¹. Hamso viravanto parivattitvā²² tesam pādamūle yeva pati. * Tattha tattha²³ thitā bhikkhū disvā āgantvā „āvuso Buddhasāsane²⁴ pabbajitvā ananuechavikam vo²⁵ katam pāññātipātam karontehiti²⁶ vatvā 15 tam²⁷ ādāya Tathāgatassa dassesum²⁸. Satthā „saccaññ kira tayā²⁹ pāññātipāto kato³⁰ ti pucchitvā „saccaññ bhante³¹ ti vutte „bhikkhu. kasmā evarūpe niyyānikasāsane³² pabbajitvā evam akāsi³³. porāṇa-kapanditā anuppanne Buddhe ḡāramajhe saṅkiliṭṭhabhāvam³⁴ vasa-māññ appamattakesu pi³⁵ thānesu kukuccamā karimsu, tvam pana 20 evarūpe sāsane³⁶ pabbajitvā kukuccamattam pi na akāsi³⁷, nanu nāma bhikkhunā kāyavācācittehi saññatena³⁸ bhavitabban³⁹ ti vatvā atitāni āhari:

Atite Kururatthe Indapattanagare⁴⁰ Dhanañjaye⁴¹
rajjāññ kārente Bodhisatto tassa aggamahezi⁴² kucchismiññ
25 paññāññ gahetvā anupubbena viññūtam patto⁴³ Takkasilā-
yam sippāni⁴⁴ uggahetvā⁴⁵ pitarā oparajje⁴⁶ patitthāpito⁴⁷ apara-

¹ Bd vicaranti. Bī va vicaranti. ² Bd vālukapulline, Bī lukampulline. ³ Bid tapa-.
⁴ C^a sārañiyam-, Bid sārañiya-. ⁵ Bd ekassa. ⁶ C^a akkhimhi, Bī akhi, Bd akhini. ⁷ Bid paharissāmiti. ⁸ Bid akhi. ⁹ Cks para. ¹⁰ Bid idampi. ¹¹ C^a bhūmiyan, Bī ukkharati, Bd tikkha. ¹² Bid pacchima-. ¹³ Bī aññam, Bd añña in the place of atha nam itaro. ¹⁴ Ck vaddha-. ¹⁵ Cks Bī akkhimhi. ¹⁶ Bid nikkhāmāpesi. ¹⁷ Ck Bd -ttetvā. ¹⁸ only one tattha. ¹⁹ Bid evarūpe niyyāni-kabuddha-. ²⁰ Bd te. ²¹ C^a karontositi, Bī karohti. ²² Bī te sam, Bd te tam. ²³ Ck sassesum, Bī dassetum. ²⁴ Bid tvat. ²⁵ Bī si, Bd ti. ²⁶ C^a niyyānika-corr. to niyyānika-. ²⁷ Bid -sīti. ²⁸ Ck yakaññattavāsati, C^a sakalattavāsati. ²⁹ Bid omit pi. ³⁰ Bid niyyānika-. ³¹ C^a nākāsi, Bid na akāsi. ³² Bī saññātehi, Bd saññitehi. ³³ Ck -panta-, Bī -paṭha-. ³⁴ Bid dhanañcayakorabye. ³⁵ Bī kucchimhi. ³⁶ Bī viññūtappatto, Bd viññūtappatvā. ³⁷ Bid sabbasippāni. ³⁸ Bid ugganhitvā. ³⁹ Bid upa-. ⁴⁰ Cks -te, Bī upaṭhāpito.

bhāge¹ pitu accayena rajaṁ patvā dasarājadhammae akopento Kurudhamme² vattittha³. Kurudhammo⁴ nāma pañcasilāni, tāni⁵ Bodhiśatto pariśuddhāni katvā rakkhi⁶, yathā ca Bodhiśatto evam assa mātā aggamaheśi⁷ kaniṭṭhabhātā uparājā porohito⁸ brāhmaṇo rajjugāhako⁹ amacco sārathi¹⁰ setthī¹¹ donamāpako¹² mahāmatto dovāriko nagarasobhaṇā¹³ vannadāsīti evam ete.

Rājā mātā mahesī¹⁴ ca uparājā porohito¹⁵
rajjuko sārathi¹⁶ setthī¹⁷ dono dovāriko tathā
ganikā te ekādasa¹⁸ Kurudhamme¹⁹ patiṭṭhitā ti. 10

Iti ime²⁰ sabbe pi²¹ pariśuddhāni²² katvā pañcasilāni rakhīnsu. Rājā catūsu²³ nagaradvāresu²⁴ nagaramajjhē²⁵ nivesanadvāre²⁶ cha dānasālā²⁷ kāretvā²⁸ devasikām²⁹ chasatasahassadhanam vissajjento sakala-Jambudipam³⁰ unnaṅgalam³¹ katvā dānah adāsi. Tassa pana³² dānajjhāsayatā dānābhīratī³³ 15 sakala-Jambudipam³⁴ ajjhottthari³⁵. Tasmin kāle Kāliṅgaratthe Dantapurānagare Kāliṅgarājā rajaṁ kāreti³⁶. Tassa ratthe devo na vassi, tasmin avassante sakalaratthe chātakam jātam³⁷, āhāravipattiyañ³⁸ ca manussānam rogo udapāditi³⁹ dubbutthibhayam chātakabhayam rogabhayan⁴⁰ ti tīṇi bhayāni uppajjimsu. 20 Manussā niggahanā⁴¹ dārake hatthesu gahetvā tattha tattha vicaranti. Sakalaraṭṭhavāsino ekato hutvā Dantapurām gantvā rājadvāre ukkutthim akāmsu. Rājā vātapānam nissāya thito⁴² saddai sutvā „kimkāraṇā ete viravantī⁴³“ pucchi. „Mahā-

¹ Bd tassa apars-. ² Bid omit akopento kurudhamme. ³ Ck vantittha, Bid patiṭṭhahi. ⁴ Bid guru-. ⁵ Bi rakkhitāni. ⁶ Bd rakkhati. ⁷ Cx Bd -si. ⁸ Ce pu-, Bd pa-, Bi porāhiko. ⁹ Ce rajjuggā-, Bd rajjagā-. ¹⁰ Ck Bd -thi. ¹¹ Ce Bid setthī. ¹² Bid -māpako. ¹³ Bid -ui. ¹⁴ Bid -si. ¹⁵ Ce pu-, Bid patio Cks -thi. ¹⁶ Bid -i. ¹⁷ Cx te ekādasa janā, Bid ekādasa janā and omit te. ¹⁸ Bi guru-, Bd garu-. ¹⁹ Ck me. ²⁰ Bd pi sabbe, Bi hi omitting sabbe. ²¹ Ce Bi suddhāni. ²² Ck Bi -usu. ²³ Bid add ca. ²⁴ Bid -usu ca. ²⁵ Bi -esu tadi, Bd -esu cā ti. ²⁶ Bi -lāye, Bd -lāyo. ²⁷ Bi karitvā, Bd kārāpetvā. ²⁸ Bd repeats de-. ²⁹ Ce Bd -pe. ³⁰ Bid una-. ³¹ Bid una-. ³² Bid omit pana. ³³ Bid -tā. ³⁴ Bid -pe. ³⁵ Ck Bi -ttari. ³⁶ Bid si. ³⁷ Bid ahosi. ³⁸ Bid -yā. ³⁹ Bid -di. ⁴⁰ Bid chātabhayam, rogabhayañ dubbhikkhabhayam. ⁴¹ Bid nirāhārā. ⁴² Bi adds tam. ⁴³ Bi vivarantī, Bd vicarantī.

rāja sakalaraṭṭhe tīṇi bhayāni uppānāni: devo na vassati,
 sassāni vipannāni, chātakam¹ jātam, manussā dubbhojanā ro-
 gābhībhūtā uiggahaṇā putte² hatthesu gahetvā vicaranti, devāni
 5 vassāpehi mahārājā“ ‘ti. „Porānakarājāno deve avassante kiṁ
 karontīti³. „Porānakarājāno³ mahārāja deve avassante dānam
 datvā⁴ uposatham adhitthāya samādinnasilā⁵ sirigabbham pa-
 visitvā dabbasanthare⁶ sattāham nipajjanti, tada devo vassati-
 titi⁷“. Rājā „sādhū“ ‘ti sampaticchitvā tathā akāsi. Evaṁ
 10 sante pi devo na vassi⁸. Rājā amacce puechi: „aham⁹ mayā¹⁰
 kattabbakiccaṁ akāsiṁ, devo na vassati, kiṁ ti karomā“ ‘ti.
 „Mahārāja, Indapattanagare¹¹ Dhanañjayassa¹² Koravyarañño¹³
 Añjanavasabho¹⁴ nāma maṅgalahatthī¹⁵, tam¹⁶ ānessāma, evaṁ
 sante devo vassatīti¹⁷“. „So rājā balavāhanasampanno¹⁸ dup-
 pasaho, katham assa hatthim ānessāmā“ ‘ti. „Mahārāja, tena
 15 saddhim yuddhakiccam n’ atthi, dānajjhāsayo rāja dānābhīrato
 yācito samāno alāmkatasisam pi chinditvā pasādasampannāni
 akkhīni uppātetvā sakalarajjam pi niyyādetvā¹⁹ dadeyya, hat-
 thimhi vattabbam eva n’ atthi, avassam yācito dassatīti²⁰.
 „Ke pana nāh²¹ yācitum samatthā“ ‘ti. „Brāhmaṇā mahā-
 20 rājā“ ‘ti. Rājā brāhmaṇagāmato²² aṭṭha brāhmaṇe pakko-
 sāpetvā sakkārasammānam katvā hatthim²³ yācanatthāya pesesi.
 Te paribbayam ādāya addhikavesam gahetvā sabbattha eka-
 rattivāsenaturitagamanam gantvā²⁴ katipāham nagaradvāre dāna-
 sālāyam²⁵ bhuñjitvā²⁶ sarīram santappetvā²⁷ „kadā rājā dānag-
 25 gaṁ āgacchissatīti²⁸ puechimśu. Manussā „pakkhassa tayo

¹ Bī -kabbhayam, Bī kambhayam. ² Bī-ni putte, Bī nirāhārā nikhamitvā putte.
³ Bī porānamahārājāno. ⁴ Bī add silam rakkhitvā. ⁵ Cī-dinnasilā, Bī sa-
 mādinnasilāni. ⁶ Cī-santhāre, Bī dappatiyasanthāre, Bī dabbatiyasanthāre. ⁷
 Bī vassissatīti, Bī adds sutvā. ⁸ Bī vassati. ⁹ Bī kathā. ¹⁰ Bī omit mayā.
¹¹ Bī -pattha-. ¹² Bī -uceyya. ¹³ Bī korabya-. ¹⁴ Bī aṭṭeanavanno. ¹⁵
 Cī Bī-i, Bī adds atthi. ¹⁶ Cī nāh, Bī adds no. ¹⁷ Bī vassissatīti. ¹⁸ Bī
 -vihena sampanno. ¹⁹ Cī niyā-, Bī niyā-. ²⁰ Bī dassessati. ²¹ Bī tam. ²²
 Bī brahmaṇato, Bī brahmaṇagāmato. ²³ Bī-i. ²⁴ Bī katvā. ²⁵ Cī -lāsa, Bī
 -lāya. ²⁶ Bī bhuñcanta, Bī bhuñjantā. ²⁷ Bī santappetvā, Bī santapetvā.

divase cātuddase¹ pannarase² aṭṭhamiyañ³ ca āgacchati, sve
pana puṇṇamā⁴, tasnā sve pi āgacchissatiti⁵ vadimśu. Brāhmañā
punadivase pāto va gantvā pācīnadvāre aṭṭhamiñsu. Bodhiñ
satto pi⁶ pāto va nahātānulitto⁷ sabbālāmīkārapatimandito⁸
alāmīkāratavaravārānakkhandhagato⁹ mahantēna parivārena
pācīnadvāre dānasālām¹⁰ gantvā otaritvā sattatthajanānam
sa-hatthā¹¹ bhattam datvā „imīnā va nihārena¹² dethā“ 'ti vatvā
hatthim abhirūhitvā¹³ dakkhinadvāram agamāsi. Brāhmañā
pācīnadvāre ūrakkhassa balavatāya okāsam alabhitvā dakkhi-
nadvāram eva gantvā rājānam āgacchantam olokayamānā¹⁴ 10
dvārato nātidūre unnataṭṭhāne¹⁵ sampattam¹⁶ rājānam hatthe
ukkhipitvā¹⁷ jayāpesuñ. Rājā vajiramkusēna vārañam ni-
vattetvā¹⁸ tesam santikam gantvā „bho brāhmañā, kiñ iccha-
thā“ 'ti pucchi. Brāhmañā Bodhisattassa gunam vannentā
pathamāñ gātham āhañsu:

1. Tava saddhañ ca sīlañ ca viditvāna janādhipa (Dhp. p. 417.)
vannam añjanavanneñā Kāliñgasmiñ¹⁹ nimimhase²⁰ ti. 76.

Tattha saddhan ti kammaphalānam saddhanavasena²¹ okappanakasad-
dhāñ²², sīlan ti sañvaraslam avitikkamasilam, vannam ti tadā tasminñ dese
suvaupam vuercati desanāsīsam eva c etam²³, imīnā pana²⁴ padena sabbam²⁵
pi suvaupuñahiraññānidhanadhaññām²⁶ sañgahitam²⁷, añjanavañnenā 'ti añja-
napuñjasamāuavanneñā imīnā tava nāgena, Kāliñgasmiñ²⁸ ti Kāliñgarāñño san-
tike, nimimhase²⁹ ti vinimayavasena³⁰ gañhimha³¹ paribhogavasena³² vā³³
udare pakhipimhā ti attho, se ti nippatamattam, idam³⁴ vuttam hoti: mayañ
hi janādhipa tava saddhañ ca sīlañ ca viditvā³⁵ addha no etam³⁶ saddhasiñ-³⁷

¹ C^a -sī, Bd catuddasi. ² C^a pannarasi, Bd pannarasi. ³ Bd aṭṭhamiyañ⁴
Bd -mī. ⁵ Bd omits pi. ⁶ Bd nahātānulitto. ⁷ Bd -pati-. ⁸ Bd -hat-
thikkandhavaragato. ⁹ Bd omits pācīnadvāre dāna. ¹⁰ Bd omit sahatthā.¹¹
Bd nihārenaeva. ¹² Bd -rūhitvā. ¹³ Bd uppāthāne. ¹⁴ C^a sampantam, C^a ap-
pattam, Bd sampatti. ¹⁵ Bd adds Jayatu ayam māhārājā, Bd Jayatu bhavañ mā-
hārājā tl. ¹⁶ C^a -ttitvā. ¹⁷ Bd kāliñgamhi, Bd kāliñgamhi. ¹⁸ C^a nimimhase,
Bd vinim-. ¹⁹ Bd saddhanam. ²⁰ Bd -niyaka. ²¹ C^a -sam evetam. ²² Bd
omits pana. ²³ C^a -biraññānidha-, Bd hiraññasusapaññānidhanam, Bd hiraññā-
suvaupuññānidhanadhaññām. ²⁴ Bd sañgahitam, C^a sañgahitam, C^a sañgahitam.
²⁵ Bd kāliñgamhi. ²⁶ Bd vanimhase, Bd vinimhase. ²⁷ Bd vinimhayavasena, Bd
vanimhaseavanesana. ²⁸ Bd -hā, Bd gañhimā. ²⁹ Bd rasapariññhogivasena, Bd ra-
saparibhogavasena. ³⁰ Bd omits vā. ³¹ Bd imāñ. ³² Bd viditvāna. ³³ Bd eso.

sampanno¹ rājā yācito añjanavanno nāgam dassatiti iminā attano santakena viya añjanavantena Kālingarāñño santike nāgam te² āharissomā ti vatvā bahum dhanadhaññam nimimhase³ parivattayimha⁴ c' eva udare ca pakkhipimha⁵, evam tassa⁶ mayam dhārayamānā⁷ idhāgatā, rattha kattabbati devo jānatū⁸ ti,
5 aparo nayo: tava saddhāsilagunasamkhātam⁹ vāpnai, ujāragutu rājā jivitsm pi
yācito dadeyya¹⁰ pag eva tiracchānagatam nāgam ti, evam Kālingassa santike iminā añjanavanno nāgam dhaññena nimimhase¹¹ nimimha¹² tulayimhā¹³, ten¹⁴ amhā¹⁵ idhāgatā ti.

Taṁ vatvā Bodhisatto „sace vo¹⁶ brāhmaṇā¹⁷ imam nā-
10 gam parivattetvā dhanain khāditam¹⁸ mā cintayittha, yathā-
lankatam¹⁹ eva vo nāgam²⁰ dassāmiti^{20a} samassāsetvā²¹ itarā
dve gāthā avoca:

2. Annabhaccā c' abhaccā ca yo dha²² uddissa gacchati
sabbe²³ te appatikkhippā, pubbācariyavaco idam. 77.
13 3. Dadāmi vo brāhmaṇā nāgam etam
rājārahām rājabhoggam²⁴ yasassinam
alankatam hemajālābhichannam²⁵
sasārathim, gacchatha yenakāman ti. 78.

Tattha annabhaccā sabhaccā cā ti purisanū upanissāya jivamānā yāgu-
20 bhattādinā annena bharitabbā ti annabhaccā ca, itaro tathā abharitabbatī²⁶ abhacrā, sandhivasena pan' ettha akāralopo veditabbo, ettātātātānā upanissāya ca anupa-
nissāya ca²⁷ jivamānūvasena sabbe pi sattā dve kotthāse katvā dassitā honti²⁸,
yo dha²⁹ uddissa gacchati²⁹ tesi sattesu idha jivaloke yo sato yam pu-
risam kāyacid eva paccasīsāsamānya³⁰ uddissa gacchati, sabbe te appatikk-
25 khippā ti tathā uddissa gacchanta sace pi bahū honti tathāpi tenu purisena
sabbe te³¹ appatikkhippā, apetha na vo³² dassāmiti evam na patikkhipitabbā
ti attho, pubbācariyavaco idam ti pubbācariyā vuccanti mātāpitātaro, idam
tesam vacanam, evam aham mātāpitūhi sikkhāpito ti dīpeti, dadāmi vo ti

¹ Bd. saiddho. ² Ck. neva. ³ Bd. vinimhase. ⁴ Bé -ttayimhā, Bd. -ttuyimhā.
⁵ Ck. Bé -mhā. ⁶ Bd. tam ⁷ Bd. añiyamānā. ⁸ Ck. Janatū, Bé vassatu, Bd. ca
jānatū. ⁹ Bd. saiddhañ ca sila-. ¹⁰ C' -yyātha. ¹¹ Bd. añjanakavayenne tava
vanuam vinimhase. ¹² Bd. vinimhā, C' nimimhā. ¹³ Bé tuyena, Bd. tulayimhā.
¹⁴ Bd. tenu, C' Bé omit tenamhā. ¹⁵ C' no corr to vo, Bé te, Bd. omits yo.
¹⁶ Bd. brahmaṇa. ¹⁷ Bé dhana rāññkarantī, Bd. dhanain saññkarantī. ¹⁸ Bd
yathā al-. ¹⁹ Bd. nāgatū vo. ²⁰ C' Bd. add vatvā. ²¹ Bé omits sam-, Bd. sadas-
sopetvā. ²² Bd. omit dha, Ck. dha ca. ²³ C' sabbe pi. ²⁴ Bd. -bhogam, ²⁵
Bé -jālābhīsacchannam, Bd. -jālābhīsacchannam. ²⁶ Bé añcāretabbatā. ²⁷ Ck. Bé
omit anupanissāya ca. ²⁸ Bé hontīti. ²⁹ Ck. ca. ³⁰ Ck. -satayam? Bd. pacc-
sāsāsamānya, Bé kāyavācidive ca saccasīlasamānya. ³¹ Ck. omits te. ³² I + te

yasmā idam amhikam pubbācariyavaco taṁmā aham¹ brāhmaṇā tumbhakam imam² nāgam dadāmi, rājāraban ti rāñño anucchikam, rājabhoggan³ ti rāja-paribhogam, yasasīban ti parivārasampannam, tam kira nissaya hatthigopakā hatthivejjadīni pañcakulasatāni jivanti, tehi saddhim neva vo dadāmiti attho, alamkatañ ti nānāvidhena⁴ hatthisalākarena⁵ alamkatañ, hemajālābhichannan⁶ ti suvannajālena abhichannan⁷, sasārathin ti yo pu⁸ assa⁹ sārathi hatthidamako¹⁰ ācariyo tena saddhim neva dadāmi, tssmā sasārathi¹¹ hutvā tumhe saparivāram imam nāgam gahetvā yenakāmam gacchathā¹² ti.

Evañ hatthikkhandhagato¹³ va Mahāsatto vācāya¹⁴ datvā puna hatthikkhandhā oruhyā „sace analamkatañthānam¹⁵ atthi“¹⁶ alamkaritvā dassāmīti¹⁷ tikkhattum padakkhiṇaiñ karonto upaparikkhitvā¹⁸ naalamkatañthānam¹⁹ adisvā tassa sondam brāhmaṇānam hatthesu thapetvā suvannabhimkarena²⁰ pupphagandhavāsitam udakam pātetvā adāsi. Brāhmaṇā saparivāram nāgam sampaṭicchitvā hatthipitthe nisinnā Dantapuraganaram²¹ gantvā hatthim rañño adamisu. Hatthimhi āgate pi devo na vassati²² eva. Rājā²³ „kin nu kho kāraṇan²⁴ ti uttarim puchchanto²⁵ „Dhanañjayakorabyarājā Kurudhammam²⁶ rakkhati, ten²⁷ assa ratthe anvaddhamāsam²⁸ anudasāham devo vassati, rañño gunānubhāvo c’ esa²⁹, imassa pana³⁰ tiracchānagatassa gunā hontāpi³¹ kittakā³² bhaveyyun³³ ti sutvā „tena hi ya-thālamkatañ³⁴ eva saparivāram hatthim patinetvā³⁵ rañño datvā yañ so Kurudhammam³⁶ rakkhati tam³⁷ suvannapatte likhitvā³⁸ ānethā³⁹ ti brāhmaṇe ca amace ca pesesi. Te gantvā rañño hatthim niyyādetvā „deva imasmiñ hatthimhi gate pi amhikam⁴⁰

¹ Bid tasmiham. ² C⁺ Bid idam. ³ Bid -bhogan. ⁴ Bid -ehi. ⁵ C⁺ hatthim-, Bid hatthisalākarehi. ⁶ Bid -bhisañchenonam. ⁷ Bid abhisāñchananam. ⁸ Bi panāyam. ⁹ Bid -gopsko. ¹⁰ Bid sārathi omitting sa. ¹¹ Bid -dhavaragato. ¹² C⁺ vavāñayam. ¹³ C⁺ anukata-, C⁺ alamkata- corr. to analamkata-, Bi alañkatañthāne. ¹⁴ C⁺ Bi hatthi. ¹⁵ Bid upadhāretvā. ¹⁶ C⁺ Bid analamkata-. ¹⁷ Bid -bhingārena. ¹⁸ Bid -puram. ¹⁹ Bi vassi, Bd vassasi. ²⁰ Bid te ca rājā ca. ²¹ C⁺ uttarith-, Bi uttarī puchchitvā, Bd uttaripucchite. ²² Bid guru. ²³ Bi addhamāsam, Bd anvaddhamā-. ²⁴ C⁺ ceva, Bi guṇābhavena na, Bd guṇānubhāveneva. ²⁵ Bi omits pana. ²⁶ C⁺ bhontāpi, Bi honti, Bd hentitipi. ²⁷ C⁺ kittikā, Bi parikittikā. ²⁸ C⁺ bhaven, Bi bhaveyyan, Bd bhiveyyun. ²⁹ Bid yathā al-. ³⁰ Bid patlechādetvā. ³¹ Bi garu-, Bd guru-. ³² Bi omits yañ and tam. ³³ Bi likhipetvā.

ratthe devo na vassati, tumhe¹ kira Kurudhammañ² nāma rakkhatha, ambākam pi rājā tam³ rakkhitukāmo ‘imasmīn su-vannapatte likhitvā ānethā⁴ ‘ti pesesi⁵, detha no Kurudhamman⁶ ti. „Tātā⁷, sacc⁸ āham⁹ etam Kurudhammañ¹⁰ rakkhim¹¹, idāni
 5 pana me tattha kukkuccam atthi, na me so Kurudhammo¹² cittañ ārādheti, tasmā tumhākam dātuñ na sakkā¹³ ‘ti¹⁴. Kasmā
 pana tam rājānam sīlam¹⁵ na ārādhetiti. Tadā¹⁶ kira¹⁷ rājū-
 nam¹⁸ tatiye tatiye¹⁹ sañvacchare kattikamāse kattikachano
 nāma hoti²⁰, tam chanam kīlantā²¹ rājāno sabbalāñkārapati-
 10 manditā²² devavesam gahetvā Cittarājassa nāma yakkhassa
 santike ḥatvā catuddisā pupphapatimandite²³ cittasare²⁴ khī-
 panti. Ayan pi rājā tam²⁵ chanam kīlanto ekissā talākapā-
 liyā²⁶ Cittarājassa²⁷ santike ḥatvā catuddisā cittasare²⁸ khīpi²⁹.
 Tesu³⁰ sesadisā gate³¹ tayo sare disvā udakapitthe khittam
 15 saram³² na addasaiñsu³³. Rañño „kacci³⁴ nu kho mayā khitto
 saro macchasarire patito³⁵ ti kukkuccam ahosi pāñātipātakam-
 mena sīlabhedam ārabbha, tasmā³⁶ sīlam nārādheti³⁷. So evam
 āha: „tātā, mayham Kurudhamme³⁸ kukkuccam atthi³⁹, mātā
 pana me surakkhitam rakkhati, tassā santike gañhathā⁴⁰ ‘ti.
 20 „Mahārāja, tumhākam ‘pāñam vadhißāmīti’ cetanā n’atthi,
 cittañ⁴¹ vinā pāñātipāto nāma na hoti, detha no attanā⁴² rakkhitam⁴³ Kurudhamman⁴⁴ ‘ti. „Tena hi likhathā⁴⁵ ‘ti su-
 vannapatte likhāpesi⁴⁶: „pāñō na hantabbo⁴⁷, adinnam⁴⁸ nādā-

¹ Bd rumhebi. ² Bd guru-. ³ C⁸ nam. ⁴ te gantvā --- pesesi waiting in Bd.
⁵ Bd tāta. ⁶ C⁸ saccāsan. ⁷ Bd rakkhami. ⁸ C⁸ sakkoti, Bd sakkomi. ⁹ Bd
 sīlam rājānam ¹⁰ Bd tāthā ¹¹ Bd pana ¹² Bd -unam. ¹³ B¹ only one tatiye.
¹⁴ Bd kattikamāse patte chano nāma ahosi. ¹⁵ Bd te chanam kīlanti. ¹⁶ Bd
 -pañi. ¹⁷ Bd pupphehi pati-. ¹⁸ Bd khitta-. ¹⁹ C⁸ nam. ²⁰ C⁸ talā-, C⁸
 talākapāliyā, Bd talākapāliyā. ²¹ Bd add yakkhassa. ²² Bd sare, Bd khittasaro.
²² Bd khīpitvā. ²⁴ Bd tesu tesu. ²⁵ Bd assūdisā gate, Bd disā gatesu, omitting
 sesa. ²⁶ Bd khittam pi omitting saram. ²⁷ C⁸ nādidasaiñsu, Bd na addassa. ²⁸
 Bd kicci. ²⁹ Bd tame, Bd tam mām. ³⁰ Bd na ārādhetiti. ³¹ Bd guru-. ³²
 Bd ahosi. ³³ Bd tam. ³⁴ Bd -no. ³⁵ Bd -tum. ³⁶ C⁸ likhathā, C⁸ likhathā
 corr. to -thā, Bd bho likkhikkhattā, Bd likkhata. ³⁷ Bd likkhās. ³⁸ Bd hanan-
 tabbo. ³⁹ Bd adinnam dānā.

tabbam¹, kāmesu micchā² na caritabbaṁ³, musā⁴ na bhaṇi-
tabbam⁵, majjaṁ na pātabban⁶ ti, likhāpetvā⁷ ca pana „evam
sante pi mām⁸ na ārādheti, mātu me⁹ santike gānathā¹⁰ ti
āha. Dūtā rājānaṁ vanditvā tassā santikā gantvā „devi“,
tumhe kira¹¹ Kurudhammam¹² rakkhatha, tam¹³ no¹⁴ dehā¹⁵ ti
vadiṁsu. „Tātā¹⁶, sacc' āham¹⁷ Kurudhammam¹⁸ rakkhāmi,
idāni pana¹⁹ me tattha kukkuccām uppānam, na me so
dhammo²⁰ ārādheti, tena vo dātum na sakkā²¹ ti²². Tassā
kira dve puttā, jettho rājā kaniṭṭho uparājā. Ath' eko rājā
Bodhisattassa satasahassagghanikām²³ candanasāraṁ sahassag-
ghanikām kañcanamālam pesesi. So „mātarām pūjessāmī“
taṁ sabbam mātu pesesi. Sā cinte i: „āham²⁴ n' eva canda-
nam vilimpāmi na mālam dhāremi, sunisānaṁ dassāmī“.
Ath' assā etad ahosi: „jettha sunisā me²⁵ issarā aggama hesit-
thāne thitā, tassā suvannamālam dassāmī, kaniṭṭhasunisā pana¹⁵
duggatā, tassā candanasāraṁ dassāmī“ sā rañño deviyā su-
vannamālam datvā uparājabhariyāya candanasāraṁ adāsi,
datvā ea²⁶ pan' assā²⁷ „āham Kurudhammam¹⁸ rakkhāmi,
etāsaṁ duggatāduggatabhāvo mayham appamāṇam²⁸, jetthā-
pacāyikakammam eva²⁹ pana kātum mayham anurūpam, kacci³⁰
nu kho³¹ tassa akatattā³² sīlam bhinnan³³ ti³⁴ kukkuccām ahosi,
tasnā evam āha. Atha naṁ dūtā „attano santakām nāma
yathārociyā diyyati³⁵, tumhe ettakena pi³⁶ kukkuccām kuru-
mānā kiṁ aññām pāpakaṁ³⁷ karissatha, sīlam nāma evarūpēna

¹ Ck na dā-, Bi na udārabbā. ² Bid meeħācārā. ³ Bid -bbā. ⁴ Bi musāvādā,
Bid -vādo. ⁵ Ck Bi -bbā, Bd -bbo. ⁶ Bi pāyit-, Bd pārit-. ⁷ Bid likkhāpetvā
likkhāpetvā. ⁸ Bid add sīlam. ⁹ C^a mū tumhe. ¹⁰ Bid gacchathā. ¹¹ C^a Bi
devi. ¹² Bi ki tumhe pi, Bd kira tumhe pi. ¹³ Bid gurudhamme. ¹⁴ Ck ta
15 Ck to, Bi me. ¹⁶ Bid tāta. ¹⁷ Bi sacāham. ¹⁸ Bid guru. ¹⁹ Ck omits pana.
20 Bid gurudhammo. ²¹ Bi sakotiti, Bd sakkomiti. ²² Ck -gganakam. ²³ Bid
omit ahām. ²⁴ Bi adds na. ²⁵ Bd va. ²⁶ C^a panassa. Bd pana. ²⁷ Bid add
kuie. ²⁸ Ck Bi -kammarī meva. ²⁹ Bi kiñci. ³⁰ Bid add me. ³¹ Bi skatta-
bbā, Bd akattabbattā. ³² Bi sīlam na bhindati, Bd sīlam bhindati. ³³ C^a diyyati.
34 Bid ettakenapī. ³⁵ C^a pāpām, Bd pāpakaṁ corr. to pāpām.

na bhijjati¹, detha no Kurudhamman² ti vatvā tassāpi santike³
 gahetvā suvannapattē likhiṁsu⁴. „Tātā⁵, evam sante pi n'
 eva mām ārādheti⁶, sunisā pana me suṭṭhu rakkhati, tassā
 santike gaṇhathā⁷ ti vuttā ca pana aggamaheśin upasām-
 5 kamitvā purimanayen' eva Kurudhammam⁸ yācīṁsu. Sāpi
 purimanayen' eva vatvā „idāni mām⁹ sīlam nārādheti, tena vo
 dātum na sakkā¹⁰ ti¹⁰ āha. Sā kira ekadivasaṁ sīhapañjare
 thitā rañño nagaram padakkhiṇam karontassa pacchato hatthi-
 pitthe nisinnaṁ uparājānam¹¹ disvā lobham uppādetvā „sac'
 10 āham¹² iminā saddhiṁ santhavaṁ kareyyaṁ bhātu accayena
 raffe patitthito mām¹³ esa¹⁴ gaṇheyyā¹⁵ ti cintesi. Ath' assā
 „aham¹⁶ Kurudhammam⁸ rakkhamānā sassāmikā¹⁷ hutvā kile-
 savasena aūñam purisaṁ olokesiñ¹⁸, sīlena me bhinnena bha-
 vitabban¹⁹ ti kukkucecaṁ ahosi, tasmā evam āha. Atha naṁ
 15 dūtā „aticāro nāma ayye cittuppādamattena na¹⁹ hoti, tumhe
 ettakena pi²⁰ kukkucecaṁ kurumānā vītikkamān kiṁ karis-
 satha, na ettakena sīlam bhijjati, detha no Kurudhammam²¹
 ti vatvā tassāpi santike gahetvā suvannapattē likhiṁsu⁴.
 „Tātā⁵, evam sante pi n' eva mām ārādheti, uparājā pana
 20 suṭṭhu rakkhati, tassa santike gaṇhathā²¹ ti vuttā ca pana
 uparājānam²² upasām̄kamitvā purimanayen' eva Kurudhammam⁸
 yācīṁsu. So pana sīyaṁ rājūpaṭhānam²⁴ gacchanto Rathen'
 eva rājañganām patvā sace rañño santike bhuñjitvā tatth' eva
 sayitukāmo hoti rasmiyo ca patodañ ca antodhure²⁵ chaddeti²⁶,
 25 tāya saññaya jano²⁷ pakkamitvā punadivase pāto va gantvā
 tassa nikhamanām olokento va titthati, sārathi²⁸ pi²⁹ rathām

¹ Bid bhindati. ² Bi guru-. ³ Bi adds ca. ⁴ Bid add te. ⁵ Bid likkhisu. ⁶
 Bid tāta. ⁷ Ck ārodheti, Bd arodhetiti. ⁸ Bd -hāthā. ⁹ Bi me ¹⁰ Ck sakko-
 ti, Bid sakkomiti. ¹¹ Bi -rājām. ¹² Ck saceāham. ¹³ Bi omits main. ¹⁴ Ck
 esam, Ck evassam corr. to esam. ¹⁵ Ck -yyāsi corr. to -yyā. ¹⁶ Bid attha-
 sāham. ¹⁷ Bid sasā. ¹⁸ Bid -kem. ¹⁹ Ck omits na. ²⁰ Bid etthakenāpi. ²¹
 Bi gaṇheyyāthā. ²² Ck -rājam. ²³ Bi guru-, Bd garu-. ²⁴ Ck Bid rāju. ²⁵ Ck
 antepure, Bid rathadhure. ²⁶ Cks Bd -si, Bi chaddeti. ²⁷ Bi mahājano. ²⁸ Ck
 -thi. ²⁹ Bid add tam.

gopayitvā¹ punadivase pāto va rāthām² adāya rājadvāre tiṭṭhati, sace tam khaṇamī ūeva³ niggantukāmo⁴ hoti rasmiyo ca patodañ ca antorathē yeva ṭhapetvā rājūpatthānam⁵ gacchati, jano⁶ tāya saññaya⁷ „idān” eva nikhamissatiti⁸ rājadvāre yeva tiṭṭhati. So ekadivasam evaih katvā rājanivesanam pāvisi, paviṭṭhamattass’ eva⁹ o’ assa devo pāvassi, rājā „devo vassatiti“ tassa niggantuṁ¹⁰ na adāsi¹¹, so tatth’ eva bhuñjitvā sayi, mahājano¹² „idani nikhamissatiti“ sabbam rattiṁ temento¹³ atthāsi, uparājā dutiyadivase nikhamitvā temetvā ṭhitam mahājanam disvā „aham Kurudhammam¹⁴ rakkhanto ettagam¹⁵ janam kilamesim¹⁶, silena me bhinnēna bhavitabban¹⁷ ti kukkuccam ahosi, tena tesam dūtānam „sacc’ aham¹⁸ Kurudhammam¹⁹ rakkhāmi, idāni pana me kukkuccam atthi, tena vo na sakkā dātun²⁰ ti vatvā tam atthām ārocesi²¹. Ath naṁ dūtā „tumhākam deva ‘ete kilamantū’ ti cittaṁ n’atthi, acetana-²² kamī kammaṁ na hoti, ettagena pi²³ kukkuccam karontānam²⁴ kathaṁ tumhākam vitikkamo bhavissatiti²⁵ vatvā tassa pi santike silam gahetvā suvannapatte likhiṁsu²⁶. „Evaṁ sante pi²⁷ n’ eva mām ārādheti, purohito pana sutthu rakkhati, tassa santike ganhathā²⁸ ‘ti aha²⁹’, vuttā ca pana purohitam upasam-³⁰ kamitvā yāciṁsu. So pi ekadivasam rājūpatthānam³¹ gacchanto ekena raññā tassa rañño³² pesitam taruṇaravivappnam³³ rāthām antarāmagge disvā „kassāyam ratho“ ti pucchitvā „rañño ābhato“ ti sutvā „aham mahallako, sace me rājā imam rāthām dadeyya sukham imam āruyha vicareyyant³⁴ ti cintetvā³⁵ rājūpatthānam³⁶ gato tassa jayāpetvā ṭhitakale rañño

¹ Bī gāhayitrā, Bd āharitvā. ² Bī tam. ³ Ck yeva. ⁴ Bī gantu-, Bd nikhamantu-. ⁵ Ck rāju-, Bī rājūnam up-, Bd rāju up-. ⁶ Bd mahājano. ⁷ Jano pakkamitvā ----- tāya saññaya wanting in Ck. ⁸ Bid -matte yeva. ⁹ Bd nikkhantu. ¹⁰ Bid nādāsi. ¹¹ Cks mahārājā no. ¹² Bid add va. ¹³ Bī guru-, Bd garu-. ¹⁴ Bī ettha-. ¹⁵ Ck -santi corr. to -si. ¹⁶ Bī sacāham. ¹⁷ Bid guru-. ¹⁸ Bd -ceti. ¹⁹ Cks ettakē pi, Bī etthakenāpi, Bd etthakenāpi. ²⁰ Bid -to. ²¹ Bid likkh-. ²² Bid add sliam. ²³ Bid omit aha. ²⁴ Ck Bd rāju-. ²⁵ Bī omits tassa rañño. ²⁶ Bid tarunaruciravanna. ²⁷ Bī adds va. ²⁸ Ck Bī rāju-.

ratham dassesum¹. Rāja disvā „ativiya sundaro ayam ratho, ācariyassa tam² dethā“ ti aha. Purohito na icchati³, punapuna⁴ vuccamāno pi na icchi yeva, kiñkaraṇā: evam kir' assa ahosi: „ahañ Kurodhammañ⁵ rakkhanto va⁶ parasantake lobham akāsim, bhinnena me sītena bhavitabban⁷ ti so etam attham ācikkhitvā „tātā⁸, Kurudhamme me kukuccam atthi, na mām⁹ so dhammo ārādbeti¹⁰, tasmā¹¹ na sakkā dātun¹² ti aha¹³. Atha nam dūtā „na ayyo¹⁴ lobhuppādamattena sīlam bhijjati, tumhe ettakena¹⁵ pi kukuccam karontā¹⁶ kim vītikka-
10 mām karissathā“ ti vatvā tassāpi santike sīlam gahetvā su-
vannapatte likhimsu. „Evañ sante pi n' eva mām ārādbeti¹⁷, rajjugāhakaamacco¹⁸ pana suṭṭhu rakkhati, tassa santike gan-
hathā“ ti vuttā ca¹⁹ pana tam pi upasamikamitvā yācimsu.
So pi ekadivasam janapade khettañ minanto²⁰ raijuñ dandake
15 bandhitvā ekañ kotim khettasāmikena²¹ gāhāpetvā²² ekañ attanā²³ aggahesi, tena gahitarajukotiyyā baddhadāñdako²⁴
ekassa kakkatākassa²⁵ bilamajjhān pāpumi. So cintesi: „sace²⁶ dāñdakam bile otāressāmi²⁷ antobile kakkatāko nassissati, sace
pana²⁸ purato²⁹ karissāmi rañño santakam nassissati, sace
20 orato karissāmi kuṭumbassa³⁰ santakam nassissati, kin nu kho
kātabban³¹ ti. Ath' assa etad ahosi: „bile kakkatākena³²
bhavitabban ti, sace bhaveyya paññāyeyya, etth' eva nam³³
otāressāmīti³⁴ bile³⁵ dāñdakam³⁶ otāresi. Kakkatāko kiriti
saddam akāsi. Ath' assa etad ahosi: „dāñdako kakkatā-
25 piṭṭhe³⁷ otinno bhavissati, kakkatāko mato bhavissati, ahañ ca
Kurudhammañ³⁸ rakkhāmi³⁹, tena me⁴⁰ bhinnena bhavitabban⁴¹

¹ Bd dassesi. ² Bd nam. ³ Bd icchi. ⁴ Bd -naih. ⁵ Cks ca, Bd omits ca. ⁶ Bd tassa, Bd tātā. ⁷ Bd me. ⁸ Bd āroceti. ¹⁰ Bd adds vo. ¹¹ Bd omit aha. ¹² Bd dūtā pana ayam. ¹³ Cks ettake, Bd ethake, Bd ethakenā. ¹⁴ Bd -to. ¹⁵ Cks -pāhaamacco, Bd -kūmacco. ¹⁶ Cks ya. ¹⁷ Bd mañanto. ¹⁸ Bd -ke. ¹⁹ Bd gañhā-. ²⁰ Bd -sāmikenis gañhā ti vatvā ekañ attvno. ²¹ Bd ganha-
dāñdaho. ²² Cks Bd kakkatāssa. ²³ Bd ajja. ²⁴ Bd otari-. ²⁵ Bd omits pana. ²⁶ Cks purohito, Bd pūrato. ²⁷ Bd kuṭumpikassa, Bd adds pana. ²⁸ Bd adds na. ²⁹ Cks na, Bd etevana, Bd eththenavam. ³⁰ Bd otāressāmīti. ³¹ Bd add tam. ³² Bd dāñdab. ³³ Bd -taka-. ³⁴ Bd adds ti. ³⁵ Bd add silen-

ti so etam attham ācikkhitvā „imina me kāraṇena Kurudhamme¹ kukkuccam atthi, tena vo na sakkā dātu“ ti āha. Atha naṁ dūta „tumhākām ‘kakkaṭako maratū’ ‘ti cittam n’ atthi“, acetanakām kammarū² na hoti, tumhe ettakena pi³ kukkuccam karontā⁴ kiñ vītikkamām karissathā⁵ ‘ti vatvā tassa pi⁶ santike silam gahetvā suvannapatte likhīmsu⁷. „Evaṁ sante pi n’ eva mañ ārādhetai, sārathi pana sutthu rakkhati, tassa santike pi⁸ ganhathā⁹ ‘ti vuttā ca pana tam pi¹⁰ upasākamitvā yācīmsu. So ekadivasam rājānam rathena uyyānam nesi. Rājā tattha divā¹¹ kīlitvā sāyañ nikhamitvā¹² ratham abhirūhi¹³, tassa nagaram asampattass¹⁴ eva¹⁵ suriyatthagamanavelāya¹⁶ megho utthahi. Sārathi¹⁷ rañño temanabhiyena¹⁸ sindhavānam patodasaññam¹⁹ adāsi, sindhavā javena pakkhandimusu, tato paññāya ca pana te uyyānam gacchanta²⁰ tpi tato āgacchantāpi²¹ tam thānañ patvā javena²² gacchanti²³, kiñkārañā: tesam kira etad ahosi: „imasmiñ thāne parisayena bhavitabbam²⁴“, tena no sārathi tadā patodasaññam adasiti²⁵. Sārathissāpi etad ahosi: „rañño temane vā atemane vā mayhañ doso n’ atthi, ahañ pana atthāne susikkhitasin-dhvānam patodasaññam adāsim, tena me idāni aparāparai²⁶ javantā kilamanti, ahañ ca Kurudhammam¹ rakkhami, tena me bhinnena²⁷ bhavitabban²⁸“ ti so etam attham ācikkhitvā „imina kāraṇena Kurudhamme¹ kukkuccam atthi, tena vo na sakkā dātu“ ti āha. Atha naṁ dūta „tumhākām ‘sindhavā²⁹’ kilamantū³⁰ ‘ti cittam n’ atthi, acetanakām³¹ kammarū³² nāma na hoti, ettakena pi³³ ca tumhe kukkuccam karontā³⁴ kiñ vītikka mām karissathā³⁵ ‘ti vatvā tassa santike silam gahetvā suvan-

¹ Bid guru-. ² Bi omits ettam natthi. ³ Bd adds nāma. ⁴ Cks ettake pi, Bid etthakenāpi. ⁵ all four MSS. -to. ⁶ Bid omit pi. ⁷ Bid likkh-. ⁸ Bid divasam pi. ⁹ Bi omits sāyañ ul-. ¹⁰ Bid -rōyhi. ¹¹ Bi -patte, Bd -pattena yeva. ¹² C^o Bid -tthañca-. ¹³ Bid tadā sā-. ¹⁴ Bi -tepana-, C^o tevana-. ¹⁵ Bid -saññam. ¹⁶ C^o omits tato āg-. ¹⁷ Bid Javavēgena. ¹⁸ Bd adds āgacchanti, Bi -bbanti. ¹⁹ Bid add silena. ²⁰ Bid add nāma patodasaññam adāsi. ²¹ C^o acetanakammam, C^o acetanakakammam, Bi -acetakakammam. ²² Cks ettake pi, Bid etthakenāpi. ²³ Bid -to.

napatte likhiṁsu¹. „Evaṁ sante pi n' eva maññā ārādheti,
setthi pana sutthu rakkhati, tassa pana² santike gānhatā³ 'ti
vuttā ca pana tam pi⁴ upasamkamitvā yācīṁsu. So pi⁵ eka-
divasāṁ gabbahto nikkhantasālisīsaṁ⁶ attano sālikhettām gan-
tvā paccavekkhitvā nivattamāno „vihimālām bandhāpessāmiti⁷
ekām sisamuṭṭhim⁸ gāhāpetvā thūnāya⁹ bandhāpesi. Ath' assa
etad ahosi: „imamhā kedārā mayā rañño bhāgo dātabbo,
adinnabhāgato yeva ca¹⁰ me kedārato sālisīsamuṭṭhi gāhāpito,
abañ ca Kurudhamme¹¹ rakkhāmi, tena me bhinnena¹² bhavi-
tabban¹³ 'ti so etam atthām ācikkhitvā „imina me¹⁴ kāraṇena
Kurudhamme¹⁵ kukkuccām atthi, tena vo¹⁶ na sakkā dātun¹⁷
ti āha. Atha nañ dūtā „tumhākām theyyacittām n' atthi,
tena vinā adinnādānaṁ nāma paññāpetum na sakkā, ettakena
pi¹⁸ ca kukkuccām karontā¹⁹ tumhe anñasantakam²⁰ nāma kim
gānhiṣathā²¹ 'ti vatvā tassāpi²² santike sīlam gahetvā suvan-
napatte likhiṁsu²³. „Evaṁ sante pi n' eva maññā ārādheti²⁴,
doñamāpako²⁵ pana mahāmatto sutthu rakkhati, tassa santike
gānhatā²⁶ 'ti vuttā ca pana tam pi²⁷ upasamkamitvā yācīṁsu.
So kira ekadivasām koṭṭhāgāradvāre niśiditvā rājabhāge vihīm
mināpento amitavīhīrāsito²⁸ vihīm gahetvā lakkhām²⁹ ṭhapesi.
Tasmīm khāne devo pāvassi³⁰. Mahāmatto lakkhāni³¹ ganetvā³²
„mitavīhī³³ ettakā³⁴ nāma hontīti³⁵ vatvā lakkhavīhī³⁶ samikād-
hitvā mitarāsimhi³⁷ pakhipitvā vegena gantvā dvārakotthake
thatvā cintesi: „kin nu kho mayā lakkhavīhī³⁸ mitarāsimhi³⁹
25 khittā⁴⁰ udāhu amitarāsimhīti⁴¹. Ath' assa etad ahosi: „sace

¹ Bid. likkh-. ² Bid. omit pana. ³ Bid. omit pi. ⁴ Bid. add sethi. ⁵ Bi adda-
diavā. ⁶ C^a-māti, Bi bandhāpessāmiti, Bd. bandhāpissāmiti. ⁷ Bi tam sāli-
sāmī samuṭṭhi, Bd. ekām sāllisīsamuṭṭhim. ⁸ Bid. cūlāya. ⁹ Bid. omit ea. ¹⁰ Bid. guru-
¹¹ Bid. add sīlēna. ¹² C^a omits me. ¹³ C^a me. ¹⁴ C^a ettake pl, Bid. etthakenipi.
¹⁵ Bi -to, Bd. -ti. ¹⁶ C^a anñath-, Bid. para-. ¹⁷ Bid. tassa. ¹⁸ Bid. ārodheti.
¹⁹ Bi doñimāmako, Bd. doñamāmako. ²⁰ C^a -sino, Bi -piñirāsiyi. ²¹ Bi lak-
khanām. ²² C^a pavassi, Bi vassi. ²³ C^a -ni, Bid. lakkhanāni. ²⁴ Bi gānhitvā,
Bd. vañhitvā. ²⁵ C^a minavīhi, C^a amitavīhi, Bid. mitavīhi. ²⁶ Bi etthako, Bd.
etthakā. ²⁷ C^a -vihi, Bi lakkhanavīhi. ²⁸ C^a rāsimhi, C^a rāsim. ²⁹ C^a lak-
khavīhi, Bi lakkhe, Bd. lakkha. ³⁰ C^a rāsimhi, C^a mitavīhīrāsimhi, Bid. mita-
vīhi. ³¹ Bid. pakhipitā.

me mitavīhirāsimhi khittā¹ akāraṇen² eva rāñño santakam³ vad-
dhitam⁴ gahapatikānam⁵ sāntakam⁶ nāsitam⁷, ahañ ca Kurudham-
mañ⁸ rakkhāmi, tena me bhinnena⁹ bhavitabban¹⁰ ti so etam
attham¹¹ ācikkhitvā „iminañ me kārañena Kurudhamme kukku-
cam¹² atthi, tena vo na sakkā datun¹³ ti āha. Atha nañ dūtā¹⁴
„tumhākam¹⁵ theyyacittam¹⁶ n'atthi, tena vinā adinnādānam¹⁷ nāma
paññāpetum¹⁸ na sakkā, ettake¹⁹ pi²⁰ ca²¹ kukkuccāyantā²² kim
tumhe parasantakam²³ gañhathā²⁴ 'ti vatvā tassāpi²⁵ santiķe
silañ gahetvā suvannapatte likhimsu²⁶. „Evañ sante pi n'eva
mañ ārādheti²⁷, dovāriko pana sutthu rakkhati, tassa santiķe²⁸
gañhathā²⁹ 'ti vuttā ca pana tam pi³⁰ upasāñkamitvā yācīnsu.
So pi ekadivasam³¹ nagaradvārah pidhānavelāya³² tikkhattum
saddam anussāvesi³³. Ath' eko daliddo³⁴ manusso³⁵ attano
kanītthabhaginiyā saddhim dārupanñatthāya arāñnam³⁶ gantvā
nivattanto³⁷ tassa saddam sutvā bhaginim³⁸ ādāya vegena sam-³⁹
pāpuni. Atha nañ dovāriko „tvāñ nagare rāñño atthi-
bhāvam⁴⁰ na jānāsi, 'sakālass' eva⁴¹ imassa nagarassa dvārah
pidhiyatiti⁴² na jānāsi, attano mātugamañ gahetvā arāññe
ratikilām⁴³ kīlanto⁴⁴ vicarasiti⁴⁵ āha. Ath' assa itarena⁴⁶
„na me sāmi⁴⁷ bhariyā bhaginī me esā⁴⁸ ti vutte etad ahosi⁴⁹
„akāraṇam⁵⁰ vata me katañ bhaginim⁵¹ bhariyā ti vadantena⁵²,
ahañ ca Kurudhammañ⁵³ rakkhāmi, tena me bhinnena⁵⁴ bhavi-
tabban⁵⁵ ti so etam attham⁵⁶ ārocetvā⁵⁷ „iminañ me⁵⁸ kārañena
Kurudhamme⁵⁹ kukkuccam⁶⁰ atthi, tena vo na sakkā dātun⁶¹ ti
āha⁶². Atha nañ dūtā⁶³ „tumhehi tathāsaññāya⁶⁴ kathitam,⁶⁵

¹ Bid pakhipitā. ² Bid gura-. ³ Bid add silena. ⁴ Bid saññā-. ⁵ Bi etthake.

⁶ Bi omits pi. ⁷ Bid omits ca. ⁸ Bi kukkuccam⁶ karonto, Bd k. karontā. ⁹

Bid | arassa-. ¹⁰ Bid gañbissathā. ¹¹ Bi tassa, Bd tassa pi. ¹² Bid likkh-

¹³ Bi āroceti. ¹⁴ Bid omit pi. ¹⁵ C* pidahana-, Bi sāyanha-. ¹⁶ C* sadda-

manussa-, Bi saddam sāvesi. ¹⁷ C* daliddo corr. to -dda. Bid dalidda. ¹⁸ Bid

puriso. ¹⁹ Cks Bd nivattento. ²⁰ Bd add kim. ²¹ Bd sakalasseva, C* Bi kā-

lasseseva. ²² Cks pithiyatiti, Bi pithiyati, Bd pidhiyatiti, Bd adds kim. ²³ Bid

kāmaratikilam. ²⁴ Bid kīlanto. ²⁵ Bi divasam carasi, Bd divasam vicarasī. ²⁶

Cks -ro. ²⁷ Bd sā. ²⁸ C* -nā. ²⁹ Bid bhaginiyā ti kathentena. ³⁰ Bd adds

silena. ³¹ Bid ācikkhitvā. ³² Bid omit me. ³³ Bi omits āha. ³⁴ Bid add etam.

³⁵ C* kathā-.

ettha vo¹ sīlabhedo n'atthi, ettake² pi ca tunhe kukkuccāyantā Kurudhamme³ sampajānamusāvādaṁ nāma kiñ karissathā⁴ 'ti vatvā tassa pi⁵ santike sīlāni gahetvā suvannapatte likhiṁsu⁶. „Evam sante pi n' eva mām ārādheti, vannadāsī pana sutṭhu⁷ rakkhati, tassā santike gaṇhathā⁸ 'ti vuttā ca pana tam pi⁹ upasāmkamitvā yācīṁsu. Sāpi purimanayen¹⁰ eva paṭikkhipi, kiñkāraṇā: Sakko kira devānam indo „tassā¹¹ sīlam vīmāmissāmīti¹² mānavakavāṇgena āgantvā „ahañ āgamissāmīti¹³ sahassai datvā devalokam eva gantvā tīni saṁvaccharāni nā-¹⁴ gacchi¹⁴, sā attano sīlabhedabbayena tīni saṁvaccharāni añ-¹⁵ nāssa purisassa hatthato tambūlamattam pi na ganhi, sā anuk-¹⁶ kamena duggatā hutvā ciotesi: „mayham sahassām datvā gata-¹⁷ purisassa tīni saṁvaccharāni nāgacchantassa¹⁸ duggat' amhi¹⁹ jātā, jīvitapavattin²⁰ ghaṭetum na sakkomi, ito dāni paṭṭhāya²¹ mayā vinicchayamāhāmattānām ārocetvā paribbayam gahetuṁ vattatati²² sā vinicchayam gantvā „sāmi, paribbayam datvā²³ gatapurisassa me tīni saṁvaccharāni, matabhāvam pi 'sa²⁴ na jānāmi, jīvitam²⁵ ghaṭetum na sakkomi, kiñ karomi sāmīti²⁶ āha. „Tīni saṁvaccharāni²⁷ anāgacchante kiñ karissasi²⁸, ito paṭ-²⁹ thāya paribbayam ganhā²⁹ 'ti³⁰. Tassā laddhavinicchayā³¹ vinicchayato nikhamamānāya³² eva eko puriso sahassabhan-³³ dīkaṁ³⁴ upanāmesi, tassa gahanatthāya hatthānām³⁵ pasāraṇa-³⁶ kāle Sakko attānām dassesi, sā disvā va „mayham saṁvac-³⁷ charattayamatthake sahassadāyako puriso āgato³⁸, n' atthi me³⁹ tava kāhāpanehi attho⁴⁰ ti hatthām sammiñjesi⁴¹, Sakko attano⁴² sarīrañ ñeva⁴³ abhinimminivā taruṇasuriyo viya jalanto ākāse⁴⁴ atthāsi, sakalanagaram sannipati⁴⁵, Sakko mahājanamajjhe⁴⁶

¹ Bīd omit ettha vo. ² Bīd etthake. ³ Bīd gurudhammena Bīd gurudhamme, Cā kurudhammo. ⁴ Bīd omits pi. ⁵ Bīd likkh-. ⁶ Bīd omit pi. ⁷ Bīd tassa, Bē kassā. ⁸ Bīd add vatvā. ⁹ Bīd na gacchi. ¹⁰ Cā na āg-. ¹¹ Bīd agacehantassa, Bā anāg-. ¹² Cā duggatampi, Bīd duggatā. ¹³ Bīd jīvitavuttini. ¹⁴ Bīd -bhāva-¹⁵ massa, Bā -bhāvamissa. ¹⁶ Cā ghā-, Bīd ghaṭitum. ¹⁷ Bīd adds nāma. ¹⁸ Bīd -ti. ¹⁹ Bīd ganhāhiti, Bīd ganhatiti. ²⁰ Bīd nikhamamānāya. ²¹ Bīd -bhandam. ²² Bīd hattham. ²³ Bīd adds tāta. ²⁴ Cā sammiñjesi, Bīd sammirañcesi, Bīd sa-²⁵ miñcesi. ²⁶ Bīd ceva. ²⁷ Bīd sannipatetvā.

, „ahaṁ etissā vīmañsanavasena saṁvacaçcharattayamathake sa-hassam adāsiṁ, sīlam rakkhantā nāma evarūpā hutvā rakkhathā“
 †ti ovādaṁ datvā tassā nivesanam¹ sattahi ratanehi püretvā „ito
 patthāya appamattā hohiti“ tam anusāsitvā devalokam eva
 agamāsi², iminā kārañena sā „ahaṁ gahitabhatiṁ ajīrāpetvā
 va aññena diyyamānāya bhatiyā hattham pasāresim³, iminā
 kārañena mama⁴ sīlam na ārādheti⁵, tena vo dātum na sakka⁶
 ti paṭikkhipi⁷. Atha nām dūtā „hatthapasāranamattena si-
 labhedo n' atthi, sīlam nāma etam⁸ paramā⁹ pārisuddhi¹⁰ ho-
 tati¹¹ vatvā tassāpi santike sīlam gahetvā suvannapatte likh-
 iñsu¹². Iti te imesam¹³ ekādasannām janānam rakkhana-
 sīlam¹⁴ suvannappatte likhitvā¹⁵ Dantapurañi gantvā Kāliñga-
 rañño suvannapattam datvā tam pavattim ārocesuñ. Rājā
 tasmiñ Kurudhamme¹⁶ vattamāno¹⁷ pañcasilāni püresi. Tasmiñ
 kāle¹⁸ sakala-Kāliñgarañthe devo vassi, tīni bhayāni vūpasan-
 tāni, rattham khemāñi subhikkhañi ahosi. Bodhisatto¹⁹ yāva-
 jivāñi dānādini puññāni katvā saparivāro²⁰ saggapadañi²¹ püresi.

Satthā imam desanam²² ābaritvā saccañi pakāsetvā jātakanī sa-
 modhānesi (Saccapariyosāne keci sotāpannā ahesum keci sakadāgāmino
 keci anāgāmino keci arahantā²³ ti). Jātakasamodhāne²⁴ pana 20

Gaṇikā Uppalavaññā ca Puñño doväriko tadā (Dhp. p. 417.)

rajjugāho ca Kaccāno²⁵ dopanātā ca Kolito²⁶

Sāriputto²⁷ tadā setthi Anuruddho ca sārathi

brāhmaño Kassapo thero uparājā Nandapandito

Mahesi Rāhulanātā Māyā devi janettiyā²⁸

Kururājā Bodhisatto, evam dhāretha jātakan ti.

Kurudhammajātakam²⁹.

¹ Ck -ne. ² Bid -ag. ³ Bid -remi. ⁴ Bid -mā. ⁵ Bi -si. ⁶ Bi sakko.

⁷ Bd pari-. ⁸ Ck -esa, Bi -ekari. ⁹ Bid -ma. ¹⁰ Ck pari-, Bid visuddhi. ¹¹ Bid

likh-. ¹² Bi iti tesam, Bd iti tesam dūtā imesam. ¹³ Bi adda gahetvā.

Bi guru-. ¹⁴ Bid pava-. ¹⁵ Bi khane. ¹⁶ Bi adds ca. ¹⁷ Bi sappariso. ¹⁸

Bi saggapūram, Bd sakspūram. ¹⁹ Bid dhammadde-. ²⁰ Ck -to. ²¹ Bi jāta-

kam-, Bd -kam samodhānesi. ²² Ck rajuggā-. ²³ Bid kaccāyanō. ²⁴ Bi mog-

galāno donamiko, Bd moggalāmāno donamāmisko. ²⁵ Ok janentiya. ²⁶ Bi adds

chathamāñi, Bd chathamāñi.

7. Romakajātaka.

Vassāni paññāsā¹ ti. Idam Satthā Vejuvane viharanto² vadhäya parisakkhanam ārabbhā kathesi. Paccuppannavatthum uttānam eva.

5 Atite pana Bārānasiyam Brahmadatte rajjam kārente Bodhisatto pārāpato³ hutvā bahūhi⁴ pārāvatehi⁵ parivuto araññe pabbataguhāyam⁶ vāsam kappesi. Aññataro pi kho tāpaso sīlasampanno tesam pārāpatānam⁷ vasanatthānato avidūre ekaṁ paccantagāmam upanissāya assamapadaṁ 10 māpetvā pabbataguhāyam⁸ vāsam kappesi. Bodhisatto antarantarā tassa santikam āgantvā sotabbayuttakam sunāti. Tattha tāpaso⁹ ciram vasitvā pakkāmi. Ath' añño kūṭajaṭilo¹⁰ āgantvā tattha vāsañ kappesi. Bodhisatto¹¹ pārāpataparivuto¹² taṁ upasāmkamitvā vanditvā paṭisanthāram katvā assamapade vicari- 15 tvā girikandarasamipe gocaram gahetvā sāyañ attano vasa-nathānam gacchati. Kūṭatāpaso¹³ tattha atirekapannāsavasāni¹⁴ vasi. Ath' assa¹⁵ ekadivasam paccantagāmavāsino¹⁶ pārāpatamāṁsaṁ¹⁷ abhisāmkharityvā adamīsu. So tattha rasa-tanhāya bajjhitvā „kim māṁsam nām' etan¹⁸ ti pucchitvā „pā- 20 rāpatamāṁs¹⁹ n²⁰ ti sutvā cintesi: „mayhaṁ assamapadaṁ bahū²¹ pārāpata²² āgacchanti, te māretvā māṁsam khāditūm va-tatīti²³ so tañḍulasappidadhijirakamaricādīni²⁴ āharāpetvā²⁵ ekamante thāpetvā muggaram cīvarakam²⁶ paṭicchādetvā pārāpatānam²⁷ āgamanam olokento paññasāladvāre nisidi. 25 Bodhisatto pārāpataparivuto²⁸ āgantvā tassa kūṭajaṭilassa²⁹ du-thakiriyaṁ oloketvā „ayañ duṭṭhatāpaso aññenākārena³⁰ ni-sinno, kacce³¹ nu kho amhākam samānajātiyānai³² māṁsam khādi³³, pariganhissāmi nan³⁴ ti anuvāte thatvā tassa sarīra-

¹ Bid add bhagavato. ² Bid pārāva-, ³ Bi bahu. ⁴ Ck -ya. ⁵ Ck Bi -ya. ⁶ Bi tāpaso tattha. ⁷ Ck Bid kūṭa-. ⁸ Bid adda pl. ⁹ Bid ku-. ¹⁰ Ck atireka-papuṇi, Bi atiresavassāni. ¹¹ Bi atha. ¹² Bid add manussā. ¹³ Cks -u. ¹⁴ Bi -khīraparicā-, Bi khīramaricā-. ¹⁵ Ck arāpetvā. Bid āharitvā. ¹⁶ Ck cīra-kena, Bi cīvarakam. ¹⁷ Bi aññenākārena, Bi aññienākārena. ¹⁸ Bi kiuci, Bid kicci. ¹⁹ Bi -jātiyām. ²⁰ Bi khāditi, Bi khāti.

gandham ghāyitvā „ayam amhe māretvā māṁsaṁ khāditukāmo,
uāssa¹ santikam² gantū vattatiti“ pārāpate³ ādāya paṭikkamitvā⁴ cari. Tāpaso tam anāgacchantam disvā „madhura-katham tehi saddhiṁ kathetvā vissāsenā upagate māretvā māṁsaṁ khāditum vattatiti“ cintetvā purimā dve gāthā avoca: 5

1. Vassāni paññāsa samādhikāni⁵
vasimha selassa guhāya rōmaka⁶,
asāmīkamānā abhinibbutattā⁷
hatthattam⁸ āyanti mam' andajā pure. 79.

2. Te dāni vakkāngā⁹ kimattham¹⁰ ussukā¹¹ 10
vajanti¹² aññānā girikandaram dijā,
nanū na maññanti mamaṁ yathā pure
cirappavutthā athavā na te ime ti. 80.

Tattha samādhikānīti¹³ samādhikāni¹⁴, rōmākā¹⁵ ti dumāya uppāna¹⁶, sudhotapavulena¹⁷ samānavappanettapādatāya¹⁸ Bodhisatta-pārāpatam¹⁹ ālapati, asāmīkamānā ti evam atirekāpaññāsavassāni imiseā pabbataguhāya vasantesu ambesu ete andajā ekadivasaṁ pl mayi asāmīkam akatvā abhinibbutacittā²⁰ va²¹ hutvā pubbe mama hatthattam²² hatthappasāraṇaokāsan²³ agac-chantiti attho, te dāni te idāni, vakkāngā²⁴ ti Bodhisattari ālapati, sabbe pl jana pakkhino uppatañakale givām vāñkānī katvā²⁵ uppatañato vakkāngā²⁶ 20 ti vuccanti, kimatthā²⁷ ti kinkāraṇā²⁸ samassāmānā, ussukā²⁹ ti ukkañhi-tarūpā hutvā, girikandaran ti giritō aññānā pabbatakandaram, yathā pure³⁰ ti yathā pure³¹ ete pakkhino māmā garum³² katvā piyām katvā maññanti tathā³³ idāni na³⁴ maññanti, pubbe idha nivutthatāpaso³⁵ añño ayan³⁶ añño³⁷, evam añño³⁸ ete māmā³⁹ maññanti dipeti, cirappavutthā⁴⁰ athavā na te ime⁴¹ 25 ti kin nu kho ime cirām vippavasitvā dīghassa addhuno accayena āgatattā māmā

¹ Bid na tassa. ² Bi -ke. ³ Bid pārāva-. ⁴ Bid parakka-. ⁵ Bi samādhītāni, Bd samādhikāni. ⁶ Bid -kā-. ⁷ Bi -nipaticcītā, Bd -nibbūticcītā. ⁸ Ck hattham, C^a Bd hatthattam. ⁹ Bi vaggāngā, Bd vakkāngā. ¹⁰ C^a -ttha. ¹¹ Bi usukā, Bd ussukā. ¹² Bid ajanti. ¹³ Bi samādhītāni, Bd samādhikānīti. ¹⁴ Bi māma adhi. ¹⁵ Bi ropakā. ¹⁶ Ck rūmaya uppāna, C^a rūmaya uppānā. ¹⁷ C^a -jena, Bi -leneva. ¹⁸ Bi sahanavanne netta pādamakāya. ¹⁹ Bid -sat-tampārāvutam. ²⁰ Ck abhinibbutacittā. ²¹ Bi omits va. ²² Ck hatthattam. ²³ Bi pasāraṇaokāsan. ²⁴ abhinibbutacittā --- katvā wanting in Bd. ²⁵ Bid -nam. ²⁶ Bid pubbe. ²⁷ Bi guruh. ²⁸ Ck yathā. ²⁹ Bid namu. ³⁰ Bid nivatta-, Bd -nivutha-. ³¹ Bi assamāni. ³² I'd aññō añño ayan, Bid add ti. ³³ Bid evam añño. ³⁴ Ck ma. ³⁵ Bid cirām pavuñhā.

so¹ yeva ayan ti na sañjānanti, udāhu ye amhesu abhinibbutattā² na te im,
aññe va āgatukapakkhino, ime kena³ mani na upasamiksamanti puechati⁴

Taṁ sutvā Bodhisatto paṭikkamitvā ṛhito va tatiyam gā-
tham āha:

5 a. Jānāma taṁ, na mayam asma⁵ mūlhā,
so yeva⁶ tvan⁷, te mayam asma⁸ nāññe⁹,
cittāñ ca te asmiñ Jane paduṭṭham,
ājīvika¹⁰ tena¹¹ taṁ uttasāmā 'ti. 81.

Tattha na mayam asma⁵ mūlhā ti mayam mūlhā¹² pamattā na bona,
10 cittañ ca te asmiñ Jane paduṭṭham¹³ ti¹⁴ tvañ so va¹⁵ mayam pl te
yeva, na taṁ¹⁶ samjānāma, apí¹⁷ kho pana¹⁸ tava cittam asmiñ Jane gaduttham
amhe māretum uppannāni, ājīvika¹⁹ ti ājīvabetu pabbajita paduṭṭhatāpasa²⁰,
tena taṁ uttasāmā 'ti tena²¹ kāraṇena taṁ uttasāmā bhāyāma na upasati-
kawāma.

15 Kūṭatāpaso²² „ñāto aham imehīti“ muggaram khipitvā
virajjhitvā „gaccha tāva²³, tvañ viraddho 'mhīti“ āha. Atha nam
Bodhisatto „mam²⁴ tāva viraddho si, cattāro pana apāye na vi-
rajjhasi²⁵, sace idha vasissasi²⁶ gāmavāśinām²⁷ ‘coro ayan’ ti
ācikkhitvā tam gāhāpessāmī²⁸, sīgham palāyassū²⁹ ‘ti tam
20 tajjetvā³⁰ pakkāmi. Jatilo³¹ tattha vasitum nāsakkhi³².

Satthā imam dhammadedesanām āharitvā jātakam samodhānesi;
.Tadā tāpaso³³ Devadatto ahosi, purimo sīlavantatāpaso Sāriputto,
pārāpatajeṭṭhako³⁴ pana aham evā³⁵ 'ti. Romakajātakam³⁶.

¹ Ck anāgatattā --. Bid āgatatāpaso. ² Bid -tacittā ³ Bid tena. ⁴ Bid puechi.
⁵ Bid sampa. ⁶ Bid sveva in the place of so yeva. ⁷ Bid tvan. ⁸ Ck Bi assa,
Bi assu. ⁹ na aññe. ¹⁰ Bid ājīvakā. ¹¹ C^x ttena. ¹² Bid omit mayam
mūlhā. ¹³ Cks -am. ¹⁴ Cks omit ti. ¹⁵ Bid so yeva. ¹⁶ Bid tam na. ¹⁷ Bid
add ea. ¹⁸ Bi adds te. Bi tā. ¹⁹ Bid ājīva-. ²⁰ Bi -passa, Bid -sam. ²¹ Bid
yena. ²² Bid ku-. ²³ Bid to, Bid bho. ²⁴ Cks man. ²⁵ Bid viraddho si. ²⁶ Ck
sasi, C^x vassi corr. to vassi, Bid vassissasi. ²⁷ Ck -sinam. Bi -sina. ²⁸ Ck Bi
-mīti. ²⁹ Cks i d tajjivtā, Bi vajjetvā. ³⁰ Bid kutaja-. ³¹ Bd na-. Bid add
aññathā agamāsi. ³² Bid kutatā-. ³³ Bi -vatasethako, Bid -vatajēṭṭhako. ³⁴
C^x pārāpatajā-, Bid romajā-, adding sattamām.

8. Mahisajātaka.

Kimattham abhisandhāyā 'ti. Idam Satthā Jetavane viharanto ekum lolamakkaṭam ārabba kathesi. Sāvatthiyam kir' ekasmiṁ kule eko posāvaniyalolamakkaṭo' hatthisālam gantvā ekassa sīlavahatthissa² piṭṭhe nisiditvā uccārapassāvām karoti piṭṭhiyām caṁkamati. Hatthi³ attano sīlavantatāya kantisampadāya na kiñci karoti. Ath' ekadivasam tassa hatthissa thāne añño duṭṭhahatthipoto atthāsi. Makkaṭo „so yeva ayan“ ti saññaya duṭṭhahatthissa piṭṭhiṁ abhirūhi'. Atha naṁ⁴ so sondāya gahetvā bhūmiyām ṣhapetvā pādena akkamitvā saincunnesi. Sā pavatti bhikkhusaṅghe pākata⁵ jātā. Ath' ekadivasam bhikkhu⁶ dhammasabhāyam katham samutthāpesuni: „āvuso lolamakkaṭo kira sīlavahatthisaññaya⁷ duṭṭhahatthi piṭṭhiṁ abhirūhi⁸, atha naṁ so jīvitakkhayām pāpesiti“. Satthā āgantvā „kāya nu 'tha bhikkhave starahi kathāya saṇnisinna⁹“ ti pucchitvā „imāya nāmā“ 'ti vutte „na bhikkhave idān' ev' esa¹⁰ lolamakkaṭo evamilo¹¹, porāṇato paṭṭhāya evam-silo¹² yevā“ 'ti vatvā atitām āhari:

Atite Bārāṇasiyām Brahmadatte rajjam kārente Bodhisatto Himavantapadese mahisayoniyam¹³ nibbattitvā vayappatto thāmasampanno mahāsariro pabbatapādapabbhāra-²⁰ giriduggavanaghaṭesu¹⁴ caranto¹⁵ ekam phāsukam rukkhamūlam disvā gocaraṁ gahetvā divā tasmin rukkhamūle atthāsi. Ath' eko lolamakkaṭo rukkhā¹⁶ otaritvā tassa piṭṭhiṁ abhirūhitvā¹⁷ uccārapassāvām katvā siṅge¹⁸ ganhitvā olambanto naṅgutthe gahetvā dolāyanto¹⁹ kili. Bodhisatto khantimettānuddayasam-²⁵ padāya²⁰ taṁ tassa anācāraṁ na manas²¹ ākāsi²². Makkaṭo punappuna²³ tath' eva karoti²⁴. Ath' ekadivasam tasmin rukkhe adhivatthā²⁵ devatā rukkhakkhandhe thatvā naih²⁶ „mahi-

¹ Bid -niyamakkato. ² Bi sīlavantasse, Bd sīlavantasse hatthissa. ³ so all four MSS. ⁴ Bid -iyam. ⁵ C² -ruhi, Bi -rūyhati, Bd -rūhati. ⁶ Bid add vegena.

⁷ C² omit bhikkhu. ⁸ Bi sīlavantahatthissa, Bd sīlavantahatthi. ⁹ Bid -rūho.

¹⁰ C² Idānavaso, Bi idāni puppe, Bd idāneva pubbe pi. ¹¹ Bi evamilo, Bd evam pi lolo. ¹² Bi ekath pi lolo, Bd evam pi lolo. ¹³ Bid mahilūsu. ¹⁴ Bi -pāde - - dugge.

¹⁵ Bid vica-. ¹⁶ Bi rukkhato. ¹⁷ Bd -rūhi. ¹⁸ Bid slügesu.

¹⁹ Bid add va. ²⁰ Bi -yam. ²¹ Bid manasā ākāsi. ²² Bid -unnati. ²³ Bi kari.

²⁴ Bid -vattvā. ²⁵ C² Bi na, C² omits naih.

sarāja¹, kasmā inassa dutṭhamakkaṭassa avamānam sahasi,
nisedhehi nan² ti vatvā etam attham pakāsentī³ purinā dve
gāthā avoca:

1. Kam attham⁴ abhisandhāya lāhucittassa dūbhino⁵
5 sabbakāmaduhassēva⁶ imam⁷ dukkham titikkhasi. 82.
2. Siñgena nihānām⁸ etam⁹ padasā ca adhitthaha¹⁰,
bhiyyo bālā pakujjhneyūn no c' assa¹¹ patisedhako ti. 83.

Tattha kam attham abhisandhāyā 'ti kin nu kho kāraṇam paticea
kin sampassamāno¹², dūbhino¹³ ti¹⁴ mittadūbhissa¹⁵, sabbakāmaduhass-
10 seva¹⁶ 'ti sabbakāmadadassa sāmikassa viya, titikkhasitī adhivāsesi¹⁷, pa-
dasā ca adhitthahā¹⁸ 'ti pādena ca¹⁹ naññi tiohakburaggena²⁰ yathā etthi
eva marati evāni akkamatha²¹, bhiyyo bālā ti sacce hi patisedhako na bhā-
veyya bili aññāyasattā punappuna²² kujjhneyūn²³ ghaṭteyyūn²⁴ vihetheyum
evā²⁵ 'ti dīpeti.

15 Tam sutvā Bodhisatto „rukkhadevate, sac' āham iminā
jātigottabālādīhi²⁶ avikkosamāno²⁷ inassa dosai na sahissāmi
katham me manoratho nipphattim gamissati, ayam pana mām
viya aññam pi²⁸ maññamāno evam anācāram karissati, tato
yesam candamahisānam esa evam karissati te yeva etam va-
20 dhissanti, sā etassa²⁹ aññehi māraṇā³⁰ mayham dukkhatō ca
pānātipātato ca pamutti³¹ bhavissatī³² vatvā tatiyanā gā-
tham āha:

- a. Mam evāyām maññamāno aññam p' eva³³ karissati,
te tam³⁴ tattha vadhissanti, sā me motti bhavissatī. 84.
- 25 Katipāhaccayena pana Bodhisatto aññattha gato, añño candamahiso tain thānam³⁵ āgantvā atthāsi. Dutṭhamakkaṭo „so

¹ Bd mahimśarājam ² C⁸ tan. ³ all four MSS. -ti. ⁴ Bid kimattam. ⁵ Bōt
dubbhi-. ⁶ Bōt -ruhasseva. ⁷ Bōt idam. ⁸ C⁸ nihatahetai, Bōt niptācetai, Bd
nihatacetai. ⁹ C⁸ Bōt -tthabi. ¹⁰ C⁸ vassa. ¹¹ Bid omit sam. ¹² C⁸ du-,
Bōt dubbhi-. ¹³ C⁸ omit ti. ¹⁴ C⁸ -du-, Bōt -dubbhassa, Bd -dubbhissa. ¹⁵ Bid
-ruha. ¹⁶ Bōt -seti. ¹⁷ Bōt -hī. ¹⁸ Bōt pāteneva, Bōt pādenaya ¹⁹ Bōt tickha-
kurakkhenā. ²⁰ C⁸ akkama, C⁸ akkamama. ²¹ Bōt -unnam, Bd -unam. ²² Bōt
paku-. ²³ Bid ghaṭe-. ²⁴ C⁸ -yyūn yevā, Bid -yyūn mevā. ²⁵ C⁸ -di, Bd -dīhi,
Bōt -gottādīhi. ²⁶ so C⁸; Bōt adhiko-, Bd aviko-, C⁸ avikkosayamāno. ²⁷ C⁸
omit aññam pi. ²⁸ Bid omit sā e. ²⁹ C⁸ -na, Bid maranām. ³⁰ Bōt vimuttī
Bōt vippamutti. ³¹ Bid aññameva. ³² Bōt na, Bd na. ³³ Bid tattha in the
place of t. th.

yeva ayan¹ ti saññaya tassa piññim abhirūhitvā tatth' eva anācāraṁ cari. Atha nañ so vidhūnanto bhūmiyāñ pātetyā sīñgena hadaye² vijjhītvā pādehi māddityā sañcunnesi.

Satthā imāñ desanāñ³ āharītvā saccāni pakāsetvā jātakam samodhānesi: „Tadā duññhamahiso ayam duññhabatthi⁴ nhosi, duññho⁵ duññhamakkato va⁶, sīlavamahisarājā⁷ pana nāham evā⁸ ti. Mahisajātakam⁹.

9. Satapattajātaka.

Yathā māñnavako pānthe ti. Idām Satthā Jetavane viharanto Panḍuka-Lohitake ārabba kathesi. Chabbaggyānam hi dve janā Mettiya-Bhummajakā¹⁰ Rājagahañ upanissāya vihāriñsu, dve Assaji-Punabbasukā Kījāgiriñ¹¹ upanissāya vihariñsu, Panḍuka-Lohitakā ime pana dve Sāvatthiñ upanissāya Jetavane vibarīñsu, te dhammena nihitāñ adhikaraṇāñ ukkotenti, ye pi tesāñ sandiññhasambhattā honti tesāñ upatthambho hutvā „na āvuso tumhe etehi jātiyā vā gottena vā sīlēna vā nihinatarā, sace tumhe attano gāham vissajjetha suññutaram vo ete adhibhavissantiti“ ādīni vatvā gāham vissajjetum¹² na denti, tene¹³ bhañḍanāñ c' eva¹⁴ kalahaviggahavivādā¹⁵ ca vattanti¹⁶. Bhikkhū etam attham Bhagavato ārocesum. Bhagavā¹⁷ etasmīni nidāne¹⁸ etasmīni pakaraṇe bhikkhū sannipātētvā¹⁹ Panḍuka-Lohitake pakkośpetvā „saccāni kira tumhe bhikkhave attanāpi²⁰ adhikaraṇāñ ukkotethu, aññesam²¹ gāham vissajjetum²² na dethā²³ ti pucehitvā „saccāni bhante“ ti vutte „evam sante²⁴ hi²⁵ bhikkhave tumhākām kiriñ satapattamāñnavassa kiriñ viya hotiti“ vatvā atitāñ ābari:

Atite Bārānasiyāñ Brahmadatte rājjāñ kārente²⁶ Bodhisatto aññatarasmiñ Kāsigāme²⁷ ekasmīni kule nibattitvā vayappatto kasīvanijjādhi²⁸ jīvikām²⁹ akappetvā pañ-

¹ Bid -yan. ² Bid dhammadde. ³ so all four MSS ⁴ Bid omit duññho. ⁵ Bi etrahi ayam makkato, Bd e. a. duññha yeva in the place of va ⁶ Bi sīlēara-, Bd sīlāvā-. ⁷ Bid adds aññamāni. ⁸ Bd -bhūma-. ⁹ Bid kitvā-. ¹⁰ Bid visar-¹¹ Cks te. ¹² Bi omits eva. ¹³ Cks Bd omit ca, Bi kalahavivādifica ¹⁴ Bid pava-. ¹⁵ Bid atha kbo bha-. ¹⁶ Bid omit e. n. ¹⁷ Bid -pātēpetvā. ¹⁸ Bid attano. ¹⁹ Bid add pi. ²⁰ Cks vissajjetum. ²¹ Bi omits sante, Bd bhante. ²² Bi pt, Bd omits hi. ²³ Bid kāstgāmake. ²⁴ Ck kasavani-, Ck kasivani-. Bi kasivāññi-, Bd kasivāññi-. ²⁵ Bi -tai.

casatamatte¹ core gahetvā tesam jēṭhako hutvā panthadū-
bhanasandhicchedādīni² karonto jīvikam³ kappesi. Tadā Bā-
rāṇasiyam eko kuṭumbiko⁴ ekassa jānapadassa⁵ sahassam ka-
hāpane⁶ datvā puna agahetvā va kālam akāsi. Ath' assa
5 bhariyā aparabhāge gilānā marañamañcake⁷ nipannā puttām
āmantetvā „tāta⁸ pitā⁹ te ekassa sahassam datvā anāharā-
petvā¹⁰ va mato, sace aham pi marissāmi na so tuyham das-
sati, gaccha nām mama¹¹ jīvantiy¹² eva¹³ āharāpetvā ganhā¹⁴
‘ti āha. So „sādhū¹⁵ ti tattha gantvā kahāpane labhi. Ath'
10 assa mātā kālakiriyam katvā puttasingheha tassa āgamana-
magge opapāti¹⁶ sigālī¹⁷ hutvā nibbatti. Tadā so corajetthako
maggapatipanne vilumpamāno sapariso tasmiṁ magge atthāsi.
Atha sā sigālī putte atavimukham¹⁸ patte¹⁹ „tāta mā atavim abhi-
rūhi, corā ettha thitā, te tam māretvā kahāpane ganhissantī²⁰
15 punappuna²¹ maggām occhindamānā²² nivāreti. So taṁ kāraṇam
ajānanto „ayaṁ kālakanisigālī mayham maggām occhindatī²³
leḍḍudanḍam²⁴ gahetvā mātarām palāpetvā atavim patipajji. Ath'
eko satapattasakuno „imassa purisassa hatthe kahāpanasahas-
saṁ atthi²⁵, imam²⁶ māretvā taṁ²⁷ kahāpanam gaṇhathā²⁸ ‘ti
20 viravanto corābhīmukho pakkhandi. Mānavo tena katakārapam
ajānanto „ayaṁ mañgalasakuno, idāni me sotthi bhavissatī²⁹ cint-
tetvā „vassa sāmi vassa sāmiti³⁰ añjaliṁ³¹ pagganhi. Bodhissatto
sabbarūtaññū³² tesam dvinnam kiriyaṁ disvā cintesi: „imāya
sigāliyā etassa mātarā bhavitabbam, tena sā ‘imam māretvā
25 kahāpane gaṇhantī³³ bhayena vāreti, iminā pana satapattena
paccāmittena bhavitabbam, tena so³⁴ ‘imam māretvā kahāpane
gaṇhathā³⁵ ‘ti³⁶ ārocesi, ayaṁ pana etam attham ajānanto³⁷

¹ Ck -ita, C^a -ttam. ² C^a -dūhana-, Bⁱ pañthaduhana, Bd pantidūhanasandhicchedāni. ³ Bd -tam. ⁴ C^a -ti-. ⁵ C^a Bd ja-. ⁶ Bd omit ka-. ⁷ Bd -ce. ⁸ Ck -tātā. ⁹ Ck omit pitā. ¹⁰ Bd -hā-. ¹¹ Bd mayi. ¹² Bd jīvantiyā. ¹³ Bd -hāhi. ¹⁴ Bd -tikā, Bd -tikā. ¹⁵ Bd siūgālli. ¹⁶ Bd -khe. ¹⁷ Bd sam-
patte. ¹⁸ Bd -nnam. ¹⁹ Bd oechijjamāna. ²⁰ Bd oechijjatiti. ²¹ Bd lenđu.
²² Bd itthi. ²³ Ck omit atthi imam. ²⁴ Bd omit tam. ²⁵ Bd -hāthā. ²⁶ Ck -lim. ²⁷ Bd -rūdaññū. ²⁸ Bd -hissantī. ²⁹ Ck omit so. ³⁰ Bd add amhā-
kath. ³¹ Ck adds etam attham.

atthakāmām mātaram tajjetvā palāpesi, anatthakāmāssa satapattassa ‘atthakāmo me’ ti saññāya añjalim³ pagganhāti; aho vatāyai bālo⁴ ti. Bodhisattānam hi evam mahāpurisānam pi satam parasantakagahaṇam visamapatisandhigahaṇavasena⁵ hoti, nakkhattadosenā ‘ti pi vadanti. Mānavo āgantvā corānam an-

5

taram pāpuni. Bodhisatto tam gāhāpetvā „katthavāsiko sīti“ pucchi. „Bārāṇasivāsiko⁶ mhīti“. „Kahām agamāsīti“. Ekasmīn gāmake sahassām laddhabbarām⁷ atthi, tattha agamāsīn⁸ ti. „Laddhaṁ pana te“ ti. „Ama laddhaṁ“ ti. „Kena tvam⁹ pesito sīti“. „Sāmi, pitā me mato, mātāpi me gilānā, sā 10
‘mayi matāya esa na labhissatiti’ maññamānā pesesīti“. „Idāni tava mātu pavattim jānāsīti“. „Nā jānāmī sāmīti“. „Mātā te tayi nikkhante¹⁰ kālām katvā puttasinghehena sigāli hutvā tava marañabhayabhītā maggan te¹¹ occhinditvā¹² vāreti, tvam tajjetvā palāpesi, satapattasakuṇo pana te paccāmitto, so 15
‘imān māretvā kahāpaṇe ganhathā’ ‘ti amhākām ācikkhi, tvam attano bālatāya atthakāmām mātaram ‘anatthakāmo¹³ me’ ti maññasi anatthakāmām satapattam atthakāmo¹⁴ me’ ti, tassa tumhākām¹⁵ kataguṇo nāma n’atthi mātā pana te mahāgunā¹⁶, kahāpaṇe gahetvā gacchā¹⁷ ti vissajjesi¹⁸. 20

Satthā imān desannān¹⁹ āharitvā²⁰ ima gāthā avoca:

1. Yathā mānavako panthe²¹ sigūlīm vanagocarim atthakāmām pavadanti²² anatthakāmā²³ ti maññati anatthakāmām satapattam atthakāmo ti maññati 85.
2. Evam evam²⁴ idh' ekacco puggalo hoti tādiso, hitehi²⁵ vacanām yutto patiganhāti vāmato. 86.

¹ Ck Bī omit me. ² Ck -ijm. ³ Bid -nūdivasena. ⁴ Ck -sivā- ⁵ Ck sahassa laddha, Bī sahassām laddhappam, Bd sahassām laddhappam corr. to s. laddha? ⁶ Bid omit tvam. ⁷ Bid nikhamante. ⁸ Bid maggantare maggām. ⁹ Bid add tam. ¹⁰ Ck -kā, Ck -ma. ¹¹ Ck -kā. ¹² Cks tayā amhākām. ¹³ Ck mātā, O^o matāva; Bid add te sandhāya sahassa. ¹⁴ Bid gacehāhi. ¹⁵ Bid visa-. ¹⁶ Bid dhammadde. ¹⁷ Bid add abhisambuddho hutvā. ¹⁸ Bī pañṭhe, Bd pante. ¹⁹ Ck -danti, Bid -denti. ²⁰ Bī -man, Bd -me. ²¹ Cks eva. ²² Cks tehi.

3. Ye ca kho nūn pasamsanti bhayā ukkam̄sayanti ca¹
tam̄ hi so maññate² mittam̄ satapattam̄ va mānavo ti. 87.

Tattha hitelī tehi³ vadḍhim⁴ icchamānehi⁵, vacanam̄ vutto⁶
ti⁷ hitasukhāvaham⁸ ovādānusāsanīm⁹ vutto¹⁰, patiganhātī¹¹ vāmato
5 ti ovādāni aganhanto¹² ayam̄ me na atthāvaho¹³ hotī¹⁴ anatthāvaho me
ayan̄ ti gāphanto vāmato patiganhātī nāma, ye ca kho nām¹⁵ ti¹⁶ ye ca
kho tam̄¹⁷ attano gāham̄ gāhetvā thitapuggalāni¹⁸ adhikarapani gāhetvā thita-
puggalam̄ adhikarapani gāhetvā¹⁹ thitehi nāma tumhādisehi bhavitabban̄ ti gan-
hānti²⁰, bhayā ukkam̄sayanti cā²¹ ti imassa gāhassa vissatthapaccayā tum-
10 hākām̄ idān̄ c̄ idān̄ ca bhayam̄ uppajjissati mā vissajjayittha na te²² bāhusaccā-
kulaparivārādībhi tumhe saññapūnanti evam̄ vissajjanapacesyā²³ bhayam̄ dā-
setvā ukkhipanti, tam̄ hi so maññate mittan̄²⁴ ti ye evarūpā honti tesu
yan̄ kañci so ekacco bālapuggalo attano bālatāya mittam̄ maññeti²⁵ ayam̄ me
atthakāmo mitto ti maññati, satapattam̄ vā mānavo ti yathā anatthakāmāni
15 ūeva satapattam̄²⁶ mānavo attano bālatāya atthakāmo me ti maññati²⁷ pañ-
dito pana evarūpā²⁸ anuppiyabhāni²⁹ mitto ti agahetvā dārato va tam̄³⁰ vi-
vajjeti³¹, tene vuttam̄:

Aññādatthuharo mitto yo ca mitto vacīparo
anuppiyān̄ ca yo abā³² apāyēsu ca yo sakhā
20 Ete amitte cattāro iti viññāya pañdito
ārakā parivajjeyya maggāni pañibhayam̄ yathā ti.

Satthā imān̄ dhammadesañān̄ vitthāretvā³³ jātakām̄ samodhānesi:
,,Tadā corajethako³⁴ abam̄ eva ahosin̄ ti³⁵. Satapattajātakām̄³⁶.

10. Puṭadūsakajātaka.

25 Addhā hi nūna migarājā ti. Idam̄ Satthā Jetavane vi-
haranto ekañ³⁷ puṭadūsakām̄ īrabba kathesi. Sāvatthiyām̄ kir'
eko umacco Buddha-pamukham̄ samīgham̄³⁸ nimantetvā uyyāne nisi-

¹ Bid vā. ² Cks -ti. ³ Ck hiti, Bd tehi. ⁴ Bid vuddhi. ⁵ Cks -nehi ⁶ Cks
vuttam̄. ⁷ Cks hoti. ⁸ Ck hitasukhāvaha. ⁹ Bid -ni. ¹⁰ Ck adda hitān̄. ¹¹
Cks na me ti gañhati. ¹² Bi adda pi, Bd va. ¹³ Bi attavaho, Bd atthakāmo.
¹⁴ Cks ti ¹⁵ Cks tam̄. ¹⁶ Cks omit ti. ¹⁷ Cks omit ye ca kho tam̄. ¹⁸ Bid
thitam̄. ¹⁹ Bid omit thitapuggalam̄ a. g. ²⁰ Bi vadanti, Bd ca vannenti.
²¹ Bid vā. ²² Bid ete. ²³ Bid visacca-. ²⁴ Cks cittan̄. ²⁵ Bid maññanti.
²⁶ Bid omit so. ²⁷ Bid maññittha. ²⁸ Bi -pe, Bd -po. ²⁹ Bi anuppiyabhāni,
Bd ahu - - ui. ³⁰ Bid nam̄. ³¹ Bi visajjeti, Bd vivajjesi. ³² Bi abu, Bd ahu.
³³ Bid āharitvā. ³⁴ Bid add pana. ³⁵ Bi evā ti. ³⁶ Bid add navamanī. ³⁷
Bid kumāram̄. ³⁸ Bid bhikkhusa-.

dāpetvā dānam dadamāno antarābhatte¹ „uyyāne vicaritukāmā² vi-
carantū³ ‘ti āha. Bhikkhū uyyānacārikām⁴ carimsu. Tasmim khaṇe
uyyānapālo pattasampannaṁ rukkham abhirūhitvā mahantamahantāni
pattāni⁵ gaheṭvā „ayam pupphānam bhavissati ayam phalānan” ti
puṭe katvā rukkhamūle pāteti⁶, tassa putto dārako patitapatitam⁷
puṭam viddhamseti. Bhikkhū tam⁸ attham Satthu⁹ ārocesum. Satthā
„na bhikkhaye idān’ eva pubbe p’esa puṭadūsako yevā” ‘ti vatvā
atitām āhari :

Atite Bārāṇasiyām Brahutadatte rajjaiṁ kārente
Bodhisatto Bārāṇasiyām ekasmiṁ kule¹⁰ nibbattitvā vayappatto 10
agāramajjhē vasamāno¹¹ ekadivasam kenacid eva karaniyena
uyyānam agamāsi. Tattha bahuvānarā¹² vasanti. Uyyānapālo
imīnā va nayena¹³ puṭe pāteti¹⁴, jetṭhakavānaro pātitapātite¹⁵
viddhamseti. Bodhisatto taṁ āmantetvā „uyyānapālena pāti-
tapātitanam¹⁶ puṭam viddhamsetvā¹⁷ manopataram kātukāmo 15
maññetiti¹⁸“ vatvā paṭhamam¹⁹ gātham āha:

1. Addhā hi nūna migarājā puṭakammassa kovido,
tathā hi puṭam dūseti²⁰, aññam nūna karissatī. 88.

Tattha migarājā ti makkām vappento vadati, puṭakammassū ti
nālāpuṭakarajāsas, kovido ti cheko, ayam pan’ ettha samkhepattho: ayam 90
migarājā ekathēna puṭakammassa kovido maññe, tathā hi pātita; ātitam²¹ puṭam
dūseti, aññam nūna tato manopataram²² karissatī.

Taṁ sutvā makkāto dutiyām gātham āha:

2. Na me pitā vā mātā vā²³ puṭakammassa kovido,
kataññu kātam kho dūseina, evamidhāmmam idam kulan
ti. 89. 95

¹ C^k antarabante, Bⁱ dānibhante. ² Bⁱ omit vi. ³ Bⁱ -ne-. ⁴ Bⁱ paṇāni.
⁵ Bⁱ -si. ⁶ C^k patitapātīnam, Bⁱ patitīnam patta, Bⁱ patitam patitam. ⁷ Bⁱ
etam. ⁸ Bⁱ bhagavato. ⁹ Bⁱ brahmaṇakule. ¹⁰ Bⁱ agāram ajjhāvasamāno.
¹¹ Bⁱ bahū bāñarā, Bⁱ bahubā-. ¹² Bⁱ niyāmena. ¹³ Bⁱ pātāpūte sampatesi.
¹⁴ C^k patitapātīte, Bⁱ patite, Bⁱ jātitapātīti. ¹⁵ Bⁱ omits pātīta. ¹⁶ Bⁱ
add aññāññu aññāññu, Bⁱ aññāññu. ¹⁷ C^k Bⁱ maññatīti. ¹⁸ Bⁱ imāñ. ¹⁹ Bⁱ
dūseti. ²⁰ Bⁱ omits pātīta. ²¹ Bⁱ add puṭam. ²² Bⁱ mātā vā pitā vā.

Taṁ sutvā Bodhisatto tatiyam gātham āha:

a. Yesam vo¹ ediso dhammo adhammo pana kīdiso,
mā vo dhammāñ adhammāñ vā addasāma kudācaanā ti 90.
vatvā² ca pana vānaram³ garnhitvā pakkāmi.

5 Satthā imam desanām⁴ āharitvā jātakam samodhānesi: „Tadā
vānaro⁵ putadūsakadārako ahosi, paññitapuriso pana aham evā⁶ ti.
Putadūsakajātakam⁷. Araññavaggo tatiyo⁸.

4. ABBHANTARAVAGGA.

I. Abbhantarañjataka.

10 Abbhantaram nāma dumo ti. Idam Satthā Jetavane
viharanto Sāriputtatherassa Bimbādevītheriyā ambarasadānam
ārabhha kathesi. Sammāsambuddhasmīm⁹ hi¹⁰ pavattavaradhamma-
cakke¹¹ Vesāliyam kūtagāraslāyam viharante¹² mahāpajāpati¹³ Go-
tamī pañcasākiyāsatāni¹⁴ ūdāya gantvā pabbajjām yācitvā pabbajjāñ c'
15 eva upasampadañ ca labhi. Aparabhāge tā pañcasatā bhikkhuniyo
Nandakovādañ sutvā arahattam pāpūniṁsu. Satthari pana Sāvatthi-
yam¹⁵ upanissāya viharante Rāhulamātā devī¹⁶ „sāmiko me pabbajitvā
sabbaññūtam patto¹⁷, putto pi pabbajitvā tass' eva¹⁸ santike vasati¹⁹,
aham agāramajjhe kiñ karissāmi, aham pi pabbajitvā Sāvatthiyam²⁰
20 gantvā Sammāsambuddhañ ca puttañ ca nibaddham passamānā vi-
harissāmiti²¹ cintetvā bhikkhuniupassayañ gantvā pabbajitvā ācariyu-
pajjhāyehi²² saddhiṁ Sāvatthiyam²³ gantvā Satthārañ ca piyaputtañ
ca passamānā ekasmīm bhikkhuniupassaye vāsam kappesi. Rāhula-
sāmanero gantvā²⁴ mātarām passati. Ath' ekadivasañ theriyā udara-

¹ Bī yesāñ ca, Bd yesāñ ca. ² Bid evam vātū. ³ Bī bāparaganānam, Bd bā-
nam. ⁴ Bī dhammade-. ⁵ Bid bā-. ⁶ Bid add dasamāñ. ⁷ Bid add tassu-
dānañ, pañadūsakabyagghāñ ca kacchāpo lolajātakam ruciñān gurudhammañ
ca romakan mahisā va ca satapattam pūtadūsakan Araññavaggo ti vuccati. ⁸
Bid -ddho. ⁹ Bd pi ¹⁰ C^o-cakko corr. to -cakke, Bid pavattita -- cakko. ¹¹ Bid
-to. ¹² Ok Bid -H. ¹³ Bid -klyasatāni, Ok -klyātisatāni, C^o -klyānisatāni. ¹⁴ so
all four MSS. ¹⁵ Bid bimbāde-. ¹⁶ Bī-pāpūni. ¹⁷ Bid tassa. ¹⁸ Bid vasi.
¹⁹ Bid -yāhi. ²⁰ Bid āgantvā.

vāto kuppi, putte' datthum āgate tassa dassanatthāya nikhamitum
 nāsakkhi, aññā va² āgantvā aphāsukabhāvan kathayimsu. So mātu
 santikam gantvā „kim vo³ laddhum vattatiti” pucchi. „Tāta agāra-
 majhe⁴ me sakharāyojite⁵ ambarase pite⁶ udaravāto vūpasammati⁷,
 idāni pana⁸ piñdāya caritvā jivikām⁹ kappema, kuto nañ¹⁰ labhis-
 sāmā¹¹ ti. Sāmanero „labhanto āharissāmīti” vatvā nikhami. Tassa
 panāyasmato upajjhāyo dhammasenāpati ācariyo Mahāmoggallāno cul-
 lapitā¹² Ānandatthero¹³ pitā Sammāsambuddho ti mahāsampatti. Evañ
 sante pi aññassa santikam agantvā¹⁴ upajjhāyassa santikam gantvā
 vanditvā dummukhākāro hutvā atthāsi. Atha nañ thero „kin nu kho 10
 Rāhula dummukho¹⁵ viyāsiti¹⁶ āha. „Mātu me bhante theriyā udara-
 vāto kupito” ti. „Kim laddhum vattatiti”. „Sakkharāyojitenā¹⁷ kira
 ambarasena phāsukām¹⁸ hotiti”. „Hotu labhissāmi, mā cintayitī¹⁹..
 so punadivase tam ādāya Sāvathīm²⁰ pavisitvā sāmanerañ āsan-
 sālāya nisidāpetvā rājadvāram agamāsi. Kosalarājā²¹ theram nisī-
 dāpesi. Tam khaṇam²² ñeva uyyānapalo piñdipakkānam madhura-
 ambānam ekanū putam āhari. Rājā ambānam tucām apanetvā sak-
 kharam pakhipitvā sayam eva madditvā therasa pattam pūretvā
 adāsi. Thero rājanivesanā āsanasañam gantvā sāmanerassa adāsi „ha-
 ritvā²³ mātu²⁴ dehitī”. So haritvā²⁵ adāsi. Theriyā paribhuttamatte 20
 yeva²⁶ udaravāto vūpasami. Rājāpi manusse pesesi: „thero idha ni-
 siditvā ambarasam na paribhūji, gaccha²⁷ kassaci dinnabhāvan jāna-
 hiti”. So therena saddhim ñeva²⁸ gantvā tam pavattim ñatvā āgan-
 tvā rañño kathesi. Rājā cintesi: „sace Satthā agārum²⁹ ajjhāvasissa³⁰
 cakkavattirājā abhavissa³¹ Rāhulasāmanero pariñāyakaratanañ³² therī 25
 itthiratanañ sakalam³³ cakkavālarājjam³⁴ etesam ñeva abhavissa, ami-
 hehi ete upatthahantehi³⁵ caritabbam assa, idāni pabbajitvā amhe upa-
 nissāya vasantesu na yuttañ amhākām pamajjituñ” ti so tato pañ-
 thiñya theriyā nibaddham ambarasam dāpesi. Therena Bimbādevith-
 riya³⁶ ambarasassa³⁷ dinnabhāvo bhikkhusaṅghe pākañ jāto. Ath’ 30

¹ Bid sā putte. ² Cks añño. ³ Bid te. ⁴ Bd adda vasamānā. ⁵ Bid -ra-.

⁶ Bid pivite. ⁷ Bid -samat. ⁸ Bid omit pana. ⁹ Bid -tati. ¹⁰ Bid tam. ¹¹

Cs cuja-, Bi cilla. ¹² Cks Bi -athero. ¹³ Ck āgantvā, Bid anāgantvā. ¹⁴ Bid

mudukho. ¹⁵ Bi vijitti, Bd va thassasiti. ¹⁶ Bid phāsu. ¹⁷ Bi cintehiti. ¹⁸

Bid -iyam. ¹⁹ Bid add disvā. ²⁰ Cs Bi khane. ²¹ Bid tam āharitvā. ²² Bid

add te. ²³ Bid āharitvā. ²⁴ Bi omits yeva, Bd va. ²⁵ Bid gacchatha. ²⁶ Bid

yeva. ²⁷ Bid -re. ²⁸ Bid -ssati. ²⁹ Bid bhavissati. ³⁰ Cs -nāya- corr. to -nāya-.

³¹ Cs Bid -la. ³² Ck -la-. ³³ Ck Bd -ñthā-. ³⁴ Bid -viyā tha-. ³⁵ Ck -rassa,

Bid -rasam.

ekadīvasam¹ dhammasabhāyām kathaṁ samutthāpesum: „āvuso Sāri-puttathero² kira Bimbādevītherim³ ambarasena santappesiți“. Satthā āgantrā „kāya nu 'ttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā“ ti puechitvā „imāya nāmā“ 'ti vutte „na bhikkhave idān“ eva Rāhula-mātā Sāriputtē⁴ ambarasena santappitā, pubbe p' esa etam sautappesi yevā⁵ 'ti vatvā atītam āhari:

Atite Bārānasiyām Brahmadatte rājām kārente Bodhisatto Kāsigāmake⁶ brāhmaṇakule nibbattitvā vayapatto Takkasilāya sippāni uggaṇhitvā sanṭhapitaghārāvāso mā-¹⁰ tāpitunnām accayeoa isipabbajjām pabbajitvā Himavantapadese abhiññā ca samāpattiyo ca nibbattetvā isigaṇaparivuto gana-satthā hutvā dīghassa addhuno accayena lonambilasevanathāya pabbatapādā otaritvā cārikām⁷ caramāno Bārānasiyām patvā uyyāne vāsam kappesi. Ath' assa isigaṇassa sīlātejena Sakka-bhavaṇām⁸ kampi. Sakko āvajjamāno tam kōrapām īatvā „imesam tāpasānam āvāsāya“ parisakkissāmi⁹, atha¹⁰ te bhin-nāvāsā upaddutā caramānā cittekaggam¹¹ na labhissanti, evam me phāsu¹² bhavissatiti¹³ cintetvā „ko nu kho upāyo“ ti vī-māṁsanto imam¹⁴ upāyam addasa: „majjhimayāmasamanantare²⁰ rañño aggamaheziyā sirigabbham pavisitvā ākāse ṭhatvā ‘bhadde sace tvām abbhantaraṁ ambapakkaṁ khādeyyāsi puttaṁ labhissasi¹⁵, so cakkavattirājā bhavissatiti¹⁶ ācikkhissāmi, rājā deviyā kathaṁ sutvā ambapakkatthāya uyyānam pesessati, atha ahaṁ¹⁷ ambānī antaradhāpessāmi, rañño uyyāne ambānam²⁵ abhāvam ārocessanti, ‘ke¹⁸ te khādantiti’ vutte ‘tāpasā khā-dantiti’ vakkhanti, tam sutvā rājā tāpase pothetvā niharā-pessati, evam ime¹⁹ upaddutā bhavissatiti²⁰ so majjhimayāmasamanantare sirigabbham pavisitvā ākāse ṭhito attano de-varājabhāvam jānāpetvā tāya saddhim sallapanto purimā dve²⁵ gāthā avoca:

¹ Bid add bhikkhū. ² Ck. Bi -athero. ³ Bid -viyā theriyā. ⁴ Bid -thattherena.

⁵ Bid kāśikagā-. ⁶ Bid -kañ. ⁷ Bid sakkassa-. ⁸ Bi anāvā-, Bd ānāvā-, ⁹ Bid -mīti. ¹⁰ Bi athassa evam. ¹¹ Bid -ggataṁ. ¹² Bid -ukam. ¹³ Bid imāca.

¹⁴ Bid -ssati. ¹⁵ Bid athāham. ¹⁶ Ck te. ¹⁷ Bid te pana.

1. Abbhantarañ nāma dumo yassa dibbam idam phalam
bhutvā dohañini¹ nārī cakkavattim vijayati. 91.
2. Tvañ ca bhadde māhesī si sā cāsi² patino piyā,
āharissati te rājā idam abbhantaram phalan ti. 92.

Tattha abbhantaram nāma dumo ti iminā tāva gāmanigamajanapada- 5
dipapabbatādinām³ asukassa abbhantare ti avatā kevalā ekañ abbhantaram
ambarukkham kathesi, yassa dibbamidam phalan ti yassa ambarukkham
devatānam paribhogāram dibbam phalam. Idam ti pana nippātamattam eva,
dohañinti sañjātadobhañ, tvam⁴ bhadde māhesī siti tvam sobhane⁵
māhesī asi. Atthakathāyām pana māhesī eñ ti pī pātho, sā cāsi⁶ patino piyā 10
ti⁷ sojasanānām devisahassānām abbhantare aggamañhesī⁸ cāsi⁹ patino ca piyā ti
attho, āharissati¹⁰ te rājā¹¹ idam abbhantaram phalan ti tassāpi te
piyāya aggamañhesiyā idam¹² mayā vuttappakāraphalam rājā āharāpessati, sā
tvam tam¹³ paribhuñjivā cakkavattigabbham labhissasiti¹⁴.

Evañ Sakko deviyā imā dve gāthā vatvā „tvam appa- 15
mattā hohi, mā papañcam akāsi, sve rāñño āroceyyāsiti“ tañ
anusāsitvā¹⁵ attano vasanatthānam eva gato. Sā punadivase
gilāñlayam dassetvā paricārinam¹⁶ saññam datvā nippajji.
Rājā samussitasetacchatte sīhāsane nisinno nāñtakāni passanto
devim adisvā „kahañ devīti“ paricārikam¹⁷ puechi. „Gilāñā 20
devā“ ti. So tassā santikan gantvā sayanapasse nisiditvā
pitthim parimajjanto „kiñ¹⁸ bhadde aphāsukan“ ti puechi.
„Mahārāja, añño aphāsuko¹⁹ nāma n'atthi, dohañ pana me
uppanno“ ti. „Kiñ icchasi bhadde“ ti. „Abbhantaramba-
phalam devā“ ti²⁰. „Abbhantarambam²¹ nāma kahañ at- 25
thīti“. „Nāham deva abbhantarambam jānāmi, tassa pana me
phale²² labhamāñaya jīvitam atthi alabhamāñaya n'atthīti“.
„Tea hi āharāpessāñfa²³, mā cintayiti“ rājā devim assāsetvā
utthāya gantvā rājapallamke nisinno amacce pakkosāpetvā

¹ Bid -li-, ² Bid cāpi. ³ Ck -padīpa-, Bid -padādiññat papītādiññam. ⁴ Bid add pi. ⁵ Bid -ne. ⁶ Cks omit ti. ⁷ all four MSS. -si. ⁸ Bid -issatit. ⁹ Bid add āharissati. ¹⁰ Bid imath. ¹¹ Bid tam ca tvam. ¹² all four MSS -titi. ¹³ Bid -setvā. ¹⁴ Bz -riyāñam, Bd -rikāñam. ¹⁵ Bid -ke. ¹⁶ Bid add te. ¹⁷ Bid aññam aphāsukan. ¹⁸ Bid omit abbh - - ti. ¹⁹ Cks -bā, Bid -ram am-
bam. ²⁰ Bid -lath. ²¹ Bid -mi.

„deviyā abbhantarambe¹ nāma dohaļo uppanno, kiñ kātabban²
ti puechi. „Deva dvinnam ambānam antare thito ambo ab-
bhantarambo³ nāma, uyyānām pesetvā abbhantare thitaambato
phale⁴ āharāpetvā deviyā dāpemā⁵ ‘ti. Rājā „sādhū⁶ ‘ti
5 „evarūpaṁ ambaṁ āharathā⁷ ‘ti uyyānām pesesi. Sakko at-
tano ānubhāvena uyyāne ambāni khāditasadisāni katvā antara-
dhāpesi. Ambatthāya gata⁸ sakala uyyānam vicaritvā⁹ ekam
ambam pi alabhitvā gaṇtvā uyyāne ambānam abhāvam¹⁰ rañño
kathayiñsu. „Ke ambāni khādantīti“. „Tāpasā devā¹¹ ‘ti.
10 „Tāpase uyyānato pothetvā nīharathā¹² ‘ti. Manussā „sādhū¹³
‘ti sutvā¹⁴ nīhariñsu. Sakkassa manoratho matthakam¹⁵ pāpuni.
Devī ambaphalathāya nibandham¹⁶ katvā nipajji yeva. Rājā
kattabbakiccam apassanto amacce ca brāhmaṇe ca sannipāte-
tvā¹⁷ „abbhantarambassa¹⁸ atthibhāvam jānāthā¹⁹ ‘ti puechi.
15 Brāhmaṇā āhañsu: „deva, ‘abbhantarambo²⁰ nāma devatānam
paribhogo²¹, Himavati²² Kañcanaguhāya²³ anto atthiti²⁴ ayam
no paramparāgato anussavo²⁵ ‘ti. „Ko tam²⁶ ambham āhari-
tuñ sakkhisatīti²⁷. „Na sakka tathā manussabhūtena gan-
tuñ, ekam sukapotakaṁ²⁸ pesetuñ vattatīti²⁹. Tena³⁰ sama-
20 yena rājakule eko sukapotako³¹ mahāsarstro kumārakānam yā-
nakacakkanābhimatto thāmasampanno³² paññavā upāyakusalo,
rājā nam³³ āharāpetvā „tāta sukapota³⁴, aham tava bahūpa-
kāro³⁵, kañcanapañjare vasasi³⁶, suvannatattake madhulāje³⁷
khādasi, sakkharapñakam³⁸ pivasi, tayāpi amhākam ekam kic-
25 cam nittharituñ vattatīti³⁹ āha. „Vadehi⁴⁰ devā⁴¹ ‘ti. „Tāta,
deviyā abbhantarambe⁴² dohaļo uppanno, so ca ambo Himā-
vante Kañcanapabbatantare atthi, devatānam paribhogo, na

¹ Bid -raambe. ² C⁺ Bi -ra ambo, Bd omits abbhantara. ³ Bid -lām. ⁴ C⁺
dūmēmā, Bd dāpethā. ⁵ Bid add manussā. ⁶ Bid -ranto. ⁷ Bid natthibhā-
⁸ Bid patisunitvā. ⁹ C⁺ -kam. ¹⁰ C⁺ nibaddham. ¹¹ Bi -tāpetvā. ¹² Bid -ra-
ambassa. ¹³ Bi -raamba, Bd -raambū. ¹⁴ Bid -gā. ¹⁵ Bi -vanta, Bd -vante.
¹⁶ Bid -yam. ¹⁷ Bid ko pana tato. ¹⁸ Bid suva-. ¹⁹ Bid add ea. ²⁰ Bid thi-
mabala. ²¹ Bid tam. ²² Bid -taka. ²³ C⁺ -karō, Bi -küre. ²⁴ Bid vassāpesi.
²⁵ Bid -jam. ²⁶ Bi -pāgam. ²⁷ Bid kin. ²⁸ Bid tare ambe.

sakkā tattha manussabhūtena gantuṁ, tayā tato phalam¹ āharitum vāṭatīti². „Sādhu deva āharissāmīti³. Atha naṁ rājā suvānnataṭṭake madhulāje⁴ khādāpetva sakkhārodakam⁵ pāyevā satapākatelena tassa pakkhantarāni⁶ makkhetvā ubhohi hatthehi gahetvā sihapañjare ṛhatvā⁷ ākāse vissajjesi. So pi rañño nipaccākāraṁ dassetvā ākāse pakkhanto manus-sapatham atikkamma Himavante⁸ paṭhame pabbatantare vasan-tānaṁ sukānaṁ santikam gantvā „abbhantarambo⁹ nāma kattha atthi¹⁰, kathetha me taṁ ṣhānan¹¹ ti pucchi. „Mayam na jā-nāma, dutiye¹² pabbatantare sukā jānissantiti¹³. So tesam¹⁴ sutvā tato uppatitvā dutiyam¹⁵ pabbataram agamāsi. Tathā tatiyam catuttham pañcamam chaṭṭham agamāsi. Tattha pi sukā „na mayam jānāma, sattame pabbatantare sukā jānis-santiti¹⁶ āhaṁsu. So tattha pi gantvā „abbhantarambo¹⁷ nāma kattha atthiti¹⁸ pucchi. „Asukaṭṭhāne nāma Kañcanapabba-tantare¹⁹ ti āhaṁsu²⁰. „Ahaṁ²¹ tassa phalatthāya āgato, maṁ tattha netvā tato me phalam dāpethā²² ti²³. „So Vessavaṇa-mahārājassa paribhogo, na sakkā upasāṅkamitum, sakala-rukkho²⁴ mūlato patthāya sattahi lohajālehi parikkhitto, koti-sahassā²⁵ kumbhaṇḍarakkasā rakkhanti, tehi ditthassa jīvitam nāma n'atthi, kappuṭṭhānaggiavicimahānirayasadisam²⁶ ṣhānam, mā tattha patthanaṁ kariti²⁷. „Sace tumhe na gacchatha mayham²⁸ ṣhānam acikkhathā²⁹ ti. „Tena hi asukena ca³⁰ asukena ca ṣhānena³¹ yāhīti³². So tehi acikkhitavasena³³ sū-thu³⁴ maggam upadhāretvā taṁ ṣhānam gantvā divā attānaṁ adassetvā majjhimayāmasamanantare rakkhasānaṁ niddokka-manasamaye abbhantarambassa³⁵ santikam³⁶ gantvā ekena mū-lantarena sañkam abhirūhitum ārabhi, lohajālam kiliti³⁷ saddam

¹ Bīd ambaphalam. ² Bīd -jāb. ³ Bī -rapānakam, Bī -rāpāus. ⁴ Bī pak-khante. ⁵ Bī thapetvā. ⁶ Bī -tehi. ⁷ Bī -raambo. ⁸ Bī atthiti. ⁹ C² -ya. ¹⁰ Bīd add vacanam. ¹¹ C² omits āhaṁsu. ¹² C² omits āhaṁ. ¹³ Bīd add yutte taṁ sukaṇā āhaṁsu samma. ¹⁴ C² Bī -kkha. ¹⁵ Bīd -ssa. ¹⁶ C² Bīd -sa. ¹⁷ Bīd add taṁ. ¹⁸ C² Bī omit one asukena ca, Bī asuka. ¹⁹ C² adds ca. ²⁰ Bīd -neva. ²¹ Bīd sūthuh. ²² Bīd -tarassa. ²³ Bīd -ke. ²⁴ Bīd kiriti.

akāsi, rakkhasā pabujjhitvā sukapotakaṁ disvā „ambacoro¹“ ti gabetvā kammakaraṇam saṁvidahiṁsu. Eko „mukhe pak-khipitva giliśāmī nan²“ ti āha, aparo „hatthehi madditvā puñ-jitvā³ vippakirissāmīti⁴“, aparo „dvedhā phāletvā aṅgāresu pacitvā khādissāmīti⁵“. So tesām kammakaraṇasaṁvidhānam sutvāpi asantassitvā⁶ va te rakkhase āmantetvā „ambho rakkhasā, tumhe kassa manussā“ ti āha. „Vessavanamahā-rājassā⁷“ ti. „Ambho, tumhe pi ekassa rañño va manussā, abam pi rañño va manusso, Bārānasirājā marū abbhantaram-baphalatthāya⁸ pesesi“, sv-āham⁹ tatth¹⁰ eva attano rañño jī-vitam datvā āgato, yo hi attano mātāpitunnaṁ c' eva sāmikassa ca atthāya jīvitam pariccajati so devaloke yeva nibbattati, tasmā aham pi imamhā tiracechānayoniā muccitvā¹¹ devaloke nibbattissāmīti¹² vatvā tatiyam gātham āha:

15 2. Bhuttur atthe parakkanto yam thānam adhigacchati
sūro attapariccāgī labhamāno bhavām¹³ aham¹⁴ ti. 93.

Tattha bhutturatthe ti bhattādīhi bharanākā posanākā¹⁵ pitā mātā sāmiko ca iti¹⁶ tividhassa petassa¹⁷ bhuttu atthāya, parakkanto ti parakkamāni karonto vāyamanto¹⁸, yam thānam adhigacchatīti yam suhkāraṇam¹⁹ yasau vā lībhām vā saggūpapattim²⁰ vā adhigacchatīti²¹, sūro ti abhīru vik-kamasampatno, attapariccāgīti kāye ca jivite ca nirapekkho hutvā ssa²² tividhassa²³ pi bhuttu atthe²⁴ attānam paricecajanto, labhamāno bhavā-māhan ti yam²⁵ evarūpo sūro devasampattiṁ vā manussasampattiṁ vā labhati aham pi²⁶ labhamāno bhavāmīti²⁷, tasmā hāso va me ettha na tāso, kim manū²⁸ tumhe tisethā 'ti

Evaṁ so imāya gāthāya tesām dhammaṁ desesi. Te tassa dhammaṁ²⁹ sutvā pasannacittā „dhammiko esa, na sakkā māretum, vissajjetha³⁰ nan³¹ ti vatvā sukapotakaṁ vissajjetvā „ambho sukapotaka, mutto si, amhākām hatthato sotthinā

¹ Bid add yan. ² Bi bhuphussitvā, Bd sussitvā. ³ Bid -mi nan ti. ⁴ Bid asantasetvā. ⁵ Bid -raambatthāya. ⁶ Bid pesitvā. ⁷ Bid aham, Bi ayam. ⁸ Bid cavitvā. ⁹ Bi bhattā vuccati takkarīhi bharanāposakā, Bd tattā-vuccanti bhattā-dīhi bharanāposakā. ¹⁰ Bi pitā sāmiko eakkati. ¹¹ Bi petiti, Bd pesitassa.

¹² Bd omits vāyamanto. ¹³ Bi saggam. ¹⁴ Bid -ati. ¹⁵ Bid tassa. ¹⁶ Bid -sa. ¹⁷ Bid atthāya. ¹⁸ Cx aham pi na, Bi aham hi, Bd aham vi tam hi.

¹⁹ Bid -mi. ²⁰ Cx omit mah. ²¹ Bid dhammakathā. ²² Bi visajjema

gacchā¹ 'ti āham-su. „Mayham āgamanaṁ mā tucchāṁ ka-rotha, detha me ekāṁ ambaphalaṁ“ ti². „Suvapotaka, tuyham ekāṁ phalaṁ³ dātuṁ nāma na bhāro, imasmīn pana rukkhe ambāni am̄ketvā gahitāni, ekāṁ phalaṁ asamente amhākām jivitām⁴ n' atthi, Vessavanena hi kujjhītvā sakiṁ olokite tat-takapāle pakkhittatilā viya kumbhaṇḍasahassam⁵ bhijjītvā vippakiriyati⁶, tena te dātuṁ na sakkoma, labhānaṭṭhānam⁷ pana⁸ ācikkhissāmā⁹ ‘ti. „Yo koci detu, phalen’ eva me attho, labhānaṭṭhānam¹⁰ ācikkhathā¹¹ ‘ti. „Etassa¹² Kañcanapabbata-jälassa antare Jotiraso nāma tāpaso aggiṁ juhamāno¹³ Kañcana-pattiyā¹⁴ nāma pannasālāya¹⁵ vasati Vessavaṇassa kulūpako, Vessavano tassa nibaddhaṁ cattāri phalāni¹⁶ peseti¹⁷, tassa santikām gacchā¹⁸ ‘ti. So „sādhū¹⁹ ‘ti sampaticchitvā tā-pasassa²⁰ santikām gantvā vanditvā ekamantaṁ nisīdi. Atha naṁ tāpaso „kuto āgato siti²¹“ pucchi. „Bārānasīrañño sa-n-tikā²² ‘ti. „Kimatthāya āgato siti²³“. „Sāmi, amhākām rañño deviyā abbhantarambapakke²⁴ dohalo uppanno, tadaṭṭham āgato ‘mhi, rakkhāsa pana me sayam²⁵ ambapakkaṁ adatvā tum-hākām santikām pesesun²⁶ ‘ti. „Tena hi nisida, labhissasiti²⁷“. Ath²⁸ assa Vessavano cattāri phalāni pesesi. Tāpaso tato dve paribhuñji, ekāṁ sukapotakassa khādanatthāya adāsi, tena tasmiṁ khādite ekāṁ phalaṁ sikkāya²⁹ pakhipitvā sukassa givāya paṭimūñcitvā³⁰ idāni gacchā³¹ ‘ti sukapotakām vissajjesi. So tam āharitvā deviyā adāsi. Sā tam khāditvā dohajanā pa-tipassambhesi³², tatonidānam pan³³ assāutto nāhosī.

23

¹ Bid gacchāhi. ² Ck -lam, omitting ti. ³ Bid ambaphalam. ⁴ so Ck, Cr - asamento -, Bi ambāni gaṇitāni tāni āgantvā gahetvā na gaṇitāni ekasmī phale apassante jivitām, Bd amāni g. t. ā. g. na gaṇitāni e. ph. a. amhākām jivitām. ⁵ Bid -ssa. ⁶ Bi vippatikiriyanti, Bd vippakiriyanti. ⁷ Ok -nam, Bid laddhaṭṭhānam. ⁸ Bid omit pana. ⁹ Bi labhānaṭṭhānam, Bd naṁ na labhamā-naṭṭhānam. ¹⁰ Bid ekassa. ¹¹ Ck, dūha-. ¹² Bi -pantiyā, Bd kañcanantiyā. ¹³ Bid -yam. ¹⁴ Bid ambapha-. ¹⁵ Bid pesesi. ¹⁶ Bid gacchāhi. ¹⁷ Bid tassa. ¹⁸ Bid -raambha-. ¹⁹ Bid mayham in the place of me sayam. ²⁰ Bd sikkhāya. ²¹ Ck pari-, Bid omit s. g. p. ²² Bid gacchathā. ²³ Bid paṭipassambhi.

Satthā imam desanam¹ āharitvā jātakam samodhānesi: „Tadā devī Rāhulamātā ahosi, suko Anando, ambapakkadāyako tāpaso² Sāriputto, uyyāne vutthatāpaso pana aham evā“ ti. Abbhanta-
tarajātakam³.

5

2. Seyyajātaka.

Seyyañiso seyyaso hotiti. Idam Satthā Jetavane
viharanto ekam Kosalarañño amaccam ārabba kathesi. So
kira rañño⁴ bahūpakāro sabbakiccanippahādako⁵ ahosi. Rājā „bahū-
pakāro me ayan“ ti tassa mahantam yasan adāsi. Tam asahamānā
10 anñe rañño pesuñnam upasamiharitvā tam⁶ paribhedesun⁷. Rājā tesam
vacanam saddahitvā dosam anupaparikkhitvā va tam silavantam nid-
dosam sañkhaličabandhanena⁸ bandhitvā⁹ bandhanāgāre pakhipāpesi.
So tattha ekako vasanto silasampatti nissāya cittekaggataṁ labhi-
tvā ekaggacitto sañkhāre sammasitvā sotāpattiphalam pāpumi. Ath'
15 assa¹⁰ rājā aparabhāge¹¹ niddosabhāvaṁ nātvā sañkhaličabandhanam
bhindāpetvā¹² purimayasato mahantataram yasan adāsi. So „Sat-
thāraṁ vandissāmiti“ bahum¹³ gandhamālādin¹⁴ ādāya vihāram gantvā
Tathāgataṁ pūjetvā vanditvā ekamantam nisidi. Satthā tena sad-
dhin pātisanthāram karonto „anattho¹⁵ kira vo¹⁶ uppanno ti as-
20 sumhā“ ti āha. „Āma bhante uppanno¹⁷, aham pana tenna anatthena¹⁸
attham¹⁹ akāsiṁ, bandhanāgāre nisiditvā sotāpattiphalam nibbattesin²⁰..
ti. Satthā „na kho upāsaka tvam ūeva anatthena attham²¹ āhari,
porānakapanditāpi attano anatthena attham²² āhariṁsu yevā“ ti vatvā
tena yācito atitam āhari:

25 Atite Bārānasiyām Brahmā dattē rājjam kārente Bo-
dhisatto tassa aggamahesiya kucchismiṁ²³ nibbattitvā vayap-
patto Takkasilāya²⁴ sippāni²⁵ uggahetvā²⁶ pitu accayena rājje
patitthāya dasarājadhamme akopento²⁷ dānam deti²⁸ sīlam rak-

¹ Bēd dharmade-. ² Bēd issi, Bēd omits tāpaso. ³ Bēd addis pañhamām, Bēd pa-
thamām. ⁴ Bēd pana. ⁵ Cē-kiccaninippah-, Bēd -kiccañinippa-. ⁶ Bēd adds
pana ⁷ Bēd -bhindisu ⁸ Bēd sañkhaliča-. ⁹ Bēd bandhāpetvā. ¹⁰ Bēd atha.
¹¹ Bēd add tassa. ¹² Bēd chattāpetvā, Bēd chindā-. ¹³ Bēd bahu. ¹⁴ Bēd -lādinī.
¹⁵ Bēd anatto. ¹⁶ Bēd te. ¹⁷ Bēd add ti. ¹⁸ Bēd anattena. ¹⁹ Bēd attanh. ²⁰
Bēd nippattonhi. ²¹ Bēd anattena attanh. ²² Bēd kucchimhi. ²³ Bēd -yah. ²⁴
Bēd subbasippāni. ²⁵ Bēd uggahitvā. ²⁶ Bēd -dhammena rājaiū kārento. ²⁷

khati uposathai¹ karoti. Ath' ass² eko³ amacco antepure padussi. Pādāmūlakādayo īatvā „asukaamacco⁴ antepure padutṭho⁵ ti rañño ārocesuñ. Rājā parigañhāpentō⁶ yathāsabhāvato īatvā tam pakkositvā⁷ „mā maiñ ito pañthāya upatthahiti⁸“ nibbi-sayam⁹ akāsi. So gantvā aññatarasāmantarājānam¹⁰ upatthahiti sabbañ vatthum heñthā Mahāsīlavajātakē kathitasadisai¹¹ eva. Idhāpi so rājā tikkhattum vimaiñsitvā tassa amaccassa vacanam saddahitvā „Bārānasīrajjām ganhissāmī¹²“ mahantena parivārena rajjasimam pāpuñi¹³. Bārānasīrañño pañcasata-matta¹⁴ mahāyodhā tam pavatim īatvā „deva asuko nāma¹⁵ kira rājā ‘Bārānasīrajjām ganhissāmī’ janapadañ bhindanto āgacchatī, etth' eva nañ gantvā¹⁶ ganhissāmā¹⁷ ‘ti āhamsu. „Mayham paravihīnsāya¹⁸ laddhena rajjena kiccam n' atthi, mā kiñci karitthā¹⁹ ‘ti²⁰. Corarājā āgantvā nagaram parik-khipi. Puna amaccā rājānam upasamkamitvā „deva, mā evam²¹ karittha, ganhāma nañ²² ‘ti āhamsu. Rājā „na labbhā kiñci kātum, nagaradvārāni vivarathā²³“ ‘ti vatvā sayam²⁴ amacca-parivuto²⁵ mahātale pallamke nisidi. Corarājā catusu dvāresu manusse pātentō²⁶ nagaram pavisitvā pāsādam abhiruyha amaccaparivutam rājānam gāhāpetvā sañkhaliñkāhi bandhā-²⁷ petvā bandhanāgāre pakkipāpesi. Rājā bandhanāgāre nisinno va corarājānam mettāyanto mettajjhānam uppādesi. Tassa mettānubhāvena²⁸ corarañño kāye dāho²⁹ uppajji, sakalasarirām yanakaukkāhi jhāpiyamānam viya jātam, so mahādukkhā-bhitunno „kin nu kho kāranan³⁰“ ‘ti pucchi. „Tumhe sīlavan-tam rājānam bandhanāgāre khipāpetha³¹, tena vo idam³² dukkham³³ uppannāñ bhavissatiti³⁴. So gantvā Bodhisattam khamāpetvā „tumhākām rajjañ tumhākam eva hotū³⁵ ‘ti rajjam

¹ Bid uposathakammam. ² C^b athassa eko, B^c atheko. ³ B^c asukamacco. ⁴ B^c upatthahiti. ⁵ C^b athassā eko, B^c atheko. ⁶ B^c upatthahiti. ⁷ B^c nibbisariyam. ⁸ B^c -tarām-. ⁹ B^c kathitam. ¹⁰ B^c sampā-. ¹¹ B^c satta sata-. ¹² B^c omīt gantvā. ¹³ B^c parahlin-. ¹⁴ B^c add aha. ¹⁵ B^c add pana. ¹⁶ B^c amaccaga-. ¹⁷ B^c pothento, B^c potentio. ¹⁸ B^c mettāyā anu-. ¹⁹ B^c dā-. ²⁰ B^c pakkipetha. ²¹ B^c te tañi.

tass' eva niyyādetvā „ito paṭṭhāya tumhākām paccatthikā¹ mayham² bhārā³ ti vatvā duṭṭhāmaccassa⁴ rājānam⁵ karitvā⁶ attano nagaram eva gato. Bodhisatto alamkatañamahātale sa-mussitasetacchatte⁷ pallainke nisinno parivāretvā⁸ nisinnehi⁹ amaccehi saddhiñi sallapanto¹⁰ purimā dve gāthā avoca:

1. Seyyamso seyyaso hoti yo seyyam upasevati,
ekena¹¹ sandhiñi katvāna satam vajjhē amocayim¹². 94.
2. Tasmā sabbena lokena¹³ sandhiñi katvāna ekako
pecca saggam na gaccheyya¹⁴, idam sunotha¹⁵ Kāsayo¹⁶

10

ti. 95.

Tattha seyyamso seyyaso hoti yo seyyam upasevati ti anavajja-uttamadhammasaṅkhātām seyyo¹⁷ ahsa kōṭṭhāso assā ti seyyamso kusal-dhammasaṅnissito¹⁸ puggalo yo¹⁹ punappuna²⁰ tañi seyyam kusaladhamma-bhāvanām²¹ kusalābhīratarām vā uttamapuggalām upasevati so seyyaso hoti pa-15 sāmsatara ca hoti, ekena²² sandhiñi katvāna satam vajjhē amocayim²³ ti tadañināpi c' etam²⁴ veditabbañi: shab hi²⁵ seyyam mettabhāvanām²⁶ upa-sevanto tāya mettabhāvanāya²⁷ skena coraraññā saddhiñi santhavā²⁸ katvā mettabhāvanām ghaṭetvā tumhe satajane²⁹ vajjhē³⁰ amocayim. Dutiyagāthāya attho: yasmā ahañi ekena saddhiñi ekako³¹ mettabhāvanāsaddhiñi³² katvā tumhe³³ vajjhappatte satajane³⁴ mocayim³⁵ tasmā veditabbam etam, tasmā³⁶ sabb-lokena saddhiñi mettabhāvanāsaddhiñi³⁷ katvā³⁸ puggalo³⁹ paraloke saggam na⁴⁰ gaccheyya, mettāya hi upacārañi kāmāvacare paṭisandhiñi deti, āpanñā Brahma-loke idam māma vacanam sabbe pl tumhe Kāśirāṭhavāśino sunāthā⁴¹ ti.

Evañ Mahāsatto mahājanassa mettabhāvanāya gunaiñ van-25 netvā⁴² dvādasayojanike Bārānasīnagare setacchattam⁴³ pahāya Himavantañ pavisitvā isipabbajjam pabbaji.

¹ Bid -ko. ² Bid me. ³ Bid -ro. ⁴ Bid padu-. ⁵ Ck Bid rājānam, C⁺ rājā-nam corr. to -nam. ⁶ Bid kāretvā. ⁷ Bid -tacechatte. ⁸ Bid omit parivāretvā. ⁹ Bid -pento. ¹⁰ Bid etena. ¹¹ Bi amodati, Bd amodayi. ¹² Bid lokena sab-bena. ¹³ Cks na gaccheyya, Bd nigaccheyya, Bi omits na. ¹⁴ Bid sunā-. ¹⁵ Bid kāsiyā. ¹⁶ Cks seyyena. ¹⁷ Bid -manissita. ¹⁸ Bid so ¹⁹ Bid -nnam. ²⁰ Bd adds vā. ²¹ Bi etena. ²² Bid amodayi. ²³ Bid imināpetāñi. ²⁴ Bi kahāñi upari, Bd ahañca. ²⁵ Bid mettā-. ²⁶ C⁺ Bid mettā-. ²⁷ Bid omit santhavāñ. ²⁸ Bi sattasatajanā, Bd sattasatajana. ²⁹ Cks vajjhā, Bi dhamme, Bd baijjhe. ³⁰ Bi adds ca, Bd va. ³¹ Bid -nāyasaddhiñi. ³² Bi sasājane, Bd sattasatajanā. ³³ Bi mocesi, Bd mocesī. ³⁴ Cks kasmā. ³⁵ Cks kato, Bd katvāna ekako. ³⁶ Bid add pecca. ³⁷ Bid ni. ³⁸ Bid sadhvap-. ³⁹ Bid setacha-.

Satthā abhisambuddho¹ hutvā tutiyam gātham āha:

3. Idni vativā mahārōjā Kāmso Bārāṇasīggaho
dhanum tūṇī ca² nikkhippa saññamam ujjhupāgamīti. 96.

Tattha mahanto rājā³ mahārājā, Kāmso ti tassa nūnati⁴, Bārāṇasīti
gahetvā ajjhāvāsanato Bārāṇasīggaho, so rājā idam vacanam vativā dhanum
ca tūṇī ca⁵ nikkhippa pahāya⁶ chājetvā sīlasanyamati upagato⁷ Jhānam
uppādetvā aparibhājjhāno Brahma-loke uppanno ti. 5

Satthā imam dhammadesanam āharitvā jātakam samodhānesi:
„Tadā corarājā Ānando ahosi. Bārāṇasīrājā pana aham evā⁸ ti.
Seyyajātakam⁹. 10

3. Vaddhakisūkarajātaka.

Varam varam tvan ti. Idam Satthā Jetavane viharante
Dhanuggahatissattheram¹⁰ ārabba kathesi. Pasenadirañño pitā
Mahākosalo Bimbisārarañño dhūtarām¹¹ Kosaladeviññu dadamāno tassā
nahānacūpnamūlam¹² satasaha-sutthāyikam¹³ Kāsigāmam¹⁴ adāsi. 15
Ajātasattunā pana pitari mārite Kosaladevi pi sokābhībhūtā kālam
akāsi. Tato Pasenadirañja¹⁵ cintesi: „Ajātasattunā pitā mārito, bha-
gini pi me sāmikagatena¹⁶ sokena kālakatā, pitughātakassa corassa
Kāsigāmam¹⁷ na dassāmīti“ so tam¹⁸ Ajātasattussa na adāsi. Tam
gāmam uissāya tesam dvinnam pi kālena kālam yuddham hoti. 20
Ajātasattu taruno samatho, Pasenadi mahallako yeva, so abhikkha-
ṇam parajjhati¹⁹. Mahākosalassa²⁰ pi manussā yebhuyyena parājīta.
Atha rājā „mayam²¹ abhiñham parajjhāma²²“, kin nu kho kātabban²³
ti amace puchi. „Deva, ayyā nāma mantacchekā honti, Jetavana-
vihāre²⁴ bhikkhūnam katham sotum vatthitī“, Rājā „tena hitāyam²⁵
velāyam²⁶ bhikkhūnam kathāsallāpam sunāthā“ ti carapurise²⁷ ānāpesi.
Te tato paṭṭhāya tathā akānsu. Tasmiññu pana kāle dve mahallakatherā²⁸
vihārapaccante pannasālāya vasanti Uttatthero²⁹ ca Dhanuggahatissat-

¹ Bi sammāsam-. ² Bi d tunḍīnica. ³ Bi d adds ti. ⁴ Bi d add bārāṇasīggaho ti.

⁵ Bi d tunḍīnica, and add sarasañkhātam tunḍīnica. ⁶ Bi d ohāya. ⁷ Bi d add
pabbajito pabbajitvā ca paha. ⁸ Ck² seyyam, Bi d add dutiyam. ⁹ Bi d add nāma.

¹⁰ Bi d adds videhi nāma, Bi d velehi. ¹¹ Bi d -cūpñena mūlam. ¹² Bi d -utthānam,

¹³ Bi d kāstikagā-, ¹⁴ Bi d p. kosalarājā. ¹⁵ Bi d sāmike kālāñkate tena. ¹⁶ Bi d
kāsikagāmakāsh. ¹⁷ Ck² tassa. ¹⁸ Bi d parājīti. ¹⁹ Bi d -ssā. ²⁰ Ck mayām, C²
mayā, Bi mayham. ²¹ Bi d aparajjhāma. ²² Bi d -nevi-. ²³ Bi d -ya. ²⁴ Bi
carānapū-, Bi d carikapu-. ²⁵ Bi d -kātherā. ²⁶ Bi d datta-

thero ca. Tesu Dhanuggabatissatthero pañhamayāme pi¹ majjhimayāme
pi niddāyitvā² pacchimayāme pabujjhīhitvā ummukkāni pothetvā³ aggi jā-
letvā nisinnako⁴ āha: „bhante Uttattherā⁵” ti. „Kim bhante Tissattherā⁶”
“ti. „Niddāyasi no tvan⁷” ti. „Aniddāyantā⁸” kim karissāmā⁹” ti.
„Utthāya tāva nisidathā¹⁰” ti. So utthāya nisinno tam Uttattherai¹¹
„ayaṁ te lālo mahodara-Kosalo cāti mātām bhattam eva¹² pūtim¹³
karoti, yuddhavicāraṇām pana kiñci na jānāti. parājito parājito¹⁴
tv-eva¹⁵ dāpetīti”. „Kim pana kātuṁ vattatiti”. Tasmin khaṇe te
pana¹⁶ carapurisā¹⁷ tesam kathām suṇānti attbhāmsu. Dhanuggaha-
tissatthero yuddham vicāresi: „bhante, yuddho nāma¹⁸ padumavyūho¹⁹
cakkavvūho²⁰ sakaṭavvūho²¹ ti tayo vyūhā²² honti. Ajātasattuṁ gan-
hitukāmena asuke nāma pabbatakucchisimū dvīsu pabbatabhittisu²³
manusse ṭhapetvā purato dubbalabalam²⁴ dassetvā pabbatantaraṁ pa-
vitthabhāvai jānitvā²⁵ pavijjhamaggam occhindityā²⁶ purato” ca pac-
chato ca ubhosu pabbatabhittisu²⁷ vaggivā unnaditvā²⁸ khippe pati-
tamaccham²⁹ viya antomūṭthiyam manḍukapotakam³⁰ viya ca katvā
sakkā assa tam gahetun³¹ ti. Carapurisā³² tam vacanam³³ rāñño
ārosesum. Tam sutvā rājā sangāmabherin pahārāpetvā³⁴ gantvā sa-
katavyūham³⁵ katvā Ajātasattuṁ jivagāham grāhāpetvā attano dhīta-
ram Vajirakumārim³⁶ bhāgineyyassa datvā Kāsigāmakan³⁷ tassā³⁸ na-
hānamūle³⁹ katvā datvā uyyojesi. Sā pavatti bhikkhusaṅghe pākaṭā
jātā. Ath⁴⁰ ekadivasaṁ⁴¹ dhammasabhāyām kathām samutthāpesum:
„āvuso Kosalarājā kira Dhanuggabatissassa⁴² vicāraṇāya Ajātasattuṁ
jiniti⁴³”. Satthā ḡāntrā „kāya nu ‘ttha bhikkhave etarahi kathāya
sannisinnā” ti pucchitvā „imāya nāma” ti vutte „na bhikkhave idān⁴⁴
eva pubbe pi Dhanuggabatisso yuddhavicāraṇāya cheko yevā” ti
vatvā atītaṁ āhari:

¹ C^{ks} omit pl. ² C^{ks} omit niddāyitvā ³ B^d yodhetvā, B^d sodhetvā. ⁴ B^d add
va. ⁵ B^d datta. ⁶ B^d kiñu niddāyanto nisinno tvan, B^d kiñu niddāyasi nisino tvan.
⁷ B^d niddāyanto, B^d niddāyantā. ⁸ B^d nisinno bhante ti dattathera. ⁹ B^d
pāti bhutta bhattash. ¹⁰ B^d pūtim eva. ¹¹ B^d only one parājito. ¹² C^k tewava,
C^e tewava corr. to tewava, B^d tewava. ¹³ B^d omit pana. ¹⁴ B^d caraka-
¹⁵ B^d add tividho. ¹⁶ B^d -byūho. ¹⁷ B^d -byūhā. ¹⁸ C^k B^d -isu. ¹⁹ B^d
dubbalam. ²⁰ B^d ajānāpetvā. ²¹ B^d occhitvā. ²² C^k -isu. ²³ C^e B^d unnā-
²⁴ B^d jāle pakkhittamaecham. ²⁵ B^d vattapo. ²⁶ B^d carana-, B^d caraka-. ²⁷
B^d sāsanaṁ. ²⁸ B^d vicārāpetvā. ²⁹ C^k B^d -byūhā. ³⁰ B^d add nāma. ³¹
B^d kāsi kāmakan. ³² C^k tassa. ³³ B^d -lasi. ³⁴ B^d add bhikkhu. ³⁵ B^d
-tissattherai. ³⁶ B^d jinātīti.

Atite Barānasiyām Brahmadatte raijam kārente Bodhisatto araññe rukkhadevatā hutvā nibbatti. Tadā Bārānasiṁ nissaya nivitthā¹ vaddhakigāmakā. Eko vaddhaki² dandatthāya³ araññam gantvā āvāte patitaṁ sūkarapotakanī disvā⁴ ghamā netvā patijaggi. So vuddhippatto⁵ mahāsarīro 5 vāñkadañño acārasampanno ahosi, vaddhakinā puṭṭhattā⁶ pana vaddhakisukaro tv-eva paññayi. Vaddhakissa rukkhatacchana-kāle tundena rukkham parivatteti⁷ mukhena dasitvā vāsipharn-sūni khādanamngare ābarati kālasuttakoṭiyām ganhāti. Atha so vaddhaki „kocid’ eva naṁ khādeyyā“⁸ ti bhayena netvā 10 araññe vissajjesi. So pi araññam pavisitvā khemam vasana-phāṣukatthānam⁹ olokento ekam pabbatantare mahantam girikandaram addasa sampannakandamūlaphalam phāṣukam va-sanatthānam. Anekasatasukarā¹⁰ tam disvā tassa santikam agamīmsu¹¹. So pi te āha: „ahaṁ tumhe va olokento ca- 15 rāmi¹², tumhe ca¹³ mayā ditthā, idaṁ ca thānam ramanīyam, aham pi dāni¹⁴ idh’ eva vasissāmīti¹⁵. „Saccam imam thānam ramanīyam, parissayo pan’ ettha atthiti“. „Aham pi tumhe disvā etam aññāsim¹⁶, evam gocarasampanne thāne vasantānam tesam¹⁷ sariresu māṁsalohitam n’atthi, kiṁ¹⁸ pana vo ettha 20 bhayan“ ti. „Eko vyaggho¹⁹ pāto va āgantvā ditthaditthām yeva²⁰ gahetvā gacchatiti“. „Kiṁ²¹ pana so²² nibaddham gahnāti udāhu antarantarā“ ti. „Nibaddham gahnātīti“. „Kati pana te vyagghā²³“ ti. „Ekako yevā“²⁴ ti. „Ettakā tomhe ekassa²⁵ na sakkothā“²⁶ ti. „Āma na sakkomā“²⁷ ti. „Ahām²⁸ 25 taṁ gahnissāmi, kevalam tumhe mama vacanam karotha, so vyaggho²⁹ kaham vasatīti“. „Etasmim³⁰ pabbate“³¹ ti. So rattim ñeva sūkare carāpetvā yuddham³² vicārento „yuddham

¹ Bid nivittha. ² Bid -ki. ³ Bid dabbatthāya. ⁴ Bid add tam. ⁵ Bid vuddhi-⁶ Bid pūsittā. ⁷ Bid -vattesi. ⁸ Bid khemam pana phāsu-. ⁹ Bid -sūkar-¹⁰ Bid gamamīsu, Bid agamamīsu. ¹¹ Bid vica-. ¹² Bid¹³ apि ca neva in the place of tumhe ca. ¹⁴ Bid idāni. ¹⁵ Ck akāsim. ¹⁶ C^a¹⁷ vo. ¹⁸ Ck kim. ¹⁹ Bid by-. ²⁰ Bid yan vā tam vā. ²¹ Ck kiṁ. ²² C^a paneso.²³ Bid add yujjhitum. ²⁴ Ck ahan. ²⁵ Bid ekasmīm. ²⁶ Bid add ñeva.

nāma padumavyūhacakkavyūhasakaṭavyūhavasena¹ tividham
hotiti² vatvā padamavyūhavasena³ vicāresi, so hi bhūmisīsaṁ⁴
jānāti, tasmā „imasmīn ṭhāne⁵ yuddham vicāretum vattatitī⁶
sūkarapillake⁷ mātare⁸ ca tesam majjhāṭhāne ṭhapesi, tā⁹
āvijjhītvā¹⁰ vajjhasūkariyo tā āvijjhītvā¹¹ potasūkare te āvijjhī-
tvā¹² daharasūkare¹³ te āvijjhītvā¹⁴ dīghadāṭhasūkare te āvijjhītvā¹⁵
yuddhasamatthe balavabalavasūkare¹⁶ dasadasavīsatīsatījane¹⁷
tasmiṁ ṭhāne¹⁸ balagumbām katvā thapesi. Attano ṭhitatthā-
nassa purato ekaṁ parimandalam āvāṭam khaṇāpesi, pacchato
ekaṁ kullakasanṭṭhānam¹⁹ anupubbaninnam pabbhārasadisam.
Tassa saṭṭhisattatimatte yodhasūkare ādāya tasmiṁ tasmiṁ ṭhāne
„mā bhāyittā“ ti kammān vicārentass’ eva vicarato²⁰ arunai
utṭhahi. Vyaggho²¹ utṭhāya „kālo²² ti nātvā gantvā tesam sam-
mukhā ṭhito²³ pabbataale thatvā akkhini ummīletvā sūkare
olokesi. Vaddhakisūkaro „paṭioloketha²⁴ nan²⁵ ti²⁶“ sūkarānam
saññam adāsi. Te paṭiolokesum²⁷. Vyaggho²⁸ mukham nib-
bethetvā²⁹ assasi³⁰, sūkarāpi tathā kariṁsu. Vyaggho³¹ mut-
tam chaḍdesi, sūkarāpi chaḍdayiṁsu. Iti yaṁ yaṁ so karoti
tam tam te paṭikarīṁsu. So cintesi: „pubbe sūkarā mayā
olokitakāle palāyantā palāyitum pi na sakkonti, ajja apalāyitvā
mama paṭisattu³² hutvā mayā katam eva paṭikaronti³³, ekas-
mīm³⁴ bhūmisīse ṭhito eko nesam³⁵ saṁvidahako³⁶ pi³⁷ atthi,
ajja mayhaṁ tassa³⁸ jayo na paññayatitī³⁹ so nivattitvā
attano vasanatthānam eva agamāsi. Tena pana gahitamā-
sakhādako eko kūṭajatilo atthi, so taṁ tucchahatthām eva āgac-
chantaṁ disvā tena saddhim sallapanto paṭhamam gātham āha:

¹ Bīd -byūha-. ² Bīd add taṁ. ³ Bīd -pitsro ca. ⁴ Bīd -ro. ⁵ Bīd te. ⁶ Ck
avi-. ⁷ Ck avl-. ⁸ Bī jiyyasū-, Bī jarasā-. ⁹ Ck balavabalaśū-, Bī balavata-
rasū-, Bī phalavatarasū-. ¹⁰ Ck dasadasavīsatījane, Bī dasavīsatīsajane, Bī
dasavīsatīsajane. ¹¹ Bīd gumbāṭhāne. ¹² Bīd kulkasa-. ¹³ Bī kammān
vicārato, Bī kammān vicārento. ¹⁴ Bīd by-. ¹⁵ Ck -te. ¹⁶ Bīd pati-. ¹⁷
Bīd add vicārente tesam. ¹⁸ Ck nibbāṭhetvā, Bī uppādetvā, Bī upātetvā. ¹⁹ Ck
assa, Bīd assasi. ²⁰ Bīd paṭi-. ²¹ Bīd -titī. ²² Ck etasmiṁ. ²³ Bīd tesam.
²⁴ Bīd add koci. ²⁵ Bīd omit pl. ²⁶ Ck Bīd gatassa.

1. Varaih varaih tvañi nihānam pure carī¹
 asmiñ padese abhibhuyya sūkare,
 so dāni eko vyapagamma² jhāyasi,
 balam nu te vyaggha na c' ajja³ vijjatiti. 97.

Tattha varaih varaih tvañi nihānam pure carī¹ asmiñ padese
 abhibhuyya sūkare ti ambho vyaggha⁴ tvañi⁵ pubbe⁶ imasmiñ padese
 sabbasūkare abhibhavītā imesu sūkaresu varaih tvañi uttamuttamasūkarañ⁷
 nihānanto vicari, so dāni eko vyapagamma⁸ jhāyasi ti so tvañi idāni
 aññam sūkarañ agahetvā ekako⁹ apagantvā jhāyasi pajjhāyasi, balap nu te
 vyaggha¹⁰ na cajja vijjatiti ambho vyaggha ajja kayahaladu n' attithi. 10

Tam sutvā vyaggho⁴ dutiyam gātham āha:

2. Ime sudāñ¹¹ yanti disodisāñ pure
 bhayadditā lenagavesino¹² puthu,
 te dāni samāgama rasanti¹³ ekato,
 yatthatīhitā duppasah¹⁴ ajja 'me mayā ti. 98. 15

Tattha sudāñ¹⁴ ti nippato, ayāñ pana sañkhēpattho; ime sūkṣrā pubbe
 maiñ disvā bhayena attītā plītā attano lenagavesino¹² puthu¹⁵ visum hutvā
 disodisāñ¹⁶ yanti, tañ tam disaih¹⁷ abhimukhā palāyanti, te idāñ¹⁸ sabbe
 pi samāgantvā ekato rasanti¹⁹ nadanti²⁰ tañ ca bhūmisāñ upagatā, yattha-
 hitā²¹ duppasahā dummadayā²² ajja ime²³ mayā ti. 20

Ath' assa ussāham janento kūṭajatilo „mā bhāyi, gaccha
 tayi naditvā pakkhandante²⁴ sabbe bhītā bhijjītvā palāyissan-
 titi“ āha. Vyaggho⁴ tasmiñ ussāham janente sūro hutvā puna
 gantvā pabbatatale atthāsi. Vaddhakisūkaro dvinnam āvātānam
 antare atthāsi. Sūkara „sāmi mahācoro punāgato²⁵ ti āhaṁsn. 25
 „Mā bhāyatha“, idāni nam²⁶ ganhissāmiti“. Vyaggho⁴ naditvā
 vaddhakisūkarass' upari²⁷ pati²⁸. Sūkaro tassa attano upari-

¹ C^k -ram. ² B^d byagghamaggamma, B^d byagghayapagamma. ³ C^k vajja. ⁴ B^d
 hy-. ⁵ B^d add püre. ⁶ B^d pubbam. ⁷ B^d -manh sū-. ⁸ B^d byagghamag-
 gammi, B^d byagghayapagamma. ⁹ B^d add va. ¹⁰ C^k tikinu, C^k nakinnu in the
 place of vyaggha, B^d vyaggha. ¹¹ B^d imassukho, B^d imassutā. ¹² B^d lenam-.
¹³ C^k rayanti, B^d vasantā, B^d vasanti. ¹⁴ B^d assukhā, B^d assutā. ¹⁵ B^d add ti.
¹⁶ C^k -sa. ¹⁷ C^k -sa. ¹⁸ B^d dāni. ¹⁹ B^d vasanti, B^d vasantī. ²⁰ B^d thap-
 panti, B^d tithanti. ²¹ so all four MSS. ²² B^d dujjayā. ²³ B^d me. ²⁴ B^d
 pakkante. ²⁵ B^d -yittha. ²⁶ B^d omit nam. ²⁷ B^d -rassa upari. ²⁸ B^d
 pakkhandi.

patitakāle¹ parivattitvā vegena ujukamī² khataāvāte³ pati.
 Vyaggho⁴ vegaih sandhāretuñ asakkonto upariuparibhāgena⁵
 gantvā kullakamukhassa tiriyañ khataāvātassa⁶ atisambādha-
 mukhatthāne⁷ patitvā puñjakato⁸ viya ahosi. Sūkaro āvātā
 5 uttaritvā asani vegena gantvā vyagghamī⁹ antarasatthimhi¹⁰ dā-
 thāya paharitvā yāva vakkapadesā¹¹ phāletvā pañcamadhura-
 mañsañ¹² dāthāya paliveñhetvā¹³ vyagghassa matthake āvijjhī-
 tvā „gaphatha tomhākañ paccāmittan“ ti okkhipitvā¹⁴ bahi avāte
 chaddesi¹⁵. Pathamāgatā¹⁶ vyagghamānsañ¹⁷ labhiñsu, pac-
 10 chā āgatā¹⁸ „vyagghamānsañ¹⁹ kīdisañ²⁰ hotiti“ tesam mu-
 khāni²¹ upasimghantā vicariñsu, sūkarā na tāva tussanti.
 Vaddhakisūkaro tesam īngitañ disvā „kin nu kho tumhe na tussa-
 thā“ ti āba. „Sāmi, kiñ etena vyagghena²² ghātitena²³, aññe
 dasa²⁴ vyagghe²⁵ ānayanasamattho kūtajañilo asthi yevā“ ti.
 15 „Ko nām²⁶ eso“ ti²⁷. „Eko dussilatāpaso“ ti. „Vyaggho²⁸
 pi mayā ghātitō²⁹, so me kiñ³⁰ pahoti, atha³¹ ganhissāma-
 nan³² ti sūkaraghañāya³³ saddhiñ pāyāsi. Kūtatapaso vyagghe³⁴
 cirāyante „kin nu kho sūkarā vyaggham³⁵ ganhimsū³⁶ ‘ti pati-
 patham gacchanto³⁷ sūkare āgacchante disvā attano parikkhā-
 20 ram ādāya palāyanto tehi anubaddho³⁸ parikkharūñ chaddetvā
 vegena udumbararakkham abhirūhi³⁹. Sūkarā „idāni ‘mha⁴⁰
 sāni nañthā⁴¹, tāpaso palāyitvā rukkham abhirūjho⁴²“.
 „Kin rukkham nāmā“ ti. „Udumbararakkhan“ ti. So „sūkariyo
 udakañ āharantu, sūkarapotakā⁴³ khañantu, dighadāthā sūkarā
 25 mūlāni chindantu, sesā parivāretvā rakkhantū⁴⁴ ‘ti samvida-
 hitvā tesu tathā karontesu sayam udumbarassa ujukamī gata-

¹ Bid uparipatana-. ² Ck Bid -ka, ³ Bid khanante āvāte, ⁴ Bid by-, ⁵ Bid
 omit one upari. ⁶ Ck khatañ-, Bi khañ-. ⁷ Bid -dhe-, ⁸ Bid pañcallikato.
⁹ Bi antaravathumhi, Bd omits a. ¹⁰ Bid -se, ¹¹ Ck pac-¹² Bi patisedhe-
 tvā, Bd pativedhetvā. ¹³ Ck kh-¹⁴ Bd -ti, ¹⁵ Ck -tarñ, Bid pathamā-
 gatā, ¹⁶ Ck tan. ¹⁷ Bid kūndiso, ¹⁸ Bid mukhāñ, ¹⁹ Bid khāditenā, ²⁰ Bid
 añño pana, Ck aññoñdasa, ²¹ Bi byaggha, Bd byaggho, ²² Ck omit ti, ²³ Bid
 -tito, ²⁴ Ck kiñ, ²⁵ Bid etha, ²⁶ Bi -ganāya, ²⁷ Bid add te, ²⁸ Bid ban-
 dhito, ²⁹ Bid -rūyhi, ³⁰ Ck mha, Bi omits mha, ³¹ Bi duñhā, Bd dutha, ³²
 Bi -rūyhitī, Bd -rūhitī, ³³ Ck -potā, Bid add pathavi, ³⁴ Bid ūra.

thūlamūlam' pharasunā paharanto viya ekappahāram eva¹ katvā udambararunkham pātesi. Parivāretvā thitasukarā kūṭajaṭilām bhūmiyām pātetvā khaṇḍākhaṇḍām² katvā yāva atṭhito³ khāditvā vaḍḍhakisūkaram udumbarakhandhe yevā nisidāpetvā 5 kūṭajaṭilassa paribhogasāṁkhena udakanī āharitvā abhisincitvā rājānam karinsu, ekañ ca taruṇasukarim abhisincitvā tassa aggamahesim akamisu. Tato paṭṭhāya kira yāv' ajjatanā rājāno udumbarabhaddapīṭhe nisidāpetvā tihi saṅkhehi abhisincanti. Tasmin vanasande adhivatthā devatā nam'⁴ acchariyām disvā ekasmīm khandhavivare⁵ sūkarānsū abhimukhā 10 hutvā tatiyām gātham āha:

.. Nam' atthu saṅghānam samāgatānam,
disvā sayam sakhyā⁶ vadāmi abbhutai
vyaggham⁷ migā yattha jiniṁsu dāṭhino
sāmaggiyā dāṭhabalesu muccare⁸ ti. 99.

15

Tattha namatthu saṅghānan ti ayam mama namakkāro samāgtānam⁹ sūkarasāṅghānam atthu, disvā sayam sakhyā¹⁰ vadāmi abbhutanī ti idam pubbe abhūtāpobhāni abhūtēm sakhyām¹¹ mittabhbāvai sayai disvā vadāmi, vyaggham¹² migā yattha jiniṁsu dāṭhino ti yatra hī nama dāṭhino sūkāra migā vyaggham jiniṁsu¹³ ayam eva vā pāṭho, sāmaggiyā dāṭhabalesu muccare¹⁴ ti yā esā dāṭhabalesu¹⁵ sūkāresu sāmaggi ekajjhāsayata¹⁶ tāya¹⁷ teṣu sāmaggiyā te dāṭhabalā pacemittam gahetvā ejja maranabbayā muttā ti attho.

Satthā imam desanam¹⁸ āharitvā jātakam samodhānesi: „Tadā Dhanuggrahatisso vaḍḍhakisūkaro ahosi, rukkhadevatā aham evā“ ti. 25 Vaḍḍhakisūkarajātakam¹⁹.

4. Sirijātaka.

Yām ussukā saṅgharantiti²⁰. Idam Satthā Jetavane viharanto ekaṁ siricorabrahmanam ārabhha kathesi. Imasmīm

¹ Bid omit gata. ² Bid -rena. ³ Bi khaṇḍikāb, Bd khaṇḍākhaṇḍikām. ⁴ Bi atthikā, Bd ajjito. ⁵ Bid tash. ⁶ Bid vīśpantare. ⁷ Bid saṅkhyām. ⁸ Bid by-
⁹ Bid muccare. ¹⁰ Ck sakhyām, Bid saṅkhyām. ¹¹ Cksa saṅkhyām, Bid abbhutapubbasāṅkhyām. ¹² Bi jāniṣu. ¹³ Bd muccare. ¹⁴ Bi omits muccare---lesu. ¹⁵ Ck sāmaggiyā eka-, Bi sāmaggi eka-. ¹⁶ Bid omit tāya. ¹⁷ Bid dhammade-. ¹⁸ Bid add tatiyam. ¹⁹ Bi saṅkhār-, Bd saṅkhar-

jātake paccuppannavatthum heṭṭhā Khadirūṅgajātake vitthāritam eva.
 Idhāpi pana sā Anāthapindikassa ghare catutthe dvārakoṭṭhake va-
 sanakamechādiṭṭhivedvatā¹ daṇḍakammam karonti catupannasahirañña-
 kotiyo² āharitvā kotthe püretvā setthim saddhiṁ sahāyikā ahosi.

5 Atha nām so ādāya Satthu santiκam nesi. Satthā tassā dhammam
 desesi. Sā dhammam sutvā sotāpannā ahosi. Tato paṭṭhāya set-
 thino yaso yathāporāno va jāto. Ath' eko Sāvatthi-vāsi sirin-
 khanabrahmano³ cintesi: „Anāthapindiko⁴ duggato hutvā puna issaro
 jāto. yam nūnāham daṭṭhukāmo viya gantvā tassa gharato sirīm
 10 thenetvā āgaccheyyam⁵ ti so tassa gharām gantvā tena katasakkā-
 rasamīmāno sāraṇiyakathāya vattamānāya „kimatthām āgato siti⁶
 vutte „kahañ⁷ nu kho siri patiṭṭhitā” ti olokesi. Setthino ca sabba-
 seto dhotasamkhapatibhāgo kukkuṭo suvannapañjare pakkipitvā
 thapito atthi. tassa cūlāya siri patiṭṭhāsi. Brāhmaṇo olokyamāno⁸
 15 siriyā⁹ patiṭṭhitabhāvām nātvā¹⁰ „abam mahāsetthi pañcasate mānave
 mante vācemi, akālarāvīm¹¹ etam kukkuṭam nissāya te ca mayān ca
 kilamāma, ayañ ca kira kukkuṭo kālarāvī¹², imass¹³ atthāya āgato
 ‘mhi, dehi¹⁴ etam kukkuṭan¹⁵ ti äha¹⁶. „Ganha brāhmaṇa, demi te
 kukkutan¹⁷ ti, „demiti¹⁸ ca vuttakkhanē yeva siri tassa cūlāto apagan-
 20 tvā ussīsake ḥapite manikkhandhe patiṭṭhāsi¹⁹. Brāhmaṇo siriyā
 manimhi patiṭṭhitabhāvām nātvā manim²⁰ pi yāci, „manim pi demiti²¹
 vuttakkhanē yeva²² siri manito apagantvā ussīsake ḥapite ārakkha-
 yatthiyam²³ patiṭṭhāsi. Brāhmaṇo²⁴ tattha patiṭṭhitabhāvām nātvā²⁵
 yāci, „gāhāpetvā²⁶ gacchā²⁷ ti vuttakkhanē yeva²⁸ ca²⁹ siri tato³⁰
 25 apagantvā Puññalakkhaṇadeviyā nāma setthino³¹ aggamahesiyā sise
 patiṭṭhāsi. Siricorabrahmano tattha patiṭṭhitabhāvām nātvā „uvissaj-
 jiyabhandam³² etam yācītum pi na sakkū³³ ti cintetvā setthim etad
 avoca: „mahāsetthi aham ‘tumhākām gehe siriṁ thenetvā gamissāmī”
 30 āgañchim³⁴, siri pana te kukkuṭassa cūlāya patiṭṭhitā ahosi, tasmin
 mama dinne tato apagantvā manimhi patiṭṭhāhi, manimhi dinne ārakkha-
 yatthiyā³⁵ patiṭṭhāhi, ārakkhayatthiyā dinnāya tato apagantvā Puññā-

¹ Bid -kā-, ² C^a -ti, Bid karoti. ³ Bid -paññasa-. ⁴ Bid -paññubrā-. ⁵ Bid
 add pubbe. ⁶ C^b katan, C^c kathan, E^d katta, E^e omits kahan. ⁷ Bid -kiya-
⁸ 1^d add tattha. ⁹ Bid add äha. ¹⁰ Bid -ravanh. ¹¹ all four MSS. -vi. ¹² Bid
 add me. ¹³ Bid omit äha. ¹⁴ Bid aṭhāsi. ¹⁵ Bid tam. ¹⁶ Bid naññieva. ¹⁷ Bid
 ārakkhakatturaya-, E^d -kattaraya-. ¹⁸ Bid add siriyā. ¹⁹ Bid add tam pl.
²⁰ Bid gaheṭvā. ²¹ Bid gacchāhi. ²² Bid omit ca. ²³ Bid yathito. ²⁴ Bid add
 bhariyā. ²⁵ Bid abhisajjīya-, Bid avisajjīya-. ²⁶ Bid sakkomi. ²⁷ C^b āgañji,
 C^c agañjim, Bid āgacchi. ²⁸ Bid -yathiyam.

lakkhaṇapadeviyā sise patiṭṭhahi¹, idam kho² avissajjiyabhaṇḍan³ ti
imam⁴ pi me na gahitam, na sakkā tava siriṁ thenetum, tava san-
takam⁵ tav' eva hotū⁶ 'ti utthāyāsanā pakkāmi. Anāthapiṇḍiko
.imam kāraṇam Satthu kathessāmīti⁷ vihāram gantvā Satthāram
pūjetvā vanditvā ekamantaṁ nisino sabbam Tathāgatassā ārocesi.⁸
Satthā tam sutvā „na kho gahapati⁹“ aññesam siri aññatra¹⁰ gacchati,
pubbe pi appapuññehi uppāditasiri pana puññavantānam yeva¹¹ pāda-
mūlam¹² gatā¹³ ti vatvā tena yācito atitam āhari:

Atite Bārāṇasiyam Brahmādatte rajjam kārente
Bodhisatto Kāśiratthe¹⁴ brāhmaṇakule nibbattitvā vayap-
patto Takkasilāyan sippāni¹⁵ uggañhitvā agāram¹⁶ ajjhāva-¹⁰
santo mātāpitunnam kālakiriyyā samviggo nikkhampitvā Hima-
vantapadese isipabbajam paññajitvā¹⁷ samāpattiyo¹⁸ uppādetvā
dīghassa addhuno accayena loṇambilasevanatthāya janapadaṁ
gantvā Bārāṇasirañño uyyāne vasitvā punadivase bhikkham
caramāno hatthācariyassa gharadvāraṁ agamāsi. So tassa¹⁵
cāre ca vihāre ca¹⁹ pasanno bhikkham datvā uyyāne vasāpetvā²⁰
niccaṁ patijaggi. Tasmin kāle eko katthahārako arāññato
dārūni āharanto velāya nagaram²¹ pāpuñitum nāsakkhi²², sā-
yaṁ ekasmiṁ devakule dārukalāpaṁ ussīsake katvā nipajji.
Devakule vissaṭṭhāpi²³ kho bahū²⁴ kukkuṭā tassāvidūre ekas-²⁰
miṁ rukkhe sayimsu, tesam uparisayitakukkuṭo pacceśakāle
vaccam²⁵ pātentō hetthāsayitakukkuṭassa sarire pātesi, „kena
me sarire vaccam²⁶ pātitān²⁷ ti ca vutte „mayā“ ti āha, „kiṁ-
kārapā²⁸“ ti ca vutte „anupadhāretvā²⁹“ ti vatvā puna pi³⁰
pātesi. Tato ubho pi aññamaññaṁ vatvā³¹ „kin te balam³²²⁵
kin te balan³³“ ti kalaham karīmsu. Atha hetthāsayitakukkuṭo
āha: „maiñ māretvā añgāre pakkamamīsaṁ khādanto pāto va

¹ Bī -thāhi, Bd -thāti. ² Bī add pana. ³ Bī apisajjya-, Bd avisajjya-. ⁴ so Bd;
Cks nāmañ. ⁵ Cks -kā. ⁶ Bī add idāneva. ⁷ Bī aññatha. ⁸ Bī omits yeva, Bd
-nañneva. ⁹ Bī -le. ¹⁰ Bī kāśika. ¹¹ Bī sippam, Bd sipi añca. ¹² Bī -re.

¹³ Bī add pañca abhiññā ca atha. ¹⁴ Tī add ca. ¹⁵ Bī omits ca vihāre ca,
Bd ca ca. ¹⁶ Bī -radvārath. ¹⁷ Bī na. ¹⁸ Ck Bīd visa. ¹⁹ Ck Bīd bahu.
²⁰ Cks -cam. ²¹ Bī -remi. ²² Bī omit pl. ²³ Bī kuddhā kalabham katvā in
the place of vatvā. ²⁴ Cks balanti.

kahāpanasahassam labhatiti". Uparisayitakukkuṭo āha: „ambho, mā tvam ettakena gaggi, mama thullamamsam khādanto¹ rājā hoti bahimamsam khādanto¹ puriso ce² senāpatiṭṭhānam itthī ce³ aggamaheśitthānam labhati, atthimamsam pana me khādanto¹ gihī ce bhandāgārikatthānam pabbajito ce rājakulūpakabhāvam labhatiti". Katthabharako tesam vacanam sutvā „raje patte sahassena kiċcam n' atthiti⁴ saṇikam abhirūhitvā uparisayitakukkuṭam gahetvā māretvā ucchaṅge katvā „rājā bhavissāmī“ gantvā⁵ vivaṭadvären⁶ eva nagaram⁷ pavisitvā⁸ 10 kukkuṭam nittacam katvā udaram sodhetvā „idam kukkuṭamāmsam sādhukam sampādehitī“ pajāpatiya adāsi. Sā kukkuṭamāmsam ca bhattān ca sampādetvā „bhuñjissāmī“ tassa upanāmesi. „Bhadde, etam māmsam mahānubhāvam, etam khāditvā aham rājā bhavissāmi, tvam aggamaheśī bhavissa-⁹ sitī“ tam¹⁰ bhattān ca māmsam ca ādāya Gaṅgātiram¹¹ gantvā „nahāyitvā bhuñjissāmī“ bhattabhbajanam tīre thapetvā na-¹² hānatthāya otarimsu. Tasmin khaṇe vātena khubbitam udākam āgantvā bhattabhbajanam ādāya agamāsi. Tam¹³ nadiyā¹⁴ sotena vuyhamānaṁ hetṭhānadiyam hatthī¹⁵ nahāpento eko¹⁶ 20 hatthācariyo mahāmatto disvā ukkhipāpetvā „kiñ etthā“ ti¹⁷ puechi. „Bhattān c' eva¹⁸ kukkuṭamāmsam ca sāmīti¹⁹. So tam²⁰ pidahāpetvā lañchāpetvā²¹ „yāva mayam āgacchāma tāv' imam bhattam mā vivarā“ ti bhariyaya pesesi. So pi kho katthabharako mukhato paviṭṭhena vālukodakena uddhumāta-²² udaro palāyi. Ath' eko tassa²³ hatthācariyassa kulūpako dibbacakkutāpaso „mayham upatthāko hatthiṭṭhānam na vijahati, kadā nu sampattiṁ sampāpuṇissatī²⁴“ dibbacakkunā upadhārento tam²⁵ purisam disvā tam kāranam flatvā puretarām gantvā hatthācariyassa nivesane nisidi. Hatthācariyo āgantvā²⁶

1 Bid -dento. 2 Bi vaca, Cks omit ce. 3 Cks ca. 4 Bid vatvā. 5 Cks -ram.
 6 Bid tvam. 7 Bid -re. 8 Bid bhuñjissāmī. 9 Bid tañca. 10 Ok nadī. 11
 Cks -inam, Cx Bid -i. 12 Ili etanti ethakanti, Bd etanti. 13 Bid ca. 14 Cks
 lañchāpetvā, Bid lañchāpetvā. 15 Bid omit tassa. 16 Bid pāpu. 17 Bid add tasi.

vanditvā ekamantam nisinno, tam bhattabhbājanam āharāpetvā
 ,tāpasam māmsodakena¹ parivisathū² 'ti āha. Tāpaso bhat-
 tam gahetvā māmse dīyamāne³ agahetvā „imām māmsam aham
 vicāremīti“ vatvā „vicārethā bhante“ ti vutte thūlamāhsadīni
 ekekam kotthāsam kāretvā thūlamāhsam hatthācariyassa dā-
 pesi bahimāhsam tassa bhariyāya, atthimāhsam attanā pari-
 bhuñji. So bhattakiccaśasāne gacchanto „tvam ito tatiyadivase
 rājā bhavissasi, appamatto hohiti“ vatvā pakkāmi. Tatiya-
 divase eko sāmantarājā āgantvā Bārānasiṁ parivāresi. Bārā-
 nasirājā hatthācariyam rājavesam gāhāpetvā „hatthim abhirū-
 hitvā⁴ yujjhā⁵ 'ti ānāpetvā⁶ sayam aññatkavesena senāya
 vicārento ekena mahāvegena sarena viddho tam khaṇam neva
 mari. So tassa matabhāvam ītvā hatthācariyo bahū⁷ kahā-
 pane niharāpetvā „dhanatthikā purato hutvā yujjhantū⁸ 'ti
 bheriñ⁹ carāpesi. Balakāyo muhutten¹⁰ eva patirājānam¹¹ jivi-
 takkhayam pāpesi. Amaccā rañño sarirakiccam katvā „kām¹²
 rājānam karomā¹³ 'ti mantayamānā¹⁴ „rājā jivamāno attano
 vesam hatthācariyassa adāsi, ayam eva yuddham katvā rajjam
 gaṇhi, etass' eva rajjam dassāmā¹⁵ 'ti tam rajjena¹⁶ abhisin-
 ciṁsu, bhariyam assa aggamahesiṁ akam̄su. Bodhisatto rāja-
 kulūpako ahosi.

Satthā imām desanam¹⁷ āharitvā abhisambuddho hutvā imā¹⁸
 dve gāthā abhāsi¹⁹:

1. Yam ussukā saṅgharanti²⁰ alakkhikā bahum dhanam
 sippavanto asippā ca²¹ Lakkhī va²² tāni bhuñjati. 100. 25
2. Sabbattha katapuññassa ativ' aññe va²³ pāṇino
 uppajjanti bahū²⁴ bhogā app-anāyatanesu pīti. 101.

Tattha yam ussukā ti yatha²⁵ dhanasaṅgharane²⁶ ussukam āpannā
 chandajātā kicchena bahum²⁷ dhanath saṅgharanti²⁸, ye ussukā ti pi pātho ye

¹ C⁸ -dakena, B⁸ -dhapena. ² C⁸ Bid diya-, C⁸ diyya-. ³ Bid -rūyhitvā. ⁴ Bid yujjhāhi. ⁵ Bid positvā. ⁶ C⁸ Bi bahu. ⁷ Bid bheriñ. ⁸ Bid sāmantarā-. ⁹ Bid tam. ¹⁰ Bid add amhikam. ¹¹ Bid rajjati. ¹² Bid atitam. ¹³ Bid add tāva. ¹⁴ Bid āha. ¹⁵ C⁸ saṅgharanti, Bid saṅkharaṇti. ¹⁶ Bid asippavā. ¹⁷ Bid lakkhivā. ¹⁸ C⁸ Bid aticāññevara. ¹⁹ Bid yam. ²⁰ Bi dhanasaṅkharaṇo, Bid kharake, C⁸ dhanasaṅha- corr. to -sambha-. ²¹ Bi -u, Bid -ū. ²² C⁸ saṅha- corr. to saṅgha-, Bid saṅkha-.

purisā dhanasamgharane¹ ussthā hatthisippādīvāsena sippavanto² asippū ca
antamaso vētanēna³ kammañi katvā bahum⁴ dhanam samgharantī⁵ attho,
lakkhī ya⁶ tāni bhuñjatī tāni bahum⁷ dhanam⁸ vuttāni dhanāni puññavā
puriso attano ya⁹ puññaphalañi paribhuñjanto kiñci¹⁰ kammañi akatvā¹¹
5 paribhuñjati, atīvaññe eva¹² pāñino ti atīva aññe yeva¹³ pāñino, evakāro
purimapadena yojetabbo, sabbath¹⁴ eva katapuññassa aññe akatapuññe¹⁵ satte
atikkamitvā ti attho, appanāyatanesu pīti apī anāyatanesu pi ratanākaresu
pi¹⁶ aratanākaresu pi¹⁷ ratanāni suvaññāyatanañdisu¹⁸ suvaññādīni shatthā-
yanādisu¹⁹ hatthilādayo ti saviññākāviññānakā²⁰ bahū²¹ bhogā uppajjanti,
10 tattha muttāmaññidinam²² anākate uppattiyam²³ duṭṭhagāmani-Abhayamahāra-
jassa²⁴ vatthum kathetabbam.

Satthā pan²⁵ imam gātham vatvā „gahapati imesam sattānam
puññasadisam aññām āyatanam nāma n'atthi, puññavantānam²⁶ hi
anākaresu²⁷ ratanāni uppajjanti yevā“ ti vatvā imam dhamman²⁸
15 desesi:

Esa devamanussānam sabbakāmadado nidhi (Khud. Pāṭha p.14.)
yam yad evābhīpatthenti²⁹ sabbam etena³⁰ labbhati.
Suvaññatā sussaratā susanñhānasurūpatā³¹
adhipaccaparivāro³² sabbam etena labbhati.
20 Padesirajjam issariyam eakkavattisukham³³ pi yam
devarajjam³⁴ pi³⁵ dibbesu sabbam etena labbhati.
Mānusikā ca sampatti devaloke ca yā rati
yā ca nibbānasampatti sabbam etena labbhati³⁶.
Mittasampadāñ āgamma³⁷ yoniso ve³⁸ payuñjato³⁹
25 vijjāvimutti vasibhāvo sabbam etena labbhati.
Patisambhidā vimokho ca yā ca sāvakapārami
paccekabodhibuddhabhūmi sabbam etena labbhati.
Evam mahiddhiyā⁴⁰ esā yadidam puññasampadā,
tasmā dhūrā pasainsanti paññitā katapuññatan ti.

¹ C^a-sañha- corr. to -sañgha-, Bⁱ-sañhā-, Bd -sañha-. ² Bid add vā
Bid asippavā. ³ Bid vettā. ⁴ Bi -u, Bd -ū. ⁵ C^a sañha- corr. to sañgha-,
Bd sañkhā-. ⁶ Bid lakkhīvā. ⁷ Bid -nanti. ⁸ Bid omit va. ¹⁰ Cka kañci.
¹¹ Bid -tvāpi. ¹² Bid atīcaññe eva. ¹³ ti atīva aññe yeva wanting in Bi; Bd
ati aññe evam. ¹⁴ Bi katapuñña. ¹⁵ Bid omit ratanā -- pi. ¹⁶ Bid omit pi.
¹⁷ C^a -disu. ¹⁸ C^a -disu, Bi shatthivāhanā-. ¹⁹ -kaavi-. ²⁰ C^a Bid bahu-
21 Bid mutta -- dīni. ²² Bi upathahanti, Bd uppajjanam. ²³ Bi duṭṭhagāmini-
²⁴ Bid omit pan. ²⁵ Bid -nañi. ²⁶ Bid anāgare, C^a -resupi. ²⁷ Bi dhammo,
Bd dhammadesaññam. ²⁸ C^a yath devā-, Bi yath yadavā-. ²⁹ Bi sabbadāññata-
30 Bid -nā-. ³¹ C^a ädhī -- yā. ³² Bd -am. ³³ C^a hi. ³⁴ padese -- labbhati
wanting in Bi. ³⁵ Bid ägama. ³⁶ Bi ye. ³⁷ Bi ce. ³⁸ Bi vayujjanto, Bd pa-
yujjiko. ³⁹ Bi -kā.

Idānī yesu Anāthapindikassa siri patitīthitā tāni ratanāni dassetum
kukkuṭā¹ ti ādīm āha:

2. Kukkuṭamanayo² dāndo³ thiyo⁴ ca pūññalakkhanā
uppañjanti apāpassa katapuññassa jantuno ti 102.
vatvā⁵ pana jātakām samodhānesi.

5

Tatthā dāndo ti ārakkhikāyaññihī⁶ vuttam, thiyo ti seññibhariyan
Puññalakkhanādevim, sesam ettha uttānam evā⁷ ti.

Jātakām samodhānesi: „Tadā rājā Anandatthero ahosi kulūpaka-
tāpaso⁸ Sammāsambuddho“ ti⁹. Sirijātakām¹⁰.

5. Manisūkarajātaka.

10

Dariyā sattavassānīti. Idām Satthā Jetavane viharanto
Sundarimāraṇām¹¹ ārabba kathesi. Tena kho pana samayena
Bhagavā sakkato hoti garukato hotiti¹². Vatthu¹³ Kandhake¹⁴ āga-
tam eva, ayan pan¹⁵ ettha saññikepo; Bhagavato kira bhikkhusam-
ghassa paññannām mahānadīnām mahoghasadise lābhassakkāre uppanne¹⁶
hatalābhassakkārā aññatitthiyā suriyuggamanakāle khajjopanakasndisā¹⁷
nippabbā hutvā ekato sannipatitvā mantayimsu: „mayañ samanassa
Gotamassa uppannakālato paññhāya hatalābhassakkārā, na no¹⁸ koci
atthibhāvam pi jānāti, kena nu kho saddhīm ekato hutvā samanassa
Gotamassa avannām uppādetvā lābhassakkāram assa antaradhāpey-¹⁹
yāmā“²⁰ ti. Atha nesam etad ahosi. „Sundariyā saddhīm ekato hutvā
sakkunissāmā²¹, ti te ekadivasañ Sundariñ titthiyārāmām pavisitvā
vanditvā thitañ nālapañsu. Sā punappuna²² sallapanti pi pativaca-
nam alabbhitvā „api nu ayyā²³ kenaci viheñhit’ atthā“²⁴ ti pucchí.
„Bhagini²⁵, samanām Gotamām ambe viheñhetvā hatalābhassakkārē²⁶
karitvā²⁷ vicarantam na passati²⁸“. Sā²⁹ evam āha: „mayā ettha
kim kātum vaññatiti“. „Tvañ kho si³⁰ bhagini abhirūpā sobhag-
gappattā, samanassa Gotamassa nyasam āropetvā mahājanām tava

¹ Bid -to. ² Ck -mānayo, Bid -tomapiyo. ³ Ck dabbo. ⁴ Ck thiyo, Bī itthiyo.

⁵ Bid add ca. ⁶ Bid ārakkhayaññihī. ⁷ Ck kuju-, Bid kulu-, Bid add pana
aham eva. ⁸ Ck omit ti. ⁹ Bid adds catuttham, Bī ca vuttam. ¹⁰ Bid -risa-
māgamaññi.

¹¹ Bī hoti, Bid omits hetiti. ¹² so all four MSS. ¹³ Bid mani-
khandhajātaka. ¹⁴ Bid -nakā viya. ¹⁵ Ck omits no. ¹⁶ Bid samgañhisaññā.

¹⁷ Bid -nnāññi. ¹⁸ Bid add tumhe. ¹⁹ Bī ki bhagini, Bid kim pagini. ²⁰ Cks
-raññi. ²¹ Bid katvā. ²² Ck omits sā, Bid omits sā evam āha. ²³ Bid pl.

katham gāhāpetvā hatalābhsakkāram karohiti¹. Sā „sādhū“ ² ti sampaticchitvā vanditvā pakkantā. Tato paññāya mālāgandhavilepanukappūrakaṭukapphalādīni guhetvā sāyam mahājanassa Satthu dhammadesanām sutvā nagaram pavisanakūle jetavanābhīmukhā³

5 gacchati. „kahañ gacchasi“ ca puññā „samanassa Gotamassa santiñā⁴, ahañ hi tena⁵ ekagandhakutiyām vasāmīti⁶ vatvā aññatarnsmiñ titthiyārāme vasitvā pāto va Jetavanamaggam otaritvā na-

garābhīmukhā⁷ gacchati. „kim Sundari, kahañ gatāsīti“ en puññā „samanassa Gotamena saddhiñ ekagandhakutiyām vasitvā tam kile-

10 saratiyā ramāpetvā āgat’ amhitī vadati. Atha nam⁸ katipāhaccaya dhuttānam kahāpāpe datvā „gacchatha, Sundarim māretvā sa-

manassa Gotamassa gandhakutisumipe⁹ mālākacavarantare nikkipitvā ethā¹⁰ ti vadim̄su. Te tathā akāmsu. Tato titthiyā „Sundarim na

15 passāmā¹¹ ti kolāhalam kātvā rañño āropetvā „kahañ vo āsainkā¹² ti vuttā¹³ „ime divase“ Jetavanā¹⁴ gata¹⁵ ti¹⁶, tatr’ ussa pavattim na

jānāmā¹⁷ ti vatvā „tena hi gacchatha, nam vicinathā¹⁸ ti rañño anu-

ñātā attano upaṭṭhāke¹⁹ gahetvā Jetavanum gantvā vicinātā mālā-

20 kacavarantare disvā mañcakām āropetvā nagaram pavesetvā²⁰ „sa-

manassa Gotamassa sāvakā ‘Satthārā katapāpākammai²¹ patiechā-

25 dessāmā²² ti Sundarim māretvā mālākacavarantare nikkipim̄su²³ ti

rañño ārocayim̄su²⁴. Rājā „tena hi gacchatha, nagaram āhīñdathā²⁵ ti āha. Te nagaravīthīsu „passathā samāñānam Sakyaputtiyānam kamman²⁶ ti ādīni viravityā²⁷ puma rañño nivesanadvāram agamim̄su²⁸. Rājā Sundariyā sarirām āmukasusine aṭṭakam āropetvā rakkhāpe.

30 25 Sāvatthivāśino thapetyā ariyasāvake sesā yebhuyyena „passathā sa-

manānam Sakyaputtiyānam kamman²⁹ ti ādīni vatvā untonagare³⁰ bahinagare³¹ upavanaraññesu bhikkhū akkositvā³² vicaranti. Bhikkhū tam pavattim Tathāgatassu ārocesuṁ. Satthā „tena hi tumhe³³ te

manusse evāñ paticodethā³⁴, ti

Abhūtavādi nirayām upeti (Dhp. v. 200.)
yo vāpi³⁵ kātvā na karomiti cāha³⁶.

¹ Bid add īham̄su ² Ck -khi, Bid -khan. ³ Bid -kanti. ⁴ Bid add saddhiñ. ⁵ Bi vasissāmīti, Id vasissāmīti ⁶ so all four MSS. ⁷ Bid -tiyāśa-. ⁸ Ck vutthā, Bi vatvā, Id vuttā. ⁹ Bi imāsāmī divase, Id imēsu divasesu. ¹⁰ Bid -ne. ¹¹ Bid vasati. ¹² Bid add ca. ¹³ Bid add amhitī. ¹⁴ Bid katati-. ¹⁵ Bid ārocesuṁ. ¹⁶ Bid vacanāni vatvā. ¹⁷ Bid āgamim̄su. ¹⁸ Bid adds ca. ¹⁹ Bid add ca. ²⁰ Bid akkosanti paribhāsanti. ²¹ Bid adds ti, Bid pi. ²² Bid paññādethā. ²³ Bid cāpi. ²⁴ Bid āha.

ubho pi te pecca samā bhavanti
 nibinakammā manujā parntha ti
 imam gātham āha. Rājā „Sundariyā aññehi māritabhāvam jānāthā“
 ‘ti purise payoesi. Te pi kho dhuttā tehi kahāpanehi suram² pi-
 vantā³ aññamaññam kalaham karonti, taith’ eko evam āha: „tvam⁴ 5
 Sundarim ekappahāren⁵ eva māretvā mālākacavarantare nikhi-
 pitvā tato laddhakabāpāneli suram⁶ pivasi“. „Hotu hotū“ ‘ti⁷ rāja-
 purisā te dhutte gahetvā rañño dassesum. Atha ne⁸ rājā „tumhehi
 māritā“ ti pucchi. „Āma devā“ ‘ti. „Kehi mārāpita“ ti. „Aññ-
 titthiyehi devā“ ‘ti. Rājā titthiyē pakkosāpetvā „Sundarim⁹ ukkhi-
 pāpetvā gacchatha, tumhe evam radantā nagaram ahīṇḍatha: ‘ayam¹⁰
 Sundari samañassa Gotamassa avaññam āropetukāmehi amhehi mārā-
 pitā, n’eva Gotamassa¹¹ na Gotamasāvakānam doso atthi¹², ambākam¹³
 doso¹⁴ ti. Te tathā akamṣu. Bālamahājano tadā saddahi, titthiyāpi
 purisavandhadanḍena¹⁵ palibuddhā. Tato paññāya Buddhānam¹⁶ sak-
 kāro mahantataro¹⁷ ahosi. Ath’ ekadivasam¹⁸ dhammasabbhāvam
 kathām samutthāpesum: „āvuso, titthiyā ‘Buddhānam kālakabhbāvam¹⁹
 uppādessāmā“ ‘ti sayam kālakajātā²⁰. Buddhānam pana mahantataro²¹
 lābhassakkāro udapāditi“. Satthā āgantvā „kāya nu ‘ttha bhikkhave
 etarahi kathāya sannisinna“ ti pucchiitvā „imāya nāmā“ ‘ti vutte „na²⁰
 bhikkhave sakkā Buddhānam saṅkilesam uppādetum. Buddhānam
 saṅkiliṭṭhabhbāvakaṇām nāma jātimanino kiliṭṭhabhbāvakaṇāsadisom.
 pubbe jātimanīm kiliṭṭham karissāmā“ ‘ti vāyamantāpi nāsakkhiṁsu
 kiliṭṭham kātun“ ti vatvā tehi yācito atitām ābari:

Atite Bārāṇasiyām Brahmadatte rajjam kārente²⁵
 Bodhisatto ekasmim gāmake brāhmaṇakule nibbattityā va-
 yappatto kāmesu ādīnavam disvā nikhamitvā Himavanta-
 padese²⁷ tisso pabbatarājiyo atikkamitvā tāpaso hutvā panna-
 salāya²⁸ vasi. Tassāvidūre²⁹ maniguhā ahosi, tathā tiṁsamattā
 sūkarā yasanti. Guhāya avidūre eko siho carati³⁰, tassa³⁰

¹ Cks jānāthā. ² Cks -ram. ³ Bd -ti. ⁴ Bd ke tumhe ti in the place of hotu
 hotū ti. ⁵ Bd te, Bd kho. ⁶ Bd adds maññe, Bd mañee. ⁷ Bd samanassa. ⁸
 Bd omit atthi. ⁹ Bd add yeva. ¹⁰ Cks -dayātana. ¹¹ Bd -dhassa. ¹² Bd
 mahantaro lābhassakkāro. ¹³ Bd add bhikkhū. ¹⁴ Bd kālaha-, Bd kālaka-. ¹⁵
 C* kālakā-, Bd ti yan̄ yan̄ karonti tesam kālakabhbāvo jāto. ¹⁶ Bd mahantaro,
 Bd mahanta. ¹⁷ Bd -ppa-. ¹⁸ Bd -lāyam. ¹⁹ Bd tassa a-. ²⁰ Bd vica-

mañimhi chāyā paññāyati. Sūkarā¹ sihaechāyām disvā bhītā utrāsā appamāñsalohitā ahesuṁ. Te „imassa mañino vippasannattā ayām chāyā paññāyati, imām mañim sañkiliñtham vivaññam karomā“² ‘ti cintetvā avidūre ekañ sarañ gantvā³ kalale vat̄itvā⁴ āgantvā tam mañim ghañsanti. So sūkaralo-mehi ghañtīyamāno⁵ vippasannataro ahosi. Sūkarā upāyām apassantā „imassa mañino vivanñakaranñūpāyām tāpasām puc-chissāmā“⁶ ‘ti Bodhisattām upasamñkamitvā vanditvā ekamantañ thitā purimā dve gāthā udāhariñsu:

- ¹⁰ 1. Dariyā sattavassāni tiñsamattā vasāmase,
‘hañchēma⁷ mañino ābhām’ iti no mantitam⁸ abhu⁹. 103.
2. Yāva yāva¹⁰ nighañsāma¹¹ bhiyyo vodāyate mani,
brāhmañam tv-eva¹² pucchāma: ‘kiñ kiccañ idha mañ-
ñasiti’. 104.

¹⁵ Tattha dariyā ti mañiguhāya¹³, vasāmase ti vasāma, bañchēma¹⁴ ti hanissāma¹⁵, idāñ ca dāñ pucchām¹⁶ ‘ti idāñ mayām kena¹⁷ kāranena ayasi mani kilissamāno¹⁸ vodāyatītī¹⁹ idam tañ pucchāma, kiñ kiccañ idha maññasiti imasmiñ atthe tvañ imāñ kiccañ kin ti manñūñas²⁰.

Atha nesam ācikkhanto Bodhisatto tatiyām gātham āha:
²⁰ 1. Ayam mañi²¹ veluriyo akāco vimalo subho,
nāssa sakkā siriñ hantum, apakkamatha sūkarā ti. 105.

Tattha akāco ti akakkaso, subho ti sobbano²², siriñ ti pabbhañ, apakkamathā ti imassa mañissa pabbhā²³ nāsetum na sakkā, tumhe pana imāñ mañiguhāñ pahāya aññattha gacchathā ‘ti.

²⁵ Te tassa kathām sutvā tathā akarñsu. Bodhisatto jhānam uppādetvā Brahmaloka-pariyano ahosi.

Satthā imāñ desanām²⁴ āhniritvā jātakam samodhānesi: „Tadā tāpaso²⁵ aham evā“ ‘ti. Mañisūkarajātakam²⁶.

¹ Bid add pl. ² Bid pavattetvā. ³ Bid ghañsiya. ⁴ Ck hachēma, C* hañjema? Bid haññāma. ⁵ Ck mattitam, B¹ mantinam, Bd mantitvā. ⁶ C* abu, Bd abhu. ⁷ Bid yāvatā. ⁸ Bid mañi ghañsāma. Ck B¹ ghāsā. ⁹ Bid idāñdāñi in the place of brahmañāñ tveva. ¹⁰ Bid -yām ¹¹ Ck hañchēma, C* hañjema? Bid haññāma. ¹² Bid add mayām pl vivanñayāñ karissāma. ¹³ Ck* tena. ¹⁴ Bid kilissiñ-, B¹ killisiya-. ¹⁵ Bid -teti. ¹⁶ Bid -siti ¹⁷ Bid -ni. ¹⁸ C* -no corr. to -no. ¹⁹ Bd -bhām. ²⁰ Bid dhammadde-. ²¹ Bid add pana. ²² Bid mañi-ghātissajātakam pañcamāñ.

6. Sälükajätaka.

Mā sälükassa pihayiti. Idam Satthā Jetavane viharanto thullakumārikapalo bhanam¹ ārabba kathesi. Tam Cullanārādakassapajātake² āvibhavissati. Tam pana bhikkhu³ Satthā „saccaṁ kira tvaṁ⁴ bhikkhu ukkaṇṭhitō⁵ ti pucchitvā⁶ „evām⁷ bhante⁸ ti „ko tam ukkaṇṭhāpesītī⁹ „thullakumārikā¹⁰ bhante¹¹ ti. Satthā „esā te bhikkhu anatthakārikā, pubbe pi¹² tvaṁ etissā vivāhatthāya¹³ āgataparisaya uttaribhaṅgo ahositi¹⁴ vatvā bhikkhūbi yācito atītam āhari:

Atite Bārāṇasiyam Brahmadatte rajaṁ kārente 10 Bodhisatto Mahālohitagono nāma ahosi, kaniṭṭhabhātā pan' assa Cullalohito nāma, ubho pi gāmake ekasmim kule kammarā karonti. Tassa kulaissa ekā vayappattā kumārikā atthi, tam aññaiṁ kulaṁ väresi. Atha naṁ kulam¹⁵ „vivāhakāle¹⁶ uttaribhaṅgo¹⁷ bhavissatīti¹⁸ Sälükam nāma sūkaram yāgubhattena 15 patijaggi, so hetṭhāmañce sayati. Ath' ekadivasam Cullalohito¹⁹ bhātaraṁ āha: „bhātika, mayam imasmiṁ kule kammarā karoma, amhe nissāya imam kulam jivati, atha ca pan' ime manussā amhākam tina palālamattaṁ²⁰ denti, imam pana sūkaram yāgubhattena posenti, hetṭhāmañce sayāpentī, kin 20 nām²¹ esa²² etesam karissatīti²³. Mahālohitō „tāta, mā tvaṁ etassa yāgubhāttam patthayi²⁴, etissā²⁵ kumārikāya vivāhadivasam²⁶ etam pana uttaribhaṅgam kātukāmā ete māṁsassa²⁷ thullabhāvakaranattham posenti, katipāhaccayena tam passa²⁸ 25 hetṭhāmañcato nikkhāmetvā²⁹ vadhitvā khandākhandikam chinditvā āgantukabhattam kayiramānan³⁰ ti vatvā purimā dve gāthā samuṇṭhāpesi:

¹ Bid add bhikkhum. ² Bid cūla-. ³ Bid add pakkosāpetvā. ⁴ Bid omit bhikkhu. ⁵ Bid add si. ⁶ Bid puehi. ⁷ Ck̄ evam. ⁸ Ck̄ -tīti. ⁹ Bid -kāya. ¹⁰ Bid omit pi. ¹¹ Bi vivāhakālēneva, Bd -kāle. ¹² Bid kule. ¹³ Ck̄ -lo. ¹⁴ Bi -ge. ¹⁵ Bi -palāsa-. ¹⁶ Ck̄ kinte in the place of kinnāmesa. ¹⁷ Ck̄ pattha, Bi patthāhi. ¹⁸ amhākam tina --- etissā wanting in Bd. ¹⁹ Bid -se. ²⁰ Bid māṁsaa. ²¹ Bid passisāma. ²² Bi nikkhāmitvā, Bd niharitvā?

1. Mā Sālūkassa pihayi, āturannāni¹ bhuñjati,
apposukko bhusam khāda², etam dīghāyulakkhaṇam. 106.
2. Idāni so idhāgantvā atithi yuttasevako,
atha dakkhasi Sālūkaṁ sayantam musaluttaran³ ti. 107.

5 Tatrāyām⁴ samkhepattho: tāta tvān mā Sālūkasūkara-bhāvah patthayi,
ayah hi āturannāni⁵ maranabhojanāni bhuñjati, yāni bhuñjītvā naclass⁶ eva
maranāni pāpuṇissati, tvān pana apposukko nīrālayo hutvā attano laddham
idam⁷ palālamissakam⁸ bhusam khāda, etam dīghāyubhāvassa lakkhaṇam sañ-
jānanām nimittam, idāni katipāhass⁹ eva so¹⁰ vevāhikapuriso¹¹ mahatlyā parl-
10 sāya yutto¹² yuttasevako idha atithi hutvā āgato bhavissati, ahi¹³ etam Sālūkaṁ
musalasadisena uttarothēna samannāgattā musaluttaranā māritum¹⁴ sayantam
dakkhasitī.

Tato katipāhass¹⁵ eva vevāhikesu¹⁶ āgatesu¹⁷ Sālūkaṁ māre-
tvā uttaribhāṅgam¹⁸ akāmsu. Ubhō¹⁹ gonā tam tassa payat-
15 tiṁ²⁰ disvā „amhākam bhusam eva varan“ ti mantayimsu²¹.

- Satthā abhisambuddho hutvā tadatthajotakam²² tatiyām gātham āha:
2. Vikanṭam²³ sūkaram disvā sayantam²⁴ musaluttaranām
jaraggavāsā cintesum²⁵: var' amhākam bhusam ivā 'ti. 108.

Tattha bhusamivā 'ti bhusam eva²⁶ amhākam varan uttaman ti.

20 Satthā imām dhammadesanaṁ āharitvā saccāni pakāsetvā jātakam
samodhānesi: (Saccapariyōsāne so bhikkhu sotāpatti-phale patitthāhi)
„Tadā thullakumārikā etarahi thullakumārikā²⁷, Sālūko ukkanti-
tabhikkhu ahosi²⁸, Cullalohito Ānando, Mahālohitō pana aham evā²⁹
'ti. Sālūkajātakam³⁰.

7. Lābhagarahajātaka.

Nānummatto ti. Idam Satthā Jetavane viharanto Sāri-
puttatherassa saddhivihārikam ārabbha kathesi. Therassa kira

¹ Cks -rantāni. ² vadhitvā --- khāda wanting in B̄. ³ B̄d mussa. ⁴ B̄d tatthayāh. ⁵ Cks B̄ -rantāni. ⁶ B̄d imāni. ⁷ B̄d palāsa-. ⁸ B̄d omit so.
⁹ B̄d vivāhopuriso. ¹⁰ B̄ yuttūyuttāni. B̄d yuttātā. ¹¹ so Cks B̄d; Cks vāritum.
¹² B̄d vivāhe, B̄d vivāhake. ¹³ B̄d āgate ¹⁴ B̄d -gam ¹⁵ B̄d add te. ¹⁶ B̄d vippattiū. ¹⁷ B̄d cintayimsu. ¹⁸ Cks -tikam. ¹⁹ so B̄d; B̄d vikanta, Cks vikat-
tāni. ²⁰ Cks sayāh. ²¹ B̄d -vācicint-. ²² B̄d idha. ²³ B̄d add ahosi. ²⁴
B̄d omit ahosi. ²⁵ B̄d adds chāṭhamāni. B̄d chāṭhamāni.

saddhivihāriko therūn upasamīkamitvā vanditvā ekamantañ nisinno „läbhuppattipadām me bhante kathetha¹, kiñ karonto cīvarādīnam läbhī hotiti” pucchi. Athassa thero „ävuso, catuh’ aṅgehi samannāgatassa läbhassakkāro uppajjati, attano abbhantare hirū² blīnditvā sānaññānam pahāya anumattan³ eva ummattena viya bhavitabbam, pisunā vācā vattabbā, nañsadisena bhavitabbam, vikinnavācena kutūhalena bhavitabban⁴ ti imam⁵ läbhuppattipadām kathesi. So tam patipadām garahitvā utthāya pakkanto. Thero Satthāram upasamīkamitvā⁶ tañ payattiñ acikkhi. Satthā „na so Sāriputta bhikkhu idān⁷ eva läbhām garahi⁸ pubbe pi garahi⁹ yevā¹⁰ ti vatvā therena 10 yācito atitām āhari:

Atite Bārāṇasiyām Brahmādatte rajañ kārente Bodhisatto brāhmaṇakule nibbattitvā vayappatto soñasa-vassakāle yeva tinnam vedānam¹¹ atthārasannām¹² sippānam pariyośānam¹³ patvā disāpāmokkhācariyo¹⁴ hutvā pañcamāñava-kasatāni sippām vācesi. Tatr’ eko mānavo sīlācārasampanno ekadivasam acariyah upasamīkamitvā „kathām imesam sattānam läbho uppajjatiti” läbhuppattipadām¹⁵ pucchi. Ācariyo „tūta imesam sattānam catuhī¹⁶ kāraṇehi läbho uppajjatiti” 15 vatvā pathamam gātham āha:
20

1. Nānummatto nāpisuno nānaṭo nākutūhalo
mūlhesu labhate läbhām, esā te anusāsanīti. 109.

Tattha nānummatto ti na anumatto, idān vuttam hoti: yathā ummattako nāma lithipurisadārake disvā tesaiñ vatthālamkārādīni vilūpati tato tato macchamarisapūvidīni balakkārena ghetvā khādati evam¹⁷ evam yō¹⁸ gihlbhūto 25 ajjhattabahiddhāsamutthānah hirottappam pahāya kusalākulālam agaṇetvā nirayabhayañ abhāyanto lobhābhībhūto pariyādīnnacitto¹⁹ kāmesu pamatto sandhicchedādīni sāhasikakammāni karoti, pabbajito pi hirottappam²⁰ pahāya kusalākulālam agaṇetvā nirayabhayañ abhāyanto Satthāri paññattam sikkhāpadam maddanto lobhena abhibhūto pariyādīnnacitto²¹ cīvarādimattam nissāya attano 30 sāmaññānam vijahitvā pamatto vejjakammadūtakammādīni karoti vejudānādīni nissāya jivikāñ²² kappeti²³, ayam anumatto pi ummattasadisattā ummatio

¹ Bi kathehit. ² Ck hirām, Bid hiriotappam. ³ Bid idām. ⁴ Bid add van-ditvā. ⁵ Bid -hati. ⁶ Bid pubbe pess garabati. ⁷ Bid add ea. ⁸ Bid -sānañca. ⁹ Bid nippattipari-. ¹⁰ Ck Bd -kkho ae-, Bi -kkhā ae-. ¹¹ Bid läbhuppatti-pati-. ¹² Ck Bi -uhl. ¹³ Bid omit evam. ¹⁴ Bid omit yo. ¹⁵ Ck -dīpa-. ¹⁶ Ck -dīna-. corr. to -dīna-. ¹⁷ Bid -tam. ¹⁸ Ck -si.

nāma, evarūpassa khippam läbho uppajjati, yo pana evān na ummatto¹ lajji
 kukkuccako esa mūlhesu² apanditesu³ purisesu läbham na labhati, tasmat lä-
 bhatthikena ummattakena viya bhavitabban ti, nāpisuno ti tatthāpi⁴ yo⁵
 pisuno hoti asukena idam nāma katan ti rājakule pesuññam upasamharati so
 5 aññesam yasam acchinditv attano gaphāti, rājāno pi nam⁶ ayam ambesu sas-
 neho ti⁷ ucce thāne thapenti, amaccādayo pi 'esa ayam no rājakule paribhin-
 dayyā ti bhayena dātabbah maññanti, evam etarabi pisunassa läbho uppajjati,
 yo pana apisuno so na mūlhesu läbham labhati⁸, evam attho veditabbo, nā-
 nato ti läbham uppādentena naṭena viya bhavitabbar, yathā nāto hirriottappam⁹
 10 pahāya naccigatvāditehi kīlam katvā dhanam saññharati evam eva läbhatthikena
 hirriottappam⁹ bhinditv itthipurisadārakānam¹⁰ sonjasahāyena viya hutvā nā-
 nappakārath kejim karontena vicaritabbañ, yo evam anaṭo so mūlhesu läbham
 na labhati, nākutūhalo ti kutūhalo nāma vippakippanvāco, rājāno hi amaca-
 parivutā amacee puechanti: asukatthāne kira manusso mārito gharath viluttam
 15 paresam dārū padharisitā ti sūyat, kesam nu kho idam kamman ti¹¹ tathā
 sesesu¹² akathentesu yeva utthahitv asuko ca¹³ asuko ca nāmā 'ti vadati¹⁴,
 ayam kutūhalo nāma, rājāno tassa vacanena te purise pariyesitv¹⁵ nisedhetvā
 imam nissaya no nagaram niceoram jātan ti tassa mahantam yasam denti, sesāpi
 janā ayam no rājapurisehi¹⁶ puṭṭho suyuttam¹⁷ duyuttam¹⁸ katheyyā¹⁹ ti bha-
 20 yena tass' eva dhanam denti²⁰, evam kutūhalassa läbho uppajjati, yo pana sku-
 tūhalo esa na mūlhesu labhati läbham, esā te anusāsanīti esā ambākāni
 santikā tuyham läbhānusatthi²¹.

Antevāsiko ācariyassa katham sutvā läbham garahanto

2. Dhi-r-atthu tam yasaläbham dhanaläbhañ ca brāhmaṇa
 25 yā vutti vinipātena adhammacaranena²² vā. 110.
 3. Api ce pattam ādāya anāgāro paribbaje
 esā va jivikā seyyā yā cādhammena esanā ti 111.
 gāthādvayam²³ aha.

Tathā yā vuttlītī yā jivitavutti, vinipātenā 'ti attavinipātena²⁴ adham-
 30 macariyāya²⁵ vā²⁶ ti adhammakiriyāya²⁷ visamakiriyāya vadhabandhana-
 garahādīni²⁸ attānam²⁹ vinipātēvā adhammam caritvā yā vutti tañ ca yasa-

¹ Bid anumatto in the place of na u. ² Bi anumülesu, Bd amulhesu. ³ Bi pa-. ⁴ Bd etthāpi. ⁵ Bid add pana. ⁶ Bi tahi, Ck omits pi nam. ⁷ Bi hoti, Bd hotiti. ⁸ Bid labhate läbham ti. ⁹ Bid hirot-, ¹⁰ Bi -dārikadārakānam, Bd -dārikadārikānam. ¹¹ Bd adds vutte. ¹² Ck sese. ¹³ Ck omits ea. ¹⁴ manusso --- vadati wanting in Bi. ¹⁵ Bid -setvā. ¹⁶ Ck rājapariyesati, Ck rājaparisesti, Bi rājapūrisehi, Bd rājapuriso ti corr. to rāja-. ¹⁷ Bd -ita. ¹⁸ Bid viyu-. ¹⁹ Bi -yyāsi. ²⁰ Ck tasseva pavadanti, Ck tassera vadenti. ²¹ Bid läbhādisu anu-. ²² Bd -cariyāya, ²³ Ck Bi gātha-. ²⁴ Bid attano vi-. ²⁵ Ck -yah. ²⁶ Ck cā. ²⁷ Bid add vinipātakiriyāya. Bid ca bandhana-. ²⁸ so Ck Bi attāni, Bd attā.

dhanalabhañ ca sabbam dhir athu nindāmi garabāmī¹, na me etena² attho ti adhippāyo. pattamādāyā 'ti bhikkhābhājanāñ gahetvā, anāgāro paribbaje ti ageho³ pabbajito hutvā vicareyya, na ca sappuriso kāyaduccariitādivasena adhammacariyā⁴ careyya, kimkarañā: esā va jīvikā seyyā yā cādhama-⁵ mena⁶ esanā ti yā esā⁷ adhammena jīvikapariyesana⁷ tato esā patahattathassa⁸ 5 parakulesu bhikkhācariyā va seyyi satagūdena sahassagupena sundaratarā ti dasseti.

Evañ māṇavo pabbajjāya gunam vannetvā nikhamitvā isipabbajjanī pabbajitvā dhammena bhikkham pariyesanto sa-¹⁰ māpattiyo⁹ nibbattetvā Brahma-loka-parāyano ahosi.

Satthā imāñ dhammadesanāñ āharitvā jātakāñ samodhānesi:
„Tadā māṇavo lābhagarabikabhikkhu¹⁰ ahosi, ācariyo pana nham evā¹¹
ti. Lābhagarahajātakām¹¹.¹⁰

8. Macchuddānajātaka.

Agghanti macchā ti. Idam Satthā Jetavane viharanto 15
ekāñ kūṭavāñjāñ ārabba kathesi. Vatthum hetthā kathi-
tam eva.

Atite Bārānasiyāñ Brahmādatte rajjañ kārente Bodhisatto kuṭimbikakule¹² nibbattitvā viññūtañ patto¹³ 20
kuṭumbam sāñthapesi. Kaniṭṭhabhātarō¹⁴ pi 'ssa atthi. Tesaiñ aparabhāge pitā kālakato¹⁵. Te ekadivasam „pitu santakañ
vohārañ sādhessāmā¹⁶ " ti ekāñ gāmāñ gantvā kahāpañ-¹⁷
sahassāñ labhitvā āgacchantā nadītitthe nāvāñ patimānento¹⁷
puṭabhattam bhuñjīmsu. Bodhisatto atirekabhattam Gaṅgāya²²
macchāñ datvā nadīdevatāya pattim adāsi, devatā pattim²³
anumoditvā yeva ca¹⁸ dibbena yasena vadḍhitvā attano yasa-
vadḍhim¹⁹ āvajjamānā tam kāranāñ aññāsi. Bodhisatto pi

¹ Bid - mi. ² Bid eten. ³ Bi anāgāho, Bd anāgeho. ⁴ Ck adhamman, Bid - yañ.

⁵ Ck - ca adh-. ⁶ Bi esanā, Bd esana. ⁷ Ck - kam-, C - ka corr. to kam, Bi - ta-, Bd - tam-. ⁸ Ck pattu-, C - pattā corr. to patta-. ⁹ Bid abhiññāsamā-

¹⁰ C - hita-, Bid - garabhabhi-. ¹¹ Ck - garukajā-, Bi - gabejā-. Bid add sattamāñ.

¹² Bid kutumbiya-. ¹³ Bid - tappatto. ¹⁴ Bi - bhā, Bd - bhātā. ¹⁵ Bd pitari - te. ¹⁶ Bid karissāmā. ¹⁷ so Cks; Bid patimānento. ¹⁸ Bid omit ca. ¹⁹ Bi - vutti, Bd - vuñjhi.

välukāya¹ uttarāsaṅgaṁ pattharitvā nipanno niddam okkami. Kaniṭṭhabhātā pan' assa thokam corapakatiko, so te kahāpanē Bodhisattassa adatvā sayam eva gaṇhitukāmo² tāya kahāpanabhandikāya sadisam ekam sakkharābhandikam³ katvā
 5 dve pi bhandikā ekato thapesi. Tesaṁ nāvam abhirūhitva Gaṅgā-majjhagatānām⁴ kaniṭṭho nāvam kotṭhetvā⁵ „sakkharābhandikam udake khipissāmī“ sahassabhandikam khipitvā „bhātika sahassabhandikā udake patitā, kin ti karomā“ ti āha. „Udake patitāya kin karissāma, mā cintayitī“ nadī-
 10 devatā cintesi „ahaṁ iminā dinnam pattiṁ anumoditvā dib-
bayasena vadḍhitā“, etassa santakam rakkhissāmīti⁶ attano ānubhāvena tam bhandikam ekam mahāmukham maccham gilāpetvā sayam ārakkham gaṇhi. So pi kho coro gehain gantvā „bhātā me vañcito“ ti bhandikam mocento sakkharā⁷
 15 passitvā hadayena sussantena mañcassa ataniṁ⁸ upagūhitvā⁹ nipaggi. Tadā kevatṭā maccham¹⁰ gahanatthāya jāle¹¹ khipimsu. So maccho devatānubhāvena jālam pāvisi. Kevatṭā tam ga-
hetvā¹² vikkinitūn nagaram pavitthā. Manussā mahāmaccham disvā mūlam puechanti. Kevatṭā „kahāpañasahassañ ca satta¹³
 20 māsake datvā gaṇhathā¹⁴ ti vadanti. Manussā „sahassaggha-
nakamaccho¹⁵ pi no dittho¹⁶ ti parihāsam karonti. Kevatṭā maccham gahetvā Bodhisattassa gharadvāram gantvā „imaṁ maecham gaṇhathā“ ti āhaṁsu. „Kim assa mūlan¹⁷ ti.
 „Satta māsake datvā gaṇhathā“ ti. „Aññesam daḍamānā
 25 kathaṁ dethā“ ti. Aññesam sahassena ca sattahi ca māsakehi dema, tumhe pana satta māsake datvā gaṇhathā¹⁸ ti. So tesam satta māsake datvā maecham bhariyāya pesesi. Sā macchassa kucchim phālayamānā¹⁹ sahassabhandikam disvā

¹ C^a vāju-, Bⁱ välikāyan, B^d välukāyan. ² Bⁱ-ma. ³ Bⁱ-ra-. ⁴ Bⁱ-jbo-, B^d -jjbe-. ⁵ C^a kotṭhetvā corr. to koṭhe-, Bⁱ khobhetvā. ⁶ sakkharabhandi-
kaṁ - - - cintayitī wanting in Bⁱ. ⁷ Bⁱ-itvā. ⁸ Bⁱ-ram. ⁹ Bⁱ attani, B^d atjani. ¹⁰ Bⁱ-guyhi-. ¹¹ Bⁱ maechā, B^d maecha. ¹² Bⁱ-lath. ¹³ C^k omits gahetvā. ¹⁴ Bⁱ add ca. ¹⁵ Bⁱ agghanti. ¹⁶ C^k -naka-, Bⁱ -niko-. ¹⁷ Bⁱ phāletvā, B^d phaliyamānā.

Bodhisattassa ārocesi. Bodhisatto tam oloketvā attano lañ-cham¹ disvā sakabhāvam² nātvā „idāni ime kevatṭā imān macchām aññesañ dadamānā sabassena c'eva sattahi ca³ mā-sakehi, denti ambe pana datvā sahassassa⁴ amhākāmā santakattā satt' eva māsake gahetvā adamāsu, idam antaram ajā-nantam na sakkā kañci⁵ saddahāpetun⁶ ti cintetvā pañhamam gātham āha:

1. Agghanti macchā adhikām sahassam,
na so atthi yo ima⁷ saddaheyya,
mayhañ ca assū⁸ idha satta māsā,
sham pi tam macchuddānām⁹ kineyyan ti. 112.

Tattha adhikan ti aññehi puechitā kevatṭā sattamāsādhikām sahassam aggħatitī vadanti¹⁰, na so atthi yo imān saddaheyya ti so puriso n'atthi¹¹ yo imah kāranam pacakkhato ajānanto mama vacanena saddaheyya, etthakam vā¹² macebhā agghantitī yb' imān saddaheyya so n'atthi, tasnū yeva te aññehi na gahit¹³ ti pi¹⁴ attho, mayhañ ca assū¹⁵ ti mayhañ pana¹⁶ sattamāsākā ahesun, macchuddānām¹⁷ ti macchavaggam¹⁸, tena hi macchena saddhim aññe pi macchā ekato baddhā, tam¹⁹ sakalam pi macchuddānām²⁰ sandhāy etam vuttam, kineyyan ti kinissam²¹, satt' eva māsake datvā ekamacchamattan²² ganhīn ti attho. 20

Evañ ca pana vatvā idam²³ cintesi²⁴: „kin nu kho nissāya mayā ete kahāpanā²⁵ laddhā“ ti. Tasmim khanē nadīdevatā ākāse adissanānarūpā²⁶ ṭhatvā „aham Gañgādevatā, tayā macchānām atirekabhattam datvā mayhañ patti²⁷ dinnā, tenā-hai tava santakam rakkhanti²⁸ āgata²⁹ ti dipayamānā 25

2. Macchānām bhojanañ datvā mama dakkhiṇam ādisi³⁰,
tam dakkhiṇam sarantiyā katañ apacitiñ tayā ti 113.
gātham āha.

¹ C^a lañjali? Bd lañcanam. ² Bd sakasantokabbhū- ³ Bi omits ca ⁴ Bi -sāya, Bd -ssam. ⁵ Bd kiñci. ⁶ C^b Bd imān. ⁷ C^b Bd assu ⁸ Bd macchadānām. ⁹ Bd -tīti. ¹⁰ Bd na atthi. ¹¹ Bd omit vā ¹² Bd omit pi. ¹³ Bd panessa. ¹⁴ Bd macchadānām ¹⁵ C^a -ggā. ¹⁶ Bd bandhanāmath. ¹⁷ Bd sakalamacchadānām ¹⁸ C^a kinissa, Bd kiñi. ¹⁹ Bd etthakam macchavaggam. ²⁰ Bd imān. ²¹ Bi mantesi. ²² C^b Bi -ne, C^a -ne corr. to -ne, Bd -ne. ²³ C^b -rūpena, Bd dissamānarūpā ²⁴ C^a pattim. ²⁵ all four MFS -tl. ²⁶ C^b -tiyā āsatā. ²⁷ Bd ādāsi.

Tattha dakkhiṇān ti imasmīn thāne pattiḍānam dakkhiṇā¹ nāma jātash,
kataṁ apacitīm tayā ti taṁ tayā mayhaṁ kataapacitīm² sarantiyā³ idam⁴
tava dhanam rakkhitān ti attho.

Idam vativā⁵ pana sā devatā tassa kaniṭṭhena katañ⁶
5 kūṭakammañ sabbañ kathetva „eso dāni⁷ hadayena sussan-
tena nipanno, duṭṭhacittassa vadḍhi⁸ nāma n'atthi, aham pana
tava santakam mā nassīti⁹ dhanam te āharitvā adāsiñ, idam¹⁰
tava kaniṭṭhacorassa adatvā sabbañ tvam ñeva ganhāhīti¹¹
vativā tatiyam gātham āha:

10 a. Paduṭṭbacittassa na phāti¹² hoti,
na cāpi tam devatā pūjayanti
yo bhātaraiñ pettikam sāpateyyam
avañcayī¹³ dukkatakammakārīti¹⁴. 114.

15 Tattha na phāti¹⁵ hotīti evarūpassa puggalassa idhaloke vā paraloke
vā vadḍhi¹⁶ nāma na hoti, na cāpi tan¹⁷ ti tañ puggalam tassa santakam
rakkhamānā devatā na pūjenti.

Iti devatā mittadūbhicorassa¹⁸ kahāpane na¹⁹ dātukāmā²⁰
evam āha. Bodhisatto pana „na sakkā evam kātun“ ti²¹ tassa
20 pi pañcasatāni pesesi yeva.

Satthā imam desanam²² āharitvā saccāni pakāsetvā jātakam sa-
modhānesi: (Saccapariyosāne vāñijo sotāpattiphale patiṭṭhabhi) „Tadā
kaniṭṭhabhātā idāni kūṭavāñijo, jetṭhabhātā pana aham evā“ ti.
Macchuddānajātakam²³.

25

9. Nānacchandajātaka.

Nānacchandā²⁴ mahārājā 'ti. Idam Satthā Jetavane
viharanto āyasmato Anandassa aṭṭhavaralābhām ārabba ka-
thesi. Vatthum Ekādasanipāte Juhñjātakē āvibhavissati.

¹ Bd -nam. ² tañ dakkhiṇān --- apicitīm wanting in Bi. ³ Bid add mayā.
⁴ Bd imam. ⁵ Bid add a. ⁶ Bi kata, Bd kata. ⁷ Bid idāni. ⁸ Ck vadḍhim,
Bd vuḍḍhi. ⁹ Bid nassīti. ¹⁰ Bid imam. ¹¹ Bid ganhathū ti. ¹² Ck pāni,
Bi pati. ¹³ Ck -yi, Bd -si, Bi bhavañcalli. ¹⁴ Bid dukkata-. ¹⁵ Cks pāti. ¹⁶
Bid vuḍḍhi. ¹⁷ Cks pan. ¹⁸ Cks -bhi-, Bid -dubbhi-. ¹⁹ Bd -nam. ²⁰ Bd
adā-. ²¹ tañ puggalam --- kātun ti wanting in Bi. ²² Bid dhammadesanam.
²³ Bid macchadāna-, and add aṭhaman. ²⁴ Bid nānāchandā.

Atite pana Bodhisatto Bārāṇasiyam Brahma datte
 rajaṁ kārente tassa aggamahesiya kucchimhi nibbattitvā va-
 yappatto Takkasilāyam ippāni' uggaheṭvā pitu accayena raj-
 jaṁ pāpuni. Tassa thānato apanīto pitu purohito atthi, so
 duggato hutvā ekasmīm jarāgehe¹ vasati. Ath' ekadivasam
 Bodhisatto aññatakavesena rattibhāge nagaraṁ pariganhanto
 carati. Tam enām katakammacorā ekasmīm surāpāne surām²
 pivitvā aparam pi ghaterādāya attano geham gacchantā antara-
 vithiyam disvā „are kho si tvañ“ ti vatvā paharitvā uttarī-
 sīṭakam gahetvā ghaṭam ukkhipitvā³ tāsentā⁴ gacchiṁsu. So⁵
 pi kho brāhmaṇo tasmin khane nikhamitvā antaravithiyam
 thito nakkhattam olokento⁶ rañño amittānam⁷ hatthagata-
 bhāvam ñatvā brāhmaṇīm āmantesi. Sā „kim ayyā“⁸ ti vatvā
 vegena tassa santikam āgatā⁹. Atha naṁ sā āha; „bhoti
 amhākaṁ rājā amittānam vasañ gato“¹⁰ ti. „Ayya, kin te rañño¹¹
 santike pavattiyā¹², brāhmaṇā jānissantiti“. Rājā brāhma-
 nassa saddam sutvā thokam gantvā dhitte āha: „duggato 'mhi
 sāmī¹³“, uttarāsaṅgam gahetvā vissajjetha man“¹⁴ ti. Te pu-
 nappuna¹⁵ kathentam¹⁶ kāruññena vissajjesum. So tesam va-
 sanageham sallakkhetvā nivatti. Brāhmaṇo¹⁷ pi „bhoti am-
 hākam rājā amittahatthato mutto¹⁸“¹⁹ ti āha. Rājā tam pi
 sutvā²⁰ pāsādañ abhirūhi²¹. So vibhātāya rattiyā brāhmaṇe
 pakkosāpetvā „kim ācariyā rattim nakkhattam olokayitthā“²² ti
 pucchi. „Āma devā“²³ ti. „sobhanam²⁴ asobhanam“²⁵ ti.
 „Sobhanam²⁶ devā“²⁷ ti, „Koci gāho²⁸ n'aththiti“. „N“ atthi²⁹
 devā³⁰ ti. Rājā „asukagehato brāhmaṇam pakkosathā“³¹ ti
 purānapurohitam³² pakkosāpetvā „kim ācariya rattim te

¹ Bīd sabbañ-. ² Bīd Jara-. ³ Ck̄s surām. ⁴ Bīd ukkhipāpetvā. ⁵ Ck̄ Bīd -to.

⁶ Bīd -ketvā. ⁷ Bīd amitta. ⁸ Ck̄ āgantvā corr. to āgatā, Bī gantvā, Bī āgato.

⁹ Ck̄ -yāsā, Bī pattiya, Bī pattayaśā. ¹⁰ Ck̄ sāmī, Bī sāmī. ¹¹ Bī -nnati.

¹² Bī -te. ¹³ Bīd atha porānakaparohito brā-. ¹⁴ Ck̄ amutto. ¹⁵ Bī adds tañ
 pi geham sallakkhetvā, Bīd tassa geham s. ¹⁶ Ck̄ -ruhi, Bīd -rūyhi. ¹⁷ Ck̄
 -nañ, Bīd kinñ sobhañanti, emitting asobhanam tl. ¹⁸ Ck̄ -no, Ck̄ -no, Bīd -nañ.

¹⁹ Bīd viggaho. ²⁰ Bīd porānakapa-.

nakkhattam ditthan¹ ti puechi. „Ama devā²” ti. „Atthi koci gāho³” ti. „Ama mahārāja, ajarattiṁ tumhe amittavasam gantvā muhutten’ eva muttā⁴” ti. Rājā „nakkhattajānanañena nāma evarūjena bhavitabban⁵” ti sesabrahmañe nikaddhā-
 5 petvā „brāhmaṇa pasanno ‘smi, te varam gañhā⁶” ti āha. „Mahārāja puttadārena saddhiṁ mantetvā gañhissāmiti⁷. „Gaccha mantetvā ehiti⁸”. So gantvā brāhmaṇi ca puttañ ca sunisañ ca dāsiñ ca pakkositvā⁹ „rājā me varam deti¹⁰, kim gañhāmiti¹¹” puechi. Brāhmaṇi „mayham dhenusatañ ānehitī¹²”
 10 āha. Putto chattamānavo nāma „mayham kumudavāñehi¹³ sindhavehi yuttaiñ ājaññarathān¹⁴” ti. Sunisa „mayham mañikundalañ adiñ¹⁵ katvā sabbalāñkārañ¹⁶” ti. Puññā nāma dāsi „mayham¹⁷ udukkhalamusalañ c’ eva suppañ cā¹⁸” ti. Brāhmaṇo pana gāmavaram gabetukāmo rāñño santikam gantvā
 15 „kim brāhmaṇa pucchito te dāro¹⁹” ti. „Puttho²⁰ āma mahārāja²¹, puchitā²² na pan’ ekacchandā²³” ti vatvā pañhamam gāthadvayam²⁴” āha:

1. Nānacchandā²⁵ mahārāja ekāgare vasāmase,
aham gāmavaram icche, brāhmaṇi ca gavañ satañ, 115,
- 20 2. Chatto²⁶ ca ājaññarathām, kaññā ca mañikundalam,
yā c’ esā Puññikā jammī udukkhalam abhikamkhati²⁷. 116.

Tattha leche ti lechāmi, gavani satan ti rohiñinam²⁸ gunnam²⁹ sa-
tan, kaññā ti sunisa, yā cesā nā yā esā ambakāñ ghare Puññikā nāma dāsi
 25 sā jammikā lämikā suppamusalehi saddhiṁ udukkhalam abhikamkhati³⁰
lechatati³¹.

Rājā „sabbesam icchiticchitam dethā³²” ti ānāpento

¹ Bid viggaho. ² Bid -hāhi. ³ Bid -sāpetvā. ⁴ Bid dadāti. ⁵ Bd adds catuhī.
⁶ Bd adi. ⁷ dhenusatañ - - dāsi mayham wanting in Bi. ⁸ Bd pucchitā te puttadāra, Bi te puttadāro puttho. ⁹ Bi omits puttho. ¹⁰ Bid devā ti in the place of mahārāja. ¹¹ Bi -te, Cks -to. ¹² Bid anekacchandā in the place of napaneka-. ¹³ Cks gātham. ¹⁴ Cks nānācch-, Bid nānāch-. ¹⁵ Bid putto. ¹⁶ Cks -khati. ¹⁷ Bi dhenuna, Bd khira. ¹⁸ Bi guoa, Bd gunnasi. ¹⁹ Bd -tisi.
²⁰ Bd -ati.

a. Brāhmaṇaṁ gāmavaraṁ detha brāhmaṇiyā gavaṁ satam
Chattassa ājaññarathaiḥ¹ kaññāya maṇikundalaṁ,
yañ c' etam Puṇṇikam jammim paṭipādetha udukhalan
ti 117.

gātham āha.

5

Tattha yañcetan ti yañ² etam Puṇṇikan ti vadati tam Jammim uduk-
khalan paṭipādetha sampaṭiechādethā ti.

Iti rājā yañ³ brāhmaṇena patthitam⁴ tañ ca aññañ ca
mahantam yasam datvā „ito paṭṭhāya amhākam kattabba-
kiccesu ussukkaṁ āpajjā⁵“ ti vatvā brāhmaṇam attano san- 10
tike akāsi.

Satthā imam desanam⁶ āharitvā jātakam samodhānesi: „Tadā
brāhmaṇo Anando abosi, rājā pana nham evā⁷ ti. Nānacchanda-
jātakam⁸.

10. Sīlavīmaṇsajātaka.

15

Sīlam kireva kalyāṇam ti. Idam Satthā Jetavane viha-
ranto ekanā sīlavīmaṇsakabrahmaṇaṁ ārabbla kathesi. Vatthum
pana paecuppannam pi atītam pi heṭṭhā Ekanipāte Sīlavīmaṇsajātakē
vitthāritam eva, idha pana

Bārāṇasiyam Brahmadatte rajjam. kārente tassa 20
purohito „attano sīlam vīmaṇsissāmī“ heraññakaphalakato⁹
dve divase ekekam kahāpanam gaṇhi. Atha nam tatiyadivase
coro ti gahetvā rañño santikam nayiñsu. So antarāmagge
ahigundike sappam kīlāpente¹⁰ addasa. Atha nam rājā disv
„kiss' evarūpam¹¹ akāsiti“ puechi. Brāhmaṇo „attano sīlam 95
vīmaṇsitukāmatāyā“ ti vatvā¹²

1. Sīlam kir' eva kalyāṇam sīlam loke anuttaram,
passa ghoraviso nāgo sīlavā ti na haññati. 118.

¹ Ck -ssūjañña-, Bid puttassa aja-. ² Bid add ea ³ Bid omit yañ. ⁴ Ck
patitam, C patthi, Bi pati, Bd patti. ⁵ Bid -jjāḥi. ⁶ Bid dhammadē- ⁷ Ck
nānacch-, Bi nāch-, Bd nānāch-, Bid add navamam. 10. Cfr. L. Feer in J. As
1875 T. 6 p. 265 ⁸ Bid hi-, Bi hiraññapa-. ⁹ Bi kilāyante, Bd kilayante ¹⁰
Bid rājā kasmā evarūpash. ¹¹ Bid add imam gātham āha.

2. So 'ham sīlām samādissam loke anumataṁ sivām
ariyavuttisamācāro yena vuccati sīlavā. 119.
3. Nātinañ ca piyo hoti mittesu ca virocati
kāyassa bhedā sugatim upapajjati sīlavā ti 120.
3 āha :

Tattha sīlām ti scāro kīrā 'ti anussuvatthe nippato, kalyāan ti sobha-
nam², sīlām kīra³ kalyāan ti evam pāññitā vadantiti attho, passā 'ti attānam
eva vadati, na haññatī parañ pi na vibheñheti parena pana⁴ na vibhēhiyatī,
samādissam ti sāmādiyāmī⁵, anumataṁ sīlām ti khemam nibbhanān ti
10 evam pāññitehi sampaticchitām, yena vuccatītī yena silena sīlavā puriso
ariyānam Buddhādīnañ paññipattīm samācaranto ariyavuttisamācāro ti vucessi
tam aham sāmādiyissamītī⁶ attho, virocatītī pabbatamatthake aggikkhandho
viya virocati.

Evañ Bodhisatto tīhi gāthāhi sīlavannam pakāsento rañño
15 dhammam desetvā „mahārāja mama gehe pitu santakam mātu
santakam attanā uppāditarū tayā dinnañ ca bahudhanam⁷ atthi
pariyanto na paññāyati, abam pana sīlām vīmamsanto heraññi-
kato⁸ kahāpane gañhim, idāni mayā imasmin loke jātigotta-
kulapadesānam⁹ lāmakhabhāvo sīlass¹⁰ eva ca¹¹ jetthakabhāvo
20 ñāto, aham pabbajissāmi, pabbajjam me¹² anujānāhīti¹³ anu-
jānāpetvā raññā punappuna yāciyamāno pi nikhamma Hima-
vantam pavisitvā isipabbajjam pabbajitvā¹⁴ samāpattiyo¹⁵ nib-
battetvā Brahma-loka-parāyano ahosi.

Satthā imam desanam¹⁶ āharitvā jātakam samodhānesi: „Tadā
25 sīlavīmānsako purohitabrahmāno¹⁷ aham evā¹⁸ 'ti. Sīlavīmānsa-
jātakam¹⁹. Abbhantaravaggo catuttho²⁰.

¹ Ck -vatti, Bī -vutthi. ² Bid omit āha. ³ Ck -nām. ⁴ Bid kireva. ⁵ Bid
parshi pi. ⁶ Bid -da-. ⁷ C^a bahum-. ⁸ Bid hiraññāñhalakato. ⁹ Bid jātikula-
gotta-. ¹⁰ Bid omit ca. ¹¹ Bid me pabbajjam. ¹² Bid abhiññā ca. ¹³ Bid
add ca. ¹⁴ Bid dhammade-. ¹⁵ Bid -to-, and add pana. ¹⁶ Bid add dasamam.
¹⁷ Bid add tassuddānam: abbhantaraseyyakañca vajjhakī sirijātakan mani su-
kara sālukam läbhagaraha macchadānam nānāchandam sīlavīmānsakam abbhanta-
taravaggo ti vucessi.

5. KUMBHAVAGGA.

1. Bhadraghaṭajātaka.

Sabbakāmadadam kumbhan ti. Idam Satthā Jetavane viharanto Anāthapindikassa bhāgineyyam ārabba kathesi. So kira mātāpitunnam santakā¹ cattālīsahirāñakotīyo pānayasanena² nāsetvā setthino santikam agamāsi³. So pi 'ssa „vohāraṁ karohiti“ sahassam adāsi, tam pi nāsetvā puna agamāsi. Puna tassa⁴ pañca satāni dāpesi, tāni vināsetvā puna āgatassa dve thūlaśāṭake dāpesi, te pi nāsetvā āgatam⁵ givāya⁶ gahetvā⁷ niharāpesi. So anātho hutvā parakuddam⁸ nissaya kālam akāsi. Tam enām kaḍḍhetvā⁹ bahi chad- desum¹⁰. Anāthapindiko vihāraṁ gantvā sabbam tam bhāgineyyassa pavattim Tathāgatassa ārocesi. Satthā¹¹ „tvam etam¹² katham santappessasi yam aham pubbe sabbakāmadadam kumbham datvā¹³ santappetum nāsakkhin“ ti vatvā tena yācito atitām ābari:

Atite Bārāñāsiyam Brahmādatte rajjāni kārente 15 Bodhisatto setthikule nibbattitvā¹⁴ pitu accayena setthīt-thānaṁ labhi. Tassa gehe bhūmigatam eva cattālīsakotidhanam ahosi. Putto pan' assa eko yeva. Bodhisatto¹⁵ dānādini puññāni katvā kālakāto¹⁶, Sakko devarājā hutvā nibbatti. Ath' assa putto vīthim āvaritvā¹⁷ manḍapam kāretvā mahā- 20 janaparivuto nisīditvā suram¹⁸ pātum ārathi. So lamghanadhāvanagitanaccādini¹⁹ karontānam sahassam²⁰ dadamāno itthison-dasurāsonḍamamānsasonḍādibhāvam āpajjitvā „tvam²¹ gitam tvam²² naccam tvaṁ²³ vāditan²⁴ ti samajjatthiko²⁵ pamatto²⁶ hutvā āhindanto nacirass' eva cattālīsakotidhanam²⁷ upabhoga- 25

¹ Ck -kā. ² Ck pana-, Bī pinabya-, Bd pūnabya-. ³ Bid āg-. ⁴ Bid punassa.

⁵ Bid punāgataṁ. ⁶ Bid -yam, Ck jīvī. ⁷ Bid gāhāpetvā. ⁸ Ck -kuḍḍhami?

Bī -kuṭṭah, Bd -kuṭṭam. ⁹ Bī -tvā, Bd ākājīhītvā. ¹⁰ Bī chāṭe-, Bd chāṭte-.

¹¹ Bid adds kira, Bd kiññ. ¹² Ck ekaṁ. ¹³ Bid adds payi, Bd pl. ¹⁴ Ck nibbati.

¹⁵ Bid add pana ¹⁶ Bid kālāṅka-. ¹⁷ so Ck; Ck āvaritvā, Bī vitti vicaritvā.

Bd vīthiyā otaritvā. ¹⁸ Ck surā. ¹⁹ in the place of gita, Bd has ābhāraṇa,

Bī surava. ²⁰ Bid repeat sahassam. ²¹ Bd kva. ²² Bid kva. ²³ Ck Bī

samaggi-. ²⁴ Bid vasamitto. ²⁵ Ck satāsīliko-, Ck sattāsīti-.

paribhogūpakaraṇāni¹ ca² nāsetvā duggato kapano pilotikām
nivāsetvā vicari. Sakko āvajjanto³ tassa duggatabhāvān ītvā
puttapemenāgantvā⁴ sabbakāmadadaṁ kumbhām datvā „tāta
yathāyām⁵ kumbho na bhijjati tathā nām rakha, imasmīm te
5 sati dhanassa paricchedo nāma na bhavissati, appamatto ho-
hiti⁶ ovaditvā⁷ devalokam eva gato. Tato paṭṭhāya⁸ pivanto
vicari⁹. Ath¹⁰ ekadivasām matto tam kumbhām ākāse khipitvā¹¹
paticchanto¹² ekavāraṁ virajjhi¹³. Kumbho bhūmiyām patitvā
bhijji. Tato paṭṭhāya puna daliddo hutvā pilotikām nivāsetvā
10 kapālahattho bhikkham caranto parakūḍam¹⁴ nissāya kā-
lam akāsi.

Satthā īmām utitām āharitvā

1. Sabbakāmadadaṁ kumbhām kuṭām¹⁵ laddhāna dhuttako
yāva so¹⁶ anupāleti tāva so sukhā edhati. 121.
- 15 2. Yadā matto ca ditto¹⁷ ca pāmādā kumbham abbhidā
tadā¹⁸ naggo ca pottho¹⁹ ca pacchā bālo vihaññati. 122.
- a. Evam eva yo dhanām laddhā amatto²⁰ paribhuñjati
pacchā tappati²¹ dummedho kuṭām²² bhinno²³ va dhuttako ti 123.
imā abhisambuddhagāthā vatvā jātakam samodhānesi:
- 20 Tattha sabbakāmadadan ti sabbe vatthukāme dātuṁ asmatthām kum-
bhām, kutan²⁴ ti kumbhavevacanām, yāva²⁵ ti yattakaṁ kālām, anupāleti²⁶
yo koci evarūpaṁ labhitvā yāva rakkhati tāva so sukhā edhati²⁷ attho,
matto ca ditto²⁸ cā ti surāmadena matto dapena ditto²⁹, pāmādā kum-
bhām abbhidā ti pāmādena kumbham bhindi³⁰, naggo ca pottho³¹ cā nī
25 kadāci potthakapilotikāya nivatthātā³² pottho, evamevā ti evam evām³³,
amatto³⁴ ti appamāñena³⁵, tappati³⁶ sotati.

„Tadā bhadraghatabhedako³⁷ dhutto setthibhāgineyyo ahesi.
Sakko pama nām evā³⁸ ti. Bhadraghatajātakam³⁹.

¹ Ck -gapakāra-, Bd -gagūpakra-, Bī -gupakaranādīni. ² Bī vi, Bd pī. ³ C⁴
-jjento. ⁴ Bd -na āg-. ⁵ Ck yathā, Bd yathā ayam, Bd omits yathā. ⁶ Bd
ovādetvā. ⁷ Bd add surām. ⁸ Bd -rati. ⁹ C repeats khipitvā. ¹⁰ Bd sampa-
¹¹ Ck Bī -rajjī. ¹² Bī -kuṭām, Bd -kuṭṭām. ¹³ Ck kū-, ¹⁴ Bd nām. ¹⁵ Bd
ritto. ¹⁶ C repeats tato. ¹⁷ Bd potho ¹⁸ Bd pamatto ¹⁹ Ck tapati. ²⁰ Ck kū-
²¹ so Ck; Bd bhītā, Bd phidā. ²² Bd yāvan. ²³ Ck bhijji. ²⁴ Bd potho,
Bī heṭhā. ²⁵ Ck nivatthātā corr. to -vatthātā ²⁶ Bd eva. ²⁷ Ck -tiā, Bd pa-
matto. ²⁸ Ck -nena, Q⁴ -nena corr. to -nena, Bd pāmādena. ²⁹ Bd surāgha-
³⁰ Bī surāghā-, Bd add pathamām.

2. Supattajātaka.

Bārānassam̄ mahārājā 'ti. Idam̄ Satthā Jetavane viharanto Bimbādeviyā Sāriputtatherena dinnarohitamaccharasam̄¹ navaghatamissakan̄² sālibhattam̄ ārabbbha kathesi. Vatthum̄ heṭṭhā kathita-Abbhantarajātakē³ vatthusadisam̄ eva. Tadāpi⁴ theriyā udaravāto kuppi. Rāhulabhaddo therassa ūcikkhi. Tbero tam̄ āsann-sālāya nisidāpetvā Kosalarañño nivesanam̄ gantvā rohitamaccharasam̄⁵ navasappimissakan̄ sālibhattam̄ āharitvā tassa adāsi. So āharitvā mātu theriyā adāsi. Tassā bhuttamattāya udaravāto paṭippassambhi. Rājā purise pesetvā parigāhāpetvā tato paṭṭhāya theriyā tathārūpam̄¹⁰ bhuttam adāsi. Ath' ekadivsam̄⁶ dhammasabhāyam̄ katham̄ samut-thāpesum̄: „āvuso dhammasenāpati therim̄ evarūpena nāma bhojanena santappesiti“. Satthā āgantvā „kāya nu 'ttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā“ ti pucechitvā „imāya nāmā“⁷ ti vutte „na bhikkhave idān̄“ eva Sāriputto Rāhulamātāya patthitam̄ deti, pubbe¹⁵ pi adāsi yevā⁸ 'ti vativā atitām̄ āhari:

Atite Bārāṇasiyam̄ Brahmādatte rajjam̄ kārente Bodhisatto kākayoniyam̄ nibbattityā vayappatto asitiyā kākasahassānam̄ jetṭhako Supatto nāma kākarājā ahosi, aggamahesi pana⁹ Suphaṣṣā¹⁰ nāma kākī ahosi, senāpati Sumukho²⁰ nāma. So asitikākasahassehi¹¹ parivuto Bārāṇasiṁ upanissaya vasi. So ekadivsam̄ Suphaṣṣā¹² ādāya gocarām̄ pariyesamāno¹³ Bārāṇasirañño mahānasamatthakena agamāsi. Südo rañño nānāmacchamaṁsavikatiparivārabhojanam̄¹⁴ sampādetvā thokam̄ bhājanāni vivaritvā usumāni palāpento atthāsi. Suphaṣṣā¹⁵ macchamaṁsagandham̄¹⁶ ghāyitvā rājabhojanam̄ bhuñjitukām̄ hutvā tam̄ divasam̄ akathetvā¹⁷ dutiyadivase „ehi bhadde gocarāya gamissāmā“¹⁸ ti vuttā¹⁹ „tumhe gacchatha, mayham̄ eko dohalo atthīti“²⁰ vativā „kīdisō²¹ dohalo“²² ti vutte „Bārāṇasirañño bhojanam̄ bhuñjitukām̄ amhi²³, na kho pana²⁴

¹ Bid dinnam, C² -sa. ² Ok -sata-, Bid navasappimi-. ³ Bi kathitam-, Bi -tameva-. ⁴ Bid add hi. ⁵ Bid -macchamaṁsarasam̄. ⁶ Bid add bhikkhū. ⁷ Bid -riyā. ⁸ Bid panassa. ⁹ Bid -pa-. ¹⁰ Bid asitiyā kā-. ¹¹ Bi -yesanto. ¹² C² -paribbojanam, Bid -pagitabho-. ¹³ Ok Bid -pa-. ¹⁴ Bid marusamaccha-. ¹⁵ Bi adde ya. ¹⁶ Bid vutte. ¹⁷ Bid kim. ¹⁸ Bi -momhi, Bd -māmhi.

sakkā mayā tam laddhum, tasmā jīvitah pariceajissāmi devā¹ 'ti āha. Bodhisatto cintayamāno nisidi. Sumukho āgantvā „kim mahārāja anattamano sti“ pucchi. Rājā tam atthā ārocesi. Senāpati „mā cintayi mahārājā“ 'ti te ubho pi assā-
 5 setvā „ajja tumhe idh' eva hotha, mayam bhattam āharissāmā“ 'ti vatvā pakkāmi. So kāke sannipātētvā tam kāraṇam ka-
 thetvā „etha bhattam āharissāmā“ 'ti kākehī saddhim Bārā-
 nasiṁ² pavisitvā mahānasassāvidūre³ kāke vagge vagge katvā
 tasminm tasminm thāne ārakkhatthāya⁴ thapetvā sayam attīhāhi
 10 kākayodhehi⁵ saddhim mahānasacchadane nisidi. Rañño
 bhattaharaṇakālam ullokayamāno⁶ te ca kāke āha: „aham rañño
 bhatte hariyamāne bhājanāni pātessāmī, bhājanesu⁷ patitesu
 mayham jīvitān n' atthi, tumhesu cattāro janā mukhapūram
 bhattam cattāro macchamamīsaṁ gahetvā⁸ sapajñapatikañ kāka-
 15 rājam⁹ bhojetba, „kaham senāpatiti“ vutte¹⁰ „pacchato ehitī¹¹
 vadeyyāthā“ 'ti. Atha sūdo¹² bhojanavikatim sampādetvā
 kājena¹³ gahetvā¹⁴ rājakulam pāyāsi. Tassa rājañgapām¹⁵
 gatakāle kākasenāpati kākānam saññānam datvā sayam uppā-
 titvā bhattahārakassa¹⁶ ure nisiditvā nakhapāñjarena¹⁷ pahari-
 20 tvā kanayaggavannena¹⁸ tundena nāsaggrām assa abhīhantvā¹⁹
 utthāya dvīhi pādehi²⁰ mukham assa pīdahi. Rājā mahātale
 carikamanto mahāvātāpānena oloketvā tam kākassa kiriyam
 disvā bhattahārakassa²¹ saddam datvā „bho bhattahāra²², bhā-
 janāni²³ chaddetvā²⁴ kākam eva gaṇha²⁵“ 'ti āha. So bhā-
 25 janāni chaddetvā²⁶ kākam dalham gaṇhi. Rājā pana²⁷ „ito
 ehitī“ āha. Tasmim khanē²⁸ kākā āgantvā attano pahonakai

¹ Bid -siyam. ² Bid -sassa avī. ³ Bid ārakkhatthāya. ⁴ Bid kūkasūrayo-
⁵ Bid olokiyamāno. ⁶ Bid add pana. ⁷ Bid adda netvā, Bi netvā passa. ⁸ Bid
 -rājanām. ⁹ C adda ca. ¹⁰ Bid add mama. ¹¹ Ck ehitī, Bid ehitī. ¹² Bid add
 rañño. ¹³ Bid kācena. ¹⁴ Bid gāhētēvā¹⁵ Bi -ne, Bid -na. ¹⁶ Bid -kārakassa.
¹⁷ Bid -pañcarena. ¹⁸ Bid kalāyaggasadisena. ¹⁹ C -gantvā, Bid abhipaharanto.
²⁰ Bid pakkhapā-. ²¹ Bi -kārakassa. ²² Bi -kāraka, Bi -hāraka. ²³ Bid bhat-
 tabhā-. ²⁴ Ck chajjhe-. ²⁵ Bid -hāhi. ²⁶ Bid rājāpi nam. ²⁷ Bid add te.

bhuñjītvā sesam vuttaniyāmena¹ gahetvā agamamīsu². Tato sesā āgantvā sesam³ bhuñjīmīsu. Te pi attha janā gantvā rā-jānam sapajāpatikām bhojesuim. Suphassāya dohalo⁴ vūpa-santo⁵. Bhattachārako kākām rañño upanesi. Atha nañ rājā pucchi: „bho kāka, tvam mamañ ca na lajji bhattachārakassa ca nāsañ khandesi bhattachājanāni ca bhindi attano ca jivitam na rakkhi, kasmā evarūpam kammam akāsīti“. Kāko „mahā-rāja, amhākām rāja Bārāṇasīm upanissāya vasati, aham assa senāpati, tassa Suphassā nāma bhariyā dohalinī tumhākām bho-janām bhuñjītukāma, rājā tassā dohalam mayham ācikkhi, 10 aham tath⁶ eva mama jivitam pariccajītvā āgato, idāni me tassā bhojanām pesitam, mayham manoratho matthakām patto, iminā kārañena mayā evarūpam⁷ katan⁸ ti dīpento

1. Bārāṇassam⁹ mahārāja kākarājā nivāsiko

asitiyā sahassehi Supatto parivārito. 124.

15

2. Tassa dohalinī bhariyā Suphassā maccham¹⁰ icchatī
rañño mahānase pakkam paccaggham rājabhojanām. 125.

3. Tes' āham pahito dūto rañño c' amhi idhāgato,
bhattu apacitīm kummi, nāsāyam akaram vanan¹¹ ti 126.

Tattha Bārāṇassam¹² ti Bārāṇasīyam, nivāsike¹³ ti nibaddhvasa-nako, pakkam nānappakārena sampādītam, keci siddhan ti sejjhayanti, pac-caggham¹⁴ ti accūhām¹⁵ sparivāśikam¹⁶ macchamānasavikatīsu vā pacceka-paccekamettamahaggham¹⁷ ti pacceggham, tesāhām pahito dūto rañño cāmhi idhāgato ti tesām ubhinnam pl abhi dūto āpattikaro rañña¹⁸ c' amhi¹⁹ pahito, tasmā idha āgato ti attho²⁰, bhattu apacitīm kummi ti sv-āham evam āgato²¹ attano bhattu apacitīm sakārasammānam karomi, nāsā-yam²² akaram vanan²³ ti mahārāja iminā kārapena tumbe ca attano ca jivitam aganayitvā²⁴ bhattachājanām²⁵ pātāpetum bhattachārakassa nāsāya mukhatupdena²⁶ vananā skāśini, mayā attano rañño apaciti katā, idāni tumbe yām lechatha tam danḍām²⁷ karothā²⁸ ti.

20

25

28

20

¹ Bid -meneva. ² Bid -mīmū. ³ Ck Bid sesa, Bd sesa. ⁴ Cks -lati. ⁵ Bid vū-pasami. ⁶ Bid add kamman. ⁷ Bi -dasyam, Bd -nāssyam. ⁸ Bi tasmitum, Bd bhakkhitum. ⁹ Bi -nāsiyan, Bd -nāssyan. ¹⁰ Cks -sako. ¹¹ Ck paccegghan, Bd paccekkhan. ¹² Ck abbhuhām, Bid abbhuhām. ¹³ Bi samparivārlītam, Bd samparivāśitam. ¹⁴ Ck -mettha, Bid omit one pacceka. ¹⁵ Bd rañño. ¹⁶ Bd samparivāśitam. ¹⁷ Cks attano, Bi atto. ¹⁸ Bid āpatto. ¹⁹ Bid nāsāya. ²⁰ Cks aga-na amhi. ²¹ Bid -bhojanam. ²² Ck Bid -tunjakena. ²³ Bi danta. ²⁴ Bid agneytvā. ²⁵ Bid -bhojanam. ²⁶ Ck Bid -tunjakena. ²⁷ Bi danta.

Rājā tassa vacanam sutvā „mayaṁ tāva manussabhūtānam mahantaṁ yasaṁ datvā amhākām suhajje kātuṁ¹ na sak-koma, gāmādīni dadamānāpi amhākām jīvitadāyakaṁ na labhāma, ayaṁ kāko samāno attano rāñño jīvitam pariccajati² ativiya sappuriso madhurassaro dhammiko³ ti gunesu pasiditvā tañ ca⁴ setacchattena pūjesi. So attano laddhena chattenā⁵ rājānam eva pūjetvā Supattassa⁶ guṇām⁷ kathesi. Rājā tam⁸ pakkosāpetvā dhammām sutvā ubhinnam⁹ pi¹⁰ tesam attano bhojananiyāmena bhattaṁ paṭṭhapesi, sesakūkānam 10 devasikam ekaṁ¹¹ taṇḍulammanam pacāpesi¹², sayañ ca Bodhisattassa ovāde thatvā sabbasattānam abhayām datvā pañcasilāni rakkhi¹³. Supattakākovādo¹⁴ sattavassasatāni pavatti¹⁵.

Satthā imān desanām¹⁶ āharitvā jātakanām samodhānesi: „Tadā rājā Ānando ahosi, senāpati¹⁷ Sāriputto, Suphassā Rāhulamātā, Su-patto pana¹⁸ nāham evā¹⁹ 'ti. Supattajātakam²⁰.

3. Kāyavicchindajātaka.

Putthassa me ti. Idam Satthā Jetavane viharanto aññatarām purisaṁ ārabba kathesi. Sāvatthiyām kira eko²¹ puriso pañdurogena attito²² vejjehi paṭikkhitto. Puttadāro pi 'ssa „ko imān 20 patijaggitum sakkotiti“ cintesi. Tassa²³ etad ahosi: „sac' āhaṁ imamhā rogā vutthahissāmi²⁴ pabbajissāmiti“. So katipāhen' eva kiñci sapipāyām labhitvā ārogo²⁵ hutvā Jetavanām gantvā²⁶ pabbajjam yāci. So Satthu santike pabbajjañ ca upasampadañ ca labhitvā nacirass' eva arahattāñ pāpuṇi. Ath' ekadivasañ bhikkhū dhammasabbhāyan 25 katham samuñṭhāpesum: „āvuso nsuko nāma pañdurogī 'imamhā rogā vutthito pabbajissāmiti' cintetvā pabbajito c' eva arahattāñ ca patto“ ti. Satthā āgantvā „kāya nu 'ttha bhikkhave etarahi kathāya sanni-

¹ Bⁱ sukhahajje tum. B^d suhajje ~~na~~ m. ² B^d -ji. ³ Bⁱ dhammākathiko, B^d dhammākathiko. ⁴ B^d tañ, leaving out ca. ⁵ B^d setacha-. ⁶ C^e supannassa, B^d bodhisattassa. ⁷ B^d gune. ⁸ B^d nañ. ⁹ Bⁱ -nañ, B^d -nañ. ¹⁰ C^e hi.

¹¹ B^d ekadoqñ. ¹² Bⁱ thapesi. ¹³ C^e -isus, B^d rakkhati. ¹⁴ B^d add pana.

¹⁵ B^d pavattati. ¹⁶ B^d dhammade-. ¹⁷ B^d sunukhose-. ¹⁸ C^e omit pana.

¹⁹ B^d add dutiyām. ²⁰ C^e kira eko. ²¹ C^e addhito, Bⁱ atiko. ²² C^e athassa.

²³ B^d muñcessāml. ²⁴ C^e Bⁱ ar-. ²⁵ B^d add satthārañ.

sinnā¹ ti pucchitvā „imāya nāmā” ² ti vutte „na bhikkhave³ ayam eva, pubbe panditāpi evam vatvā rogā vutthāya pabbajitvā attano vadḍhim akāmsū⁴ ⁵ ti vatvā atītañ āhari:

Atite Bārāṇasiyam Brahmadatte rajjam kārente Bodhisatto brāhmaṇakule nibbattitvā vayappatto kutumbam santhapetvā vasanto pañdurogi ahosi. Vejjāpi paṭijaggitum nāsakkhiṁsu, puttadāro pi⁶ vippatisāri ahosi. So „imamhā rogā vutthito pabbajissāmīti“ cintetvā kiñcid eva sappayaṁ labhitvā ārogo⁷ hutvā Himavantam pavisitvā isipabbajam pabbaji⁸. So samāpattiyo ca abhiññāyo ca⁹ uppādetvā jhāna-sukhena viharanto „ettakām kālam evarūpaṁ sukhām¹⁰ nālatthan“ ¹¹ ti udānam udānento

1. Putthassa¹² me aññatarena vyādhinā
rogena bālham dukkhitassa ruppato
parisussati khippam idam kalebaraṁ¹³
puppham yathā pamsuni¹⁴ ātape kataṁ. 127.
2. Ajañnam jaññasamkhātam asucim sucisammataṁ
nānākunapaparipūraṁ jañnarūpaṁ apassato. 128.
3. Dhi-r-atthu taṁ āturaṁ pūtikāyam
jeguechchiyam¹⁵ asucim vyādhidhammaṁ
yattha-ppamattā¹⁶ adhimuechchitā pajā
hāpentī maggam sugatūpapattiyā ti 129.

imā gāthā abhāsi.

Tattha aññatarenā ¹⁷ ti atthanavuttyā rogesu skena pañjurogavyādhinā,
rogenā ¹⁸ ti rujanasabhāvattā evanladdhena nāmena, ruppato ti ghāttiyamānasassa
pīlyamānassa, pamsuni¹⁹ ātape kataṁ ti yathā vātitapena²⁰ tattavālikāya
thapitam eukumāram²¹ puppham parisusseyya evam parisusseyyā²² ti attho,
ajañnam jaññasamkhātan ti paṭikkulam²³ amanāpam eva bālānam manā-
pam ti sañkhām gatam, nānākunapaparipūraṁ ti kesādihi dvattimisaya
kuṇapehl paripunnam, jañnarūpaṁ apassato ti apassantassa andhabāla-

¹ Bid add idāneva. ² Bid pissa. ³ Ck ar. ⁴ Bid -jītvā. ⁵ Bid abhiññāyo ca
samāpattiyo ca. ⁶ Bid add nāma. ⁷ Bid na laddhā. ⁸ Bid phu-. ⁹ Ck Bid
kale-, B¹ kathavarām. ¹⁰ Ck pamsūni. ¹¹ Bid ji-. ¹² Bid yatthapam-. ¹³ Ck
Bid pamsūni, B¹ pamsūni. ¹⁴ Bid ātape. ¹⁵ Bid sukhumā. ¹⁶ Bid -asati.
¹⁷ Bid patikulam, B¹ patikulam.

puthujjanassa¹ manṣpani sādhurūpani paribhogasabbhāvam² hutvā upatthāti,
akkhimhā ekkhigūthako ti idinā nayena pakāsito assa³ sabbhāvo bālānam⁴ upa-
thāti, āturan ti niceaglānam⁵, adhimucchitā ti kilesamucchaya ativiya
mucchitā, pajā ti andhabilāyuthujjanā, hāpenti maggāni sugatūpapat-
5 tiyā ti imasmīni pūtikāye laggālaggitā hutvā apāyamaggāni pūrentā⁶ deva-
manussabhedāya sugatiupapattiya maggāni parihāpenti⁷.

Iti Mahāsatto nānappakārato asucibhāvanī nicecātura-
bhāvanī ca pariganhanto kāye nibbinditvā yāvajivāni cattāro
brahmavihāre bhāvetvā Brahma-loka-parāyano ahosi.

10 Satthā imāni dhammadesanāni āharitvā saccāni pakāsetvā jātakam
samodhānesi: (Bahujanā sotāpattiphalādīni pāpupiñsu) „Tadā tāpaso
pana aham eva ahosin⁸ ti. Kāya vicchindajātakam⁹.

6. Jambukhādakajātaka.

Ko 'yam bindussaro¹⁰ vaggū 'ti. Idam Satthā Veju-
15 vane¹¹ viharanto Devadatta-Kokālike ārabba kathesi. Tadā hi
Devadatte parihinalābhassakkāre Kokāliko kulāni upasamkamitvā „Deva-
dattathero Mahāsammata-pavēniyā¹² Okkāka-rājavāmre jāto asambhinne
khattiyanāmre vadḍhito tipitako¹³ jhānatābhī madhurakatho dhamma-
kathiko, detha karotha¹⁴ therassā¹⁵ 'ti Devadattassa vannāni bhāsatī.
20 Devadatto pi „Kokāliko udiccabrahmaṇakulā nikhamitvā pabbajito
bahussuto dhammākathiko, detha karotha Kokālikassā¹⁶ 'ti Kokālikassa
vannāni bhāsatī. Iti¹⁷ te aññāmaññāssa vannāni bhāsitvā kulagharesu
bhuñjantā vicaranti. Ath' ekadivasañ dhammasabhyām¹⁸ kathaṁ
samutthāpesum: „Āuso Devadatta-Kokālikā. aññāmaññāssa abhūta-
25 gunām¹⁹ kathetvā bhuñjantā vicarantiti“. Satthā āgantvā „kāya nu
'ttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā²⁰ 'ti pucchitvā „imāya
nāmā²¹ 'ti vutte „na bhikkhave idān' ev' ete abbūtagunām²² kathetvā
bhuñjanti, pubbe p' evam bhuñjīmu yevā²³ 'ti vatvā atitām āhari:

Atite Bārāṇasiyāni Brahmādatte rajjam kārente
30 Bodhisatto aññatarasmin jambusande²⁴ rukkhadevatā

¹ Bid omit andha. ² Ck parissakkhasabbhāvam, C² sukhasabbhāvam. ³ Bid asu-
bhāsā, B² asubha. ⁴ Bid pūretvā, ⁵ Bid -tīti. ⁶ Bid aham evā, omitting
ahosi. ⁷ Bid kayanibbinda-, and add tatiyā. ⁸ Bid bindussaro. ⁹ Bid jetavane.

¹⁰ Ck -pavēniyā. ¹¹ Bid tipitakadhāro. ¹² Bid omits karotha. ¹³ Bid omit iti.

¹⁴ Bid add bhikkhu. ¹⁵ Bid -gunākathāni. ¹⁶ Bid jambuvanasande.

hutvā nibbatti. Tatr' eko kāko jambusākhāya nisinno jambupakkāni khādati. Ath' eko sigālo āgantvā uddhañ cokento kākam disvā „yan nūnāham imassa abhūtaguñaiḥ kathetvā jambūni khādeyyan“ ti tassa vanñam kathento imam gātham āha:

1. Ko 'yam bindussaro vaggu pavadantānam' uttamo,
accuto jambusākhāya moracchāpo va kūjatīti. 130.

Tattha bindussaro ti bindunū avisatena⁹ pinditena¹⁰ sarena samannāgato, vaggū 'ti madhumadhurasaddo¹¹ ti, accuto ti na ceto sunisinno¹², moracchāpo va kūjatīti taruñamoro va manāpēna sarena¹³, ko nām' eso kūjatīti vadati.

Atha nām' kāko patipasāmsanto¹⁴ dutiyañ gātham āha:

2. Kulaputto va¹⁵ jānāti kulaputte¹⁶ pasāmsitum,
vyagghacchāpasarivanna¹⁷ bhuñja samma dadāmi te ti. 131.

Tattha vyagghacchāpasarivappnā¹⁸ 'ti tam mayham vyagghapotaka-
samānavappno khāyasi¹⁹, tena tam vadāmi: ambho vyagghacchāpasarivanna²⁰,
bhuñja samma dadāmi te ti vayassa yāvadatthāñ jambupakkāni khāda,
shan te dadāmiti.

Evañ ca pana vatvā jambusākham cāletvā phalāni pātesi.
Ath' asmiñ²¹ jamburukkhe nibbattadevatā²² te ubho pi abhū-
taguñakathāni kathetvā jambūni khādante disvā tatiyan gātham āha:

3. Cirassamī vata passāmi musāvādi²³ samāgate
vantādanī kunapādañ ca aññamaññām pasañsake ti. 132.

Tattha vantādanī ti paresati vantabhāttakhādakanī kākam, kuṇapādañ
ca 'ti kuṇapakhādanakanī²⁴ algālāñ ca.

Imāñ ca pana gāthāni vatvā sā devatā bheravarūpāram-
nañam dassetvā te tato palāpesīti.

¹ Bi -gunakathā. ² Bi santānam, Bd saravantānam. ³ Bi avisarena, Bd abhi-sandena. ⁴ Bi omīta pinditena. ⁵ C⁸ madhumadh-, C⁸ mudumadh-, B¹ madhutimadh-, Bd madhurasaddo. ⁶ Bi sannisinno. ⁷ Bi saddena. ⁸ Bd patipasāmsento, Ok patippasanto. ⁹ Bi pa. ¹⁰ Bi -ttāh. ¹¹ C⁸ -pno, B¹ byagghacchāpasarivanno. ¹² Bi khādasi. ¹³ Bi byagghacchāpasarivanna, C⁸ vyagghacchāpasarivanno. ¹⁴ Bi atha tasmi. ¹⁵ Bi adhivattā. ¹⁶ all four MSS. -dl. ¹⁷ C⁸ -mādanakanī, Bi -khādakanī.

Satthā imaih dhammadesanam āharitvā jātakam samodhānesi:
„Tadā sigālo Devadatto ahosi, kāko Kokāliko, rukkhadevatā pana
aham evā” ’ti, Jambukhādakajātakam’.

5. Antajātaka

5. Usabhass' eva te khandho ti. Idam pi Satthā tatth' eva
viharanto² te yeva dve Jane ārabba kathesi. Paccuppannavathum³
purimasadisam eva.

Atite pana Bārānasiyam Brahmadatte rajjam kā-
rente Bodhisatto ekasmim gāmūpacāre eranđa rukkhade-
10 vatā hutvā nibbatti. Tadā ekasmim gāme⁴ matam jaraggavam
nikkađđhitvā gāmadvare eranđavane chađđesum. Eko sigālo
āgantvā tassa maṁsam khādi. Eko kāko āgantvā eranđe ni-
lino taṁ disvā „yan nūnāham etassa abhūtaguṇakatham” kathe-
tvā maṁsam khādeyyan⁵ ’ti cintetvā paṭhamam gātham āha:

15 1. Usabhassēva te khandho sīhassēva vijambhitam,
migarāja namo ty-atthu, api kiñci latāhāmase ti. 133.

Tattha namo ty atthū ’ti namo te atthu.

Tam sutvā sigālo dutiyam gātham āha:
2. Kulaputto va⁶ jānāti kulaputte⁷ pasainśitum,
20 mayūragīvasamkāsa⁸ ito pariyāhi vāyasā ’ti. 134.

Tattha ito pariyāhi eranđjato otaritvā ito yenāham tenāgantvā man-
sam khādā ’ti vadati.

Tam tesam kiriyaṁ disvā sā⁹ rukkhadevatā tatiyam gā-
tham āha:

25 3. Migānam kotthuko¹⁰ anto pakkhinam¹¹ pana vāyaso
eranđjo anto rukkhānam, tayo antā samāgatā ti. 135.

Tattha anto ti hīno lāmako.

¹ Ck -vādaka-, Bī Jampusākhādajā-, Bd Jampukhādajā-, Bīd add catuttham.
Bīd idam satthā jetavane viharanto. ² Bīd -vatthu. ³ Bīd gāmake. ⁴ Bīd pa-
⁵ Bīd -puttam. ⁶ Bīd -sā. ⁷ Bīd omitt sā. ⁸ Bīd siñgālo. ¹⁰ Bīd -inam.

Satthā imam dhammadesanam āharitvā jātakam samodhānesi:
„Tadā sigālo Devadatto ahosi, kāko Kokāliko, rukkhadevatā pana
aham evā 'ti. Antajātakam¹.

6. Samuddajātaka.

Ko nūyan ti. Idāni Satthā Jetavane viharante Upanan-⁵
dattheram ārabba kathesi. So hi mahagghaso mahātanho ahosi,
sakaṭapurehi paccayehi santappetum na sakkā, vassūpanāyikakāle²
dvīsu tīsu vibhāresu vassam upagantvā ekasmim upāhanā³ thapeti⁴
ekasmim kattarayatthiim ekasmim udakatumbam⁵, ekasmim sayam
vasati, janpadavihāram gantvā paniparikkhāre⁶ bhikkhū disvā arya-¹⁰
vainsakatham kathetvā te⁷ pañcukulāni gāhāpetvā tesam cīvarāni
gāhātī⁸, mattikapatte⁹ gāhāpetvā manāpamanāpe patte ca¹⁰ thāla-
kāni ca gāhātī¹¹, gahetvā yānakam pūretvā Jetavanam āgacchati¹².
Ath' ekadivasam¹³ dhammasabbhāyam kathaṁ samutthāpesun: „Āvuso
Upanando Sakyaputto mahagghaso mahiccho aññesam patipattim ka-¹⁵
thetvā samaparikkhāram¹⁴ yānakam pūretvā āgacchatītī”. Satthā¹⁵
āgantvā „kāya nu 'ttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā” ti
pucchitvā „imāya nāmā” 'ti vutte „ayuttam bhikkhave Upanandena
kataṁ parisaṁ ariyavāmām kathentena, pañhamataram hi¹⁶ attanā
appicchena¹⁷ hutvā pacchā paresai ariyavāmām kathetuṁ vattatiti”¹⁸

Attanām eva pañhamam patirūpe¹⁹ nīvesaye. (Dhp. v. 118.)

ath' añnam anusāseyya, na kilisseya pandito ti
imam Dhammapade gāthām desetvā²⁰ Upanandam garahitvā „na bhik-
khave idān' eva Upanando mahiccho pubbe mahāsamudde²¹ pi yāva
udakā rakkhitabbam maññiti²² vatvā atītam āhari:

35

Atite Bārāṇasiyam Brahmādattte rajjam kārente
Bodhisatto samuddadevatā hutvā nibbatti. Ath' eko
udakākāko²³ samuddassa uparibhāgehi²⁴ gacchanto²⁵ „samudde
udakam pamānenā pivatha, rakkhantā pivathā” 'ti maccha-

¹ Bid add pañcamam. ² Bid vassu. ³ Bid -nam, C^a -nam corr. to -nl. ⁴ Bid
-sl. ⁵ C^a -kumhhā. ⁶ Bid panita-. ⁷ Bid tesam. ⁸ Bid -atl. ⁹ C^a -kā-.

¹⁰ Bid omit ca. ¹¹ Bid omit gāhātī. ¹² Bid āgacchi. ¹³ Bid add bhikkhu.

¹⁴ so C^a instead of -rānāt? Bid -re. ¹⁵ C^a omits hi, Bi -raññi, Bd -rañhi.

¹⁶ Bid icho. ¹⁷ Bi pati-. ¹⁸ Bi dassetvā. ¹⁹ Bid -ddam. ²⁰ Bi saññiti, Bd mañ-
ñitati. ²¹ Bi uddeca, Bd omits udaka. ²² Bi -ge, Bd -gama. ²³ Bid vicaranto.

samghe¹ sakuñasamghe vārento² carati³. Tam disvā samudda-devatā pathamam gātham āha:

1. Ko n' āyām loqato yasmīn samantā paridhāvati,
macche makare ca⁴ vāreti umīsu⁵ ca vihaññatīti. 136.

3. Tattha ko nāyan ti ko nu ayan.

Tam sutvā samuddakāko dutiyam gātham āha:

2. Anantapāyī⁶ sakuno atitto tidisāsuto
samuddam pātum icchāmi sāgarām saritām⁷ patin⁸ ti. 137.

Tass' attho: aham anantām⁹ sāgarām pātum icchāmi ten' amhi anan-
10 tapāyī¹⁰ nāma sakuno, mahatiyā pana¹¹ apūrṇiyatañchāya samannāgatattā
atitto ti pi aham disāsuto vissuto pākato, av-āham sakalasamudam sun-
darīnām ratanānām ākarattā¹² sāgarena vā¹³ khatattā¹⁴ sāgarām saritānām¹⁵
patibhāvena saritām patin¹⁶ pātum icchāmiti.

15. 3. So ayām¹⁷ hāyati c' eva pūrat¹⁸ eva¹⁹ mahodadhi,
nāssa nāyati²⁰ pītatto²¹, apeyyo kira sāgaro ti. 138.

Tattha soyān²² ti so ayām, hāyati cevā²³ ti udakassa osakkanelāya
hāyati nikkhamanavelāya pūrat, nāssa nāyatiti assa mahāsamuddassa sace
pi nañ sakalo²⁴ loko piveyya tathāpi ito ettakam nāma udakam pītan²⁵ pari-
20 yanto na paññayati, apeyyo kirā²⁶ ti esa²⁷ kira sāgaro na sakkā kenac
udakam khepetvā pātum ti.

Evañ ca pana vatvā²⁸ bheravarūpārammanam dassetvā
samuddakākam palāpesi.

Satthā imām desanām²⁹ āharitvā jātakam samodhānesi. ..Tadā
25 samuddakāko Upanando ahosi, devatā pana aham evā³⁰ 'ti. Samud-
dajātakam³¹.

¹ C^{ks} -gha. ² B^d repeats vārento. ³ B^d vicarati. ⁴ Bⁱ makarante, B^d makāre.
⁵ B^d ummiso. ⁶ C^s -yī, Bⁱ anandapāyī, B^d ānāntapāyī. ⁷ B^d paritam. ⁸ all
four MSS. pati. ⁹ Bⁱ ānanda-, B^d ānanta-. ¹⁰ Bⁱ anandapāyī, B^d anantapāyī.
¹¹ B^d pi. ¹² C^k ākārattā, Bⁱ agarattā, B^d agurattā. ¹³ B^d ca, Bⁱ omits vā.
¹⁴ Bⁱ khanittattā, B^d khanittattā. ¹⁵ Bⁱ pari-. ¹⁶ B^d paritam patitam, Bⁱ sar-
patitam. ¹⁷ C^k svāyam, C^s sāyam corr. to svāyam, Bⁱ so aham, B^d sāyam.
¹⁸ C^k pūrateca. ¹⁹ so all four MSS. ²⁰ so C^{ks}; B^d pivanto. ²¹ Bⁱ so ayan,
B^d sāyan. ²² C^k -ie, B^d -la. ²³ so C^{ks}; Bⁱ pivotanti, B^d pivitanti. ²⁴ B^d
eso. ²⁵ B^d adds sā. ²⁶ B^d dhammadde. ²⁷ B^d add chaṭham.

7. Kāmavilāpajātaka.

Ucce sakuṇa¹ omānā² 'ti. Idam Satthā Jetavane viharanto purāṇadutiyikapalobhanam ārabbha kathesi. Paccuppannavatthum Puppharattajātakē āvibhavissati³, atitam Indriyajātakē āvibhavissati.

Taṁ pana purisam jīvasūle⁴ uttāsesum⁵. So tattha nisinno ākāsena gacchantam⁶ kākam⁷ disvā tāva kharam pi tam⁸ vedanam aganetvā piyabhariyāya sāsanam pesetum⁹ kākam āmantento imā gāthā āha:

1. Ucce sakuna¹ omāna¹⁰ pattayāna¹¹ vihaṅgama¹² 10

vajjāsi¹³ kho tvam vāmurum¹⁴, ciram kho sā karissati¹⁵.

139.

, Idam kho sā na jānāti asim¹⁶ satti¹⁷ ca odditam,
sā¹⁸ candī¹⁹ kāhati kodham, tam²⁰ me tapati²¹ no idha.

140. 15

, Esa²² uppalaśannāho nikkhām ussīsake²³ karam
kāsiyāñ²⁴ ca mudum²⁵ vattham, tappatu²⁶ dhanakāmiyā²⁷
ti. 141.

Tattha omānā²⁸ 'ti caramāna²⁹ gacchamāna³⁰, pattayānā³¹ ti tam eva
ālapati, tathā vihaṅgamā³² 'ti, so hi patte³³ yānam katvā gamanato pattayāno 30
ākāse gamanato vihaṅgamo, vajjāsi tite vadeyyāsi, vāmurun³⁴ ti kadallikkhan-
dhasamānāruṇā mama sūle nisinnabhāvam vadeyyāsi, ciram kho sā karis-
satiti³⁵ sā tmānā pavattitū ajānamānā mama āgamanat ciram karissati³⁶ ciram
me gamanassa³⁷ piyassa na ca³⁸ āgacchatiti³⁹ evam cintessatiti attho, asim⁴⁰
satti⁴¹ cā ti asisamānatā⁴² sattisamānatāya ca sūlam eva sandhāya vadati, 25

¹ Biđ -nā. ² Biđ demā, Bd̄ demānā. ³ so Cks; Biđ kathitah. ⁴ Biđ jīvantisule, Bd̄ jīvitānisule. ⁵ Biđ utta-, Bd̄ uttāpesum. ⁶ Biđ āga-. ⁷ Biđ ekākām, Bd̄ ekaṁ kākam. ⁸ Biđ khirampitih. ⁹ Bd̄ adda tam. ¹⁰ Biđ jehānā, Bd̄ jemānā. ¹¹ Bd̄ -nā. ¹² Biđ -mā. ¹³ Biđ -si. ¹⁴ Biđ cāmu-. ¹⁵ Bd̄ saṁtissati. ¹⁶ C* Biđ asi. ¹⁷ Biđ satti. ¹⁸ Cks yū. ¹⁹ C* Biđ -l. ²⁰ Biđ tam. ²¹ Biđ tappati. ²² Biđ esā. ²³ Bd̄ nikkhāneussi-, Biđ nikkhacūlāpakohitah. ²⁴ Biđ -kañ. ²⁵ Biđ -du. ²⁶ Biđ tappetu. ²⁷ Cks -mikā, Biđ -kāpiyā. ²⁸ C* Biđ -nā. ²⁹ C* Biđ -nā, Biđ tattha tattha dayhamāna (Bd̄ dayyamānā) gacchamāna in the place of cara---. ³⁰ Biđ pattehi, C* pattena. ³¹ Biđ cāmu-. ³² Biđ kirissatih, Bd̄ sa-
tissatih. ³³ Biđ sarissati, Bd̄ sarissatih. ³⁴ so Cks; Biđ gatassa, Bd̄ katassa. ³⁵ Cks nā ma, Biđ omit naca. ³⁶ Biđ anāgacchatiti. ³⁷ Cks Biđ asi. ³⁸ Biđ adda ca.

tam¹ hi tassa uttāsanatthāya odditām thapitām, caṇḍiti kodhanā kodhan² ti aticirāyatī³ mayī⁴ kodhanā karissati, tam⁵ me tapatī⁶ tam tassa kujjhānām tāpati, no idhā⁷ ti idha pāta idam sūlām mām na tāpati dīpeti, esa⁸ uppālasannāho ti ādīhi gharē ussīsake thapitām attano bhanjanā ācik-
5 khāti, tathā uppālasannāho ti uppalō va⁹ sannāho¹⁰ uppālasadiso kato¹¹, so
ca¹² sannāhasajjo¹³ cā¹⁴ ti attho, nikkhāñ cā¹⁵ ti pañcahi suvannhehi kātām
ānguleyyakām¹⁶, kūsikāñ ca mudum¹⁷ vatthan ti mudumā kāsikasātakayu-
gam¹⁸ sandhāyāha, ettakāti kira tena¹⁹ ussīsake nikkhittām, tappatu²⁰ dha-
nakāmiyā²¹ ti etam sabbam gahetvā sā mama piyā dhanatthikā iminā dhanena
10 tappatu²² pūrā²³ tutthā²⁴ hotū²⁵ ti.

Evaṁ so paridevamāno va kālaṁ katvā niraye nibbatti.

Satthā imām desanām²⁶ āharitvā saccāmī pakāsetvā jātakam samodhanesi: (Saccapariyośne ukkaṇṭhitabhikkhu sotāpattiphale patītthabi) „Tadā bhariyā²⁷ etarahi bhariyā va²⁸”, yena pana²⁹ deva-
15 puttena tam kāraṇam dittham so aham evā³⁰ ti. Kāma vilāpa-
jātakam³¹.

8. Udumbarajātaka.

Udumbarā cime³² pakkā ti. Idam Satthā Jetavane vi-
haranto aññataram bhikkhum ārabba kāthesi. So kira aññataras-
20 mīm paccantagāmake vihāram kāretvā vasati, ramaṇyō vihāro piṭṭhi-
pāsāpe viṭṭhī, mandasammajjanātthānam³³ udakaphāsu³⁴, goceara-
gāmo na³⁵ dūre³⁶, sampiyāyamāna manussā bhikkham denti. Ath'
eko bhikkhu cārikanā³⁷ caramāno tam vihāram pāpuṇi, nevāsikatthero³⁸
25 tassāgantukavattam³⁹ katvā punadivase tam ādāya gāmām pindāya
pāvisi, manussā tassa⁴⁰ bhikkham datvā svātanāya nimantayimsu,
āgantuko⁴¹ katipāham bhuñjītvā cintesi: „eken' upāyena⁴² bhikkhum

¹ Bi॒ tañ. ² C॒ kodhanām kodhanā, C॒ kodhanām kodhan. ³ Bi॒ caṇḍī kā-
māti kodhanī atī, Bi॒ sā caṇḍītī kodhanā kāhati kodhan ti atī. ⁴ Bi॒ may-
hañ. ⁵ Bi॒ tam. ⁶ Bi॒ tappa-. ⁷ Bi॒ esā. ⁸ C॒ Bi॒ ca. ⁹ Bi॒ add ca uppā-
lasannāho, ¹⁰ Bi॒ kañ. ¹¹ C॒ sova, Bi॒ yoca. ¹² Bi॒ sannāhasapakko, Bi॒ sannā-
hako. ¹³ C॒ nikkhāñ. ¹⁴ Bi॒ angulimaddikām, Bi॒ -muddikām. ¹⁵ Bi॒ du-
¹⁶ Bi॒ mudukām pi sātakā-. ¹⁷ Bi॒ dhanam, ¹⁸ Bi॒ tappetu, ¹⁹ Bi॒ -plyā.
²⁰ Bi॒ pūrātu, Bi॒ pūretu. ²¹ Bi॒ mudusantābhā, Bi॒ santuṭhā. ²² C॒ Bi॒ dham-
made-. ²³ Bi॒ addis va, Bi॒ ca. ²⁴ Bi॒ omit va and add ahoasi. ²⁵ C॒ omits pana.
²⁶ Bi॒ add sattamām. ²⁷ Bi॒ came, C॒ vime. ²⁸ Bi॒ manjappasam-, Bi॒ man-
dalasam-. ²⁹ Bi॒ -sukām. ³⁰ Bi॒ nati. ³¹ Bi॒ addis niceasaccasanne, Bi॒ nac-
cāanno. ³² Bi॒ -kañ. ³³ Bi॒ -siko. ³⁴ Bi॒ tañsa üg-. ³⁵ Bi॒ panitah.
³⁶ Bi॒ so āgantvā. ³⁷ Bi॒ add tam.

vañcetvā nikkaññhitvā¹ imam vihāram gaphissāmīti². Atha nañ
therūpatthānam āgatañ³ puechi: „kim⁴ āvuso Buddhūpatthānam⁵
akāsīti⁶“ „Bhante imam vihāram pañjaggantā⁷ n'atthi, ten' amhi
na gatapubbo⁸ ti. „Yāva tvam Buddhūpatthānam⁹ gantvā āga-
chasi tāvāham pañjaggissāmīti¹⁰“ „Sādhu bhante“ ti nevāsiko „yāva
mamāgamanā there mā pamajjithā“¹¹ ti manussānam vativ pakkāmi.
Tato pañthāya āgantuko „tassa nevāsikassa ayañ eñyañ¹² ca doso“¹³ ti
vativ te manusse paribhindi. Itaro pi Satthārañ vanditvā punāgato.
Ath' assa so senāsanām na¹⁴ adāsi. So ekasmim thāne vasitvā puna-
divase pindāya gāmañ pāvisi. Manussā sāmīcimattam pi na kariñsu.
So vippatiñsāri hutvā puna Jetavānam gantvā tam kārañam bhikkhūnam
ārocesi. Te¹⁵ dhammasabhbāñ katham samutthāpesuñ: āvuso asuko
kira bhikkhu asukam bhikkhūm vihāra nikkaññhitvā sayam tattha
vasatiti¹⁶. Sathā agantvā „kāya nu 'ttha bhikkhave etarahi ka-
thāya sannisinnā“¹⁷ ti puechitvā „imāya nāmā“¹⁸ ti vutte¹⁹ „na bhik-
khave idān' eva pubbe pi so imam vasanaññhā nikkaññhi yevū“²⁰ ti
vativ atitam āhari:

Atite Bārānasiyām Brahmādatte rajjaiñ kārente
Bodhisatto araññe rukkhadevatā hutvā nibbatti. Tattha
vassāne sattasattāham devo vassi. Ath' eko rattamukhakhud-²¹
damakkañ²² ekissā anovassikāya pāsānadariyā vasamāno eka-
divasam daridvāre²³ atemanatthāne sukhenā nisidi. Tatth' eko
kālamukhamahāmakkañ²⁴ tinto²⁵ sitena piliyamāno vicaranto
tam tathā nisinnam²⁶ disvā „upāyena tam²⁷ niharitvā ettha
vasissāmīti²⁸ cintetvā kuechini²⁹ olambitvā³⁰ suhitākāram das-³¹
sento³² tassa purato thatvā pañhamāñ gātham āha:

1. Udumbarā c' ime³³ pakkā nigrodhā ca kapitthanā³⁴,
ehi nikkhama³⁵ bhuñjassu, kim jighacchāya miyasiti³⁶. 142.

¹ B̄ pañkametvā. ² B̄ āgantvā. ³ C̄ kim. ⁴ Ok B̄ buddhu-. ⁵ B̄ nā-
kāsīti. ⁶ B̄ jagganto. ⁷ C̄ nāthitīnamhi gatapubbo. ⁸ B̄ ca ayañ.
⁹ C̄ B̄ omitt na. ¹⁰ B̄ add bbikkhū. ¹¹ B̄ vasiti. ¹² B̄ -khuddakama-
¹³ C̄ B̄ dari-, B̄ giri-. ¹⁴ B̄ kāladukkha-, Ok khālamukhamahākakkañ. ¹⁵ C̄
cinteto, C̄ cintento. ¹⁶ C̄ nisinnamāññ. ¹⁷ B̄ nath. ¹⁸ C̄ kujjhīñ, C̄
kuechi, B̄ kujhītvā. ¹⁹ so all four MSS. ²⁰ B̄ dassetvā. ²¹ B̄ jame, B̄
came, C̄ pime. ²² C̄ kapitthakā, B̄ kapitthanā. ²³ C̄ B̄ nikkhamma. ²⁴ B̄
milāsiti.

Tattha kūpitthānā ti bīlakkhū¹, ehi nikkhamā² 'ti ete udumbarādayo phalabbhāraṇamitā³, sham pī khāditvā suhito āgato⁴, tvam pī gaccha bhuñjassū 'ti.

So pi tassa vacanam⁵ saddahitvā phalāphalāni⁶ bhuñjitu-
5 kāmo⁷ nikkhāmitvā tattha tattha⁸ vicaritvā kiñci alabhamto puna āgantvā⁹ tam antodariyam¹⁰ pavisitvā nisinnam disvā¹¹, vañcessāmi nan¹² ti tassa purato ḥatvā dutiyān gātham āha:
2. Evam so¹³ suhito¹⁴ hoti yo vaddham¹⁵ apacāyati
yathāham ajja suhito dumapakkāni-m-āsito ti. 143.

10 Tattha dumapakkāni māsito ti udumbarādīni rukkhaphalāni khāditvā asitō¹⁶ dhātē¹⁷ suhito¹⁸.

Tam sutvā mahāmakkāto tatiyam gātham āha:
2. Yam vanejo vanejassa vañceyya kapino kapi¹⁹
daharo pi tam²⁰ na saddheyya na hi jinno²¹ jarākapīti. 144.

15 Tass' attho: yam vane jīto kapi vane jātassa kapino²² vañcanam²³ ka-reyya tam²⁴ daharo pi²⁵ tayū sadiso pi²⁶ vānaro na saddaheyya²⁷, mādiso pana jīno²⁸ jarākapi mahallakamakkāto na hi saddaheyya, sattakkhattum pi bhanantassa tumhādisassā na saddahati²⁹, imasmin³⁰ padese sabbam phalāphalāni vassena³¹ killñnam patitam³², puna tava imam³³ thānam n'atthi gacchā 'ti.

20 So tato va pakkāmi.

Satthā imam desanam³⁴ āharitvā jātakam samodhānesi: „Tadā khuddamakkāto³⁵ nevāsiko abosi, kālamahāmakkāto³⁶ āgantuko, ruk-khdevatā pana abam evā³⁷ 'ti. Udumbarajātakam³⁸“.

¹ Ck^a-u, B^d milakkhu, Bⁱ milabhikkhu. ² B^d nikkhāmā. ³ B^d -bhārenamitā, B^f -bhāre namitā. ⁴ B^d adda si, B^d smi. ⁵ B^d add sutvā. ⁶ B^d phalāni. ⁷ B^d khāditu, ⁸ C^k B^d only one tattha. ⁹ B^d punāg-. ¹⁰ B^d antopāśāṇada-. ¹¹ B^d kho. ¹² B^d suhito. ¹³ B^d vuḍḍham. ¹⁴ C^k B^d āsito. ¹⁵ B^d gato, C^k dhāno. ¹⁶ B^d omit suhito. ¹⁷ Ck^a kapim. ¹⁸ B^d omit tam. ¹⁹ C^k jinna, C^r Jīna, B^d jīno. ²⁰ B^d kapissa. ²¹ C^k cavanam, C^r vacanam. ²² C^k nam. ²³ B^d omit daharo pi. ²⁴ B^d add daharo, ²⁵ B^d saddheyya. ²⁶ C^k jinna, C^r jīno. ²⁷ B^d saddahitti. ²⁸ C^r adds hi, B^d himavantap. ²⁹ C^k cassatā, C^r vasevana. ³⁰ C^r kiñcimathiti, B^d kilannañ patitam, B^d killñnapatitam. ³¹ B^d idam. ³² B^d dhammade-. ³³ B^d khuddakama-. ³⁴ B^d kīla-. ³⁵ B^d add aṭhamani.

9. Komāyaputtajātaka.

Pure tuvan¹ ti. Idam Satthā Pubbārāme² viharanto kejisilake³ bhikkhū ārabha kathesi. Te kira bhikkhū Satthari uparipāsāde viharante hetthāpāsāde ditthasutādīni kathentā kalahañ ca paribhāsañ ca kathentā⁴ nisidimsu. Satthā Mahāmoggallānam 5 āmantetvā „ehi⁵, bhikkhū samvejehiti“ āha. Thero ūkāse uppatisvā pādaṅgutthakena pāsādathūpikam⁶ paharitvā yāva udakapariyantā pāsādam kampesi. Te bhikkhū maranabhayabhītā nikhamitvā bahi aṭṭhamsu. Tesam so kejisilakabhāvo⁷ bhikkhusu pākaṭo jāto. Ath' ekadivnaam⁸ dhammasabbhāyam kathañ samuṭṭhāpesun: „Āuso ekacce 10 bhikkhū evarūpe niyyānikasāne pabbajitvā kejisilā⁹ hutvā caranti¹⁰, aniccam dukkham anattā ti vippasanāya kammatthā¹¹ na karontīti“. Satthā āgantvā „kāya nu 'ttha bhikkhave etarahi kathāya sannissinna¹² ti pucchitvā „imāya nāmā“, ti vutte „na bhikkhave idān' eva pubbe pi¹³ kejisilakā¹⁴ yevā“ ti vatyā atitām āhari:¹⁵

Atite Bārānasiyām Brahmadatte rajañ kārente Bodhisatto ekasmim gāmake brāhmaṇakule nibbatti. Komāyutto ti nam sañjāniinsu. So aparabhāge nikhamitvā isipabbajam pabbajitvā Himavantapadese vasi. Ath' aññe kejisilakā¹⁶ tāpasā Himavantapadese¹⁷ assamañ māpetvā vasimsu, ka 20 sīnaparikammamattam pi nesam n'atthi, araññato phalāphalāni aharitvā khāditvā hasamānā¹⁸ nānappakārāya keliyā¹⁹ viti-nāmenti. Tesam santike²⁰ makkato atthi, so pi kejisilako²¹ va²² mukhavikārādīni karonto tāpasānam nānāvidham keli²³ dasseti. Tāpasā tattha ciram vasitvā loṇambilasevanathāya 25 manussapathāni āgamiinsu. Tesam gatakālato paṭṭhāya Bodhisatto tam thānam āgantvā²⁴ vāsam kappesi. Makkato tesam viya tassāpi keli²⁵ dassesi. Bodhisatto accharam paharitvā „susikkhitapabbajitānam santike vasantena nāma

¹ Ck tvan. ² Bid jetavane. ³ Ck kili-, B¹ kolisila, B² kelisilā. ⁴ Bid karentā.

⁵ Bid etc. ⁶ B² -tūpikam, B¹ -bhummikam. ⁷ Bid kejisilabbhāvo. ⁸ Bid add

bhikkhū. ⁹ Bid add bhikkhū. ¹⁰ Bid vicaranti. ¹¹ Bid kammatthānam. ¹² Bid pete.

¹³ Bid kelisilā. ¹⁴ Bid kelisilā. ¹⁵ Bid -ppa. ¹⁶ Ck vasamānā, Ck hasamānā?

B¹ haṁsamānā, B² phāyamānā? ¹⁷ B² kelisilā, B² kelisilāya. ¹⁸ Bid add eko.

¹⁹ Bid keli-. ²⁰ Bid ex. ²¹ Bid keli. ²² Bid gaṇtvā.

ācārasampannena kāyādīhi susaññatena¹ jhāne² suyuttēna³
bhavitū vattatīti⁴ tassa ovādām adāsi. So tato paññāya
sīlavā ācārasampanno⁵ ahosi. Bodhisatto pi tato aññattha
agamāsi. Atha te tāpasā lonambilām sevitvā tam tānam
5 agamiñsu⁶. Makkaṭo pubbe viya tesām kejīm⁷ na dassesi.
Atha nañ tāpasā „pubbe“ āvuso amhākām purato kejīm⁸ karosi
idāni na karosi, kiñkāraṇāt⁹ ti puechanto¹⁰ pañhamāñ gātham āha:

1. Pure tuvām¹¹ sīlavatañ sakāse¹²
okkandikām¹³ kīlasi assamamhi,
10 karoh¹⁴ are¹⁵ makkatiyāni makkaṭa,
na tam mayām sīlavatañ ramāmā¹⁶ ti. 145.

Tattha sīlavatañ sakāse¹⁷ ti kejīlāñāñ¹⁸ amhākām santiķe, ok-
kandikan ti mīgo¹⁹ viya okkandikatvā²⁰ kīlasi, kārōhate²¹ ti kārohī²² are²³
ti²⁴ ālapanañ, makkatiyāñti mukhamakkatikām²⁵ kīlasamkhātāñ²⁶ mukha-
15 vikārāñ²⁷, na tam mayām sīlavatañ ramāmā²⁸ ti yām pubbe tava kejīlāñ
kejivatañ ca tam mayām etarabi na ramāma nābhīramāma, tvam pi no na
ramāpeñ, kin nu kho kāraṇāñ ti.

Tam sutvā makkaṭo dutiyām gātham āha:
2. Sutā²⁹ hi mayhañ paramā³⁰ visuddhi³¹
20 Komāyaputtassa bahussutassa,
mā dāñi³² māññi mayām paramā³³ yathā pure,
jhānāniyuttā viharāma āvuso ti. 146.

Tattha mayhañ ti kārañatthe sampadāññā, visuddhi³⁴ jhānavi-
suddhi³⁵, bahussutassā³⁶ ti bahunnañ kasñaparikkammāññā atthāññā ca
25 sampattiññā stutattā c eva paññiddhātā ca bahussutassa, tuvan ti tesu ekām
tāpasāññā ālapanto idāni mā māññi tvañ pure viya sañjāñi³⁷ nāhañ purimasaññā
ācariyo me laddho ti dīpeti.

¹ Bī susañvuttēna. ² Bī sādarenu sādarena. ³ Bī susañvuttēna, Bī suyuttē-
payuttēna. ⁴ Bī sīlacāgācāra-. ⁵ Bī āgamāñsu. ⁶ Ck kelim, C⁺ kelim corr.
to kejīm, Bī kill, Bī kill. ⁷ Bī add tvāñ. ⁸ C⁺ kelim corr. to kejīm, Bī kill.
⁹ C⁺ puechanti corr. to -tā. ¹⁰ Bī vasanivakasena, Bī pakāse. ¹¹ Bī -anti-
¹² C⁺ -haro, Bī na karomareti, Bī karopāre. ¹³ Bī pakāse, Bī sīlavassanikkāse.
¹⁴ Bī keli-. ¹⁵ Bī okkantikamigo in the place of okkandikantimigo. ¹⁶ Bī
okkantetvā. ¹⁷ Bī karomāre. ¹⁸ Bī omits kārohī. ¹⁹ Bī omits kārohī are.
²⁰ Bī iti. ²¹ Bī -kā-. ²² Ck kīlī-, Bī kili-. ²³ Bī -rādīñi. ²⁴ C⁺ sunā,
Bī suno. ²⁵ C⁺ Bī -māññi. ²⁶ C⁺ Bī -ddhīñi. ²⁷ Ck tvāñ. ²⁸ pubbe --- dāñi
wanting in Bī. ²⁹ C⁺ -anti, Bī -ddhīti. ³⁰ Ck -iñi. ³¹ C⁺ sañjāñi, Bī sañcāñi.

Tam sutvā tāpo¹ tatiyām gātham āha²:

a. Sace pi selasmīm vaseyyu³ bijam
devo ca vasse n⁴ eva hi tam ruheyya,
sutā hi taya⁵ paramā visuddhi,
ārā tuvam makkāta jhānabhūmiya ti. 147.

Taas' attho: sace pi pāśānapitthe pañcavidham bijam vaseyyum devo ca samīm vaseyya akhettataya tam n⁶ eva⁷ ruheyya⁸, evam eva⁹ tam¹⁰ paramajjhānavisuddhi sutā¹¹, tvam pana tīraechānayoniko¹² arā jhānabhūmiyā dare thito, na sakkā taya jhānārūpā nabbattetun ti makkāta garahimusu.

Satthā imam desanām¹³ āharitvā saccāni pakāsetvā jātakam sa- 10
modhānesi: „Tadā kejisi latipasā¹⁴ ime bhikkhū ahesum. Komāyaputto
pana aham evā¹⁵ ti. Komāyaputtajātakam¹⁶.

10. Vakajātaka.

Parapāṇarodhā ti. Idam Satthā Jetavane viharanto purāṇasanthavam¹⁷ ārabba kathesi. Vatthuṁ Vinaye vitthārato 15
āgatam eva, aynin pan¹⁸ ettha saṅkhēpo: Āyasmā Upaseno¹⁹ duvassiko²⁰
ekavassikena saddhivihārikena²¹ saddhim Satthāram upasāñkamitvā Sat-
thārā garahito vanditvā pakkanto. Vipassanām paṭṭhapetvā arahatām patvā²² appiechstādīgūnayutto terasadhūtaṅgāni²³ samādāya parisam pi 20
terasadhūtaṅgadharām²⁴ katvā Bhagavati temāsam patisallīne²⁵ saparisō
Satthāram upasāñkamitvā parisam uissāya paṭhamām garahām labhi-
tvā adhammikāya katikāya ananuvattane²⁶ dutiyām sādhukāram labhi-
tvā „ito paṭṭhāya dhūtaṅgadharā²⁷ bhikkhū yathāsukham upasā-
ñkamitvā maiṁ passantū²⁸ ti Satthārā katānugghaho²⁹ nikhamitvā bhik-
khūnam tam attham ārocesi. Tato pabbuti bhikkhū dhūtaṅgadharā³⁰
hutvā Satthāram³¹ dassanāya upasāñkamitvā Satthāri patisallānā³²
vuṭṭhite tattha pañcukūlāni chaddetvā attano mattacivārān³³ eva³⁴
ganhimusu. Satthā sambahulehi bhikkhūhi saddhim senāsanacārikām

¹ C²-sā. ² C² īhamsu. ³ C²-yyum. ⁴ C²-tesai. Bd mayā corr. to taya. ⁵ Bd
na. ⁶ Bd viraleyya, Bd viruleyya. ⁷ C²-vam. ⁸ C² Bd omit tam. ⁹ C² add
natasutā, Bd nasutā nasutā. ¹⁰ Bd -nikatti. ¹¹ Bd dhammāde- ¹² C² Bd
keli-. ¹³ Bd add navamam. ¹⁴ C² -santakām corr. to -tan-, C² -santhatam,
Bd sandavam, Bd sañjhavam. ¹⁵ C² -ne, Bd upaneseno ¹⁶ C² sudavassiko, C²
vassiko. ¹⁷ Bd omit saddhi-. ¹⁸ Bd arahappatto, Bd arahattampatto. ¹⁹ C² -du-
20 Bd pati-. ²¹ Bd anuvattane. ²² Bd gatā-. ²³ Bd satthi. ²⁴ Bd pattaci-

caranto tattha tattha patitāni pañsukūlāni disvā pucchitvā tam attihai sutvā „bhikkhave imesām nāma bhikkhūnām vatasamādānam¹ na cireñ-
tītikām vakassa² uposathakammasañdisām ahositi“ vativā stitām īhari.

Atite Bārāṇasiyām Brahma dattte rājjām kārente
 5 Bodhisatto Sakko devarājā ahosi. Ath' eko vako³ Gañ-
gātire pāsānapitthe vasati. Atha Gañgāya himodakām āgantvā
 tañ pāsānañ parikkhipi. Vako³ abhirūhitvā pāsānapitthe
 nipajji, n' ev' assa gocaro atti na gocarāya gamanamaggo,
 udakam pi vaddhat' eva, so cintesi: „mayham n'eva gocaro
 10 atti na gocarāya gamanamaggo, „nikkammasa⁴ pana⁵ nipaj-
jahato⁶ uposathakammañ varan⁷“ ti manasā va uposathām
 adhitthāya sīlāni samādiyitvā⁸ nipajji. Tadā Sakko āvajjamāno
 tassa tam dubbalasamādānam ūtvā „etam vakam⁹ vihethe-
 sāmiti¹⁰“ ejakarūpena āgantvā tassāvidure¹¹ thatvā attānām
 15 dassesi. Vako tam disvā „aññasmim divase uposathakammañ
 jānißamiti¹² utthāya tam gañhitum pakkhandi¹³. Elako pi ito
 c' ito ca pakkhanditvā¹⁴ attānām gahetuñ na adāsi¹⁵. Vako
 tam gahetuñ asakkonto nivattitvā āgamma „uposathakammañ
 tāva me na bhijjatiti“ tatth' eva puna nipajji. Sakko Sak-
 20 kattiabhañen¹⁶ eva ākāse thatvā „tādisassa dubbalajjhāsayassa
 kiñ uposathakammēna, tvam mama¹⁷ Sakkabhāvām ajānanto
 ejakamamisām khāditukāmo ahositi¹⁸ tam vihetetvā garahitvā
 devalokam eva gato.

1. Parapānaredhā jivanto māmsalohitabhojan¹⁹
 25 vako²⁰ vatañ samādiyi²¹ upapajji uposathām. 148.
 2. Tassa Sakko vatañ nāya ajarūpen²² upāgami,
 vitatapo²³ aijhappato bhañji²⁴ lohitapo tapam. 149.

¹ Bid dhūtañgasatmā. ² Bid ba. ³ Bid ba. ⁴ so Ck; Ck nikamassa corr.
 to -mamassa, Bi niggamantassāpi, Bd nikhamantassāpi. ⁵ Ck Bid omit pana. ⁶
 Bi nimajjanato, Bd nimujjanato. ⁷ Bi varataran, Bd varaintaran. ⁸ Bid -dayitvā.
⁹ Bid vimatisissāmiti. ¹⁰ Bi emits ta-, Bd tassā avi-. ¹¹ Ck pakkandi, Bi pak-
 kantā. ¹² Bi pakkan-. ¹³ Bid nādāsi. ¹⁴ Bid matin. ¹⁵ Ck Bid matissati-. ¹⁶
 Bid -daya. ¹⁷ Bi vikandapo, Bd vigantapo. ¹⁸ Bi bhijja, Bd bhīlini.

1. Evam evam¹ idb' ekacece samādānaśmī² dubbalā
lahum karonti attānam vako³ va ajakāraṇā ti 150.
tisso pi abhisambuddhagāthā.

Tattha upapatti⁴ uposathen ti uposathavāsati upagato, vataññāsiti⁵
tam dubbalavatam aññīsi, vītāpo⁶ ajjhappatto ti vigatāpo hutvā upa-
gato, tam khāditum pakkhanto⁷ ti attho, lohitapo ti lohitapāyī⁸, tapan ti
tam attano samādānam tapan bhindi.

Satthā imam desanam⁹ āharitvā jātakam samodhānesi: „Tadā
Sakko¹⁰ aham evā¹¹ ti. Vakajātakam¹². Kumbhavaggo pañ-
camo¹³. Tikanipāta vannanā nitthitā¹⁴.
10

¹ Bid -va. ² Bid -nsmhi. ³ Bid ba-. ⁴ C^a vanaññāsiti, C^b vataññāsiti, B^a tavaññā-
siti, B^b vataññābhiti. ⁵ B^a vikantapo, B^b vikantapo corr. to vigantapo. ⁶ Bi pak-
kandito, B^a pakkhandito ⁷ all four MSS. -yi. ⁸ Bid dhammade-. ⁹ Bid add
pana. ¹⁰ C^a Bid ba-, Bid add dasama. ¹¹ Bi addis suragharaśupattajā kāya-
nippindajambukā antasamuddā kāmī udummakūṣayaputtanike fataham dasamam
bhave vaggo kumudapavocati. ¹² Bi addis bhadraghatai supattaī ca kāya-
tunditidāī ca jampukā bhantam samuddakāmavilāsam udumparām komaya-
puttam bananti.

See Vol I

g cut
9/2/55

N.C.

"A book that is shut is but a block"

CENTRAL ARCHAEOLOGICAL LIBRARY
GOVT. OF INDIA
Department of Archaeology
NEW DELHI

Please help us to keep the book
clean and moving.